CONCILIVM DVZIACENSE I.

ANNO DOMINI DCCCLXXI CELEBRATVM.

CVM ALIIS HINCMARI VTRIVSQVE OPVSCVLIS

LVDOVICVS CELLOTIVS Parisinus Soc. IESV
è MSS. edidit & NOTIS illuſtrauit.

PARISIIS,
Apud SEBASTIANVM CRAMOISY Architypographum Regis, viâ Iacobæâ, ſub Ciconiis.

M. DC. LVIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

EMINENTISSIMO PRINCIPI

ANTONIO

S. R. E. CARDINALI

BARBERINO

EIVSDEMQVE CAMERARIO

EPISCOPO TVSCVLANO

nominato Archiepiſcopo Remenſi

PRIMO FRANCIÆ PARI

ET MAGNO ELEEMOSYNARIO, &c.

NOVVM *Sidus in Galliam Purpuræ tua fulgor inuexit*, (CARDINALIS EMINENTISSIME) *longè profectò iucundiùs, quàm cùm olim inuidiam, magnarum mentium tineam, declinanti, ſinum ſalutarem*

aperuit. Antè Galliam adamasti, quàm nosses; expertus, elegisti. Ex arce Religionis ad humaniorum virtutum theatrum aduolasti, vt quæ duæ sunt orbis Christiani partes præcipuæ, animi tui magnitudinem, quà licet, explicent & exhibeant. Fecisti Romæ sedente Vrbano VIII. Patruo, quod nepotem addecebat: pietatem promouisti, miseros auxilio, solicitos consilio, egentes opibus subleuasti. Post eius mortem summâ cum fide sapientiáque S. R. E. Camerarium præstitisti, cùm amicos Cardinales, clerum tranquillum, populum obedientem, milites quietos, Romam securam conseruasti. Hac via duobus Conclauibus Pontifices duos Ecclesiæ procurasti, alterum errorum extirpatorem, virtutum satorem alterum. Tanti fuit Vrbem administrare te, cùm Apostolicæ nauis rectorem mundus acciperet!

Optabamus omnes Pontificem Maximum, tu Optimum, qui prærogatiua virtutis Sanctißimi agnomen impleret. Personant adhuc aures nostræ illustrißimis postremi Conclauis legibus & institutis, quibus Eminentißimi Patres, velut purpurati quidam regulares, in claustro nobili religiosißimè perdiu vixerunt. Meminimus aditus omnes Principum, Rerúmque publicarum ambitui magna vigilantia interclusos, ne vni populo priuatim deuotus esset, qui omnibus para-

batur. Vixdum ſtupore ſacrò ſoluti ſumus, admirantes diuinum in vnius viri electionem, tot partium voluntatúmque conſenſum, in vera ade Concordia derepente coalitum; cùm è ſapientibus ſupra ſexaginta, in vrbe qua tuo nutu regebatur, congregatis, quam multos nulla vnquam Gracia ſimul numerauit, vnicus digniſſimo calculus defuit, ipſius Electi, quem eligi non oportebat, ſi debere iudicaſſet.

Poſt hac miracula, inter ipſos ſanctiſſima electionis ritus, quis tibi Deus eam mentem iniecit, vt de repetenda Gallia cogitares, illámque gratiam ingentis beneficij loco, à Beatiſſimo Patre, vix adhuc Pontifice, primis precibus impetrares? Putabit aliquis Romanum iter ex Gallia ludicram fuiſſe ambulationem, & Summorum Pontificum electionem, vita tua parentheſim appellabit. Quid iſta porro tibi contulerit, viderit hiſtoria. Quid autem vel hac ſola remeandi auiditate per te acceperit, haud ſcio an ſatis pro merito aſtimet. Quanti enim pretij eſt, Vrbani VIII. Nepotem, Eccleſia Romana Camerarium, Epiſcopum Tuſculanum, vtriuſque Signatura Prafectum, adis Lauretana patronum, ſexcentis aliis Titulis in Italico ſolo decoratum, honoribus, opibúſque florentem, poſt creatos Pontifices duos, externum Regnum natali praferre, Italia Galliam, &

ibi iucundiùs degere, vbi primum aërem non hausit?

Sic tamen Roma discessisti, vt priùs in illo mundi capite sempiternum animi tui, Gallicæque virtutis monimentum erigeres. Templi S. Ludouici, quod Gallorum est, testudinem, operâ manúque præstantissimorum pictorum, Regum christianissimi rebus præclarè gestis exornas: & dubium relinquis, Religioni, an amori; Romæ, an Galliæ; Ludouico mortuo, an viuenti gratificari velis? Est profectò aliqua naturæ tuæ cum cælo Gallico cognatio, cuius causas exquirent Physici. Et quia si humanitas, elegantia, magnificentia loqui possent, Gallicè loquuturas nosti, virtutes animo tuo ingenitas in ipsa illarum origine quæsisti, nusquam terrarum gloriosiùs explicandas. Hoc ipsa solertissimè peruidit, & sacrarum largitionum Comitiuam, siue Magni Eleemosynarij munus in sinum tuum contulit, cúmque illo, more maiorum, ordinariam in aula regia rerum diuinarum iurisdictionem, (à quibus humana pendere negotia quis non videt?) gauisa, solito bene omnibus facere, bene velle, amplissimam ingenij tui exercendi potestatem, à suprema immediatè profectam, vltro deferre. Eius boni perfruendi Galliæ spes est in propinquo, nunc etiam cùm absentiam tuam ferre cogitur, téque Romæ sum-

ma omnium gratulatione redditum procul veneratur.

At Societati nostræ rem fecisti ab antiquo. Quid enim ad Ignatij parentis nostri consecrationem fecisses sub Vrbano, nisi Gregorius anticipasset, demonstrat Romæ Sacelli domestici admirabilis ornatus, par eius cultui, par tibi, supra hominum morem. Quanti autem eius institutum facias, docet annus sæcularis ab Ordine confirmato celebratus. Tuum illud inuentum est, (PRINCEPS EMINENTISSIME) *tua vnius magnificentia. Nos ab ea solennitate procul arcebat modestia: hebescebant ad annos tacitè labentes aliorum ingenia. Tu solus amore solertissimo factus temporum computator, fixisti epocham, & gloriosissimum post natam Societatem annum stupenda liberalitate signasti. Vidimus instantem operi, vrgentem artifices, designantem tabulas, aulæa explicantem, diuitias profundentem. Quo suo gaudio annum illum duxerunt Ignatius & Decemuiri Socij, quo colligi cœpit Societas, & vt castrorum acies ordinata agnosci in Ecclesia? Quanti nos, si tum vixissemus in terris, illius diei vsuram qua constituta est à Paulo III. & in sacrarum Religionum numerum recepta, emissemus? Ausim tamen dicere, iacturam hanc luculenter fuisse reparatam, & per te vidisse nos aliquid, quod primus*

dies annúsque nobis potuit inuidere.

Ad ludos olim Seuerus inuitauit, quos præsentium nemo vnquam viderat, nemo visurus erat. Tuum sanctius in excogitanda nouitate consilium fuit, vt præterito sæculo, quod apud nos sanctitate floruerat, gloriam, sequuturis ex ea gloria sanctitatem conciliares. Hæc sunt spectacula quæ Principem Ecclesiæ, nepotem Pontificium decent, anteactam celebrare virtutem, prouocare venientem. Docere nos volebas quid secundo sæculo ad instituti conseruationem conferre deberemus, cùm prius habebas in honore. Feruebat domus mercatorum cateruis, iacebant in porticibus & areis merces pretiosæ, resonabant templi parietes malleorum ictibus aulæa figentium: occurrebant vbique occupati, soliciti, anheli. Risum in sinu tibi faciebant tumultus illi, & quieta mente dicebas apud te, Ego vòs ad pietatem affigo: pudebit posteros non mereri quod facitis: habebunt nepotes Sæcularem annum alterum, alterum Antonium, si non degenerant à primo: id curate vòs qui sæculum inchoatis. O inauditum virtutis incitamentum! ô verè mysticum adhortationis genus, quod more prophetico non verbis, sed gestis conficitur!

Et hæc quidem olim sub oculis Populi Romani; recens est quod ego semper pro magno duxi, licèt priuatis parietibus clausum. Cùm anno

supe-

ſuperiore Sereniſsima Reſp. Veneta, nouo Pontificis opt. max. poſtulatu, vetere Regis Chriſtianiſsimi gratia, nos ſibi, ſéque nobis, eò prolixiore, quò diutiùs expectata, ardentiúſque cupita benignitate, redonaſſet, ídque ſapientiſsimi Senatus decretum & Optimatibus noſtris, & bonis omnibus mirificè probaretur; Tu primus ad nos tantùm boni gratulatum veniſti, vt nemini officio erga nos ſecundum te eſſe monſtrares. Id autem quàm explicato vultu feceris, quàm amantibus verbis, qua totius corporis hilaritate, quis animo comprehendat, cùm ego qui vidi, qui deſcendentem curru excepi, ſatis eloqui pro dignitate non poſsim? Incedebam intus omnibus lætitiis, & auſu ſanè temerario, pene immemor Eminentiæ quam tangebam, amicum te noſtrum appellabam, qui ſupra ceteros bonum illud noſtrum tuum faceres, & quod nobis eſſet impenſum, tibi communiter imputares.

His excitati beneficiis non foueamus virtutem, non ſeruiamus Eccleſiæ, non amplectamur beneuolentiam tuam (PRINCEPS EMINENTISSIME) *in eo diuinæ ſimilem, quòd æquè vtilis ac glorioſa eſt? Certè ſi noſtrûm omnium animum placet æſtimare de meo, verbo dicam, feciſſe te beneficiis ingentibus, vt viuamus omnes & moriamur ingrati. Addam &*

illud confidenter, hoc quodcunque in nobis vitij est, nobis adeò non displicere in Gallia, vt in eo perseuerare speremus, si tuam erga nos humanitatem beneficentiámque iusseris perennare. Sic Deum noua beneficia poscimus, veteribus obruti. Neque partem vllam debiti volo attingere munusculum quod offero, quia non est de meo. Dilecta tibi Gallia Concilium hoc in tua Remorum diœcesi coëgit olim ex pluribus Prouinciis, pro Ecclesiæ disciplina, contra perturbatoris conatus, conseruanda: pro Caroli Calui, tum Regis, mox Imperatoris, iniuriis, aduersùs perduellem vindicandis: pro magni Hincmari præcessoris tui, aduersùs importunissimum & ingratissimum nepotum omnium dignitate tuenda.

Hincmarum cùm nomino, præcessorem cùm dico, recentem erga te Regis optimi liberalitatem cum vniuersa Gallia tibi gratulor: qui quia parem in multis habes neminem, Primum te Franciæ Parem fecit: quia creandorum Pontificum munere præclarè functus es, natam coronandis Regibus Ecclesiam tibi commisit. Ac vide qua Dei prouidentia sit factum, vt dum Remensis Hincmarus, vel ab imperitis de neglecta Roma, vel à nouis hæreticis de oppresso nepote calumniam passus, patronum caussæ suæ quærit, Successorem accipiat & Romæ ca-

rissimum, & Iuris scientissimum. Nam si nonnihil in Concilio legitur, quod in eius inuidiam trahi possit à maleuolis; docebit tamen iurium Romanorum peritus, non alium tunc sceleribus obicem potuisse opponi, & totum Concilij negotium, suis tandem momentis expensum, à prima Sede facto nobili fuisse comprobatum.

Grata tibi erunt hæc omnia, quia Ecclesiastica, magna, & à Præcessore tuo sunt. Ego ex tenebris eruditissimæ Bibliothecæ in lucem educo, quia tuo nomine præsidióque publicari gestio: vt & hoc tibi debeat Gallia, quod opus suum tanto pòst tempore per te accipiat, dum ego sola gloria obsequij tibi deferendi fruor,

EMINENTIÆ TVÆ

Addictissimus & obsequentissimus
LVDOVICVS CELLOTIVS.

Lutetiæ Parisiorum Kal. Iun.
1658.

SVMMA PRIVILEGII
Regis Christianissimi.

CAVTVM *est auctoritate Regis, ne quis in ipsius Regno librum, qui inscribitur :* Concilium Duziacense I. anno Domini DCCCLXXI. celebratum, cum aliis Hincmari vtriusque opusculis, LVDOVICVS CELLOTIVS Parisinus Soc. IESV è MSS. edidit, & Notis illustrauit, *quouis charactere, aut forma excudere, aut alibi excusum vendere, aliòue quolibet modo distrahere possit, intra nouem annos computandos à die absoluta primæ editionis, præter Sebastianum Cramoisy Regis & Reginæ Architypographum. Qui secus fecerit, mulcta est indicta, prout fusius in diplomate Regio continetur. Datum Parisiis die* 4. *Decembris* 1655. *Sic signatum, De mandato Regis,* CRAMOISY.

Prima editio absoluta fuit die 4. Iulij 1658.

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS.

EGO IACOBVS RENAVLT *Prouincialis Societatis* IESV *in Prouincia Franciæ potestate ad id mihi facta ab admodum Reuerendo Patre nostro Gosuvino Nickel Præposito Generali eiusdem Societatis, concedo, vt liber, cui titulus est,* Concilium Duziacense I. anno Domini DCCCLXXI. celebratum LVDOVICVS CELLOTIVS Parisinus Societatis IESV è MSS. edidit, & Notis illustrauit, *trium eiusdem Societatis eruditorum virorum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu mea subscriptas, meique officij sigillo munitas dedi. Parisiis* 18. *Martij anno* 1658.

IACOBVS RENAVLT.

LECTORI BENEVOLO S.

Vnde & quomodo prodeat hoc Concilium.

QVOD hîc vides (BENEVOLE LECTOR ET CATHOLICE) ſpolium vetuſtatis eſt, non obſoletæ; munus nouitatis, non delicatæ: Gallicanæ opus Eccleſiæ; nec florentis, vt procul à primitiua, neque languentis, vt noſtris moribus non propinquæ. Ætas Christum inter, & nos media huic operi & materiam fecit, & formam. Locum in Conciliis Galliæ deſignauit editor Iacobus Sirmondus ὁ μακαρίτης, non dedit. Concilium Duziacenſe verbo tenus appellauit, paucas eius partes, neque omnes integras deſcripſit. Acta Romam miſſa per Actardum non extare profeſſus eſt, & quidem veriſſimè. quis enim extare putet ſcripta tineis ſolis blattiſque expoſita ad rodendum? Fecit Deus poſt illam editionem vt in eius manum feliciter tali librorum generi obſtetricantem, venirent, dum Petauianam Bibliothecam reconditioris doctrinæ apothecam excutit & indagat. Prætererat collocandi cum ceteris Conciliis occaſio; exquiſitis, pro more, notis illuminare non ſinebat ætas ingraueſcens; prælo committere rudem maſſam, atque imperfectam vetabat elegans hominis genius. Dum ipſe iam affectis vacat opuſculis, & eruditum ſibi ſepulcrum ſtruere pergit, poſtremo vitæ anno, iſtud, quaſi exceptum hereditati, donatione inter viuos ad nos tranſire voluit, ne periret poſteritati, quacumque tandem manu publicaretur. Et hæc litterarum iactura eſt, prodire non à Sirmondo. Habe, LECTOR, vel à me, & munus æſtima, non donantem.

Concil. Gall. Tom. 3.

Eſt verum Concilium prouinciale.

Eius verò ſuſceptorem te aduoco, & hunc diem operi per te luſtricum eſſe cupio. Dic, amabo, quo nomine

velis appellari? Concilium, an Historiam, an Apologiam? Certè Concilium est, hortatu Pontificis ex octo, vel si mauis, decem Prouinciis Galliæ pro caussa Ecclesiastica legitimè coactum, cui Metropolitanus præfuit, Rex interfuit, recto ordine iuxta Canones omnia gesta, per Episcopum Legatum Romam missa. In iis si næuus aliquis Hadriano II. displicuit, tamen postea ex asse Ioanni VIII. probata sunt. Historia nihilominus censeri potest, & debet, temporum perturbationem, tumultus ab improbis excitatos, bonorum studium laborémque in iis componendis, iucunda rerum varietate, aperto stylo describens: quæ quia scriptoribus hactenus fuit incognita, næ illi graues in errores impegerunt. Nam læsos aliorum iniuria, suo insuper iudicio cruentant: Ecclesiæ Regnique perduellibus laudum encomia plenis manibus largiuntur, viros sanctissimos infamia schismatis dedecorant, pacis & tranquillitatis publicæ perturbatores pene martyrij titulo cohonestant. Has calumniarum nebulas Concilij narratio dissipat, & facta omnia, dotésque singulorum in aperta veritatis luce constituit.

Admodum vtile historia Ecclesiastica.

Hinc Apologia clarorum hominum virtuti atque innocentiæ comparata, Caroli Calui Regis Christianissimi, Hincmari Senioris Remensis Archiepiscopi, Episcoporum triginta qui per se ipsi, vel per legatos Concilium fecerunt, è quorum nominibus infamiæ labem abstergere, & memoriam debito splendori restituere, publicæ rei, & morum bonorum interest. Nam pro schismatico traducitur à quibusdam, huius ipsius Concilij gratia, Carolus Caluus, vt qui ne pilum quidem boni viri habeat, cuius patientiam in iniuriis ab homine Ecclesiastico illatis, obseruantiam aduersùs sacros Antistites, magnificentiam in ornandis Ecclesiis hoc in Concilio miraberis: ac deinde ab eo qu' Concilium probauit Pontifice sic compellatum audies. *Vere enim, filiorum carissime, cor vestrum in manu Dei est, quia ein * consulta vniuersa disponitis, & sapienter Imperium vobis collatum moderari studetis: quia ex vtero matris creuit vobiscum sapientia, & rectitudo fuit dilecta amica vestra.* Hincmaro Archiepiscopo Remensi Ianseniana factio in primis infensa,

Ex quo multorum innocentia cognoscitur.

Carolus Caluus non fuit schismaticus.

Ioan. VIII. ep. 23.

* forte *consultu*

Hincmarus Remensis per vim nihil egit.

ob Gotteſchalcum Patriarcham virgis ſuppoſitum, Conciliorum tyrannum, omnimodæ nequitiæ architectum, Nepotis Epiſcopi carnificem, ex hoc Concilio appellat; quem modis omnibus à Nepote peſſumdatum, in cauſſa capitali recuſatum, in ſententia dicenda poſtremum leges in actione Concilij. Concilium totum accuſant alij contemptæ Apoſtolicæ Sedis, imminutorum iurium Romani Pontificis, damnati contra ius fáſque reclamantis Epiſcopi, & Romam appellantis: in quo frequenter audies hortantes Epiſcopos vt Romam appellet; obiurgantes quòd religioſum iter, ne inuitante quidem Pontifice, aggrediatur; monentes vt quam ferunt ſententiam in reum conuictum, ea ſaluo per omnia Sedis Apoſtolicæ iudicio priuilegióque ſubdatur. Non credidit nobilis ille Conſeſſus, in quo plurimos videbis ſanctitatis gloriâ ſuis in Eccleſiis celebres, veram appellationem dici oportere, quæ multis nominibus illuſoria eſſet, quæ ab homine ſeditioſo, ad audaciam confirmandam, contra regni tranquillitatem, honorem Eccleſiæ, ſacrarum legum intentionem, iam tertiò, in procinctu damnationis, fruſtra & inaniter obiiceretur iudicibus, non ſemel antè deluſis. Habebat in ore Canones à Conciliis prioribus, & Pontificibus Romanis conditos, & totius mundi reuerentiâ conſecratos, quos accuratè ſequeretur: & ab Hincmaro Concilij præſide vix quicquam abſque citata Canonis auctoritate factum reperies, qui etiam prædeſtinatianum Monachum ſecundùm *Canones & Regulas* vapulare iuſſit in Synodo.

Patres Concilij Romana ſedis obſeruantes.

Quam igitur ob rem, inquis, ex hoc Concilio nata eſt inter Carolum Regem, cum Antiſtitibus ſuis, & Pontificem Hadrianum diſcordia? Cur acerbiores vltro citróque ſcriptæ Epiſtolæ? Quare Concilij iudicium, ſi fuit ad Canones exactum, reſcidit ſupremus Iudex, cauſſam omnem ad ſuum tribunal reuocauit, & factus eſt de iudice defenſor & patronus? Audi pacatè dum ſatisfacio. Primo aſpectu ius ſacrum, ab incunabulis Eccleſiæ vſitatum, Romam appellandi, læſum eſſe credidit Pontifex, hinc ſententiæ in appellantem dictæ ſuſpenſio, & graues ad Regem & Concilium litteræ. Doluerunt iſti vehementer ea

Inter Pontificem & Concilium diſcordia.

Pontificis voluntate, & rebellis Episcopi peruicacia, qua liberati sperauerant, referri se in præteritos tumultus; desperarunt vllo modo quietem Regno, atque Ecclesiæ posse restitui, si Pontifex Hincmarum patrocinio, Hincmarus perduellionem impunitate foueret. Sic iracundius responsum Hadriano. Est autem de historico quopiam Pontificibus parum æquo dictum, quod vulgò probatur ab omnibus: *Quis illi non parcat si scripsit iratus?* quod ad anteriores illos referre quid vetet?

Non satis consultò nata. Video animum tuum, LECTOR, historica licentia de veterum gestis arbitrium dicere gestientem, vt vtrinque plus æquo humanitati esse indultum pronuncies. Potuit enim animaduertere Pontifex, caussam sibi reseruatam, reum ad appellationem inuitatum esse à Patribus, promissum à Rege subsidium ad eius prosecutionem, abuti furiosum hominem appellationis nomine, qui rem non semel antea contempsisset: rogare suppliciter Concilium, vt res iudicata persisteret. Quæ hîc suspicio contemptus, quæ vmbra schismatis? Quid est igitur caussæ cur tantopere Pontifex excandescat? Ex aduerso debuit expendere Concilium, quid exigeret Hadrianus, quid concederet? Iudicio peracto probabant Antistites Galli appellationem ab Laudunensi opponi, suis etiam regiisque facultatibus iuuare parati. Hoc ipsum erat quod postulabat Pontifex, retractari apud se iudicium, quódque in Rothado & Wlfado olim fecerat Nicolaus. Optauerant alterutrum Præsules, vt aut ex omni parte sententia confirmaretur à Pontifice; aut certè si quid mutatum vellet, pendente lite, depositionem non tangeret: non attigit Pontifex, contentus vetare, ne quis successor in locum ita depositi subrogaretur. Actardum Namnetensis Episcopatus bonis hostili manu exutum, legatum delegerunt Patres, qui simul & Acta Concilij deferret ad Pontificem, & ab eo alicuius beneficij gratiam emereretur: Archiepiscopum Turonensem creauit Pontifex, vel eo facto testatus non damnari à se Concilium, cuius legatum extolleret. Vnde igitur in sacrum caput tantæ animis cælestibus iræ?

Breui sedata. Sed hæc nubecula fuit, gratiorem cælo Gallico serenitatem

tatem

tatem mox factura. Nam paulò pòst, Imperium Pontifex placato Regi promisit, successor contulit. Carolus Hincmarum depositum turbare pergentem supplicio coërcuit, tacente Hadriano. Profectus est Romam Carolus, venit in Galliam Ioannes VIII. Concilium Trecis habuit, ad quod amantissimè Remensem Hincmarum inuitauit. Et dubitas quin plurimi cum eo Duziacensis Concilij Patres aduenerint, cùm Hodonem Beluacensem ab eo inuitatum scribat Flodoardus? Audita est illa in Synodo depositi Laudunensis querimonia, & reiecta: confirmatus in sede successor, antea iussus eligi: cæcus ad partem vnam sacerdotalem Pontificia commiseratione admissus, non tam diu vixit priuatus, quàm serò mortuus est miser. Hic finis ingentis illius schismatis, quod aliqui horrere se dicunt. Eò deuenerunt illa dissidia, quæ Gallicanam Ecclesiam à Romana, Ecclesiarum omnium matre & magistra, creduntur auellere potuisse.

In Iure multa fauent huic Concilio.

Quæ omnis apologia pro Concilio, de ipso Concilio deprompta est, quod proinde funditus nosse necessarium est. Ab eo tamen si digredimur ad Gratiani collectionem, eiúsque Glossam, in ea nihil admodum parebit, quod efficaciter opponi debeat: quin potiùs iuuabunt plurima, & maiores nostros omni schismatis suspicione liberabunt. Ibi enim appellatio definitur propriè, *Prouocatio iniquæ sententiæ querelam continens.* Post latam ergo sententiam assumenda, quod vnum volunt Duziacenses. Est *remedium quo caussa vitiata subleuetur.* Quid autem in Synodo vitij deprehendere potest Laudunensis? imò quid in vita ipsius vitij non reprehendit Synodus? *Ad Romanam Ecclesiam ab omnibus, maximè tamen ab oppressis appellandum est, & concurrendum quasi ad matrem; vt ab ea omnes oppressi auxilium, & iniustè damnati restitutionem petant.* Lecto Concilio tuum erit iudicium, LECTOR, sitne oppressus ab aliquo Laudunensis, an alios oppresserit? sitne damnatus iniustè, qui iustam trium Synodorum damnationem arte effugit? *Quicumque non confidentia iustæ causæ, sed causa afferendæ moræ, ne contra eum sententia proferatur appellauerit, huiusmodi appellationes non recipiuntur.* Quid autem aliud tribus in Synodis fecit Hinc-

2. q. c. tota.

marus? *Ceterum si caussa frustratoria dilationis appellauerit, à iudice ad quem prouocatum fuerit, condemnabitur.* Quæ verò magis esse potest appellatio frustratoria, vel quæ eo nomine dignior, quàm Hincmariana illa toties interiecta, nunquam tentata? *A iudicibus quos communis consensus elegerit, non liceat prouocare.* At prouocauit Hincmarus apud Attiniacum, & quidem, quod nefas est, ab Ecclesiasticis ad laïcos absque Metropolitani consensu. *Ei qui appellat impertitur annus, intra quem secundùm se communiter cum aduersario litem exequatur: aut si iusta caussa intercesserit, annus alius indulgeatur, quo transacto, lite non completa, rata manet sententia.* Quæ caussa Laudunensem coëgit vltra triennium domi residere, & ne Pontificis quidem inuitatu, non Regis concessione, non Metropolitani hortatu religiosum iter aggredi?

Non nocet Hincmari Remens. reprehensio per Nicol. I.

Dies me deficiet ea colligentem ex Gratiano, aliisque Canonistis, quibus Hincmari appellatio debilitetur, atque adeò Duziacensium Patrum facto robur addatur. Neque quicquam illis nocere potest Hincmari Remensis, qui Concilio præsedit, producta in Gratiano vehemens reprehensio, à grauissimo Pontifice Nicolao I. facta: quando & aliter decernenti Pontifici summa animi demissione paruit Archiepiscopus, & illud iudicium per calumniam exprobranti Nepoti sapienter respondit Auunculus, vt hoc in Concilio perstringitur, & nos in historia Gotteschalci fusiùs explicuimus. Neque verò caussa Rothadi, vel omnino casus vllus à Gratiano significatus, huic Laudunensis contumaciæ similis est. Rectè autem Fulbertus Carnotensis illorum temporum pene æqualis, pronunciauit, *nihil valere exemplorum inductionem, vbi neque personarum, neque negotiorum similitudo consequitur.* Quamobrem, vt tandem desinam præstanti Concilio patrocinari, hac gemma si bene te noui (LECTOR Catholice) venenùm schismatis non bibes, vt aut notam vllam maioribus nostris inuras, aut de Romanæ Sedis iure ac dignitate, tali abusus exemplo quicquam detrahas.

Huius Concilij editio non est improbanda.

Quòd si me quoque dignum apologia iudicas, quòd ad piorum scandalum obducta vetustate vulnera huius Concilij editione refricentur, & in sacratissimi ordinis dedecus

Laudunensis Episcopi scelera publicentur. Respondeo expeditissimè, Remensis Hincmari scriptis, & historia Flodoardi, aliisque libris antè iam editis culpam illam, si quæ est, fuisse contractam: posse sæculo nostro vulgari, quod nono ab ipsis Episcopis in luce totius Galliæ publico iudicio gestum est. Historiam accusari à te quæ facta narrat; vt hominem excuses, qui fecit pessimè. Sua quemque dedecorant crimina; nihil est priuatorum vitiis cum ordinis sanctitate commune: nisi fortasse Regum omnium interesse vis, quod adulterium homicidiúmque Dauidis scriptura propalat: aut Regum filios in Ammonis incestu, vel Absalonis fratricidio, ac perduellione partem aliquam habere arbitraris. Morum scientia præceptis, historia exemplis, humanitatem totam explicant, virtutibus vitiisque constantem. Leges diuinæ atque humanæ præmio pœnáque propositis quid sequi, quid cauere debeamus, edocent. Paucorum impietas vindicata, omnium disciplina est. Quæ peccauit Hincmarus in oppido, improbatunt plurium Prouinciarum Episcopi sanctissimi, & etiamnum damnat posteritas. Illud beneficij genus debemus historiæ. Supremum inter homines, &, mea quidem sententia, longè grauissimum improborum supplicium est, posteritatis memoria: illam horrent etiam in sui similibus scelerati, nec vllus succenset historiæ, nisi qui de se prior confitetur.

Quædam omissa sunt iam antè excusa.

Quæris ad extremum, totúm-ne Concilium, quale ac quantum est, exhibeam? & repetundarum accusas si quid detraho. Non possum dissimulare, quod inuitissimus patior, minutum capite produci, quod temporis latrocinium est, ab ipso fortasse aliquando restituendum. In fine truncando, fateor ingenuè arbitrij mei plusculum reperiri. Quamuis enim vetet Indicis Tridentini regula *in libris Catholicorum veterum mutari quicquam*, duplicem tamen laciniam oculis tuis sciens volénsque subduco, infirmioribus animis aliquo modo suspectam, nullo necessariam. Prior est, contentiosa illa de qua dictum, Caroli Regis ad Pontificem Hadrianum Epistola, quam in rhapsodis aliis poteris aliquando legere; quam ex hac quidem cum Laudunensi contentione natam, & post istud Concilium scriptam.

V. Baron. ad an. 871. Tom. 9.

fatemur, ſed non ſolius occaſione Synodi, quando Rex mitiſſimus collectam ex longo iracundiam à turbulentiſſimi hominis nequitia excitatam, eo ſcripto videtur profudiſſe. Poſterior eſt, Reſcriptum Epiſcoporum Duziacenſium ad litteras Hadriani, quibus cauſſam Laudunenſis iubet retractari, & latum in appellantem iudicium non probat. Nam cùm eius reſponſi prima pars à Sirmondo primùm ſit edita, deinde in Concilia regia immiſſa; tertia lacunis fœdè hiantibus ne diuinationi quidem criticæ peruia, operæ pretium non putaui in media parte deſcribenda tempus ponere; quæ merum Hincmari multiloquium complectitur.

Hadrian. ep. 32. al. 27

Sirm. tom. III. Concil. Gall. Concil. reg. tom. 23. in fine.

Noua alia ad demenſum addita.

Verùm qualis eacunque iactura eſt, cumulatiſſimè compenſatur appoſita coronide ex opuſculis Hincmari vtriuſque pro Eccleſia, próque Laudunenſis Epiſcopij poſſeſſionibus aduersùs vim aulicam certantis: quæ quia ſeriùs in manus meas venerunt, de iis poſt Concilium ſuo tantùm ordine locóque dicetur. Vnum addo, partium & capitum ſectiones quæ parent in Concilio ex MS. vel apographo non eſſe, ſed à me tædij vitandi gratia eſſe additas, non ſine ſcriptorum aliorum frequentibus exemplis. Fruere, LECTOR, hoc labore, & veritati conſtanter lita.

TESTIMONIA VETERVM AD CONCILIVM DVZIACENSE I. & Hincmarum Laudunensem Episcopum spectantia.

HADRIANVS II.

Epist. ad Episcopos Concilij Duziacensis.

HADRIANVS *Episcopus seruus seruorum Dei Reuerentissimis & sanctissimis confratribus nostris Archiepiscopis & Episcopis, qui apud Duziacensem Prouinciæ Remensis Synodum conuenerunt. Caritatis vestræ litteras, per Actardum venerabilem Coepiscopum & gloriosi Regis Caroli Legatum suscepimus: & quid de eo ad suggestionem & deprecationem nostram egeritis, non solùm in eis, verùm & per ipsum cognouimus.* Et infrà.

Hadr. epist. 32. in Sirm. 27.

Igitur de Hincmari Laudunensis Episcopi depositione, Pontificio nostro scripsistis, quatinus de eo secundùm quod Canonicum est, vobis rescribere iuberemus, &c.

Idem Epist. ad Carolum Regem.

DE *Pontifice Laudunensi Hincmaro, à Præsulibus decem prouinciarum deposito, & à Metropolitano suo, venerabili fratre Hincmaro Archiepiscopo, reseruato per omnia huius primæ Sedis priuilegij iudicio, cumulata in Synodalibus litteris, & præfati Metropolitani, & vestris, nec non in libello reclamationis cleri & plebis Laudunensis, seu in libello continenti seriem gestorum Synodi, tanta turpia, tanta dictu nefanda, tantáque execranda & au-*

Hadr. ep. 34. in Sirm. 29.

Subscripti tantùm octo repe-riuntur Archiepiscopi.

ctorem suum damnantia referuntur, ut incredibilia ab ignorantibus videantur, &c.

CAROLVS REX
Epistola ad Hadrianum Papam.

Apud Hincmar. ep 43. tom. 2.

VALDE *mirati sumus ubi hoc dictator Epistolæ nobis per Actardum Episcopum delatæ scriptum inuenerit, esse Apostolica auctoritate præcipiendum, ut Rex corrector iniquorum, & districtor reorum, ac secundùm leges Ecclesiasticas atque mundanas ultor criminum, reum legaliter ac regulariter pro excessibus suis damnatum, sua fretum potentia Romam dirigat. Maximè autem illum, qui & ante depositionem contra custodiam publicam, & contra quietem moliri in tribus Synodis extitit deprehensus, sicut in gestis Episcopalibus Paternitati vestræ directis continetur: & post depositionem suam, & per se, & per quoscunque potuit à sua peruicacia non quieuit*, &c.

IOANNES VIII.
Epist. ad Hincmarum Remensem.

Ioan. ep. 314. in Sum. 2.

QVAMVIS *de sanctitatis tuæ iudicio nihil dubitauissemus: quia tamen carissimus filius noster Carolus inuictissimus Imperator, à nobis diligentissimè percunctatus, circumstantiam iudicij à beatitudine tua Coepiscopisque suis in Hincmarum dudum Laudunensem Episcopum prolati, apostolatui nostro retulit, agnouimus iustum fuisse omnino iudicium. Neque enim tantus Princeps nisi veritate fultum quicquam poterat affirmare.*, &c.

HINCMARVS IPSE LAVDVNENSIS
Proclamatione ad Ioannem in Synodo Tricassina.

A Remorum Archiepiscopo ad Synodum sum vocatus ad Duziacum villam, quam constituit hebdomada prima mensis Augusti, & monuit me de certis causis paratum esse ibidem, vt responderem. Ad quam cùm festinassem, &c.

FLODOARDVS IN HIST. REMENSI.
De Epistolis Hincmari Remensis ad diuersos.

ITEM *conuocans eum ad Synodum, vbi Hadriani Papæ mandata tractanda erant.* L.3.c.22.

Item pro conuentu Synodali super responsione ad Epistolam Hadriani Papæ. Ibid. c. 23.

Item pro ordinatione Hedenulphi secundùm iussionem Ioannis Papæ, ad Episcopatum Laudunensem, diu pastore vacantem.

Item cum Waltero, Gisleberto, & Angelino Episcopis, vt conuenirent secum ad peragendam iussionem præfati Papæ Joannis, inter Hedenulphum & Hincmarum Laudunenses Episcopos, cum sacrorum obseruatione Canonum.

Item pro mandatis Papæ Ioannis, de Hincmaro Laudunensi, ad eundem Atulfum ab eodem Papa directo, quid illi sit obseruandum.

Hedenulfo, quem post Hincmarum Lauduni ordinauerat Episcopum, pro quibusdam Diaconis quos ei dirigebat ad sacerdotium prouehendos.

Vt secundùm sacras regulas, cum consilio Coepiscoporum & visitatoris Episcopij Laudunensis, quia tunc Episcopus ibi non habebatur, inde Domino aspirante decernatur. Ibid. c. 25.

Isemberto illustri viro amico suo, precans pro Hincmaro Ibid. c. 26.

nepote suo, quem miserum appellat, utpote qui pro excessibus suis tam grauia sustinebat, peténsque ut illum in suis necessitatibus adiuuaret.

Ibid. c. 29. *Item de Nicæna Synodo, & de abiectione vel restitutione Hincmari Laudunensis Episcopi.*

ANNALES BERTINIANI AD AN. DCCCLXXI.

HINCMARUS *Laudunensis nomine tantùm Episcopus, homo insolentiæ singularis, contra veritatem Euangelicam & Apostolicam, atque Ecclesiasticam auctoritatem contra Regem rebellans*, &c. quæ suo loco descripta sunt. *Ut Rex Synodum in mense Augusto apud Duciacum conduceret, quatenus de illius prauitatibus regulare ibi agitaretur iudicium*, &c.

AIMOINI SUPPLEMENTUM L. V. C. XXIV.
De Concilio apud Attiniacum.

INTEREA *pòst de multis impetitus (præcipuè autem de insubiectione regiæ potestati, & inobedientia erga suum Archiepiscopum) Hincmarus Laudunensis Episcopus, ut se ab impetitis expediret, in Synodo Episcoporum decem Prouinciarum libellum propria manu subscriptum porrexit hæc continentem. Ego Hincmarus Ecclesiæ Laudunensis Episcopus*, &c. Habetur suo loco.

ADO VIENNENSIS IN FINE CHRONICI.
De Concilio Tricassino.

QUO *tempore Ioannes Papa in Gallias venit, & apud ciuitatem Trecas diu moratus est, habuitque Synodum Episcoporum, in qua * Immaurus Lauduni * Dauitti Episcopus, post auulsionem oculorum, Episcopatu est donatus.*

* l. Hincmarus. * l. elauati

NOMEN-

NOMENCLATOR LOCORVM aliquot his in Operibus commemoratorum.

ATTINIACVM, *Attigny sur Aisne.*
Breona villa, *Brienne.*
Bullensis fundus, *Boult.*
Carisiacum, *Cressy sur Serre.*
Cippidum, *Suyppe.*
Codisiacum prope Siluacum, *Coussy.*
Colonia villa, *Couleines.*
Confluentes, *Coblents.*
Duziacum, siue Duodeciacum, Duodeciacus vicus, Duzia villa, *Douzy sur Cher.*
Gundulphi-villa, siue Hundulphi-villa, *Houldicourt.*
Isla, monasterium prope Belgiuacum, *Isle.*
Lugdunum Clauatum, siue Laudunum, *Laon.*
Marsna, in finibus Tungrorum, *Marsane.*
Pauliacus, siue Bellus Pauliacus, villa, *Boulcourt, ou Poilcourt.*
Pistæ, *Pistres prés du Pont de l'Arche.*
Pontigo, *Pontion prés de Vitry le Bruslé.*
Pouligo in prouincia Remensi, *Poulion lés S. Thierry.*
Siluacum, *ville en Selue.*
Vermeria, *Verberie en Valois.*

SYNOPSIS
EORVM QVÆ HOC OPERE continentur.

PRÆFATIO *ad Lectorem.*

Testimonia veterum ad Concilium Duziac. I. & Hincmarum Laudunensem Episcopum spectantia.

Nomenclator locorum aliquot his operibus memoratorum.

CONCILIVM DVZIACENSE I.

PARS PRIMA CONCILII,

SIVE, PROCLAMATIO CAROLI REGIS aduersus Hincmarum Laudunensem Episcopum in Synodo porrecta.

PARS SECVNDA.

SCEDVLA, SIVE LIBELLVS EXPOSTVLATIONIS HINCMARI Remensis aduersus Hincmarum Laudunensem in Synodo recitatus.

PARS TERTIA,

SIVE, RESPONSA EPISCOPORVM ad Proclamationem Regis.

PARS QVARTA,

SIVE, ACTA SYNODI CVM HINCMARO Laudun. Episcopo canonicè vocato & præsente.

PARS QVINTA,

SIVE, EPISTOLÆ.

OPVSCVLA HINCMARI VTRIVSQVE porrecta Carolo Regi apud Pistas.

VITA

VITA HINCMARI IVNIORIS EPISCOPI LAVDVNENSIS

AD CONCILII DVZIACENSIS I. NOTITIAM.

HINCMARVM Laudunenſem Epiſcopum Remenſis Hincmari nepotem, alumnum, aduerſarium, ad Synodos Regias tractum fuiſſe, rebus ſuis ſpoliatum, non ſemel clauſum cuſtodiâ, denique deiectum de gradu, eiectum in exilium, oculis priuatum, cùm maximè Sedem Apoſtolicam appellaret: inde verò eductum carcere, Trecas ad magnum Concilium ægrè aduenisse, & ſupplici querelarum libello cauſam ſuam commendaſſe Pontifici, narrat temporum hiſtoria. Facti atrociſſimi auctorem nullus veterum appellat de nomine; ne offenſus quidem ipſe, inimicus, & ſupplex.

Ratio edendi huius Concilij.

Placuit tot pòst sæculis Nostratium Nouitati, crimen ex eo facere, quod supplicium fuit; & actori tragœdiæ, Hincmari tyranni nomen imponere. Itaque Gilberti Mauguini Historica Dissertatio, quam in historia Gotteschalci nuper edita decurrimus, *summâ*, vt profitetur, *fide, nec minimâ diligentiâ*, extra instituti sui metas prouecta, inuidiosissimo epilogo in eam sententiam clauditur; ponítque tanquam indubitatum, agentis partes in ea fabula sustinere auunculum Hincmarum. Si falsò, per intolerabilem calumniam: si verè, per magnam credulitatis nostræ fiduciam, sine auctore, sine teste, sine argumento vllo, vel topico. quin potiùs contra certissimas rationes secundo Hincmarianorum operum tomo liberaliter sparsas. Quo istud animo dicat scriptor, aut à nobis credi percupiat, nemo iam quærit, qui genium nouitatis agnoscat. Si quibus fortasse persuasit, excusationem habent ab ignorantia, quam huius Concilij latebræ hactenus permiserunt.

Calumnia in Remensem Hincmarum.

* Histor. Dissert. epil.

Ex iis igitur emergit modò & veritas, & clarissimi Antistitis innocentia, Concilio Duziacensi I. ex Bibliotheca Alexand. Petauij Senatoris amplissimi, & vetustatis studiosissimi, per Sirmondum educto, quo causa tota continetur, & quid in Ecclesiastico tribunali, & quamobrem; & quomodo passus sit Laudunensis Hincmarus, edocemur. Magna sanè causa, in qua reus Episcopus, Rex accusator, quæsitor auunculus; quæstio de tempore modóque Romanæ appellationis; exitus reo funestus, indecorus iudici, turbulentus actori. Atque cùm tandem appellationem prosequuturus, libellum Proclamationis Ioanni Pontifici obtulit Laudunensis; in eo de solo hoc Concilio questus est, quia cetera euaserat. Suas tamen calamitates ita in eo narrat, & describit, vt omnino ad horum actorum fidem, velut ad Lydium lapidem admouenda sit Proclamatio, cui omnes hactenus qui solam habuerunt cognitam, vt Sibyllæ folio crediderunt. Ne Annales quidem Ecclesiasticos excipio, quibus quia fax ista non præluxit, visum est Hincmarum vnum Laudunensem toto regno Ecclesiasticorum iurium & bonorum assertorem & vindicem; Carolum autem Regem con-

Quantùm conferat ad historiam.

Proclamatio Laudunensis Hincmari falsa continet.

Baron. ad an. 878. tom. 10.

filiis senioris Hincmari, fœda Episcoporum omnium assentatione, oppressorem & schismaticum extitisse. Non erit tibi, Lector, vt spero, iniucundum, nobile vetustatis monumentum, ad vindicandam Hincmari Archiepiscopi famam, & sincerum veritatis testimonium; vt à Synodo, & quidem plurium Prouinciarum. Illud igitur accipies, non vt nudam rerum gestarum narrationem, sed vt iustam Regis Christianissimi, & Ecclesiæ Gallicanæ defensionem, non parum pro temporum iniquitate, Hincmaro duce tum florentis, & in ætatis ferreæ confinio adhuc argenteæ. Quam vt maiori cum animi voluptate percenseas, fusiùs tibi collectam ex auunculi præcipuè scriptis, notitiam nepotis prælibo.

§ I.

Hincmari Iunioris educatio, studia, mores.

HINCMARVS iunior in agro Bononiensi natus, matre Hincmari Archiepiscopi sorore, patre nobis ignoto de nomine, nobilibus, at non copiosis parentibus, matre amissa in ipso pueritiæ limine, in auunculi sinum nutriendus, & bonis artibus instituendus conuolauit. Admodum puero id contigisse oportuit, quando *linguam in qua natus est*, adeo ignorauit, vt etiam in Episcopatu eam *non solùm loqui, verùm nec intelligere, nisi per interpretem posset*. Hanc autem educationem sumptibus Ecclesiæ Remensis factam, atque adeo peculiarem eius fuisse Clericum profitetur auunculus, *quem Remensis Ecclesia ab ipsis, vt ita dicam, cunabulis, dulci benignitate nutriuit, & pannis infantiæ eluit, atque exuit; & ad virum perduxit, atque ad Episcopatum prouexit.* Animum puer attulit ad facultates grammaticæ poëseósque propensum; sed planè quales ea colebant tempora, vt in eius epistolis, & versibus videre est. Prodidit se statim in puerilibus studiis natura, nouitatis, iactantiæ, vanitatis affectatrix, cùm obscuram orationis vetustatem affectauit: cùm sermonem ex plurium gentium linguis, tanquam centonem, consarcinauit: cùm *verba impropria, veritate sensus caren-*

Vita Hincmari Laudun. ex Remensi collecta.

Parentes.

L. 55. cap. c. 43. p. 547.

Ibid. c. 39. p. 536.

Studia.

Ibid. c. 43. p. 547.

tia, quæ nec ipse intelligebat, studiosè conquisiuit ad ostentationem. Inuito quidem auunculo, & coërcente; sed ne acriori reprehensione discendi ardorem extingueret, & iam tum refractariolum exacerbaret, illius prauitatis correctionem ad maturioris ætatis temperiem remittente. Sed in eo spe sua elusum se demonstrat, cùm in verbi vnius enucleatione grammaticali per ipsum oblata, exprobrat iam Episcopo, *de nouo eius vtre grammaticæ artis mustum, & ponderationes verborum ebullire.* Atque cùm alibi solœcissaret, peccare in grammaticorum regulas sibi ait licere, vtpote scriptori Ecclesiastico, qui magna seriò tractet: *Tibi autem*, inquit, *nouo grammatico, qui vt frondosa & condensa arbor foliis; ornatus verborum phaleris debes incedere, & tua figmenta grandisonis pompare modis, & in omnem ventum inflatis buccis grammaticas spumas exspuere, hoc dicere non licebit.* Extat earum in dicendo sordium non tenue vestigium, in articulis per Heddonem præpositum ad auunculum missis, in quibus barbariem putes collegisse de triuiis & compitis. Præterea ius Canonicum, & decreta Pontificia libauit, eodem quo reliqua vanitatis ingenio, vsque ad auunculi contemptum, in eo doctrinæ genere laudatissimi: quicum & armis illis confligere ausus est,

Ibid. c. 10. p. 413.

Ibid. c. 14. p. 481.

Epist. 34. p. 593.

L. 55. Cap. c. 24. p. 477.

Infelix puer, atque impar congressus Achilli.

Mores. Ibid. c. 5. 52. &c.

Ex his eminere iam incipiunt mores adolescentis, arrogantes, inquieti, monitoris impatientes, contumaces & refractarij, quos adeo ad Episcopatum attulit, nihil vt ipsi magis auunculus Remensis identidem obiiciat: *Dictum est mihi, quoniam apud plurimos gloriaris, quia mihi potes resistere, & me audes contemnere. Dementia quoque tua, sic enim vocatur à plurimis, per multorum ora volitat. A multis etiam denotaris, quòd superbiâ efferaris, & vanâ gloriâ iactiteris, atque arrogantiâ supereris.* Eiúsque rei stolidum profectò, & indecorum Episcopo producit exemplum. *De hoc quippe vitio descendit, quòd multi te apud plurimos dicunt, de fortitudine, & agilitate corporis tui gloriari, & de præliis, atque vt nostratium lingua dicitur, de vassalicis, frequenter ac libenter sermonem habere: & qualiter ageres, si laicus fuisses, irreuerenter referre: & alia mul-*

P. 590.

ta qua tibi non conueniunt dicere, & agere, nec mihi enunciare. Ridicula ſanè in eo qui obeſo ventre, & adipatis membris fuiſſe dicitur.

Congruit inde tibi, ſapiens quod dixerat olim:
Non tenuem ſenſum venter obeſus habet.
Moribus, & factis turgens, vt corpore, corde,
Motibus, atque nimis diceris ore leuis.

Reſponſ. p. 583.

Et in motibus incompoſitis ſuperbiæ ſignum eſt, & omen in puero peſſimum: vt in apoſtata Iuliano deprehendit Nazianzenus. Illud autem intolerandæ arrogantiæ eſt, nemini quicquam debere velle, & aliena beneficia ſuis meritis imputare. Omitto quod pæne ſemper ipſi obiectum eſt, nemini ſubeſſe velle; non Regi, non auunculo & Metropolitano. In hoc enim omnis controuerſiæ cardo verſatur. Nihil proinde mirum, ſi cenſorem omnem à ſe procul excuſſit. *Dic frater ac fili, quid aliud à te exegi, poſtquam Epiſcopus factus es, & diuitias terrenas adeptus es, niſi vt Deum haberes placabilem, & Epiſcopaliter viuens, & Epiſcopalem habitudinem gerens, te hominibus faceres venerabilem? Et tibi hoc eſſe graue videbam: & hoc quidem tibi graue hactenus eſſe potuit, & propter ætatem; & quia ſæculi huius inſtabilitatem, & quàm mutabile & fragile ſit, eatenus non cognouiſti. Nunc autem hora eſt iam nos de ſomno ſurgere: & non debemus ſemper eſſe iuuenes, ſicut bos malus ſemper eſt vitulus.* Itaque cùm iuuenem Sacerdotem vocat metro ludens,

Ibid. c. 53. p. 590.

C. 50. p. 583.

C. 49. pag. 582.

Hoc tibi de titulo, iuuenis Hincmare ſacerdos,
Reſpondere mihi conuenit, arte pari.
Verſibus inuerſis, iuuenis Hincmare Sacerdos
Reddita ſume tuis, fontibus hauſta ſacris.

Reſp. pag. 583.

Non potiùs ætatem quàm mores perquàm immaturos ſpectare cenſendus eſt. Atque id attentè conſiderandum, illam monendi curam in auunculo, fortaſſe nimiam, aliquando & intempeſtiuam, ex rigido virtutis & diſciplinæ zelo, quo ſemper flagrauit, profectam, intenti in contraria nepotis proteruiæ & rebellioni quodammodo occaſionem dediſſe, quam ipſe non niſi grauiſſima ſua culpa ſuſcepit. *Hinc quoque te frequentiſſimè monui, & adeò corripui,*

C. 51. p. 584.

vt etiam contra me, & mihi fideles inde ſcandalum ſumpſeris, & quas vel quantas potuiſti inſidias moliri ſtudueris.

Admouetur ad negotia. Nihilominus vt amicis & propinquis ſtudio fauemus non iudicio, poſteaquam annis maturuit: captata occaſione, rebus gerendis idoneum, gerendo reddere ſtuduit, & in publicam lucem educere. Itaque Capitula quædam apud Cariſiacum per Remorum & Rothomagenſium prouincias Ludouico Germaniæ Regi ſcripta, ipſe per nepotem ſuum ad Carolum miſit. De quibus ita ſcribit. *Et nolite negligere illa capitula, quæ Synodus de Cariſiaco per Wenilonem & Erchanraum tranſmiſit ad hunc Attiniacum præterito anno Ludouico fratri veſtro; & me tranſmittente, Hincmarus filius meus vobis dedit, quando vobiſcum in Burgundia fuit.* Obitam quoque à ſe legationem in Gothiam regis nomine teſtatur nepos: ſed eius tempus aut cauſam non deſignat. Illud certum habemus, longè ante ſacras infulas acquiſitas, ad Eccleſiaſticos honores ardenter aſpiraſſe, *tantùm vt vel vno in oppidulo poſſet eſſe Epiſcopus: & etiam ſi vellet* nutritor auunculus, *& auctoritas & ratio foret, honoris & poteſtatis cupidus, vicanus fieri conſentiret Epiſcopus, qui Græcè vocatur Chorepiſcopus.*

Hincm. opuſc. 5. pag. 145.

Anno 858.

Hincmari Laudun. epiſt. de his. p. 611.

Honores affectat.

Hincm. l. 55. Cap. c. 16. p. 437.

§ II.

Hincmarus iunior in Sede Laudunenſi Epiſcopus ordinatur.

Epiſcopus Laudun. ordinatur. COMMODÙM autem per ea tempora mortuo Pardulo Sedes Laudunenſis vacauit, quam ſtatim cleri & plebis electione, regis fauore, nepoti impetrauit auunculus: opportunam ſanè ſuis rationibus, ſiue locum conſideres, Durocortoro Remorum vicinum, & Metropoli ſingulariter ſubditum; ſiue fidem, vt homini amiciſſimo, nepos, patroni & educatoris ſui beneficio ſuccederet. Quamobrem Rex ab itinere debito flectentem reuocare conatus, ſic eum alloquitur: *Priùs te dignum duco monere, vt clerum & plebem tibi commiſſam, qui te, nullo cogente, ſed ſpe ducti, quia*

Caroli Regis ad Hincmar. Laudun. epiſt. l. 55. Cap. c. 51. p. 586.

pro amore tui auunculi, qui & nobis, & regno, ac Ecclesiæ regni nostri in multis profuit, me videbant te diligere; & quia putabant te illius vestigia secuturum, & consiliis obediturum; & quoniam Laudunense municipium Remensi Ecclesiæ, in qua nutritus fuisti, vnitum antiquitus fuerat, deuotè elegerunt, & obnixè sibi pastorem ordinari petierunt. debitam eis vicem rependens, Episcopalem ac pastoralem benignitatem impendas. Ventum igitur ad ordinationem eadem auunculi velificante gratia, & nullo refragante, sine Primatis vllius examine, solo auunculi testimonio, præsentibus Comprouincialibus Episcopis fuit in Episcopum Laudunensem consecratus. Quo tempore pro ceterorum more ad altare B. Mariæ Metropolitano suo fidem obedientiámque promisit: sæpe deinde ab ipso ruptam, sæpe ab auunculo exprobratam. Nesciebat enim tum profectò Senior Hincmarus ea manuum impositione parari sibi segetem curarum, dolorum seminarium, cotem zeli Ecclesiastici, scopulum patientiæ. Illudebant animo, & in futurum prospicere vetabant faustæ acclamationes, & publicus fauor, bonis omnibus in persona nepotis auunculo, vt fit, certatim gratificantibus. Sic enim illum præterita recordari iubet. *Tandem frater & fili, moneo te, reduc in memoriam, qui nunc es in prouerbio, & motione capitis, atque in fabula & cantico tota die, cum quanta quiete à tumultu cogitationum quibus nunc in diuersa distenderis, degebas in primis diebus, quando ad Episcopatum venisti; cum quanta benignitate à Domno Rege suscipiebaris; quanta dulcedine mea fruebaris; quanta vnanimitate cum fratribus & Coepiscopis nostris vtebaris, cum quanto amore à Palatinis & ab aliis huius terræ hominibus colebaris; cum quanta amoris reuerentia à tibi commissis, sed & à nostris à quibus, & cum quibus, & inter quos nutritus fuisti, venerabaris, antequam immoderatus amor sæculi tibi irreperet.*

Hincmarus Rem. regno & Ecclesiæ vtilis.

Hincm. l. 55. C. præfat. p. 389.

Omnibus per initia mirè gratus.

L. 55. Cap. c. 45. pag. 554.

Ordines in eo beneficiis ornando ducere voluit Rex Carolus, qui vt antea in Senioris Hincmari gratiam Ecclesiæ Remensis bona in palatinos diuisa Ecclesiæ ipsi restituerat, sic ad demerendum Iuniorem Episcopio Laudunensi dudum ereptas facultates reddidit, & speciatim villam Pauliacum ab antiquo diuulsam, quæ postea fuit Maratho-

A Rege beneficiis ornatur.

Flodoard. l. 3. c. 4.

Epist. Caroli MS. ad Hadrian.

nius campus Hincmari. Profitetur idem Carolus epistolâ ad Hadrianum Pontificem scriptâ, multis à se prædiis & hereditatibus Ecclesiam Laudunensem amplificatam esse. *Cuius Ecclesiæ duo circiter millia mansa, plusquam tempore antecessorum nostrorum habuerit, adauximus; & etiam ipsius tempore* (Hincmari) *plusquam sexcenta succreuimus.* Administrationem quoque palatinam, etiam inscio auunculo, illi commisit, & externarum siue sæcularium potestatum interuentu Abbatiam quandam eidem contulit, in tertia prouincia, vltra Remensem prouinciam. Quæ duo licèt contra Canones facta, propensam tamen in ipsum & Regis & aulicorum voluntatem declarant. Cui etiam accedebat Ecclesiæ necessitas, & inopia Episcopi, quem postea Rex probauit in Synodo, fuisse de nihil habentibus, qui ad clericalem militiam se adiungunt. Atque ipse Laudunensis clamat, si sibi villa Pauliacus eripitur, *non habere vnde suis sufficientia, imò nec subsistentia tribuat, & sibi ad seruitia sua peragenda necessaria præparet, & inde itinera tam crebra peragere valeat, & possit Regi temporale reddere seruitium.* Quò maior videri debet regis liberalitas, qui ad hæc omnia sufficientes sumptus suppeditauit.

Hincm. ep. 55. p. 598.

Concil. Duziac. p. 3. c. 5.

Hincmari Laudun. epist. De his. p. 609.

Auunculo suffragatur in Conciliis.

Nec fuit per hæc tempora omnino inutilis auunculo, quem in Conciliis semper comitatus est. Abierant quidem illæ de dogmatis Theologicis cum Gotteschalcana factione contentiones: sed Rothadi & Clericorum Remensium lites vigebant tum maximè: in quibus nihil minùs opis & obsequij à nepote, quàm antea à Pardulo sperare debebat auunculus. Tractantem igitur hæc negotia educatorem suum imitatus, omnibus actis subscripsit: cúmque postea eò leuitate animi processit, vt hæc eius iudicia risu prosequeretur, vt à Sede Apostolica rescissa, subiecit audacter Remensis. *Si hæc dicis, non me tantùm, sed & plurimos plurimarum prouinciarum Episcopos, imò & teipsum, quod non denegas, quia & denegare non potes, comparticipem in omnibus iudicio nostro, mendaciter impetis, non videns quo te laqueo strangules.* Et expressiùs alibi, de Rothadi iudicio, siue potiùs, vt ego interpretor, de subrogatione alterius in eius depositi locum,

L. 55. Cap. c. 4 p. 400.

ante

ante causam appellantis Romæ cognitam. *De eo quod dicis de Rothado, quia in eius depositione non consensisti; subscriptiones tuæ manus propriæ te reuincunt. Nihil enim inde egi, quod mecum non egeris: nihil subscripsi, quod non subscripseris; habeo enim illas ipsas manus tuæ subscriptiones.* Quanquam & de Synodo Tullensi II. apud Tusiacum certantes visuri sumus, affirmante Seniore prolixæ suæ epistolæ subscriptum à præsentibus fuisse, negante nepote alteri se subscripsisse, quàm breui cuidam collectioni, non ab ipso confectæ. Qua in re, vt dicemus, cùm se in partem Lugdunensium facilè duci permisit, auunculo in omnibus oppositorum, quanta fuerit animi leuitate, quámque parum constans in auunculi amicitia & obseruantia, demonstrare incepit.

Epist. 36. p. 645.

Epist. 34. p. 595. Hincmar. Laudun. epist. de his. p. 616. Concil. Duziac. 2. p. c. 8.

§. III.

Nondum matura virtute ad eum gradum euectus.

HACTENVS dictum vt de Episcopo, ex institutione Hincmari Remensis educto. nunc vt de procella & tempestate pluribus agendum est. Si verè sapientérque dictum est olim, vitam hominum quasi fabulam esse, profectò tragœdiam vixit Hincmarus, à lætis initiis per turbulentam epitasim in funestam catastrophen deuolutus. Nihil quippe fuit hoc ceppho leuius, nihil hoc Proteo mutabilius, nihil Ismaële tali pugnacius, qui Episcopatum desiderauit, *bonum opus*, tanquam patentem libertatis campum, impatiens sessoris equulus: tanquam honoris theatrum & gloriæ, ambitionis mancipium: tanquam auream messem, auarus & inops animus. Fateri tandem aliquando coactus est auunculus, præcocem fuisse eius ordinationem, & iuuenem qui seuera lege apud se noluit proficere, crudam virtutem in sæculum & mundi illecebras propulisse. vt necesse habuerit ad extremum grauiter admonere: *Vnde frater, & quondam dulcissime fili, qui exigentibus peccatis de nido paterno, velut implumis, citiùs quàm necesse fuerat, euolasti; & antequam soliditate plumarum, id est, humilitatis veste fores protectus, quasi nudus,*

Ipsius in peius mutatio.

Immatura prouectio ad Episcopatū.

L. 55. Cap. c. 44. p. 552.

his animositatum, & sæcularium cupiditatum spinis ac vepribus, quibus laceraris, insedisti. Hinc illud correctionis, quam differebat, *tempus, ante tempus excessisse* conqueritur. Hinc dolet in deterius statim prolapsam viuendi rationem. *Cùm te raptum habuit mundus, sicut solet facere mundus immundus, cunctos quos accepit, decepit; cunctos quibus arrisit, irrisit: & sicut à plurimis dicitur, ad ea te sponte offerre (tantùm vt hoc ego nescirem, nullo, nisi fortè cupiditate, aut indebito timore cogente, quem non haberes si Episcopaliter viueres) exequenda perduxit, quæ in tantum detestabaris, vt antea tibi collum abscinderetur, quàm ad illa perducereris agenda, quæ multi dicunt à te etiam iterata.* Nec dissimulat hæc sibi solere à multis obiici, *quòd te,* inquit, *nepotem meum, gratiâ propinquitatis ordinauerim: quia talem, sicut & contra diuinæ ordinationis dispositionem, & contra Regem, & erga me, & erga Ecclesiam tibi commissam, & erga plurimos alios effectus es, Episcopum ordinauerim.* Quod quanquam & eo loco, & apud Pontificem ipsum cogatur excusare, humanum tamen aliquid passus videtur, vt carnem potiùs & sanguinem in ea ordinatione, quàm Dei rationes spectaret, & Episcopum consecraret, non *irreprehensibilem*, sed nepotem. At non sine diuina vindicta, quæ illo ipso flagello, vt olim Absalone aduersùs Dauidem, ad eum reliquâ pæne vitâ vexandum, vti voluit. Nam verbum S. Hieronymi vsurpans, qui suos obtrectatores canes appellabat, *audiant canes mei*, ait, *ipsum de filio in fratrem, inde in Coepiscopum, ac postremò in canem suum excreuisse:* qui videlicet dictis, factis, scriptis allatrare, & mordere nunquam desierit. Séque alibi consolatur, quòd qualemcunque culpam eius ordinationis eluerit patientiâ, *quia recepit pro illo, & per illum duplicia.*

C. 45. p. 547.
C. 45. p. 554.
Non sine querela in auunculū.
C. 42. p. 537.
Epist. 36. p. 646.
Epist. ad Hadr. post Synod.

§. IV.

A Rege Carolo passus iniuriam, auxilium accipit ab auunculo.

PERSONAS autem quibus sempiternum bellum intulit hominum importunissimus, modò didicimus ex

auunculo, quas instituti nostri est ordine speculari. Primus nominatus est Rex Carolus, non causa, sed prætextus & occasio iurgiorum. Is non tam suo, quàm temporum vitio palatinos sorices Ecclesiastica bona corrodentes pati cogebatur, obnitentibus contrà Episcopis, & Ecclesiæ immunitatem, patrimonia pauperum, pretia peccatorum fortiter & generosè vindicantibus. Dictitabant illi res Ecclesiasticas Episcopiorum in Regis esse potestate vt eas largiretur ad libitum: hi sacrorum bonorum peruasores laicos, sacrilegos, pauperum necatores esse clamabant: & Carolum Martellum tanti sacrilegij auctorem, hoc solo nomine æternis cruciatibus addictum asserebant. Pleni sunt Conciliorum tomi scriptis Episcopalibus, & decretis in eam sententiam, neque zelum suum hac in re desiderari vnquam passus est Remensis. Atque inter cetera de Carolo Rege suo, scribit cum Episcopis duarum prouinciarum, ad Ludouicum Germanum eius fratrem, & regni inuasorem. *Monasteria Religiosa, & Canonicorum atque Sanctimonialium, quæ frater vester Dominus noster partim iuuentute, partim fragilitate, partim aliorum callida suggestione, etiam & minarum necessitate, quia dicebant petitores, nisi eis illa loca sacra donaret, ab eo deficerent, talibus, sicut scitis, personis commisit, debito priuilegio restituite.* Adiicit Episcoporum monitis piè obtemperantem plurima in integrum restituisse. *Nam idem frater vester & diuina inspiratione, & sacerdotali redargutione, & etiam ab Apostolica Sede commonitus, ex aliqua parte quæ perperè egit, correxerat: quæ autem adhuc incorrecta erant, quomodo emendare posset, gemebundus quærebat.* Redargutio illa, quod mireris, ad excommunicationem vsque processit. Hoc enim videtur idem Hincmarus ipsum redarguens significare. *Et post hæc omnia & alia, quæ sæpe fidelibus vestris, & etiam in Carisiaco, quando veniam petentes ab Episcopis qui adfuerunt, manus impositionem accepistis.* Et ad epistolæ finem: *Quiscunque violans & conuellens constituta diuina, ab Ecclesiæ corpore separatus, nisi per pœnitentiam, & sacerdotalis indulgentiæ reconciliationem eidem Ecclesiæ fuerit reincorporatus, erit ab æterna Ecclesia separatus.* Ista quis scribat, nisi censuram Ecclesiasticam experto, & reconci-

Occasio discordiæ cum Rege.

Hincm. opusc. 12. c. 4.

opusc. 4. c. 7.

Capitul. Carol. Calui tit. 23. c. 8.

Ibid.

Carolus ab Episcopis excommunicatus.

Hinc. epist. 29. p. 342.

Ibid. p. 332.

liatoria manus impositione donato? vt vel hinc agnoscas pastoralem vigorem exeruisse Prælatos nostros, eósque iniuriâ, adulationis & conniuentiæ incusari. Carolus autem, nisi eum vel Optimatum minæ, vel assentatorum artes prohiberent, ipse per se in Ecclesiarum ornatus laudabili religione ferebatur. Testis est vtraque Ecclesia, Remensis & Laudunensis, de qua diximus: & Parisiensis, cui pontem dedit in Æneæ Episcopi persona, quem quotidie calcamus. & Actardi huius Synodi legati testimonio didicisse se ait Hadrianus Pontifex, vniuersè *quòd sit amator, exaltator, & illustrator specialis in orbe terrarum, & permaximus Ecclesiarum Dei*. Et Ioannes VIII. post eius obitum cùm vera de regibus prædicantur, *diuæ memoriæ tantum adiutorem Ecclesiarum Domini in orbe Christiano*, appellat: multùm proinde remotum à schismate.

Caroli magnificentia in Ecclesiâ.

Hadr. epist. 29.

Ex his principiis originem duxit bellum ab Hincmaro Laudunensi contra Carolum Regem, regiósque purpuratos tanto tumultu gestum, in speciem iustum pro tuenda Ecclesiæ libertate. Sed interest quo quis animo faciat, quò vsque progrediatur; & bonum bene agier iubent sapientes. Primus congressus, quem quidem commemorat historia, fuit anno 868. in Placito quodam in ipsa Laudunensi parochia, vbi *causa* nobis incognita, *initio rationabili, scilicet sacris legibus non contrario, & aliquanto progressu, quia cum audientia Episcopali, & non in loco publico, sed in priuato, & familiari examine cœpta discuti*, derepente Luidonis filius (siue carnalis ante Clericatum susceptus, siue spiritalis, quemadmodum & Hincmarum ipsum Laudunensem Remensis filium appellare solet) ad Regem accedit supplex, déque præsente Hincmaro conqueritur, quòd cùm dato munere patris sui beneficium ab ipso impetrasset, illo deinde per iniuriam ab eodem priuatus fuisset, & exclusus. Erat vt summùm ea leuitas indecora Episcopo (nam de dato acceptóque exenio, nullum tunc iurgium, quod tamen inferiùs reuocabitur ab auunculo) At Rex subitâ irâ inflammatus, vltrà quàm res posceret, in frequenti procerum corona conuiciis & opprobriis hominem proscidit, quæ nec

Initium offensæ ex Regis iniuria.

Hinc. epist. 29. p. 316.

Episcopum audire, nec Regem dicere conueniret. Aliunde commotum fuisse oportuit: quanquam & Luidonem amabat, Parduli veteris amici Archidiaconum. Erit qui rem altiùs speculatus, simoniæ crimen ab hominibus prætermissum, à Deo in Luidonis filio, per Episcopum, in Episcopo per Regem, punitum esse arbitretur. Non enim hîc stetit Regis offensio. Siquidem Hincmaro diem dixit, quo ad causas suas, hoc est, ad sæculare tribunal se sisteret, facti illius sui rationem redditurus. Excusantis per Ecclesiæ iura, & nec aduocatum pro se mittentis, bona omnia proscribit: per Cancellarium palatij vetat subditorum quenquam domino suo Episcopo vllum debitæ seruitutis obsequium deferre: quódque supra omne propudium est, iudicium illud per infames sacris profanísque legibus personas exercet, quas liberi & sani capitis laici meritò recusassent. Neque tamen omni culpa hoc in negotio vacasse Laudunensem Hincmarum, colligimus ex Remensi, ad ipsum ita scribente. *Post hæc, more tuæ instabilitatis ac inconstantiæ, contra domnum Regem in tantum te sine ratione contumaciter erexisti, vt & administrationem palatinam, & ipsam Abbatiam tibi auferret, & à te exaggeratus, duriora ingerenda tibi proponeret. Vnde & scriptis & verbis pro te satagens illum tibi reconciliaui.* Sic & alibi: *Quando pro te & verbis, & scriptis apud domnum Regem satagimus, & commotionem illius à te sine causa & irrationabiliter excitatam, placauimus.* quod ita gestum est.

Non sine aliqua culpa Laudunens.

Hinc. epist. 55. p. 598.

L. 55. Cap. c. 7. p. 411.

Acceptam à Rege iniuriam Hincmarus Laudunensis auunculo Remensi per litteras significat, non tamen sincerè, & ad omnes veritatis numeros, vnum admonens, proscripta bona Ecclesiastica, quòd vocatus ad sæculare iudicium, venire noluisset: idémque præsenti præsens repetit. Cui Senior, vt Episcopo credens, sine mora pro iuribus Ecclesiæ vindex exurgit, & Regem grauissimis litteris vehementer increpitum, ad officium, & pœnitentiam reuocat. Tum assumpto secum nepote Regem Pistas abeuntem cum aliis sequutus Episcopis, oblatis iterum quaternionibus, & multis verbis *ostendit quantum præiudicium & Episcopalis auctoritas, & vniuersalis Ecclesia in tali facto patiebatur.* Sic enim aucto-

Hinc. Rem. pro Laudunensi laborat.

Hinc. epist. ad Hadrian. post Concil. Duz.

Annal. Bertin. ad an. 868. in fine.

ritatem in aula comparatam collocabat, qui dicitur Aulicus Episcopus, effectu non irrito; siquidem obtinuit vt *reuestito Episcopo, quibus fuerat spoliatus*, & priuatim Pauliaco villa reddita, donec legitimo iudicio lites omnes terminarentur, pacata starent omnia.

§. V.

Regem Carolum multis modis offendit.

Hinc. Laudun. beneficio malè vtitur.

TANTO affectus beneficio iuuenis imprudens, grauiter & Regem, & auunculum, & Episcopos omnes offendit, cùm præcipiti mentis impetu, nemine consulto, Regis facinus Pontifici Romano per litteras significauit: quod & aliàs facere non omisit, quoties vexationis nonnihil à regiis ministris passus est. Hoc verò & acerbissimè tulit princeps Christianissimus, & absque consensu suo factum improbarunt Antistites, vt iure illi Remensis exprobret. *Si vim ab aliquo fuisti perpessus, vt ab ea* (prouincia Remensi) *irregulariter, vel coactus exires, nihil apud me, sicut præcipiunt regulæ, inde questus fuisti: sed antequam scires quid ex eodem negotio acturus esses, vel quid obtinere valerem, sine mea conscientia, sicut & iam altera vice fecisti* (putà in prima Regis offensa) *reclamationem ad Apostolicam Sedem misisti.* Iterum quoque eadem occasione & Regem, & Archiepiscopum suum apud eundem Pontificem accusauit: illum vt rerum Ecclesiasticarum peruasorem, hunc vt in illis iniuriis patientem nimis, &, vt dicit Scriptura, canem mutum, non volentem latrare. Quamobrem ab eo digressus, nec ipsum, nec eius deinde legatos benignè excepit. Sed Comprouincialibus omnibus Episcopis neglectis, ad aliarum prouinciarum Episcopos in posterum confugit, consilium & præsidium ab iis rogaturus: *Quia cùm bis ad te missos & litteras miserim, & quidam tuorum tecum loquendi habuerint facultatem, & tecum loquuti fuerint, nec meum, vel Coepiscoporum nostrorum expetisti auxilium, nec nostro voluisti vti consilio, sicut iam aliis vicibus egisti.* Et post pauca: *Me quoque postposito, ac relictis pro-*

L. 55. Cap. c. 7. p. 410.

Hinc epist. ad Hadrian. post Concil.

L. 55. Cap. c. 7. p. 411.

uincia tuæ communibus Coepiſcopis, ſcilicet meis ac tuis, in alia prouincia, & aliarum prouinciarum Epiſcoporum inde vti conſilio magis, quàm noſtro contra regulas delegiſti; cùm ego in vicinitate loci, vbi domnus Rex immorabatur, tunc fuerim, & quidam Coepiſcoporum noſtrorum cum Rege deguerint. Putáſ-ne Lector, temerarium fore ſuſpicari, Epiſcopos illos aliarum prouinciarum, fuiſſe quibus Lugdunenſium nomen inditum eſt, quibuſcum iam inde à Concilio apud Tuſiacum amicitiæ fœdere coniunctus eſt: qui vetere in Regem Carolum & Hincmarum Archiepiſcopum odio, quod per Gotteſchalcum in quæſtionibus theologicis obtinere non potuerunt; per nepotem inquietum in bonis Eccleſiaſticis conſequuti ſint, vt perpetua vexatione turbarentur, & vitam traherent curis moleſtiſſque pœnitendam? Quidquid credi oporteat, peccauit Laudunenſis, eúmque longum & lentum ſequutis in negotiis morem ſemper tenuit, vt neglecto parabili & inter manus poſito remedio, quod à Metropolitano auunculo, viciniſque Epiſcopis Regem perpetuò circumſtantibus, ſperare potuit, præſidium ſibi procul, & trans Alpes quæreret: & inde defenſionem ſuam auſpicaretur, vbi tentatis fruſtra omnibus terminare debebat. Neque hoc intellexit vir incautus, ſe ab Epiſcopis contemptu offenſis derelictum, patere totum iniuriæ; & vbi non legibus, ſed poteſtate certatur, ſubditum hominem vnum, nihilo plus eſſe regi, quàm muſcam elephanto.

Hincm. in Comitem Nortmannum geſta.

Concil. Duziac. p. 3. c. 5.

Qui maximè noſtro in Concilio, totâque iſtâ rixâ commemoratur, Comes aulicus Caroli Regis eſt, Nortmannus nomine, cui primis annis perdiu *familiariſſimè amiciſſimus* fuit Hincmarus, vt loquuntur Epiſcopi. Ad eius gratiam rogantibus aulicis item duobus Rodulpho, & Chuonrado, Pauliacum villam, & res alias olim Eccleſiæ ſuæ per Regem reſtitutas, eidem Regi libens volénſque tradidit, vt eas eidem Nortmanno in beneficium daret. De villa autem Pauliaco præcipua lis eſt (*Bellus Pauliacus villa* ab annalibus Bertinianis dicitur) quam loci venuſtate fortè alliciente, voluntate mutata repetere inſtitit, atque à recuſante per vim extorquere. Comitem enim, quæ ſua eſſe con-

Pauliacus villa.

Ann. Bertin. an. 868.

tendebat, dare abnuentem primùm excommunicat: tum apud Pontificem accusat, tanquam *raptorem, & sacrarum rerum peruasorem, & sacrilegum.* Litteras impetrat ad Remensem Archiepiscopum, quibus iubetur Nortmannum excommunicare, *nisi præsentaliter se omnibus Lugdunensis Ecclesiæ rebus exueret.* Mentem Pontificis ritè interpretatus Hincmarus Remensis, excommunicandum esse, si quid contra ius & æquum ageret, facilè respondet, res Ecclesiæ non inuasisse Nortmannum, sed ab Episcopo inconsultis omnibus Regi datas, *vt eas Nortmanno suo beneficiaret, sicut plurimi sciunt, & in scriptis suis domno Regi, & mihi directis fatetur. Quas quidem res nuper domnus Rex Ecclesiæ Laudunensi restituit: quasdam etiam res prædictus Episcopus, filio Nortmanni sibi commendato in beneficium dedit; quas ab eo receptas tenet.* Leue hoc foret, nisi vehementiore impetu ferociam suam in Regis contumeliam, & regiorum purpuratorum iniuriam demonstrasset. Nam, vt est expositum in epistola Synodali, armatos homines, & permixtum vulgus magna multitudine secum trahens, venit in villam, irruit in domum, in qua Nortmanni coniux de partu iacebat, & direpta omnis generis supellectile, tanquam Troiâ captâ, languentem eiicit, nemine antè monito, inscio Rege, stupentibus omnibus. Alio postea die Nortmannum ipsum imparatum eadem vi occupans, non mitiùs habet, & omnia quæ supererant illius bona, corradit. vt mirum non sit, tam vehementer accusatum fuisse in Synodis Hincmarum à Nortmanno. At ex aduerso Laudunensis, velut acceptâ iniuriâ, & ne quid contra ius & fas moliri videretur, rotulas Regi & auunculo suo misit, *in quibus*, inquit iste, *historias altercationum inter te, & eundem domnum Regem, & item inter te & Nortmannum descripsisti, & vocum ac factorum tuorum nouitates explicuisti.* Præterea cuidam Amalberto ereptum beneficium cùm Rex iussisset restitui, Episcopus armatâ suâ familiâ, illum ex eo eiecit; & nescio quo alio prætextu indecoro, cum magna sua infamia, & auunculi contemptu excommunicauit: *Quam*, ait, *turpis rei Episcopo indecentem historiam, prò dolor! multis nimiùm cognitam, pudet me scribere.*

Iuue-

Hinc. Laudun. epist. de his. p. 614.

Hadrian. epist. II.

Hinc. epist. 41. p. 699.

Epist. Syn. Concil. Duziac.

Hinc. epist. 35. p. 601.

Idem l. 55. Cap. c. 43. p. 540.

Ibid. c. 2. p. 395.

Iuuenis autem Episcopus scripturæ suæ admodum liberalis, eidem auunculo rotulam dedit, *in qua fabulam de Amalberto & vxore eius contexens, plurima in eum captauit.*

Ibid. c. 45. cit. p. 539.

Aliam quoque eius seditionem exprimunt Patres Concilij, in qua hominem occisum fuisse testantur; quod ab Episcopali familia remotissimum esse oportet. Quid dicam de regiis ministris ad quosdam ὑπευθύνους pertrahendos ad Synodum Duziacensem missis, quos ille armata manu repulit, & eos qui petebantur, noctu emisit, ne rationes suas Regi reddere cogerentur: *Quam rem nouam*, ait Rex in Petitione Synodali, *nec antè visam exhorrui: cùm desub isto cælo non legimus, vt Episcopus militari manu, & in regno pacifico, Regi resisteret, vt leges non adimpleret.* Omitto meditatam aliquando à Rege defectionem, ad eius nepotem Lotharium, Regem ab ipso excommunicatum, & eiusdemmodi sexcenta quadriennio & ampliùs perpetrata, quod malorum olympiadem non iniuriâ dixeris. Atque horum pleraque post fidem Regi datam & sacramenta præstita: quod persæpe amplificat Remensis. & ea refert Laudunensis ipse in hæc verba: *Ego Hincmarus Laudunensis Ecclesiæ Episcopus, amodo, & deinceps domno Seniori meo Karolo Regi sic fidelis, & obediens secundùm ministerium meum ero, sicut homo suo Seniori, & Episcopus per rectum suo Regi esse debet.* Cui professioni à se subscriptæ, & datæ in Synodo Attiniacensi, quia factis repugnauit, contendit Rex & Concilium, periurij crimen incurrisse, eóque nomine damnandum, Episcoporum aliqui censuerunt. Et hæc pauca de regiis iniuriis nemini mortalium tolerandis.

Aliæ seditiones.

Epist. Syn. Concil. Duziac.

Concil Duziac. p. 1. c. 6.

Ibid.

Hincm. epist. 35. p. 599.

Hincmari periurium.

Idem epist. Relegi. p. 350.

§. VI.

In Archiepiscopum auunculum temerè incurrit.

IN quibus poscebat prudentia, etiam vulgatis, vt culto, & obseruato semper auunculo, apud Regem & Episcopos gratiosissimo, cuius nutu & consiliis omnia in republica gerebantur, tutum sibi perfugium pararet, quo contra Regis offensi, & Optimatum impetus tegeretur. Verùm

Hincm. gesta in auunculum.

Idem epist. De his. p. 613.

eius amicitiam nihil sibi prodesse, imò potiùs obesse falsò exprobrans, cum illo, cui nihil non debebat, beneficiis omnibus præuentus, bipedum ingratissimus ita certauit dictis, factis, scriptis, vt dici possit tantùm cum Rege velitatus. Multa hîc non dico, quia suum & Metropolitanæ Sedis contemptum, sanè infinitum, & in libro quinquaginta quinque Capitum, & aliis Epistolis, & in Expostulatione apud Synodum, infinito & ipse multiloquio Remensis prosequitur. Equidem sine stupore non lego, quod nescio vtrùm exaggeratione rhetorica scribat: *Ab ipsa die tuæ ordinationis tam verbis, quàm scriptis, & inordinatis actibus ac motibus tuis, frequentibus adeò sum grauatus lacerationibus atque contusionibus, vt tædeat me vitæ meæ.* Atque vtinam qui pro officij gradúsque mei ratione tibi sum alligatus, in vastam solitudinem procul à te tuísque possem auolare! *vt aut tuâ pertinaciâ contumacis præsentiæ, aut missorum tuorum duriloquiis, aut scripturarum tuarum derogationibus, & inutilibus næniis, quin potiùs tragœdiis, aut talibus quæ non conueniunt Episcopo de te auditionibus, non affligar.* Quod sic interpretor; vt sui iuris factus per ordinationem, excussâ statim censoris sui reuerentiâ, spretísque monitis sæculares mores induerit, ad opes, ad honores, ad corporis delicias anhelarit, dolente & identidem reuocante auunculo: eáque simultas intra priuata colloquia, & occulta litterarum commercia aliquandiu steterit; donec tandem in apertum magna omnium offensione prorupit, cùm quicquid ab alienissimo, & inimicissimo homine timeri potuit, hoc auunculo nepos, nutritori & benefactori alumnus, ordinatori Episcopus intulit.

Ab ipso initio Episcopatus.

Hinc. epist. 55. p. 597.

L. 55. Cap. c. 1. p. 389.

Qualia sunt hæc, possessiones Ecclesiæ Remensis inuadere: administrationem palatij, & Abbatiam eo inconsulto accipere: ad illud Monasterium in aliena prouincia situm, absque Metropolitani litteris proficisci, & in eo negotia ad ipsum non pertinentia inconsultè disponere; quæ postea excusare, & à Synodali cognitione remouere, coactus est auunculus. Semel ac secundò aduocatum ad Concilium, neque accedere ipsum, neque vicarium mittere cum tractoria. Multorum criminum reos ab ipso excommunicatos,

c. 2. p. 393.

Ibid.

vt Niuinum, & fratrem eius Bertricum, apud se recipere: eius subditos, vt Amalbertum, excommunicare, neque tertiò admonitum sententiam illam velle rescindere: vt eam ob rem Placitum indici oportuerit à Remensi; ad quod conuenientibus Episcopis & laicis cuiuscunque ordinis, multa indecora dixit fecítque iuuenis Hincmarus. Huius Amalberti vxorem illam esse puto accusatricem feminam, quam alibi videbimus dici ab Episcopis Duziacensibus, ad Pontificem Romanum mitti non posse. Ad preces auunculi Senato clerico ordinationem, Hadulfo presbytero, & Monacho cuidam à Rege misso, per eum excommunicatis, veniam & communionem nolle concedere: quam tamen Monachus, aliorum Episcoporum rogatu ab eodem facilè impetrauit. Contempto Metropolitano, alterius prouinciæ Episcoporum exquirere consilium, & stare velle iudicio: ne præsentem quidem ipsum salutare vel intueri: vel osculum pacis in Concilio dare, quod ab alio nemine recusabatur: nihil denique non agere, quo vexare auunculum, & Metropolitani iugum excutere moliretur. *Et studes*, inquit, *tergiuersationes exquirere, vt nulli possis subesse, qui non potes cunctis præesse.* Et alibi: *Tu autem cogitans consilia, quæ non poteris stabilire, inobedientiam tuam, ne corrigas quæ perperè admisisti, & effrenationem desideratæ libertatis, indebitè, vt non sis Metropolitano subiectus*, &c. Et hoc præcisè ad propositum: *Tu qui quantiscunque potes molitionibus certas, vt tuæ Metropolis auctoritatem, ex antiquo per sacras regulas attributam, deroges; ac per hoc omnibus Metropolitanis debita iura tollas.* Ea sunt, Comprouincialium Episcoporum causas primò cognoscere, & iudicare: saluo postea appellationis iure ad primam Sedem: quæ intempestiua appellatione, ad defugiendum inter notos iudicium, & eludendam Metropolitani vigilantiam potestatémque, conuellebat Hincmarus.

c 43. p. 54. & epist. 30. p. 334.

c. 2. p. 395.

Epist. 31. p. 339. & ipse Laudun. epist. Relegi. p. 342.

c. 9. p. 412.

c. 7. p. 411.

Præfat. p. 386.

c. 10. p. 420.

c. 27. p. 492.

c. 16. p. 437.

Iam autem vbique famam auunculi carpere: dictitare eius instinctu atque consilio Regem aduersùm se efferari: insultare tanquam victo duabus in causis, Rothadi, & Wlfadi; postulare vt sua ipse scripta concremaret: clamare degradatione & interdictione à missa celebranda dignum esse,

c. 40. p. 536.

c. 5. p. 399.

c. 4. p. 396.

c. 6. p. 407. idque se effecturum minari: calumniam impingere, vel quòd dictorum veterum scripta adulteret; vel quòd id vnum agat, ne appellationem suam apud Sedem Romanam prosequatur; imò vt ius appellationis ad Pontificem abrogetur; quæ calumnia non alteri inter homines quàm ipsi venire potuit in mentem. Omitto scripta in Remensem mole grandia, fastu turgentia, fabulis & corruptelis inania, *monstruosos libellos, monstruosè collectos*. Quorum censuram breuiter exsequitur his verbis: *Cùm autem mihi vacauerit, succinctiùs de aliis peruersis & incompositis scriptis tuis; in quibus quædam mendaciter, quædam reprehensibiliter me reprehendendo, quædam fictè humiliter, & verè superbè scripsisti, rescribam.* Nam licèt tituli & appellationes nonnullæ aliquid reuerentiæ præferant, in ironicum tamen sensum accipi oportere demonstrat, dicens; *Et quia patrem me, vt paret, irrisione potiùs, quàm veneratione vocasti.* Denique quantùm ab eo molestiarum patiatur, planiùs exponere non potest, quàm cùm scribit: *Ne magnitudo miserationum Domini, quas de manu illius gratuitâ gratiâ sine merito vllo suscepi, extollat me, datus es mihi stimulus recognoscendæ infirmitatis meæ, Angelus Satanæ, vt me, & matrem tuam Remorum Metropolim quæ te nutriuit, elatis moribus, & inobedientibus colaphizes.* Et ad extremum ad concordiam illum inuitans: *Noli ergo diutiùs, tanquam ciuili bello, nostris contra nos erectis signis armísque pugnare, & seditiones à multis, & per multos, & super multos compressas* (in externo bello Gotteschalcano) *rediuiuo furore in perniciem tuam, & Ecclesiæ Catholicæ commotionem reexcitare. Et noli te extollere contra maternam Metropolis tuæ generalem totius prouinciæ solicitudinem, & contra paternam nutritoris, & ordinatoris tui benignitatem, quam tibi cum ceteris, sine aliquo detrimento, tantùm vt te recognoscas, & Metropolis priuilegium, & Metropolitani dilectio, sine difficultate cupiunt exhibere.*

Margin notes: c. 43. p. 539. — c. 45. p. 555. — Epist. 35. p. 600. — c. 43. p. 543. — c. 39. p. 534. — Angelus Satanæ. — c. 44. p. 553.

§. VII.

Ecclesiæ suæ clericos & laicos vexat.

POST Regem, & Archiepiscopum auunculum offensos, debuit saltem pacata & regulari Ecclesiæ Laudunensis administratione subditorum suorum beneuolentiam sibi conciliare. Id verò quemadmodum præstiterit, videamus. Simoniæ quippe manifestissimè conuincitur in manuum impositione. *Bene reminisci potes, me iam te commonuisse, quoniam per multos audiui, sed & vsque ad aures domni Regis peruenit, quia & de impositione manus in ordinatione Ecclesiasticorum graduũ, etiam à manu munera accipiebas: & de Ecclesiarum datione præmia requirebas; & à diffamatis presbyteris, ne discuterentur, redemptionem accipiebas. Vnde & ab Ecclesiæ tuæ filiis isdem domnus Rex veritatem audire quæsiuit: & requisitionem, interueniente tali causa quæ nota est, prosequi destitit; tibíque quàm terribiliùs potui, interdixi, vt his facinoribus nullo modo communicares.* Atqui pretio aliquo temporali, *vel publicè peccantium crimina Episcopo tegere, vel minùs dignè pœnitentiam publicè peragentem ad reconciliationem deducere, vel quocunque liuore, quemlibet digniùs pœnitentem ab eadem reconciliatione remouere, seriò vetat Hincmarus noster in Capitulis, *quia hoc simoniacum & Deo & hominibus abominabile est.* Quantò magis Spiritum sanctum & Ecclesiæ ministerium pecuniâ vendere? Quamobrem Theodulfo Comiti viro Illustri apud Flodoardum Ecclesiam aliquam pretio vendere paranti, grauiter scribit: *Scias quia si vel vnum denarium tibi aliquis clericus pro ipsa Ecclesia, vel pro alia aliqua in mea parochia, per se, vel per immissam personam dederit, per me ordinatus in ea non erit.* Multorum quoque grauaminum in subditos perdiu accusatus est: *Dicitur & à multis quòd & clericos, & laicos tibi commissos in multis exeniis, per diuersas occasiones graues.* Et post pauca: *A multis enim dicitur, quòd vix pauci, aut potiùs nulli apud te quiddam beneficij, nisi premij datione præualent obtinere.* Quod admodum credibile facit inopia quam ad Episcopatum attulit, vt antea diceba-

Ecclesiam suam perturbatissimè gubernat.

Simoniacus c. 34. p. 522.

Hinc. Cap. tit. 1. n. 13.

Flodoard. l. 3. c. 26.

L. 55. Cap. c. 51. p. 584.

Fœneratori similis. mus. Atque hanc criminationem ad fœnus & turpem vsuram ait à Canonibus referri, latis aduersùs clericos fœnus & turpia lucra sectantes: à quo propudio illum cum aliis rationibus, tum exemplo maximè suo reuocat, qui ad instar Samuëlis nullum quacunque de causa munus accepit. Quo in temperantiæ genere, vt id obiter adiiciam, mihi semper placuit generosa Theodoreti professio ad Nomum Exconsulem. *Viginti quinque iam egi annos* (in Episcopatu) *nec à quoquam accusatus, nec alium accusaui. Nec eorum aliquis qui mihi subiiciuntur religiosissimi clerici, tot annis, ne obolum quidem mihi in tribunali oblatum conquestus est: neque vestem à quoquam accepi; panem vnum, vel ouum nullus domesticorum meorum accepit aliquando. Præter laceras has vestes quibus vestior, nihil possidere volui.* Redeo ad Hincmarum. Violenter etiam sua in oues proprias vsum potestate narrat & auunculi epistola ad Hadrianum, & Caroli Regis ad ipsum Episcopum, quâ admonet, vt clero & plebi sibi commissæ, Episcopalem, & pastoralem benignitatem impendat: *Et non eos*, inquit, *tam duriter tractes, atque adfligas: neque illis alios quos non nosti, præponas, vel superponas: & de gremio Ecclesiæ tibi commissæ, in qua nutriti & educati fuerant, illos, sicut quosdam iam expulisti, vel abscedere compulisti, non proiicias, vel cum gemitu ibidem consistere cogas.*

p. 587.

Theodoreti laudabilis abstinentia. epist. 81.

Hincmari violentia.

Epist. Car. Regis ad Laudun. c. 51. p. 586.

Clericos suos omnes excommunicat. Sed funestissima Laudunensis Ecclesiæ perturbatio tum accidit, cùm nescio quâ lacessitus iniuriâ, omnes parochiæ suæ clericos excommunicauit. Erant illi magno numero, in quibus innocentes plurimos extitisse oportet. Poterat vtcunque illa Ecclesiæ contumelia tolerari, si pauci, accusati, confessi, conuicti, fuissent eiecti, si quid in eorum accusatione dubium, aut obscurum foret. *At vbi manifestissimè, sicut omnibus constat esse notissimum, sine aliqua ratione vel culpa abiectorum contra omnem auctoritatem trecenti, vel quadringenti, siue quingenti, solo tuo furore, & causâ iniuriarum tuarum abiecti erant*, &c. Poscebat legum ordo, vt apud me, tuum Metropolitanum querelam deponeres, meúmque de illa iudicium expectares; sed tu præceps iracundiâ, nemine consulto, rem tantam, tam perniciosam derepente

c. 28. p. 495.

c. 30. p. 507.

p. 508.

confecisti. Quàm multa hîc peccata! Iniurias priuatas spiritali gladio vltum ire, quod Canones vehementer improbant: illum absque vllo iudicij ordine exerere: plurimos innocentes eo ferire: nouum illud & insolens factum absque Metropolitani auctoritate aggredi. Sed illud luctuosissimum, quod eâ censurâ constrictis Ecclesiæ ministris sequutum est, vt neque baptismus paruulis, quod Pelagio placuit; neque communio morientibus, quod Nouati dogma est; neque sepultura mortuis, quæ nimia inhumanitas est, donari posset. Non arbitror equidem adeò crudelem fuisse, & impium, vt ista directè fieri vetaret: sed, quod eodem redit, clericorum neminem reconciliare voluisse, à quo cùm tempus & ratio posceret, hæc omnia fierent.

c. 31. p. 515.

c. 32. p. 511.

c. 33. p. 514.

§. VIII.

Excommunicationem ab eo irrogatam soluit auunculus Metropolitanus.

DIES quinque tenuit ferale iustitium (quibus credibile est & infantibus multis baptismum, & morientibus viatici muneris communionem in parochia satis ampla defuisse.) Dum Laudunenses clerici diuturnioris cladis metu, quod erat in proximo remedium exquirentes, appellant ad Metropolitanum *absque schismate & rebellione iuxta temporis angustiam, & imminens periculum.* Quid enim opus tum erat Romani Pontificis cognitione, ad quam remittebat Episcopus, in re certa, & sæpius iudicata? De dubiis enim & obscuris tantùm consulenda est Sedes Apostolica, vbi Canones deficiunt, aut diuersas interpretationes patiuntur. Sic ergo appellatus Remensis Archiepiscopus, legitimo iudicio, licet absque prouinciali Concilio, & scrupulosa testium interrogatione, clericos censurâ soluit, & communioni ministerióque suo restituit. Quanquam non tam sustulit inhærentem, quàm nullam fuisse iudicauit: *Quibus sententiis*, inquit, *sanctarum scripturarum, & sacrorum canonum, atque decretorum Sedis Romanæ Pontificum ful-*

Qui soluuntur à Metropolitano.

c. 47. p. 568.

c. 34. p. 514.

c. 30. p. 505.

tus atque suffultus, & sicut adhuc in processu ostendam, metropolitana auctoritate execrabilem, atque exitiabilem non excommunicationem, sed maledictionem tuam in eos iaculatam, qui non accusati, nec confessi, nec conuicti, nec etiam à te fuere, secundum Domini iussionem, commoniti: ac de his, pro quibus eos excommunicaueras, sicut non solùm mihi, sed & pene omnibus in Remensi prouincia erat notum, innoxij, & tanti, simul à sacro officio, atque à societate Ecclesiae Catholicae, solo tuo furore, & causâ tuae iniuriae, ad multorum exitium fuere depulsi, irritam, & nullius momenti esse decreui. Ad hæc grandi Canonum & veterum Patrum collectione, quam nobis iniuria temporum inuidit, factum suum probauit, & latæ excommunicationis iniquitatem ostendit: illúdque scriptum ad Ecclesiam Laudunensem transmisit, vt omnes cognoscerent, 1. sic ligata *nullas vires habere, nec Ecclesiastica reputari*: *liberè* proinde *potuisse soluere* Metropolitanum, *pro officio loci sui, quod ipsi non licuit ligare*. Cui dicto simile est aliud quod à Laudunensi obiicitur: *Non mihi videretur dignum excellentiâ vestrâ fuisse, vt diceretis Berthario, quod mihi renunciauit vos dixisse, Si hos præsignatos meos excommunicassem homines, qui talia egerunt & adhuc agunt, non eos excommunicatione teneri. videlicet anathematis vinculo non ligari.* Quæ & alia exempla demonstrant, iracundiùs & frequentiùs quàm deceret Ecclesiasticas illas manubias iaculatum fuisse iuuenem Episcopum. 2. Opus Concilio prouinciali non fuisse, quia periculi magnitudo præsens auxilium flagitabat: *Quia pro omnibus reprehensibilibus, quae de te per omnium, vt ita dixerim, ora volitant, & ad me non peruenire non possunt, semper quando easdem reprehensiones tuas audiero, omnes Episcopos prouinciales, vt eas mecum audiant, congregare non possum.* 3. In publico & vulgatissimo crimine testes non fuisse conquirendos, illúdque nulla tergiuersatione tegi potuisse: *Cùm certissimum, atque notissimum & nobis, & omnibus in hac Remensi prouincia habeatur, quòd nec accusati, nec confessi, neque conuicti de aliquo crimine fuerint.* 4. Legitimum eius non fuisse iudicium, & ideo appellari debuisse: *Quia verò certum est te non secundùm has regulas iudicasse; nec ex consensu partium electus in hac iudicatione iudex fuisti;*

Collectio Hincm. quae non extat.

Epist. 35. p. 599.

c. 35. p. 522.

Hinc. Laudun. epist. De his. p. 61.

Hinc. c. 35. cit.

c. 28. p. 499.

c. 29 p. 501.

Ibid.

fuisti; à te iudice Ecclesiastico, ad me maioris auctoritatis iudicem Ecclesiasticum indicati, sicut & fecerunt, debuerunt prouocare: & tua iniusta sententia à me est competenter soluta. Iudicati, inquit, non iudicandi & proximam condemnationem præcipientes; quia malè iudicati, ad iustè iudicaturum, prouocarunt.

Hinc verò bellum intestinum nepotem inter & auunculum recruduit, dum ille se manifesto in crimine deprehensum indignatur: dum Collectionem illam sententiæ suæ peremptricem flammis aboleri postulat per Wenilonem Rothomagensem, nunquam aliàs rediturus in gratiam. Quam conditionem non risu, vt par erat, eleuans, sed seriò respuens, tanquam *mortiferum* poculum ab ipso *propinatum*, hominem vanâ spe, & infinitâ superbiâ elatum reiecit. Ac denique ad Synodos compulit, quarum contentiones eiuscemodi materies fuerunt, excitatis accusatoribus, paratis accusationum libellis, &, quod mirabile est, offensis iudicibus omnibus, Rege, Metropolitano, Episcopis. Quapropter eorum iudicium vitare conatus est Romana appellatione sæpius repetita, sed fraudulenta & illusoria; de quibus modò dicendum est. Statuit enim tandem aliquando Rex Carolus rebellem & calumniantem coërcere: certum est Hincmaro Metropolis suæ ius & potestatem vindicare: non dubitant Antistites Gallicani, quin prouinciale iudicium appellationi præire debeat. Synodum postulant res & persona. Tres dantur, apud Vermeriam, apud Attiniacum, apud Duziacum. In prima declamat, fugit à secunda, spoliatus venit ad tertiam: conuictus in omnibus, appellat ab omnibus, vix ab illa liber aut saluus euadit. Post hæc appellationem prosequitur, sed damnatus: auditur, sed cæcus: toleratur vt viuat, non vt imperet: Samson eneruis, vni sibi miser, oneri quod tandiu exaggerauit, ad extremum ipse succumbit.

Inde maior discordia inter vtrūque Hincmarum.

Præfat. p. 386.

c. 47. p. 563.

Ad Synodos tandē perducta.

§. IX.

Prima Synodus aduersùs Hincmarum Laudunensem apud Vermeriam Palatium.

Prima Synodus apud Vermeriã.

PRIMA Synodus apud Vermeriam Palatium, Pistense colloquium, & descriptam à nobis pacificationem sequuta est, cùm Laudunensis Hincmarus crebris à Rege litteris euocatus adire contempsit, & scriptis ad Pontificem Hadrianum litteris eum cum Metropolitano suo accusauit. *Indéque, sicut sciunt plurimi*, ait Remensis, *contra illum te iterum erexisti, & mandata sua vt ad eum venires, contemnens, adeo illum ad iracundiam prouocasti, sicut omnes in istis regionibus sciunt, vt coactus te per fideles suos, sicut infidelem appeteret.* Id quomodo gestum sit ab historico repetendum est, annalista Bertiniano, post illa quæ suo loco retulimus, sic narrante: *Et quoniam isdem Episcopus etiam per alios Episcopos euocatus, vt ad illum veniret, iussionem illius implere detrectauit, scaram ex quamplurimis Comitibus regni sui confectam, Laudunum misit, vt ipsum Episcopum ad eum [illegible]enter perducerent. Isdem autem Episcopus cum Clericis suis iuxta altare resedit: & quibusdam Episcopis satagentibus, actum est vt ipsi, qui missi fuerant, de Ecclesia eum non extraherent: sed sine illo ad Carolum redierunt, omnésque homines ipsius Episcopij liberos sibi sacramenta fieri fecit. Carolus autem valde commotus Synodum Episcoporum omnium regni sui 8. Kal. Maij secundæ indictionis apud Vermeriam condixit, quò eundem Hincmarum Episcopum vocari præcepit.* Quo tempore illud factum opinor quod in homine vehementis iracundiæ credibile est, & ad eum scribens auunculus supradictis adnectit: *Tu autem antè inauditam excommunicationem in meos, & multorum Archiepiscoporum, & Episcoporum parochianos, sed & in ipsum Regem, sine mea conscientia, contra sacras regulas iaculasti: vnde multos scandalizasti; & maximum scandalum, non solùm Ecclesiæ, sed & Regi & regno intulisti.* Putabat Laudunensis ita vindicari iura Ecclesiæ, Præsulibus ceteris seditionem & peruicaciam interpretan-

Hincm. epist. 35. p. 598.

Annal. Bertin. ad an. 869.

Bellatorum acies quas vulgari sermone scaras vocamus. Hincm. opusc. 9. c. 3.

Regem, & plurimos alios excommunicat. Epist. 35. cit. p. 599.

tibus, cui proinde dicere poterant: *Ecce tu sapientior es Daniele; omne secretum non est absconditum à te. In sapientia & prudentia tua, fecisti tibi fortitudinem.* Hic nouus labor Herculi Remensi, vt proteruum nepotem cum Rege & Episcopis, ac deinde per Regem cum Optimatibus & ceteris reuocaret in gratiam, ne recentes iniurias Synodali iudicio persequerentur. *Post quam præsumptionem adhibitis mecum confratribus nostris, te & cum eo pacificaui; & Episcopis, quorum parochianos excommunicasti, vt te in Synodali sententia non inueherem, persuasi. Sed & eosdem à te excommunicatos, licèt non sine labore, adminiculante domno Rege, aduersum te conquiescere feci.* Quod non verbis solis, sed etiam quibus pollebat scriptis effecit, ad eorum similitudinem, quæ paulùm antè, apud Pistas Regi obtulerat: *Nam & quando eadem principalis potestas, necnon & omnis præfectura totius regni sui, insolentia tua exigente, contra te fuere commotæ in Vermeria Palatio, iterum inde scriptum, quod legisti, porrexi.*

Ezech. c. 28.

Regi & omnibus reconciliatur.

Hincm. epist. 35. cit.

c. 8. p. 412.

Hac, vt credibile est, pacificatione securus, venit ad Synodum Hincmarus. Haud scio idémne de Carolo Rege dici debeat, lectis apud annales citatos eius gestis post indictam Synodum: maximè cùm & illa Hincmari reconciliatio ante Synodum perfici potuerit, & in ea nihil actum appareat, quod præsentiam Regis expeteret. Quid autem tum Laudunensi fuerit obiectum, qui fuerint eius accusatores, quid responderit, nusquam proditur. Vnum constat, obiectionibus tanquam laqueis irretitum, non aliter extricari potuisse, quàm interiecta Romana appellatione; cuius licèt nulla tum sit habita ratio, vlteriùs tamen processum non est: sed absque effectu prima illa cognitio conquieuit. Sic enim ipse conqueritur: *Iam etiam per integrum efflagitaui annum, & præcipuè in Synodo apud Vermeriam Palatium, olim ab horno habita, obsecrando declamaui; nunc quoque & obsecro, & item declamo, vt & hactenus egi, quò vestra Archiepiscopali auctoritate, apud domni gloriosissimi Regis Caroli clementiam obtineatis*, &c. Cui respondet auunculus: *Quod dicis te in Synodo apud Vermeriam, indéque apud Attiniacum licentiam eundi Romam petiisse, & impetrare non potuisse; omnes*

In Synodo accusatus Romam appellat.

Laudun. apud Rem. epist. 35. cit. p. 604.

Ibid. p. 605.

Episcopi qui in eisdem Synodis fuerunt, liquidò sciunt, quoniam cùm de tuis insolentiis increpabaris, timens regulare iudicium, vel Regis castigationem, licentiam eundi Romam petebas: & quæ sequuntur. Nam de appellatione, & appellantis lusione opportuniùs post Synodum Attiniacensem dicemus, cùm eius artes clariùs paruerunt. Certum videtur interim monitum ab ipso Pontificem de illa sua appellatione, & nonnullis in Synodo gestis, cum Regis & Metropolitani accusatione, quorum ope gratiâque ab aliorum iniuriis tegebatur.

§. X.

A Rege mittitur in custodiam apud Siluacum.

Detinetur à Rege.

CONSTAT & illud, paulò post Synodum Vermeriensem, detentum fuisse à Rege, velut in carcere, apud Siluacum in parochia Laudunensi. cuius facti culpam non obscurè reiicit in auunculum, cùm ei scribit: *Relegi cursim scripta vestræ Celsitudinis, quæ mihi perferenda destinastis, instante anniuersario mei traditionis, perpetrato mea in parochia, & loco qui dicitur Siluacus. Mei autem, non meæ scripsi traditionis, vt remoueatur amphibologia ambiguitatis, inter tradentem & traditum, ex possessiuo pronominis. Liquet enim ex primitiuo genitiui me traditum fuisse, non traditorem extitisse.* Et expressiùs in Concilio publicè protestatus est: *aduersùm illum habeo, quia me à Rege in custodiam mitti fecit.* Sed hanc esse calumniam, & Regis in Synodo grauissima asseueratione, & hîc ex Remensi patet, narrationem suam ita prosequente: *Sed tu addens peiora prioribus, sic domnum Regem, sicut mihi longum est enarrare, & multi sciunt, iterum exaggerasti, vt causâ tuæ castigationis, te sine mea voluntate, sinéque meo consensu, aliquantulùm detineri iuberet.* Notanda vox, *causa castigationis;* nam modò regiam castigationem audiebamus, à regulari, hoc est, Synodali iudicio distinctam: vt iudicium, Episcoporum sit; castigatio, Regis; iudicium, res sacras; castigatio, corpus attingat: quemadmodum anno sequente in Karlomanno,

Hinc. Laud. epist. Relegi. p. 341.

Concil. Duziac. p. 4. c. 6.

Hincm. epist. 55. cit. p. 599.

iudicium regulare excommunicationem, castigatio carcerem Siluanectensem, ac deinde excæcationem peperit. Nouum igitur effectum contumaciæ, & rebellionis crimen aduenire oportuit, custodiâ prohibendum. Id quale sit, quis diuinet, cùm enarrare prætermittat Hincmarus? Quid si tum perficere conatus est, quod antè cogitarat, vt ab Ecclesia sua, & regno Caroli, ad eius nepotem Lotharium in Austrasiam transfugeret? Hoc enim eius consilium, & conuentionem cum Lothario factam, refert circa Synodum Vermeriensem Carolus in Petitione Synodali. Diuturnam non fuisse detentionem, significat vox *aliquantulùm*. ídque Episcoporum beneficio, & admonitionibus factum licet arbitrari, malentibus Episcopis causam in Synodo cognosci, & si res posceret, canonicâ damnari sententiâ, quàm regiâ castigatione coërceri.

Concil. Duziac. p. 1. c. 4.

§. XI.

Secunda Synodus apud Attiniacum Palatium, aduersùs eundem Hincmarum & Carlomannum.

QVARE anno sequente huius sæculi septuagesimo, apud Attiniacum Palatium, habita Synodus est, superiore vt maior, ita famosior: Decem prouinciarum vulgò dicta, quòd ex totidem prouinciis Episcopi ad eam conuenerint: in qua vocati sunt ad iudicium clerici duo illustres, Hincmarus rebellis Episcopus nepos Archiepiscopi, & Carlomannus perduellis, filius Caroli Regis. Ab vtroque prouocatum Romam, sed irrito vtrinque conatu. Atque vt à Carlomanno ordiamur, eum breuiter ita describunt Annales Metenses. *Prædictus Rex* (Carolus) *ex Hirmentrude Regina tres filios susceperat; Carolum scilicet, & Carlomannum, atque Ludouicum.* Et post pauca: *Porro Carlomannus cùm esset puerulus, iussu patris attonsus, clericus effectus est. Dehinc procedenti tempore ad diaconatus officium, quamuis inuitus & coactus, in præsentia genitoris ordinatus est: legítque publicè Euangelium, & Pontifici missam celebranti iuxta mo-*

Secunda Synodus apud Attiniacū.

Carlomāni vita. Annal. Metenses ad an. 870.

rem ministrauit. Post hæc per apostasiam recedens ab Ecclesiastica religione, & abiiciens gratiam quæ data erat ei per manus impositionem, alter Iulianus efficitur. Collectâ namque prædonum non modicâ turbâ, Ecclesias Dei cœpit deuastare, & cuncta diripere, & inaudita mala perpetrare. Pro quibus cùm crebrò à patre correptus fuisset, nec à cœpta prauitate cessaret, nouissimè ex præcepto patris ei oculi eruuntur: iusto Dei iudicio lucem exteriorem amittens, qui interiorem, quæ Christus est, à suo pectore effugauerat. Sed hæc postea. Quod ad hunc annum spectat & Synodum, breuissimè colligunt Annales Bertiniani: *Carolomannus etiam Caroli Regis filius, & plurimorum Monasteriorum pater reputatus, quoniam insidias infideliter erga patrem suum moliebatur, abbatiis priuatus, in Siluanectensi ciuitate est custodiæ mancipatus.* A qua eodem anno rogantibus Ludouici Regis Germaniæ legatis eductus, sequente funestiores tragœdias excitauit: iterum à nobis cum Hincmaro, ad quem regredimur, conueniendus.

Annal. Bertin. ad an. 870.

Hincmarus igitur Laudunensis, Siluacensi custodia efferatus, ad honestam pertinaciæ speciem conuersus, appellationem suam ostentat, de appellanda sede Romana libellum ex veterum Pontificum decretis colligit, sanè imperfectum, neque auunculo tantùm, sed etiam auctori pudendum. Quare secundis & sapientioribus curis ad aliam collectionem aggreditur, aliquantò perfectiorem, cui & versiculos dedicationis indices præfigit ad Carolum Regem: quam per Wenilonem Archiepiscopum Rothomagensem in Gundulfi villa, cum iis qui aderant Episcopis, ad auunculum misit. Neque sibi defuit Remensis, quin daret illi cuncta duplicia, pro confusione duplici & rubore, librum videlicet quinquaginta quinque Capitum: versus versibus, canones & decreta decretis, admonitiones & exprobrationes peruicaciæ & opprobriis reponens: cúmque librum apud Attiniacum Palatium coram Episcopis illi tradidit. Sed surdo canebat, & adhuc pugnaci. Venitur ergo ad Synodum, in qua Rex de eius rebellione, Archiepiscopus de contumacia, Nortmannus Comes de vi, clerici Laudunenses de iniusta excommunicatione, laici subditi

Hincmari Laudunens. scripta pro appellatione.

Hincm. epist. 55. p. 600.

Cui respondet Remensis l. 55. Capitum.

de rapinis queruntur. Ipse autem ex aduerso *prolixissimam rotulam, contra veritatem & auctoritatem, ac rationem contextam, in eadem Synodo obtulit, & monstruosum suum libellum, à se & à suis subscriptum protulit.* Huic altercationi finis impositus est, per nouam fidelitatis, Regi & Metropolitano iterum præstitæ professionem, publicè in Synodo datam atque subscriptam. Cuius quia hominem deinde piguit, & eam violare penitus constituit, per vim & metum sibi finxit extortam. Quod figmentum natiua rerum gestarum narratione ita refellit Archiepiscopus, vt omnem dubitationis nubem detergat ex animo. Spontaneam quoque fuisse professionem illam, testantur Annales S. Bertini, Synodum totam in summam contrahentes. *Interea postquam de multis causis impetitus, præcipuè autem de subiectione regiæ potestatis* (nimirum violatæ) *& inobedientia erga suum Archiepiscopum Hincmarus Laudunensis Episcopus, vt se ab impetitis expediret, in Synodo Episcoporum decem prouinciarum, libellum propria manu subscriptum porrexit, hæc continentem: Ego Hincmarus.* Et quæ sequuntur, in Concilio legenda, vnde historicus videtur hausisse, suóque testimonio actorum nostrorum veritatem confirmare. Atque hîc Caroli Regis benignitas enituit, qui crimina illa iudiciario ordine per testes, per tabulas, obiiciendo, interrogando, probari noluit, ne quid dedecoris Ecclesia pateretur: *Quod inde tibi in Synodo reputatum est, iudiciario ordine comprobatum non est: sed regia benignitate intermissum est. omisi hinc regulare iudicium ponere, vt te ad conscientiam tuam remitterem.* Id est, apparatum & instrumenta regularis iudicij, quibus certò conuictus fuisses, nisi tuo & nostro pudori Rex optimus pepercisset.

Ibid.

Regi & Archiepiscopo satisfacit.

Concil. Duziac. p. 4. c. 32. 33.

Ann. Bertin. cit.

Hincm. epist. 35. cit. p. 603.

Supererant terminandæ aliorum causæ, Nortmanni, clericorum, aliorum. Eique rei iudices electos tres Episcopos Actardum, Ragenelmum, Ioannem designarat auunculus, admiserat nepos. Iámque aliquibus in Regis præsentia pacatè iudicatis, & veris legitimísque possessoribus adiudicatis, maximè villa Pauliaco Comiti Nortmanno restituta, quam manifestissimè eius esse Iudicibus paruit: cùm ceterorum causa certas ob rationes comperendinaretur, omni-

Cetera capita dum iudicantur, aufugit.

bus ad euentum iudicij ſuſpenſis, hic iuri ſuo diffiſus, ne aliis exueretur, quæ iniuſtè abſtulerat, *ante definitionem contra ſacros canones, & ſine vlla neceſſitate ac ratione, incautè ac inhoneſtè fugâ lapſus;* auunculo ſcribit, bis euocatum ſe à Pontifice Romam, reprehenſum ab Archiepiſcopo quòd toties vocatus, adire detrectaret, iam tandem obſecrare, & declamare, vt ſua ipſe Archiepiſcopali auctoritate licentiam abeundi ſibi à Rege impetret. Reuocanti autem per litteras Regi, valetudinem excuſar, febribus ſe iactari quæ per æſtum augeantur; orare vt Romam ſoluendi voti causâ proficiſci liceat. Ridiculum hominem! Rex ait: qui non audeat Soli ſe committere, vt Attiniacum redeat vnde diſceſſit; & Romam cogitet æſtuante canicula. Reſpondet auunculus non vetare ſe quominus Romam eat bonis auibus, licentiam ſui arbitrij non eſſe. Ceterùm eiuſmodi appellationem vanam eſſe & ludicram, tectorium peruicaciæ, rimam iudiciorum, ſpem libertatis indomitæ. *Omnes*, inquit, *Epiſcopi liquidò ſciunt quoniam cùm de tuis inſolentiis increpabaris timens regulare iudicium, vel Regis caſtigationem, licentiam eundi Romam petebas: cùm verò videbas quia & Rex & Epiſcopi erant tibi placabiles, de ipſa licentia nihil dicebas; ſicut nec modò facis, donec aliquam nouitatem, vt ſoles, quam ſemper timendo expecto, iterum facias; de qua compellatus ſolitam cantionem de licentia tua recantes.* Neque hîc ſtetit hominis leuitas dicam, an improbitas? qui ne putaretur cauſæ ſuæ diffidere, ſeculares iudices à Rege impetrauit, is qui tanto quondam tumultu iudicium ſeculare defugerat. Vix quidem excuſari poteſt ea Regis conceſſio, quem canones Eccleſiaſtici, & Eccleſiarum priuilegia non latent: Epiſcopum autem à maioribus ad minores, ab Eccleſiaſticis ad ſeculares iudices, abſque partium conſenſu prouocare quis ferat? Helmigarius tamen mercati palatij Telonearius, Flotharius ac Vrſio, villarum regiarum maiores, factum nouum, & hactenus inauditum! quæ ſunt ab Epiſcopis Rege præſente iudicata, retractant, donata reſcindunt, remiſſa definiunt, & quaſi non eſſet propheta in Iſraël, de rebus Eccleſiaſticis agente Epiſcopo, pleno iure decernunt.

Ibid. p. 604.

Romam ad Pontificem ridiculè appellat.

Hinc. ibid. p. 605.

Secularetribunal expetit.

Ibid p. 606.

Hanc

Hanc quidem maculam eluere conatur in prolixa reſponſione ad auunculum: fugam ſuam ridiculè comparat cum fuga Pauli Damaſo ſeſe proripientis, & Athanaſij furorem Arianorum vitantis: iudices Epiſcopos ad dictam diem non adfuiſſe queritur: nihil ſe in auunculo præſidij reperiſſe; nihil ſecum agi per rationem & auctoritatem, ſiue maiorum decreta & exempla; & id genus alia, rerum geſtarum ignaris non incredibilia. Quandiu enim calamo certare licuit, calamiſtrata defenſione non caruit nepos, quâ etiãnum auunculi oſoribus Gotteſchalcanis poſſit illudere. Sed præterquamquod in multis falſi & mendacij conuincitur à Remenſi oculatiſſimo teſte, apud eos in quorum oculis geſta ſunt omnia, nemo eſt qui cum illo non ſic agat. Illuſtri illa fuga cum Athanaſio, cum Paulo Apoſtolo, cum Chriſto Domino latitantibus comparanda, quid quæſiſti? Iudices? at habebas electos. Iudicium? at incœperat. Rationem & auctoritatem? at ea perturbas. Auunculi præſidium? at præſens erat. Quid opus fuit fugere, vt fugam excuſares; appellare, vt luderes; coram ſecularibus litigare, vt Eccleſiæ iura perderes? Habes quibus te tuearis? Adueniet alterius Synodi tempus; proferes publicè Duziaci. Quid & hîc obmuteſcis? Rex accuſat in Synodo: auunculus expoſtulat apud Synodum: vocat te Synodus reſponſurum: patiens eſt omnium, membrana: dum ſcribitur, dùm reſcribitur, obtunditur veritas, conualèſcunt ſcelera, perit occaſio, teſtes diffluunt, loquere iudicaturis.

Hæc omnia excuſat & defendit.

Epiſt. *De his. p. 613.*

§. XII.

Pro appellatione ad Sedem Apoſtolicam à ſe interiecta ſcribit.

ITAQVE Synodo Attiniacenſi ad eum modum abrupta, vehementiſſimè pugnatur pro appellatione Romana, declamante Laudunenſi, manus apud Siluacum non alio conſilio ſibi iniectas, quàm ne Romam inuitante Pontificè abiret: *Quod à ſeculo non eſt ab Epiſcopo de Epiſcopis auditum*:

Laudunenſ. pro appellatione ſua certat.

Epiſt. *De his. cit.*

Epiſt. Vos feſtis. p. 351.

apud Vermeriam, apud Attiniacum, annum totum obſecraſſe, ſibi vt permitteretur obedire Pontifici, *velut ei qui de omni Eccleſia fas habet iudicandi*; ſimul & votum exſoluere, pro recuperanda ſanitate ad limina Apoſtolorum: decreta Pontificum de iure appellationis ad Romanum Pontificem plenis buccis perſonante: auunculum vbique &

Remenſ. l. 55. Cap. c. 45. p. 555.

apud quoſcunque incuſante, quòd Apoſtolicæ Sedis poteſtati derogaret, iura infringeret: vna illa de cauſa infenſum experiri, quòd Romanam auctoritatem, aduersùs illius machinationes, pro extollendis Metropolitanis, tueretur: ab eodem auunculo quærente audacter, *an ſibi ap-*

Laudun. epiſt. Relegi. p. 352.

pellanti ad ſummam Apoſtolicæ Sedis auctoritatem, & ab eadem vocato, pérque eius auctoritatis litteras præſentialiter legendo reclamanti, diceret priuilegium eius Sedis (Metropolitanæ) *illam inferre violentiam?* & ſexcenta eiuſcemodi magnis clamoribus quaquauerſum euulgante: interim Pontificem de ſua appellatione admonente, & eas litteras impetrante, de quibus mox agemus.

Reſpondente Remenſi.

Ad quæ grauiter ſolidéque reſpondet Remenſis auunculus, nihil vnquam à ſe contra Romanæ Sedis auctoritatem, poteſtatem, appellationem dictum: ipſius calumniæ crediáiſſe, vel vnquam crediturum ſapientem neminem.

Epiſt. 36. p. 645.

Quoniam & ipſa ſcripta, inquit, *quæ ad Apoſtolicam Sedem ſæpiſſime miſi, & illa quæ tibi reſultanti ſæpe tranſmiſi, te reuincent, & in iſto ſeculo, & in futuro iudicio.* Nihil à ſe factum vnquam, quo vel appellare prohiberetur, vel appellationem proſequi. Doluiſſe tantùm, quòd auguſto illo nomine, & re omnibus veneranda vſus eſſet, vt gladio, quem, cùm opus videretur, educeret è vagina; cùm poſtulata obtinuerat, reconderet: vt veſte, quam, cùm frigus erat, ſumeret; cùm æſtus, abiiceret: qui merus mimus eſt, & in ſeriis ludus non ferendus. *Non vnde, nec ſicut Canones ſa-*

L. 55. Cap. c. 45. p. 555. Hominum habitacula.

cri præcipiunt, ſed pro motibus incompoſiti animi tui, vndecunque & per andronas, de hora, in horam appellas; & illam ſemel, etiam & ſecundò ab ea litteris euocatus, adire detractas: cùm ea quæ voles, & pro quibus te illam fingis appellando adire, quolibet modo apud domnum Regem obtines: pro certo ſciens adhuc de cauſis re-

gulari ordine te non compellari, pro quibus appellans in Synodo, cum appellatione tua, illam, sicut ipsa per canones præcipit, curis adire.

De litteris Pontificis ad Laudunensem.

Quæ sequuntur verba, duas tangunt epistolas, quibus se dicit euocatum. quæ quia non extant (habemus enim alias duas Hadriani ad Regem, & ad Archiepiscopum, vt veniente Romam voti causâ Hincmaro, eius Ecclesia ab iniuriis Nortmanni tuta sit) quæ de illis scire nos voluit Remensis Archiepiscopus, operæ pretium est in memoriam reuocare. 1. Emendicatas fuisse, ab ipso, sine teste & censore, quod libuit ad Pontificem scribente: *Licèt absque rationabili necessitate, quantùm ex te constat, litteras euocationis tuæ obtinueris, vt ipsam primam & sanctam Sedem adires: ceterùm ipsa vnde, & sicut audit, rescribit.* 2. Finxisse illum iis aliqua contineri, quæ reipsa non legerentur. *Quod autem mihi mandasti, quoniam altera vice, quando domno Apostolico mandasti de Nortmanno, hoc tibi remandauit, vt inde priùs fecisses tuum ministerium, & tunc te reclamares, non hoc in suis litteris inuenimus, vel audiuimus.*

C. 45. cit.

Epist. 34. p. 696.

§. XIII.

Hadrianus II. acerbas litteras Regi scribit pro Hincmaro Laudunensi, Romam appellante.

Litteræ Pontificis ad Carolum Regem.

ET quando versamur in Hadriani Papæ litteris, eâdem viâ perlatæ sunt in Galliam aliæ ad Regem, & ad Archiepiscopum Hincmarum, graues & acerbæ, quas tradere non ausus ipse Laudunensis, curauit vt per alios in eorum manus peruenirent. Sic enim arguit Remensis: *Epistolas quoque domno Regi pro reclamatione tua, à domno Apostolico per missos tuos directas, non secundùm domni Papæ iussionem mihi, vt iussa illius exequerer, dari fecisti; sed per aliarum, & etiam longinquarum regionum Archiepiscopos domno Regi, & mihi, in parochia mea, in qua degebamus, dari obtinuisti.* Remigium & Harduicum alibi nominat, eius latores. Et hoc verbo declaratur, non tantùm precibus obtentas litteras,

Hincm. c. 8. p. 411.

ſed etiam earum perferendarum modum ab vno Hincmaro ſubtiliter excogitatum, qui mitti nolebat ad Regem, vt ille olim, *durus nuncius*. Nam plurimo aceto perfuſam fuiſſe epiſtolam Hadriani ad Carolum, ex eius reſponſione diſcimus, quam poſt Duziacenſe Concilium remiſit: in qua obiici ſibi queritur crimina *periurÿ*, *tyrannidis*, *perfidiæ*, *impietatis*: quæ demonſtrant quo felle fuerint imbutæ Laudunenſis Hincmari ad Hadrianum litteræ criminatrices, quæ cor humaniſſimi Pontificis, aduersùs Regem optimum tam vehementer permouerunt. Cuius rei cauſam, præter hominis impotentiam, & præcipitem ad quemlibet lædendum audaciam, eadem nos docet epiſtola, quòd nimirum ſibi perſuaderet, lancinante conſcientia reus, multorum criminum à Rege ſe fuiſſe accuſatum. *Scriptum eſt etiam nobis, miſiſſe nos vobis epiſtolam, de Hincmaro accuſationes nefandas continentem.... nefandas accuſationes vobis de illo non ſcripſimus: ſed quæ multi & Epiſcopi, & alÿ viri Eccleſiaſtici, & primores regni noſtri, & nobiles, & mediocres, & ignobiles de illo tunc fatebantur, & adhuc fatentur, vobis ſcripſimus: ſuggerentes vt quia corrigere eum volebamus, ne ad hoc peruenires, ad quod ſe ipſe impegit vt rueret, vobis quiſque ſurriperet, antequam inde veritatem reſciretis.* Fatetur ergo Rex ſcripſiſſe ſe ad Pontificem de Laudunenſi Epiſcopo, & quidem per initia contentionum, fortaſſe ſtatim à Vermerienſi Concilio, ſed non inuidioſè contra ipſum, imò potiùs ſalubriter pro illo, vt veritate cognita communis pater præcipitantem filium ſuſtineret.

Epiſt. Car. Regis M. ad Hadrian.

Rex Pontificem monuit de Hincmaro. ibid.

Et ne dubium eſſet, cuius inſtinctu ſcriberetur epiſtola Regem tantopere commotura, commendabat Regi Pontifex, Colſanum, Walcanonem, & Bernonem, Hincmaro Laudunenſi addictos, contumelioſos in regem, periuros, fugitiuos. Mox enim ſequitur: *Et in eadem epiſtola nobis ſcriptum eſt, vt homines de regno noſtro Colſanum, & Walcanonem, atque Bernonem, ſaluos & incolumes cum ſuis permitteremus conſiſtere: & ſi aliter egerimus, veſtræ communionis particeps, vſque ad veram ſatisfactionem eſſe non valeremus: & non euaſuros nos veſtram cenſuram ſciremus, ſi veſtra à nobis fuerint ampliùs decreta, vel monita violata.* Ex his intelligis, Lector, quo in-

Homines Hincmari commẽdantur Regi.

ſtigante, & quodammodo dictante, ſcriptæ litteræ iſtæ fuerint, quas à ſe ſcriptas poſtea negauit Pontifex idem, ſed *ſubreptas, extortas, confictas?* Agnoſcis ſpiritum Laudunenſis turbinis, poſt agitatam Galliam, Romanos etiam animos concutientem? Habes interim in epiſtola regia nondum excuſa, Pontificiæ præcipua capita, quæ penitus excidit.

Alia littera Pontificis ad Regẽ aſpera.

Peruidere me arbitror & aliam non benigniorem in hiſtoria Flodoardi, ſignificantis ingenti ſolicitudine vexatum fuiſſe aliquando Remenſem Hincmarum, ne litteris Româ delatis, Rex indignum in modum offenſus, grandi malo earum procuratorem, illum, inquam, Hincmarum, ſeditionis artificem & incentorem mulctaret. Ergo rationes, quibus animum exulceratum demulceret, ſeriò inueſtigantem, Odoni Beluacenſi apud Regem tum degenti, ſcripſiſſe *de presbytero, qui epiſtolam Papæ Româ detulerat, vt Regem admoneret, modificans eius animum, ne contra Dominum aliquid faciat in Eccleſia Dei, vel Epiſcopali ordine: non pro Hincmaro nepote ſuo ſe tantùm id dicere aſſerentem, quantùm pro ipſo Seniore ſuo Rege, ne ipſe taliter peccaret, vnde æternaliter periret.* Aliam à priore dico hanc videri epiſtolam, quæ ſit ab preſbytero delata: & ipſam acerbam, quæ iuſto metu Archiepiſcopum percelleret, ne quid furor Caroli perpetraret. Quare vix mihi perſuadere poſſum, hanc eſſe, quæ pro Hincmaro votum ſimulante ſcripta eſt; licèt paucis verſibus vulnus inferat in Caroli ipſius Synodali Petitione non neglectum: *Cùm eam in aliquo diſtrahentem, extra conſuetudinem ſuam comperimus, tota cordis valitudine contriſtamur.* Sed quid fruſtra quærimus ſcripta, quæ credibile eſt periiſſe? cùm conſtet ex epiſtola Caroli Regis modò citata, frequentibus illum eiuſcemodi aculeis punctum fuiſſe: *Sæpe nobis exprobrationum epiſtolas mittitis, & crimina nobis incognita, niſi quantùm per maliuolorum noſtrorum ora auditis, nobis impingitis.*

Flodoard. l. 3. c. 23.

Hadr. epiſt. 12. ad Car.

Car. epiſt. MS. cit. ad Hadrian.

§. XIV.

Eiusdem Pontificis litteræ ad Hincmarum Remensem, & huius ad illum, de Hincmaro Laudunensi.

Litteræ Pontificis ad Hincmarũ Remensem.

EADEM viâ redditæ sunt Hincmaro Metropolitano Pontificis litteræ, sed non eodem stilo & atramento notatæ. Siquidem vniuersè deprehendo, si quid in Hincmaro reprehendendum habuit Hadrianus, id fecisse leniùs & humaniùs, quàm quod modò in Rege audiebamus. Nam & hoc ipso anno, cùm Carolum Austrasiæ Regem Metis coronasset, eáque alieni regni inuasio magnopere Pontifici displiceret, ad Hincmarum in hæc verba scripsit iratus: *Restat vt te de tuis actibus per iustitiam, ex caritate tamen, reprehendere non omittamus.* Vides paternum γλυκύπικρον, quod etiamsi postea minùs temperatum propinauit, semel, quod sciamus, id factum, cùm litteris suis non respondente Hincmaro contemni se crederet. Itaque in causa Laudunensis Hincmari, duas Hadriani epistolas commemorat Remensis. Priorem, quâ iubetur Norrmannum excommunicare, nisi res Ecclesiæ Laudunensi ablatas mox restituat. *Vestra denique auctoritas misit mihi præterito anno epistolam* (post Concilium apud Vermeriam) *per missum Coepiscopi nostri Hincmari, præcipientem vt oris mei officio Nortmannum, qui res Ecclesiæ Laudunensis inuaserat, excommunicarem.* Extat illa in tomis Conciliorum Gallicanorum. Cui articulo postquam respondit, falsò accusatum fuisse Nortmannum, rogat vt in similibus negotiis, iussioni suæ Pontifex interponat in posterum: *Si ita est vt vobis innotuit*: vt conditio præcepto addita, remittat ad plenam facti notitiam. Posterior hoc anno ante Synodum Duziacensem accepta, paulò commotior videtur: *Alteram siquidem mihi pro negotio ipsius Hincmari direxistis epistolam, dicentes: Miranda est planè vestra fraternitas, quare ministerio iuris Episcopalis in regionibus illis abutitur, & mul-*

Hadrian epist. 20. ad Hinc.

Hincm. epist. 41. p. 699.

Hadr. epist. 11. tom. 3. Concil. Gallic.

Hincm. epist. 41. cit. p. 700.

torum caritas abundante nequitia refrigescere dicitur, &c. Reprehendit, at non acerbè, de duobus, quòd nepotem & æquiuocum suum Hincmarum, pro conseruandis Ecclesiæ suæ bonis aduersùs Regem regiósque Comites laborantem, consilio & auxilio non subleuet. Et quòd eundem Romanum iter aggredi volentem, prohibuerit: quæ sunt manifestæ Laudunensis querelæ: quarum iniquitatem refellere facile fuit innocenti: *Vnde humiliter auctoritati vestræ rescribo, quomodo, vt scriptum est, sicut audio, iudico; & vos sicut audistis, scripsistis. Sed qui vestræ Sanctitati hæc verbis vel litteris intimauit, mendacium vobis dixit. Plurimùm enim pro eo & apud Regem, & apud alios laboraui.* Erat hoc quasi negatiuum crimen, non adiuuisse laborantem. Sequitur positiuum, prohibuisse Romam iturum. *Et sicut illa de quibus mihi pro eo scripsistis, mendaciter dicta sunt, etiam aliquis vobis suggessit, quòd eum ire Romam prohibuerim, vel dissuaserim: mendacium vobis nihilominus dixit: sicut & plures in istis regionibus sciunt, & scriptis ad eum sæpe directis possum ostendere.*

Ibid. Remensis ad Pontificem responsio.

Cùm autem ab Alexandro illo suô tot sibi mala, & in Gallia, & ex vrbe Roma sentiret ostendi, continere non potuit, quin & apud Apostolicos legatos querelam vicissim deponeret, & Hadrianum ipsum frigoris & teporis illius Ecclesiastici causam edoceret. Id narratur in epistola posteriorę ab Episcopis Duziacensibus post Concilium scripta, cuius initium habetur in Conciliis. In parte autem eius manuscripta, cap. 5. ita legimus: *Et quia Metropolitanus Hincmari, quoniam sæpissime verbis, & multiplicibus scriptis, secundùm sanctarum tramitem scripturarum, traditionémque maiorum eum corripuit, & ad correctionem perducere non praualuit: apud legatos Apostolicæ Sedis, Ioannem & Petrum, itémque Ioannem Episcopos, & Petrum Cardinalem Romanæ Ecclesiæ presbyterum, coram Hodone Coepiscopo suo, & Ansegiso venerabili tunc Abbate, nunc autem Archiepiscopo, se de illius contumacia, & variis excessibus reclamauit: & quibusdam eorum scripto illius excessus ostendit: & per præfatum Ansegisum, qualiter eum tandem de specialibus eius excessibus castigauerit, scriptis Romam direxit, & vt verbis apud auctoritatem vestram obtineret, quatenus Aposto-*

Remensis ad Pontificem scribit de Laudunēsi.

Rescript. Episcop. Cōcil. Duziac. MS. c. 5.

licis eum verbis castigaretis, vt secundùm sacras regulas se Episcopaliter gereret, & auctoritati suæ Metropolis obediret: sicut & vestra Paternitas egit, suo Metropolitano, & eidem Hincmaro Apostolicas litteras vestræ auctoritatis per Ansegisum dirigentes. Vicem igitur nepoti suo rependit auunculus, & vnde ille litterarum fulmina in Regem & Metropolitanum petebat, inde hic aduersùs illum dignas eius contumaciâ reprehensiones elicuit. quanquam & bruta fuerunt hæc omnia. Pergunt enim Patres: *Sed quia monitis vestris isdem proteruus Hincmarus obedire non voluit, Metropolitanus eius, & nos cum eo, de illo sic egimus, sicut in epistola Paternitatis vestræ in conuentu nostro relecta, nobis præcipit. quæ sic habet.* Audiemus & nos illam in Concilio, cui conseruatam debemus, quámque magno labore vix tandem euicerunt Antistites ipso præsente & patiente perlegi. Meminit Laudunensis ipse litterarum Regi & Episcopis omnibus à Pontifice missarum, *de quibus sine Synodali consultu respondere non poterat:* quarum exemplar in Attiniaco Palatio accepisse se fatetur ab auunculo. Sed cùm verisimile sit ab istis fuisse distinctas: quales eæ fuerint, diuinare non licet: vt neque suas increpatorias simul missas, ad nos peruenire voluit, verè proteruus Hincmarus.

Hinc. Laud. epist. *De his. p. 613.*

§. XV.

Secunda rebellio Carlomanni, cuius excommunicationi subscribere Hincmarus Laudunensis abnuit.

Carlomanni rebellio & eius cōplicum excommunicatio.

VIDES, Lector, tangere nos digito Concilium Duziacense, cui Pontificia hæc epistola consensum & auctoritatem solitò maiorem tribuit: sed eò properantes retinet nos alius horum temporum turbo, Carlomannus perduellis Caroli filius, infelicissimæ nequitiæ Princeps. qui è patris latere profugus, collecta perditorum manu, per Belgium primò, deinde per Remensem prouinciam *tantam crudelitatem & deuastationem, secundùm operationem Satanæ,* inquit historia, *exercuit, vt credi non posit, nisi ab ipsis qui eandem*

Annal. Bertin. ad an. 871.

eandem depopulationem viderant, atque sustinuerunt. Carolus Rex eam rebellionem & immania flagitia Regio, & Ecclesiastico iudicio certus prosequi, Carlomanni complices & socios morti addicit, eorum bona omnia fisco: *& ordinatis scaris quæ eundem Carlomannum cum suis complicibus de regno propellerent, iudicium Episcopale de illis expetiit.* Complices prouinciæ suæ vastatores excommunicat Hincmarus, & censuræ formulam ad Archiepiscopos aliarum prouinciarum, atque ad nepotem suum Hincmarum mittit subscribendam. Carlomannus Senonensis Diaconus, iuramenti bis patri suo præstiti reus, eidem prouinciæ iudicandus permittitur. Consentiunt in eam Archiepiscopi Remensis excommunicationem remotiores Archiepiscopi: renuit ter quatérque admonitus subscribere Hincmarus, siue Regis & Archiepiscopi odio, siue similis causæ societate, quam & simul cognitam vidimus in Synodo Attiniacensi; siue ad Pontificis Romani gratiam magis ac magis emerendam. Nam Carlomannus Episcopi exemplo, quid si & consilio? legatis Romam missis, & appellatione ad Pontificis iudicium excommunicationem multis nominibus sibi debitam conatur effugere: dum ipse loca terrarum quà transit, quà fugit, fœdè depopulatur. Egregium sanè par hominum, quibus sacrosanctum ius appellationis patrocinari debuit! quorum causâ inter Hadrianum, Carolum Regem, & magnum Hincmarum simultates oriri oportuit!

Ibid.

Hincmar. Laud. epist. Relegi. p. 352.

Idem epist. Quia adeò p. 644. Concil. Duziac. 2. p. c. 20.

Hadrianus enim ad eam appellationis vocem excitatus, & Principis impij legatione deceptus, (nam is eodem tempore patrem & Regem suum pulchra in speciem legatione ludere voluerat) & aliunde ob regnum Austrasiæ occupatum Carolo infensus, eius patrocinium ardenter suscipit, patrem de cogitata aduersùs filium vindicta grauiter reprehendit: *Inter cetera excessuum tuorum, quibus aliena vsurpando inuasisse crederis, illud quoque nihilominus obiicitur, quòd etiam bestiarum feritatem excedens, contra propria viscera, id est, contra Carlomannum genitum tuum, sæuire minimè verearis: eum videlicet non solùm paternâ gratiâ & beneficiis priuans, verùm etiam regni finibus eliminans, atque, quod impium est, vt*

Carlomannus ad Pontificem prouocat.

Hadr. epist. 24. ad Car.

excommunicetur, affectans. Et ad extremum breuis epistolæ, monet: *Ergo ne adiicias peccatum super peccatum: sed & de pristinis inuasionis & auaritiæ prauitatibus deprecare, & correctionis ostensa perfectione, veniam Ecclesiasticam recipere totis medullis exopta, & ne fine tenus pereas vsquequaque decerta.* Scribit & ad Episcopos Carolinos, vetátque excommunicationem in Carlomannum iaculari, *qui se insontem circa patrem multipliciter asserit*, alioquin irritam fore. Tertiò & ad Regni Proceres, ne à patre vocati ad arma contra filium progrediantur: quisquis fecerit, *non solùm excommunicationis nexibus innodabitur, verùm etiam vinculis anathematis obligatus in gehenna cum diabolo deputabitur.* Ita de perduelli & apostata filio, mendaciis præuentus Pontifex. atque extant eæ litteræ apud Baronium neque ipsum huius historiæ ad vnguem scientem, & in tomis Conciliorum Gallicanorum, in quibus de historia præterea nihil. Fueritne non obstante tali Pontificis interdicto excommunicatus Carlomannus, nemo prodidit. Hoc narrant Annales nostri, operâ Ludouici Germaniæ Regis patrui sui, reconciliatum iterum patri eadem emendationis conditione: ídque Duziaci factum, post Synodum quæ de Hincmaro postrema decreuit.

Idem epist. 26.

Idem epist. 25.

Baron. ad an. 870. tom. 10.

Ac deinde ad se redeuntem, ita pater suscepit, vt de eo continendo ad suorum consilium referre promitteret. Omisso igitur Ecclesiæ iudicio, rem definit in Placito apud Siluacum, vt iterum in Siluanectensem custodiam mitteretur, *& eius complices sacramento suæ fidelitatis per singulos Comitatus constringerentur*. Sed perditis hominibus reip. perturbationem nihilominus per eum affectantibus, Concilium Rex habet Siluanecti, & eius frequenti rebellione iterum examinata, de gradu diaconatus deiectus, ad laicam communionem redactus est. Inde miser, tanquam omni solutus tonsuræ obligatione, regnum cogitat, custodiæ repagula per suos infringere molitur, & in spem maiorum turbarum inquietos omnes erigit. *Quapropter necesse fuit, etiam illa, de quibus ab Episcopis indicatus non fuerat, in medium reuocare, & secundùm sacrarum legum decreta, pro admissis suis iudicio mortis addictum, mitiori sententia, vt locum & spatium*

Extrema Carlomanni.

Annal. Bertin. ad an. 873.

Concil. Siluanectense contra Carlomannum tom. 3. Concil. Gall.

Annal. cit.

pœnitendi haberet, & grauiora admittendi facultatem, sicut meditabatur, non haberet, luminibus, acclamatione cunctorum qui adfuerunt, orbari: quatenus perniciosa spes pacem odientium de illo frustrata foret; & Ecclesia Dei ac Christianitas in regno eius, cum infestatione Paganorum, seditione exitiabili perturbari non posset. Ita narrant iidem Annales anno superiore à Ludouico Caroli fratre Restitium Winidorum regulum bello captum, & aliquandiu in custodia detentum, post iudicium mortis excæcatum, & in monasterium retrusum fuisse. Aliud paternæ iustitiæ exemplum circa hæc tempora Metenses Annales nobis exhibent primogenitum Regis Bulgarorum filium, qui cùm à patre Chagano recèns Christiano, & monasticum habitum induto, regnum accepisset, abusus potestate, in vitia omnia præceps ruit, gentilésque suos ad eiuratam nuper idololatriam per vim adegit. Quibus auditis pater, resumpto cultu regio, caris comitantibus, lasciuientem iuuenem aggressus, oculis priuat, & in carcerem detrudit; regnóque minori eius fratri cum monitis minísque commisso, *similia passurum, si in aliquo à recta Christianitate deuiaret*, ad monasticen rediit. Quis credat post hæc etiam nouis furiis exagitatum Carlomannum, in Germaniam ad patruum fugisse? qui plus impotentiam animi, quàm corporis orbitatem miseratus, monasterium concessit in quo pacatè moreretur. Hæc est Carlomanni tragœdia, obstinatæ rebellionis in filio, patientiæ & clementiæ in patre, luculentum exemplum; Hincmarianæ peruicaciæ, illusoriæ appellationis, extremæ cæcitatis spirans imago, vt paria paribus accommodanti facillimè apparebit.

Annal Bertin. cit. an. 870. *Restitius Winidus.*

Rex Bulgarorum cum filiis. Annal. Metens. an. 870.

§. XVI.

Qualis sit inter Hincmarum vtrunque de Appellatione Romana contentio.

AD eum ergo vt reueniamus, Synodum aduersùs illum indictam, post narratam Carlomanni rebellionem, & eius complicum excommunicationem, ita prosequitur An-

Indicitur Synodus apud Duziacum.

Annal. Bertin. ad an. 871.

nalista Bertinianus. *Hincmarus autem Laudunensis, nomine tantùm Episcopus, homo insolentiæ singularis, contra Euangelicam veritatem, & Apostolicam, atque Ecclesiasticam auctoritatem, contra Regem rebellans, & in vicinos, ac sibi commissos tam clericos, quàm laicos sine vlla reuerentia sæuiens, & Metropolitano suo se inde regulariter commonenti obedire contemnens, adeo & Regem suum, & Archiepiscopum suum, atque Episcopos totius regni erga se commouit, vt Rex Synodum in mense Augusto apud Duciacum condiceret: quatenus de illius prauitatibus regulare ibi agitaretur iudicium. Ipse autem Rex Carolus, petentibus nepotibus suis, Ludouici fratris sui filiis, Ludouico & Carolo, per Viridunum obuiam eis, loquuturus cum illis, perrexit, & inde ad Synodum in Duciaca rediit.* A qua nimirum abesse non debebat, se facturus actorem. Quæ dum paratur, dum Episcopi conueniunt, dum accusatio Regis, expostulatio Archiepiscopi, ceterorum petitiones instruuntur: magnæ quæstionis statum, Synodum totam, & quæ illam consequuta sunt animaturæ, diligenter indagemus.

Hincmari Laudunens. appellatio explicatur.

Hincmaro Laudunensi homini litigioso & inquieto præcipuè res est cum Rege, & cum auunculo Remorum Archiepiscopo, ac per ipsum, & propter ipsum, Regi, & Archiepiscopo, contentio cum Pontifice Romano, quem ille per appellationem suas in partes deduxit. Regis disceptatio diutissimè de rebus fuit, Archiepiscopi de moribus, déque persona. Iudicia duo priora apud Vermeriam & Attiniacum, de rebus & bonis Ecclesiasticis cognouerunt: tertium apud Duziacum, de persona & moribus: vtrobique victus, vtrinque appellat ad Pontificem: vt sit quasi duplex appellatio, prior à Regis iudicio, posterior ab Archiepiscopi sententia. Priorem magno non æstimauit Hadrianus, ad expostulationem Hincmari contentus per litteras Regem admonere, ne bona Ecclesiastica peruaderet: Episcopum Romam euocare, non vt appellantem & litigaturum; sed vt voto ad limina Apostolorum, ob recuperandam sanitatem obligatum: Regi interim eius Ecclesiam commendare, ne in eius bona per pastoris absentiam seculares inuadant. Contentiosiùs fuit agitata posterior, ac præ-

Hadrian. epist. 11. & 12.

cipuè poſt Synodum Attiniacenſem cœpta, vltra Duziacenſem perſeuerauit. Fateor equidem à neutro diſputantium diſtinctas vnquam appellationes iſtas, vel ſi mauis, appellandi rationes; ſed vniuersè ſemper, de Appellatione ad Romanum Pontificem fuiſſe tractatum. Sed cùm conſtet priores duas Synodos in rebus repetendis maximè poſitas fuiſſe; & quæſitum, an eſſent Hincmaro aſſerendæ, vel Nortmanno aliiſque reſtituendæ? in poſtrema autem, quam ingredimur, non iam de villa Pauliaco, vel de Amalberti vxore, verùm de ipſo Laudunenſi Epiſcopo Hincmaro, eſſe cognitum, vt Epiſcopatu deiiceretur, ob mores proteruos, & indigna facinora; concludendum omnino eſt, tertiam iſtam, vt cauſam, ſic appellationem grauioris eſſe ponderis & momenti. Quare quod in vtroque legimus de appellatione, ita de omnibus tribus Synodis intelligemus, vt in poſtrema potiſſimùm, ſenſum cogitationémque figamus.

De appellatione cum Remenſi diſputat.

Laudunenſis igitur vniuersè appellationem magnis clamoribus obiicit, vt fortiſſimum ſcutum ad refutandos omnes aduerſariorum ictus, & iudicum interlocutiones infringendas: non ignarus videlicet quantâ ſemper obſeruantiâ Petri ſedem, matrem & magiſtram Eccleſiarum omnium, Franci Principes & Antiſtites coluerint. Hoc appellandi ius multis rotulis, & collectionibus ſtabilire, & in omnium mentibus defigere ſtudet. Sic enim in poſteriore earum quæ extant, ad Carolum ipſum Regem profitetur:

Hincmar. Laud. Præfat. p. 555.

Iſte pitaciolus planè depromit & altè
Sedem appellandam liberè Apoſtolicam.
Archíque Pontifici diſtinguit iúſque modúmque,
Cum Compræſulibus ceu teneat ſobrius.

Multa illic proferuntur de Romanæ Sedis dignitate, quæ nunquam venit apud eos in quæſtionem: de iure appellandi: de iudiciorum retractatione: de Metropolitanorum coërcendo imperio; ne curent aliena, ne quid extra parochiam abſque Comprouincialibus ſtatuant, ne iudicent aut deponant Epiſcopos: & id genus alia ad rem præſentem conducentia. Reſpondet libro quinquaginta quinque Ca- Hincmar.

Rem. l. 55. Cap. c. 43. p. 544. pitum Remenſis, differre Pontificum epiſtolas à Canonibus Conciliorum: Decreta quæ producit Laudunenſis vſu *c. 10. p. 418.* eſſe antiquata: reduxiſſe Eccleſiam in Canones quæ vellet *c. 24. p. 476.* obſeruata: corruptos & truncatos ab eo locorum pleroſque, *c. 36. p. 526.* & in prauum ſenſum detortos: illum contra Metropolis ſuæ priuilegia venire: non debuiſſe decreto vlli, præter Metropolitani conſenſum ſubſcribere, longè minùs contra Metropolitani rationes: ceterùm irritam eſſe ſubſcriptionem, *Ibid. p. 527.* quæ Conſulis notâ careat. Atque cùm horum plurima leuiora ſint, quàm vt litis partem facere debeant, cunctum nodo adprimit, & paſſim multis oſtendit, per Canones mundi reuerentiâ conſecratos, pérque Decretales Pontificum poſt Nicænam Synodum epiſtolas, inter Epiſcopos primam cauſæ cognitionem, quam vocamus inſtantiam, Metropolitano deberi; à quo non ante cognitam, latámque ſententiam ad Pontificem deinde prouocetur: ſítque in eius poteſtate iudicium, ſiue confirmandum, ſiue infirmandum eſſe videatur. quod multæ Laudunenſis compilationis auctoritates & exempla factum eſſe demonſtrant. Et *Res exponitur per euocationis ab appellatione diſcrimen.* vt rem ex vſu noſtro clariorem efficiamus, vetera illa cum iis quæ ob oculos poſita ſunt, licet conferre. Euocationem cauſæ, ab appellatione forum noſtrum diſtinguit. Euocat enim qui priuilegio, vel qua alia ratione negotium ſuum ab ordinario, & ex ſeſe legitimo tribunali, ad aliud non æquè ordinarium traducit. Appellat autem, qui poſteaquam ordinario ſuo tribunali ſe ſubiecit, de mala tractatione queritur, & à ſuperiore iudice, à quo & tribunal illud pendet, retractari iudicium, & refigi ſententiam poſtulat. Iſtud poſterius, ius vocant tribunalia, & æqui bonique conſulunt: illud prius priuilegium dicunt, & ſæpiſſime iniuriam interpretantur. In euocatione prima cognitio ſupremo & extraordinario tribunali tribuitur, quaſi per vim extorta ab inferiore: in appellatione, ſecunda ſuperiori & ipſi ordinario; bene volente inferiore, quia officio ſuo perfunctum eſt.

Status quæſtionis conſtituitur. Iam ergo noſtra in controuerſia, non tam iuriſdictionis conflictus eſt, quàm ordinis: euocationem ſiquidem poſtu-

lat Laudunensis; appellationem offert Remensis. Romæ iudicari volo, ait iunior Hincmarus. Priùs in prouincia, inquit Senior, apud Metropolitanum iudicem tuum ordinarium; ab eo iudicatus, si lubet, appella. Sic Rothadus & Wlfadus litigarunt; & lis erat de personis. Instat ille, vtor priuilegio Apostolicæ Sedis, quod mea Collectione monstraui. At in ea, dicit Remensis, legisti tu ipse appellari Sedem Apostolicam: Metropolitanum cum omnium Comprouincialium Episcoporum instantia causas Episcoporum audire debere: accusatum, vel iudicatum à Comprouincialibus in aliqua causa Episcopum appellare, vel adire Sedis Apostolicæ Pontificem: salua auctoritate Apostolica, nullum Episcopum extra suam prouinciam ad iudicium deuocari: sed vocatum canonicè audiendum esse, & concordem canonicámque super eum proferri debere sententiam. Athanasium, Ioannem Chrysostomum, Flauianum nominari, quos ante Romanam cognitionem constat fuisse iudicatos: & huiusmodi plura, quæ appellationem loquuntur, non euocationem; secundùm quæ vult ipse primus iudicare, vnde non prohibet appellare. Falluntur ergo si qui putant statum huiusce quæstionis in nuda appellatione versari, quam nunquam negauit Hincmarus, qui Laudunenses clericos ad suum tribunal appellantes admisit: si credunt tangi priuilegia Sedis Apostolicæ, quæ religiosissimè colenda semper docuit: si criminantur iter Romanum ab eo præcludi appellantibus; qui post Concilij Prouincialis iudicium, etiam viatico, si fuerit opus, ad appellationis prosecutionem promittit instruere. Est igitur vnus ille & verus controuersiæ cardo: vtrùm appellatio maturè interiecta, causæ cognitionem inferiori iudici eripiat; & ad superiorem statim pertrahat, necne? vtrùm ad appellationis vocem, omnis cognitio statim cesset in prouincia & Romam deuoluatur, necne? Affirmat Laudunensis, & Metropolitani tribunal defugit, in quo certa eius criminum damnatio est: negat Remensis, dolétque ius appellationum ad Ecclesiasticæ disciplinæ munimen & ornamentum antea adhibitum, modò turbulentissimi hominis

Hincmar. Laudunens. Collect. p. 356. 359. p. 358.

p. 360.

p. 373.

Remensis non est contrarius appellationi.

contumaciâ sempiternâ, ad eiusdem Ecclesiastici ordinis perturbationem & perniciem admoueri. Vterque decretis Pontificum instructus est; sed hic peritiùs Canones, & vsum tum adhuc florentem aduocat. Metropolitani iura defendunt Antistites Gallicani: Rex abire vetat, rebellem intra Gallias compressurus. Nullum hîc à schismate periculum, apud Canonum peritissimos, æqui obseruantissimos, Sedi Romanæ deuotissimos Galliarum Episcopos; qui salua caritate & obedientia, iura Metropolitana Canonibus, & Pontificum decretis definita, conseruare se putant.

§. XVII.

Tertia Synodus aduersùs Hincmarum Laudunensem apud Duziacum Palatium.

Tertia Synodus Duziacensis.

ITAQVE sic animo comparati Præsules conueniunt ad Synodum Duziacensem I. cuius acta per Actardum tunc Nannetensem Episcopum Romam missa ad Hadrianum, editioni Conciliorum Galliæ adhuc incognita, sed deinde, volente Deo, reperta, editoris Sirmondi vice producimus. Quæ quia prolixitate & Hincmariano multiloquio fastidiosa fortasse alicui videbuntur, in partes quinque secari possunt. Earum prima Petitionem siue proclamationem & accusationem Caroli Regis aduersùs Laudunensem continet, sed imperfectam, & primis capitibus mutilam. Secunda, Expostulationem Hincmari Metropolitani, prolixam admodum, quâ omnes suas cum Laudunensi contentiones enarrat. In tertia redit iterum Petitio regia, cum Episcoporum iudicio, & commentariis: siquidem Rex de singulis accusationis capitibus Episcoporum iudicium expetierat, atque illi dierum aliquot spatium ad respondendum rogauerant. Iamdiu inchoatâ Synodo, gestis & lectis illis omnibus, tandem Duziacum aduenit Hincmarus, vt quarta pars cum illo conficeretur: vt præsens, interrogatus, auditus, conuictus, quantumuis appellans, & recusans iudices, condemnaretur. Quod ita narrant Annales sæpe citati:

Partitio actorum Synodi.

Hincma-

Hincmarus verò tandem cum multa superbia venit in Synodum: in qua à Rege Carolo secundùm regulas Ecclesiasticas porrecta Petitione de causis certissimis regulariter accusatus atque conuictus, depositionis iudicium regulare suscepit. Sicut in gestis continetur ipsius Synodi, quas eadem Synodus per Actardum venerabilem Episcopum, qui eidem Synodo interfuit, ad Apostolicam Sedem direxit.

Annal. Bertin. cit. ad an. 871.

Seruata nihilominus est duobus in capitibus Romanæ potestati & appellationi quæ debebatur reuerentia. Primùm enim sententiam suam in hæc verba concluserunt Patres, *Saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.* quæ formula non potuit Hadriano non esse iucundissima; quæ & Concilium à periculo temeritatis exemit & schismatis. Respondit enim Pontifex, non posse se sententiam in Episcopum prouocantem ad Sedem Apostolicam ratam habere; *Tamen, sicut ipsius Concilij actionibus legitur, quoniam saluo in omnibus iudicio Sedis Apostolicæ illum ab Episcopis iudicatum asseritis; nos non aliquâ contra quoslibet commoti inuidiâ, nec alterius culpam in alterum retorquere cupientes, volumus,* &c. Deinde in locum deiecti Hincmari, neminem subrogarunt, vt integra omnia decretoriæ Pontificis sententiæ reseruarent. Meminerat quippe Remensis Hincmarus, peccasse se olim in simili, cùm deposito Rothado, statim alium suffecit. quod iniquissimè tulit Nicolaus, & intrusum illum absque mora vllam Episcopalis officij partem attingere vetuit. Quare non falsò profitentur in epistola Synodali, se, quantùm sciunt & possunt, priuilegium sanctæ & primæ Sedis Romanæ, conseruatum & amplificatum cupere.

Damnatus Hincmarus sine præiudicio appellationis.

Hadrian. epist. 27.

Nicol. epist. 22. ad Hinc.

Epist. Syn. Concil. Duziac.

Hæc est epistola cum aliis quæ partem Concilij quintam, eámque postremam facit. Vsitato Conciliis omnibus more, quoties declarandum aliquid decernitur: cui autem non appareat eius hac in causa necessitas, cuius defectus in summam appellatæ Sedis iniuriam redundasset? Alteram præterea priuatim adiecit Archiepiscopus Hincmarus, cuius fuerant in Synodo partes præcipuæ, quémque proximè rei persona tangebat. Vtramque damus nondum visam. Seruat & tertiam Sirmondi apographum, Caroli Regis ad eun-

De epistolis post Synodū scriptis.

dem Hadrianum: quæ quia de Pontificiarum litterarum acerbitate prolixiùs queritur, quàm de Hincmaro Laudunensi tractat, quæque ad hunc pertinent, vbi se offert occasio, excerpimus, tam longi Concilij fastidio victi, vt minimè necessariam ad litis huius cognitionem, describere prætermittimus. Eíque libentiùs labori parcimus, quòd eiusdem argumenti stilíque alteram habemus in Conciliis, inferiùs memorandam.

Acta omnia Romã missa. Missa Romam ad Pontificem hæc omnia per Actardum legatum: acta inquam Synodi, Petitio Regis, Expostulatio Hincmari Metropolitani duplex, & hæc Duziacensis, & quæ anno superiore apud Attiniacum oblata fuerat: Proclamatio quoque cleri plebísque Laudunensis, licèt in eo Concilio vrgentibus aliis negotiis non lecta. Denique tres epistolæ, Synodi, Hincmari, Regis. Neque dubito quin per eam opportunitatem Hincmarus ad Anastasium Bibliothecarium scripserit, quod iam olim in prima eiusdem Actardi legatione fecerat. Id mihi facilè persuadent ipsius Anastasij litteræ, per Actardum reducem redditæ, quarum meminit Flodoardus: *Anastasio venerabili Abbati, ac Bibliothecario sanctæ Romanæ Ecclesiæ, gratiarum referens actiones, pro benedictionibus sanctissimis ab eo sibi per Actardum Episcopum directis: suas eidem quoque Abbati mittens munerum benedictiones. Quædam etiam opuscula, suo labore confecta, ipsi delegans.* Hæc enim litterarum commercia frequentabant, ea lege, quâ solent eruditi nosse inuicem ingenio, si non & vultu.

(Hincm. epist. 57. ad Anastas. — Flodoard. lib. 3. c. 24.)

Hincmaro licuit Romã proficisci. Licebat & Hincmaro deposito Actardum comitari Romam abeuntem: quemadmodum antea se legatis Episcoporum Rothadus adiunxerat: atque iter illud auunculus Hincmarus à Rege obtinuerat, & vt comites sibi ex Episcopio Laudunensi adsciscerет, quoscunque collibitum esset. Sed post tale iudicium, & cum actis talibus, præsente oculato teste, præcipuæ auctoritatis viro, Pontificem, quod solebat, mendaciis fallere desperans, mansit in Gallia; eo, si vnquam, facto confirmans, quo consilio Romam antea prouocasset, & quanti Canones & Pontifices faceret, quos ambitiosè compilauerat.

(Hincm. epist. ad Hadrian.)

§. XVIII.

Hadriani Pontificis de Synodo Duziacensi iudicium.

DVo postulabat legatio; ipsi legato Actardo Turonensem Archiepiscopatum, quem libentissimè concessit Hadrianus: & Synodi confirmationem, atque depositionis Hincmarianæ approbationem, quod erat legationis caput. Hoc verò constanter recusat Pontifex, vt quondam Nicolaus pro Rothado. Arguit quòd *cùm clamaret in Synodo se ad Sedem Apostolicam velle incunctanter venire, atque in præsentia eius pro obiectis sibi ab aduersario criminibus respondere, damnationis in eum fuerit prolata sententia.* Iubet aduenire illum, & cum eo *accusatorem idoneum, qui nulla possit auctoritate legitima respui*; vt cum Synodali conuentu secundùm morem iudicium retractetur. Vetat interim, *quousque causa illius fuerit iterum refricata atque finita, alterum Episcopum in ipsa Laudunensi Ecclesia vllatenus ordinari.* Et hæc quidem ad Episcopos vniuersè, & ad Regem Carolum, priuatæ ipsius epistolæ inserta. Hincmaro autem Remensi responsum nihil video: fortasse quòd iam antea eius ingenium esset expertus, cùm ad Pontificis ipsius litteras respondit, quibus de non prohibito Rege ab inuasione Austrasiæ multis arguebatur. Quòd verò ad Regem priuatim attinet, cùm eius offensionem perspexisset in dicta epistola Pontifex, conuersus ad leniendam iracundiam, miratur ad Apostolicæ correptionis verba tantopere commotum fuisse, se & Pontificia visum auctoritate, & paterna caritate, vt *carissimum filium* verbis admonuisse: *patris* autem *verba dilecti, non ex voto malè optantis, sed ex radice veræ procedentia caritatis, humili semper intentione recipi debere.* Eadem olim ratione Nicolaus Hubertum Abbatem Theutbergæ reginæ fratrem placauerat, dolenti sibi consolationem à Sede Apostolica speranti, missam increpationem innocenti. *Quod vtique deuotio tua*, inquit Nicolaus, *molestè ducere non debuerat: quia patris solers disciplina dilecto filio, etiam minimè peccanti, nonnunquam ad-*

Hadrianus Synodũ confirmare abnuit.

Hadr. epist. 27.

Hinc. epist. 41. respons. ad Hadr. epist. 20.

Hadrian. ad Regẽ prior epistola, 28.

Nicol. I. epist. 27.

hibetur, non quò feueritate verberum frustra examinetur; sed quò ne in suspectis facinoribus deuoluatur, beneuola inuectione terreatur. Sed priuatis hæc ratio satisfaciat: regibus, quibus vera vitia & rarò, & nunquam nisi sericis verbis aperiuntur, non potest non esse molestissima falsorum criminum exprobratio.

Posterior epist. Pontificis 29.

Quod cùm probè nosset Hadrianus: epistolæ illi quam publicari, & in omnium notitiam venire cupiebat, secretam aliam adiecit eodem tempore, si necessarium foret, si regis & aulicorum animi nondum conquiescerent, reddendam: sed occultè, & paucissimis consciis, *vt sermo sit secretior*, inquit, *& litteræ clandestinæ, nullique nisi fidelißimis publicandæ.* In ea Pontificiam maiestatem diuina caritatis arte Papa prudentissimus inclinat; & vt Regem conseruet filium, verè se patrem exhibet, dignus & ipse ob eam pacificationem Dei filius appellari. Nam in primis Regem in titulo salutat & coniugem. Non scripserat quidem ista cum Rege, quod sciamus; sed ea compellatio illam, & per eam Regem scribenti conciliat. Tum reddita breuiter obiurgationis suæ ratione, & ad paternæ admonitionis tolerantiam, Regem humanissimè cohortatus, in eius laudes & magnificentiam erga omnes regni sui Ecclesias ingreditur, eúmque locum ita concludit: *In veritate, credite nobis, quia tales virtutes diligo in vobis, sicut animam meam.* Ad hæc, quod obseruandum maximè, litteras increpatorias Româ missas sic excusat, vt à se scriptas neget, sed ab officiis, suo nomine. *Et si quædam litteræ vobis delatæ sunt, aliter se habentes in superficie, vel subreptæ, vel à nostris, nobis infirmantibus, extortæ, vel à qualibet persona confictæ, duriùs aut acriùs mordaciter sonantes: id tamen nobis fixum semper mansit in mente, quod vobis significauimus deuotè.* Cui excusationi viam aperuerat Rex ipse suis litteris in hunc modum scribens: *Ceterùm tales litteras & vestro ministerio incongruentes, & nostræ regiæ dignitati ac potestati inconuenientes, sicut nobis ex vestro nomine diriguntur, non à vobis, neque à sancta Romana Ecclesia in omnibus semper discretißima, atque cautißima dictatas credimus: quia ipsa sancta Sedes cum modestia & discretione semper*

Subreptæ, extortæ, confictæ litteræ.

Sedis Apostolicæ discretio in reprehendendo.

corripere, & salubriter corrigere, secundùm vniuscuiusque personam & ordinem solita fuit. Post multa, Pontifex eâdem epistolâ mysterium pandit Carolo: si superstes Imperatori fuerit nepoti suo Ludouico iuniori, neminem alium ab ipso, quolibet oblato pretio euehendum fore in Imperium. Postremò deuolutus ad Hincmari Laudunensis negotium, longè aliter quàm antea de illo censet & loquitur, dum multorum scelerum reum pæne agnoscit: *Tanta turpia, tanta dictu nefanda, tantáque execranda & auctorem suum damnantia referuntur, vt incredibilia ab ignorantibus videantur.* Persistit tamen in conseruando appellationis priuilegio, & iudicij renouandi proposito, sed longè quàm antea mitiùs: *Non tamen eo priùs in gradu restituto,* quod rogarant Episcopi: *Quòd si venire detrectauerit, clareat quòd idem ipse dederit locum damnationis in seipsum.* Atqui priùs auctoritate Apostolica iusserat illum *Regis & Episcoporum fretum potentiâ* Romam venire. Demum neque accusatorem idoneum, neque tres Episcopos qui omnium vices sustinerent, hac epistolâ flagitat, ac tandem Carolo inter cetera optat *regiam & imperialem dignitatem, suam & bonorum omnium communionem, & societatem, peccatorum omnium remissionem.* Vbi est ergo schisma illud quod à Rege, & ab Hincmaro Remensi Baronius pertimescit?

In causa Laudunens. Hincmari inclinat in partes Regis.

Actardus igitur noua auctus dignitate, & his instructus litteris, redit in Galliam: quæ vix publicatæ sunt, cùm nouam in Regis & Episcoporum omnium animis tempestatem excitarunt, vetera mala ab Hincmaro Laudunensi metuentium. quid enim non mouebit dum lis pendet? quid si quibus pollet artibus & mendaciis Romanæ Curiæ illudit, & causam obtinet? Atqui Rex litteris protestatus erat, se viuo ac regnante nunquam in Laudunensi throno sessurum; Hincmarus, & Episcopi curam eius omnem abiecerant, vt hominis desperatissimæ peruicaciæ. In nouos iterum fluctus reuolui tot iam priùs emensis? Victoriam de regni & Ecclesiæ perturbatore tot scriptis, tot contentionibus, tot Synodis partam in manibus infringi? nihil actum annis plurimis, immensis laboribus? Rebus adhuc incertis, spe quasi

Litteræ Pontificis quomodo in Gallia receptæ.

perdita, perturbatis animis Episcopi longa & vehementi epistola respondent Hadriano, déque appellationibus, & Metropolitanorum iuribus multa scribunt irati. Primam epistolæ partem exhibent Concilia Galliæ hoc titulo: *Rescriptum Episcoporum Synodi Duziacensis ad epistolam 27. Hadriani II. Papæ:* secundam seruat Sirmondi apographum; ex quo nonnulla, vt se dedit occasio, libauimus: tertiam tineæ corroserunt. Manus & stilus videtur Hincmari; qui pro se nihil singulariter scripsit. Rex quoque pari iracundiæ spiritu concitatus, neglectâ deliniente epistolâ, aut certè dissimulatâ, fortasse quòd promissa in futurum Pontificis bona minoris æstimaret, quàm imminentem ab Hincmaro Laudunensi molestiam, &, vt sic loquar, persecutionem: ad priorem solam adhæret, eíque maiore quàm aliàs vnquam perturbatione respondet. Extat integra inter Hincmari epistolas, tanquam Hincmari ipsius opus, Regis nomine. Cuius partem ex politico scriptore depromptam, ranti fecit Baronius, vt refutatione dignam existimarit: putarítque Carolum eo facto sese *nescientem à filiatione sanctæ Ecclesiæ discidisse.* Verùm qui se in titulo *spiritualem Papæ filium* appellat: qui in appendice, *responsionem hanc non contumaciter, sed mente pacifica contextam* fuisse ait; qui se in priore epistola, *regem qualemcunque, tamen Catholicum, & in Catholica religione deuotè manentem* vocat: qua tandem ratione censeri potest schismaticus? quòd si priori quam citamus epistolæ, in qua *multa reclamatoria, resultatoria, & tumultuosa perspexisse* se scribit Hadrianus, notam schismatis non affixit, quin potiùs eâ lectâ, *filium carissimum, sapientiâ praecellentem, diligentem iustitiam, glorificantem Deum* nuncupat: *fideles suas orationes, & certissimas amicitias nunquam aliorsum declinauisse* protestatur: cur hæc epistola eiusdem notæ & stili schismaticum fecisse dicetur? Denique sapientissimus & moderatissimus Pontifex, ad omnes has litteras ne apicem quidem rescripsit, malum vitans silentio patientiáque, quod aliqui iam putant inchoatum: atque sequenti anno exeunte mortuus, Ioanni VIII. penitus sopiendum reliquit.

Tom. 3. Concil. Gall. p. 403.

Hinc. Rem. epist. 42. p. 701.

Baron. ad an. 871. t. 10

Carol. epist. 1. ad Hadr.

Hadr. epist. 29. ad Car.

§. XIX.

Hincmaro deposito, hærente in Gallia, Joannes VIII. Synodum Duziacensem confirmat.

HIc ergo desinunt dicta, scripta, Concilia, aduersùs Hincmarum iuniorem, quondam Episcopum. Vacat Laudunensis Sedes, Episcopis impetrantibus ne restituatur eiectus; vetante Hadriano Papa, ne quis alius subrogetur. Ecclesiæ viduatæ administrarionem suscipit Metropolitanus Remensis: quod ex iis discimus apud Flodoardum, quæ postea Richildi Reginæ scripsit, & ipsi tum viduæ, *significans quòd quando Laudunensis parochia Episcopo vacans in sua specialiter erat prouidentia*, &c. Ipsius autem Hincmari depositi curam nemo gessit, quam Episcopi, & Hincmarus auunculus, litteris ad Pontificem ex Synodo scriptis, penitus abiecerant. Inde factum, vt quid egerit postea, iaceat in obscuro. Quid autem egisse credendus est turbulentus animus, quietis impatiens, Regi Carolo & eius Episcopis perinfensus? Vno versu ad Hadrianum scripto multa nobis offert cogitanda Carolus, *post depositionem suam*, inquiens, *& per se, & per quoscunque potuit, à sua peruicacia non quieuit.* Qui tamen quieuit ab appellationis prosequutione, ab itinere illo Romano tam ambitiosè flagitato, tam liberaliter post Duziacense Concilium concesso. Cur illud autem, nisi vt motuum Gallicanorum pars aliqua fieret, conuictus in Synodo Ecclesiæ suæ fœdum in modum spoliatæ, & cogitatæ antea ad Lotharium Caroli nepotem defectionis? Nunc autem Rege Carolo post Ludouici Iunioris mortem ad occupandum Ioannis Pontificis voluntate Imperium, in Italiam proficiscente, cùm Ludouicus germanus eius frater irrupit in regnum, quod Hincmarus Remensis tandiu antè præsenserat, & Attiniacum vsque penetrauit, filios autem duos, cum totidem exercitibus in Italiam misit; Imperij Carolini consilium disturbaturos: dubitari non debet, quin depositus Hincmarus nouis rebus in tanta opportunitate

Hincmari status post depositioné.

Flodoard. l. 3. c. 27.

Hincmar. epist. 42.

Hincmar. opusc. 9.

Carolus Imperator. pro virili studuerit. Nihilominus Carolus Romæ Imperium à Pontifice accipit, aut, vt Annales Metenses loquuntur, *magnis muneribus, & ingenti pretio emit.* Atque ita *Carolus solus qui Caluus dictus est, & regnum Francorum, & imperium Romanorum nobiliter ac strenuè rexit,* ait auctor vitæ S. Genulfi. Quibus verbis omnia Fuldensis Annalistæ, Carolo semper infensi, conuicia refelluntur, licèt à Baronio quasi probante descripta, qui dictas Carolo laudes à Ioanne Papa in Concilio Ticinensi referendas non putauit, quòd nimis effusas, & hyperbolicas existimet.

Annal. Metens. ad an. 875. Vitæ S. Genulfi l. 2. c. 11. Baron. ad an. Chr. 875. 876.

Synodus Duziacensis confirmatur à Ioanne VIII. Inter cetera autem negotia, quæ Romæ cum Ioanne confecit Carolus Imperator, non postremum fuit Concilij Duziacensis, & Hincmarianæ depositionis confirmatio. Siquidem rogatus à Pontifice, annales ab homine malè gestorum, communes omnium querelas, legitimam Synodi cognitionem coram enarrauit, & ad illam confirmationem eâ notitiâ luculenter instructum Pontificem adduxit. Qui mox ad Hincmarum Metropolitanum dat litteras, quibus ratum habet eius iudicium, & alium in depositi locum sufficí iubet: *Carolus inuictissimus Imperator, à nobis diligentissimè percunctatus, circumstantiam iudicij à Beatitudine tua, Coepiscopisque suis, in Hincmarum dudum Laudunensem Episcopum prolati, Apostolatui nostro retulit; agnouimus iustum omnino fuisse iudicium. Neque enim tantus Princeps nisi veritate fultum, quicquam poterat affirmare. Vnde nefas esse duximus eius relationi non præbere incunctanter auditum.* Maximè cùm acta Synodi, & Synodalis epistola Imperatoris narrationi consentirent. Itaque curante Metropolitano Remensi clerus & plebs Laudunensis Hedenulfum eligunt *Ecclesiæ suæ filium, & in illa suffragantibus stipendiorum meritis, ad onus vsque sacerdotale promotum, vitâ & moribus ac sanctâ conuersatione approbatum.* Sic enim de illo prædicant in eius electionis decreto, fitque à Flodoardo epistolarum ab eodem Hincmaro ad Hedenulfum iam Episcopum scriptarum mentio, quibus tamen significat Archiepiscopus aliquid sacerdotalis vigoris in eo desiderari, quod sequens narratio reddet probabile.

Ioan. ep. 2. *Hedenulfus eligitur Episcopus Laudunensis.* Tom. 3. Concil. Gall. p. 431. Flodoard. l. 3. c. 23. & 27.

§. XX.

§. XX.

Hincmarus ab Imperatore Carolo Caluo in custodiam missus, oculis priuatur.

AD hæc tempora, reuerso in Galliam Imperatore Carolo, referenda mihi videtur Hincmari Laudunensis extrema calamitas, quâ eiectus in exilium, annos duos egit, aliqua illorum parte constrictus vinculis in custodia; sub finem oculis priuatus, vt in reclamatione sua lamentatur. Ita nimirum præteritam rebellionem vindicante Principe, vt futuræ potestatem omnem eriperet: in quam tamen, iam miser, sed nondum perdomitus, totis viribus *per se, & per alios* incumbebat. Solent exhorrescere ad eam excæcationis mentionem historiæ imperiti, quam ego tibi, Lector, vt pulcherrimum clementiæ regiæ munus & vestigium, paucis prænotatis, repræsento.

Hincm. Laud. exilium & excæcatio.

Memineris enim oportet rebellium, seditiosorum, eorum à quibus publicæ tranquillitati erat aliquid metuendum, illud fuisse supplicium, morte merita mitius, & æquè securum. Ita Salomonem Britonum Ducem exocularunt Franci, *quos valdè afflixerat.* Ita Chaganus Bulgarus apostatam filium repressit. Ita Bibliothecarius ille Anastasius, Romæ suggessit Adalgrinum quendam oculis & lingua priuandum esse. Id autem modis duobus factum à Principe: vel vsu meræ potestatis: vel legitimo iudicij processu, quo sententia capitis in perduelles decerneretur: quo casu Regum clementia capitalem sententiam mitigabat, & oculorum priuatione contenta, reis pœnitendi spatium concedebat. Cuius facti nobile exemplum duplex occurrit. Alterum in Ludouico Germaniæ rege, Caroli nostri fratre, qui Resticium Vinidorum regulum iudicio procerum morti addictum, excæcari, & in Monasterium trudi imperauit. Alterum in Carolo ipso, qui Carlomannum filium, de quo nos suprà, in Synodo Syluanectensi exauctoratum, & ad communionem laïcam redactum, apud sæculares iudices nouorum criminum postulauit, & ca-

Vsitatum eo sæculo supplicium.

Aimoin. l. 5. c. 31.

Sigebert. in chr. ad an. 865.

Annal Bertin. an. 868.

Aimoin. ibid. c. 26.

Ann. Fuld. an. 870.

Almoin. ibid. c. 29.

pitis damnatum, *mitiori sententia*, vt loquitur Aimoinus *(vt locum & spatium pœnitendi habetet, & grauiora admittendi locus, & spatium, sicut meditabatur, non daretur)* *luminibus, acclamatione cunctorum qui adfuerunt, orbari* iussit.

Iustè ipsi irrogatum.

Hæc, nisi admodum fallor, imago est rei gestæ in causa Hincmari, cùm vterque in eadem & rebellionis, & condemnationis cymba naufragium idem eodem pene tempore passus fuerit. Ac licet splendore natalium Principi regis filio cesserit Hincmarus, dignitate tamen Ecclesiastica Diaconum superauit Episcopus. Non affirmo iudicium sæculare præcessisse, & latam in eum capitis sententiam: sed hoc aio, neque crimina defuisse ob quæ in ius à rege vocaretur; neque siue vocatus fuit, siue regia voluntate punitus, ius & æquum ab eo facto abfuisse. Non enim communi supplicio dignum censet Carolus, cùm apud Hadrianum Pontificem illum describit, *Sacrarum legum præuaricatorem, sancti Sacerdotij vituperatorem, regiæ dignitatis contra Apostolicam regulam dehortatorem, regni perturbatorem, periurum, & seditionum auctorem, Ecclesiæ sibi commissæ afflictorem, facultatum Ecclesiasticarum sacrilegum fraudatorem, & extirpatorem, Episcoporum, ac totius populi scandalizatorem, alienarum rerum peruasorem, & veniendo contra subscriptiones, & professiones suas, à seipso damnatum.* Et hæc quidem ante iudicium Ecclesiasticum; quibus si deinde addidit, Ecclesiæ & Episcopis iam tertiò illusum, cum vanissimæ appellationis ostentatione, nouos per regis absentiam *per se & per quoscunque potuit* rebellandi conatus, & sexcenta alia, quæ animus inquies, & exacerbatus infamia moliri potuit, si hæc inquam, vel sæcularibus quæsitoribus probata, vel suo tribunali reseruata voluit Imperator, dubitas quin summæ fuerit mansuetudinis, vitam talium reo, quantumlibet miseram, donare, & sola luminum âmissione mulctato pœnitendi facultatem concedere, nocendi eripere? Non enim iam spectamus Episcopum, sed ἁπλῶς Imperatoris Francorum subditum, Episcopatu deiectum, à fidelium consortio separatum, vmbram & inane nomen Episcopi.

Epist. apud Hincm. 41. p. 702.

A rege, non ab auuncu-

Non hæc considerat Iansenianus Dissertator, vltimus inimicorum Remensis Hincmari, dum Epilogo atrocissimo,

quem velut colophonem Dissertationi fabulosæ imponit, excæcationis illius horrorem in immensum auget, eiúsque supplicij auctorem fingit Auunculum. Hoc tam graue, tam memorabile historiæ momentum si verum esset, siluissent per ea tempora totæmuli Remensis Archiepiscopi; omisisset Nepos infensissimus in illa Reclamatione, in qua nihil prætermisit ad eius inuidiam; ignorassent posteriorum sæculorum omnes historici; non clamarent etiamnum lapides; Baronius qui Remensem habet pro schismatico, non nominaret? Seruabatur nimirum illa notitia Iansenianis ingeniis, quæ sibi in omnes ætates veteres, vt & in præsentem quidlibet audendi ad fictionem potestatem arrogarunt.

Io id passus est, contra Dissertatorem in Epilogo.

Cui autem persuadere sperat eò sæuitiæ deuenisse Hincmarum, seuerum obseruatorem Canonum, qui nihil tale permittunt Episcopo: eum qui tulit indignissimè scriptum fuisse à Nepote, calumniatori *aut linguam capulandam*, *aut caput amputandum*: quem videbimus maximopere pugnantem in Concilio, ne credatur Regem vel verbo impulisse ad Nepotem carcere coërcendum: cuius reuerentia vetitum se profitetur Rex Carolus, quo minus *in artissima, & longissima à Laudunensi Ecclesia custodia eum religaret*, atq; se impedisse ne ab Aulicis per vim abstractus à Palatio, aut membris mutilaretur, aut ad mortem cæderetur? Per gradus ad summa conscenditur: Canones spreuisse, & gradum suum dedecorasse probandus est in multis & grauibus causis, vt id factum in eum cadere posse arbitremur.

Concil. Duz. p. 4. c. 6.

§. XXI.

Hincmari cæci Proclamatio in Synodo Tricassina, ac deinde mors auunculo superstite.

AD extremum fauit misero Deus, dum qui Romam appellans, & appellatus, adire sæpe noluerat, modò non poterat, Romam ad se accedentem exiguo labore, nonnullo fructu attigit. Ioannes enim Pontifex post Caroli mortem delatus in Galliam, cùm generale Trecis haberet Concilium, inter cetera, eius Reclamatione, quam sæpe citauimus, auditâ, vehementer rogantibus, & pene cogentibus quibus-

Reclamatio Hincmari in Synodo Tricassina.

Concil. Tricass. II.

Soluitur irregularitate.

dam Episcopis, eum ab excommunicatione, & irregularitate soluit, & ad canendam missam, si vellet, admisit; attributâ ad vitæ sustentationem, aliquâ redituum Ecclesiæ Laudunensis parte: eâ tamen lege, vt Hedenulfus, quantumlibet missionem rogans ob corporis infirmitatem, & otij religiosi appetens, sedem & Episcopale officium occuparet. Quam permissionem auidè arripientes aliarum prouinciarum Archiepiscopi & Episcopi, non tam fortasse amici Laudunensis Hincmari, quàm Remensis ex antiquo æmuli, ex insperato, & non consulto Pontifice, *vestimentis sacerdotalibus indutum in præsentiam ipsius Papæ adduxerunt: indéque sublatum cantantes in Ecclesiam illum duxerunt, & signum benedictionis super populum dare fecerunt: Sicque Synodus illa soluta est*, vt narrant Annales sæpe citati, & ex iis Aimoinus.

Annal. Bertin. ad an. 878. Aimoin. l. 5. hist. c. 37.

Non debet dici propriè restitutus.

Factio certè fuit ista, non ratio, vt aiunt iidem eodem loco, alio in proposito historici: quam, qui Laudunensi bene volunt, aut malè Remensi, habent pro restitutione: at non satis consultè: quippe qui non animaduertunt gratiam hanc esse, non iudicium; permissionem, non sententiam; non esse retractatam causam, acta Concilij non rescissa, Ioannis ipsius audito Imperatore sententiam non mutatam; imò potiùs confirmatum in Episcopali sede Hedenulfum, à qua & successoris possessione, & orbitate sua excludebatur Hincmarus. Omnium pessimè chronici Adonis auctarium *Episcopatu donatum esse* scribit: quasi exclusus à Laudunensi ad alium Episcopatum translatus sit, quod ne per somnium quidem narrant historici. Imò verò inglorius in sua illa sacerdotali parte non multò pòst obiit: tunc etiam commendatus ab auunculo, qui Hugoni Abbati scripsisse legitur, *notificans illi obitum Hincmari nepotis sui Laudunensis Episcopi, rogans vt pro eius animæ remedio per subiectos ac familiares suos Domini misericordiam deprecari satagat.* Idem autem Remensis Hincmarus illo in Concilio plurimis à Ioanne Papa honoribus affectus, apologetico generali omnibus suis aduersariis satisfecit, de quo non semel Flodoardus in historia: ac demum multis magnísque perfunctus laboribus in senectute bona, æmulis superstes omnibus, migrauit ad Dominum, anno Episcopatus sui septimo supra trigesimum, Christi 882. desinente; laudatus à posteris, ac præsertim à Flodoardo notæ virtutis & integritatis viro, qui flagrante adhuc eius gestorum memoria scripsit historiam. Et hic finis est tragœdiarum aduersùs illum excitatarum, & eius narrationis, quam Duziacensi Concilio præmittendam putauimus.

Ado in chron.

Mors Hincmari.

Flodoard. l. 3. c. 24.

Idem c. 21. & 29.

CONCILIVM DVZIACENSE I.

IN QVO

HINCMARVS EPISCOPVS LAVDVNENSIS tertiùm accusatus, Episcopali gradu deiectus est,

Apud Duziacum villam, mense Augusto celebratum, anno Christi 871. Hadriani Papæ II. anno 4. Caroli Calui Regis 32.

Ex Codice M S. Alexand. Petauij Senatoris Ampliss. nunc primùm editum.

---

1 PETITIO *Proclamationis Domni Caroli Regis aduersùs Hincmarum Laudunensem Episcopum in Synodo porrecta.*

Pars I. Concilii.

Multa desunt è principio.

* * * * * * * * * * * * *

Ex c. 4. libelli Petitionis Caroli Regis.

* * * QVAS habeo, profitetur, mihi concessit, vt eas Nortmanno beneficiarem. De quibus, post talia & tanta sacramenta, & subscriptionis suæ professionem, sicut præmisi, antequã me inde cum Archiepi-

PARS I. ſcopo, vel ceteris Coepiſcopis ſuis, in Synodo Remorum prouinciæ, cùm plures Synodi in eadem prouincia habitæ fuerint, compellaret; latenter me ad Sedem Apoſtolicam vt diſtractorem rerum Eccleſiaſticarum, per calumniam accuſare, miſſum ſuo nomine Celſanum, & litteras ſuas tranſmiſit: ſicut ipſæ litteræ domni Apoſtolici, quas mihi idem Hincmarus in Cariſiaco, coram ſuo Archiepiſcopo, & aliis Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & pluribus fidelibus noſtris obtulit. Quæ ipſius Hincmari aduersùm me accuſationem, apud Apoſtolicam Sedem demonſtrant: dicente in his mihi domno Apoſtolico. [a] *Sicut enim gaudemus cùm Serenitatem tuam erga ſtatum Eccleſiaſticum more paradoxorum . . . . . liberalitatem tuam tam litteris . . . . . . quàm vocibus. Sic nimirum cùm eam in aliquo diſtrahentem extra conſuetudinem ſuam comperimus, tota cordis valitudine contriſtamur.* Dominus namque dicit, Sicut audio, iudico: ita & domnus Apoſtolicus, manifeſtè demonſtrat, quia ſicut ex hac cauſa per Hincmarum litteris & vocibus audiuit, de diſtractione rerum Eccleſiaſticarum, ita etiam ſcripto mihi mandauit. Et Hincmarus in ſcripto ſuo, quod mihi direxit, ita dicit: *Hanc autem villam idcirco per eum,* id eſt, per Apoſtolicum, *recuperandam Eccleſiæ, cui indignus præſideo, dignum duxi, quia omnibus caſſus, vt præmiſi, rebus, omni conſequenter deinceps extiteram veſtræ liberalitatis ſpe deſtitutus. Et tacere vlteriùs non fui auſus, cùm per octo tranſactos penitus annos, nonóque ferè completo, ſatagens pro ea recipienda, defecerim. Ac per*

Hadrian. ad Regem epiſt. 11.

legend. videtur orthodoxorum

Laudunenſ. ad Regem.

Villa Pauliacum.

hoc quod ad modicum ſine diſpendio profuturo, tempus præfixo rationis modo indulſeram rebus, damnandus aſſenſor iudicarer, ſi meo negligeretur torpore, quaſi conhibita abrogatione, quod veſtra erogatum fuerat deuotione. Nihil verò in hoc ſaluti veſtræ contrarium, nihil veſtræ regiæ dignitati, domne digniſſime, feciſſe me putaui, vel puto obliquum, quoniam Romam miſi.

Mendacij & calũnia arguitur.

Hinc. l. 55. Cap. c. 45. p. 534.

Et idem in ſcripto ſuo dicit, quia *Epiſcopi verba aut vera ſunt, aut ſacrilega.* Sed cùm domnus Apoſtolicus mihi ſcripſerit, quia cùm *diſtractorem me erga ſtatum Eccleſiaſticum, tam litteris, quàm vocibus accepit, & comperit, tota cordis valitudine contriſtatur.* Quæ verba noſtræ regiæ ſaluti, atque regiæ dignitati ſunt profectò obliqua: quæ domnus Apoſtolicus non de ſe protulit, ſed ſicut ab eius ſcriptis vel vocibus à miſſo ſuô, ex ſua parte prolatis accepit, reſcribere procurauit. Et leges ſacræ decernunt, ſcripturâ, vel teſtibus quenquam iure poſſe conuinci. Ecce ſcripturam quæ eum conuincit, me ad Sedem Apoſtolicam mendaciter accuſaſſe, quia diſtraxerim ſtatum Eccleſiaſticum: cùm ipſe Hincmarus in ſcriptis ſuis confiteatur, mihi ad petitionem Chuonradi & Rodulfi eaſdem res præſtitiſſe, vt illas Nortmanno beneficiarem: & Celſanus ipſam epiſtolam à Sede Apoſtolica ſe detuliſſe negare non poteſt, in qua domnus Apoſtolicus, ſicut litteris & vocibus de me audiuiſſe comperit, ſe mandaſſe manifeſtauit. Cuius teſtimonio, vt rectum eſt, credimus, quoniam non mandauit, niſi velut litteris & verbis Hincmari per miſſum eius ac-

PARS I. cepit : & sancta scriptura ostendit, duorum vel trium testimonio sententiam confirmari.

Item defectionis à Rege & periurij.

Cùm Hincmarum sæpissime litteris, & frequentibus tam Ecclesiasticis, quàm & Reip. missis venire ad me vocauerim, & venire ad me contempserit : & ad me relatione verisimili peruenerit, quoniam cum Hlotario nepote meo illi conuenerit, vt Ecclesiam & plebem sibi commissam desereret, & in regno illius honores acciperet; vnde in scriptis eiusdem Hincmari quæ habeo, significationes inueni : ad Laudunum missos meos direxi, & homines liberos de ipso Episcopio, quibus vt ad me peruentum erat, Hincmarus non permisit ad me venire, quatenus ad me perducerentur : de ipsis hominibus qui sacramento firmauerunt, vt de regno meo, sine mea licentia non exirent, & in mea fidelitate verbis vel scriptis in regno meo vel extra regnum meum, missaticum non portarent; misit Walconem & Bernonem, qui illud sacramentum iurauerunt, ad Sedem Apostolicam furtim & latenter, atque mendaciter iterum me accusare, sicut ipsa epistola domni Apostolici manifestè demonstrat pro villa Pauliaco, & pro aliis quæ hîc audire potestis, & obtinuit talem epistolam in meam contrarietatem & inhonorationem; qualem à Sede Apostolica nullus antecessorum meorum Regum Francorum accepit. Et non suffecit illi quia in tantis sacramentis, sicut audistis, se periurauit, & contra suam professionem, & subscriptionem fecit : sed & prædictos suos homines periurare fecit.

CAPVT

CAPVT V.

De inobedientia erga Regem.

ISDEM Hincmarus anno Incarnationis Dominicæ 870. 16. Kal. Iul. tertiæ indictionis, in Synodo Episcoporum decem Prouinciarum, quorum habemus nomina, dedit mihi libellum manu sua subscriptum, qui ita se habet. EGO *Hincmarus Ecclesiæ Laudunensis Episcopus, amodo & deinceps domno Seniori meo, Karolo Regi sic fidelis & obediens ero, sicut homo suo Seniori, & Episcopus per rectum suo Regi esse debet.* Et postquam huiusmodi libellum in Synodo mihi dedit, sine mea licentia noctu fugâ lapsus ab Attiniaco Palatio nostro discessit. quem ad me venire mandaui, vt diceret, qua ratione aufugerit. Et ipse mihi per Bertharium clericum suum litteras misit hæc continentes: *Sine mora, instantérque vestræ Dominationi occurrerem, sicut pro posse agere consueui, nisi recidiua febri retinerer: & maximè dum nudo solis feruore perfundor ex rubea in me accenditur cholera, totúmque corpus exæstuare compellit. Pronus igitur cordis supplicatione ad vestros deuolutus pedes efflagito, vt nulli meorum credatis clanculùm, quia palam non audet, suggerenti inimico, quasi me velle in aliquo à vestra fidelitate deuiare: de qua in quibuscunque pro scire & posse, vt dignum est, cupio decertare: tantùm vt mihi canonicæ institutionis legem, sine qua subsistere nequeo, conseruare dignemini. Illustret igitur superni fomitis instinctus vestri serenissimi cordis aulam, vt licentiam ac liberam pro Christi*

Apud Attiniacum Palatium.

Epistola Laudun. ad Regem.

redūdat ex

Licentiam postula Romam proficiscendi.

clauigeri amore facultatem eiusdem mihi adeundi limina, ad Apostolicam etiam præsentaliter concedatis deprecationem. In quo labore ab hac febrium vexatione me liberari quantocius confido; quoniam ab hac eadem olim erutus sum hoc deuouendo: & idcirco me repetit recidiua, vt implere non tardem bene deuota. Superfidet quoque, ne si secus egero, etiam ob inobedientiam Apostolicâ, vt scitis, auctoritate vocatus, meritò iudicer, ac Ecclesiasticis ictibus feriar.

Frustratiua appellatio.

Cui remandaui, quòd mirabar valde, de eo quod mihi mandabat, se ad me venire non posse, in loco proximo febre detentus, & se posse Romam ire cum eadem febre, vt ab ea absolueretur, mandabat. Veniret autem ad me, & sic contra rationem, & auctoritatem illi Romam eundi licentiam non denegarem. Sed tunc ipse venire non voluit. Postea autem circa Kalendas sequentis mensis Septembris, in Siluacum ad me veniens, nihil mihi inde dixit. Deinde mense Octobrio Remi mecum veniens; vbi & domni Apostolici missi, & Archiepiscopus eius fuit, nihil inde loquutus est. Postea in mense Febroario Compendio per aliquot dies mecum fuit, & nihil inde petiit. Inde in mense Iunio, sicut & suus Archiepiscopus, & alij eius Coepiscopi, in Siluaco ad me venit, & nullam significationem de suo itinere Romam ostendit. Et non solùm de die in diem, sed & de hora in horam, quando sibi videtur, & pro quibus sibi videtur, Apostolicam Sedem appellat, & se inuitatum ab Apostolico, & à me sibi licentiam dari obtinere non posse proclamat. Verùm & alia quæ

mihi modò longum eſt enarrare, in ſuis ſcriptis meæ perſonæ imponit. Vnde à veſtra Epiſcopali auctoritate, conſilium & auxilium diu fatigatus expoſco, quatenus vel tandem ab illius vexationibus valeam requieſcere.

CAPVT VI.

Quòd regiæ poteſtati reſtitit.

INSVPER hæc omnia, poſtquam eundem Hincmarum, litteris regio more, ad hanc Synodum conuocaui, ad quam eum & ſuus Metropolitanus, & auctoritate domni Apoſtolici, & ſua metropolitana ſolicitudine regulariter euocauit: quia Comiti & miſſo meo præcepi, vt quoſdam liberos homines de regno meo ſibi commendatos, qui de infidelitate mea reputantur, & ſicut ad me peruentum eſt, aufugere de regno meo parabant, ne ad rationem venirent, præcepi vt ſecundùm legem Francorum, & antiquam conſuetudinem prædeceſſorum meorum Regum, per fideiuſſores mitteret, donec ad rationem legaliter venirent: iſdem Hincmarus tam liberos, quàm & colonos, & ſeruos ſecum degentes contra meam regiam poteſtatem armari, & miſſis meis reſiſti fecit: vt quod ſecundùm legem præceperam, miſſus meus legaliter implere non poſſet. Et miſſum ſuum Heribrandum ad me miſit, qui hæc penitus non denegauit: per quem mihi mandauit, vt Epiſcopos & miſſos meos obuiam illi tranſmitterem, cum

Homines Regis infideles clanculum emittit.

quibus liberè & securè ad me venire posset. Et in sequenti nocte eosdem homines, sicut & ipse missis meis dixit, à se emisit; & sicut manifestum est, ne ad rationem venirent, fugam atripere in mea infidelitate præcepit. Quam rem nouam, nec antè visam exhorrui: cùm de sub isto cælo non legimus, vt Episcopus militari manu, & in regno pacifico, Regi resisteret, vt leges non adimpleret. Et sacri Canones dicunt, quomodo Episcopus Prouincialis regulariter euocatus ad Synodum venire debeat: & si pro certa causa venire nequiuerit, apud Primatem suum, & non apud alios, sicut Hincmarus postposito Metropolitano suo facit, per vicariam personam, cum tractoria suam excuset personalem præsentiam, suúmque regularem repræsentet consensum. Quòd si secus egerit, manifestum est quid inde sacri decernant canones.

Libellus hic offertur Episcopis expẽdendus.

Et hac perlecta, obnixè domnus Rex petiit Episcopos, vt quia Hincmarus eatenus venire ad Synodum detrectabat, quid de his quæ in sua Petitione continentur, scripturæ sacræ & leges ac regulæ dicant, in vnum colligerent, & scriptis alligarent: quatenus si fortè Hincmarus veniret ad Synodum, legaliter ac regulariter inter se ac ipsum Hincmarum discernerent.

SCEDVLA SIVE LIBELLVS Expoſtulationis Hincmari Metropolitani Remenſis aduersùs Hincmarum Laudunenſem Epiſcopum, in Synodo recitatus.

PARS II. CONCILII.

PRÆFATIO.

SI Cæleſtinus Synodo apud Epheſum ſcripſit, *Spiritus ſancti præſentiam teſtificat congregatio Sacerdotum. Certum eſt enim quod legimus, quia non poteſt veritas noſtra mentiri, cuius in Euangelio ſententia iſta eſt, vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum.* Quod certiſſimum retinens, veſtræ ſanctæ congregationi conſilium, & auxilium, ſicut & iam feci apud eos qui conuentibus interfuerunt, [s] ſcilicet in Vermeria, deinde in Gundulfi villa, & poſtea in Attiniaco, porrectâ in Synodo ſcedulâ de fratre & Coepiſcopo noſtro Hincmaro expoſtulo: quem multis epiſtolis, quarum habeo exemplaria, vt à pertinaci contumacia ſua, erga Metropolis ſuæ priuilegium reſipiſceret, corripui; ſed corrigere non præualui. Nam poſt multas commonitiones, quibus apud eum nihil profeci, nuper 4. Id. Iunias præſentis 4. indictionis, de his quæ in hac ſcedula breuiter collecta ſequuntur: ſed & [t] de petitione Bertharij diaconi Laudunenſis, mihi aduersùs eum directâ, cuius exemplar hîc habeo: pro loci mei officio, illum ad proximè futuram

Nonnihil deeſſe videtur.

Cæleſt. epiſt. 8.

Matth. c. 18.

Laud. fruſtra ſæpe admonitus.

Bertharius diaconus. vide notas.

PARS II.

Synodum inuitans, ſcripto commonui, volens illum ſtatuere contra faciem ſuam: vt illa quæ coram Deo tecta, & coram hominibus oblita penitus cupiebam, alligata litteris, & ad memoriam eius reducta legeret, ac ſe intelligeret, ne quando eum regulare iudicium raperet, quod effugere non valeret. Et in Indiculo quo ad hanc Synodum eum vocaui, ſicut & ceteros prouinciæ Remorum Epiſcopos, illi ſuperaddidi: *Sciat etiam tua fraternitas, eos qui aduersùm te anno præterito apud me querelas ſuas depoſuerunt, & de quibus in Synodo fuiſti apud Attiniacum impetitus, quoniam quæ conuenta ibi fuerant, non es regulariter proſecutus, nunc iterum ſuas querelas deponere. Vnde moneo fraternitatem tuam, vt ita inde præcogitatus & præparatus ad denunciatam Synodum venias, quatenus querimoniæ indecentes Epiſcopo ſopiantur: ne nomen bonum quod Apoſtolica regula iubet habere Epiſcopum, in tua opinione notetur; & ſicut idem dicit Apoſtolus, non vituperetur miniſterium noſtrum. Dat. Prid. Id. Maij præſentis 4. Indict.*

Monetur vt ad reſpondendum ſe comparet.

Vnde exardeſcens ſicut ignis in ſpinis, mihi more ſuo prolixiſſimam rotulam 16. Kal. Iulias præſentis 4. Indict. per hominem ſuum nomine Chunibertum, exprobrationibus repletam, & calumniis reſperſam direxit. Cui hoc modo per Compreſbyterum noſtrum reſcriptum direxi: *Domnus Apoſtolicus Hadrianus miſit mihi epiſtolas de cauſis noſtræ Diœceſeos, quas oportet in Synodo legi. Propterea auctoritate ipſius domni Apoſtolici, te ad proximè futuram Synodum in Duziaco Remenſis parochiæ, Non. Auguſti præ-*

Vice ſatisfactionis mittit Collectionem quæ extat p. 347.

Vocatur ad Synodum Duziacenſem auctoritate Pontificis.

ſentis 4. Indict. venire commoneo. Data 3. Non. Iulias præſentis quartæ Indict. Igitur quoniam per me corrigere nequeo, veſtram conſultationem ac conſolationem inde ſimiliter adeo, ſi fortè Spiritus ſanctus, qui vbi vult ſpirat, & cuius præſentiam ſancta congregatio veſtra teſtificatur, veſtris ſalubribus monitis, & Deo dignis orationibus, eum tandem aliquando corrigat, aut regulari medicamento inſolentiam eius compeſcat: quoniam diutiùs eum ſine correctione, & propter Deum, & propter Metropolitanam ſolicitudinem indigno mihi commiſſam, ſuſtinere non audeo. Præſertim cùm & domnus Papa Hadrianus me nuper Apoſtolicis ſuis litteris hinc commonuerit. Quæ ita ſe habent.

PARS II.

Hadrianus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, reuerentiſſimo confratri noſtro Hincmaro Archiepiſcopo: Fidelium relatione comperimus quòd tua fraternitas debitum vigorem in prouincia Remenſi non agitans, multa reprehenſione digniſſima à tuis Comprouincialibus conualeſcant. Cuius rei gratiâ negligentiam veſtram his Apoſtolicis affatibus excitamus, vt ſecundùm venerandorum Canonum regulas ita omnium omnino Comprouincialium tuorum ſynodicè, ſaluo ſanctæ Romanæ Eccleſiæ priuilegio reſeces vitia, vt priuilegij tui coram Deo, noſtróque iudicio non merearis ſuſtinere iacturam. Optamus fraternitatem tuam in Chriſto bene valere. Data 8. Kal. April. Et hæc quidem, ſed & alia quæ ſequuntur, non de propriis & ſpecialibus meis iniuriis vice accuſatoris, ſed ſolicitudine priuilegium Metropolis Remorum prouinciæ,

Epiſtol. Hadriani II. ad Hinc. Remenſem.

Hincmarus non eſt accuſator, ſed vindex.

PARS II.

per ſacros Canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentiâ conſecratos decretum, & auctoritate Apoſtolicæ Sedis confirmatum, contra conuellentem illud, euindicantis & contra profeſſionem & ſubſcriptionem suam erga ſanctos ſanctorum Conciliorum Canones, & decreta Sedis Apoſtolicæ, ex eiſdem Canonibus promulgata, ergáque ſacras leges, quibus vnà cum Canonibus moderatur Eccleſia, eius contemptum monſtrantis, & ei per ſcripturam falsò illatas mihi calumnias refellentis, inculco. Quia vt B. Cæleſtinus dicit, *meritò nos cauſa reſpicit, ſi ſilentio faueamus errori. Quæ enim à nobis res digna ſeruabitur, ſi decretorum norma conſtitutorum pro aliquorum libitu licentiâ populis permiſſâ frangatur. Non eſt agentium cauſa ſolorum: vniuerſalis Eccleſia quacunque nouitate pulſatur.* Nouum eſt enim quòd Prouincialis Epiſcopus qui non in ciuitate quæ ex antiquo inter Prouinciales ſedes fuerit computata, ſed in municipio Lauduni à Marcobrio Prætore condito, vt produnt hiſtoriæ; quod ab exordio ſui nunquam inter ſedes Prouinciales Remorum prouinciæ in paganiſmo, vel in Chriſtianiſmo nomen vel locum habuit, donec S. Remigius XV. Remorum Archiepiſcopus, certis quibuſdam accidentibus cauſis primus ibidem ordinauit Epiſcopum, & eidem municipio de rebus Remenſis Metropolis ſatis ſupérque ditato, ipſum Comitatum in quo conſiſtit, partem ſcilicet ex Remenſi parochia delegauit: ſed ſemper fuit Remenſis parochiæ municipium, ſicut hodiéque & alia

Cæleſtin epiſt. 1. & 3.

Epiſcopatus Laudunenſ. erectio. V. l. 55. Cap. c. 16 p. 431.

alia municipia in Remensi Parochia, quæ in subiectionis loco ac nomine permanent, priuilegium sibi arrogat, & contra priuilegium Metropolis suæ rebellat. Cùm S. Leo diffiniat scribens ad Maximum Antiochenum Episcopum: *Etsi enim diuersa nonnunquam sunt merita Præsulum, iura tamen permanent sedium; quibus possunt æmuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuere dignitatem.* Quapropter non queror aduersùs hunc fratrem speciali causa mearum iniuriarum, sed contempti priuilegij Remorum Metropolis, quod sacri Canones mystici Nicæni Concilij sedibus singularum prouinciarum seruari irrefragabiliter decreuerunt. De quibus item Leo ad Anatolium diffiniuit, *vt omni penitus auctoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diuersum.*

S. Leo epist. 66.

Idem ep. 53. ad Anatol. Vide & ep. 55. ad Pulcher. Aug.

CAPVT I.

Quòd Palatij regij & Abbatiæ administrationem contra Canones obtinuit.

CVM sacri Antiocheni Canones præcipiant, vt præter Metropolitanum nihil agere debeat, secundùm antiquam à patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantùm quæ ad suam parochiam pertinent, possessionésque subiectas: sine mea vel Coepiscoporum conscientia administrationem in Palatio domni Regis obtinuit. Quam administrationem illi 7 coram eodem domno Rege, & aliis qui adfuerunt, ex sacris regulis inter-

Hinc. l. 55. Cap. c. 2. p. 391. Concil. Antioch. c. 9.

Sacerdotalis libertas Hincmari.

PARS II.

dixi. Postea iterum per exteras potestates, id est, secularium interuentione, contra Sardicenses Canones, eandem administrationem in palatio cum Abbatia in tertia prouincia, vltra Remensem prouinciam, sine mea conscientia impetrauit, & per aliquot annos tenuit: donec contra domnum Regem in tantùm se, sine ratione, contumaciter erexit, vt & administrationem palatinam, & ipsam Abbatiam illi auferret. Contra quæ Sardicenses Canones dicunt: *Scimus enim & ipsi sæpissime propter paucorum impudentiam religiosum sacerdotale nomen fuisse reprehensum.* Et post aliquanta in huiusmodi litteris subscribi, & talem in communione recipi vetant.

Concil. Sardic.

CAPVT II.

Quòd ad eandem Abbatiam sine licentia Metropolitani contra Canones perrexit.

Ibid. c. 2. p. 393.

AD quam Abbatiam quotiens sibi placuit, sine licentia mea perrexit: & quandiu illi placuit, ibidem commoratus fuit; contra Hilari Papæ decreta dicentis: *Illud non potuimus præterire, quod solicitudine diligentiore curandum est, ne præter Metropolitanorum suorum litteras aliqui Episcopi ad quamlibet prouinciam audeant proficisci. Quod etiam in omni genere officij clericalis per singulas debet Ecclesias custodiri.* Et sic antea Zosimus, & postea S. Gregorius decreuit, scribens ad* Vincentium, & ceteros Episcopos: *Hortamur,* inquit, *fraternitatem vestram, vt si quenquam vestrûm pro causis propriis vbicunque longiùs compulerit ambulare*

Hilarus ep. 8. ad diuersos Episcopos Galliæ.

Zosimus epist. 5. 9. 11.

Gregor. l. 7. ind. 2. epist. 8.

* al. *Innocentium.*

necessitas, à Metropolitano vestro, secundùm inditam à sanctis Patribus regulam, petere licentiam debeatis, nec eum postponere in aliquo debeatis. Et reliqua.

PARS II.

CAPVT III.

Quòd ad ordinationem Episcopi Cameracensis vocatus venire, aut vicarium mittere, contempsit.

PRÆTEREA quoque litteris canonicis certum dient & locum designantibus, & ad Ecclesiam suam ex more directis, quarum exemplar habeo, euocatus ad ordinationem Episcopi in Ecclesia Camaracensi prouinciæ nostræ, pastore destituta, [8] vnde Apostolica Sedes, me suggerente non modicè laborauit, nec ipse venit, nec pro se vicariam personam, vel litteras sui consensus ad me, sicut præcipiunt regulæ sacræ, direxit. Qua de re, ordinatio electi fuit dilata. Vnde iterum istiusmodi litteras ad Ecclesiam suam ex more direxi: *Hincmarus Remorum Episcopus dilecto fratri Hincmaro & venerabili Coepiscopo nostro, salutem. Sicut iam altera vice litteris dilectioni tuæ mandaui, clerus ac plebs Camaracensis Ecclesiæ cum decreto canonico petierunt sibi ordinari Episcopum Ioannem presbyterum, virum boni testimonij: ad eius ordinationem Nonis Iulij conuenimus secus Beluacum. Sed quia tua fraternitas illuc non conuenit, nec pro se personam aut litteras sui consensus direxit, ordinationem illius distulimus. Propterea, quoniam sicut ipse scis, eadem sedes, diu in multorum periculum vacat pastore, 12. Kalendas Augusti conueni cum ceteris fratribus in Monasterium*

Ibid. c. 2. p. 393.

Sub Nicolao I. Hinc. epist. 17. p. 244.

Epist. Hinc. Remens. ad Laudun.

Ioannes electus Cameracensis Episcopus.

quod dicitur Ifla, in parochia Beluacenfi ad eundem fratrem noftrum ex more ordinandum Epifcopum. Data 3. Id. Iulij. Et conuenientibus nobis ad prædictum locum prædictis Kalendis, nec ipfe venit, nec pro fe vicariam perfonam, vel litteras fui confenfus, ad me, ficut præcipiunt facræ regulæ, direxit. Nos autem qui conuenimus, auctoritate Nicæni Concilij, decernentis vt in ordinando Epifcopo, fi communi cunctorum decreto rationabili, & fecundùm regulam Ecclefiafticam comprobato, duo aut tres propter contentiones proprias contradicant, obtineat fententia plurimorum, eundem venerabilem fratrem Ioannem Epifcopum ordinauimus. De contemptu autem fratris Hincmari, vt ad ordinandum Coepifcopum noftrum conueniret, & fecundò litteris commonitus venire contempfit, Symmachus Papa ad Æonium ita ex facris regulis promulgauit: *Vt fi quilibet Epifcopus Metropolitano Pontifici iuxta canonicam diffinitionem vocatus obtemperare noluerit, nouerit fuccidendum fe, quod non optamus, Ecclefiafticâ difciplinâ.* Sed dehinc à me conuentus, nullam fatisfactionem, nec etiam humile refponfum, mihi ac Coepifcopis noftris reddidit.

Côcil. Nic. c. 6.

Symmach. epift. 11. ad Cæfarium, non ad Æonium.

CAPVT IV.

Quòd Regem ſine vlla ratione vel neceſſitate offendit, & aliorum Epiſcoporum parochianos excommunicauit.

POSTEA interuenit diutinum ſcandalum inter domnum Regem & illius pertinacem contumaciam: eò quòd homines ſui ad domnum Regem ſe reclamauerunt, quia beneficia eorum ab eis iniuſtè abſtulerit. Vnde domnus Rex ſemel ac ſecundò me, vnà cum Coepiſcopis noſtris, & aliis miſſis ſuis, inter eos habere audientiam iuſſit; ſed illum ad rationem & obedientiam debitam flectere non potuimus. Quapropter iuſſit domnus Rex, vt ad Pontigonem palatium ſuum in Remenſi prouincia, quò plures Epiſcopi, & alij fideles eius conuenturi erant, aut ipſe veniret, aut ita perſonas pro ſe inſtructas dirigeret, vt ipſæ querimoniæ finem acciperent. Ipſe autem illuc non venit, nec ita inſtructas pro ſe perſonas direxit, qui legalem finem eiſdem querimoniis imponerent. Qua de re domnus Rex ei mandauit, vt ipſis hominibus ſua beneficia tenere permitteret, vſque dum iuſtè & rationabiliter cauſæ de quibus apud eum reclamabatur, diffinirentur.

Conuentus Pontigonenſis.

Iſdem autem ſine miſſo Regis, vel Metropolitani, abſentibus illis qui contra eum querebantur, contra leges publicas & Eccleſiaſticas, ſeptem homines quod ſibi fuerat viſum, interrogauit, & quod domnus Rex ei mandauerat, non obaudiuit. Et

Hinc. epiſt. 35. p. 598.

PARS II.

veniens demum ad domnum Regem adeo illum commouit, vt & suprafatam Abbatiam, & administrationem palatinam ab eo auferret. Et post hæc, quia sicut ei præcepi ad domnum Regem venire, non voluit, nec aduocatum suum qui de rebus pecuniariis, contra conquirentes aduersùs eum rationem redderet, misit, nec electorum iudicium iuxta leges & regulas expetere voluit, nec mihi suo Metropolitano, vt Ecclesiasticos iudices, quorum iudicio causæ finiuntur, sicut leges & regulæ iubent, illi delegarent, quiddam mandauit, domni Regis erga se animum non mediocriter exaggerauit. Cuius benignitatem ad eum veniens, adiunctis mecum nostris Coepiscopis, sicut antea, & postea sæpius egi, placabilem ei feci. Sed frater Hincmarus more sueto iterum atque iterum domni Regis animum sine vlla ratione vel necessitate contumaciter recommouit: & sine ipsius licentia ab eo recedens, Laudunum per noctem aufugit. Quem domnus Rex litteris & missis tam Ecclesiasticis quàm & secularibus vt ad eum veniret sæpe vocauit: qui ad eum venire contempsit. Et quoniam peruenit ad domnum Regem, quia cum Hlotario illi conueniret, vt Ecclesiam & plebem sibi creditam desereret, & in Regno ipsius honores acciperet. Qui & in litteris domno Regi directis scripsit dicens: *Deo teste vobis loquor: potiùs eligo extra vestrum degere regnum, quàm in vestro talis apparere, quosdam nosco susurrare.* Tunc domnus Rex necessitate compulsus mandauit, vt quia ipse venire nolebat, liberi ho-

Idem l. 55. Cap. c. 2. p. 393.

Nepote Regis, rege Austrasiæ.

Epist. Laud. ad Regem.

mines de Episcopio Lauduni ad eum Compendio Palatio venirent. Quò aliqui ex eis venerunt: quibusdam verò, vt ad Regem peruentum est, Hincmarus venire non permisit. Et ideo domnus Rex duos Episcopos Remorum prouinciæ, Hodonem scilicet & Willebertum ad eum misit, mandans vt iam tandem ad eum veniret. Et misit reipublicæ ministros, vt liberos homines, qui ad eum, sicut mandauerat non venerunt, & cum Hincmaro degebant, aut voluntarios aut inuitos ad eum venire facerent.

Beluacensem & Catalaunensem Episc.

Hincmarus audiens eorum aduentum, sicut etiam ipse in scripto suo demonstrat, antequam Reip. ministri ad eum directi, Laudunum peruenirent, inauditam antea nostris temporibus excommunicationem in meos, & multorum Archiepiscoporum & Episcoporum parochianos, non de criminibus quibuscunque accusatos, vel confessos siue conuictos, sed nec euangelicè vel regulariter commonitos, in parochia sua perpetratis, sine mea conscientia, contra sacras regulas iaculauit. Vnde maximum scandalum & Regi & Regno, & istis Cisalpinis Ecclesiis intulit. Excommunicatio verò, quin potiùs maledictio, quam furia exagitatus intorsit, hoc modo se habet. *Apostolica, imò diuina auctoritate per virtutem huius ligni,* (videlicet sanctæ Crucis) *cooperantibus meritis sanctæ huius genitricis Mariæ, cum auctoritate beatissimi Principis Apostolorum Petri, tam omnes huius loci inuasores, quàm parochiæ meæ, omnésque huiusmodi contaminatores cunctós-*

Ibid. c. 5. p. 595.

Formula excommunicationis.

PARS II.

que eis consentientes, anathemate damnamus, & à liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ extorres virtute Spiritus sancti decernimus, atque ab omni Christianorum consortio alienos adiudicamus. Et mox subsequitur in suo scripto. *Respondítque omnis Clerus, Anathema sint: tenentibus Presbyteris in manibus sancta Euangelia, lignúmque sanctæ crucis.*

Præfati verò Episcopi ad eum venientes, nihil de obedientia erga Regem, quam illi super sacrosancta iurauit, obtinuerunt. Reip. autem ministri à Rege directi, nullam ei aut cuiquam violentiam inferentes, homines liberos Episcopij Laudunensis ad Regis fidelitatem sacramento confirmauerunt, & sic ad Regem redierunt. Ipse verò me postposito, in tali excommunicatione suis est libitibus vsus: cùm sacri Africæ prouinciæ Canones præcipiant, vt posteriores Episcopi anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant. Et lex prohibeat, vt per alienam messem transiens falcem non mittat, sed manu spicas conterat & manducet. *Falcem*, inquit B. Gregorius ad Augustinum, *iudicij mittere in ea segete non potes, quæ alteri videtur esse commissa: sed per effectum boni operis frumenta dominica vitiorum suorum paleis exspolia, & in Ecclesiæ corpus monendo & persuadendo, quasi mandendo, converte.* Et item S. Gregorius ad Ianuarium Episcopum, qui Isidorum V. Cl. causâ suæ iniuriæ excommunicauerat, scripsit, dicens: *Quia, si ita est, nihil te ostendis de cælestibus cogitare, sed terrenam te habere conuersationem significas, dum pro vindicta propriæ iniuria,*

Cod. can. Eccl. Afr. can. 86.

Deuteron. c. 23.

Greg. l. 12. epist. 31. ad Augustin.

Idem l. 2. ind. 10. epist. 34. *Episcopus proprias iniurias ne persequatur.*

iuriæ, quod sacris regulis prohibetur, maledictionem anathematis inuexisti. Vnde de cetero omnino esto circumspectus, atque solicitus, ne tale cuiquam pro defensione iniuriæ tuæ inferre denuò præsumas. Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum. Et sanctus Augustinus in libro de Pœnitentia: *Auferte malum à vobis ipsis. Quibus verbis satis ostendit, non temerè, & quomodolibet; sed per iudicium auferendos malos ab Ecclesiæ communione. Noluit enim Apostolus hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario vsurpato iudicio: sed potiùs ex lege Dei, secundùm ordinem Ecclesiæ, siue vltro confessum, siue accusatum atque conuictum. Alioquin illud cur dixit, Si quis frater, nominatur aut fornicator aut idolis seruiens, &c. nisi quia eam nominationem intelligi voluit quæ fit in quenquam, cum sententia ordine iudiciario, atque integritate profertur. Nam si nominatio sufficit, multi damnandi sunt innocentes; quia falsò sæpe in quoquam crimen nominatur.*

August.

Excommunicatio ferenda legitimè.

CAPVT V.

Quòd Ecclesiæ suæ presbyteros & ministros illicitè excommunicauit.

DE qua præsumptione coram Coepiscopis nostris, quia publicè illam admiserat, eum corripui: sed non adquieuit vllo modo corrigi. Vnde iterum causa suæ iniuriæ, me inconsulto, & sine consensu Coepiscoporum Remensis prouinciæ, sicut petitio à clericis Laudunensis Ecclesiæ mihi porrecta demonstrat, & in Synodo apud Attinia-

L. 55. Cap. c. 28. p 495.

PARS II.

cum habitâ demonstraui, presbyteros, & ministros Ecclesiæ suæ excommunicauit, vt nemo in eadem parochia missarum officia celebraret. Vnde S. Augustinus doctor famosissimus, & ab Apostolica Sede receptissimus, qui Carthaginiensi Concilio interfuit, & constitutiones ipsius plenissimè nouit, in epistola ad clerum & plebem Hipponiensium, inter alia dicit: *Nuper in Concilio Episcoporum constitutum est, nullum clericum qui nondum conuictus est, suspendi à communione debere, nisi ad causam suam examinandam non se præsentarit.* Et S. Gregorius Augustino tempore posterior, & loco prior, ex sacris legibus ad Martinum, & ad Sicilienses Episcopos, promulgauit, *vt nemo sine cognitione damnetur.* Et de inlicita excommunicandi ratione lex Iustiniani Catholici Imperatoris, quam probat & seruat Ecclesia Catholica, constitutione 118. Capitulo 441. decreuit, vt nemo Episcopus, nemo presbyter excommunicet aliquem, antequam causa probetur, propter quam Ecclesiastici Canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduersùs ea excommunicauerit aliquem, ille quidem qui excommunicatus est, maioris sacerdotis auctoritate ad gratiam sanctæ communionis redeat, is autem qui non legitimè excommunicauit, in tantum abstineat à sacra communione tempus, quantum maiori sacerdoti visum fuerit, vt id quod iniustè fecit, ipse iustè patiatur. Et hinc S. Gregorius ad Ioannem Episcopum iniustè excommunicantem, inter cetera scripsit, dicens: *Cassatis priùs, atque ad nihilum*

Concil. Carthag. c. 19. 20.

Aug. epist. 137.

Greg. l. 7. ind. 2. ep. 61. Vide Notas.

Illegitimè excommunicans, excōmunicatur.

Greg. l. 2. ind. 11. ep. 6.

redactis prædictæ sententiæ tuæ decretis, ex B. Petri Apostolorum Principis auctoritate, decernimus 30. dierum spatio sacrâ te communione priuatum, ab omnipotente Deo nostro tanti excessus veniam cum summa pœnitentia & lacrymis exorare. Quòd si hanc sententiam nostram cognouerimus implesse remissiùs: non iam tantùm iniustitiam, sed & contumaciam fraternitatis tuæ cognosces, iuuante Domino, seueriùs puniendam. Et item idem quosdam Episcopos excedentes, post inquisitionem, vtrùm excessus exilio, vel depositione cuiusque sit dignus? in sex mensibus dominici corporis & sanguinis communione priuatos agere pœnitentiam in monasterio decreuit; ea conditione, vt si de communione priuatis mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur. *De qua causa,* vt idem alibi, & aliunde dicit, *ostensa est nobis ira quam sequamur, apposita forma cui imprimamur.*

PARS II.

Idem.

CAPVT VI.

Quòd infantes in sua parochia baptizari prohibuit.

PROHIBVIT quoque vt nemo paruulos in sua parochia, etiam in mortis vrgentis periculo constitutos, baptizaret; sicut in petitione præfata continetur: cùm Veritas dicat: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum.* Et, *Non venit filius hominis animas perdere, sed saluare.* Et item: *Sinite paruulos venire ad me, & nolite prohibere eos.* Obuiam etiam decretis Siricij, Leonis, Gelasij, & Africani Concilij. Nam de in-

Hinc. l. 55. Cap. c. 31. p. 510. c. 47. p. 570.

Ioan. c. 3.

Luc. c. 9.

Mat. c. 19.

fantibus baptizandis, qui nondum baptizati noſcuntur, quotiens neceſſitas exegerit, regula Eccleſiaſtica per B. Siricium eſt prolata: cuius regulæ concluſio conſtat hoc modo: *Nunc præfatam regulam omnes teneant ſacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolicæ petræ, ſuper quam Chriſtus vniuerſalem conſtruxit Eccleſiam, ſoliditate diuelli.* Et S. Leo huius ſalutis ſingulare præſidium nullo tempore vnquam denegari decreuit.

Siric. epiſt. 1. ad Himerium.

S. Leo epiſt. 92. ad Ruſtic.

CAPVT VII.

Quòd pœnitentiam & viaticum morientibus dari vetuit.

NVLLVM ſiquidem etiam ad vltimam pœnitentiam ſuſcipi, & nulli viatico munere ſubueniri, contra Nicænos & Africanos Canones & decreta Siricij, & Innocentij atque Cæleſtini, nec non & Leonis, vetuit, ſicut in ſæpefata petitione habetur. Cùm per ſe Veritas dicat: *Venit filius hominis quærere & ſaluare quod perierat; qui non venit iuſtos, ſed peccatores vocare in pœnitentiam.* Multis voce Domini reclamantibus, & Eccleſiæ Catholicæ doctoribus, vt præſidium regenerationis & pœnitentiæ, ſacræque communionis in mortis periculo poſitis & petentibus, à quoquam nullatenus denegetur. Et ſacrum Nicænum Concilium decreuit, *Generaliter*, inquiens, *omni cuilibet in exitu poſito, & poſcenti ſibi communionis gratiam tribui, Epiſcopus probabiliter ex oblatione dare debebit.* Et de præfatis Apoſtolicorum Pontificum ex hac cauſa decretis

Hincm. c. 32. p. 511.

Luc. c. 19. Matth. c. 9.

Concil. Nicæn. c. 13.

sanctus Leo Papa iudicium protulit, *vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.*

PARS II. S. Leo ep. 1. ad Episc.

CAPVT VIII.

Quòd sepulturam mortuis in parochia sua denegari praecepit.

SEPVLTVRAM etiam mortuis, sicut in memorata petitione continetur, nimia inhumanitate contra sacras Scripturas, sacrósque Canones denegari praecepit. Cùm sicut in historia veneranda libri Regum legimus, etiam eorum corpora qui ad consultum Domini propter peccatum Saül, ob quod facta est fames in diebus Dauid tribus annis iugiter, crucifixi fuerant, laudabiliter sunt custodita à concubina Saül, ne lacerarentur ab auibus per diem, neque à bestiis per noctem, donec stillaret aqua super eos de cælo: sícque sepulta sunt cum ossibus Saül & Ionathæ. Et in Euangelio legimùs, quia petente Ioseph, Pilatus iussit reddi corpus Domini Iesu, quem quasi nefarium petentibus Iudæis crucifigi adiudicauit: vnde *& cum iniquis*, secundùm scripturam, *deputatus est*. Et Iudæi, ne remanerent etiam sceleratorum corpora in cruce die Sabbati, inhumata, obtinuerunt à Pilato, vt frangerentur eorum crura, & tollerentur. Et antiquorum patrum regulæ, etiam eorum corpora qui sibi quolibet modo mortem intulerunt, vel qui pro suis sceleribus puniuntur, ad sepul-

Hinc l. c. 35. p. 514.

2. Reg. 21.

Matt. c. 27.

Is. c. 53.

Luc. c. 23.

PARS II. turam, licèt sine hymnis & psalmis, deferri præcipiunt, & non sepulturâ in ventre matris omnium, id est, terræ, carere etiam talium cadauera præceperunt.

CAPVT IX.

Quòd de his excessibus monenti Metropolitano suo obedire neglexit.

Hinc. epist. 35. p. 599.

QVÆ audiens vehementer exhorrui, & proinde ad eum Metropolitana solicitudine semel & secundò litteras misi, monens & hortans illum vt tam exitiabilem excommunicationem, & impietatis colligationem in suum & multorum periculum intentatam, quantocius solueret. Sed ad obediendum, eum inuitare non valui. Cùm S. Bonifacius explanans Capitulum Nicæni Concilij ad Hilarium Narbonensem Episcopum dicat : *Aduertat Caritas, adeò nos Canonum præcepta seruare; vt ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus Metropolitani sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expetat.* Et Leo ad Theodorum Foroiuliensem Episcopum : *Solicitudinis*, inquit, *tuæ is ordo esse debuerat, vt cum Metropolitano tuo de eo quod quærendum esse videbatur, conferres: quia in causis quæ ad generalem obseruantiam pertinent, omnium Domini sacerdotum, nihil sine Primatibus oportet impleri.* Certum est enim quoniam illa quæ de baptizandis paruulis, & de vltima pœnitentia, & viatico munere ac mortuorum sepultura nulli deneganda, ex sacris

Bonifac. ep. 3.

S. Leo ep. 91.

regulis ad eum ſcripſeram, ad generalem obſeruantiam Domini ſacerdotum pertinent. Contra quæ præſumere non debuerat, & inconſultò præſumens etiam ad primam commonitionem ex Euangelica veritate, & Apoſtolica atque Canonica auctoritate, & ex decretis Apoſtolicæ Sedis Pontificum promulgatam, mihi qualicunque Metropolitano ſuo ſuadenti, vt eaſdem conligationes impietatis diſſolueret, obaudire debuerat, S. Leone decernente, *Qui*, inquiens, *ſcit ſe quibuſdam præpoſitum, non moleſtè ferat aliquem ſibi eſſe prælatum, ſed obedientiam quam exigit, etiam ipſe dependat. Et ſicut non vult grauis oneris ſarcinam ferre, ita non audeat alij importabile pondus imponere.* Et non debuerat obliuiſci profeſſionis & ſubſcriptionis ſuæ, ante ordinationem Epiſcopalem: qui coram altari S. Mariæ, & cunctis qui adfuerunt, non ſolùm de Remenſi Eccleſia, & de Laudunenſi parochia, verùm & de Remorum prouincia Epiſcopis, & aliis diuerſi ordinis viris, ſecundùm morem Remenſis Eccleſiæ, ſicut ſoliti erant Epiſcopi ordinandi ſubſcribere, poſt Catholicæ fidei profeſſionem, de obedientia ſua ſecundùm ſacras regulas erga Remorum Metropolim propria manu ſubſcripſit; vnde ſacri Canones dicunt: *Si quis contra ſuam profeſſionem ac ſubſcriptionem venerit in aliquo, ipſe ſe honore priuabit.*

PARS II.

Idem.

Sacramentum Epiſcopi in ordinatione ſua.

PARS II.

CAPVT X.

Quòd professioni cuidam subscripsit cum consensu Episcoporum aliarum prouinciarum, postposito Metropolitano.

DEINDE sine mea, & Coepiscoporum Remensis prouinciæ conscientia, in altera prouincia consensu Episcoporum aliarum prouinciarum professioni subscripsit, & Regi dedit: quæ ita se habet: *Ego Hincmarus Laudunensis Episcopus de hora ista in antea fidelis ero seniori meo Karolo, sicut homo per rectum seniori suo debet esse, & Episcopus Regi suo: & sic obediens quomodo homo per rectum seniori suo debet esse, & Episcopus Christi secundùm meum sapere & posse ad Dei voluntatem, & ad Regis salutem, & ad statum . . . . ad meam ipsius salutem H.* Cùm Africæ prouinciæ Canones dicant: *posteriores Episcopi anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant.* Et Canones Antiocheni decernant Metropolitanum & honore præcellere, & nihil ampliùs præter eum ceteros Episcopos agere, secundùm antiquam à patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantùm quæ ad suam diœcesim pertinent, possessionésque subiectas. Et si pro aliqua erga se causa, vel contentione sedanda huic professioni subscripsit, sine Metropolitani tamen & Coepiscoporum Remensis prouinciæ conscientia id agere non debuerat. Vnde S. Innocentius ad Victoricium Episcopum decreuit dicens: *Si quæ causæ vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exor-*

Sacramentum Regi oblatum à Laudunen.

Cod. Can. Eccl. Afr. can. 86.

Concil. Antioch.

Innocent. epist. 1.

*exortæ, vt secundùm Synodum Nicænam congregatis eiusdem prouinciæ Episcopis iurgium terminetur; nec alicui liceat (sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, * cui in omnibus causis debetur reuerentia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia Dei Ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias. Quòd si quis fortè præsumpserit, & ab ordine Cleri submotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur.*

Pars II.

* al. cuius in omnibus causis debet

Quid sit autem reum iniuriarum iudicari in l. 5. sententiarum Pauli ostenditur: *Qui per calumniam,* inquit, *iniuriæ actionem instituit, extra ordinem puniatur. Omnes enim calumniatores, exilij, vel insulæ relegatione, aut ordinis amissione puniri placuit.* Et in l. 1. sententiarum eiusdem Pauli: *Calumniator est, qui sciens prudénsque per fraudem negotium alicui comparat; & in* præfatis, & in publicis iudiciis omnes calumniosi pro qualitate admissi plectantur.* Interpretatio. *Qui aut apud * cinctos, aut apud priuatos iudices fuerit calumniæ obiectione conuictus, non expectatâ ordinis sententiâ, prout causa fuerit, supplicio subdatur.* Et in suprascripto Capitulo B. Innocentius dicit: *Si autem maiores causæ in medio fuerint deuolutæ: ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & vetus consuetudo exigit, post iudicium Episcopale deferantur.* Et S. Gregorius ad * Vincentium & ceteros Episcopos, ait: *Vt nemo Coepiscoporum Metropolitanum suum postponere in aliquo præsumat: excepto, " si contra eundem Metropolitanum eos habere aliquid causæ non contigerit: vt ob hoc Sedis Apostolicæ iudicium, si qui petere festinant, licentiam habeant, quod per Canones etiam, antiquorum Patrum est institutione permissum.* Nam de qui-

Iniuriarum reus qui & calũniator.

* fortè priuatis.

* For. ciuicos.

Quo tempore Romã appellandũ.

* al. Innocentium

Greg. l. 7. ind. 2. ep. 8. Vide notas.

PARS II.

bus canonibus & Innocentius & Gregorius hoc dicant, manifestissimè claret; scilicet de Sardicensibus, de quibus & Gelasius. *Ipsi sunt Canones qui appellationem totius Ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri: ab ipsa verò nusquam prorsus appellari debere senserunt.* Claret igitur ex his sanctorum Pontificum sententiis, quia, me postposito, iudicio vel hortamento aliorum, & aliarum prouinciarum Episcoporum, Wenilonis Rotomagensis Archiepiscopi, & Æneæ Parisiorum Episcopi, sine mea & Coepiscoporum Remensis prouinciæ conscientia, præfatæ professioni subscribere, & Regi dare non debuit. Nam etsi contra me aliquid habebat, aut Apostolicam Sedem adire, aut petitionem veritate sub . . . . . debuerat mittere, & non me postposito, iudicio vel consilio Episcoporum aliarum prouinciarum in altera prouincia professionem & subscriptionem Regi porrigere.

Gelas. Cōmonit. ad Faust.

leg. videtur *subnixam*

CAPVT XI.

Quòd ineptam decretorum collectionem composuit, eidémque indebitè subscripsit.

POST hæc quærens adinuentiones vt se à Metropolitana subiectione posset exuere, [12] libellum de antiquorum Patrum scriptis ante sacros Nicænæ Synodi, & aliorum Sanctorum Canones editis collegit: in quibus sententias inter se dissonas, & contra Euangelicam, & Apostolicam atque Catholicam, & Apostolicæ Sedis auctoritatem

De 1. collectione confusissima. Hinc. epist. 55. p. 600. habetur p. 347.

immiſcuit; & eidem libello ſine Metropolitani, & Coepiſcoporum Remenſis prouinciæ conſcientia & conſenſu ſubſcripſit, & à clericis Eccleſiæ ſuæ, necnon & à parochianis presbyteris ſubſcribi fecit; cùm Africæ prouinciæ Canones dicant: *Poſteriores Epiſcopi anterioribus deferant, nec eis inconſultis aliquid agere præſumant: & qui putauerit ſpretis maioribus aliquid præſumendum, competenter eſſe ab omni Concilio coërcendum.* Et Antiochenum Concilium decernit, *Metropolitanum & honore præcellere, & nihil ampliùs præter eum ceteros Epiſcopos agere, ſecundùm antiquam regulam à Patribus conſtitutam, niſi ea tantùm quæ ad ſuam diœceſim pertinent, poſſeſſionéſque ſubiectas.* Et S. Leo ad Theodorum Foroiulienſem Epiſcopum decreuit: *Quia in cauſis quæ ad generalem obſeruantiam pertinent, omnium Domini ſacerdotum, nihil ſine primatibus oportet impleri.*

PARS II.

Hinc. epiſt. 55. p. 599.

Cõcil. Afr. c. 53. Mileuit. c. 13. Cod. Can. Eccl. Afr. can. 86.

Cõcil. Antioch. c. 9.

S. Leo epiſt. 91.

In quo libello cum aliis diuerſis, & ſibi auerſis ſententiis ſubſcripſit, & à clericis parochiæ ſuæ ſubſcribi fecit, quia non poſſunt Epiſcopi humano condemnari examine, quos Deus ſuo reſeruauit iudicio. Et item, vt *vocato Epiſcopo canonicè in loco omnibus congruo, tempore ſynodali, ab omnibus Comprouincialibus Epiſcopis in ſua prouincia audiatur. Qui concordem ſuper eo proferre debebunt ſententiam.* Quod & Antiocheni Canones apertiſſimè decreuerunt. Et item ſubſcripſit, & ſubſcribi à clericis ſuis fecit, vt *delatori aut lingua capuletur, aut conuicto caput amputetur.* Et ſubiungens Leonis ſententiam, quâ dicit: *Hæc itaque admonitio noſtra denunciat, quòd ſi quis fratrum con-*

Collectionis abſurditas monſtratur.

Pag. 560.

Cõcil. Antioch. c. 14.

S. Leo ep. 1. ad Epiſc.

PARS II. Pag. 374.

tra hæc constituta venire temptauerit, & prohibita fuerit ausus admittere, à suo se nouerit officio submouendum: nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius noluit esse disciplinæ. Ne quid verò sit quod prætermissum à nobis fortè videatur, omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentij, quàm omnium decessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus, & Canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri debere mandamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. Et ita subscripsit: *Hincmarus Deo miserante Ecclesiæ Laudunensis Episcopus his sanctorum Apostolicæ Sedis Patrum decretis obtemperandum subscripsi. Qui quoque mihi eodem Deo auctore commissi sunt, & in his similiter sentiunt, soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, hac mecum pace potiantur. Si verò aliqui secus, nolentes fieri socij huiusmodi disciplinæ, nec habeantur participes communionis nostræ.* Quæ præmissæ definitiones ab eo subscriptæ, quàm sint contrariæ inter se, atque aduersæ Euangelicæ veritati, & Apostolicæ auctoritati, nemo qui dubitet: cùm sint de Episcopis certa & manifesta in regulis sanctis iudicia. Et *delatori aut lingua capuletur, aut conuicto caput amputari,* sicut hîc potestis videre, subscripsit, & qui ex suis secus, nolentes fieri socij huius disciplinæ, non haberentur participes communionis suæ. [11] Cùm Cyprianus in abusionum gradibus, & Innocentius in decretis suis ex Apostolica sententia iudiciariæ potestati gladium legaliter vindicem doceant esse permissum, quem Ecclesiasticis ministris vel in bello, vel in seditione corripere, vel

Formula subscriptionis. habetur & l. 55. Cap. c. 36. p. 526.

Ibid. c. 24. p. 475.

Ecclesia gladio non vtitur. Vide Anton. Augustin. Iur. Canon. p. 3. tit. 20.

etiam portare, à maioribus noſtris legimus non eſſe conceſſum. Et Dominus dicit: *Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.* Et Petrus, *non reddentes malum pro malo, vel maledictum pro maledicto, ſed è contrario benedicentes.* Et Paulus, *non vos defendentes cariſſimi, ſed date locum iræ.* Et S. Gregorius in epiſtola ad Sabinianum Diaconum Conſtantinopolitanum: *Breuiter ſuggeras ſereniſſimis Dominis noſtris, quia ſi ego in mortem Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in ſumma confuſione eſſet. Sed quia Deum timeo, in morte cuiuſlibet hominis miſcere formido.* Et S. Auguſtinus ad Bonifacium Africæ Procoſ. *Fas*, inquit, *non eſt, vt reus Epiſcopi ſuggeſtionibus occidatur, qui veniæ, ſi pœnituerit, reſeruatur.* [14] Si non eſt fas vt reus Epiſcopi ſuggeſtionibus occidatur, qui veniæ, ſi pœnituerit, reſeruatur; nefas eſt vt reus, qui veniæ, ſi pœnituerit, reſeruatur, ab Epiſcopo ad mortem adiudicetur, & in mortis eius iudicio ſubſcribatur: & Epiſcopus, qui contra Eccleſiaſticum ordinem, & regularem diſciplinam ſubſcripſit, vt ſacri altaris miniſtri huic mortis diſciplinæ nolentes fieri ſocij, non habeantur participes communionis ſuæ: videtur ſe huius iudicij ſubſcriptione à communione Eccleſiaſtica ſeparaſſe, à cuius communione ſi ſe miniſtri altaris, ſubſcribentes mortis iudicio, ſeparaſſent, ſolidiùs in communione diſciplinæ Eccleſiaſticæ perſtitiſſent.

PARS II.

Luc. c. 6.

1. Petr. 3.

Rom. c. 12.

Gregor. l. 7. epiſt. 1.

Auguſt.

De clericis qui ſubſcripſerunt.

Vnde B. Ambroſius in Epiſtola ad Valentinia-

PARS II.

Ambros.

num Imp. qui petebatur contra religionem Christianam legi subscribere. *Conuenio iterum fidem tuam, conuenio mentem tuam, ne vel respondendum secundùm huiusmodi petitionem Gentilium censeas, vel in eiusmodi responsa sacrilegium subscriptionis adiungas : vox enim tua, manus tua, & subscriptio tua opus est tuum.* Et antiquorum Patrum Canones decreuerunt dicentes : *Sæpe principes contra quoslibet maiestatis obnoxios sacerdotibus negotia sua committunt : & quia sacerdotes Christi ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiant regibus iudices, vbi iureiurando supplicij indulgentia committitur, non vbi discriminis sententia præparatur. Si quis etiam sacerdotum contra commune consultum discussor in alienis periculis extiterit, vt reus effusi sanguinis apud Christum, & apud Ecclesiam perdat proprium gradum.* Hic autem nullo comminante neque iubente, gratìs subscripsit, vt delatori aut lingua capuletur, aut caput amputetur, & qui noluerit fieri socius huius disciplinæ, nec habeatur particeps communionis suæ. Et non suffecit illi vt subscriberet, quatenus conuicto delatori caput amputetur; verùm & ministros Ecclesiasticos suæ parochiæ, huic peruersæ sententiæ fecit subscribere. Reclamante Gelasio in epistola ad Anastasium Imp. *Dicit Apostolus, qui* non solùm non facienda faciunt, reos videri, sed etiam qui consentiunt facientibus. Legibus certè vestris criminum conscios, susceptoréfque latrocinantium* par iudiciorum pœna constringit : nec expers facinoris æstimatur, qui licèt ipse non fecerit, facientes tamen in familiaritatem fœdúsque receperit.* Hic autem & fecit, & facientes ad agendum contra re-

Gelas. epist. 10.

* al. *non solum qui nõ facienda faciunt.*

* al. *pari iudiciorum pœna constringuntur:*

gulas quosdam impulit, quibusdam persuasit. Hinc Apostolus: *Sic enim peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis: & peribit infirmus in tua scientia frater, pro quo Christus mortuus est.* Et B. Gregorius in regula pastorali: *Scire*, inquit, *Prælatus debet, quia si peruersa vnquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Vnde necesse est vt tantò se cautiùs à culpa custodiant, quantò per praua quæ faciunt, non soli moriuntur.* Et item Gelasius in decretis ad Episcopos per Dardaniam constitutos, ac si de his loquatur, quos secum fecit subscribere: *Sicut*, inquit, *in simili conditione constricti, non possunt complicem suum iudicare non iure damnatum, neque* rei reum possunt competenter absoluere: sic illo iustè præuaricatore damnato, isti quoque pari iacent damnatione prostrati: neque inde nisi resipiscentes poterunt prorsus absolui; quia sicut per vnum scribentem eorum omnium vulgata transgressio est, qui in eandem perfidiæ ceciderant actionem; sic in vno eodémque qui pro omnibus scripserat, vel scribendo omnium prodiderat voluntates, transgressio est punita cunctorum.*

PARS II. 1. Cor. 8. Gregor. Gelas. epist. 11. sub fin. * al. redundat *rei*

Et quia sacrum Nicænum Concilium Metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos priuilegium habere decreuit. Vnde Leo ad Anatolium dicit: *Illa*, inquiens, *Nicænorum Canonum per sanctum verè Spiritum ordinata conditio in nulla est parte solubilis.* Sed & alia Catholica Concilia ita ab omnibus teneri diffinierunt: quia eorum immobilibus decretis contraria subscripsit, se, sibíque complices à Catholica communione segregasse vi-

Contra Canones nihil mouendum. S. Leo ep. 53.

PARS II.

detur. Sicut item Leo in epiſtola ad Pulcheriam Auguſtam manifeſtè demonſtrat dicens : *Contra* Idem ep. 55. *ſtatuta Canonum paternorum, quæ ante longiſſimæ ætatis annos in vrbe Nicæna ſpiritalibus ſunt fundata decretis, nihil cuiquam audere conceditur : ita vt ſi quis diuerſum aliquid decernere velit, ſe potiùs minuat, quàm illa corrumpat.* Et quia, vt ipſe B. Leo, & ante illum Damaſus, & Bonifacius, & poſt eum alij Apoſtolicæ Sedis Pontifices ſcripſerunt, iidem ſacri Canones, manſuræ ſcilicet vſque in finem ſeculi leges, Spiritu Dei ſunt conditi. Qui ſcilicet Spiritus, iuxta Euangelicam & Apoſtolicam veritatem Spiritus eſt Patris, Spiritus eſt Filij, quia æqualiter à Patre procedit & Filio, & totus eſt Patris, ac totus eſt Filij Spiritus ; & Pater, & Filius, & idem Spiritus ſanctus, quorum eſt vna ſubſtantia, vna voluntas, & operatio ; ſcilicet ipſa ſancta Trinitas vnus eſt Deus, ac Dominus. Conſtat quia à Patre, & Filio, & Spiritu ſancto, tota videlicet Trinitate, vno Deo & Domino ipſi canones ſunt conditi : à quibus qui per contemptum pertinaciter deuiat, in Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, vnum Hinc. Ibid. c. 56. p. 528. Deum ac Dominum peccat. Et in hac ſubſcriptione Apoſtoli eſt ſententia* Hincmarus, in qua ſolicitus non fuit ſeruare vnitatem Spiritus in vinculo pacis : ſed ſolicitus fuit diſſoluere vnitatem Spiritus, contra vinculum pacis. Dicit enim Apoſtolus, cuius ſententiam ſubſcriptioni ſuæ peruerſæ inſeruit : *Soliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo* Ephes. c. 4. *pacis ; vnum corpus, vnus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna*

ſpe

ſpe vocationis veſtræ. Vnde B. Gregorius: *Ad vnam igitur vocationis ſpem nequaquam pertingitur, ſi non ad eam vnita cum proximis mente curratur. Eſt, inquit Dominus ad Moyſem, locus penes me, & ſtabis ſupra petram.* Locus quidem apud Dominum eſt ſanctæ Eccleſiæ vnitas, in qua ſuper petram ſtatur, dum confeſſionis eius ſoliditas vtiliter tenetur. Hi enim in loco qui penes Dominum eſt, & ſuper petram ſtant, qui per hæreſes, & per ſchiſmata ab vnitate ſe Eccleſiæ non diuidunt. Quia vt S. Hilarus Papa dicit: *Non minùs in ſanctarum traditionum ſanctiones committitur, quàm in iniuriam ipſius Domini proſilitur.* Et B. Leonis decernentis, quia in cauſis quæ ad generalem obſeruantiam pertinent omnium Domini ſacerdotum, nihil ſine Primatibus oportet impleri, non fuit ſocius diſciplinæ: vnde timendum eſt, vt non ſit etiam conſors communionis ſuæ: à cuius communione ſi fuerit alienus, cum his qui præfatis Synodis interfuerunt, & quorum decreta conuelli fecit, ac per hoc, cum Eccleſia Catholica communionem habere non poterit. Et in Edicto quinti Concilij ſcriptum eſt: *Miramur eorum dementiam qui diuinæ Scripturæ contraria agunt, euidenter dicenti, quia æqualiter horribilia ſunt apud Deum impius & impietas eius. Actio enim cum actore punitur.* Si autem ſimiliter impietas horribilis eſt Deo, & ille qui impiè agit, certè ſeparatus eſt talis à Deo, & anathemati iuſtè ſubiicitur. Anathema enim nihil aliud ſignificat, niſi à Deo ſeparationem: ſicut in veteri, & in nouo Teſtamento iudicium de anathemate ſignificat.

PARS II. Gregor.

Hilar. ep 4.

S. Leo cit.

Quinta Synodus in confeſſ. fidei Iuſtiniani.

Anathema quid ſit.

PARS II.

CAPVT XII.

Quòd in ea Collectione, sanctorum Patrum dicta sensúsque corrupit.

ET in eo, de quo agitur, libello, sed & in illo, quem per Wenilonem quondam Archiepiscopum mihi misit, quem paulò infrà commemorabo (eum enim præ manibus habeo) is verbis B. Gregorij, de quatuor errorum capitulis, de quibus ad Theoctistam Patriciam scripsit, quibus dicit: *Si qui verò sunt qui dicunt, quia compulsus quisquam necessitate se anathematizauerit, anathematis vinculo non tenetur:* verbis suis imposuit, immittens, & superadiiciens, *aut contra ea quæ sub anathemate prohibita sunt, præsumpserit.* In eodem autem loco, vbi dixit: *Si qui sunt igitur, qui sub nomine Christiano, hæc quæ prædiximus errorum capitula, aut prædicare audent, aut taciti apud semetipsos tenere:* detruncauit, & peruertit ad suum sensum dicens: *Si qui sunt igitur qui sub nomine Christiano hæc prædicare audent.* Non timens sententiam sanctæ Sextæ Synodi in duodecima actione prolatam hoc modo: *Inueteratum Macarium in impietatis dogmatibus, & non solùm vniuersam Christo amabilem plebem, quæ hanc à Deo conseruandam regiam vrbem inhabitat euersione turbulenta potantem; testimoniáque sanctorum & probabilium Patrum falsantem, & quædam quidem abscidentem, quædam verò addentem, & secundùm quod ei videbatur, in deuio mittentem, piissimum & à Deo coronatum principem per oblata ab eo codicia; sed &*

Gregor. l. 9. ep. 39. in fin.

Hinc. Laud. p. 573.

Ibid.

Sexta Syn. act. 12.

Macarius Antiochenus, scripturarum corruptor.

à Solis ortu vsque ad occasum per litteras suas, & per homines quos mittebat, vniuersos perturbantem, & à fide vera segregantem, & iustè atque rationabiliter à pontificali habitu denudatum, nullatenus diuina regula de cetero suscepit in doctoris sede residere: ne ex hoc propriæ suæ hæreseos musto iam recrudescere faciat intelligentiam, & fiant, iuxta quod scriptum est, nouissima illius hominis deteriora prioribus. Et Macedonius Constantinopolitanus Episcopus ab Imperatore Anastasio legitur expulsus, quoniam Euangelia falsasset, & maximè illud Apostoli dictum: *Quod apparuit in carne, iustificatum est in spiritu;* & peruertisse vt legeretur, *vt esset Deus, apparuit per carnem.* Quales redarguit Paulus Apostolus de se, & suis sociis dicens: *Non enim sumus,* inquit, *sicut plurimi adulterantes verbum Dei. Adulterare est,* inquit B. Gregorius, *verbum Dei, aut aliter sentire quàm de illo est, aut ex eo non spiritales fructus, sed adulterinos fœtus quærere laudis humanæ.* Vnde Gelasius ad Episcopos per Dardaniam constitutos, de huiusmodi prauè sentientibus scripsit: * *Quia maiores nostri necessariò præcauerunt, vt contra vnamquamque hæresim* * *quod acta semel Synodus pro fidei communione, & veritate Catholica atque Apostolica promulgasset, non sinerent nouis post hæc retractationibus* * *nubilari: ne prauis occasio præberetur, quæ medicinaliter fuerant statuta, pulsandi: sed auctore cuiuslibet insaniæ ac pariter errore damnato, sufficere iudicarunt, vt* * *quisquis aliquando huius erroris communicator existeret, principali sententia damnationis eius esset obstrictus, quoniam manifestè quilibet vel professione sua, vel communione posset agnosci.* Et post ali-

PARS II.

Macedonius CP.

1. Timot. 3.

2. Cor. 2.

Gregor.

Gelas. epist. 13. sub init.

* al. *Quia maiores nostri diuina inspiratione cernentes.*

* *coacta Synodus*

* *mutilari:*

* *quisque*

PARS II.

quanta : *Quoniam idem ipse error, qui semel est cum suo auctore damnatus, in participe quolibet praua communionis effecto, execrationem sui gestat & pœnam.*

Hinc. epist. 55. p. 600.

Post præfati denique monstruosi libelli à se monstruosè collecti suam suorúmque subscriptionem, litteris quarum exemplar habeo, denuò illum commonui, vt ea quæ in parochia sua contra rationem & auctoritatem egerat, studeret corrigere. Sed admonitioni meæ non paruit : cùm dicat Apostolus : *Obedite præpositis vestris in Domino.* Et S. Leo decernat, vt *qui scit se quibusdam præpositum, non molestè ferat aliquem sibi esse prælatum.*

Hebr. c. 13.

CAPVT XIII.

Quòd frequenter admonitus excusare culpas maluit; quàm corrigere, & accusatus in Synodo, non expectato fine iudicij, fugam arripuit.

Hinc. ibid. & l. 55. Cap. Præfat.

DEINDE ex epistolis Romanæ Sedis Pontificum ante Nicænam Synodum scriptis libellum à se collectum, & 20. versiculis, in nomine domni Regis Caroli titulatum, per venerabilem quondam Archiepiscopum Wenilonem, in Gundulfi villa coram Episcopis qui adfuerunt, mihi direxit. De quo, illi, scripto respondi, cuius exemplar hîc habeo : monens illum, vt sacris Canonibus & Apostolicæ Sedis decretis ex eisdem sacris Canonibus promulgatis fidem accommodaret, & debitam obedientiam illis dependeret. Inde in Attiniaco Remensis parochiæ, illi coram Episco-

pis qui adfuerunt, dedi libellum in 55. Capitulis, 44. versibus titulatum, auctoritates Ecclesiasticas continentem, contra illa quæ in præfatis suis duobus libellis collegerat: monens vt à talibus huiusmodi reprehensionibus se cohiberet; & se sacris regulis subdens, pacem & sanctimoniam, secundùm Apostolum, sequi studeret. Is autem nullam inde meæ admonitionis satisfactionem exhibuit. Quin potiùs rotulam prolixissimam de quadam Capella, vnde eum sæpe litteris, pro reclamatione ad me hominum ex sua parochia, monui: sed nihil profeci: & fabulis de Fimo presbyteri parochiæ suæ, & villæ Ecclesiæ nostræ; sed & de aliis mendaciter compositis, de quibus se ipse presbyter ad me non reclamauit, nec in aliqua Synodo comprouinciali vllam rationem inde commouit, contextam, in eodem Concilio mihi porrexit. De qua rotula loqui, in aliud tempus dignum duxi differre, ne vobis tædium deliramenta sua inferant, & ad necessariora vos deliberanda impediant. Sed & præfatum suum monstruosum libellum, à se & à suis subscriptum, in eadem Synodo protulit: quem ibidem accipiens, hactenus seruo.

PARS II. Liber 55. Capitum. p. 383.

Capella in Attolacurte sita. l. 55. Cap. c. 1.

Non extat.

Et cùm me vidi post tot admonitiones nihil apud eum posse proficere, scedulam porrexi in Synodo decem prouinciarum, ab eisdem venerandis Episcopis quærens consilium, quid contra suam pertinacem contumaciam agere possem: & quæ illi . . . . . suæ contra colligationes suæ impietatis direxeram, coram illis nota feci. Vnde & ab ea-

Synodus apud Attiniacum.

Non extat scedula.

PARS II.

dem Synodo conuentus, quoniam iniustè ac irregulariter tantas & tales excommunicationes facere præsumpsit, dedit mihi in eadem Synodo professionis suæ libellum de regulari obedientia sua, quem habeo, qui ita se habet : *Priuilegio Hincmari Metropolitani prouinciæ Remorum Ecclesiæ secundùm sacros canones & decreta Sedis Apostolicæ ex sacris canonibus promulgata pro scire & posse me obediturum profiteor, & subscribo.* Et ex eo quòd sui homines se ad Regem reclamauerunt, quoniam ab eis sua beneficia, quæ apud antecessores suos, & apud eum proseruierunt, iniustè & inrationabiliter abstulisset, post datum mihi libellum in Synodo de regulari obedientia sua, electos iudices Episcopos apud me expetiuit : & tres, secundùm Africanum Concilium, scilicet Actardum, Ragenelmum, atque Ioannem à me sibi designatos suscepit ; & eorum, atque aliorum Deum timentium iudicio, in Domni Regis, sicut postulauit, præsentia, de quibusdam decretum fuit, vt beneficia sua quæ inrationabiliter perdiderunt, recuperare deberent. Tota autem eorum causa, vsque ad alium tractatum, certis interuenientibus causis non diffinita, sed die alia diffinienda, remansit. Et ante diffinitionem contra sacros Canones, sine vlla necessitate vel ratione, noctu fugâ lapsus, regularem diffinitionem expectare contempsit. Vnde sacri Canones Africani Concilij de Quodvultdeo, qui antequam aut iudices electos expeteret, aut etiam in rationem contrà conquirentem aduersùm se introisset, ratio-

Professio Laud. Hinc.

Electi iudices dati Laudunensi. Hinc. ep. 35. cit. p. 604.

Noctu fugâ lapsus.

nem ſubterfugiens diſceſſit, decreuerunt dicentes: *De Quoduultdeo*, inquiunt, *Epiſcopo Centurienſi*, * *quoniam aduerſarius ipſius cùm ſe petiiſſet introduci ad Concilium noſtrum, interrogatus vtrùm vellet cum eo apud Epiſcopos experiri, primò promiſerat; & alia die reſpondit, hoc ſibi non placere, atque diſceſſit. Placuit omnibus Epiſcopis, vt nullus eidem Quoduultdeo communicet, donec cauſa eius qualem potuerit terminum ſumat. Nam adimi ei Epiſcopatum, antequam cauſæ eius exitus appareret, nulli Chriſtiano videri iure* * *potuit*. Et item dicit, *vt per Epiſcopos iudices cauſa finiatur, ſiue quos eis* [*quin inter ſe conquirentibus*] *primates dederint, ſiue quos ipſi vicinos ex conſenſu delegerint. Si autem ex communi placito vicinos iudices elegerint, aut vnus eligatur, aut tres: aut ſi tres elegerint, aut omnium ſententiam ſequantur, aut duorum. A iudicibus autem, quos communis conſenſus elegerit, non liceat prouocare: & quiſquis probatus fuerit pro controuerſia nolle obtemperare iudicibus, cùm hoc primæ Sedis Epiſcopo fuerit probatum, det litteras vt nullus ei communicet Epiſcoporum, donec obtemperet*. Et Carthaginenſe dicit Concilium, *vt quiſquis Epiſcoporum accuſatur, ad primates prouinciæ ipſius cauſam deferat accuſator*. Et poſt aliquanta: *Verùm tamdiu poſt menſem ſecundum non communicet, donec purgetur. Si autem ad Concilium vniuerſale anniuerſarium occurrere noluerit, vt vel ibi cauſa eius terminetur, ipſe in ſe damnationis ſententiam dixiſſe iudicetur. Tempore ſanè quo non communicat, nec in ſua Eccleſia, vel parochia communicet*. Et iam tranſactus eſt annus, ex quo à me, ſuo Metropolitano, præfatos iudices

PARS II.

Cõcil. Afr. c. 54. & Cod. Can. Eccl. Afr. can. 87.

* al. quomodo

* al. potuiſſet.

Cõcil. Mileu. c. 21.

Cõcil. Afr. c. 87. Cod. Can. Eccl. Afr. can. 21. & 22.

Formula iudices eligendi.

Cõcil. Carthag. III. c. 7. Cod. Can. Eccl. Afr. can. 19.

PARS II.

electos expetiit, & accepit; & causam suæ accusationis regulariter executus non fuit. Et dilata est hactenus ex eo sententia Africani Concilij, de Maximino Episcopo promulgata: *De Maximino*, inquit, * *Bacagensi, & ad eum, & ad ipsam plebem placuit de Concilio litteras dari, vt & ipse ab Episcopatu discedat, & illi sibi alium requirant.*

Cōcil. Afr. c. 55. Cod. Can. Eccl. Afr. can. 88. * al. *Maximiano Bagaiensi*,

CAPVT XIV.

Quòd fugam illam infirmis rationibus excusare conatur.

Hinc. Laud. ep. *De his q. a vobis* p. 610.

ET cùm hæc ita se habeant, idem frater mihi rescribens, multis allegationibus se necessitate compulsum, & persecutionem declinantem fugisse asseuerat, sicut sua scriptura, quam hîc habeo, prodit. Videlicet, [16] quia omnes homines sui banniti fuerunt ad causas, ita vt nec vnus, dum rediret ad mansionem, illum sequi permissus sit: Nortmanno hoc agente pro villa Pauliaco, eò quòd illam concessione Regia, & Apostolica etiam, vt scirem, auctoritate recipiens, illum iidem sui homines in eandem villam secuti sunt. Et in eisdem suis allegationibus ponit testimonia ex epistola Iulij Papæ in Athanasij pro fuga defensione: *Quia Dominus quando Pharisæi consilium fecerunt aduersùs eum vt eum occiderent. Sciens autem Jesus discessit inde. Et discipuli propter metum Iudæorum recesserunt, celantes seipsos. Et Paulus in Damasco à principe gentis quæsitus de muro in sporta depositus est, & manus quærentis effugit.* Sed vtrùm

Ibid. p. 613. Ep. 2. ad Orientales.

2. Cor. 11.

vtrùm pro eo. ¶ si Franci homines ad iudicia suis legibus vocabantur, vt quod contra legem fecisse querebantur, aut legibus emendarent, aut legaliter defenderent, fugere illum oportuit, an non, causa in promptu est. Et vtrùm præmissa testimonia, suæ quam dicit persecutioni, suæque causæ ac personæ, vel persecutoris sui personæ, quam specialiter signat, sed & aliis personis se persequentibus à se designatis conueniant, an non, ratio manifestè demonstrat. De fuga verò Athanasij, & quando, ac qualiter, vel pro quibus, Episcopis vel ministris Ecclesiasticis fugiendum sit, B. Augustinus in epistola ad Honoratum Episcopum inter alia dicit: *Fortasse quis dicat ideo debere fugere Dei ministros talibus imminentibus malis, vt se pro vtilitate Ecclesiæ temporibus tranquillioribus seruent. Rectè hoc fiet à quibusdam, quando non desunt alij, per quos suppleatur Ecclesiasticum ministerium, ne ab omnibus deseratur. Quod fecisse Athanasium suprà diximus. Nam quantùm necessarius fuerit Ecclesiæ, quantúmque profuerit quòd vir ille mansit in carne, Catholica fides nouit, quæ aduersùs Arianos hæreticos ore illius & amore defensa est. Sed quando est commune periculum, magis timendum est ne quisquam id facere credatur non consulendi voluntate, sed timore moriendi: magísque fugiendi obstet exemplo, quàm viuendi prosit officio: nulla ratione fugiendum est.* Et item post aliquanta: *Quicunque igitur isto modo fugit, vt Ecclesiæ necessarium ministerium non desit, facit quod Dominus præcepit, siue permisit. Qui autem sic fugit, vt gregi Christi ea quibus spiritaliter viuit alimenta subtrahantur, mercenarius*

PARS II. *Refellitur.*

Quando fugere liceat.

August. epi. ad Honor.

Athanasij fuga vtilis Ecclesiæ.

Matt. c. 10.

 ille est, qui videt lupum venientem & fugit, quoniam non est ei cura de ouibus. Ioan. c. 10.

CAPVT XV.

Quòd res Ecclesiæ quæ controuertuntur, Regi concessit Normanno tradendas.

Hinc. epist. 35. p. 603.

DE eo quod scripsit, me scire eandem villam illi concessione Regia, & Apostolica etiam auctoritate sibi redditam, quod in eius litteris legi, hoc me scire non denego. [18] Dicit enim ibi, ad petitionem virorum venerabilis memoriæ Chonradi, & Rodolfi, se eandem villam concessisse Regi, vt eam Nortmanno, qui antea illam tenuerat, beneficiaret. Superadiiciens in responsione sua, quia si ipsam villam in alodem haberet, quidquid Regis esset voluntatis ex ea facere gauderet; quia illud voto Regis non obuiabat, nec inde ei periculum animæ imminebat. Ceterùm quando illam concessionem de rebus Ecclesiæ suæ fecit, nec mea conscientia, vel Coepiscoporum Remensis prouinciæ; sed nec cum consensu presbyterorum ac diaconorum Laudunensis Ecclesiæ, sicut præcipiunt Canones, fecit. Sed & hoc inde scio, quod in domni Apostolici epistola exinde legi. Et quia quando Nortmanno ipsam epistolam ostendi, dicens illi, quia nisi ab ipsis rebus Laudunensis Ecclesiæ quas inuaserat, se mox exueret, illum secundùm iussionem domni Apostolici excommunicarem; coram plurimis Episcopis mihi

Laudunensis res Ecclesiæ sua Regi malè concessit.

Nortmannus excommunicationem deprecatur.

respondit, vt pro amore, & honore Dei, & sancti Petri, ac domni Apostolici illum non excommunicarem, quia nec meus parochianus erat, & ipsas res non inuaserat; & habebat inde auctorem, qui illi eas beneficiauit: & si ipse suus auctor eas illi contradiceret, nihil postea se inde præsumeret.

CAPVT XVI.

Quòd falsò dicit se detentum fuisse ne Romam, quò appellabat, adiret.

DICIT etiam in eodem scripto suo Hincmarus, ideo se ab Attiniaco fugisse, quia *Siluaci memor fuerat, vbi & ego adfui, quod illi nihil profuit, sed obfuit: quia pro eo solummodo retentus fuit, ne Romam domni Apostolici præceptis obediens iret: quod à seculo non est de Episcopo ab Episcopis auditum.* Vnde respondi, quia nec tunc, sicut pro certo scio, & illi mecum sciunt qui adfuerunt, nec vnquam prout reminisci valeo, illum Romam appellasse pro quacunque causa audiui. Tunc autem ad Synodum, quæ in proximo futura erat, inuitatum audiui. Sed & multorum diuulgabatur oribus quia cum Hlotario agebat, quatenus Ecclesiam sibi commissam, & oues sibi creditas desereret, vt ad Hlotarium iret, & in regno illius honores obtineret. Verumtamen ex hac causa nullam rationem tunc cum domno Rege habui; sed & domnus Rex nihil inde tunc mihi dixit.

Hinc. Laud. p. 613. cit.

Laudunensis defectionem à Rege cogitat.

CAPVT XVII.

Quòd post fugam Hincmaro Remensi per litteras significauit se Romam euocari à Pontifice, quibus ab eodem Remensi responsum est. Et quòd contra suam professionem venit.

Hincm. epist. 35.

IS autem frater Hincmarus, postquam electos iudices, à me regulariter, vt scripsi, datos sibi suscepit, & incautè ac inhonestè noctu fugâ lapsus abscessit, [19] pitaciolum inrationabiliter confectum, & manu sua subscriptum, ac præfatæ professioni suæ vsquequaque contrarium, per Ermenoldum diaconum suum 6. Non. Iul. 3. Indict. mihi transmisit, quod ita se habet.

Epist. Hincmari Laudunensis ad Remensem.

Reuerentissimo Remorum Archiepiscopo Hincmaro, sanctæ Laudunensis Ecclesiæ Hincmarus Deo miserante Episcopus, debitam in Christo deuotionem. Vos scitis quia ab vniuersali sanctæ Romanæ Ecclesiæ Papa, patre quoque nostro & magistro Hadriano bis vocatus existo. Et vos ipsi in quaternionibus mihi à vobis in Attiniaco Palatio coram Archiepiscopis, & Episcopis qui affuerunt datis, quòd ad eandem Sedem venire totidem vocatus detractem, me reprehendistis: si vitio scriptoris pro detrectem, quod est dissimulem, vel differam, detractem, quod valde tractem non ab re accipi potest, intercharaxatum non fuit. Vnde vos nunc pro amore Dei omnipotentis, & reuerentia S. Petri exposco, sicut & in eadem Synodo Attiniaco à vobis conuocata, quod impetrare non valui, expostulaui; ac iam etiam per integrum efflagitaui annum: & præcipuè in Sy-

Puerilis argutatio.

nodo apud Vermeriam Palatium olim ab horno habita obsecrando declamaui. Et quæ sequuntur: *Ego Hincmarus S. Laudunensis Ecclesiæ Episcopus sponte subscripsi.*

Habetur integra apud Rem. p. 351. & epist. 55. p. 604.

De quo pitacio latiùs in quaterniunculis, vt suprà dixi, ei datis respondi: & quia nunquam vel nusquam Apostolicam Sedem eum adire prohibui. Insuper etiam illum, sicut & ipse scripsit, cur iussionem inuitationis domni Apostolici prosequutus non fuerit, reprehendi. Qui vndicunque sibi visum fuit, cùm de suis insolentiis increpatus est, licentiam eundi Romam petit, vel Sedem Apostolicam appellat. Quando verò Rex, & Episcopi sunt sibi placabiles, de ipsa licentia nihil dicit, nec Sedem Apostolicam appellat: cùm sacri præfigant Canones qualiter, & vnde, & vbi appellare debeat Episcopus Apostolicam Sedem. Et anno præterito, postquam in Attiniaco libellum de sua regulari obedientia mihi porrexit in Synodo, Sedem Apostolicam non appellauit, nec de licentia illuc eundi aliquid dixit. Sed cùm commotus inhonestè inde discessit, præmissum pitaciolum de licentia Romam eundi, circa Kal. Iulias mihi direxit. Postea verò nihil mihi inde mandauit, nec quando mecum locutus fuit, inde aliquid dixit. Sed & cum domno Rege in subsequenti mense Septembrio in Siluaco, & in mense Octobrio Remi, vbi & ego fui, & domni Apostolici missi ibi fuerunt, & inde nihil dixit. Deinde mense Februario in Compendio cum domno Rege per aliquot dies fuit, & ego etiam illic fui. Postea

Hinc. epist. 55. cit. p. 405.

Frustratoria appellatio.

Suprà in lib. Proclam. Regis, c. 5.

PARS II.

verò mense Aprili apud Siluanectis cum domno Rege fuit. Et demum in Siluaco per aliquot dies cum domno Rege fuit, & ego etiam ibi fui, & nihil inde dixit. Et iam plures Kalendæ mensis Augusti pertransierunt vltra placitum quod ei domnus Apostolicus misit, mandans vt vltra illas Kalendas non remoraretur quin Romam pergeret. Scripsi etiam illi, quia insulsè scripserit, quoniam si licentiam ei eundi Romam apud Regem non impetrarem, *ab hinc vt Archiepiscopo Coepiscopus obtemperare debet, canonicè mihi obsequi non posset.* Et quia contra rationem hoc dixit, ei ex epistolis B. Leonis ostendi; & vt Decretales epistolas quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma pro diuersorum patrum consolatione dederunt, de quibus (vt à Metropolitano priuilegio contra Canones & decreta Sedis Apostolicæ, ex eisdem sacris Canonibus promulgata se possit exuere, contumacia pertinaci contendit) illum commonui, vt secundùm dictum B. Gelasij venerabiliter susciperet, & sacra Concilia, vt Gelasius, & ceteri Catholici videlicet, doctíque Pontifices decreuerunt, inuiolabiliter conseruaret, illi suasi.

Hinc. l. 55. Cap. c. 20. p. 452.

Et de eo quod scripsit, quia *quod Apostolica Sedes de eo voluit, ac disposuit, Remigio & Arduico Archiepiscopis committere, commisit:* scilicet vt per eos domni Apostolici epistola, vnde illi mandaui, ad domnum Regem perueniret, & ipsi eius causam agerent: illi non credo: quoniam epistola domni Apostolici mihi directa apertè demonstrat, illam de

Ibid. c. 8. p. 412.

qua obliquè satagit, mihi misisse, vt ego illius, videlicet suffraganei mei, causam agerem apud Regem: quatinus & Apostolica Sedes vigorem proprium retineret, & à se concessa aliis iura sua non demeret.

PARS II.

Et his, vt præmisi, subscribens, illi professioni & subscriptioni quam coram Episcopis decem Prouinciarum in Synodo apud Attiniacum professus fuerat, & manu propria subscripserat; scilicet, quia priuilegio Metropolitano prouinciæ Remorum Ecclesiæ secundùm sacros Canones, & decreta Sedis Apostolicæ ex sacris Canonibus promulgata pro scire & posse se obediturum, contraria profitendo subscripsit. De qua professione atque subscriptione in eadem Synodo mihi data, S. Leo in epistola ad Septimum Episcopum dicit: *Saluberrimum est*, inquit, *& spiritalis medicinæ vtilitate plenissimum, vt siue presbyteri, siue diaconi, * vel cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, errorem suum, & ipsos erroris auctores damnari à se sine ambiguitate fateantur; vt sensibus prauis, & dudum peremptis * nulla adspirandi supersit occasio, nec vllum membrum Ecclesiæ talium possit societate violari, cùm per omnia illis professio propria cœperit obuiare.* In qua professione & subscriptione sua confratres & venerabiles Coepiscopi nostri, consulentes duritiæ animi sui, & supportantes eum in caritate, noluerunt eum exaggerare de præteritis; sed tantùm futuram correctionem profitendo & subscribendo promitteret. Attendentes quòd B. Gregorius in Pastorali regula dicit:

S Leo epist. 85. Septimio Episc.

* al. *siue alij,*

* al. *nulla sperandi*

Gregor.

PARS II.

Quia plerumque quos fortis pigmentorum potio curare non valuit, ad ſalutem priſtinam aqua tepens reduxit: & nonnulla vulnera quæ curari inciſione ferri nequeunt, fomentis olei ſanantur: & durus adamas inciſionem ferri minimè recipit, ſed leni hircorum ſanguine molleſcit.

Laudun. ſibi contradicit.

Et hac profeſſione quam ſubſcripſit, quia ſi ei licentiam eundi Romam, quò illum vel quenquam nunquam vel nuſquam volentem ire prohibui, apud domnum Regem Carolum non impetrarem, mihi ex tunc, vt Archiepiſcopo Coepiſcopus obtemperare debet, canonicè ſcirem illum obſequi non poſſe: ſubiungens, *Ego Hincmarus S. Laudunenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſponte ſubſcripſi:* illam quam in Synodo decem prouinciarum apud Attiniacum habitam mihi dedit, quantùm in ipſo fuit, deſtruxit. Sicut B. Leo in epiſtola ad Leonem Auguſtum, etiam tantus Pontifex de ſe dicens, oſtendit: *Secundùm Apoſtolum ſi quæ deſtruxi, hæc ædifico, præuaricatorem me conſtituo, & eis me vltionum conditionibus ſubdo, quas non ſolùm auctoritas beatæ memoriæ principis Martiani, ſed etiam ego mea conſenſione firmaui.* Deſtruxit enim in præfata Synodo inobedientiæ præteritæ inſolentiam, ædificans profitendo & ſubſcribendo futuram ſecundùm ſacros Canones erga ſuæ Metropolis priuilegium obedientiam. Quam iterum hac præuaricationis ſuæ profeſſione atque ſubſcriptione deſtruere, & adnullare ſategit, & priſtinam ſuam inſolentiam, rediuiuo furore reſuſcitauit: ac per hoc ſe præuaricatorem conſtituit.

Leo ep. 78.

Galat. c. 2.

Præuaricator.

Quas omnes profeſſiones & ſubſcriptiones ſuas ſapien-

sapientia vestra insimul conferat, & quod de subscriptione vel professione subscribentis ac profitentis, & negligentis atque refragantis sanctus Spiritus, per eos in quibus locutus est, & qui cum Deo in cælo regnant, & in terris miraculis coruscant, decreuerit, solicita mente recogitet atque diiudicet. [10] Ait enim sacrum Carthaginense Concilium: *Si quis contra suam professionem vel subscriptionem venerit, in aliquo, ipse se honore priuabit.* Quid enim in hac nouissima subscriptione sua sacris Canonibus & suprascriptis professionibus & subscriptionibus suis contraria, congruentius referri potest, quâ dixit, Ego Hincmarus contra meam professionem, vel subscriptionem veniens, sponte me honore priuaui?

Pars II.

Concil. Carthag. II. can. 13.

Sed fortè dicet, alias subscriptiones se inuitum, atque coactum fecisse. Et quid dicet de illa subscriptione, quâ libello compilationum suarum, nullo petente, vel sperante, subscripsit, & ab aliis quibusdam inuitis subscribi fecit? Illi nempe qui de verborum differentiis loquuntur, sicut Nonius Marcellus Peripateticus, in libello de compendiosa doctrina, dicit: *Hoc distare inter confiteri & profiteri autumant, quòd confiteri voluntatis est, profiteri necessitatis, & coacti.* Sed non illi hoc ad voluntatem suam succurrit, qui contra suam professionem & subscriptionem venit. Cùm S. Leo, sicut multoties in illius inuenitur epistolis, ab vnanimitate Catholicæ pacis exorbitantes, professionem cum absolutissima subscriptione coram omni Clero,

Nonius Marcel. c. 5.

PARS II.

& vniuersa plebe,* clare præcipiat. Et S. Gregorius in epistola ad Theoctistam Patriciam, de his qui dicebant, quia si compulsi aliqui de quibus iustè reprehendebantur, anathematizare se, dicerent, anathematis vinculo nullo modo teneri, manifestissimè dicat: *Et si sunt*, inquiens, *qui certissimè talia sentiunt vel tenent, quia Christiani non sunt, dubium non est: eósque & ego, & omnes Catholici Episcopi, atque vniuersa Ecclesia anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt, & contraria loquuntur.*

* dare

Gregor. l. 9. ep. 39.

CAPVT XVIII.

Quòd scedulam fictam quasi ab Episcopis Concilij Tullensis conscriptam obtulit, cui rescripsit Remensis adhortans ad patientiam, & maturam rerum cognitionem.

Hinc. epist. 54. p. 595.

DENIQVE ad hæc 15. Kal. Aug. 3. Indictionis, misit ad me apud Pontigonem, Heddonem Ecclesiæ suæ Præpositum, & per eum scedulam quandam mihi direxit, quam habeo sub chirographo: cuius partem coram Episcopis qui adfuerunt, Remigio scilicet, Harduico, Francone, Hodone, atque Willeberto, & aliis Ecclesiasticis viris referendam illi donaui; ne postea mihi eandem scedulam, si vellet, misisse negare valeret. Quæ confecta est quasi ex nomine Synodi apud Tusiacum: quam antequam per Heddonem clericum suum acceperim, nunquam vidi, & nunquam vel nusquam audiui; sed nec qui adfuerunt Episcopi, eam se vidisse & audisse dixerunt. Cui scedulæ ab

Extat in Concilio.

Episcopis qui præfatæ Synodo interfuerunt, multifariè multísque modis : sed & à se asserit esse subscriptum; quæ in quibusdam, sacris regulis contraria, & suæ excommunicationi quam fecerat in parochia sua, ẽst consona. Dicitur enim ibi de damnato, vt *dum viuit, ita à cœtu & societate fidelium remotus, à corpore & sanguine Domini separatus, vt nec in finem communionem accipiat, neque corpus ipsius more fidelium cum oblationibus & psalmis atque hymnis ad sepulturam deducatur.* Et aliquantò inferiùs : *Habeántque principes & iudices hanc in populo Dei diligentiam, vt vbicunque tales in potestate eorum ab Episcopis requisiti fuerint, absque mora eis exhibeant, ne fortè si dissimulauerint, aut mandatum Episcopi contempserint, ab Ecclesia Dei proiecti, nec sepulturam cum fidelibus recipiant.* Et aliquantò supra istam sententiam : *Si clericus tanti cupiditate sacrilegij corruptus, aut laicus quicunque hac iniquitate deceptus fuerit, & cognoscens damnationem suam pœnitentiæ remediis secundùm ordinem & dispositionem sui Episcopi se summiserit, volumus vt peruasa & præsumpta secundùm qualitatem in simplum, aut in duplum, aut in triplum, aut in quadruplum Ecclesiæ cui damnum inlatum est, primùm restituat. Inde pro sacrilegio ab Episcopo suo consilium salutis, & pœnitentiæ modum suscipiat.* Quæ constitutio restitutionis, saluo legum iure contraria esse dinoscitur decretis B. Gregorij ad Augustinum Anglorum Episcopum interrogantem : *Obsecro quid pati debeat, si quis aliquid de Ecclesia furto abstulerit?* Responsio beati Gregorij hinc post aliquanta : *Addis etiam quomodo ea quæ furto de Ecclesiis abstu-*

Gregor. ep. vlt. l. 12. ad August. interrog. 4.

PARS II.

lerint, reddere debeant? Sed absit vt Ecclesia cum augmento recipiat, quod de rebus terrenis videtur amittere, & lucra de vanis quærat.

Refellitur scedula ex vanis subscriptionis, quæ extat.

Quæ scedula, vt ostendi, Ecclesiasticis ordinationibus contraria, etiam & ex hoc mendax esse patenter ostenditur, quia eorum Episcoporum nomina ibi habentur subscripta, qui nondum erant Episcopi: & etiam duorum Episcoporum nomina ex vna ciuitate, & vno tempore ibi sunt posita: & eorundem Episcoporum nomina qui successerunt ante nomina suorum decessorum ibi ponuntur. Habetur enim ibi nomen Christiani Autisiodorensium, & longè pòst Abbonis item Autisiodorensium, cui Christianus successit. Et inscribitur ibi nomen Rainelmi Nouiomagensium, qui nondum erat Episcopus: deinde longè pòst, nomen Immonis Nouiomagorum inscribitur, cui Rainelmus successit. Et aliorum Episcoporum ibi habentur nomina, qui eidem Synodo non interfuerunt. Et nos qui interfuimus, sed & se nobiscum his subscripsisse mendaciter dicit, quibus non subscripsimus. Vnde videndum est si illi conueniat, quod Africanum decreuit Concilium, de Episcopo qui Donatistis se communicasse mentitus fuerit: vt *si probatum fuerit eum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eos communicasse, quos eo sciente non communicasse constiterit, etiam Episcopatum amittat.*

Concil. Afr. p. 91. Cod. Can. Eccl. Afr. can. 114.

Hinc. epist. 34. p. 594.

Et postquam idem Præpositus Heddo mihi præfatam scedulam dedit, dixit inter cetera, seniorem suum mihi mandasse, quia non posset dimit-

tere, vt homines ſuos qui res de ſua Eccleſia tenebant per poteſtatem & verbum Regis, non excommunicaret. Quoniam altera vice quando domno Apoſtolico mandauit de Nortmanno, hoc ei remandauit domnus Apoſtolicus, vt priùs inde feciſſet ſuum miniſterium, & tunc ſe reclamaſſet. Et hoc ideo hactenus dimiſerat, donec hoc mihi mandaret, vt ſcirem quia nunc inde ſuum miniſterium faceret. Vnde inter cetera ei ſcripſi: *Age frater cariſſime, quod Epiſcopalem condecet grauitatem, expectans donec ad prouincialem Synodum, cuius iam tempus in proximo eſt, conueniamus; in qua fauente ac cooperante Domino, ſecundùm decreta B. Gregorij, & de * indecentibus cauſis diſceptatio, & ſit ſalubris de Eccleſiaſtica obſeruatione conlatio, quatenus dum per hoc & præterita corrigentur.* Et quæ ſequuntur in epiſtola Hincmari 34. vſque ad finem.

PARS II.

* al. *incidentibus*

Ibid. p. 596. Superfluum viſum eſt reliqua deſcribere iā excuſa.

CAPVT XIX.

Quòd poſt fugam ab Attiniaco, relicto Eccleſiæ iudicio ſeculares iudices à Rege expetiit, & iudicata retractari fecit.

ET euoluto duorum circiter menſium ſpatio, poſtquam noctu aufugit ab Attiniaco, ante diffinitionem cauſarum, de quibus apud Metropolitanam auctoritatem electos iudices expetiuit: quibuſdam machinationibus exquiſitis ab eo iuſſio eſt principalis elicita, vt de quibus electos iudices, ſecundùm ſacros Canones accepit, non ſo-

Hinc. epiſt. 35. p. 605.

PARS II.

lùm eorum querela, quorum causa vsque ad alium tractatum diffinienda remansit, verùm, & quæ, vt dixi, in domni Regis præsentia electorum iudicum sententiâ decisa fuerunt, sine Metropolitani conscientia, sinéque canonico & Episcopali iudicio, per iudices seculares, Helmigarium scilicet mercati palatij Telonearium, & Flotarium, ac Vrsionem villarum regiarum maiores refricarentur. Contra canones, qui ab Ecclesiasticis ad maioris auctoritatis Ecclesiasticos iudices, & non à maioribus ad minores, nec ab Ecclesiasticis ad seculares; neque à consensu partium electis prouocari permittunt. A quibus secularibus iudicibus à se petitis, quædam ex diffinitis refricata & immutata, quædam verò ex diffiniendis sunt diffinita, adinuentitia reputatione, sicut ab ipsis qui in eodem placito fuerunt, dicitur de non necessariis & inconuenientibus iuramentis reperta: & ab eo, coram prædictis iudicibus ipsis, siue accusatoribus, quos contra electos iudices, sicut expetierat, suscepit, proposita: quatenus & is, de quo legaliter ac regulariter diffinitum fuerat, vt beneficium suum haberet, quod contra rationem & æquitatem perdiderat, eadem adinuentione dimitteret: & illi quibus iudicatum fuerat, vt quoniam is post expetitum electorum iudicium, idem iudicium subterfugit, beneficia sua vsque ad legalem diffinitionem tenerent, beneficia ipsa desererent, &ipse quod incœperat, euindicaret. Cùm sicut ei non licet, de accusatione siue criminalis, siue ciuilis causæ,

Nortmannus.

Hincmarus Laudun.

relicto Ecclesiastico, publico purgari iudicio; ita etiam non licet illi postposito, vel contempto Ecclesiastico iudicio, ad secularia iudicia conuolare: vel quemcunque, vel etiam laicam personam pertrahere; neque ad forum suum sequi, si ipsa persona laica consenserit Ecclesiastico subire iudicio. Sicut lex Valentiniani, quam probat Ecclesia, demonstrat dicens: *Clericus si aliquem lite pulsauerit, in foro illius quem ad iudicium prouocat, audiatur. Si tamen pulsatus non adquieuerit ad presbyteri, & Episcopi venire iudicium.* Et S. Leo ac Romana Synodus in epistola Sarmationi, Caratoni, Desiderio, Episcopis & presbyteris omnium Ecclesiarum intra prouinciam * Tertiam constitutis directâ, dicit: *Si Clericus laicum pulsat, priùs se audiri ab Episcopis poscat: tum si petitioni suæ laicum viderit obuiare, ex* permisso Episcopi sui in seculi* moderatoris disceptatione confligat.* Videlicet, non per se, sed per aduocatum, sicut leges & regulæ sacræ decernunt. Et quod non licet cuiquam clerico, minimè autem licet Episcopo. Quoniam vt S. Hilarus Papa in suis decretis dicit, *reatu maiore delinquit qui potiore honore perfruitur: & grauiora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum.* Et Africanum Concilium decreuit: *Placuit,* inquiens, *vt quicunque,* scilicet clericorum, cum quibus & Episcopalis ordo connumeratur, *ab Imperatore cognitionem iudicum publicorum petierit, honore proprio priuetur. Si autem Episcopale iudicium ab Imperatore postulauerit, nihil ei obsit.* Et Carthaginenses Canones in III. Concilio: *Cui,* inquiunt, *ad eligendos iudices vndique Ecclesiæ patet auctoritas, ipse se in-*

PARS II.

Non licet clericis apud iudices seculares litigare.

S. Leo epist. 96.

* al. Thracam

* al. permissa

* moderatores

Hilarus in Synodo Rom. cit.

Concil. Afric. c. 71. Cod. Can. Eccl. Afr. can. 104.

Cócil. Carthag. III. can. 9.

PARS II.

dignum Ecclesiæ consortio iudicat, qui de vniuersa Ecclesia malè sentiendo, de iudicio seculari poscit auxilium: cùm priuatorum Christianorum causas Apostolus etiam ad Ecclesiam deferri, atque ibidem terminari præcipiat. Et item Carthaginenses Canones præcipiunt, *vt quisquis Episcoporum, presbyterorum, & diaconorum seu clericorum, cùm in Ecclesia ei fuerit crimen * institutum, vel ciuilis causa fuerit commota, si relicto Ecclesiastico iudicio, publicis iudiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in * criminali: in ciuili verò, perdat quod euicit, si locum suum obtinere maluerit.*

Ibid.

* al. intentatum.

* al. crimin. iudicio:

Vnde sanctus Leo cum Synodo Romæ habita prædictis Episcopis Sarmationi, Caratoni, Desiderio, & presbyteris omnium Ecclesiarum intra prouinciam * Tertiam constitutis, suis subscriptionibus hæc quæ sequuntur; misit: *Tantam seculi potestates circa sacerdotalem ordinem * reuerentiam præualere voluerunt, etiam hi quos sub Imperiali nomine terris diuina potentia præesse præcepit, vt ius * distringendorum negotiorum Episcopis sanctis iuxta Diualia constituta permiserint. Quod cùm & iuris antiqui edictis, & * inlatis frequentiùs sit legibus confirmatum, præsenti tempore à plerisque inuenimus fuisse calcatum. Nam prætermisso sacerdotali iudicio, passim ad examen * secularium transierunt. Quocirca nobis visum est, vt hanc & * sacrarum legum, & nostri ordinis contumeliam, & ad præsens vlcisceretur plena districtio, & obseruandam formulam constitueret in futurum. Censemus itaque, vt quicunque prætermisso sacerdote Ecclesiæ suæ, ad disceptationem venerit secularium, sacris liminibus expulsus, à cælesti arceatur altario; neque*

Notabile decretum Synodi Romanæ sub Leone Magno, ep. 96. cit.

* *Thraciam*

* al. *tantâ reuerentiâ præualuere, etiam hi*

* al. *distinguendorum*

* al *illibatis*

* al. *seculare*

* al. *sacra legis*,

vllus

vllus post hanc diffinitionem, quæ communi sedit arbitrio, quicquam sibi vltra præscriptum vindicare nitatur. * *Ita fieri, vt & hi qui antè errauerunt, congrua emendatione se corrigant, & qui sub obseruatione clericali, cælesti probatur seruire officio,* * *ex clerico habendum, si prætermisso sacerdotum iudicio, secularium adierit potestatem. Quod ideo singulos vniuersósque volumus agnoscere, vt quod pleno iustitiæ & iuris ordine constitutum est, effectum totius firmitatis* * *ex omnibus clericorum negotiis sortiatur.* Et paulò pòst: * *Leo Episcopus subscripsi. Victorius Episcopus subscripsi. Eustachius Episcopus subscripsi.* Sic & ceteri qui adfuerunt Episcopi subscripserunt.

PARS II.

* al. & ita fiet,

* al. ex Clero abiiciendum,

* al. in omnibus

* al. Leo Episc. scribit. Victorius Episc. scribit. Eustach. Episc. scribit.

De his autem quæ, vt præmisi, diffinita fuerunt, & irregulariter sunt retractata, S. Leo in epistola ad Leonem Augustum per Philoxenum agentem in rebus directa dicit: *Quæ patefacta sunt, quærere; & quæ perfecta sunt, retractare; & quæ diffinita sunt, conuellere, quid aliud est, quàm de adeptis gratiam non referre, & ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere?* Vnde attendendum est, de tanta exaggeratione, quàm sit graue quod admisit, in obtentis, quæ patefacta sunt, quærere, & quæ perfecta sunt, retractare, & quæ diffinita sunt, conuellere. Quod tantæ sapientiæ, & sanctitatis atque auctoritatis vir Apostolicæ Sedis Pontifex reatui comparauit, qui, vt docet Apostolus, *in omnes homines pertransiuit*, & non nisi morte filij Dei potuit expiari. Et videndum si tale commissum sine vltione delata, absque periculo eorum quorum interest, valeat pertransire.

Semel indicata ne retractentur.

S. Leo epist. 78.

Philoxeni agentis in rebus suis nulla mentio, sed infrà ep 99.

Rom. c. 5.

Q

CAPVT XX.

Quòd excommunicationi complicum Carlomanni post quartam admonitionem non subscripsit.

Aimoinus l. 5. hist. c. 24. & seq.

DENIQVE postquam Karlomannus à domno nostro Carolo Rege glorioso inconuenienter ac perniciosè discessit, & multis filiis Belial sibi consociatis, regnum eiusdem domni nostri est deprædatus: vnde quantùm potuimus, fideles illius qui in hoc regno commorabamur, sategimus. Sed & domnus noster Rex postquam huc rediit, promissionibus paternis ac blanditiis, atque indulgentiarum largitione non modicè laborauit, quatenus eundem filium suum Deo & sibi restitui, & complices eius saluare valeret. Sed cùm ipse & nos Episcopi regni eius qui adfuimus, nec terrores diuini iudicij, nec promissiones regni æterni ac temporalium honorum, apud eum & complices eius proficere vidimus: Episcopale ministerium, quia ipse de Remorum diœcesi non erat, sed diaconus prouinciæ Senonum existebat, in complices eius qui de nostris parochiis erant: sed & in eos qui in iisdem parochiis nostris multa scelera perpetrarunt, sententiam excommunicationis Ecclesiasticæ, vsquedum resipiscerent, iaculauimus. Quam sententiam ad Archiepiscopos diuersarum prouinciarum dirigendam decreuimus, quæ ita se habet.

Flodoard. l. 3. c. 26.

Excommunicatio cõplicum Carlomanni.

Hincmarus Remorum Episcopus, ac plebis Dei famu-

lus, cum Remorum diœceseos venerabilibus consacerdotibus nostris, Remigio reuerentissimo Lugdunensium Archiepiscopo, & ipsius diœceseos venerandis Episcopis, salutem. Karlomannus domni nostri Karoli Regis gloriosi carne filius in diœcesi Remorum ex aqua & Spiritu sancto regeneratus, & à Patre sacro altari oblatus, religiosis diuini seruitij obsequiis mancipandus, ac in clericum tonsus; in diœcesi verò Sennensi, & in parochia Meldensi ab Hildegario eiusdem ciuitatis religioso Episcopo, per singulos gradus vsque ad ordinem diaconatus prouectus, nuper à patre, post plurima benignitatis ac beneficentiæ dona sibi conlata, fugâ lapsus, congregauit secum plurimos filios Belial. Et quæ sequuntur apud Hincmarum, epistolâ 32. vsque ad illa verba. *Cuiquam illorum imminens vrgentis mortis periculum ingruerit, secundùm præfatam sacrarum regularum formam, poscenti, vltima pœnitentia, & viatici muneris communio non negetur. Quæ idcirco vestræ reuerendæ fraternitati innotescere procurauimus, vt vobis commissos talium ante correctionem vitare perniciosum consortium secundùm sacram regulam denuncietis, ne illorum pestilenti contagione maculentur. Nomina autem vobis eorum omnium de quibus agitur, adnotata, propter pluralitatem mittere non valuimus; sed signa vobis certissima designamus; quia sicut Christus suis dixit: In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem: ita & vos cognoscetis illos à discipulatu Christi, qui suos docuit esse pacificos, fore per insolentiam alienos, & ab vnitate ipsius Ecclesiæ separatos, qui Karlomanno & suis complicibus in apostasiæ obstinatione perseuerantibus, pertinaciter adhærere decreuerunt. Valete fratres carissimi, semper in Domino,*

PARS II.

Meldensis clericus.

Et hæc describere supersedimus, quia extant in Hinc. ep. 32. p. 333.

Hæc desiderantur in excusis.

Ioan. c. 13.

PARS II.

mihi consensum suum inde regulariter, & obedienter misêrunt, ibi superaddendum aliquid mandauerunt. Præsertim cùm eadem excommunicatio secundùm Euangelicam, & Apostolicam, atque canonicam, & decretorum Apostolicæ Sedis auctoritatem habeatur contexta: sicut in epistola tibi directa, vel tenuiter intelligens sine difficultate potest aduertere. Verumtamen quia Deus sæpe iuniori reuelat, & S. Gregorius B. Petri Apostolorum Principis in Apostolica Sede successor, ad quendam Episcopum scribit: Ego, inquiens, & minores meos quos ab inlicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultum est enim qui in eo se primum existimat, vt bona quæ viderit, discere contemnat. Rescribe mihi planis verbis, & non tortuoso, sicut soles, sed recto & aperto sensu, quæ tibi in tenore præfatæ excommunicationis tibi directæ, videntur iuxta sanctarum Scripturarum tramitem, traditionémque maiorum superadiicienda, vel detrahenda, seu immutanda: & voluntariè à te, vel à quoquam alio, salubriter discam quod nescio: & secundùm Euangelicam, & Apostolicam, atque Ecclesiasticam regulam, si quid perperè cum fratribus & Coepiscopis nostris Remorum diœceseos in hac causa, quod adhuc non recognosco, decreui, corrigere procurabo.

Gregor. lib. 7. ind. 2. ep. 64.

Hincmari modestia.

Tandem verò de eo quod scripsisti: Alioquin reminiscor & in hoc negotio illius sapientis, cuius crebrò agitis mentionem, dicentis: qui iubet impossibile, ipse se facit contemptibilem: non videtur mihi vt rationabiliter illud dictum, quod nec sacris Scripturis, nec Ecclesiasticis regulis continetur, (licèt in communi colloquio fortè, vt dicis, me hoc audieris dicere) in auctoritate ad contemnendam Metropolitanam commonitionem mihi debueris proponere. Et me huius cau-

sæ iussione apud te non feci contemptibilem; videlicet ad conseruiendum habilem, quia nihil tibi contra fidem & bonos mores, contra sacras regulas & Ecclesiasticam constitutionem, seu consuetudinem scripsi: ac per hoc nihil contemptibile, & ideo nihil impossibile iussi scribens, vt in meis litteris tibi directis continetur, quatenus veluti anteriores, & ordinatione tui posteriores, ac etiam de longinquioribus partibus obedienter miserunt; diutiùs mihi mittere consensum tuum non differres, aut certam & regularem rationem mihi rescriberes, cur ecce iam tertiò commonitus, & euolutis plusquam 30. dicbus ex quo inde litteras accepisti, Metropolitano mandato in hac causa obedire detractares: non immemor sententiæ B. Leonis quâ dicit: Qui non vult grauis oneris sarcinam ferre, non audeat alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri, dicentis: Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Et tu, frater, sequere sententiam sancti Spiritus, per eundem ibidem dictam: Qui scit se quibusdam præpositum, non molestè ferat aliquem sibi esse prælatum; sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat.

S. Leo ep. 84.

Ibidem.

Quapropter nunc tibi iterum, frater, scribo, non pueriliter sermonibus per glosulas exquisitis, vt studes, quo sine vllo intelligentiæ ac instructionis fructu à fatuis inanes admirationis rumusculos capias: nec quasi aërem verberans, vel mundanæ sapientiæ verbis, aut seculari militia tecum pugno, sed virtute dispositionis diuinæ: quia vt S. Leo ostendit, etiam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis; & cùm omnium par esset electio, vni tamen datum est vt ceteris emineret.

Quartò admonet & obtestatur vt subscribat.

S. Leo ep. 88. Dist. 22. c. Sacrosãcta Hinc. l. 55. Cap. c. 13. p. 423.

lùm eorum querela, quorum causa vsque ad alium tractatum diffinienda remansit, verùm, & quæ, vt dixi, in domni Regis præsentia electorum iudicum sententiâ decisa fuerunt, sine Metropolitani conscientia, sinéque canonico & Episcopali iudicio, per iudices seculares, Helmigarium scilicet mercati palatij Telonearium, & Flotarium, ac Vrsionem villarum regiarum maiores refricarentur. Contra canones, qui ab Ecclesiasticis ad maioris auctoritatis Ecclesiasticos iudices, & non à maioribus ad minores, nec ab Ecclesiasticis ad seculares; neque à consensu partium electis prouocari permittunt. A quibus secularibus iudicibus à se petitis, quædam ex diffinitis refricata & immutata, quædam verò ex diffiniendis sunt diffinita, adinuentitia reputatione, sicut ab ipsis qui in eodem placito fuerunt, dicitur de non necessariis & inconuenientibus iuramentis reperta: & ab eo, coram prædictis iudicibus ipsis, siue accusatoribus, quos contra electos iudices, sicut expetierat, suscepit, proposita: quatenus & is, de quo legaliter ac regulariter diffinitum fuerat, vt beneficium suum haberet, quod contra rationem & æquitatem perdiderat, eadem adinuentione dimitteret: & illi quibus iudicatum fuerat, vt quoniam is post expetitum electorum iudicium, idem iudicium subterfugit, beneficia sua vsque ad legalem diffinitionem tenerent, beneficia ipsa desererent, & ipse quod incœperat, euindicaret. Cùm sicut ei non licet, de accusatione siue criminalis, siue ciuilis causæ,

Nortmannus.

Hincmarus Laudun.

PARS II.

Non licet clericis apud iudices seculares litigare.

relicto Ecclesiastico, publico purgari iudicio; ita etiam non licet illi postposito, vel contempto Ecclesiastico iudicio, ad secularia iudicia conuolare: vel quemcunque, vel etiam laicam personam pertrahere; neque ad forum suum sequi, si ipsa persona laica consenserit Ecclesiastico subire iudicio. Sicut lex Valentiniani, quam probat Ecclesia, demonstrat dicens: *Clericus si aliquem lite pulsauerit, in foro illius quem ad iudicium prouocat, audiatur. Si tamen pulsatus non adquieuerit ad presbyteri, & Episcopi venire iudicium.* Et S. Leo ac Romana Synodus in epistola Sarmationi, Caratoni, Desiderio, Episcopis & presbyteris omnium Ecclesiarum intra prouinciam * Tertiam constitutis directâ, dicit: *Si Clericus laicum pulsat, priùs se audiri ab Episcopis poscat: tum si petitioni suæ laicum viderit obuiare, ex* permisso Episcopi sui in seculi* moderatoris disceptatione confligat.* Videlicet, non per se, sed per aduocatum, sicut leges & regulæ sacræ decernunt. Et quod non licet cuiquam clerico, minimè autem licet Episcopo. Quoniam vt S. Hilarus Papa in suis decretis dicit, *reatu maiore delinquit qui potiore honore perfruitur: & grauiora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum.* Et Africanum Concilium decreuit: *Placuit,* inquiens, *vt quicunque,* scilicet clericorum, cum quibus & Episcopalis ordo connumeratur, *ab Imperatore cognitionem iudicum publicorum petierit, honore proprio priuetur. Si autem Episcopale iudicium ab Imperatore postulauerit, nihil ei obsit.* Et Carthaginenses Canones in III. Concilio: *Cui, inquiunt, ad eligendos iudices vndique Ecclesiæ patet auctoritas, ipse se in-*

S. Leo epist. 96.

* al. *Thraciam*

* al. *permissa*

* *moderatores*

Hilarus in Synodo Rom. cit.

Concil. Afric. c. 71. Cod. Can. Eccl. Afr. can. 104.

Cōcil. Carthag. III. can. 9.

PARS II.

dignum Ecclesiæ consortio iudicat, qui de vniuersa Ecclesia malè sentiendo, de iudicio seculari poscit auxilium: cùm priuatorum Christianorum causas Apostolus etiam ad Ecclesiam deferri, atque ibidem terminari præcipiat. Et item Carthaginenses Canones præcipiunt, *vt quisquis Episcoporum, presbyterorum, & diaconorum seu clericorum, cùm in Ecclesia ei fuerit crimen * institutum, vel ciuilis causa fuerit commota, si relicto Ecclesiastico iudicio, publicis iudiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in * criminali: in ciuili verò, perdat quod euicit, si locum suum obtinere maluerit.*

Ibid.

* al. intentatum,

* al. crimin. iudicio:

Vnde sanctus Leo cum Synodo Romæ habita prædictis Episcopis Sarmationi, Caratoni, Desiderio, & presbyteris omnium Ecclesiarum intra prouinciam * Tertiam constitutis, suis subscriptionibus hæc quæ sequuntur; misit: *Tantam seculi potestates circa sacerdotalem ordinem * reuerentiam præualere voluerunt, etiam hi quos sub Imperiali nomine terris diuina potentia præesse præcepit, vt ius * distringendorum negotiorum Episcopis sanctis iuxta Diualia constituta permiserint. Quod cùm & iuris antiqui edictis, & * inlatis frequentiùs sit legibus confirmatum, præsenti tempore à plerisque inuenimus fuisse calcatum. Nam prætermisso sacerdotali iudicio, passim ad examen * secularium transierunt. Quocirca nobis visum est, vt hanc & * sacrarum legum, & nostri ordinis contumeliam, & ad præsens vlcisceretur plena districtio, & obseruandam formulam constitueret in futurum. Censemus itaque, vt quicunque prætermisso sacerdote Ecclesiæ suæ, ad disceptationem venerit secularium, sacris liminibus expulsus, à cælesti arceatur altario; neque vllus*

Notabile decretum Synodi Romana sub Leone Magno, ep. 96. cit.

* *Thraciam*

* al. *tantâ reuerentiâ præualuere, etiam hi*

* al. *distinguendorum*

* al *illibatis*

* al. *secularo*

* al. *sacræ legis,*

vllus post hanc diffinitionem, quæ communi sedit arbitrio, quicquam sibi vltra præscriptum vindicare nitatur. * *Ita fieri, vt & hi qui antè errauerunt, congrua emendatione se corrigant, & qui sub obseruatione clericali, cælesti probatur seruire officio,* * *ex clerico habendum, si prætermisso sacerdotum iudicio, secularium adierit potestatem. Quod ideo singulos vniuersósque volumus agnoscere, vt quod pleno iustitiæ & iuris ordine constitutum est, effectum totius firmitatis* * *ex omnibus clericorum negotiis sortiatur.* Et paulò pòst: * *Leo Episcopus subscripsi. Victorius Episcopus subscripsi. Eustachius Episcopus subscripsi.* Sic & ceteri qui adfuerunt Episcopi subscripserunt.

De his autem quæ, vt præmisi, diffinita fuerunt, & irregulariter sunt retractata, S. Leo in epistola ad Leonem Augustum per Philoxenum agentem in rebus directa dicit: *Quæ patefacta sunt, quærere; & quæ perfecta sunt, retractare; & quæ diffinita sunt, conuellere, quid aliud est, quàm de adeptis gratiam non referre, & ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere?* Vnde attendendum est, de tanta exaggeratione, quàm sit graue quod admisit, in obtentis, quæ patefacta sunt, quærere, & quæ perfecta sunt, retractare, & quæ diffinita sunt, conuellere. Quod tantæ sapientiæ, & sanctitatis atque auctoritatis vir Apostolicæ Sedis Pontifex reatui comparauit, qui, vt docet Apostolus, *in omnes homines pertransiuit*, & non nisi morte filij Dei potuit expiari. Et videndum si tale commissum sine vltione delata, absque periculo eorum quorum interest, valeat pertransire.

Marginal notes: * al. & ita fiet, — * al. ex Clero abiiciendum, — * al. in omnibus — * al. Leo Episc. scribit. Victorius Episc. scribit. Eustach. Episc. scribit. — Semel iudicata ne retractentur. — S. Leo epist. 78. — Philoxeni agentis in rebus suis nulla mentio, sed infrà ep 99. — Rom. c. 5.

CAPVT XX.

Quòd excommunicationi complicum Carlomanni post quartam admonitionem non subscripsit.

Aimoinus l. 5. hist. c. 24. & seq.

DENIQVE postquam Karlomannus à domno nostro Carolo Rege glorioso inconuenienter ac perniciosè discessit, & multis filiis Belial sibi consociatis, regnum eiusdem domni nostri est deprædatus: vnde quantùm potuimus, fideles illius qui in hoc regno commorabamur, sategimus. Sed & domnus noster Rex postquam huc rediit, promissionibus paternis ac blanditiis, atque indulgentiarum largitione non modicè laborauit, quatenus eundem filium suum Deo & sibi restitui, & complices eius saluare valeret. Sed cùm ipse & nos Episcopi regni eius qui adfuimus, nec terrores diuini iudicij, nec promissiones regni æterni ac temporalium honorum, apud eum & complices eius proficere vidimus: Episcopale ministerium, quia ipse de Remorum diœcesi non erat, sed diaconus prouinciæ Senonum existebat, in complices eius qui de nostris parochiis erant: sed & in eos qui in iisdem parochiis nostris multa scelera perpetrarunt, sententiam excommunicationis Ecclesiasticæ, vsquedum resipiscerent, iaculauimus. Quam sententiam ad Archiepiscopos diuersarum prouinciarum dirigendam decreuimus, quæ ita se habet.

Flodoard. l. 3. c. 26.

Excommunicatio complicum Carlomanni.

Hincmarus Remorum Episcopus, ac plebis Dei famu-

lus, cum Remorum diœceseos venerabilibus consacerdotibus nostris, Remigio reuerentissimo Lugdunensium Archiepiscopo, & ipsius diœceseos venerandis Episcopis, salutem. Karlomannus domni nostri Karoli Regis gloriosi carne filius in diœcesi Remorum ex aqua & Spiritu sancto regeneratus, & à Patre sacro altari oblatus, religiosis diuini seruitij obsequiis mancipandus, ac in clericum tonsus; in diœcesi verò Sennensi, & in parochia Meldensi ab Hildegario eiusdem ciuitatis religioso Episcopo, per singulos gradus vsque ad ordinem diaconatus prouectus, nuper à patre, post plurima benignitatis ac beneficentiæ dona sibi conlata, fugâ lapsus, congregauit secum plurimos filios Belial. Et quæ sequuntur apud Hincmarum, epistolâ 32. vsque ad illa verba. *Cuiquam illorum imminens vrgentis mortis periculum ingruerit, secundùm præfatam sacrarum regularum formam, poscenti, vltima pœnitentia, & viatici muneris communio non negetur. Quæ idcirco vestræ reuerendæ fraternitati innotescere procurauimus, vt vobis commissos talium ante correctionem vitare perniciosum consortium secundùm sacram regulam denuncietis, ne illorum pestilenti contagione maculentur. Nomina autem vobis eorum omnium de quibus agitur, adnotata, propter pluralitatem mittere non valuimus; sed signa vobis certissima designamus; quia sicut Christus suis dixit: In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem: ita & vos cognoscetis illos à discipulatu Christi, qui suos docuit esse pacificos, fore per insolentiam alienos, & ab vnitate ipsius Ecclesiæ separatos, qui Karlomanno & suis complicibus in apostasiæ obstinatione perseuerantibus, pertinaciter adhærere decreuerunt. Valete fratres carissimi, semper in Domino,*

PARS II.

Meldensis clericus.

Et hæc describere supersedimus, quia extant in Hinc. ep. 32. p. 353.

Hæc desiderantur in excusis.

Ioan. c. 13.

PARS II.

memores nostri : quia nos vestri obliuisci non possumus.

Hincm. Remens. epist. ad Episcopos absentes.

[a] Et quia frater Hincmarus Compendio fuerat, quando adhuc de Karlomanni & complicum eius conuersione tractabatur : & sine conscientia mea inde recessit : consilio & consensu Coepiscoporum nostrorum, qui ibidem mecum fuerunt, istiusmodi litteras ei, sed & aliis Episcopis Remorum prouinciæ, qui corpore tunc nobiscum non erant, direxi. *Hincmarus Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus, Hincmaro dilecto fratri, & venerabili Coepiscopo nostro, salutem. Te latere non potest quanta mala Carlomanni complices in Remorum diœcesi fecerunt. Propterea cum fratribus & consacerdotibus nostris qui adfuerunt, tenore subiuncto eos excommunicandos decreuimus. Et ideo his, quæ subter adnotantur, relectis, præsentaliter mihi per comministrum litteras tui consensus in hac excommunicatione canonica mitte ; vt per singulos Archiepiscopos diuersarum prouinciarum eam concurram dirigere, antequam malum quod cœperunt, grauiùs grassari, & longiùs ac latiùs serpendo possit excrescere. Data Prid. Kal. Febr. præsentis 4. Indictionis.* Et direxi ei præfatam huic subiunctam epistolam. Deinde v. Non. Februarias, venit ad me Heddo Præpositus suus, & quia sicut ei mandaueram, litteras sui consensus in hac excommunicatione canonica non direxit, per eum illi easdem litteras mihi dirigendas verbo mandaui. Et euolutis plusquam triginta diebus, ex quo inde litteras accepit, remisi ad eum iterum litteras, mandans, vt veluti anteriores, & ordinatione posteriores sui, & etiam de longinquioribus partibus

Refertur ab ipso Laud. p. 352.

Flodoard. l. 3. c. 21.

Solus detrectat subscribere.

litteras sui consensus obedienter mihi miserunt; diutiùs & ipse mittere non differret: aut certam & regularem rationem mihi rescriberet, cur iam tertiò commonitus eas mihi mittere detrectaret. Ad quas mihi rescripsit hoc modo.

*Venerabili Remorum Archiepiscopo Hincmaro, Episcoporum minimus sanctæ Laudunensis Ecclesiæ Hincmarus, salutis Christicolæ munificentiam. Quia adeo litteras mei consensus in excommunicatione à vobis facta requiritis, remandate litteris mihi quoque vestris, si ea in eadem addidistis etiam, quæ tantillitati meæ videri rationi & auctoritati congruere per Heddonem paruitatis meæ legatum & comministrum mihi, Ecclesiæ quin etiam cui indignus præsideo, Præpositum, non ab re * vtique reor, vobis intimaui. Et equidem ipse demum de meo consensu, prout res deposcit, * coapto tempore suscepto, quod omni sub sole adiacet rei, locóque prospecto, nihilominus regulariter congruo, funditus, & despectiuè, non detrectatiuè * tractanda pertractans, litteris, dante Deo, canonicis rescribendo respondere, voto compote, & vita comite, cùm actutum, tum accuratim procurabo. Alioquin reminiscor & in hoc negotio illius sapientis, cuius crebrò agitis mentionem, * dicentes: qui iubet impossibile, ipse se facit contemptibilem.*

Responsio Laudunẽsis ad Remens. habetur ante epist. 36. p. 644.

* al. vt vtique

* al. coepto

* al. tractandam

* al. dicentis

Vnde inter cetera illi rescripsi hoc modo: *Frater Heddo, quando ad me venit, nihil mihi innotuit quæ in litteris de præfata excommunicatione superaddere debuissem. Verùm nec fratres & Coepiscopi nostri, qui mecum præsentes fuerunt, ibi tunc quiddam addendum viderunt: nec etiam illi qui corpore tunc non adfuerunt, & ætate ac ordinatione tui præcessores ac successores habentur, quando*

Rescriptum Remensis ad Laudun.

PARS II.

mihi consensum suum inde regulariter, & obedienter miserunt, ibi superaddendum aliquid mandauerunt. Præsertim cùm eadem excommunicatio secundùm Euangelicam, & Apostolicam, atque canonicam, & decretorum Apostolicæ Sedis auctoritatem habeatur contexta: sicut in epistola tibi directa, vel tenuiter intelligens sine difficultate potest aduertere. Verumtamen quia Deus sæpe iuniori reuelat, & S. Gregorius B. Petri Apostolorum Principis in Apostolica Sede successor, ad quendam Episcopum scribit: Ego, inquiens, & minores meos quos ab inlicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultum est enim qui in eo se primum existimat, vt bona quæ viderit, discere contemnat. Rescribe mihi planis verbis, & non tortuoso, sicut soles, sed recto & aperto sensu, quæ tibi in tenore præfatæ excommunicationis tibi directæ, videntur iuxta sanctarum Scripturarum tramitem, traditionémque maiorum superadiicienda, vel detrahenda, seu immutanda: & voluntariè à te, vel à quoquam alio, salubriter discam quod nescio: & secundùm Euangelicam, & Apostolicam, atque Ecclesiasticam regulam, si quid perperè cum fratribus & Coepiscopis nostris Remorum diœceseos in hac causa, quod adhuc non recognosco, decreui, corrigere procurabo.

Gregor. lib. 7. ind. 2. ep. 64.

Hincmari modestia.

Tandem verò de eo quod scripsisti: Alioquin reminiscor & in hoc negotio illius sapientis, cuius crebrò agitis mentionem, dicentis: qui iubet impossibile, ipse se facit contemptibilem: non videtur mihi vt rationabiliter illud dictum, quod nec sacris Scripturis, nec Ecclesiasticis regulis continetur, (licèt in communi colloquio fortè, vt dicis, me hoc audieris dicere) in auctoritate ad contemnendam Metropolitanam commonitionem mihi debueris proponere. Et me huius cau-

sæ iussione apud te non feci contemptibilem, videlicet ad conseruiendum habilem, quia nihil tibi contra fidem & bonos mores, contra sacras regulas & Ecclesiasticam constitutionem, seu consuetudinem scripsi: ac per hoc nihil contemptibile, & ideo nihil impossibile iussi scribens, vt in meis litteris tibi directis continetur, quatenus veluti anteriores, & ordinatione tui posteriores, ac etiam de longinquioribus partibus obedienter miserunt, diutiùs mihi mittere consensum tuum non differres, aut certam & regularem rationem mihi rescriberes, cur ecce iam tertiò commonitus, & euolutis plusquam 30. diebus ex quo inde litteras accepisti, Metropolitano mandato in hac causa obedire detractares: non immemor sententiæ B. Leonis quâ dicit: Qui non vult grauis oneris sarcinam ferre, non audeat alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri, dicentis: Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Et tu, frater, sequere sententiam sancti Spiritus, per eundem ibidem dictam: Qui scit se quibusdam præpositum, non molestè ferat aliquem sibi esse prælatum; sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat.

S. Leo ep. 84.

Ibidem.

Quapropter nunc tibi iterum, frater, scribo, non pueriliter sermonibus per glosulas exquisitis, vt studes, quo sine vllo intelligentiæ ac instructionis fructu à fatuis inanes admirationis rumusculos capias: nec quasi aërem verberans, vel mundanæ sapientiæ verbis, aut seculari militia tecum pugno, sed virtute dispositionis diuinæ: quia vt S. Leo ostendit, etiam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis; & cùm omnium par esset electio, vni tamen datum est vt ceteris emineret.

Quartò admonet & obiectatur vt subscribat.

S. Leo ep. 84. Dist. 22. c. Sacrosácta. Hinc. l. 55. Cap. c. 13. p. 423.

PARS II.

De qua forma, Episcoporum quoque est orta distinctio, & magna ordinatione prouisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis prouinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia; quoniam etsi ordo generalis est omnibus sacerdotibus, non tamen communis est dignitas omnibus. Te coram Deo & Christo Iesu, & electis Angelis eius in virtute Spiritus sancti, quem per manus impositionem humilitatis meæ, in Episcopali ordinatione creditum est te accepisse, commoneo & obtestor vt resipiscas à cœpta contumacia, & obedias secundùm sacros Canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentiâ consecratos, tuæ Metropolis priuilegio. Iuxta quod redargutus de insolentiæ tuæ frequenti ac periculosa inobedientia, manu propria coram multis testibus professus es ac subscripsisti, & mihi porrexisti in Synodo plurimarum prouinciarum, quatenus canonicum non subires iudicium, ante oculos mentis habens quod de huiusmodi transgressoribus, qui contra suam professionem vel subscriptionem venerint in aliquo, sacri Canones præfigant. Et quæ hinc sacra historia, & in ipsius sententiæ expositione B. Gregorius Apostolicæ Sedis Pontifex diffiniat. Melior est, inquiens, obedientia quàm victimæ, & auscultare magis quàm offerre adipes arietum: quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare; & quasi scelus idololatriæ, nolle adquiescere. Hinc B. Gregorius: Obedientia victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur. Tantò igitur quisque citiùs Deum placat, quantò ante eius oculos repressâ arbitrij sui superbiâ, gladio præcepti se immolat. Quo contra ariolandi peccatum inobedientia dicitur, vt quanta sit virtus obedientiæ demonstretur. Ex aduerso

1 Reg. c. 15.

Gregor. lib. 35. in Iob. c. 10.

Obedientia commendatio.

aduerso ergo meliùs ostenditur quod de eius laude scribitur. Si enim quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle adquiescere: sola est quæ fidei meritum possidet obedientia; sine qua quisque infidelis conuincitur, etiamsi fidelis esse videatur. Data 13. Kal. Maij.

PARS II.

CAPVT XXI.

Quòd deinde semel ac iterum eadem de re monitus obedire contempsit, & Concilij Antiocheni Canonem indiscretè exponit.

POSTEA 3. Nonas Maij venit ad me clericus suus, nomine Teutlandus, quædam mihi de parte illius referens, quæ hîc causâ breuitatis omitto. Et dixi ei, vt Episcopo suo diceret, quatenus sicut & litteris & verbis iam illi mandaueram, litteras sui consensus in excommunicatione complicum Karlomanni mihi mittere diutiùs non differret: vnde tunc quinta vice eum commonebam. Postea sexta vice litteris, quarum exemplar habeo, illum commonui, quatenus consensus sui litteras in excommunicatione canonica complicum Karlomanni mihi mittere diutiùs non differret. qui obedire mihi more suo dedignatus fuit. Insuper in memorata rotula sua inter alia hinc mihi rescripsit: *Cuius coöti dedignamini consilio, petere non operæpretium habetis consensum. Et miror cur in hoc meum requiritis consensum, cuius non quæsistis; imò spreuistis consilium. Cùm Antiochenum decernat Concilium: Nec Archiepiscopus sine ceterorum agat consilio sacerdotum: quod nullum excludit Coepiscopum.*

Memoratur ab ipso Laudunēsi ep. 34. pag. 593.

Non extāt.

Laudunēsis parum modesta oratio ad Remensem.

PARS II.

Ius Metropolitani.

Concil. Antioch. can. 9.

Non attendens quàm indiſcretè ſententiam ipſius exponat Concilij; quàm diſcretè idem decreuit Concilium, dicens: *Placuit præter Metropolitanum ceteros Epiſcopos nihil ampliùs agere ſecundùm antiquam à patribus noſtris regulam conſtitutam.* Et reliqua. Quæ ſit autem antiqua regula à noſtris patribus conſtituta, ſancta Nicæna Synodus patenter oſtendit, decernens, vt quoniam primatus & ſolicitudo omnium Eccleſiarum in principatu beati Petri Domini ore percepto, pertinet ad primæ & ſanctæ Romanæ Sedis Pontificem, vt Alexandrinus Epiſcopus omnium ſibi commiſſorum habeat poteſtatem. Similiter & apud Antiochiam, ceteráſque prouincias ſua priuilegia ſeruentur Eccleſiis. De quibus autem Eccleſiis dicat, & quæ, & qualiter priuilegia illis ſeruari debeant, præfatum Antiochenum demonſtrat Concilium: *Per ſingulas*, inquit, *regiones Epiſcopos conuenit noſſe, Metropolitanum Epiſcopum ſolicitudinem totius prouinciæ gerere: propter quod ad Metropolim omnes vndique qui negotia videntur habere, concurrant.* Et Africanum Concilium: *Decreta*, inquit, *Nicæna ſiue inferioris gradus clericos, ſiue Epiſcopos ipſos ſuis Metropolitanis apertiſſimè commiſerunt.* Et reliqua. Et S. Bonifacius ſcribit: *Conuenit nos paternarum ſanctionum diligentes eſſe cuſtodes. Nulli etenim videtur incognita Synodi conſtitutio Nicænæ, quæ ita* * *incipit, (vt eadem propriè verba ponamus) Per vnamquamque prouinciam ius Metropolitanos ſingulos habere debere; nec cuiquam duas eſſe ſubiectas. Quod illi (quia aliter credendum non eſt) ſeruandum ſancto Spiritu ſuggerente, ſi-*

Concil. Nicæn. can. 6. al. 8.

V. l. 55. Cap. c. 4. p. 401. &c.

Concil. Antioch. c. 9. cit.

Concil. Afric. c. 105. & Cod. Can. Eccl. Afr. can. 138.

Bonifac. Papa ep. 3. * al. præcipit

bimet censuerunt. Et paulò pòst : *Quod idcirco dicimus, vt aduertat caritas tua, adeò nos Canonum præcepta seruare, vt ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus Metropolitani sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet.* Distinctè igitur Antiochenum decreuit Concilium, vt *præter Metropolitanum ceteri Episcopi nihil ampliùs agant, nisi ea tantùm quæ ad suam diœcesim pertinent, possessionésque subiectas.* Hîc diœcesis pro parochia, sicut & alibi, ponitur. Et post aliquanta : *Nec Metropolitanus sine ceterorum gerat consilio sacerdotum :* Et non addidit in hac sententia, quod in præcedenti præposuit : nihil ampliùs sine ceterorum gerat consilio sacerdotum : quoniam sacrum Nicænum Concilium nouerat decreuisse, vt si duo aut tres prouinciales Episcopi propter contentiones proprias contradicunt, obtineat sententia plurimorum.

PARS II.

Concil. Nicæn. can. 6.

Claret igitur fratrem Hincmarum aliter quàm debuerat, ad suum sensum inflexisse sententiam Antiocheni Concilij, quàm idem Concilium, sed & S. Bonifacius Papa intellexerunt sententiam sacri Nicæni Concilij : cùm idem S. Bonifacius in eodem Concilio promulgauerit, *quatenus Metropolitani sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet.* Et non decreuit, quia non debuit, contra Nicænum & Antiochenum Concilium, vt in omnibus rebus Metropolitanus omnium Coepiscoporum prouinciæ consilium semper expectet : quoniam de omnium negotiis, qui de prouincia ad Metropolitanum vndique con-

Officium Metropolitani.

PARS II. currunt, ſemper omnium Coepiſcoporum conſilium expetere vel expectare Metropolitanus non poteſt, verùm nec debet. Sed ſicut S. Leo ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem ſcribens : *Secundùm*

Leo ep. 85. ad Anaſt.

ſanctorum Patrum Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentiâ conſecratos, Metropolitanos ſingularum prouinciarum Epiſcopos ius traditæ ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decreuit; ita vt à regulis præſtitutis nullâ aut negligentiâ aut præſumptione diſcedant. Priuilegium ſuæ ſedis Metropolitanus eo modo debet exercere, vt ea ſingulis ſeruari præcipiat; ſicut item Leo ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum ſcribit:

Idem ep. 92. ad Rusticũ Narbon. * quod

**Quæ nec præceptis euangelicis contrarium, nec decretis Sanctorum inueniatur aduerſum.* Et hoc eſt à præſtitutis regulis nullâ aut negligentiâ, aut præſumptione diſcedere : videlicet vt præſtituta pro viribus exequi Metropolitani non negligant, neque præſumptione conuellant. Quæ autem ſecundùm præſtitutas regulas ſingulis pro negotiis conuenientibus præcipiens, quorumcunque rebellionem vel præſumptionem non potuerit corrigere, ſua præceptione debet aut per iudices à ſe datos, aut ex conſenſu partium electos, corrigere : aut in comprouinciali Synodo, ſecundùm ſacras regulas, quæ neglecta, vel præſumpta ſunt; cum conſilio Epiſcoporum prouinciæ emendare.

Solus Laud. non obſeruat Canones.

Quas ſententias ſacrorum Canonum ab omnibus omnium prouinciarum Epiſcopis, præter eum, in iſtis regionibus obſeruatas, ante mentis oculos habens, non ſæpe memoratam excommunicatio-

nem canonicam in Karlomanni complices, ſine ceterorum qui adfuerunt, & adeſſe voluerunt, vel adeſſe potuerunt conſilio vel conſenſu exerui; & aliorum qui tunc adeſſe non potuerunt, conſenſum & conſilium requiſiui, & obedienter ab illis datum, & miſſum recepi. Ab eo autem qui adeſſe potuit, & adeſſe non voluit, quíque de tractatu ex cauſa Karlomanni & complicum eius ſine conſcientia mea diſceſſit, conſenſum requiſiui: & ſicut ab anteceſſoribus & ſucceſſoribus eius in ordinatione obtinui, apud illius contumaciam hactenus obtinere non potui.

Pars II.

Ex Concilio apud Attiniacũ.

CAPVT XXII.

Quòd in quibuſdam Remenſem ipſum malè reprehendit, & de pœna inobedienti irroganda.

SCRIPSIT etiam mihi ſe miratum valde fuiſſe, ſi eum per ſuum clericum commonere potuiſſem. Non attendens quia ſi ipſius Metropolitanus eſt qui ſedet in Remorum Metropoli, & clerici ſui eſt Metropolitanus, ad quem ſecundùm ſacros Canones, totius prouinciæ debent conuenire omnes qui videntur habere negotia: & ipſe præcipere ſingulis, & in commune omnibus quæ nec præceptis Euangelicis contraria, nec decretis Sanctorum inueniantur aduerſa: & corrigere in ſingulis ſingula ſi quæ fortaſſis emerſerint. Quibus conſtat etiam per clericum ſuum Metropolitanus eum præualet commonere, & apud quem,

Metropolitanus Epiſcopum prouincialem per quemlibet poteſt monere.

PARS II.

iuxta Carthaginenſes Canones, ſi eſt vtile, debet & præualet prouincialis Epiſcopus accuſari. Et presbyteri, & diaconi, & ceteri inferiores clerici in cauſis quas habuerint, ſi de iudiciis Epiſcoporum ſuorum queſti fuerint, & ab eis, atque à vicinis Epiſcopis ad Primatem prouinciæ appellandum putauerint, ad quem ipſi clerici appellauerint, eius auctoritate ſuos Epiſcopos regulariter commonere valebunt. Nam & Coepiſcopi Remenſis prouinciæ in longinquioribus partibus conſtituti, ex antiquo, Metropolitanis litteris per vicinorum Epiſcoporum miſſos ad Synodum vel ordinationem regulariter & iure, ſed & de aliis quibuſque monentur.

Non extat hæc epiſtola Laudun.

Et ſubſequitur: *Quod tamen ſynodali agendum erat tempore, & iudicio, ſi eſſet digna ratio vnde commoneret. Nam iſtæ tales veſtræ præceptiones non illiuſmodi commonitiones ſunt: neque mihi aut alicui Epiſcopo per loca diuerſa, quæ pro veſtra commoditate aditis, ſi impetiar reſpondendum eſt, ſed in Synodo.* Non videns, vel potiùs arrogantiâ cæcatus videre non valens, quia aliud eſt, ſi à quoquam impetitur vel accuſatur; & aliud eſt, ſi pro reclamatione alicuius ex ſua parochia à Metropolitano commonetur, vt ea quæ * properè egit, prouincialis Epiſcopus emendare monetur, aut pro cauſis neceſſariis conſenſus illius requiritur. Nam pro omnibus omnium negotiis, qui vndique iuxta Canones ad Metropolim ſuam conueniunt, ad eum commonendum non debet, nec valet Metropolitanus Synodum conuocare.

* legendum videtur *perperè*

PARS II.

Karlemanno & complicibus data benedictio ab Episcopis.

Reprehendit etiam me, quia Carlomanno, & suis, quibus excommunicationem intentauerat, sed adhuc eam, sicut & ipse scribit, in illos non protulerat, & qui se profitebantur velle corrigere, in sua parochia publicè sine suo consensu, benedictionem petentibus dedi. Dicit de quibusdam Scriptura: *Docuerunt linguam suam loqui mendacium: vt iniquè agerent, laborauerunt; sed labor labiorum illorum operiet eos.* [24] Quando fideles Senioris nostri qui conuenimus tam Episcopi, quàm Abbates, & Comites, & ceteri eius fideles ad conlocutionem Karlomanni, atque suorum, & persuasimus eis, vt datis & acceptis vtrinque obsidibus, à malis quæ perpetrabant in regno Senioris nostri, quiescerent, & pacificè ibi degerent, quousque ad Senioris nostri indulgentiam peruenirent: cùm soluenda erat conlocutio, & quique nostrûm ad sua redire pararent, tam Senioris nostri fideles, quàm & Karlomannus & sui, profitentes de correctione sua, benedictionem sibi dari à me, sed & ab aliis qui adfuerunt Episcopis, petierunt. Et præmissa sententia Domini, quâ præcepit discipulis suis dicens: *In quamcunque domum intraueritis, dicite, Pax huic domui; & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super eum pax vestra: sin autem, pax vestra ad vos reuertetur.* orando, vt confirmaret hoc Deus, quod operatus erat in nobis, & per nos in illis: benedictionem, vt fidelibus, & voluntatem, ac deuotionem fidelitatis habere profitentibus, dedimus. Docente S. Gregorio ex legali sententia, vt *per alienam messem trans-*

Luc. c. 10.

Gregor. l. 12. ep. vlt. interrog. 9

PARS II.

Deuteron. c. 23.

* exspoliet.

iens, manu spicas conterat & manducet; vt de segete quæ alteri videtur esse subiecta, per effectum boni operis, frumenta dominica vitiorum suorum paleis exspolietur, & in Ecclesiæ corpus monendo & persuadendo, quasi mandendo conuertat.* Et Canones sacri dicunt, vt Episcopus alienam ciuitatem quæ non est illi subiecta, non adeat, nec ad possessionem accedat, quæ ad eum non pertinet super ordinatione cuiusquam; quod nec me fecisse intelligo; cùm iidem sacri Canones dicant: Per singulas regiones Episcopos conuenit nosse, Metropolitanam Episcopum solicitudinem totius prouinciæ gerere. Vnde in quacunque parochia totius prouinciæ visum mihi fuerit, sicut & in Laudunensi parochia sæpe iam egi, secundùm Chalcedonenses Canones & decreta Sedis Romanæ Pontificum, liberè possum Synodum conuocare, & corrigere singula, si quæ fortassis emerserint. Non ergo alienam ciuitatem, quæ non est mihi subdita, adij; nec ad possessionem quæ ad me non pertinet super ordinatione cuiusquam accessi. Quæ etsi Laudunensis parochia mihi in priuilegio Metropolitanæ sedis non esset subiecta; de segete quæ alteri videbatur esse commissa, per effectum boni operis frumenta dominica vitiorum suorum paleis exspoliare, & in Ecclesiæ corpus monendo & persuadendo, quasi mandendo, liberè possem conuertere.

Concil. Antioch. can. 22. Vide Anton. August. l. 4. Iur. Pontif. tit. 50.

Exceptio de vltima infirmitate

Sed & quod scripsimus in epistola de excommunicatione complicum Karlomanni, per diuersos Archiepiscopos dirigenda, dicentes: *Ea videlicet*

licet conditione, [25] *vt secundùm formam mystici Nicæni Concilij, & Africæ prouinciæ canonum, iuxtáque Apostolicæ Sedis decreta Pontificum Siricij, Innocentij, Cælestini, Leonis, vbicunque fuerint, vltima pœnitentia, & necessarij viatici communio petentibus non negetur.* Secundùm suam singularem sapientiam corrigit, scribens in sua rotula: *De viatico autem illis concedendo, non nisi per professionem, etiamsi in vltimo sint positi, videlicet vt si postea conualuerit, quisquis eorum viaticum in infirmitate positus petierit, profiteatur non vlteriùs se talia acturum, neque talia agentibus se participaturum. Quoniam in suis ita sanctus Papa Gelasius instituit constitutis; sententia præfigitur, vel præfixa est semper errori. Quæ sententia huic errori præfixa, nunquam omnino resoluetur.* Qua de re quid est nobis agendum, nisi intremus apud illum in scholam, & nos magistrali ferula doceat, quod Patres qui in Nicænum Concilium conuenerunt, & canones spiritu Dei conditos, mansurásque vsque in finem seculi leges præfixerunt? [26] Sed & Episcopi Africæ prouinciæ, inter quos & famosissimus Augustinus, non parua Christi portio, & Ecclesiæ Catholicæ institutio, atque defensio, extitit, nescierunt, vel obliti fuerunt? Sed & Siricius, Innocentius, Cælestinus, & Leo percipere non potuerunt? Verumtamen quia nobis de hac causa sufficit tantorum, quorum formam præmisimus, Catholica & salutaris doctrina; cui ex superfluo, vel potiùs ex angustia quiddam, quasi dissimulando, superaddere voluit ac præsumpsit; quoniam eum repercussit, contra quam in sua

PARS II.

Corrigitur à Landun.

Ridicule.

Augustini encomium.

PARS II.

Cur refugiat subscribere excommunicationi.

perniciosa excommunicatione agere non pertimuit: & ideo sui consensus litteras in præscriptis canonum & decretorum Apostolicæ Sedis Pontificum diffinitionibus mittere mihi ausus non fuit. Et accidit illi quod scriptum est: Qui fugerit arma ferrea, irruet in arcum æreum. Dum enim vitare voluit, ne contra suæ perniciosæ excommunicationis præsumptionem in consensu sibi mandato à me, scriberet, & de ipsa præsumptione inlicitæ excommunicationis, & de contempto priuilegio suæ Metropolis, & de inobedientia contra suam professionem & subscriptionem, in iudicium sacrarum legum, & canonum & decretorum Apostolicæ Sedis Pontificum inruit. Et vt statueret suam sententiam, posuit in eodem suo scripto testimonium contra se beati Augustini ex libro de fide & operibus, de discretione correptionis & excommunicationis; & quasi fugiens à facie leonis, inruit in vrsum; & in domo innisus parieti, momordit eum coluber. Id est, testimonium contra se à se ipso in scripto suo positum ex scripturis illius, qui exaltatus est in cruce, sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto. *Non est*, inquit Augustinus in testimonio ab Hincmaro posito, *contrarius Apostolus Domino, quia dixit, Peccantes coram omnibus argue, vt & ceteri timorem habeant: cùm ille dicat, Corripe eum inter te & ipsum solum. Vtrunque enim faciendum est, sicut infirmitatis diuersitas admonet, eorum quos vtique non perdendos, sed corrigendos curandósque suscepimus.* Quæ verba testimonij à se in scripto suo po-

Testimoniũ sibi repugnans allegat.

Aug. l. de fide & operibus c.

1. Timot. 5.

Matt. c. 18.

Iterũ de excõmunicatione suorũ clericorum.

ſiti ſi attenderet, illam pernicioſam excommunicationem ad perditionem multorum, quos non perdendos, ſed corrigendos curandóſque ſuſcepit, intentare nequaquam præſumeret. Quo contrà Salomon dicit: *Sicut ſpina in manu temulenti: ſic & in ore ſtulti parabola.* Vt enim temulentus ſpinam in manu gerens ſeipſum vulnerat; ita qui incautus eſt ad loquendum, ſententiâ ſuâ ſe percutit. Et item in eodem teſtimonio beatus Auguſtinus dicit: *Ita etiam eſt ratio diſſimulandi, & tolerandi malos in Eccleſia: & eſt rurſus ratio caſtigandi, corrigendi, non admittendi, vel à communione remouendi. Errant autem homines non ſeruantes modum; & cùm in vnam partem procliues ire cœperint, non reſpiciunt diuinæ auctoritatis alia teſtimonia, quibus poſſunt ab illa intentione reuocari, & in ea quæ ex vtriſque temperata eſt, veritate & moderatione conſiſtere.* Et ſi hanc diſcretionem corripiendi & excommunicandi, aut diſſimulandi & tolerandi malos in Eccleſia, quam beatus Auguſtinus dixit, & ex verbis ſacri eloquij ratiſſimam demonſtrauit, frater Hincmarus attendens à Metropolitano ſuo ſemel & ſecundò ex Euangelica veritate, & Apoſtolica atque canonica auctoritate, & decretis Apoſtolicæ Sedis commonitus, vt eandem pernicioſam excommunicationem reſolueret, in pertinaci contumacia ſua in ſuum periculum non perſiſteret.

Pars II.

Prouerb. c. 9. *Quomodo ſi ſpina naſcatur.*

Contra cuius inobedientiam, qui mihi, ſuo Metropolitano, litteras ſui ex hac cauſa conſenſus contumaciter mittere recuſauit, quid ſacræ leges

Inobedientia pœna.

PARS II.

& regulæ dicant, ſubiungam: Honorius & Theodoſius Augg. in legali edicto ſuo, directo Aurelio Carthaginenſi Archiepiſcopo, decreuerunt dicentes: *Religio itaque tua competentibus ſcriptis vniuerſos Epiſcopos faciat admoneri, ſcituros diffinitione ſanctimonij tui hanc ſibi diffinitionem eſſe proſcriptam, vt quicunque damnationi ſuprà memoratorum, quò pateat mens pura, ſubſcribere, impia obſtinatione neglexerint, Epiſcopatus amiſſione mulctati, interdictâ in perpetuum, expulſi ciuitatibus; communione priuentur.* Et paulò pòſt: *Vna enim eadémque culpa eſt eorum qui aut diſſimulando conhibentiam, aut non damnando fauorem noxium præſtiterunt.* Et hinc S. Gregorius ad Felicem Epiſcopum in Sardica: *Qualiter*, inquit, *obedientia, vel ſit reuerentia præpoſitis exhibenda, ex tuis quoque ſubiectis ipſe non ambigis. In qua re valde eſt vtile, ſi id quod diſciplinæ vigor imponit, nullo cogente humilitas laudanda ſeruauerit. Peruenit ad nos itaque quòd fraternitas tua Ioanni fratri noſtro, primæ Iuſtinianæ Epiſcopo ſecundùm morem * conſtitutum parêre deſpiciat, & nec decreto eius, nec * relationi, iuxta conſuetudinem, voluiſſet ſubſcribere. Quod ſi ita eſt, contriſtamur, quia ſuperbiæ de te manifeſtè præbes indicium: quod quàm ſit, præſertim in ſacerdote, culpabile, * diuinæ clementia monitionis eloquitur. Propterea hortamur, vt mentis tumore depoſito, antedicto fratri & Coepiſcopo noſtro humilem te exhibeas, & parêre non deſinas: quatenus & Deus gaudeat in fraternitatis veſtræ concordia, & alij de te ſumant bonitatis exemplum. Nam ſi, quod non credimus, te in ſuperbia permanere contigerit, diſtrictam canonicámque diſciplinæ correctionem contumaciæ tuæ * ſcito ſacros Cano-*

Greg l. 4. epiſt. 7.

* al. abeſt *conſtitutum*

* al. *relatione quam ad nos direxit,*

* al. *diuina admonitionis clamans eloquia.*

* al. *noſ ſcito ſacros canones* [illegible] *imponere.*

*nes vlciſcentcr imponere. Bene ergo facis talem te ſponte ſalubri conſideratione præbere, qualis eſſe canonica * coërcitione compelleris. Nam nec tibi denuò poſt hanc noſtram admonitionem licebit ad tuæ voluntatis arbitrium, contra morem, maioribus tuis inobedientem exiſtere : nec nos tantæ indiſciplinationi Eccleſiaſticam cognoſcas diſſimulare vel differre vindictam.* Vnde attendentes iudicij comminationem beati Gregorij, contra inobedientiam Archiepiſcopo ſuo, quâ dicit : *Denuò poſt hanc noſtram admonitionem nec tibi licebit ad tuæ voluntatis arbitrium, contra morem, maioribus tuis inobedientem exiſtere : nec nos tantæ indiſciplinationi Eccleſiaſticam cognoſcas diſſimulare, vel differre vindictam.* Diſcernite vtrùm quod in terris conſiſtens, & conuerſatione in cælis habitans intentauit; & adhuc nobiſcum in ſuis conſtitutionibus viuens, de cælo in huiuſmodi creditur intentare, poſt tot commonitiones, vindictam tantæ indiſciplinationi iſtius regularum contemptoris diſſimulare, vel differre diutiùs debeamus, nos qui per Dei gratiam ad cæleſtia ſuſpiramus.

* al. coercitione exigente.

CAPVT XXIII.

Quòd Hincmaro eidem Remenſi traditionis crimen per calumniam imponit.

POST tantas denique, & alias plures, quas vitando prolixitatem prætereo, commonitiones & ſacras auctoritates à me illi prolatas; ſicut Dominus de rebellante aduersùm ſe populo queritur:

PARS II.

Ierem. c. 51.

Mali homines exasperantur correptione.

Ezech. c. 22.

Prouerb. c. 25.

Greg.

Curauimus Babylonem, & non est sanata. Et, *versa est mihi domus Israël in scoriam;* accidit mihi ab illo, quod Salomon dicit: *Acetum in nitro ei qui cantat carmina corde pessimo. Acetum*, inquit Gregorius, *si mittatur in nitrum, ferue scit nitrum protinus, & ebullit: & peruersa mens quando per increpationem corripitur, nec per prædicationis dulcedinem ad bona suadetur, & correptione fit deterior, & inde in murmurationis iniquitatem succenditur, vnde debuit ab iniquitate compesci.* Vnde subsequitur in rotula nuper 16. Kal. Iulias præsentis 4 Indictionis mihi directa.

Laud. ad Remensem.

* Fort. ὀργῆ

Nulla, inquiens, *consanguinitatis pietate restricti, sed neque aliqua Archiepiscopalitatis præstabilitate aut probitate, ab * orgis iustitiam non operante retenti, suadentes, ac inimo compellentes me tradendo, vt à regia potestate manciparer custodiæ, scribentes litteris vestris ad eum ita: Et cum Siluanectis venerit, habe tales homines strenuos ac peritos, sicut opus est ad talem bestiam capiendam. Et ad Odonem complicem vestrum, sic, vt quando ad Synodum venerimus, Deus poterit dare nobis quid loquamur: vsquedum de isto indomabili vnicornio, & inquieto animali nos liberabit. Hæc autem perficere laborare non cessastis, à tempore quo Synodum in Suessionica ciuitate pro depositione Rothadi habuistis: eò quòd renitebar substitui contra sacras regulas in eius loco Episcopum, antequam vniuersalis Papa pro tanto consuleretur, vt auctoritas se habet, negotio. Quod dum antè efficere non valuistis, quia nondum venerat hora mea, in Siluaco compote estis potiti voto. Et hoc vos egisse Remi mihi negastis; quod tamen tunc vobis apertè dicere nolui.*

De quibus scribo. Lex Iustiniani dicit, vt *Metropolitanus vel Primas prouinciæ, de Ecclesiastico iure, vel de aliis negotiis inter conquirentes audiat: & quod Ecclesiasticis canonibus & legibus nostris consentaneum sit, hoc diffiniat, & nulla pars valeat calculo eius contradicere.* Et hinc B. Gregorius sæpenumero in suis ex Regesto decretis præcipit, vt *secundùm leges & canones Ecclesiastica iudicia terminentur.* Et sacræ leges, quas Ecclesia Catholica recipit, dicunt: *Quoniam confiteri quisque in iudicio, non tantùm sua voce, sed & litteris, & quocunque modo potest: conuinci autem non nisi scripturâ aut testibus potest.* Et de clericis, in posteriori lege Maioriani abrogatum demonstrant, vt *Clerici per compromissi vinculum non adeant Episcopale* iudicium. Et item leges sacræ dicunt, vt in criminalibus causis nec accusator, nec accusatus per procuratorem, aut aliam personam defensare se permittantur, nisi ingratum libertum patronus accuset. Et in causa capitali nemo damnatur, neque absens per alium accusare aut accusari potest; nisi fortè accusatus legaliter ac regulariter euocatus (quia, vt scribit Gelasius, *Ita vocatur ad iudicium certa quæcunque persona, vt aut fateatur obiecta, aut conuincatur obiectis*) ad purgandum se, contra euocationis regulam venire distulerit, vt secundùm leges, & decreta Gregorij, in eum, quasi in contumacem proferatur sententia. Et secundùm leges & canones, vt dicit Felix, *respondere diffidens, obiecta confirmat:* quatenus, vt Bonifacius Papa decreuit, *dilationem sententiæ de absentia non lucretur.* Cuiusmodi iudicio & ac-

PARS II. *Respondet Remensis.*

Leges de iudiciis Ecclesiasticis.

Gelas.

PARS II. cuſator ſecundùm leges & canones ſubiacebit, ſi accuſationem ſuam legalem, ac regularem proſequutus non fuerit; vt aut quæ obiecit, legaliter ac regulariter comprobet, aut falſitatis reus iudicio legali ac regulari ſubiaceat. Sicut in legis Theodoſianæ libro 9. c. 26. & 27. & in Carthaginenſis Concilij c. 19. & Africani Concilij c. 27. euidenter oſtenditur. Sed & conſpirans cum propria plebe, & nonnunquam vocatus ad Concilium venire detractans, putans ſibimet plebem ſuam poſſe ſufficere, fraterna dilectione contempta; non tantùm diœceſim amittere, verùm & auctoritate publica ab ipſa principali cathedra remoueri, & propriis carere, vt rebellis, præcipitur: ſicut in 20. Capitulo Africani Concilij continetur.

Crimē traditionis. Ceterùm, quia grauiſſima ex hoc crimine iudicia & in legibus ſacris, & in Eccleſiaſticis regulis demonſtrantur, tam in accuſatum, quàm in per calumniam accuſantem, & non probantem; ſiue præſens in iudicio Hincmarus à ſe obiecta proſequatur; vel obiectis ſibi reſpondeat; ſiue ſæpius regulariter euocatus adeſſe neglexerit: neceſſe erit ex vtriſquè partibus veritatem inquiri, & quæ inuenta fuerint, iuſtè & rationabiliter diffiniri. Dicit namque ſuum me traditorem, id eſt, proditorem, videlicet Epiſcopum Epiſcopi delatorem. Et Hiſtoriæ, ac Chronicæ Eccleſiaſticæ adſtruunt, *Proſper.* præcipuè Chronica Proſperi, Cæciliano Eccleſiæ Carthaginenſis Epiſcopo obiecta crimina non probata fuiſſe; maximè quòd à Traditoribus diuina-

rum

rum Scripturarum fuerit ordinatus. Et non leue crimen est, si ego qualiscunque Archiepiscopus per me Domino consecratum Episcopum tradidi. Vnde & signa litterarum mearum, quibus recognoscerem me suum traditorem mihi isdem frater noster ad comprobationem producere.*. Sicut & de traditore Domini nostri scriptum est; quia traditor eis, quibus eum tradebat, dedit signum, vt quemcunque osculatus fuisset, ipsum tenerent. De quo idem Dominus ad Pilatum dicit: *Qui tradidit me tibi, maius peccatum habet.* Duarum quoque epistolarum mearum verba mendosè, ac si duos testes aduersùm me in testimonium protulit: vt & in accusatione summi capitis nostri factum fuisse legimus. *Omnes*, inquit Gregorius, *electi, quia summi capitis membra sunt, caput quoque suum in passione sequuntur, vt ipsos aduersarios in sua morte sentiant, de quorum vita præsumebant; & tantò eis crescat merces operis, quantò eis virtutis lucrum proficit & ex alienæ damno caritatis.*

PARS II.

* deest debet.

Matt. c. 26.

Ioan. c. 19.

Greg.

Sanctus autem Zosimus Papa ad Aurelium, & ad vniuersos Episcopos per diuersas prouincias constitutos scribens, ostendit quantum scelus sit traditionis, dicens: *Lazarus dudum in Taurinensi Concilio* * *præmissorum Episcoporum sententiis pro calumniatore damnatus, cùm* * *Briccij innocentis Episcopi vitam falsis obiectionibus appetisset. Pòst verò* * *indebitè ab eodem Proculo, qui inter ceteros in* * *Synodo damnationi eius adsenserat, sacerdotium consequutus est, à quo se ipse vitæ suæ conscientiâ datis litteris in* * *abdicatione sui sua sponte summouit.*

Zosim. ep. 6. t. 1. Concil.

* al. grauissimorum

* al. Brissij

* al. indebitum

* al. Synodo dãnationis eius accesserat,

* al. abdicationem

PARS II.

Leges Imperatoriæ contra Calũniatores.

Et in l. 8. Theodosianæ legis c. 29. de calumniatoribus scriptum est. *Gratianus, Valentinianus, Theodosius A A A. Hellibico Comiti, & ministro vtriusque militiæ. Non est ratio quâ manifesti calumniatoris supplicium differatur. Non enim patimur frequenter iterari, quæ consistere prima accusatione non quiuerint; atque alienam innocentiam securitatémque sine crimine, damnabili appetitione terreri. Data 3. Kal. Iun. Merobaude & Saturnino Conss.* Iidem Augusti Menandro Vicario Asiæ: *Nostris & parentum nostrorum constitutionibus comprehensum est, eos qui accusationem alienis nominibus præsumpsissent, delatorum numero esse ducendos. Atque ideo calumniosissimũ caput & personam iudicio irritæ delationis infamem, deportatio sequatur: quò posthac singuli vniuersíque cognoscant, non licere in eo principum animos commoueri, quod non possit ostendi. Data Idus Maias, Arcadio & Bautone Conss.* Et item Arcadius & Honorius A A. Victuro Proconsuli Africæ: *Innocentes sub specie falsæ criminationis non patimur callidorum impugnatione subuerti: qui si tentauerint, intelligant sibimet seueritatem legum pro commissis facinoribus incumbere. Data 4. Id. Mart. Mediolano. Honorio Aug. III. & Eutychiano Conss.* Et item ibi post alia: *Calumniatores etiam sunt, qui falsa deferentes contra cuiusque innocentis personam, principum animos ad iracundiam commouere præsumunt; qui omnes infames effecti, in exilio detrudentur.* Et in l. 10. c. 5. de delatoribus lex promitur, quam idem frater in suis compilatis quaterniunculis Synodo apud Attiniacum præsentatis subscripsit, & subscribi à suis clericis fecit. Quæ quia Ecclesiasticis iudiciis de

ministris Ecclesiasticis non conuenit, hîc eam mittere supersedi.

PARS II.

CAPVT XXIV.

Jlla calumnia tabulis testibúsque productis à Remensi dissipatur.

27 ET quia dixit, *suadente, ac immo compellente me tradendo, vt à regia potestate manciparetur custodiæ*, domnus Rex præsens, si dignatus fuerit, veritatem coram vobis hinc dicere potest, quia nullus eo meliùs scit, si ipsum fratrem nostrum tradidi, & ei suasi, vel consilium illi dedi, siue consensum præbui, vt eum regia potestas manciparet custodiæ. Nam quando suis iussionibus resultabat, & aduersùs eum rebellabat, domno Regi misit litteras suas, quas mihi dominatio sua direxit, mandans vt apud Siluacum ad eum venirem; & antequam illuc venirem, litterariam responsionem de litteris Hincmari remandarem. Et quoniam mihi contra fidem, & bonos mores nihil mandauit, & Apostolica regula nobis præcipit, vt *subiecti simus Regi, tanquam præcellenti*, feci de iussione illius vt potui, & istiusmodi litteras exinde illi direxi.

Hinc. l. 55. Cap. c. 40. p. 536.

Domino glorioso sit semper salus & vita. Carissima & reuerentissima dominatio vestra, exiguitati meæ litteras Hincmari ad vos missas, & vestras illi remissas direxit, iubentes vt de his considerarem: sed non iussistis vt inde responderem. Iussistis etiam vt apud Siluacum ad vos veni-

Epist. Rem. ad Regem.

PARS II.

rem : sed qua die Kalendarum illuc venirem, non mandastis. Nunc autem iterum dominationis vestræ litteris rogastis vt ad Siluacum veniam, sed diem non mandastis quando veniam. Mandastis etiam, vt antequam ad Siluacum veniam, litterariam responsionem de litteris Hincmari, vobis remandem. Et non demonstrastis vtrùm vobis quid mihi ex litteris Hincmari videatur, respondeam; an quid Hincmaro ex his respondendum sit, quod mihi videtur, scribam. Vnde dominationi vestræ quod mihi ex illius litteris videatur, scribo. Videlicet quia spiritu superbiæ illum agi, sicut & antea, mihi videtur: & hoc, quantùm video, laborat, vt nulli subiectus sit, & maximam habet fiduciam, vt per Sedis Romanæ potestatem omnia quæ cupit, euincat. Veniam autem, si Dominus permiserit nunc 8. Kal. Iun. ad Codiciacum, & in crastino vbi vos esse audiero. Et si benigno vestro sederit animo, multùm cupio vt fidelis vester, filius noster Hodo Episcopus vobiscum sit, quando ad vos venero; vt quod ex his quæ dominatio vestra iniunxerit, per me agere nequiuero, ipse perficiat. Sed & si esse possit, multùm vellem vt etiam alij de fidelibus vestris sociis nostris Episcopis ibi adessent, qui periti sunt ad hanc bestiam capiendam ad ipsius salutem, ne in perniciem suam captionis retia transilire, & sibi periculum, & aliis impedimentum, & sacerdotali ministerio vituperium possit aliquod facere.

Villeenselme.

Hinc. ibid. c. 27 p. 492.

Coucy.

Ego ita sicut hîc posui, me scripsisse non denego. Quo contrà ipse scribit, me scripsisse domno Regi cùm Siluanectis venerit, habere tales homines strenuos & peritos, sicut opus est ad talem bestiam capiendam. Et quomodo ad tradendum

Laudunensis impostura.

eum scriptura mea conueniat, quæ salutem illius, & non traditionem quæsiuit? vos iudicate. Et alteram domno Regi ex eo direxi prolixam epistolam, cuius exemplar hîc habeo: in qua continetur ad locum.

PARS II.

Ego autem sic hæc quæ acta sunt, progredi timeo, & sic doleo; licèt isdem Hincmarus sicut ad me pro certo per eos qui ab ipso audierunt, & eius frendentes motus cùm de me loquitur, vident, peruentum est, mihi hoc totum reputat, quòd vos à me prouocati, quicquid contra eum egistis & agitis, dicens quòd hæc omnia meo consilio & instinctu agatis. Quod non esse verum, meliùs ipsi scitis. Et item ad locum in eadem epistola: *Quod autem iussistis vt consilium qualiter contra contumaciam Hincmari vobis agendum sit remandare procurem, cum venia vestræ Dominationis respondeo, hoc mihi non modò difficile, verùm etiam mihi videtur impossibile.* Et paulò pòst: *Sicut vobis sufficienter est cognitum, sacros præcipere Canones de causa Episcopi, maximè vnde regia vestra potestas læsam se queritur: & Apostolicæ sedis auctoritas contentiosè, sicut mihi relatum est, in medium deuocatur, sine Coepiscoporum tractatu atque consensu sententiæ consilium dare, vel quiddam diffinire non valeo.*

Fragmentum alterius epistolæ ad Regem.

Hincmarus non probat detentionē Laudunēsis.

Hodoni autem epistolam pro eo, misi, interroganti quid vellem, vt Hincmaro daret consilium: vnde illi prolixas litteras misi, quarum exemplar hîc habeo. alteram autem eidem fratri Hodoni pro Hincmaro misi epistolam, cuius exemplar & hîc habeo, in qua continetur. *Quantùm potes animum domni nostri Regis modifica, ne talia faciat in*

Non extāt.

Hinc. Rem. ad Hodonē, pro mitigādo Rege aduersius Laudunensem.

PARS II.

sancta Ecclesia, & in Episcopali ordine, vnde tunc pœniteat, quando illa facta habere nolebit. Et reduc ei in memoriam quod B. Dauid de Nabal stulto faciendum iurauerat, sed ad intercessionem vnius sapientis mulieris, in vaginam vltionis gladium reuocauit. Et dic ei, quod per ipsum Dauid Spiritus sanctus decantauit, quod iste Senior noster sedulò cantat, & cantare debet, & omnis Catholica cantat Ecclesia: Irascimini & nolite peccare. Et in libro Iob scriptum est: Non te superet ira, vt aliquem opprimas. Et hæc non dico pro persona Hincmari; quem vtinam non vidissem! & quem non, sicut Deus Judam per prouidentiam, sed sicut homo per improuidentiam ordinaui: sciens à Domino dictum: Si oculus dexter, aut manus, aut pes scandalizauerit te, proiice illa abs te. Sed pro ipso Seniore nostro, ne in suo ministerio, & in Ecclesia, & in generali ordine Episcopali, & in his qui alterius socordiâ perire possunt, ipse taliter peccet, & in Deum, quod absit, offendat.

1. Reg. 25. — Psal. 4. — Iob. c. 36. — Matth. c. 5.

Tertiam quoque eidem fratri pro eo misi epistolam, cuius exemplar hîc habeo: in qua continetur: *Multùm timeo ac doleo, ne fortè isdem filius meus, ac frater noster propter arrogantiam à Domino per electionis iudicium nesciatur, quem per humilitatem ipso scire non appetit. Quia de arrogantibus Dominus queritur, dicens: Tenentes legem nesciunt me: & ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui. Et nesciri se ab huiusmodi Dominus queritur; & nescire se principatum nescientium protestatur: quoniam qui eum per humilitatem nesciunt, à Domino nesciuntur. Hæc autem cordis dolore constrictus de illo per vocem luctus emitto, dicens quòd pius*

Alia Rem. epistola ad Hedonem. — Ierem. c. 2. — Osee c. 8. — *Rem. pietas erga Laud.*

Dominus clementer perituræ ciuitati flendo dixisse legitur: Quia si cognouisses & tu. Subauditur, fleueras. Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Tandem si istius indebitam pertinaciam Deus conuerterit ad debitam humilitatem, & ad bonum finem mala cœpta illius perduxerit, de his quæ in Synodo apud Vermeriam futura sunt, sufficienter nobis responsiones dabit, qui vnicuique fideli in se fideliter credenti repromisit: Aperi, inquiens, os tuum, & ego adimplebo illud. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.

PARS II.

Luc. c. 19.

Psal. 80.

Matt. c. 10.

Ego sic scripsi. Et Hincmarus dicit me ad complicem meum Hodonem scripsisse, vt *quando ad Synodum venerimus, Deus poterit nobis dare quid loquamur, vsque dum de isto indomabili vnicornio, & inquieto animali nos liberabit.* Quæ scripturæ quantùm inter se discordent, ratio manifesta demonstrat. Nam etsi ita, vt dicit Hincmarus, ad Hodonem scripsissem: non tamen ibi colligere poterat illius traditorem me fore: cùm etiam in litteris suis me dicat dixisse: *Quando ad Synodum venerimus, Deus poterit nobis dare quid loquamur.* Quæsiui enim inter exemplaria litterarum exemplar epistolæ in qua hæc verba quæ dicit, contineantur, sed inuenire non potui. Et licèt eum vnicornem, scilicet indomabilem bestiam in meis litteris appellarem, non criminaliter peccatum committerem. Cùm B. Gregorius exponens sententiam Domini ad Iob dicentis: *Nunquid alligabis rhinocerotem ad arandum loro tuo?* de suo Imperatore dicat: *Sæpe*, inquiens, *vidisse me memini quod cùm se ad feriendum grauiter hic rhinoceros ac-*

Landunẽsis impostura.

Iob. c. 39.

Greg.

cenderet, quasi eleuato cornu bestiolis minimis mortis exilia, damnationémque subiectis immensis terroribus intentaret, repentè fronti signo crucis impresso, omne in se incendium furoris extinxit. Et vtinam hic rhinoceros noster signum crucis fronti & cordi imprimeret, & è suæ contumaciæ ferocitate semetipsum extingueret, & se alterum faceret: vt cum Apostolo dicere posset: *Viuo ego, iam non ego; viuit autem in me Christus.* Vnde Gregorius: *Extinctus quippe fuerat sæuus ille persequutor, & viuere cœperat pius prædicator.* Adferat autem litteras meas de quibus hîc scripsit, & proferat eum qui eas illi dedit, & cognoscatur inde veritas. Nam quòd dicit; mihi restitisse de Rothado: subscriptiones manus suæ, quas habeo, inde mendacij eum redarguunt, ostendentes, quia nihil de Rothado decreui, vel de ordinando alium in locum eius feci, quod mecum ipse non fecerit: sicut & Synodalia gesta Apostolicæ Sedi directa, quibus ipse subscripsit, patenter ostendunt.

Signo crucis ira sedatur.

Galat. c. 2.

Greg.

Hinc. l. 55. Cap. c. 5. p. 400.

Ceterùm veni ad domnum Regem ad Solarium in Cippido, & ei litterarum responsionem de suis & Hincmari litteris detuli. Quam responsionem coram me, & Hodone Episcopo, & Ottulfo, atque Hildeboldo tunc presbyteris, sed & coram Eirico Comite, & non recordor aliorum nomina qui ibidem affuerunt, Hincmaro dedit, & * locum super noctem ad legendum concessit. Et in crastina ad Regem reuersus, quia in solita contumacia pertinaciter perstitit, vt nec ego, nec frater Hodo, nec etiam qui adfuerunt alij, quiddam rationis,

Testes præsentes in Cicilio appellat. Cippidum, *Suyppe.*

* fortè *noctem super locum*

tionis, vel humilitatis, aut Episcopalis grauitatis obtinere apud eum potuimus: licentiam apud domnum Regem petij: & quia satis infirmus eram, ad mansionem secessi. Si autem quiddam de traditione illius, vel de custodiæ mancipatione cum domno Rege aliquid loquutus fui, non solùm domnus Rex hoc meliùs sapit: verùm & isti religiosi Episcopi Hodo, & Ottulfus, & Hildeboldus, veritatem nobis pro amore ipsius veritatis possunt edicere, & me aut noxium, aut innoxium de hac calumnia pronunciare. Scriptum est enim: *In ore duorum aut trium testium stabit omne verbum.* Et Apostolus accusationem sub duobus, vel tribus testibus aduersùs presbyteros, recipi posse ostendit. Et Nicænum Concilium, Neophytum Episcopum à duobus vel tribus testibus redargutum, abstinere à clero præcipit, si aliquod delictum animæ circa personam reperiatur huiusmodi. Sed & quia, vt suprà posui, sacræ leges dicunt, quia conuinci nemo potest, nisi scripturâ, vel testibus: audistis scripturas & suas, & meas, de quarum certitudine cum domni Regis, & istorum Episcoporum attestatione legaliter ac regulariter potestis discernere, atque decernere, si præfata iudicia legum, & Zosimi, in eum qui me falsò est calumniatus, recidere debeant; quæ in me procederent, si me per calumniam delatorem suum probare valeret.

Matt. c. 16.

1. Timot. 5.

Nic. Concil. can. 2.

Quæ, & alia, de aliis mihi ab eo illatis, non causâ mearum iniuriarum dico: sed zelo Dei &

Accusare non intēdit Hincmarus

Ecclesiasticarum regularum, atque diuinæ ordinationis, secundùm paternas constitutiones: ne pro loci mei officio damnari ex negligentia debeam: sed, sicut beatus Gregorius in regula pastorali demonstrat, eundem zelum postmodum, inter me & illum, fortem munitionem habeam, ne tunc ad vindictam sim destitutus, si nunc in correctiones fuero dissolutus. Necnon vt & de me veritas, & litterarum illius falsitas, cunctis eius accusationes & meas excusationes legentibus liqueat. Et si fortassis idem frater Hincmarus ideo subscripsit, & subscribi ab Ecclesiasticis Ecclesiæ suæ ministris fecit, vt delatori, iuxta forenses leges, aut lingua capuletur, aut caput amputetur, quatenus in me, quem suum delatorem postea scripsit, hæc vindicta procederet: egit præproperè, & contra Ecclesiasticam disciplinam, vt antequam me confessum, vel ordine regulari conuictum videret, iudiciali me sententiâ, & illâ maximè, quam non recepit censura Ecclesiastica, condemnaret.

Greg.

CAPVT XXV.

Aliam nepotis calumniam de contemptu Pontificia excommunicationis dissipat auunculus.

Habetur apud Hincm. post ep. 35.

ALIAM quoque rotulam nimis prolixam præterito anno, Idibus Nouembris, 4. Indictionis, per Clarentium presbyterum suum direxit, in qua contra me scriptum habetur. *Non mihi*, inquit Hincmarus, *videtur dignum excellentiâ vestrâ fuisse*,

Pag. 613.

vt diceretis Berthario quod mihi renunciauit vos dixisse: Si eos præsignatos meos excommunicassem homines, qui talia agerent, & adhuc agunt, non eos excommunicatione teneri, videlicet anathematis vinculo non ligari. Sed non est mirum, si paruitatis meæ excommunicationem paruipenditis, ac fortè inrationabilem iudicatis, quando Apostolicæ Sedis excommunicationem & pro nihilo ducitis, & pro nihilo ducendam, vtpote absurdam, iudicatis.

Responsio.

De qua calumnia mihi inlata, quia S. Gregorius in libro ex Regesto frequentissimè dicit, secundùm leges & canones, causas inuestigari debere, & iudicia terminari, legantur leges & canones. Dicunt enim antiquorum Patrum nostrorum regulæ: *Dignum est, vt vita innocentis nulla maculetur pernicie accusatoris. Ideo quisquis à quolibet criminetur, non antè accusatus supplicio detur, quàm accusator præsentetur, atque legum & canonum sententiæ exquirantur. Quòd si indigna ad accusandum persona inuenitur, ad eius accusationem non admittatur. Et, quòd si Episcopus aliquem de crimine putat esse damnandum, accusatoris vice discutiendum se sciat. Fas est enim vt quæ vni probantur, probentur & omnibus.* Quos canones si, vt solet ea quæ contra illum faciunt, refutare voluerit: audiat, quid hinc Leo Papa ad Maximum Antiochenum Episcopum dicat: *Quicquid,* inquiens, * *propter speciales causas Synodalium Conciliorum ad examen Episcopale defertur, potest aliquam diiudicandi habere rationem, si nihil de eo est à sanctis Patribus apud Nicæam diffinitum. Nam quod ab illorum regulis &* * *constitutionibus discordat, Apostolicæ Sedis nunquam poterit* * *obtinere consensum.*

Ex Concil. Tolet. 3. q. 9. c. Dignū est.

S. Leo ep. 62.

* al. præter

* al. constitutionéque

* obtinebit

PARS II.

Concil. Antioch. can. 20. Vide notas.
Zosim. cit.

[28] Et Antiochena Synodus, perfectum illud esse Concilium, vbi interfuerit Metropolitanus Antistes. Et Zosimus Papa in epistola ad vniuersos Episcopos per diuersas prouincias constitutos, prouincialem Gallicanorum Episcoporum Synodum adprobat, dicens: *Lazarus*, inquit, *dudum in Taurinensi Concilio grauissimorum Episcoporum sententiis pro calumniatore damnatus, cùm Briccij innocentis Episcopi vitam falsis obiectionibus appetisset.* Et Africæ prouinciæ canones: *Causæ*, inquiunt, *quæ communes non sunt, in suis prouinciis iudicentur.* Et Africanum Concilium decreuit, vt *quotiescunque clericis, cum quibus & Episcopi numerantur, ab accusatoribus multa crimina obiiciuntur, & vnum ex ipsis, de quo priùs egerit, probare non valuerint, ad cetera non admittantur.* Et sacræ leges dicunt, quia nemo conuinci nisi scripturâ, aut testibus potest. Et Gelasius in Commonitorio Fausto legatione fungenti dato, de Episcopis præuaricatoribus: *Quid tamen dicerent, si non chartis suis in omnibus vincerentur?* Et Africanum dicit Concilium: *Testes ad testimonium non admittendos, qui nec ad accusationem admitti præcepti sunt: vel etiam quos ipse accusator de domo sua produxerit.* Et item sacræ leges dicunt: Vnius testimonium, quamlibet splendida, & idonea videatur esse persona, nullatenus audiendum.

Conc. Afr. cap. 97. Cod. Can. Eccl. Afr. can. 130.
Gelas. in Cõmonit.
Conc. Afr. cap. 98. Cod. Can. Eccl. Afr. can. 131.

Offert se legitime iudicio.

Vnde quia scriptura quam frater Hincmarus calumniatus est, inpræsentiarum habetur: aut producantur ab accusatore aduersùm me legales &

regulares testes, vel scriptura, quâ me de hac calumnia, quâ dicit, excommunicationem Apostolicæ Sedis & pro nihilo me ducere, & pro nihilo ducendam, vtpote absurdam, prædicare. Quòd si agi ab eo, vel à quoquam nequiuerit: leges & regulæ de calumniatore sententiam proferent. Et veniet frater Bertharius diaconus, in præsentiam vestram, quem sibi Hincmarus renunciasse dixit, me illi dixisse, quòd si præsignatos suos homines excommunicasset, qui talia scilicet contra leges Ecclesiasticas egerunt, & adhuc agunt, non eos excommunicatione teneri, videlicet anathematis vinculo ligari. Et quia discreta est ista Hincmari in scriptura sua sententia, quia de sua excommunicatione à me annullata ad Bertharium se reclamat, liceat mihi legaliter ac regulariter in præsentia vestra confligere cum eodem Berthario.

PARS II.

Hinc. l. 55. Cap. c. 29. p. 501. & c. 35. p. 521.

CAPVT XXVI.

Sensum suum Catholicum de summa Sedis Apostolicæ in soluendo ligandóque potestate publicè profitetur Hincmarus.

DE eo autem quod dicit idem Hincmarus: *Sed non est mirum, si paruitatis meæ excommunicationem parui penditis, ac fortè inrationabilem iudicatis*, [29] *quando Apostolicæ Sedis excommunicationem & pro nihilo ducitis, & pro nihilo ducendam, vtpote absurdam, prædicatis;* cum eo legaliter, ac regulariter est mihi, consilio & auxilio vestro agendum. Qualiter autem de

Pag. 617. cit.

PARS II.

Apostolicæ Sedis, quæ est omnium Ecclesiarum in toto orbe terrarum mater & magistra, & cuius Pontifex, Patriarcha est Patriarcharum, & Primas Primatum cunctarum prouinciarum, ligatione atque solutione sentiam atque teneam, vt sciatis mendaciter hinc me ab Hincmaro calumniatum: quanquam decernat Africanum Concilium, *vt quotiescunque clericis ab accusatoribus multa crimina obiiciuntur, & vnum ex ipsis, de quo prius egerit, probare non valuerint, ad cetera iam non admittantur*: coram vobis expono, sicut corde credo ad iustitiam, & ore confiteor ad salutem.

Can. Afr. etc.

Petri priuilegium.

S. Leo serm. 3. in anniuers. assumpt. Matt. c. 16.

Et sicut ex doctrina beati Leonis, eiusdem sanctæ & primæ Sedis Pontificis didici, qui in sermone sui Natalis, inter cetera dicit: *Quod dicitur beatissimo Petro, Tibi dabo claues regni cælorum, & quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis, & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cælis: transiuit quidem etiam in alios Apostolos ius istius potestatis, & in omnes Ecclesiæ principes decreti huius constitutio commeauit: sed non frustra vni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma proponitur.* Manet ergo Petri priuilegium, vbicunque ex ipsius fertur æquitate iudicium: nec nimia est vel seueritas vel remissio, vbi nihil est ligatum, nihil solutum, nisi quod beatus Petrus aut ligarit, aut soluerit: qui regem cælorum, vt Augustinus & ceteri doctores exponunt, maiore præ ceteris

deuotione confessus est; meritò præ ceteris ipse conlatis clauibus regni cælestis munere donatus est: vt constaret omnibus, quia absque ea confessione ac fide regnum cælorum nullus possit intrare. Claues autem regni cælorum, ipsam discernendi*scientiam, potentiámque iudiciariæ potestatis nominat, quâ dignos recipere in regnum, indignos secludere debet à regno Vnde Dominus manifestè subiunxit: *Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis.*

Toti Ecclesiæ datum.

Quæ soluendi ac ligandi potestas, quamuis soli Petro data videatur à Domino; absque vlla tamen dubietate noscendum est, quia & ceteris Apostolis datur, ipso teste, qui post passionis resurrectionísque suæ triumphum apparens eis *insufflauit & dixit* omnibus, *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Nam sicut interrogatis generaliter omnibus, Petrus respondit vnus pro omnibus; ita & quod Petro Dominus respondit, in Petro omnibus respondit. Necnon etiamnunc in Episcopis ac presbyteris omni Ecclesiæ officium idem committitur, vt videlicet agnitis peccantium causis, quoscunque humiles ac verè pœnitentes respexerit, hos iam à timore perpetuæ mortis miserans absoluat: quôs verò in peccatis quæ egerunt persistere cognouerit, illos per * omnibus súppliciis obligandos insinuet. Vnde aliàs Dominus, de correpto semel & iterum, ac tertiò, sed non pœnitente fratre, præcepit dicens: *Si autem*

Ioan. c. 20.

* deest *eam*

Matt. c. 18.

PARS II.

Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Et ne leue quisque putaret Ecclesiæ se iudicio condemnari, mox terribiliter adiunxit: *Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Omni igitur electorum Ecclesiæ, iuxta modum culparum, vel pœnitentiæ, ligandi ac soluendi datur auctoritas. Sed idem beatus Petrus, qui Christum vera fide confessus, vero est amore sequutus, specialiter claues regni cælorum, & primatum iudiciariæ potestatis, & curam pascendarum ouium dominici ouilis accepit; & in primatu illius successores ipsius in sede eius acceperunt: vt omnes per orbem credentes intelligant, quia quicunque ab vnitate fidei, vel societatis illius quolibet modo semetipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolui, nec ianuam possunt regni cælestis ingredi.

Sed Petro primatus.

De qua obligatione vel solutione Episcopali, quod nobis Apostolicæ Sedis filiis ac discipulis, satis tremendum, & cauendum, atque obseruandum est, S. Gregorius in homilia Euangelij dicit: *Sæpe in ligandis ac soluendis subditis pastor suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Vnde fit, vt ipsa hac ligandi & soluendi potestate se priuet, qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subiectorum moribus exercet. Vnde rectè per Prophetam dicitur: Mortificabant animas, quæ non moriuntur: & viuificabant animas, quæ non viuunt.* Non morientem quippe mortificat, qui iustum damnat; & non victurum viuificare nititur, qui

Prudenter ea potestate vtendum.

Greg. hom. in Euang.

Ezech. c. 13. *vt interficeris animas.*

qui reum ſupplicio abſoluere conatur: ac ſæpe agitur, vt vel damnet immeritos, vel alios ipſe ligatos ſoluat. Cauſæ ergo penſandæ ſunt, & tunc ligandi atque ſoluendi poteſtas exercenda.

PARS II.

Ceterùm ſicut beatus Auguſtinus, & ceteri Catholici doctores dicunt, non ſunt ligamenta vel ſolutiones ſanctæ Eccleſiæ, quæ contra ſanctam Eccleſiam fiunt; vel ab his fiunt, qui contra dogmata Catholicæ Eccleſiæ ſentientes, contraria ipſi Eccleſiæ ligant, vel ſoluunt. Sancta quippe Eccleſia dicit: *Non ſedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Odiui eccleſiam malignantium, & cum impiis non ſedebo. Lauabo inter innocentes manus meas.* In cuius ſolius Catholicæ Eccleſiæ vnitate, quæ per hæreſes & ſchiſmata non eſt diuiſa, vt vera ſunt ſacramenta, ita vera ſunt ligamenta atque ſolutiones; quæ ædificata eſt ſuper petram: quæ vnica columba appellatur: quæ ſponſa pulchra ſine macula & ruga: & hortus concluſus, fons ſignatus, puteus aquæ viuæ, paradiſus cum fructu pomorum, locus penes Deum in quo ſolidè ſtatur, & locus auro in quo confletur; & domus Dei quæ claues regni cælorum accepit, ac poteſtatem ligandi & ſoluendi. Hanc domum ſi quis corrigentem corripientémque contempſerit, præcipitur à Domino vt *ſit ſicut ethnicus & publicanus.*

In ſola Eccleſia ſunt vera cenſura.

Pſal. 25.

Eccleſia encomium.

Ita de ligatione & ſolutione ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ, & Apoſtolicæ Sedis Pontificis, ſed & ſubiectorum ſibi Epiſcoporum ex eiuſdem Apoſtolicæ Sedis doctrina credendum, & tenendum,

Hincmari Catholica profeſſio.

PARS II.

atque sequendum accepi : & ita credo, teneo, & sequor. Et qui aliter de me dixit atque dixerit, ostendet se esse maliuolum, & me probare non poterit non esse Catholicum : se autem comprobabit mendacem criminatorem, & non criminis esse me reum. Quæ autem mihi discenda sunt, & libenter & obedienter ab illius summæ Sedis Catholica doctrina paratus sum discere, tenere, & loqui; quæ in primatu beati Petri, cui Dominus trina repetitione pascendas suas oues commisit, & vt confirmaret fratres suos præcepit, priuilegium primatus omnium Ecclesiarum in toto orbe terrarum accepit.

CAPVT XXVII.

Quòd plura falsò narrat de litteris Apostolicis secum non communicatis.

ISDEM etiam frater noster Hincmarus, mihi litteris suis impegit noxam non leuem, si verum diceret, me commisisse contra eandem sanctam & Apostolicam Sedem, dicens : *Vocastis me litteris vestræ auctoritatis Attiniacum ad Synodum, intimantes quia litteræ Domni Apostolici domno Regi Carolo, & regni ipsius Episcopis directæ fuerunt, de quibus sine synodali consultu responderi non poterat. Quamuis has litteras in Gundulfivilla suscepissetis, vbi & præsens adfui: quas mihi ibidem nullatenus ostendistis. Cùm autem Attiniacum veni, dedistis mihi quasi exemplar earumdem, legere me rogantes, & sic statim inde me respondere, & vt perlegens idipsum*

Ibid. p. 613.

vel Hundulfi villa, Houdilcourt

exemplar vobis protinus redderem, præcepistis. Sicut autem postea per aliud didici exemplar, plura in indiculo vestro mihi ostenso defuerunt.

Quæ dicta illius non sunt vera. Nam ipsa die quando missi Domni Apostolici, in Gundulfivilla eius epistolas in præsentia Regis & Episcoporum, & ceterorum fidelium qui ibi aderant, mihi dederunt: sicut & domnus Rex scit, & Episcopi, ac ceteri in quorum præsentia epistolas illas accepi, antequam de ipsa domo exirem, audiente Rege, & audientibus Episcopis, & ceteris qui ibidem fuerunt, eas relegi. Et si Hincmarus ibi fuit, & audire eas voluit, sicut & ceteri eas audierunt, audire modis omnibus potuit. Quod dicit, quoniam quasi exemplar earumdem, quando Attiniacum venit, illi dedi, & legere rogaui, & sic statim respondere, non dicit verum. Exemplar secundùm tenorem authenticum epistolæ illi ad legendum dedi, sicut & Erardo, & Waniloni, & Wlfado, & ceteris Archiepiscopis domni Caroli ex integro misi, & eandem epistolam in Synodo apud Attiniacum relegi. Quod dicit, me iussisse illum vt statim responderet: non sic dixi: sed vt legeret illud exemplar, & videret quid inde responderet. Quod dicit, quia per aliud exemplar didicit plura in indiculo meo sibi ostensa defuisse: integrum exemplar epistolæ illi legendum dedi. In indiculo autem à me collecto, & Regibus, & Episcopis relecto & dato, quantùm de ipsa epistola, sed & de illa quam domnus Apostolicus

Reuincitur falsi.

Turonensi; Rothomagensi, Bituricensi.

PARS II.

misit, necessarium ad mittendum vidi, misi, & exemplar ipsius indiculi domno Apostolico ex epistola mea direxi. Et ipsam epistolam domni Apostolici, sed & memoratum indiculum, sed & scripta ipsius fratris Hincmari, hîc habeo: quibus probari potest me verum dicere, & illum à vero deuiare.

Nihil istorum extat.

CAPVT XXVIII.

Quòd vanè gloriatur, excommunicationem à se factam à Sede Apostolica probatum iri.

Hinc. Laud. ibid. p. 632.

SCRIBIT etiam in rotula quam per Clarentium presbyterum suum mihi transmisit hoc modo: *Tam intentatiuè in Attiniaco de excommunicatione à me in parochia mea facta interrogatus sum. Tantummodò hoc interea pando, eò quòd vos inauditam illam, ac contra Apostolicam doctrinam, & contra Ecclesiasticam veritatem fuisse asseratis factam. Non aliam illam feci, quàm à vestra viuæ vocis doctrina faciendam didici; & vos ea quæ iure destruxistis, ab re ædificare non debetis. Immo & quam in Romana Sede Apostolica auctoritate cognoui præinditam, & de qua eandem mihi Sedem declamo fore auctricem: cuius interest & de illa à me facta excommunicatione iudicare, & de vestra resolutione decernere.*

Refellitur.

Ad quæ rescribo. Maiores ac doctores nostri dixerunt, quædam esse nomina, quæ in femininum flecti non possunt, vt auctor, cursor. Et iste nouus doctor, qui nouiter adinuenit quid diceret de ipsa excommunicatione, Apostolicam Sedem se

reclamat fore *auctricem*. Sed me auctorem non habebit, de eo quod super me dicit, *quia non aliam illam excommunicationem in parochia sua fecit, quàm à mea viuæ vocis doctrina faciendam didicit*. Et quod mox subsequitur. *Quoniam ea quæ iure destruxi, ab re ædificare non debeo*, verum esse confirmo. Nam per Euangelicam veritatem, & Apostolicam atque canonicam auctoritatem; necnon & per Apostolicæ Sedis doctrinam atque decreta, suam perniciosam excommunicationem destruxi: quam ab re ædificare non debeo, nec volo, nec valeo.

PARS II.

In eo verò quod dicit, quia non aliam illam excommunicationem fecit, *quàm in Romana Sede Apostolica auctoritate cognouit præinditam*; id est, antè insertam, antè impositam, antè immissam: nimis audacter posuit in cælum os suum. Et ideo non est mirum si lingua eius transiuit in terram, vt de me peccatore diceret: *non aliam illam feci, quàm à vestra viuæ vocis doctrina faciendam didici*. Sed sicut Apostolica Sedes à nobis accusari non debet, nec valet: ita excusatione nostræ humilitatis non indiget. Verumtamen quod non ab incertis relatoribus inde audiuimus, cum venia ipsius Sedis liberè dicere possumus. Audiuimus namque, quia sanctæ memoriæ Nicolaus Papa, sanctâ Romanâ Ecclesiâ in afflictione positâ, auctoritate veteris & noui Testamenti, in ieiunio, & fletu, ac planctu, in cinere & cilicio letanias indixerit. Sed à nullo audiuimus, quia causâ suarum iniuriarum & ipsius Sedis Apostolicæ, paruulos in discrimine mortis

Falsum est Romanæ Ecclesiæ exemplo id factũ.

Nicolaus Papa litanias indixit.

PARS II.

positos baptizari, & obeuntibus atque petentibus vltimam pœnitentiam, & viatici muneris communionem, & mortuis sepulturam negari præceperit. Et quòd de illa excommunicatione perniciosa quam fecit, eandem sibi Sedem *fore*, sermone vitioso, atque calumnioso dicit *auctricem*, non credimus. Absit enim vt, sicut hic frater Hincmarus in pernicioso scripto suo impropriè dicens declamat, suæ conligationibus impietatis Apostolica Sedes consentiat; minimè autem *auctrix* existat. Quæ per B. Cælestinum vniuerso mundo apostolicè intonat, *Obsecrationum*, inquiens, *sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita, & in toto mundo, atque in omni Catholica Ecclesia vniformiter celebrantur: vt legem credendi, lex statuat supplicandi. Cùm enim sanctarum plebium præsules mandata sibimet legatione funguntur, apud diuinam clementiam humani generis agunt causam; & tota secum Ecclesia congemiscente postulant & precantur, vt infidelibus donetur fides.* Et sic pro omnibus exorare Dominum Catholicam Ecclesiam debere demonstrat, vt erutos de potestate tenebrarum transferat in regnum filij caritatis suæ: & ex vasis iræ, faciat vasa misericordiæ: qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat: & qui vult omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire; & neminem vult perire. Absit, inquam, vt auctor sit sancta Sedes Apostolica istius pertinacis crudelitatis tantorum hominum, qui per baptismum, vel per sacerdotalis ministerij reconciliationem saluari, & per via-

Cælestin.

Coloss. c. 1.

Rom c. 9.

Ezech. c. 33.

1. Timot. 2.

tici muneris communionem ab æterno poterant liberari interitu mortibus reo: quia non poterat fieri vt in tam ampla parochia, ſicut illa eſt, quæ ſpecialiter ſubiacet Lauduni municipio, per quinque circiter dies, quibus eo modo, ſicut præmiſi, fuerat conligata, quia eam antea metropolitanâ ſolicitudine, Euangelicâ, & Apoſtolicâ, atque canonicâ, & Apoſtolicæ ſedis auctoritate abſoluere non concurri, plures ſine baptiſmo, & abſque communionis gratia, non obierint: de quibus quicunque ſaluati ſunt, ſaluantis eſt donum; qui autem perierunt, perditoris & pereuntium fuit meritum.

PARS II.

aliquid deeſt.

Quinque dies tenuit excommunicatio.

Attamen licèt, velut ſanctus Ambroſius in fidei deuotiône Valentiniani, & beatus Auguſtinus diſputando demonſtrat, vt ſicut in illo latrone cum Domino crucifixo & credente, & confitente, quod ei ex baptiſmi ſacramento defuerat, compleuit omnipotentis benignitas: [30] ita fortè paruulis quibus baptiſmum denegari iuſſit, parentum vel patronorum corde credentium, & etiam paruulis fideli confeſſionis verbo baptiſma expetentium, ſed non impetrantium fides, & fidelis poſtulatio prodeſſe potuerit: donante eo, cuius ſpiritus, quo regeneratio fit, vbi vult ſpirat; & etiam ante baptiſmum ſe baptizandis infudit, ſicut in ſacra hiſtoria legitur. Similiter & de his qui vltimam pœnitentiam, & viatici muneris communionem petierunt, & impetrare pro ſua interdictione non potuerunt, gratiâ eius, cui ab omni fideli dicitur: *Gemitus meus à te non eſt abſconditus:* & quibus

Opinio peculiaris Hincmari.

Ambroſ. l. de obitu Valentin.

Auguſt.

Pſal. 37.

PARS II.

ſingulis Dominus dicit : *Mox vt ingemueris, ſaluus eris*, ad ſalutem prodeſſe valuerit. Ipſe tamen de eorum perditione ſecurus eſſe non poteſt, ſi aliqui ſine eiſdem ſacramentis per ſuam iuſſionem abierunt, vt non diſtrictè inde iudicetur.

Occurrit obiectioni de excommunicatione Nortmãni.

Et ſi vult dicere de excommunicatione Nortmanni, quam mendaciter per ſubreptionem à Sede Apoſtolica elicuit, ſuggerens Nortmannum res ſuæ Eccleſiæ inuaſiſſe, quas ipſe aut Regi, aut Nortmanno beneficiandas conceſſit, aut filio Nortmanni beneficiauit, ſicut ſcripta ſua demonſtrant: reſpondendum ab eadem ſancta & diſcretiſſima ſede credimus : *Fiat tibi ſecundùm fidem tuam.* Et, *ex verbis tuis condemnaberis.* Et quod B. Auguſtinus in ſermone 7. Euangelij Ioannis dicit : *Iuris*, inquiens, *forenſis eſt, vt qui in precibus mentitus fuerit, non illi proſit quod impetrauit. Dixiſti enim quod voluiſti: & cui dixiſti, neſciuit an verum ſit. dimiſit te aduerſario tuo conuincendum, vt ſi ante iudicem conuictus fueris de mendacio, quia non potuit ille niſi præſtare, neſciens an fueris mentitus, ibi careas beneficio reſcripti, quo perduxiſti reſcriptum.* Et hoc ius in corpore libri Theodoſianæ legis haberi legimus. Ceterùm, ſicut de Deo omnipotente, cùm omnia poſſit, ſcilicet quæ omnipotentiæ illius conueniunt, rectè dicit Apoſtolus: *Seipſum negare non poteſt* : ita & nos de illa ſancta ſede dicimus, quia ſibi ipſi, præſertim in tam maniſeſtiſſimis & maximis cauſis, & humanæ redemptionis atque ſalutis ſingularibus præſidiis, contraria nullo modo eſſe poteſt : & quæ ſecundùm

Matt. c. 9.
Matt. c. 12.

Mentitus in precibus nihil impetrat.

2. Timot. 2.

Euan-

Euangelicam veritatem, & Apostolicam traditionem, atque canonicam auctoritatem, per Siricium, Innocentium, Cælestinum, Leonem inrefragabiliter constituit, refragari à quoquam impunè nulla ratione dimittet. Cuius interest, sicut isdem frater Hincmarus scribit, *de illa à se facta excommunicatione iudicare, & de mea resolutione decernere.*

Veruntamen, sicut ex Concilij Sardicensis canonibus S. Innocentius, Bonifacius, & Leo promulgauerunt, priùs maiores causas, quæ ad statum Ecclesiarum, & ad concordiam pertinent sacerdotum, apud nos, sub timore Domini, conuenit ventilari; & de componendis, quæ fortè nostro nequiuerint sopiri iudicio; & de iudicio nostro compositis post iudicium oportet ad Sedem Apostolicam plenam rationem transmitti: vt ea quæ iuxta Ecclesiasticum morem iustè & rationabiliter apud nos fuerint diffinita, ipsius Apostolicæ Sedis sententiâ roborentur. Sic enim & S. Ambrosius scribens ad Theophilum Alexandrinum Episcopum, sacras leges, & canones, vt post iudicium ad Sedem Apostolicam relatio referatur, & qui legaliter euocatus, iudicio adesse neglexerit, dilationem sententiæ proferendæ, sicut in contumacem, de absentia non lucretur, se intellexisse demonstrat dicens: *Cùm sancta Synodus cognitionis ius vnanimitati tuæ, ceterisque ex Ægypto consacerdotibus nostris commiserit, iterum oportet fratrem nostrum Flauianum conuenias, vt si in eo perseuerauerit, quò veniendum non putet, saluis Concilij Nicæni, etiam Synodi Capuensis statutis,*

Priùs in prouincia iudicandũ, deinde Romam referendum.

Ambros. epist. ad Theoph.

PARS II.

inlibata pace vniuersorum ita consulas, vt non videamur destruere quod ædificatum est. Si enim quod ædificaui destruo, prauaricatorem me ipse constituo; ac si quæ destruxi, iterum ædificem. Seruetur ergo impertitæ pacis gratia inter vniuersos, & nihilominus declinatio partis alterius frustrandi effectum habere non possit. Sanè referendum arbitramur ad sanctum fratrem nostrum Romanæ sacerdotem Ecclesiæ; quoniam præsumimus ea te iudicaturum, quæ etiam illi displicere non queant. Ita enim vtile erit consultum sententiæ, ita pacis & quietis securitas, si id vestro statuatur consilio, quod communioni nostræ dissensionem non afferat; vt nos quoque accepta vestrorum serie statutorum, cùm id gestum esse cognouerimus, quod Ecclesia Romana haud dubiè comprobauerit, læti fructum huiusmodi examinis adipiscamur.

CAPVT XXIX.

Quòd similem excommunicationem ab ipso Remensi factam esse falsò criminatur.

Verbotenus id obiectum.

DE hac etiam excommunicatione mihi in Gundulfi villa per venerabilem quondam Archiepiscopum Wenilonem mihi mandauit, sicut domnus Aduentius, & ceteri qui adfuerunt Episcopi, sciunt, quia quod de illa excommunicatione fecit, ego illi insinuaui, dicens se habere quandam villam in mea parochia, & quia homines eiusdem villæ rogauit, ad illam Ecclesiam dare illorum decimam, ad quam eam dare debebant, excommunicauerim illos: & habebat inbreuiatos, quot infantes sine baptismate, & quot homines

Pars II.

ſine communione inde obierint: quæ mihi in publicum obiicere nollet, ne poſtea illi improperarem. Quòd ſi alia mala de me ſciret, illa etiam diceret. Vnde illi ſtatim per eundem Wenilonem remandaui, quia & inde, & de quibuſcunque vellet, quæ illi viderentur, obiiceret. Sed de hac cauſa verum non diceret, & contra canones ſe confitebatur egiſſe, qui me poſtpoſito ordinationem decimæ in mea parochia vſurpauit.

Argumentũ epiſtola Remẽſis ad Laudun. qua non extat.

Et poſtea inde illi ſcripto reſpondi, cuius exemplar hîc habeo: in quo continetur, tria me conſideraſſe in hoc quod dixit, me illi inſinuaſſe quod de illa excommunicatione fecit. Primum quidem, quoniam ſi ratio inter illum & clericos Laudunenſis Eccleſiæ agitanda foret, de petitione ex cauſis in eo continentibus ab eiſdem mihi porrectâ, vtrùm eſſet an non veritate ſubnixa, nullam quæſtionem deberet recipere, poſtquam ſuæ confeſſionis atteſtatione firmatur. Aliud verò, quia ſilentio ſuppreſſis bonis quæ illi inſinuaui, atque inſinuari feci, imputando mihi quòd malè illi de hac excommunicatione quam perpetrauit, inſinuauerim, reum ſe confeſſus eſt, quia ſcienter malè fecit. Ac per hoc, ſecundùm decreta Hilari Papæ, ſuum contra regulas factum deberet ipſe diſſoluere. Quòd ſi nollet, per ſententias canonum, & Apoſtolicæ Sedis decreta, quæ nulla poſſunt ratione conuelli, auctoritas metropolitana illud deberet annihilare. Tertium, quia vt ſecum me poſſet inlaqueare, ſi fortè, vt aſſolet improuiſæ menti

Alium accuſando crimen ſuum fatetur.

PARS II.

accidere, illi ſtatim hæc falſa de me reiiciendo imparatus & irâ commotus non reſponderem, & ſe iactare valeret, me in aliquo inde concredidiſſe; voluntariè ſibi de tali confeſſione laqueum ſtuduit iniicere. Et pro bonis mala retribuens, non vt quondam proditorum primicerius ſimulando pacem oſculo, quam non habebat in pectore, ſed exerto linguæ gladio, me apertè, ac impudenter decreuit impetere: & quaſi me qualicunque patrono, ac benefactore, atque ordinatore ſuo tradito, talis confeſſionis de tantis impietatibus laqueo ſe ſuſpendere. Sed benedictus Dominus, qui ſecundùm promiſſionem ſuam, quâ dixit, *à flagello linguæ abſconderis*, liberando animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa, adiuuit me, & conſolatus eſt me: mox telum falſitatis, ſcuto veritatis, reſpondendo reieci.

Confertur cum Iuda proditore.

Iob. c. 5.

Viris maximis impoſita ſunt calumniæ.

Quæ animi dolore compunctus, non animi liuore ſtimulatus, dixi, ſciens Capiti ac Saluatori noſtro mendaciter multa fuiſſe obiecta: ſed & productos aduersùs eum falſos teſtes fuiſſe. Nam & Romanæ Sedis Pontificibus Damaſo, Sixto, & Leoni III. verùm & aliarum inſignium Eccleſiarum Pontificibus, Athanaſio ſcilicet Alexandrino, Ioanni Conſtantinopolitano, Cæciliano Carthaginenſi, ſanctitate fidei & operationis atque ſcientiæ doctrinâ præclaris: necnon & quamplurimis aliis venerandis Epiſcopis, ab hominibus inuidis, & eorum locum, ac bonæ opinionis famam obtinere volentibus; ſed non habere meritum illo-

rum ſtudentibus, mortalia & nefaria crimina falsò impacta, & vſque ad Eccleſiaſtica iudicia, & cognitionem publicam fuiſſe perducta legimus. Sunt enim huiuſmodi viperex nequitiæ homines, qui licèt priùs eorum mentes propria rodat inuidia, in hoc tamen ſuas tegere poſſe iniquitates putant, ſi alios infamiâ modo quolibet maculare curauerint: quorum criminationes iidem viri ſancti patientiſſimè tolerauerũt, & conſtantiſſimè, adiuuante Domino, reiicerunt. Et horum, ſicut ſcriptum eſt, intuens exitum, conuerſationis fidem mihi neceſſe eſt imitari: & ita compertus, & de illo in me prorſus expertus, quia phreneticus ſæpe nulli maiorem alapam dare ſolet, quàm ipſi medico, qui eum curare volet. Sed & multùm me miratum ſcripſi illi, vbi ſenſum ſuum habuit, quando de me, tantæ auctoritatis, & ſapientiæ, atque religionis viro, ſicut domnus erat Wenilo, dixit, & ad plurimorum Epiſcoporum notitiam peruenire fecit, quod ſi in iudicio regulari dixiſſet, probare non poſſet: præſertim ſe reum de hoc ipſo confeſſus, & confitendo ſe talia egiſſe, quæ etſi non confiteretur perpetraſſe, negare non poſſet, ſeipſum inlaqueaſſe videre non potuit. Et quia mendacium erat quod dixit, me excommunicaſſe homines villæ de ipſa ruſticana parochia, & infantes ſine baptiſmate, & homines ſine communione in ea excommunicatione inde obiiſſe; mox illi remandaui, quoniam nulli vnquam in mea parochia, poſtquam fui ordinatus Epiſcopus, baptiſmum,

Wenilo Rothomagẽſis.

Mendax eſt eius obiectio.

PARS II.

vel viatici muneris communio, à me, vel à quoquam comministro meo denegata fuere: sicut omnes in parochia mea tam Ecclesiastici, quàm & seculares, tam viri quàm & feminæ sciunt.

CAPVT XXX.

Quòd postulauit vt auunculus sua aduersùs ipsum scripta igni absumeret. Iterum de superiore calumnia, propter quam non debet ad accusationem admitti.

Hinc. l. 55. Cap. c. 4 p. 596.

MANDAVIT etiam mihi per præfatum venerabilem quondam Archiepiscopum Wenilonem, vt si scripta quæ illi & Ecclesiæ sibi commissæ, de excommunicatione quâ agitur ab eo intentata suæ parochiæ, transmisi, quæque ibi secum habebat, coram aliis incenderem, & annullanda dicerem, méque contra rationem & auctoritatem fecisse profiterer, mecum pacem habere vellet. Vnde illi pro tempore, cum aliis quæ mihi occurrerunt, per eundem Archiepiscopum, & Aduentium gloriosum Episcopum remandaui. Et postea illa ipsa, & alia, scriptis, quorum hîc habeo exemplaria, inculcaui, quoniam in quocunque conuentu me adire, mihíque pacis osculum, sicut & domnus Rex, & Episcopi, ac ceteri illustres, ac mediocres qui conueniebant, dare nolebat, nec etiam vllo verbo me alloqui dignabatur, de quibus hîc quædam studui replicare. Scripsi nempe inter cetera illi, quomodo ei in sensum suum venire potuerit, vt talia mihi mandaret? Nam dia-

Aduentius Metensis.

Pacis osculum.

Argumentū epist. Rem. ad Laudun. quæ non exstat.

bolus loquens ad primos parentes nostros, sed & ad Redemptorem ac Saluatorem nostrum, non ex deiectione, sed ex prouectu, & ex sublimitatis auaritia eos temptauit. Isdem autem supergressus, si dici fas est, diaboli malignitatem, oblitus scriptum esse, quòd *malignitates exterminabuntur*, me stultissimè ex deiectione temptauit: sciens quia quæ illi, & Ecclesiæ sibi commissæ in eisdem scriptis direxi, de Euangelica veritate, & apostolica atque prophetica, necnon & canonica auctoritate, sed & de Apostolicæ Sedis constitutione, sicut acceperat eadem sancta Sedes, beatissimorum Apostolorum traditione constaret esse conscripta. Et sanctarum Scripturarum traditores & incensores inter sacrilegos legimus computatos. Si ergo illa quæ de Euangelio, & Apostolis, atque Prophetis, necnon & de sacris regulis Spiritu Dei conditis, sine admixtione alicuius hæreseos, vel schismatis, conscripsi, videlicet mensuram tritici à comburendis paleis & zizania puri, reuera de horreo dominico in tempore illi ac Ecclesiæ sibi commissæ, & solicitudini meæ subiectæ prolata incenderem, & vera negarem: sine dubio Christum qui in eis prænunciatus & ostensus est, & per quæ Christum cognouimus, quíque illa loquutus est, me nosse, & in eum credere, ac per hoc me Christianum negarem. Et si sacros canones, & decreta Catholicæ Ecclesiæ incenderem & abdicarem: me procul dubio ab Episcopatu non solùm ipse deiicerem, verùm & ab Ecclesia Ca-

PARS II.

Psal. 36.

Qualis collectio Rom. Hincmari.

PARS II. tholica diuisum, & alienum, id est, schismaticum & anathematizatum, publicis & Ecclesiasticis legibus efficerem. Sicut S. Leo Papa scribens ad Leonem Augustum etiam de se dicit: *Si secundùm Apostolum*, inquit, *quæ destruxi, hæc ædifico, præuaricatorem me constituo, & eis me conditionum vltionibus subdo, quas non solùm auctoritas beatæ memoriæ principis Marciani, sed etiam ego mea consensione firmaui.*

Leo ep. 78.

Quapropter etsi me infirmum ac fragilem, atque imbecillem, vt reuera sum, adeò æstimauit, vt minis vel promissionum blanditiis ad hæc agenda trahi, vel inuitari valerem: non tamen Episcopus dubitare debuerat verum esse, quod ab eo qui perficit in infirmitate virtutem, ore veridico promittitur: *Dominus*, inquit, *dabit virtutem multam euangelizantibus verbum*: & Episcopus mihi qualicunque Episcopo mortiferum ad bibendum non debuerat propinare; scilicet, vt eloquia sacra, gratiâ sui incenderem. Et licèt hinc me Deus gratiâ suâ seruauerit, qui in se credentibus repromisit, dicens: *Et si mortiferum quid biberint, non eos nocebit. Dum pestiferas*, inquit beatus Gregorius, *suasiones audiunt, & tamen ad operationem prauam minimè pertrahuntur, mortiferum quidem est quod bibunt; sed non eis nocebit.* Ipse tamen nisi pœnituerit ex hac perniciosissima suasione, studij sui luet iudicium. *Tardiùs*, inquit B. Gregorius, *peccatum soluitur, quod & per consilium solidatur. Nisi enim mens omnimodò æterna despiceret, in culpa ex iudicio non periret.*

Hinc c. 47. p. 563.

Marc. c. 16.

Gregor. homil. 29. in Euangel.

Pastor. l. 3. admon. 33.

Et quia dicit Apostolus: *auaritia, quæ est idolorum*

serui-

seruitus: & B. Gregorius, ex prouectu auaritiæ primos parentes nostros tentatos & superatos demonstrat, ostendens auaritiam, non solùm pecuniæ, sed etiam altitudinis esse: & quia rectè auaritia dicitur, cùm super modum sublimitas ambitur: scripsi ei ex verbis B. Augustini de Scripturæ sacræ auctoritate dicentis, contra Donatistas schismaticos, qui se sine causa à compage vnitatis Catholicæ separauerunt, dicentes quod probare non potuerunt, Cæcilianum à traditoribus sacrarum Scripturarum fuisse ordinatum; vt cognosceret quàm graue peccatum sit idololatria, quod ex ambitu altitudinis admisisse videtur, dum nulli subiectus esse velit, qui cunctis præesse non valet. Et quia grauius est peccatum incensio diuinorum eloquiorum, ad quod me traducere voluit: & quoniam grauissimum sit peccatum schisma, quo se à fraterna nostra vnanimitate per suam perniciosam subscriptionem separauit: sicut scripto ostendi in libello suo monstruoso, à se, & à clericis parochiæ suæ subscripto: vbi quibusdam subscriptis quæ Euangelicæ veritati, & Apostolicæ auctoritati, & decretis sanctorum Conciliorum, quæ vniuersalis Ecclesiæ probauit adsensus, & Apostolicæ Sedis confirmauit auctoritas, inueniuntur aduersa. Ait enim beatus Augustinus loquens ad Donatistas de his tribus capitulis: *Non afferamus*, inquit, *stateram dolosam, vbi appendamus quod volumus, & quomodo volumus, pro arbitrio nostro dicentes, hoc graue, hoc leue est. Sed afferamus diuinam stateram de*

PARS II.

Hinc. ibid. p. 562.
Coloss. c. 3.

Ibid. p. 564.

August. l. 2. de bapt. c. 4.

PARS II.

Scripturis sanctis, tanquam de thesauris diuinis, & in illa quid sit grauius, appendamus: imò non appendamus, sed à Domino appendente recognoscamus. Tempore illo, quo Dominus priora delicta recentibus pœnarum exemplis cauenda monstrauit, & idolum fabricatum, atque adoratum est, & propheticus liber irá regis contemptoris incensus, & schisma adtemptatum, idololatria gladio punita est; exustio libri, bellica cæde & peregrina captiuitate; schisma, hiatu terræ sepultis auctoribus viuis, & ceteris cælesti igne consumptis: quis iam dubitauerit hoc esse sceleratiùs commissum, quod est grauiùs vindicatum?

Ierem. c. 36.

Falsò scribit exemplo auunculi se clericos suos excommunicasse.

Sed quia illi non suffecit me calumniari, quòd tam nefariam & exitiabilem excommunicationem illi agendam exemplo docuerim, nisi etiam nunc me scripto calumniaretur, non aliam illam excommunicationem se fecisse, quàm à mea viuæ vocis doctrina faciendam didicerit: respondendum mihi contra mendacem illius calumniationem ex sacris auctoritatibus necessarium video; ne quasi tacendo consentiens, reus pariter cum illo diiudicer. Sicut in petitione, quam clerici Laudunensis Ecclesiæ mihi dederunt, continetur; & sicut in Synodo coram illo apud Attiniacum habita demonstraui, omnes sacerdotes totius parochiæ suæ conligauit, vt nemo eorum in ea sacerdotali ministerio tandiu vteretur, vsquedum ille ipse iterum cum eis viua voce loqueretur, aut litteræ à Sede B. Petri Apostoli eis mitterentur: & ne baptizarent pueros, ne visitarent infirmos, ne reconciliarent cum viatico munere pœnitentiam pe-

tentes, ne sepelirent mortuos, penitus ab his omnes eos prohibuit. Et in sua rotula mihi scripsit, non aliam illam fecisse, quàm à mea viuæ vocis doctrina faciendam didicit. Quod mendacium esse profiteor. Et quia manifestum est, eum illas conligationes impietatis admisisse: quæ si crimina esse possunt, sicut S. Gregorius esse ostendit, criminaliter illas admisit; ostendendum est ex sacris auctoritatibus, si criminosus alium criminari, & reum criminis facere possit. Sacræ quippe leges, quas Ecclesia Catholica recipit, dicunt, quia iure & legibus constitutum est, vt *spontanea professione reus, reum non faciat, neque illi de altero credatur, qui se criminosum esse confessus est.* Et item. *Non credendum est contra alios eorum confessioni, qui in criminibus accusantur, nisi se priùs probauerint innocentes: quia periculosa est, & admitti non debet rei aduersùs quemcunque professio.* Et sacri Canones dicunt, vt *ad accusationem non admittantur, quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt.* Et quotiescunque clericis ab accusatoribus multa crimina obiiciuntur, & vnum ex ipsis de quo priùs egerint, probare non valuerint, ad cetera non admittantur. Et item sacræ leges Theodosianæ dicunt: *Si Episcopus, vel presbyter, diaconus, & quicunque inferioris loci Christianæ legis ministri, apud Episcopos, siquidem alibi non oportet, à qualibet persona fuerint accusati, siue ille sublimis vir honoris, siue vllius alterius dignitatis, qui hoc genus inlaudabilis intentionis arripuerit, nouerit docenda documentis se debere inferre. Si quis ergo contra huiusmodi personas non probanda detulerit, au-*

Reus reum facere non potest. Iul. epist. 2. c. 28.

3. q. 5. C. accusationes. C. accusatores.

Can. Afric. c. 130.

2. q. 7. c. *Si quis Episcopus.*

PARS II.

ctoritate huius sanctionis intelligat se iacturæ famæ propriæ subiacere: vt damno pudoris, existimationísque dispendio discat sibi alienæ verecundiæ impunè insidiari, saltem dicere non licere. Et Africanum dicit Concilium, *Omnes infamiæ maculis adspersos ad accusationem non admitti, nisi in causis propriis.* Et de Episcopo qui Donatistis se communicasse mentitus fuerit, idem decreuit Concilium, vt *si probatum fuerit eum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eis se communicasse, quos eo sciente non communicasse constiterit, etiam Episcopatum amittat.*

Can. Afric. c. 129.

Ibid. c. 124.

Vnde vestra fraternitas inter me, & illum discernat, atque decernat, vt si ego, licèt mendaciter me talia illum docuisse vel hortatum fuisse, sicut ipse dicit, confiterer, reus criminis Episcopatum deberem amittere: quid ille mereatur qui mendaciter me calumniatur, non solùm participem, verùm & auctorem in his suis impiis excommunicationibus esse. Vnde etiam antiquorum Patrum canones sanxerunt, scribentes ad Episcopos per Gallias & quascunque prouincias constitutos, hoc modo: *Nec illud, fratres, scribere alienum ab Ecclesiæ vtilitate censuimus, vt sciretis, quicunque sub ordinatione vel diaconatus, vel presbyterij, vel Episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, à supradictis ordinationibus submouendos: reos scilicet vel veri confessione, vel mendacio falsitatis. Neque enim absolui potest, qui in seipso dixerit mortis causam, quæ dicta in alium puniretur; cùm omnis qui sibi fuerit mortis causa, maior homicida sit.* Quod enim in hac sententia canonum dicitur,

Explicatur Canon.

Quicunque sub ordinatione vel diaconatus, vel presbyterij, vel Episcopatus, mortali crimine dixerint se esse pollutos à supradictis ordinationibus submouendos; nemo sanum sapiens hæc de sola luxuria, & immunditia, vel pollutione carnis dictum intelligit, cùm scriptum sit: *Dispersit superbos mente cordis sui. Deus qui superbis resistit.* Et in Euangelio dicit: *Quæ de corde exeunt, hæc coinquinant hominem.* Et S. Gregorius dicit, quia *per humilitatis custodiam seruanda semper est munditia castitatis.* Et item dicit, quia *aliquando minus est in corporis corruptionem cadere, quàm in cogitatione tacita ex deliberata elatione peccare. Neque enim Rex Babyloniæ tunc reus de elatione extitit, cùm ad elationis verba peruenit. Quippe qui ore prophetico & antè, cùm ab elatione tacuit, sententiam exprobrationis audiuit. Nam districtus iudex priùs inuisibiliter vidit, quod pòst publicè feriendo, reprehendit. Vnde & in irrationabile hunc animal vertit, ab humana societate separauit, agri bestiis mutata mente coniunxit, vt districto videlicet, iustóque iudicio homo quoque esse perderet, qui magnum se vltra homines æstimasset.* Et item Scriptura dicit: *Initium omnis peccati superbia:* quæ mater est inobedientiæ, & regina omnium vitiorum, quâ de cælo cecidit Archangelus, & factus est diabolus, *qui est rex super vniuersos filios superbiæ.* Mortale igitur peccatum esse superbiam, nemo qui nesciat. Sed & inobedientiam, propter quam homo est eiectus de paradiso, & de qua hic frater arguitur, omnes mortale peccatum nouimus. De qua etiam Scriptura dicit: *Quasi peccatum ariolandi est, repugnare; & quasi*

PARS II.

Luc. c. 1. 1. Petr. 5. Matt. c. 15. Gregor. Nabuchodonosoris superbia. Dan. c. 4. Eccli. c. 10. Superbia & inobediẽtia mortalia crimina. Iob. c. 41. 1. Reg. 15.

PARS II. Gregor.

ſcelus idololatriæ, nolle adquieſcere. Vnde S. Gregorius: *Sola eſt*, inquit, *quæ fidei meritum poſſidet obedientia, ſine qua quiſque infidelis conuincitur, etſi fidelis eſſe videatur.*

CAPVT XXXI.

Quòd excommunicationem à ſe factam fruſtra excuſare conatur.

ET frater Hincmarus, excommunicationem, de qua agitur, ſe egiſſe in ſuis rotulis confitetur. Quam mortalem fuiſſe, & in plurimorum perditionem, in nullius autem ſaluationem à ſe abſque vlla diſcretione intentatam denegare non poteſt. De qua ſatis egit, vt ſe valeret contegere tam de Apoſtolicæ Sedis calumnia, dicendo ab eadem ſancta Sede illam excommunicationem præinditam, & ſibi fore auctricem: quàm & dicendo ſuper me falſa: quaſi ego illi & exemplo faciendam oſtenderim, & verbo agendam docuerim; quatenus exitiabiliter egiſſe à me non poſſet redargui. Sed quo fructu, ac cuius mercedis intuitu illam fecerit, in rotula per Clarentium mihi directa manifeſtè denudat, dicens, ad excuſandas excuſationes in peccatis, vt impleat peccata ſua ſemper. *Docet quidem Papa Alexander in fine ſuæ epiſtolæ, quòd non tantùm adtendenda ſunt quæ fiunt, quantùm quo animo fiunt. Nempe cùm hoc examuſſim tam in vobis, quàm in me fuerit perſcrutatum, patebit illico inde æquitatis emolumentum.* Et quæ ſequuntur vſque ad hanc ſententiam: *Quod non me, pro me dicere reamini,*

Habentur apud Hinc. Laudun. loco cit. p. 636.

quasi propriâ instigatum iniuriâ. Quia, Deo teste, pro cauendo potiùs Ecclesiastici ordinis detrimento, vobis scribo, vti scriptum est: Nolite locum dare diabolo.

PARS II.

Ephes. c. 4.

Refellitur.

Quibus verbis apertè ostendit, se sustinere non velle, vt auctoritas Metropolitana, secundùm regulas, excessus illius corrigendi vllam habeat potestatem: & quem violatorem Apostolicæ Sedis decreta, & delinquentem contra omnes leges tam diuinas quàm humanas significet, qui legit, vel audit, intellegat: & cui væ propheticum imminere ea docenti, per quæ hæc fieri quoquomodo à quibuscunque præsumantur: & quem in ipso sacrosanctam religionem præuaricatum fuisse conuictum dicat, apertè in superiori capite demonstrauit, in quo me suum traditorem vocauit. Verba quoque S. Alexandri corruptè interpretatus est. Vbi enim idem Sanctus dicit: *Non tantùm adtendenda sunt quæ fiunt, quantùm quo animo fiant.* Paulò pòst subsequitur, inquiens: *Vnde & illud est, quod Dominus ad munera Abel respexit, & non ad Cain. quia magis intendit ad offerentis animum, quàm ad ea quæ offeruntur.* Hinc B. Gregorius: *Ab omnipotente Deo munus non accipitur, quod corde obligato in malitia offertur: quia omne quod Deo datur, ex dantis mente pensatur, quia in his quoquo animo gerantur, ignoratur à proximis. Apud Deum igitur bona vera commendat intentio pura: quoniam non est arbor mala faciens fructum bonum. Arbor namque homo, fructus autem opera sunt ipsius.* In apertis autem malis non est necesse intentionem requirere cordis: quia non est arbor bona, quæ facit fructus ma-

Gregor.

Galat. c. 5.

los. Dicit enim Apostolus: *Manifesta autem sunt opera carnis:* post quorum enumerationem subdit fructus spiritus. Inconuenientem ergo interpretationem præcepti Domini ad primos parentes nostros, non humilitatem quacunque simulatione conlectam; sed nudam superbiam frater Hincmarus se excusando de sua perniciosa excommunicatione ostendit: quia, vt beatus dicit Gregorius: *Veræ humilitatis testimonia sunt, & iniquitatem suam quemque cognoscere, * & cognitam voce confessionis aperire. At contrà, vsitatum humani generis vitium est, & labendo peccatum committere, & commissum negando defendere, * & conuictum defendendo multiplicare.*

Greg. in Ps. Pœnit. ps. 3. * al. & nūciatam satisfactione pœnitentia debere. * al. & vulgatum defend. multiplic.

Similiter & Apostoli sententiam ad suum sensum violenter inflectens, dicit: *lex propter transgressores posita est.* Quæ iuxta ipsius sensum ad quem illam retorsit, ita exponi potest; ac si diceret. Transgressus sine timore legem, contra legem, excommunicationis posui legem, quam Rex timeret, & me contingere non auderet: & prædicans non furandum, furari non timui; & abominans idola, sacrilegium feci. Deinde ponens Gregorij verba dicentis: *Qui non corrigit resecanda, committit.* Ac si patenter diceret: in me resecanda, in multos excommunicando commisi, vt hoc facto nemo in me resecanda auderet corrigere. Demum subsequitur: *Deo teste, pro cauendo potiùs Ecclesiastici ordinis detrimento vobis scribo.* Quibus verbis euidenter ostendit, quâ intentione illam excommunicationem fecerit: videlicet suæ inrationabilitatis castiga-

Greg. l. 7. epist. 6.

ſtigationem, vocans Eccleſiaſtici ordinis detrimentum, vt Rex illam excommunicationem pertimeſceret, & illum rebellantem contra ſe contingere non auderet: & ipſe, qui pro Dei timore ſe non cohibebat, nec diſtringi à quoquam hominum reuereretur, & propriæ voluntatis motus vt libenter, ita etiam exequi poſſet licenter. Tandem addidit: *pro cauendo Eccleſiaſtici ordinis detrimento vobis ſcribo, vt ſcriptum eſt: Nolite locum dare diabolo.* Quod Apoſtoli teſtimonium, dum non apoſtolico, ſed apoſtatico ſenſu in alium iaculare voluit, in ſeipſum retorſit. Sicut ipſe Apoſtolus ad Epheſios apertè demonſtrat, dicens: *Iraſcimini, & nolite peccare. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Nolite locum dare diabolo. Per iram*, inquit Gregorius, *lux veritatis amittitur, quia cùm menti iracundia confuſionis tenebras incutit, huic Deus radium ſuæ cognitionis abſcondit.* Ipſe ergo in ſe locum diabolo principi tenebrarum, ſcilicet iniquitatum, donauit, qui radium cognitionis Dei, qui lux eſt, per iracundiam menti ſuæ confuſionis tenebras incuſſit, vt videre non poſſet, quàm magnum malum in ſua pernicioſa excommunicatione, de qua ſe excuſando accuſat, perpetrare non metuit: ille Eccleſiaſticas, immo diuinas leges tranſgreſſus eſt, & locum diabolo dedit, vt ſine baptiſmo & communione mortuos homines raperet; ne locum contingendi eum contra ſuam voluntatem quis habere auderet. Verumtamen ſecundùm ſuam intelligentiam, eandem Apoſtoli ſententiam adulterino ſenſu hîc poſuit:

PARS II.

Pſal. 4.

Epheſ. c. 4.

Greg.

PARS II.

qua de causa in Synodis plures fuisse damnati leguntur.

CAPVT XXXII.

Refertur magna pars Epistolæ Hincmari Laudunensis de subscription; quam fecit in Synodo apud Attiniacum.

Epistola Laud. quæ incipit. Relegi cursim. habetur post epist. 31. 350.

ET in rotula quam mihi 16. Kal. Iulias misit, ita scribit: *Quia me sæpe de subscriptione redarguitis, quam in eadem Synodo* (scilicet apud Attiniacum habita) *primò violenter per regiam potestatem, & postea fraudulenter à me extorsistis, compendiosè aliqua nunc respondebo, plura, si necesse fuerit, suo reseruans in tempore. Nam sicut iam vobis rescripsi, ad illam Synodum pro responsione ad litteras Domni Apostolici me vocastis: ad quam veniens non illam me introire permisistis, sed extra fores vt priuilegio vestræ Sedis subscriberem, mandastis. Et ego respondi, quia nunquam contra priuilegium vestrum fecissem: vnde nec necessitas, nec ratio erat, vt à me illam subscriptionem requireretis. Dum autem ex hoc magis ac magis in crastinum fatigarer, reclamaui me per epistolam Papæ Leonis ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum directam,* * *qui ait ad locum; non enim necessarium fuerat, vt obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso iam voluntarij aduentus probabat officio. Deinde cùm nec hoc adiuuaret, proclamaui per libellum, de quo superiùs memoraui, legens capitulum istud. Quotienscunque Episcopi se à suis Comprouincialibus, vel à Metropolitano putauerint prægrauari, aut eos suspectos habuerint, mox Romanam appellent Se-*

Leo ep. 84.

* al. qua

*dem : & sic vsque ad finem capitis percurri, quod & superiùs integrum descripsi. Legi etiam meæ vocationis à Domno Apostolico litteras. Quod neutrùm mihi profuit. Me autem hæc agente, Domnus Rex vestra factione instigatus, qui priori die dixerat, se mihi nihil ex sua parte discredere; minatus est, quia tantùm me meósque oneraret, quantùm plus valeret, nisi illam subscriptionem facerem. De me autem mihi parum erat. Videns autem quia mei homines cogerentur reuadiare, quòd me in villam Pauliacum sequuti fuerant, cùm iam domum cum Harduico Archiepiscopo iturus essem, accessit Frotarius Archiepiscopus ad me, alloquens cur non adquiescerem vt subscriberem, quia nihil mihi periculi erat : cui respondi, quia aliter hoc non facerem, nisi & vos debito Ecclesiæ meæ priuilegio mihi * subscriberetis seruando, vti Antiochenum constituit Concilium : ne demum mihi, quasi pro occasione huius subscriptionis aliquod præiudicium niteremini inferre. Qui respondit : certè hoc ille nullatenus tibi contradicet. Et spopondi eo tenore * mihi hoc esse facturum. Et petij mihi ipsam subscriptionem ostendi. Quam dum mihi ostenderetis, quædam quibus non acquieui, deleta sunt, & quædam addita : videlicet, vt ibi haberetur, Secundùm decreta Sedis Apostolicæ. Est autem ipsa subscriptio talis : Ego Hincmarus Laudunensis Ecclesiæ Episcopus amodo & deinceps domno Seniori meo Karolo Regi sic fidelis & obediens secundùm ministerium meum ero, sicut homo suo Seniori, & Episcopus per rectum suo Regi esse debet. Ac priuilegio Hincmari Metropolitani prouinciæ Remorum Ecclesiæ secundùm sacros Canones & decreta Sedis Apostolicæ, ex sacris Canonibus promulgata, pro scire & posse me obediturum profiteor. Quam mecum deferens*

PARS II. pag. 349. & infer. p. 361.

* al. *scriberetis*

* al. *me*

Professio Hincmari Laudunensis.

PARS II.

* al. subscribendam

* al. Coepiscopo.

*domum, hanc mihi à vobis * scribendam dictaui. Et ego Hincmarus Remorum Archiepiscopus tibi Hincmaro Laudunensis Ecclesiæ * Episcopo, tuum debitum, sacris præcipientibus Canonibus priuilegium conseruabo; & in quibuscunque Ecclesiasticis negotiis indigueris, secundùm sacras regulas, debitum tibi iure adiutorium Archiepiscopali auctoritate adhibebo. Hanc autem vobis per Fredericum Harduici Archiepiscopi presbyterum misi: & remandastis mihi per eundem, quia voluntariè illud faciebatis: & sic in Synodo relegi, & subscripsi. Vos autem penitus subscriptionem, quam promiseratis, dimisistis: sed verbis fuistis professi quòd in quibuscunque me iustè, & rationabiliter possetis secundùm vestrum ministerium adiuuare, fecissetis. Ego autem nunquam contra priuilegium sedis vestræ quicquam egi; neque contra vllius Episcopi priuilegium, Deo propitiante, vnquam acturus ero.*

Contra quæ scriptum est: *Filius stultus dicit se esse iustum, sed exitum suum non abluit.* Et aliis interpositis ad hanc suam subscriptionem resiliuit, dicens:

Ibid. p. 352. Alexand. epist. 1.

Ac si etiam in subscriptione illa aliquid haberetur, quod fortè intolerabile foret, beatus Papa Alexander, quintus post Principem Apostolorum Petrum, mihi manum porrigeret, qui suis ita inquit decretis, ad locum. Similiter si huiusmodi personis quædam scripturæ quoquo modo per metum, aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel vt se liberare possint, [32] quocunque ab eis conscriptæ, aut roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præiudicium aut nocumentum, prouenire censemus: neque vllam eos infamiam vel calumniam, aut à suis sequestrationem bonis, vnquam auctore Domino, & sanctis Apostolis, eorúmque successoribus,

sustinere permittemus. Confessio verò in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet: ipso adtestante qui ait: Ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blasphemiæ, & cetera, quæ sunt ad hæc pertinentia. Nec tantùm adtendenda sunt quæ fiunt, quantùm quo animo fiant. Si non sunt tantùm adtendenda quæ fiunt, quantùm quo animo fiunt: quo animo ego illud fecerim, neque parum sciens potui ignorare: qui etiam multò plura tunc essem facturus, vt meos qui innoxij erant, & causâ mei opprimebantur, possem liberare.

PARS II.

Matt. c. 15.

*Et ne solus hic sanctus Papa Alexander hæc decreuisse putetur: quid B. Gregorius, quem venerabiliter suscipitis, de hoc sentiat, apparet, ad Constantium Mediolanensem Episcopum de Pompeio Episcopo scribens ita. Nunc igitur, quoniam illa quæ contra eum dicta sunt, & gesta quæ exinde apud fraternitatem vestram confecta sunt, neque ad condemnationem, neque ad absolutionem eius probantur, posse sufficere: non leuis * res igitur incautè, vel in transcursu non debet diffiniri. Nam graue est satis, & indecens, vt in re dubia, certa dicatur sententia. Et hæc gesta quidem esse poterant ad diffiniendum * idonea, si accusati ea confessio sequeretur: si tamen eandem confessionem subtilitas examinis ex occultis eliceret, & non afflictio vehemens extorqueret: quæ frequenter hoc agit, vt noxios se fateri etiam cogantur innoxij. Nam postquam præfatus Episcopus, vt dicitur, * cruciari, cremarique fame * se asseruit, * scire debemus, si ita est, * vtrùm noceat, si sic fuerit extorta confessio. Certè si non nocet extorta confessio, non nocet extorta subscriptio.*

Gregor. l. 8. ep. 30.

* al. *res agitur vt inc. vel in trãsc. debeat definiri.*

* al. *satis idonea,*

* al. *cruciari custodiâ,*

* al. *se asserit.*

* *scire debe-mus*

* al. *vt non noceat.*

CAPVT XXXIII.

Hincmarus Archiepiscopus superiores obiectiones vera rerum gestarum narratione dissoluit.

Resp. ad 1. obiect.

CVIVS verba singillatim recenseamus. Dicit in eadem Synodo, primò violenter per regiam potestatem, & postea fraudulenter à me fuisse ab illo ipsam subscriptionem extortam. Domnus Rex, Deo gratias, & ætatem, & sapientiam, & virtutem, & locum pro se respondendi habet: & de hoc facto plures habet & Archiepiscopos, & Episcopos veridicos testes.

Ad 2.

[31] Quod dicit postea, illam à me fuisse ab eo fraudulenter extortam, non est verum. Nam soluta Synodo illa die, in crastinum conuenienda, postquam domnus Rex ab ea domo abscesserat, & quidam Episcopi in eadem domo, sicut cuique conuenit, cum suo fratre loquebatur: & ego iuxta quandam fenestram stans cum fratre Odone loquebar, venit ad me Frotarius Archiepiscopus, & Æneas Episcopus, & dixerunt mihi coram Odone, quia frater Hincmarus vellet professionis libello subscribere, & de domni Regis obedientia: & essemus inter nos pacifici sicut pater & filius, ac Archiepiscopus & Episcopus esse debent. Quod ego gratanter recepi; & ab alia fenestra, iuxta quam stabat Hincmarus cum aliis Episcopis, adduxerunt eum ad me: & ipse Hincmarus petiit, vt liceret illi loqui solo mecum solo. Et secessi cum eo iuxta parietem do-

Festiua narratio de professione composita & subscripta.

mus; & dixit mihi, quòd pro me nihil dubitaret in illa ſubſcriptione, ſed pro eo qui poſt me erit in illa ſede Metropoli. Et ego ei reſpondi, vt ille ipſe libellum dictaret ſicut vellet; & petiit vt ego illum dictarem. Et reuerſi ſumus ſimul ad feneſtram iuxta quam Æneas & Odo ſtabant: & dixi Odoni vt acciperet ſuas tabulas, & exciperet in illis libellum cui Hincmarus deberet ſubſcribere. Et excepit Odo, ſicut tunc ſimul dictauimus. Et dixi illi, vt quicquid ibi vellet aut mutare, aut ſubtrahere, aut addere, faceret: ſicut & factum eſt. Et dixi ego Odoni, vt in craſtino illum apportaret ſcriptum, & in Synodo ei Hincmarus ſubſcriberet. Hincmarus autem reſpondit, quia febris illum tangebat, & ſtatim ſe inde vellet deliberare, vt ſanguinem poſſet minuere. Ego autem iuſſi Odonem ire ad Cancellarium Regis, & accipere ab illo pergamenum, & atramentarium, & ſcriberet illum citò. Interea dixi Æneæ, cui tunc auſcultabat Hincmarus, quòd melius eſſet vt in craſtina expectaret; & perſuadente Ænea adquieuit ita Hincmarus. Et in craſtina veniens in Synodo profeſſus eſt ſecundùm quod in illo libello continetur. Et porrigente ſibi Odone pennam, coram omnibus, ſicut tunc paruit, eidem libello ſponte ſubſcripſit; & Regi, & mihi manu ſua porrexit. Et tunc domnus Rex pacem illi dedit: & ego poſt illum. In craſtino autem antequam in domum intrarem, in quam Epiſcopi conuenire debebant: Harduicus Epiſcopus in alia domo mecum loquens,

PARS II.

PARS II. secretissimè dixit mihi, quòd Hincmarus mihi mittebat vnum paruulum scriptum, petens vt ei subscriberem. Et occultè illum mihi dedit; ego autem illum suscepi, & in sinum meum misi. Quem postea non legi, antequam in via essem, quâ ad mansionem meam redibam. Et coram Odulfo Episcopo qui mecum ibat, primùm idem scriptum relegi; postea nec Hincmarus, nec aliquis alius inde mecum rationem habuit. Verùm & Fredericus presbyter Harduici, vnquam de illo libello mecum vllam rationem non habuit. Et per talem fraudem, sicut auditis, eandem subscriptionem ab eo extorsi.

Ad 3. Quòd dicit illam professionem, antequam ei subscriberet, suam domum portasse, non est verum. Quia postquam Odo Episcopus eam in tabulis suis excepit, scriptam Hincmarus illam non vidit; vsquequo 16. Kal. Iul. 3. Indictionis eidem professioni in Synodo coram omnibus qui adfuerunt Episcopis, & coram domno Rege subscripsit: & domno Regi, ac mihi porrexit, & ei in Synodo exemplar illius donaui. In crastino autem, id est, 15. Kal. Iulias domnus Harduicus Archiepiscopus, tali modo sicut præmisi, libellum ab eo mihi directum dedit. Et nihil postea, quandiu in Attiniaco fuimus, inde Hincmarus vel verbo, vel scripto quiddam mihi dixit. Qui etiamsi mihi aliquid inde dixisset, responderem illi ex Iacobo: *Petis, & non accipis, eò quòd malè petis.* Quia iniustum atque inrationabile est, vt Archiepiscopus à sacris Cano-

Hinc. epist. 35. p. 601.

Canonibus exorbitans, excedenti Episcopo suffraganeo, & à se ordinato, professionis ac subscriptionis suæ libello satisfaciat. Sicut enim secundùm Scripturam, minor à maiore benedicitur: ita prorsus minor à maiore, & non maior à minore iudicatur, ligatur, & soluitur: sicut & in decretis B. Gelasij demonstratur.

Pars II.

De eo quod subsequitur: *Nam sicut iam vobis rescripsi, ad illam Synodum pro responsione ad litteras domni Apostolici me vocastis: ad quam veniens, non illam me intrare permisistis; sed extra fores, vt priuilegio vestræ sedis subscriberem, mandastis.* Dicat, per quem hoc illi extra fores mandaui; & ostendat, quomodo verum esse possit, quoniam ad Synodum veniens, non illum eam ego intrare permiserim. Nam postquam ad Attiniacum venit, quandocunque in Synodo fuimus, & ipse interfuit: & coram illo in Synodo ea quæ semel & secundò pro dissoluendis ipsius impiis conligationibus ad eum ex Euangelica veritate, & Apostolica atque canonica auctoritate, & ex decretis Apostolicæ Sedis decreueram, relecta fuerunt. Et in Synodo coram illo, omnibus audientibus, Otulfus Episcopus dixit, eum sæpe dicere, sicut & alij cum eo audiebant Episcopi, quòd plenam buccam de aqua non valerent illa quæ legebantur.

Ad 4.

Quòd dicit se respondisse, quia nunquam contra priuilegium meum, quod in Metropolis ciuitatis dignitate accepi, fecisset: vos iudicate, si contra priuilegium Metropolitanum in his

Ad 5.

PARS II.

quæ audiſtis quoquo modo fecerit.

Ad 6. Quòd dicit ſe Sedem Apoſtolicam appellaſſe: dicat quis ei contradixit, vt ſuam appellationem non proſequeretur.

Ad 7. Quòd dicit, quia domnus Rex mea factione inſtigatus, qui priori die dixerat, ſe nihil illi ex ſua parte diſcredere; & poſtea illum minatus eſt: domni Regis reſponſio valebit ſufficere.

Ad 8. Quòd dicit, quia ſui homines cogerentur reuuadiare, quòd illum in villam Pauliacum ſecuti fuerant: ſi reuuadiabant, quia inrationabiliter eum in Pauliacum ſequuti erant, negare non poteſt ſe eſſe auctorem ipſius inrationabilitatis.

Pauliacus villa, *Baulcourt, ou Poilcourt.*

Ad 9. Quòd dicit, ſi etiam in ſubſcriptione illa haberetur aliquid, quod fortè intolerabile foret, B. Papa Alexander illi manum porrigeret. Videamus quomodo illi conueniat, & manum illi porrigat quod S. Alexander decreuit. Ait enim in epiſtola omnibus Orthodoxis per diuerſas prouincias Domino famulantibus: *Eſt etiam & hoc ad hanc ſanctam perlatum Sedem quod pudet dicere; & non ſolùm ſacerdotali, ſed etiam omni Chriſtiano nomini eſt inimicum. Id eſt, quòd nonnullos Epiſcopos aut ſacerdotes aut metu compellunt, aut vi extorquent, aut fraude decipiunt,* aliquos confeſſionis ſuæ in alteram partem quàm debeant, aut pro ſuarum non requiſitione rerum; aut, quod deterius eſt, * alieni erroris ſectas, ſcripturas facere, & propriis manibus roborare, & coram populis recitare atque confiteri. Aliquos dicunt carceribus & ergaſtulis recludi, vt ſaltem his territi inſidiis deuient Domini ſacerdotes, & ſuis faueant voluntatibus.* Et plu-

Alexand. epiſt. 1.

*al. *aliquos*

* al. *pro alieni erroris ſecta,*

rimis Capitulis interpositis iterum hinc dicit ad locum, quæ Hincmarus adulterantium modo in rotula sua posuit: *Similiter si huiusmodi personis quædam scripturæ quoquo modo per metum, aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel vt se liberare possent, quocunque ab eis conscriptæ vel roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præiudicium aut nocumentum prouenire censemus: neque vllam eos infamiam, aut calumniam, aut à suis sequestrationem bonis, vnquam auctore Domino, & sanctis Apostolis eorúmque successoribus, sustinere permittemus. Confessio verò in talibus non compulsa sed spontanea fieri debet: ipso attestante qui ait: Ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blasphemiæ, & cetera, quæ sunt ad hæc pertinentia. Nec tantùm attendenda sunt quæ fiunt, quantùm quo animo fiant.* Et paulò pòst: *Vnde & illud est, quod Dominus ad munera Abel respexit, & non ad Cain, quia magis adtendit ad offerentis animum, quàm ad ea quæ offeruntur.*

PARS II.

Hincm. Laud. cit. p. 352.

Matt. c. 15.

Genes. c. 4.

Conferamus verba B. Alexandri cum professione, ac subscriptione Hincmari. Alexander dicit nonnullos Episcopos vel sacerdotes, aut metu compelli, aut vi extorqueri, aut fraude decipi, aliquas confessionis suæ in alteram partem quàm debeant, aut pro suarum non requisitione rerum, aut, quod deterius est, alieni erroris sectas, scripturas facere, & propriis manibus roborare, & coram populis recitare atque confiteri. Et Hincmarus professus est, atque subscripsit hoc modo: *Ego Hincmarus Laudunensis Ecclesiæ Episcopus amodo & deinceps domno Seniori meo Karolo Regi sic fidelis & obediens secundùm*

Expenditur dictum Alexandri.

Pars II. *ministerium meum ero, sicut homo suo Seniori, & Episcopus per rectum suo Regi esse debet. Ac priuilegio Hincmari Metropolitani prouinciæ Remorum Ecclesiæ, secundùm sacros canones & decreta Sedis Apostolicæ ex sacris canonibus promulgata, pro scire & posse me obediturum profiteor, & subscribo.* In qua professione & subscriptione nihil continetur de his quæ seruari non debent : nec aliquid ibi sonat de confessione in alteram partem quàm debeat, neque pro suarum non requisitione rerum, neque de sectis alieni erroris : nec eum quisquam, vt subscriberet, aut in carcere, aut in ergastulo reclusit, vt his territus insidiis, Domini deuiaret sacerdos, & voluntatibus alienis faueret.

CAPVT XXXIV.

Eiusdem Refutationis continuatio.

Ad 10. Hincm. Laud. ibid.

DE eo quod ibidem subsequitur: *Si non sunt tantùm adtendenda quæ fiunt, quantùm quo animo fiant; quo animo ego illud fecerim, neque parum sciens poterit ignorare: qui etiam multò plura tunc essem facturus, vt meos qui innoxij erant, & causâ mei opprimebantur, possem liberare.* Paulus Apostolus dicit : *Lex non est posita iustis, sed iniustis.* Et hinc S. Leo dicit scribens ad Rauennium: *Iusto quippe ideo dicitur lex non esse posita, quia normam præceptionis implet iudicio voluntatis.* Si sui qui eum ad Pauliacum sequuti fuerunt, reuuadiauerunt per legem, quod contra legem commiserunt, innoxij non erant ; & domnus Rex vt noxios distringere iussit : quantùm audemus dicere, contra regium

1. Timot. 1.

Leo ep. 90.

ministerium fecit. Si iudices Regij contra legem innoxios, velut noxios distrinxerunt, præuaricatores legis fuerunt: si * arbitros innoxios, velut noxios iudicauerunt, auctoritatem & locum iudicij amittere meruerunt. Quia verò nec ipse, nec aliquis suorum, se tunc in iudicio pati præiudicium reclamauit: & S. Gregorius sæpe iuxta leges & canones terminari decreuit iudicia: & ex interpretatione legis Honorij & Theodosij dicitur, quoniam *quicunque quod in iudicio aduersario præsente non repetiit, postea de eadem re litem aliam non poterit inchoare. Legem conculcat, qui contra legem, legaliter iudicata, etiam scripto, rediuiua lite condemnat.* Et quia personas priuatas suos homines contra legem distrinxisse, vel iudicasse Hincmarus probare non potest: constat, si sui homines legaliter reuuadiarunt, quod contra legem commiserunt, innoxij non fuerunt. Et qui* se conduxisse illos, vt eum ad commissum illud quod reuuadiauerunt, sequerentur, qui noxij fuere probati: innoxius ritè dici non potest, & noxius innoxios facere suo testimonio nequit.

PARS II.

* fort. arbitri

* deest dicit

De hoc quod dicit, S. Gregorium scripsisse à Pompeio Episcopo *cruciato, crematóque fame * extorta confessione:* nos in illa Synodo satis supérque illum vidimus corpulentum, atque consersum; & non cruciatum neque necatum fame vt profiteretur ac subscriberet, vidimus vel audiuimus.

Ad II.

* fort. extortam confessionem.

De hoc quod dicit: *Certè si non nocet extorta confessio, non obest extorta subscriptio.* Puto clamare nunc

Ad II.

PARS II.

contra illum de cælo, & clamaturos in diuino iudicio ducentos quatuordecim ſanctos Epiſcopos, qui in Carthaginenſi Concilio decreuerunt, vt *ſi quis contra ſuam profeſſionem, vel ſubſcriptionem venerit in aliquo, ipſe ſe honore priuabit.* Et dicentem ex ſua perſona: *Certè ſi non nocet extorta confeſſio, non obeſt extorta ſubſcriptio:* niſi pœnitentiam egerit, credo illum inter alia de hoc mendacio ab eiſdem ſanctis Epiſcopis iudicandum. Sed & à beato Gregorio condemnandum, qui ſcripſit ad Theoctiſtam Patriciam: *Si qui ſunt qui dicunt, quia compulſus quiſpiam neceſſitate ſe anathematizauerit, anathematis vinculo non teneri, ipſi ſibi teſtes ſunt, quia Chriſtiani non ſunt: quia ligamenta ſanctæ Eccleſiæ vanis ſe æſtimant conatibus ſoluere: ac per hoc nec abſolutionem ſanctæ Eccleſiæ, quam præſtat fidelibus, veram putant, ſi ligaturas eius valere non æſtimant. Contra quos diutiùs diſputandum non eſt, quia per omnia deſpiciendi & anathematizandi ſunt, & vnde ſe fallere veritatem credunt, inde in peccatis ſuis veraciùs ligantur.* Et aliquantò ſuperiùs: *Et quia ſi compulſi aliqui de quibus reprehendebantur, anathematizare ſe dicerent, anathematis vinculo nullo modo teneri. Et ſi ſunt qui certiſſimè talia ſentiunt, vel tenent, quia Chriſtiani non ſunt, dubium non eſt. eóſque & ego, & omnes Catholici Epiſcopi, atque vniuerſa Eccleſia anathematizamus, quia veritati contraria ſentiunt, & contraria loquuntur.* Sed & mihi alia mendaciter impingit: ſed & ſuper ſcriptum quædam dicit, contra quæ longum eſt mihi ſcribere, & vobis audire.

Conc. Carthag. cit.

Greg. l. 9. ep. 39. cit.

CAPVT XXXV.

Quòd tertiò vocatus ad Synodum non reſpondit, & ideo tractari debet vt contumax.

ECCE audiuit veſtra fraternitas, quomodo & in quantis ſcriptura fratris Hincmari ſit mendax. Et ſicut ſacræ leges dicunt, quia hoc in omnibus cauſis ſtatutum eſt, vt ſcripturam prolator affirmet: nam ſi is qui ſcripturam protulit, eius non aſtruxerit veritatem, vt falſitatis reum eſſe retinendum. Et in Concilio Epheſino, & Chalcedonenſi, ſed & in Quinta, ac Sexta Synodo, propriis ſcripturis & ſubſcriptionibus ſuis conuictos, nullorúmque aliorum accuſationem vel teſtificationem requiſitum, ſecundùm ſacras leges, dicentes quoſcunque conuinci ſcripturâ vel teſtibus, legimus damnatos fuiſſe.

Tertiò vocati ad Synodum, ſi non parent, damnãtur.

Sed & tertiò vocatos, & venire detractantes, (quantò magis poſt tot ac tantas commonitiones?) omni ſacerdotali officio etiam abſentes inuenimus fore priuatos. Sed & Ioannem Antiochiæ tertiæ Sedis Epiſcopum, quia blaſphemias contra Cyrillum ſecundæ Sedis Archiepiſcopum per libellos emiſit, tertiò vocatum, & non adeuntem Epheſinam Synodum legimus ibidem fuiſſe excommunicatum. Necnon & Dioſcorum ſecundæ Sedis Alexandrinæ Epiſcopum inter cetera, quoniam aduersùs regularem ordinem & Eccleſiaſticam egerit diſciplinam: inſuper etiam quia multos libellos

PARS II.

plenos iniquitatibus contra Archiepiscopum suum primæ Sedis magnæ Romæ sanctissimum & sapientissimum Leonem, sæpius Ecclesiasticos conculcans Canones in Concilio obtulit; priuatum omni sacerdotali ministerio, ab eodem beatissimo Leone per Vicarios suos in eadem magna Synodo Chalcedonensi; & tertiò vocatum, quia Synodo se præsentare contempsit, absentem legimus fuisse damnatum. Verùm de trina commonitione sacræ leges dicunt, quicunque tribus auctoritatibus iudicis conuentus, vel tribus edictis ad iudicem fuerit prouocatus, aut vno pro omnibus peremptorio, id est, quod causam extinguit, fuerit euocatus, & præsentiam suam apud eum iudicem, à quo ei denunciatum est, exhibere noluerit, aduersùs eum quasi in contumacem iudicari potest. Quin immo nec retractari per appellationem negotia possunt, quoties in contumacem fuerit iudicatum ab ea sententia quæ aduersùs contumaces data est; neque appellari, neque in duplum reuocari potest. Et hinc S. Gregorius ad Maximum Salonitanum Episcopum: *Ita*, inquit, *fac, vt ad veniendum amplius iam moras non ingeras: ne ipsa te magis absentia obnoxium his quæ dicuntur, adsignet: & nos * inter hæc reo non solùm propter dicta crimina quæ purgare subterfugis, sed etiam propter inobedientiæ culpam, durius, scilicet vt in contumacem cogat ex Concilio ferre iudicium.* Et S. Cælestinus de trina vocatione ad Nestorium ita scripsit: *Itaque quamuis iam frater Cyrillus * secundis te epistolis asserat esse conuentum, intellegas volo*

Ad trinam commonitionem qui non conuenit, contumax est.

Greg. l. 5. epist. 103.

* al. *in te hæc res*

Cælestin. epist. 5.

* al. *epistolis suis*

post

post primam & secundam illius, & hanc correptionem nostram, quam constat esse iam tertiam, ab vniuersitate Collegij & conuentu Christianorum te prorsus esse seiunctum; nisi mox ea quæ malè dicta sunt, corrigantur, nisi in eam viam redeas, quam * *Christus esse testatur.* Et item in eadem epistola: *Persequar planè domini mei* * *fidelis seruus inimicos: cùm Propheta asserat, eos odio se odisse perfecto. Moneor rursus altero loquente, ne parcam.* * *Quem vis ergo respiciam, cui honoris aliquid seruem, quando agitur vt mihi totius spei meæ causa tollatur?* Ipsius in Euangelio verba sunt Domini, quibus ait non sibi patrem, non matrem, non filios, non aliquam necessitudinem debere præponi. Est enim frequenter talis pietas ex qua nascatur impietas: cùm vincente earum affectu carnis caritati illi quæ Deus est, caritas præponitur corporalis. Et S. Ambrosius in Psalmo 118. *Est iusta misericordia, & est etiam iniusta misericordia. Denique in lege scriptum est de quodam. Non miserebitur illius. Et in libro Regnorum legis, quia Saül propterea contraxit offensam, quia miseratus est Agag hostium Regem, quem prohibuerat sententia diuina seruari. Et si quis latronis filiis deprecantibus motus, & lacrymis coniugis eius flexus, absoluendum putet, cui adsit latrocinandi affectus, nónne innocentes tradit exitio, qui liberet multorum exitia cogitantem? Certè si gladium reprimit, vincla dissoluit; cur laxat exilia, cur latrocinandi quâ potest clementiore viâ non eripit facultatem, qui voluntatem extorquere non potuit? Deinde inter duos, hoc est, accusatorem & reum, pari periculo de capite decernentes, alterum si rem probasset, alterum si non esset ab accusatore conuictus, non*

PARS II.

*al. se Christus esse

*al. boni Domini

Psal. 138.

*al. quem hic ego respic.

Matt. c. 10.

Ambros. in psal. 118.

1. Reg. 15.

Misericordia iniusta.

PARS II.

id quod iustitiæ est iudex sequatur; sed dum miseretur rei, damnet probantem, aut dum accusatori fauet qui probare non possit, addicat innoxium. Non potest igitur hæc dici iusta misericordia. in ipsa Ecclesia vbi maximè misereri decet, teneri quàm maximè debet forma iustitiæ, ne quis à consortio communionis abstentus, breui lacrymula, atque ad tempus parata, vel etiam vberioribus fletibus communionem, quam plurimis debet postulare temporibus, facilitati sacerdotis extorqueat. Nónne cùm vni indulget indigno, plurimos facit ad prolapsionis contagium prouocari? facilitas enim veniæ, incentiuum tribuit delinquendi. Hoc eò dictum est, vt sciamus secundùm verbum Dei, secundùm rationem, dispensandam esse misericordiam debitoribus. Medicus ipse si serpentis interiùs vulneris inueniat cicatricem, cùm debeat resecare vlceris vitium, ne latiùs serpat, tamen à secandi vrendíque proposito lacrymis inflexus ægroti medicamentis tegat, quod ferro aperiendum erat: nónne ista inutilis misericordia est, si propter breuem incisionis vel vstionis dolorem corpus omnino tabescat, vita vsus intereat? Rectè igitur & sacerdos vulnus, ne latiùs serpat, à toto corpore Ecclesiæ, quasi bonus medicus, debet abscidere, & prodere virus criminis quod lateat, non fouere: ne dum vnum excludendum non putat, plures dignos faciat, quos excludat ab Ecclesia. Iure ergo Apostolus diuino nos hortatur exemplo, dicens: Vide ergo bonitatem & seueritatem Dei; in eos quidem qui ceciderunt, seueritatem; in te autem bonitatem, si permanseris in bonitate. Et S. Gregorius in Regula pastorali: *Malorum*, inquit, *cùm incautè amicitiis cingimur, culpis ligamur. Vnde Iosaphat qui tot de anteacta vita præconiis attollitur, de Achab Regis amicitiis pæne pe-*

Pœnitentia diuturna.

Seueritas in Ecclesia necessaria.

Rom. c. 11.

Gregor. Pastor. Curæ, parte 3. c. 1. admonit. 23.

riturus increpatur : cui à Domino per Prophetam dicitur : Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum, amicitiâ iungeris : & idcirco iram quidem Domini merebaris; sed bona opera inuenta sunt in te, eò quòd abstuleris lucos de terra Iuda. Et in homilia Euangelij : *Multùm,* inquit, *est, quòd carnales affectus intentionem mentis diuerberant, eiusque aciem obscurant : sed non declinant à recto itineris, qui arcam Dei portant in mente.*

PARS II.

2. Paralip. 19.

Id. in Euāg.

Et ne quis dicat, beatum Cælestinum de tertia commonitione scripsisse ad Nestorium hæreticum: attendendum est quod Hilarus Papa dicit : *Quia non minùs in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in iniuriam ipsius Domini prosilitur.* Et huiusmodi præsumptor, qui in sanctarum traditionum pertinaciter sanctiones delinquit, non inter Catholicos est computandus, sed cum schismaticis est condemnandus : quia sicut in decretis Apostolicæ Sedis scriptum est, quisquis schismatico assenserit, schismaticus esse negari non poterit. Quod etsi omnes sacerdotes, & mundus assentiat, damnatio consentientes inuoluit, non præuaricationem consensus absoluit. Non enim crimen minuitur, sed roborescit, cùm generale fit ex priuato. Hoc enim Deus omnium iudicauit, qui peccatorem mundum generali diluuio interemit. Et his B. Gelasius concinit in decretis suis: sicut manifestè ex eius verbis hîc possem ostendere, si prolixitatem non deuitarem.

Obiectioni respondet.

Hilarus ep. 2.

Conclusio quâ monstratur non obstante appellatione ferri posse sententiam.

Tertiò se accusare negat Remensis.

HÆC omnia suprascripta, vt sæpe commemoraui, non causâ mearum iniuriarum, sed euindicatione dignitatis mihi commissæ Metropolis, contra fratrem Hincmarum contexui: nec sacras leges & regulas collegi aduersùs eum in caussis propriis intentando iudicium, sed ostendendo qualitatem, ac quantitatem suorum excessuum, & mearum commonitionum; & quibus ac quantis constitutionibus pertinacem obiecit contemptum. Vestra verò Deo placita vnanimitas, coram se recitata vigilanti discernat libramine: quia licèt sacerdotibus canones ignorare non liceat; leuior tamen fuerat error, si per ignorantiam deliquisset, quàm nunc, quia sciens & prudens ex consilio & studio sacrarum regularum per contumaciam transgressor existit, quarum custodiam & obseruationem professione ac subscriptione sua firmauit. Duplici ergo reatu tenetur adstrictus; qui non solùm contra venerabilium Patrum, sed etiam contra sua venisse decreta temerè comprobatur. Vtrùm igitur Deo medio prolata sententia, eum debeat percellere; an veraciter recognoscentem, & humiliter supplicantem absoluere, saluis sanctorum Conciliorum statutis, & Apostolicæ Sedis Pontificum ex eisdem sacris Canonibus promulgatis, & reseruato per omnia primæ & Apostolicæ Sedis priuilegio; ac Remorum Metropolis iure: quod

ex me est, consilio, & iudicio vestræ vnanimitatis committo : pro modulo meo sequens dicta B. Cælestini ad Cyrillum Episcopum de Nestorio : *Studeo*, inquit, *quieti Catholicæ*, *studeo pereuntis saluti*, *si tamen voluerit ægritudinem confiteri. Quod ideo dicimus, ne volenti * corrigere, forsitan deesse videamur. Nam * si & nobis sustinentibus vuam, spinas sibi addiderit, impleatur manentibus statutis prioribus sui fructu iudicij; colligat quod sulco diabolico seminauit, non nostro consilio, sed se periturus auctore. * Probat nos veloces pedes ad effundendum sanguinem non habere, quando sibi etiam remedium cognoscat oblatum.* Et hæc dico non præiudicans vestræ deliberationi, vtrùm iuxta hæc B. Cælestini verba veraciter recognoscens, & humiliter supplicans absolui ; an pro tam diutina pertinaci in contemptu sanctarum regularum permansione debeat percelli. Quia sicut à regulis præstitutis de certis & manifestis causis quæ in nullo nobis sunt dubia vel obscura nullâ aut negligentiâ aut præsumptione debemus discedere, sicut Leo ad Anastasium scribens decreuit : ita de quibus diffinitiuas sententias, quæ nullâ possunt ratione conuelli, à sanctis Patribus promulgatas habemus, non debemus nouum inire tractatum, vel nouum expectare consilium.

Pars II.

Cælestin. ep. 10. apud Baron. an. 431.

* al. se corrigere.

* al. etsi & nobis

* al. Probat

Leo ep. 84.

Nec etiam Sedem Apostolicam in requirendo inquietare, sicut S. Innocentius scribens ad Macedones Episcopos dicit : *Cùm sæpius*, inquit, *repeti fecissem* (*quin scripta vestra*) *aduerti Sedi Apostolicæ, ad quam relatio, quasi ad caput Ecclesiarum, missa curre-*

De rebus iam definitis non est consulenda Sedes Apostolica.

Hinc. l. 55. Cap. c. 34. Innocent. ep 27.

PARS II. *bat, fieri iniuriam, cuius adhuc in ambiguum sententia duceretur.* Et ad Felicem Nucerianum Episcopum. *Stupuimus prudentem virum de his voluisse consulere, quæ omnibus sunt certâ ratione comperta.* Et S. Zosimus: *Sciat quisquis hoc, postposita Patrum, & Apostolicæ Sedis auctoritate neglexerit, à nobis districtiùs iudicandum, & loci sui minimè dubitet sibi non constare rationem, si hoc putat post tot prohibitiones impunè posse tentari. Contumeliæ enim studio fit, quicquid interdictum toties vsurpatur.* Et S. Cælestinus: *Quæ enim à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentiâ populis permissâ frangatur?* Et item: *Quæ enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est per seueritatem congruentem regulis vindicemus. Et* ideo omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentij, quàm omnium decessorum nostrorum quæ de Ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri debere mandamus: vt, si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.* Et Gelasius: *Satis indignum est, quenquam vel Pontificem, vel ordinum subsequentium, hanc obseruantiam refutare, quam B. Petri Sedem videat edocere: satísque conueniens sit, vt totum corpus Ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quam illic vigere conspiciat, vbi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum.* Et item: *Non opus fuit noua Synodo; cùm veteris constituti sufficienter hæc forma præscriberet.* Et item: *Nunquam cessisse manifestum est, qualibet necessitate cogente, nouiter, quæ fuerant salubriter constituta, temerasse.* Et S. Gregorius ad Sergium defensorem: *Si homo esses, aut aliquam* districtionem habuisses, ita regularis di-*

Id. epist. 3.

Zosim. ep. 1.

Cælest. ep. 11.

Ibid.

* S. Leo.

Leo ep. 1.

Gelas. ep. 11.

Greg. l. 7. ep. 10.

* al. discretionem

ſciplinæ debuiſſes cuſtos exiſtere, vt ea quæ illic inlicita committuntur, antè vindicta corrigeret, quàm ad nos eorum nuncius perueniret. Et poſt pauca: *Nam ſi quolibet modo in hac re neglegens, vel lentus extiteris, ita in te diſtrictiſſimè noueris vindicandum, vt quod ex te neſcis, pœna poſſis * ſecante cognoſcere.* Et domnus Hadrianus Papa in epiſtola, ſicut audiſtis, nuperrimè directa: *Fidelium*, inquit, *relatione comperimus, quòd tua fraternitas debitum vigorem in prouincia Remenſi non agitans, multa reprehenſione digniſſima à tuis Comprouincialibus conualeſcant. Cuius rei gratiâ negligentiam veſtram his Apoſtolicis affatibus excitamus, vt ſecundùm venerandorum canonum regulas, ita omnium omnino Comprouincialium tuorum ſynodicè, ſaluo ſanctæ Romanæ Eccleſiæ priuilegio, reſeces vitia, vt priuilegij tui coram Deo, noſtróque iudicio non merearis ſuſtinere iacturam.*

* al. *reſecante*

Hadriani II. epiſtola ad Hincmarum relata.

Et quia frater Hincmarus ſæpe non in canonico iudicio, nec pro certis cauſis, ſed pro animi ſui motibus, inregulariter Sedem Apoſtolicam appellauit, & proſequi appellationem ſuam, etiam inregularem neglexit: ſi regulariter nunc appellare voluerit, ſic ſummiſsè & temperatè legum & canonum ſunt exequendæ ſententiæ, vt & ipſe comedat fructus viæ ſuæ, ſuíſque conſiliis ſaturetur, & Sedes Apoſtolica ſecundùm ſacros Canones, vt dignum eſt, honoretur; & nos pro diſſolutione regularis diſciplinæ redargui non mereamur. Nam de appellatione Conſtantinus Aug. ad Catulinum decreuit hoc modo. *Moratorias dilationes, fruſtratoriáſque non tam appellationes quàm ludificationes admitti non con-*

Irregularis Hincmari appellatio.

Fruſtratoris appellationes.

PARS II.

uenit. Nam ſicut bene appellantibus negari auxilium non oportet; ita his contra quos meritò iudicatum eſt, inaniter prouocantibus differri bene geſta non decet. Et ex interpretatione legis Valentiniani, Valentis, & Gratiani Auggg. ad Claudium: Lex iſta hoc dicit: Cronopium Epiſcopum à multis Epiſcopis fuiſſe damnatum, & ſtuduiſſe eum, ante iudicium, ſententiam quæ proferebatur, appellatione ſuſpendere: à qua ſententia, quia iuſtè prolata fuerat, appellare minimè debuiſſet. In qua eum graui mulcta, id eſt, 50. libras argenti addictum fuiſſe dicit. Quæ tamen ſumma ipſius mulctæ, non fiſco prodeſſe iuſſa eſt, ſed pauperibus erogari. Vnde Apoſtolica Sedes diſcernet, ſi appellans Epiſcopus bonam cauſam habebit. velut decreuit Sardicenſe Concilium: *Si*, inquiens, *aliquis Epiſcopus iudicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe bonam cauſam habere, vt iterum Concilium renouetur, ſi vobis placeat, S. Petri Apoſtoli memoriam honoremus, vt ſcribatur ab his qui cauſam examinarunt, Iulio Romano Epiſcopo: & ſi iudicauerit renouandum eſſe iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem eſſe cauſam, vt non refricentur ea quæ acta ſunt: quæ decreuerit, confirmata erunt.* Et hinc in c. 4. & 7. ordo appellationis Epiſcopi poſt Epiſcopale iudicium ad Apoſtolicam Sedem deſcribitur. Quem eodem modo exequendum Innocentius, Bonifacius, & Leo in decretis ſuis ex eiſdem ſacris Canonibus apertiſſimè promulgauerunt. Vnde & Gelaſius ſcribit: *Confidimus quòd nullus iam veraciter Chriſtianus ignoret vniuſcuiuſque Synodi conſtitutum, quod vniuerſalis Eccleſiæ*

Conc. Sardic. can. 3.

Gelaſ. ep. 11.

clesiæ probauit assensus, * *nullam magis exequi sedem* * *oportere, quàm primam, quæ & vnamquamque Synodum sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente, & tenuit semper, & retinet.* Quam Synodum Sardicensem Apostolica Sedes per Osium Cordubensem, & Gentium Capuensem, & Calepodium Neapolitanum Episcopos, suos Vicarios confirmauit: & Ecclesia nihilominus subsequente confirmatam tenuit semper, & retinet.

PARS II.
* al. non aliquam
* al. præceteris oportere.

PARS III. CONCILII.

RESPONSA EPISCOPORVM Ad libellum Proclamationis Caroli Regis contra Hincmarum Laudunensem Episcopum.

CAPVT I.

Præfatio Episcoporum.

DE his quæ contra fratrem nostrum Hincmarum proclamans domnus Rex nobis proposuit, vnde spatium ad respondendum petiuimus, pro temporis breuitate quæ iuxta sanctarum Scripturarum tramitem, traditionémque maiorum, & auctoritatem sacrarum legum & canonum inuenimus, capitulatim proferimus.

Pars III.

CAPVT II.

De iuramentis præstitis & refragatis.

Hincm. opusc. 2. ad Carol. c. 3.

PRIMÒ quidem de iuramentis illi præstitis, & vt in petitione sua inuenimus, refragatis. Vnde Catholicæ Ecclesiæ doctores atque rectores ita dixisse legimus, quantùm temeritatem iurandi vitare debeamus, & ipse Dominus in Euangelio, & Iacobus in epistola sua docet, dicens: *Ante omnia autem, fratres mei, nolite iurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcunque iuramentum: sit autem sermo vester, est, est, non, non, vt non sub iudicio decidatis:* illo videlicet iudicio sub quo decidit Herodes, vt vel peierare, vel periurium cauendo aliud necesse haberet patrare flagitium. At si aliquid fortè nos incautiùs iurasse contigerit, quod obseruatum scilicet peiorem vergat in exitum, liberè illud consilio salubriori mutandum nouerimus; ac magis instante necessitate peierandum nobis, quàm pro vitando periurio in aliud crimen grauius esse diuertendum. Sed quia in iuramentis, quæ frater noster Hincmarus Regi iurauit, nihil inuenimus, sicut in eius petitione relegimus, quæ non debuerit obseruare: quæ iuramenta, sicut prolata scripta, & domni Apostolici, suggestione Hincmari elicita, & ipsius Hincmari scripta demonstrant, quoniam postea non seruauit, à reatu periurij illum innoxium pronunciare non possumus. Scriptum est namque in Exodo: *Non*

Matt. c. 5. Iacob ep. c. 5. Marc. c. 6. Exod. c. 20.

assumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim insontem habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra. In vanum quippe, & frustra, non vt nihil sit, sed vt ei qui nomen Domini Dei sui in vanum & frustra acceperit, nociuum, vt criminis reo, sit. Item in Leuitico Dominus dicit: *Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Domini Dei tui. Ego Dominus.* Et sanctus Dauid in Psalmo: *Qui iurat proximo suo, & non decipit.* [Iurare est, inquit Cassiodorus, hominem sub testatione diuina aliquid polliceri. Iurare enim dictum est, quasi iure orare, id est, iustè loqui. Tunc autem quispiam iustè loquitur, quando ea quæ permittit, implentur.] Et S. Ambrosius in epistola ad Valentinianum Imperatorem: *Quid est iurare, nisi eius quem testaris fidei tuæ præsulem diuinam potentiam confiteri?* Et item dicitur in Psalmo: *Nec iurauit in dolo proximo suo.* Per dolum itaque iurat, quisquis aliter facturus est, quàm promittit: credens periurium non esse, decepisse nequiter credentis errorem. Et hinc S. Hieronymus: *Multi sunt*, inquit, *qui dolosè iurant, vt decipiant proximum. Quod abominatur pater luminum, dicente Petro: Non es hominibus mentitus, sed Deo.* Et in libro Regum scriptum est, quia quando *facta est fames in diebus Dauid tribus annis iugiter, & consuluit Dauid oraculum Domini, dixit Dominus: Propter Saül, & domum eius & sanguinem, quia occidit Gabaonitas.* Filij quippe Israël iurauerant eis, & voluit Saül percutere eos zelo, quasi pro filiis Israël, & Iuda, dicens, Iosue gratis eosdem Gabaonitas viuere permisisse. Hinc pa-

Leuit. c. 19.
Psal. 14.
Iurare quid. Cassiod.
Ambros.
Psal. 23.
Hieron.
Act. c. 5.
2. Reg. 21.

PARS III.

tet, quanta impietas est periurium, cui Dominus tantam reposuit vltionem. Et Ieremias Propheta: *Ecce vos confiditis vobis in verbis mendacij quæ non proderunt vobis, furari, occidere, adulterare, iurare mendaciter.* Hinc ergo pensandum est, quantum crimen sit iurare mendaciter, quod adulterio, & homicidio, ac furto coniunxit Propheta: quorum perpetratores Apostolus regnum Dei dixit non possidere. Et Hieronymus in expositione eiusdem Prophetæ: [Poterat fieri vt aliqui inuenirentur in populo Dei, qui simularent cultum Dei, & iurarent per Dominum. Hoc præuenit, quòd nequaquam Deus vanis sermonibus, sed veritate fidei delectetur, & dicet: Non eos diligo qui iurant per me, & iurant in mendacio; sed quorum corda labiáque consentiunt.] Et in Zacharia Propheta: *Quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, iudicabitur: & omnis iurans ex hoc similiter iudicabitur. Educam illum, dicit Dominus exercituum, & veniet ad domum furis, & ad domum iurantis in nomine meo mendaciter, & commorabitur in medio eius, & consumet eum, & ligna eius.* Et in Ezechiele Propheta: *Viuo ego, dicit Dominus, quoniam in loco Regis qui constituit eum Regem, cuius fecit irritum iuramentum, & soluit pactum quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur.* [Spreuerat enim, inquit Hieronymus, Sedechias iuramentum, vt solueret fœdus. Et cùm omnia hæc fecerit, non effugiet] Et iterum Hieronymus: [Ecce, inquit, dedit manũ suam Regi Ægypti, & tradidit se, & periurij contra Deum commisit sacrilegium.] Et hinc item Hieronymus:

Ierem. c. 7.
1 Cor. 6.
Hieron.
Zach. c. 5.
Ezech. c. 17.
Hieron.

[Ne putaremus iuramentum, & fœdus, & pactum Regis esse Babylonij, vel Sedechiæ, qui fecerat: sequitur, in præuaricatione quâ despexit me. Ergo qui contemnit iuramentum, illum despicit per quem iurauit; illíque facit iniuriam, cuius nomini credidit aduersarius.... Quicquid igitur contra Sedechiam fecit Nabuchodonosor, non suis fecit viribus, sed irâ Dei, in cuius nomine fuerat periuratus. Legimus enim Sedechiam captum, ductum esse in Reblatha, ibíque interfectis filiis excæcatum: & instar feræ clausum caueâ translatum in Babylonem.] Et sanctus Cyprianus in nono abusionis gradu, Regis ministerium dicit esse impios de terra perdere, parricidas & periuros viuere non sinere. Et S. Gregorius homilia Euangelij de Martyribus: [Ad extincta, inquit, eorum corpora viuentes ægri veniunt, & sanantur: periuri veniunt, & à dæmone vexantur: dæmoniaci veniunt, & liberantur.] Hinc ergo colligendum est, quantum peccatum sit periurare in nomine Dei, & Sanctorum eius: quod & sacrilegium, vt præmisimus, dicit esse S. Hieronymus.

Pars III.

Idem superiùs.

Cyprian.

Gregor.

CAPVT III.

De Seditione.

DE seditione, in l. 9. Theodosianæ legis, capitulo 23. De his qui plebem audent contra publicam colligere disciplinam: ex interpretatione legis Gratiani, Valentiniani, & Theodo-

Leges augusta contra seditiosos.

ſij decretum eſt: *Si quis populum ad ſeditionem concitauerit, damnis grauiſſimis ſubiacebit.* Et in l. 5. Sententiarum Pauli, capitulo 3. ſcriptum eſt (quæ non ſunt noſtri iudicij) de his quæ per turbam fiunt: *In eos qui per turbam ſeditionémque alicui dederint, damnúmve curauerint, ſi quidem res pecuniaria eſt, æſtimatione dupli ſarciatur. Quòd ſi ex hoc corpori alicuius, vitæ, membríſque noceatur, extra ordinem vindicetur.* Interpretatio.

Damni cōpenſatio.

Si aliquis collecta multitudine, vel concitata ſeditione damnum cuicunque intulerit; ſi pecuniâ damnum fiat, dupli redhibitione componatur. Nam ſi corpus alicuius vel membra cæde pulſata fuerint, huiuſmodi admiſſum à iudice vindicetur. Quicquid ex incendio, rapina, naufragio, nauíque expugnata, raptum, ſuſceptum, ſuppreſſúmve erit, eo anno in quadruplum eius rei quam quis ſuppreſſerit, celauerit, rapuerit, conuenitur: poſtea verò ſimplum. Sunt & hinc alia & grauiora iudicia, ad rem publicam pertinentia, & ab Eccleſiaſtica manſuetudine aliena, quæ in ſuis locis lector poterit inuenire, & hîc commemoranda duximus: vt quantum ſit commiſſum ſeditio, eorum vltione colligatur.

Canones contra ſeditioſos. * al. c. 67.

In Canonibus autem Africæ prouinciæ Concilij IV. * capitulo 72. de ſeditionariis aut vſurariis, ne clerici fiant, ſcriptum eſt ita: *Seditionarios nunquam ordinandos clericos, ſicut nec vſurarios, vel iniuriarum ſuarum vltores.* Et ſi tales ordinandi non ſunt: colligendum eſt quid mereantur, qui poſt ordinationem admittere talia non formidant. Et antiqui Patrum canones in Synodo, cui plurimi Metropolitani cum ſuis ſuffraganeis interfuerunt, de-

cernente Antiocheno Concilio, perfectum Concilium illud esse, vbi interfuerit Metropolitanus Antistes, concordi sententia decreuerunt, vt *clerici qui in quacunque seditione arma volentes sumpserint, reperti, amisso ordinis sui gradu, in monasterio pœnitentiæ retrudantur.* Et sacram Euangelij historiam Patres Catholici exponentes, de his qui concitauerunt turbam ad comprehendendum, & crucifigendum Dominum, eos esse potiùs reos homicidij, qui auctores damnationis Christi fuerunt, dicunt. Et clericus qui ad seditionem arma contra ministerium corripi facit, immunis à reatu ipsius seditionis iudicari non potest. *Ipse*, inquit S. Ambrosius ad Theodosium, *facis, quicquid fieri iussisti.* Et Dominus in Euangelio prælia & seditiones coniunctim posuit, dicens: *Cùm audieritis prælia & seditiones, nolite terreri.* Hinc B. Gregorius: *Pensanda sunt verba Redemptoris nostri, per quæ nos aliud interiùs, aliud exteriùs passuros denuntiat: bella quippe ad hostes pertinent, & seditiones ad ciues. Vt ergo nos indicet interiùs exteriúsque turbari, aliud nos fatetur ab hostibus, aliud à fratribus perpeti.* Vnde pensandum est, quàm grauissimum sit admissum, ab Episcopo seditionem incitari, vel seditionibus se commiscere, quæ à Christo bellis hostium coniunctæ proferuntur. Et S. Hilarus in decretis suis: *Reatu*, inquit, *maiore delinquit, qui potiore honore perfruitur; & grauiora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum.* Et S. Gelasius in decretis suis dicit: *Quamuis enim membra ipsius, id est, veri regis atque pontificis, secundùm participationem naturæ magnificæ, vt-*

PARS III.

Ambros.

Luc. c. 21.

Greg. hom. 35. in Euág.

Hilar. cit.

Gelas.

cunque in sacra generositate summissa dicantur, vt simul regale genus, & sacerdotale subsistant: quoniam Christus memor fragilitatis humanæ, quod suorum saluti consuleret, dispensatione magnifica temperauit: sic actionibus propriis, dignitatibúsque distinctus officia potestatis vtriusque discreuit, suos volens medicinali humilitate saluari, non humanâ superbiâ rursus intercipi: vt & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium cursu, rerum imperialium dispositionibus vterentur: quatenus spiritalis actio à carnalibus distaret incursibus, & ideo militans Deo, minimè se negotiis secularibus implicaret; ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus: vt & modestia vtriusque ordinis curaretur, ne extolleretur vtroque suffultus, & competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur.

Quibus omnibus ritè collectis, satis euidenter ostenditur, quàm grauissimum sit commissum, Episcopum contra Ecclesiasticam disciplinam, & Episcopalem grauitatem, & sanctitatis modestiam, atque mansuetudinem, seditionarium esse; cùm regiæ sit potestatis hostes depellere, & seditiosos comprimere, vel punire: & Episcopalis sit ministerij, cælestibus sacramentis insistere; & orationi atque doctrinæ, ceterísque pietatis officiis indesinenter incumbere, qui prorogandis venerabilibus est attributus mysteriis. *Christus*, inquit Petrus, *passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: qui cùm malediceretur, non maledi-*

1. Petr. 2.

ledi-

ledicebat : cùm pateretur, non comminabatur : tradebat autem iudicanti se iniustè : qui peccata omnium in se pertulit in suo corpore super lignum : vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus : cuius liuore sanati estis. Et item : *Cum modestia & timore, conscientiam habentes bonam, vt in eo quod detrahunt de vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam conuersationem.* Quæ qui obseruat, seditionem non incitat.

PARS III.

Ibid. c. 3.

CAPVT IV.

De Peruasione.

DE peruasione siquidem sacræ leges, quibus vnà cum sacris Canonibus, & decretis Apostolicæ Sedis sancta moderatur Ecclesia, dicunt in constitutione legum Nouellarum Valentiniani Aug. *Episcopi seu pro peruasione rei alicuius, seu pro quibuscunque grauibus iniuriis, si ad iudicium fuerint prouocati, licèt in criminalibus causis per alium nulli liceat respondere, Episcopis tamen & Presbyteris hac lege præstatur, vt in talibus causis misso procuratore respondeant; sine dubio vt ad nos redeat sententia iudicati. In reliquis verò criminalibus causis, vbi de scelere conuincenda persona est, suam in iudicio præsentiam exhibere procurent. Quòd si tertiò conuenti per executorem, ad iudicium venire noluerint, sententiam excipiant contumacis.* Et hinc Gregorius ad Malchum Episcopum ex legibus & sacris regulis promulgauit : *Præterea*, inquiens, *fraternitatem tuam præsenti præceptione curauimus admonendam, vt Stephanum Episcopum ad eligendum compellas venire iudicium : &*

Leges Imperatoriæ contra peruasores.

Greg. l. 2. epist. 36.

PARS III.

quicquid inter Ioannem virum magnificum, & supradictum Episcopum electorum fuerit sententiá diffinitum, (quin secundùm sacras leges, vt multoties scribit) *ad effectum perducere non omittas.* Et in l. 4. Theodosianæ legis, capitulo 19. ex interpretatione legis Gratiani, Valentiniani, & Theodosij Auggg. ad Potitum: *Quicunque causam suam non ita agere voluerit, vt aduersarium suum publicè patefacta actione conueniat, & dominum possessoris aliqua ratione conturbauerit: ita negotio ipso careat, vt eam causam nunquam valeat reparare, qui priùs rem voluit auferre, quàm speraret à iudice vt deberet audiri. Similiter & ille omni causa priuetur, qui iudicis ordinatione suppressa, indicium se habere dicens, alienam possessionem sua præsumptione peruaserit.*

Codex Theodos.

Leges Ecclesiastica contra peruasores.

Et hinc Africanum Concilium capitulo 88. *Item placuit, vt quicunque Episcopi plebes, quas ad suam cathedram æstimant pertinere, non ita repetunt, vt causas suas Episcopis iudicantibus agant, sed alio retinente irruerint, siue volentibus, siue nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiantur. Et quicunque hoc iam fecerunt, si nondum est inter Episcopos finita intentio, sed adhuc inde contendunt: ille inde discedat, quem constiterit prætermissis iudiciis Ecclesiasticis irruisse. Nec sibi quisque blandiatur, si à Primate, vt retineat, litteris impetrarit: sed siue habeat litteras, siue non habeat, conueniat eum qui tenet, & eius litteras accipiat, vt eum appareat pacificè tenuisse Ecclesiam ad se pertinentem. Si autem aliquam quæstionem retulerit, per Episcopos iudices causa finiatur, siue quos eis Primates dederint, siue quos ipsi vicinos ex consensu delegerint.* Et in l. 4. Theodosianæ legis, suprascripto capitulo, ex in-

terpretatione legis Valentiniani, Theodosij, & Arcadij Auggg. ad Messianum: *Cognouimus rem fisci nostri violenter aliquos inuasisse. Sed nos euidenti lege præcepimus, vt si quis aut fiscalem rem, aut priuatam, ante sententiam à iudice prolatam inuaserit, & noluerit expectare litis aduentum*, perdat negotium qui noluit expectare iudicium. Ille verò qui præsumpsit inuadere, quod per iustitiam apud iudicem non poterat obtinere, habita existimatione talem aliam rem illi domino restituat, qualem noscitur ante iudicium peruasisse.* Et in 4. l. Capitulorum domni Caroli, & Hludouici Pij Impp. cap. 34. *Si quis proprium nostrum, quod in vestitura genitoris nostri fuit, alicui quærenti sine nostra iussione reddiderit, aliud nobis tantùm de suo proprio cum sua lege componat: & quicunque illud scienter per malum ingenium adquirere tentauerit, pro infideli teneatur: quia sacramentum fidelitatis quod nobis promisit, irritum fecit.* Et reliqua. Et in decreto Synodali anno 13. imperante Mauricio, sanctissimus atque sapientissimus Gregorius Papa, cap. 3. de peruasione hoc decreuit iudicium: *Præsenti*, inquiens, *decreto constituo, vt si quis Ecclesiasticorum vnquam titulos ponere, siue in rustico, siue in vrbano prædio sua sponte præsumpserit, anathema sit. Et responderunt omnes, anathema sit.* Et item ibidem cap. 4. *Is autem qui præest Ecclesiæ, si hoc vel ipse fieri præcipit, vel sine sua præceptione factum digna punire animaduersione neglexerit, anathema sit. Et responderunt omnes, anathema sit.* 35 Et hinc ad Petrum Subdiaconum & rectorem patrimonij in Sicilia scripsit, in capitulo Commonitorij quinto: *Si quid iustè conspicis iuri Ecclesiastico posse*

PARS III.

Habetur in fine epistolarum l. 12. al. l. 4. ep. 44.

PARS III.

competere, caue ne vnquam hoc manu studeas defensare: maximè quia & decretum sub anathematis interpositione constitui, ne vnquam nomine Ecclesiæ vrbano, vel rustico prædio tituli debeant imponi. Sed quicquid ratione pauperibus competit, ratione etiam debet defendi; ne dum bona res non bene agitur, apud omnipotentem Deum etiam quod iustè à nobis quæritur, de iniustitia redarguatur. Et item idem in altero Commonitorio ad eundem: *Præterea cognoui quia quasdam res * per plures fundorum alieni iuris esse cognoscis; sed pro quorumdam obtestatione vel metu dominis suis restituere reformides, qui si veraciter Christianus esses, plus Dei iudicium, * quàm homines timeres: * quia ego quoque te hac de re indesinenter admoneo. Quod si implere neglexeris, etiam & meas voces contra te in testimonium habebis.* Et in epistola ad Vitalem defensorem Sardiniæ, inter cetera dicit: *Pro requirendis,* inquiens, *rebus Ecclesiarum, vel Monasteriorum, siue piarum causarum quod scripsisti, priùs quidem hi quorum interest, admonendi sunt, vt ab his te insistente, atque solaciante modis omnibus requirantur. Quòd si fortè vel ipsi negligentes extiterint, vel certè qui eas requirere debeant, inuenti non fuerint, tunc omnia ipse perquire, atque ita reperta recollige, vt manu aliquod iudicium inferre cuiquam minimè videaris.*

Greg. l. 12. epist. 30

* al. vel plures

* al. quàm voces hominum

* al. attende, quia

Gregor. l. 11. ep. 30.

Ecce quod iudicium de peruasione Apostolicæ Sedis Pontifex sanctus Gregorius, qui adhuc nobiscum in suis constitutionibus viuit, in peruasores rerum alienarum protulit, dicens: *Præsenti decreto constituo, vt si quis Ecclesiasticorum vnquam titulos ponere siue in rustico, siue in vrbano prædio sua spon-*

te præsumpserit, anathema sit. Et responderunt omnes, anathema sit. Et in 4. capitulo : *Is autem qui præest Ecclesiæ, si hoc vel ipse fieri præcepit, vel sine sua præceptione factum digna punire animaduersione neglexerit, anathema sit. Et responderunt omnes, anathema sit.* Cuius iudicium nos refragari non possumus, dicente beato Gelasio in decretis suis, de secundæ Sedis Antistite, quòd ab inferioris Sedis Pontifice non possit absolui : *Nec ab inferiore*, inquiens, *qualibet, sed à prima Sede iure possit absolui ; inferior quippè potiorem absoluere non potest. Sola ergo potior inferiorem conuenienter absoluit. Proinde inferioris loci Pontifices, qui nullatenus se nouerunt potiorem sibi, sine prima Sede posse resoluere, præcipuè quem eius sententiâ nouerunt obligatum, præuaricatoriâ absolutione potiùs non illum penitus exuerunt, sed se præuaricatione potiùs nexuerunt.* Et item Gelasius ad Episcopos per Dardaniam constitutos : *Quod acta*, inquit, *semel Synodus pro fide, communione, & veritate Catholica, atque Apostolica promulgauit, maiores nostri non siuerunt nouis post hæc retractationibus mutilari, ne prauis occasio præberetur, quæ medicinaliter fuerant statuta, pulsandi, sed auctore cuiuslibet insaniæ, ac pariter errore damnato, sufficere iudicauerunt, vt quisquis aliquando huius erroris communicator existeret, principali sententia damnationis eius esset obstrictus.* Et post aliquanta : *Quoniam idem ipse error qui semel est cum suo auctore damnatus, in participe quolibet prauæ communionis effectum execrationem sui gestet & pœnam.* Et in Commonitorio, Fausto Magistro militum fungenti legationis

Pars III.

Gelas. in tomo de anathematis vinculo.

Idem ep. 13.

Quæ maiores nostri diuina inspiratione cernentes necessariò præcauerũt, vt contra vnamquamque hæresim coacta Synodus pro fide, &c.

PARS III.

officio Constantinopolim dato: *Decessorem*, inquit, *meum executorem fuisse veteris constituti, non nouæ constitutionis auctorem. Quod non solùm Præsuli Apostolico facere licet, sed & cuicunque Pontifici.* Si non licet, iuxta documentum B. Gelasij, nobis soluere, quod per B. Gregorium Apostolica Sedes ligauit, & licet exequi veteris constituti decretum: non nobis est exequi negligendum, quod est à Sede Apostolica iudicatum.

CAPVT V.

De eo quod Ecclesiæ bona Regi tradidisse confitetur.

Episcopus regat res Ecclesiæ.

DE eo quòd frater Hincmarus in scriptis suis profitetur, deprecantibus Rodulfo, & Chuonrado, Regi res Ecclesiasticas, Laudunensi Ecclesiæ à Rege redditas, & etiam traditas, concessisse, vt eas Nortmanno, qui eas antè habuit, beneficiaret. Videndum est quid sacri Canones dicant: *Vnusquisque*, inquiunt, *Episcopus habet suæ parochiæ potestatem, vt regat iuxta reuerentiam singulis competentem, & prouidentiam gerat omnis possessionis, quæ sub eius est potestate.* Regat, inquit, possessiones iuxta reuerentiam regulis competentem, & non abroget contra reuerentiam incompetentem. Et item Antiocheni Canones dicunt, *vt res & facultates Ecclesiæ Episcopus non sine presbyterorum conscientia, diaconorúmque pertractet: sed quæ sunt Ecclesiæ sub omni sólicitudine & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat, iudicátque, seruentur.* Seruentur quidem, & non

Conc. Antioch. can. 9. Vide Can. Apost. c. 39.

Ibid. can. 24.

sine ratione atque auctoritate aliis, nisi Ecclesiæ sibi commissæ subiectis, ab Episcopo concedantur, vel sine regulari consultu committantur. Et item canones dicunt: *Si autem & aliter accusetur Episcopus, aut presbyteri qui cum ipso sunt, quòd ea quæ pertinent ad Ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet Ecclesiastica facultate, sibimet vsurpent: ita vt pro hoc affligantur quidem pauperes, criminationi verò & blasphemiis tam sermo prædicationis, quàm hi qui dispensant taliter, exponantur: & hos oportet corrigi à sancta Synodo, id quod condecet approbante.*

Pars III.

Ibid. can. 25.

Videtur namque viam ceteras Ecclesias lædendi, eum in hac causa contra sacros Canones dedisse: quia nisi hoc pro diuino respectu dimiserit, potest Princeps apud alios Episcopos petere possessiones Ecclesiarum, vt eas concedant à sibi commissis Ecclesiis abrogari: & illum in exemplum donans sicut ipse fecit, aliis in beneficium dari. Quod si fecerint, faciant contra Canones: si autem non fecerint, scandalum ipsis, & Ecclesiis illorum, fratre Hincmaro præuio, diuersas afflictiones sustineant. Nam & in litteris quas Canones ordinatos ab ordinatoribus suis iubent accipere, traditione Sedis Apostolicæ scriptum habetur: *Ministerium,* inquit, *ornatum, vel patrimonium atque reditus, vel facultates Ecclesiæ, prout leges diuinitus promulgatæ præfigunt, stude conseruare, ampliare, augere, vel dispensare.* Vnde videndum est, qualiter hæc, cum his quæ in scripto suo dicit, eum ad petitionem Rodulfi, & Chuonradi concessisse, vt domnus Rex Nortman-

Exemplum noxium.

Littera in ordinatione data.

PARS III.

no eaſdem res quas ſuæ Eccleſiæ reddidit, ſiue tradidit, beneficiaret, conueniant. S. Cæleſtino aduersùs illius conſenſum, ſuámque actionem clamante: *Nulli ſacerdoti ſuos *liceat Canones ignorare, nec quicquam facere quod Patrum poſſit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna ſeruabitur, ſi decretalium norma conſtitutorum, pro aliquorum libitu, licentia populis permiſſa, frangatur?*

Cæleſt. ep. 3.
* al. *licet*

Dicit etiam ſcripto ſuo, quia ſi taceat, & non clamet, ſi non quibus valet viribus inſiſtat, vt eandem villam recipiat, ſacrilegium à ſe fieri reputet. *Par enim pœna*, (ſicut ſcribit) vt ait beatus Papa Lucius, *& agentes & conſentientes comprehendit.* Conſiderandum eſt, ſi ſacrilegium faceret, ſi taceret, vt eandem villam non reciperet: quid fecit, quando illam contra competentem reuerentiam à ſibi commiſſa Eccleſia inregulariter abrogauit. Contra quem conſenſum, immo factum ſuum Antiocheni Canones dicunt: *Quæ ſunt Eccleſiæ ſub omni ſolicitudine, & conſcientia bona, & fide quæ in Deum eſt, qui cuncta conſiderat, iudicátque, ſeruentur.* Contra quæ patet, quia ipſi villa ſub omni ſolicitudine & conſcientia bona, & fide quæ in Deum eſt, ab illo non eſt ſuæ Eccleſiæ conſeruata; nec regulariter & humiliter, ſicut debuerat ſe recognoſcere, ab eo eſt repetita: donec commotus contra principem ſuum, & contra præfatum Nortmannum diu ſibi familiariſſimè amiciſſimum, eam ſua factione, & quaſi per forciam, & non per iuſtitiam, vindicare curauit. Cùm antiqui Carthaginenſes Canones

Sacrilegij ſe ipſe conuincit.

Conc. Antioch. cit.

Vi nō iure.

Con-

Concilio IV. ex auctoritate Euangelica & Apostolica dicant, *vt Episcopus nec prouocatus pro rebus transitoriis litiget.* Sunt enim aduocati & defensores Ecclesiarum, quos sacri Canones & leges, quibus moderatur Ecclesia, Episcopos habere iubent, quorum huiusmodi est officium, vt per leges, quæ sunt Ecclesiæ aut defendant, aut conquirant; & non violenter aut sua præsumptione, aut Episcopi iussione, quæ Ecclesiæ dicuntur, vel putantur esse, peruadant. Et quia hæc frater Hincmarus obseruare neglexit, contra ipsius actionem S. Gregorius ad Victorem, & Columbum Episcopos dicit: *Quantò cordi nostro lætitiam Ecclesiasticus ordo inculpabiliter custoditus infundit, tantò rescissus tædium doloris imponit; quòd prauitatis temeritas in euersionem disciplinæ tentat, & quæ sunt olim laudabiliter statuta, dissoluere, & quæ fortiùs punienda, præsumere.* Et post aliquanta: *Accendat ergo vos zelus æquitatis, accendat iustitiæ rectitudo; ad custodiendam in cunctis antiquam Ecclesiastici ordinis dispositionem operam instanter impendite; districtos solicitósque vos inter culpas & innocentiam exhibete: quatinus & *iustitia cum habentibus magna de rectitudinis vestræ zelo sit fiducia, & inquietis de futuro omnis excedendi amputetur occasio.*

PARS III.

Episcopus non litiget.

Defensores Ecclesiarũ.

Greg. l. 7. indict. 1. epist. 15.

* *iustitiæ causam*

CAPVT VI.

De calumnia apud Pontificem Regi imposita.

DE eo quod in petitione Regis humilitati nostræ porrecta continetur, quia post tanta &

PARS III.

talia sacramenta, & professionis suæ subscriptionem, antequam de ipsis rebus eum cum Archiepiscopo vel ceteris Coepiscopis suis in Synodo Remorum prouinciæ, cùm plures Synodi in eadem Prouincia habitæ fuerint, compellaret, latenter illum ad Sedem Apostolicam, vt distractorem rerum Ecclesiasticarum per calumniam accusare, missum suum nomine Celsanum, & litteras suas transmisit: sicut ipsæ litteræ domni Apostolici, quas Regi idem Hincmarus in Carisiaco, coram suo Archiepiscopo & aliis Archiepiscopis & Episcopis, & pluribus fidelibus suis obtulit, quæ ipsius Hincmari aduersùm eum accusationem apud Sedem Apostolicam euidenter ostendunt. Attendendum nobis videtur, quid inde sacræ leges & Canones venerandi decernant. Decernunt enim leges, scripturâ vel testibus quemquam conuinci. Et Gelasius in Commonitorio Fausto legatione fungenti dato, De Episcopis præuaricatoribus: *Quid tamen dicerent, si non chartis suis in omnibus vincerentur?* Et in legis Valentiniani, Gratiani, & Valentis interpretatione, ad Antonium dicitur: *Quicunque scripturam in audientiam protulerit, veritatem eius probare videatur: quia hoc in omnibus causis statutum est, vt scripturam prolator adfirmet. Nam si is qui scripturam protulit, eius non adstruxerit veritatem, vt falsitatis reum esse retinendum.* Necesse est igitur fratri Hincmaro, vt probet ea esse vera, quæ in epistola à se per missum suum à Sede Apostolica obtenta continentur: quam domno Regi coram suo Archiepiscopo, & aliis

Scriptura vis in iudiciis. Gelas. in Commonit.

Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & pluribus fidelibus ſuis in Cariſiaco obtulit : quia domnus Apoſtolicus, ſicut per Hincmari petitionem de accuſatione domni Regis audiuit, ita etiam & reſcripſit. Et ſi iſdem frater Hincmarus ſcripturæ, quam ſua petitione obtinuit, & in audientiam protulit, veritatem probare nequiuerit, oportet vt falſitatis reum illum eſſe tenendum.

CAPVT VII.

De accuſatione Regis ante compellationem.

DE accuſatione quoque ante compellationem, quâ Regi, vt ſua petitio continet, contra ſacras leges, & venerandos Canones præiudicium fecit : ſacræ leges dicunt, vt *vltra prouinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur. Oportet enim illic criminum iudicia agitari, vbi facinus dicitur admiſſum.* Et ex interpretatione legis ipſius : *Criminum diſcuſſio ibi agitanda eſt, vbi crimen admiſſum eſt : nam alibi criminum reus prohibetur audiri.* Et ex interpretatione legis Martiani : *Si quis aduerſarium aut repetitione, aut criminis obiectione pulſauerit, in prouincia in qua conſiſtit ille qui pulſatur, ſuas exerat actiones : nec æſtimet aduerſarium ſuum alibi, aut longiùs ad iudicium pertrahendum.* Et ſecundùm has leges decreuit ſacrum Carthaginenſe Concilium vt accuſatus, vel accuſator in eo loco vnde eſt ille qui accuſatur, ſi metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum ſibi eligat, quo non ſit difficile teſtes producere, vbi

Accuſatio vbi facinus patratũ eſt. V. Anton. Auguſt. 3. p. l. 30. tit. 7.

PARS III.

Rex potuit compellari apud Synodum.

causa finiatur. Nam etsi forum Reipublicæ non habebat quo Regem per procuratorem suum accusare valeret, debuerat eum synodali sententia conuenire: & si vel decreto Synodi quæ suæ Ecclesiæ iure competebant, obtinere nequiret, tunc prosequentibus Episcopalibus litteris, suam Proclamationem ad Sedem Apostolicam rationabiliter valuisset perferre. Sicut Innocentius ad Victoricium Rothomagensem Episcopum decreuit, vt *secundùm Synodum Nicænam, congregatis eiusdem prouinciæ Episcopis iurgium terminetur: nec alicui liceat, sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri, relictis his sacerdotibus qui in prouincia Ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias. Quod si quis facere præsumpserit, & ab officio Cleri summotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur. Si autem maiores causæ in medio fuerint deuolutæ, ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & vetus consuetudo exigit, post iudicium Episcopale, referatur.* Et quanquam idem B. Innocentius præmiserit in capite huius capituli, vt *si quæ causæ vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ:* & reliqua quæ præscripsimus: non ab re tamen idem Capitulum ad regiam potestatem, & Episcopalem auctoritatem deriuandum putauimus. Cùm B. Gelasius ad Anastasium Imperatorem scribat: *Duo sunt*, inquiens, *Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas.* Et Leo ad Anastasium: *Si fortè inter ipsos qui præsunt, de maioribus, quod absit, peccatis*

Prima cognitio in prouincia est.

Innoc. ep. 1. ad Victricium.

Appellatio & maiores causæ ad Pontificem referuntur.

Gelas. epist. 8.

S. Leo ep. 88.

causa nascitur, quæ prouinciali nequeat examine diffiniri, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate Metropolitanus curabit instruere; vt si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quicquid illud est, transferatur.

Debuerat ergo frater Hincmarus de his quæ per se non poterat obtinere, regiam potestatem priùs in Comprouincialis Synodi conuenire iudicio; & si coram positis partibus nec nostro foret res sopita iudicio, nostris litteris ad Sedis Apostolicæ cognitionem, quicquid illud erat transferre. Quod quia non fecit, iuxta decretum B. Innocentij & ab officio cleri summotus, & iniuriarum reus debet ab omnibus iudicari. Quid sit autem reum iniuriarum iudicari, leges sacræ manifestè demonstrant, dicentes: *Qui per calumniam iniuriæ actionem instituit, extra ordinem puniatur. Omnes enim calumniatores exilij, vel insulæ relegatione, aut ordinis amissione puniri placuit.* Et hinc sanctus Gregorius in Commonitorio ad Ioannem Defensorem euntem in Hispanias, in causa contra Episcopum mota, siue probata, iubet requiri, vtrùm exilio, vel depositione sit digna?

Quis sit iniuriarum reus.

Greg. l. 11. epist. 52.

CAPVT VIII.

Quæ sit pœna calumniatori constituta.

DE eo quod in petitione Regis continetur, eum ad Sedem Apostolicam, vt distractorem rerum Ecclesiasticarum per calumniam accusare mi-

Leges Cæsareæ de calumniatoribus.

fiſſe : ſicut ipſæ litteræ domni Apoſtolici patenter oſtendunt. In libro 9. Theodoſianæ legis, capitulo 29. de calumniatoribus ſcriptum eſt : *Gratianus, Valentinianus, Theodoſius AAA. Ellibico Comiti, & Magiſtro vtriuſque militiæ. Non eſt ratio quâ manifeſti calumniatoris ſupplicium differatur. Nec enim patimur frequenter iterari quæ conſiſtere praua accuſatione non quiuerint : atque alienam innocentiam ſecuritatémque ſine crimine, damnabili appetitione terreri. Data 3. Kal. Iun. Merebaudo, & Saturnino Coſſ.* Idem Auguſtus Minandro Vicario Aſiæ : *Noſtris & parentum noſtrorum conſtitutionibus comprehenſum eſt, eos qui accuſationem alienis nominibus præſumpſiſſent, delatorum numero eſſe ducendos : atque ideo calumnioſiſſimum caput, & perſonam iudicio irritæ delationis infamem deportatio ſequatur : quò poſthac ſinguli vniuersíque cognoſcant, non licere in eo principum animos commoueri, quod non poſſit oſtendi. Data Idibus Maij. Arcadio & Bautone Coſſ.* Et item Arcadius & Honorius Auguſti, Victuro Procoſ. Africæ : *Innocentes ſub ſpecie falſæ criminationis non patimur callidorum impugnatione ſubuerti : qui ſi tentauerint, intelligant ſibimet ſeueritatem legum pro commiſſis facinoribus incumbere. Data 4. Idus Mart. Mediolano. Honorio Aug. III. & Eutychiano Coſſ.* Et item ibi poſt alia : *Calumniatores etiam ſunt, qui falſa deferentes, contra cuiuſque innocentis perſonam, principum animos ad iracundiam commouere præſumunt. Qui omnes infames effecti in exilio detrudentur.* Et S. Zoſimus Papa ad Aurelium, & ad vniuerſos Epiſcopos per vniuerſas prouincias conſtitutos, oſtendit quantum ſcelus ſit calumnia,

Calumniatores qui?

dicens : *Lazarus dudum in Taurinensi Concilio grauissimorum Episcoporum sententiis pro calumniatore clamatus est, cùm Briccij innocentis Episcopi vitam falsis obiectionibus appetisset.* Quia sicut leges publicæ mortem inferunt delatoribus, id est, calumniatoribus: ita Ecclesiastica censura Ecclesiasticos ministros gradu priuari debere decernit.

PARS III.

Zosim. ep. cit.

Calumniatores deponendi.

CAPVT IX.

De eo quòd post sacramentum homines suos sine Regis licentia emisit è regno.

DE his, sicut in petitione Regis continetur, quòd post sacramentum illi præstitum, vt de regno suo sine ipsius licentia non exirent : & in sua infidelitate verbis vel scriptis, in regno eius, aut extra regnum suum, sine ipsius licentia non exirent : & post illud sacramentum, ad Sedem Apostolicam furtim & latenter, atque mendaciter iterum eum accusare pro Pauliaco villa Hincmarus eos direxit : regiæ benignitatis interest, vtrùm eis aut legaliter reputare, aut misericorditer parcere velit. Et tunc demum ipsi, quorum parochiani sunt, eos secundùm modum culpæ, modo pœnitentiæ subdere procurabunt. Veruntamen sicut Dominus ad Pilatum dicit : *Qui tradidit me tibi, maius peccatum habet :* qui eos ad peccandum vel suasit, vel pellexit, vel impulit, vel pertraxit, maius illis exinde peccatum habet : *Plus*, inquit Ambrosius, *astringitur qui labi infirmum coëgerit;* vnde & Apo-

Ioan. c. 19.

Ambros.

stolus: *Sic enim peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis: & peribit infirmus in tua scientia frater, pro quo Christus mortuus est.* Et B. Gregorius in Regula pastorali dicit: *Scire etenim debent Prælati, quia si peruersa vnquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Unde necesse est, vt tantò se cautiùs in culpa custodiant, quantò per praua quæ faciunt, non soli moriuntur.* Et S. Gelasius ad Anastasium Imperatorem scribens: *Cùm dicat*, inquit, *Apostolus, qui non solùm non facienda faciunt, reos videri, sed etiam qui consentiunt facientibus. Legibus certè vestris criminum conscios susceptorésque latrocinantium par iudiciorum pœna constringit: nec expers facinoris æstimatur, qui licèt ipse non fecerit, facientes tamen in familiaritatem fœdúsque receperit.* Vt ille igitur, de quo scriptum est, *qui peccauit, & peccare fecit Israël*, duplici reatu frater Hincmarus constringitur: in eo quidem quòd ipse peierauit, & in eo quòd alios peierare fecit.

1. Cor. 8.

Gregor.

Gelas. ep. 8. cit.

3. Reg. 14.

CAPVT X.

De inobedientia eius erga Regem.

DE eo quod in petitione Regis continetur, quia isdem Hincmarus in Synodo Episcoporum decem prouinciarum dedit ei libellum nomine suo subscriptum, qui ita se habet: *Ego Hincmarus Ecclesiæ Laudunensis Episcopus, amodo, & deinceps domno Seniori meo Karolo Regi sic fidelis & obediens secundùm*

dùm ministerium meum ero, sicut homo suo Seniori, & Episcopus per rectum suo Regi esse debet. Et postquam huiusmodi libellum in Synodo illi dedit, sine sua licentia noctu fugâ lapsus ab Attiniaco palatio suo discessit. Quem ad se venire mandauit, vt diceret quâ ratione aufugerit. At ipse ad eum, sicut iam & aliis vicibus, venire contempserit. Contra inobedientiam eius sacra Scriptura dicit: *Melior est obedientia quàm victimæ, & auscultare magis, quàm offerre adipes arietum. Tantò*, inquit Gregorius, *Deum quisque citiùs placat, quantò ante eius oculos repressâ arbitrij sui superbiâ, gladio præcepti se immolat. Quo contra ariolandi peccatum inobedientia dicitur, vt quanta sit virtus obedientiæ demonstretur. Si enim quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle adquiescere: sola est quæ fidei meritum possidet obedientia, sine qua quisque infidelis conuincitur, etiamsi fidelis esse videatur.* Et sacri Sardicenses Canones, inuitatum vel euocatum Episcopum à religioso Principe ad comitatum ire præcipiunt. Et in Euangelio legimus Dominum soluisse tributum Cæsari, vt nobis perpetuæ libertatis gratiam donaret. Vnde Catholici doctores: *Seruiuit*, inquit, *Dei Filius homini Regi, qui diuinæ seruitutis ignorabat obsequium, vt nobis per hoc etiam humilitatis formam tribueret: insinuans videlicet quantùm per caritatem seruire debeamus inuicem, cùm ipse non despexerit ei qui veræ caritatis erat nescius, impendere seruitium.* Vbi hoc quoque suo præmonstrauit exemplo, quia postmodum per Apostolorum Principis erat verba docturus: *Subditi*, inquit, *estote omni hu-*

PARS III.

1. Reg. 15.

Greg. in Iob. l. 35. c. 10.

Conc. Sardic. can. 7.

Matt. c. 17.

Regibus obtemperandum.

1. Petr. 2.

CAPVT XI.

De eo quòd regiæ poteſtati armata manu reſiſti fecit.

HIs autem quæ domnus Rex in petitione ſua in Synodo humilitati noſtræ porrectâ dicit, fratrem Hincmarum egiſſe. Videlicet quia cum hominibus, tam liberis, quàm & colonis vel ſeruis ſecum degentibus armatis, contra Regiam poteſtatem miſſis ſuis reſiſti fecit: vt quod ſecundùm legem præceperat, miſſi eius legaliter implere non poſſent: id eſt, vt quoſdam liberos homines de regno ſuo Hincmaro commendatos, qui de infidelitate Regis reputantur, & rationem diffugere velle dicebantur, ſecundùm legem & antiquam conſuetudinem fideiuſſione conſtringerentur. Apoſtolus contrà dicit: *Omnis*, inquiens, *anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas niſi à Deo. Quæ autem ſunt, à Deô ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt. Nam principes non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim eſt miniſter tibi in bonum. Si autem malè feceris, time: non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt: vindex in ira ei qui malum agit. Ideo neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed propter conſcientiam. Ideo enim & tributa præſtatis: miniſtri enim Dei ſunt in hoc ipſum ſeruientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui timorem, ti-*

Rom. c. 13.

PARS III.

Innocent. ep. 2.

morem; cui honorem, honorem. Et hinc S. Innocentius ad Exuperium Tolosanum Episcopum: *Legimus à Deo potestates has fuisse concessas; & propter vindictam noxiorum, gladium fuisse permissum; & Dei ministrum esse datum in huiusmodi vindicem. De his ergo ita vt hactenus seruatum est, sic habemus, ne aut disciplinam euertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur.* Et S. Cyprianus in 9. abusionis gradu dicit: *Regem correctorem iniquorum esse oportet.* Et item idem: *Vndecimus abusionis gradus est plebs sine disciplina: quæ dum disciplinæ exercitationibus non seruit, communi se perditionis laqueo constringit. Ira etenim Domini absque disciplinæ rigore non euaditur. Sicut enim tunicâ totum corpus tegitur præter caput: ita disciplina omnis Ecclesiæ præter Christum: quia Ecclesia & sub disciplina eius protegitur, & ornatur. Ipsa verò tunica contexta desuper fuerat per totum; quia eidem Ecclesiæ disciplina à Domino de cælo tribuitur & integratur. Tunica enim corporis Christi, disciplina Ecclesiæ est. Qui autem extra disciplinam est, alienus à Christi corpore est. Non scindamus igitur illam; sortiamur de illa: non soluamus quicquam de mandatis Christi; sed vnusquisque in quo vocatus est, in eo permaneat apud Deum.*

Cyprian. de 12. abus. c. 9. 11.

Tunica Christi, disciplina Ecclesiæ.

Et quia S. Leo ad Rusticum Narbonensem Episcopum scribens decreuit, vt id nouerimus sequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis Sanctorum inueniatur aduersum: & S. Gelasius decreuit, seruanda quæ sunt secundùm tramitem sanctarum Scripturarum, traditionémque maiorum: frater Hincmarus non me-

diocriter in hoc facto contra regulas sacras excessit. Qui enim in Ecclesiasticis regulis legit, quas, vt Cælestinus scribit, nulli sacerdoti licitum est ignorare, à principibus terræ leges ab Ecclesia, & pro Ecclesia petitas, & promulgatas, non debuerat leges dissoluere, vel eis, minimè autem militari manu, contraire. Dicit enim B. Ambrosius in epistola contra Auxentium: *Repugnare non noui, dolere potero, potero flere, potero gemere: aduersus arma, milites, Gothos quoque, lacrymæ meæ arma sunt. Talia enim sunt munimenta sacerdotis. Aliter nec debeo, nec possum resistere.* Et item: *Habeo defensionem, sed in orationibus pauperum. Cæci isti & claudi, debiles & senes, robustis bellatoribus fortiores sunt. Denique munera pauperum, Deum obligant: quia scriptum est, qui largitur pauperi, Deo fœnerat. Præsidia bellatorum diuinam sæpe gratiam non merentur.* Quid igitur obaudientius potest esse, quàm vt Christi sequamur exemplum, qui specie inuentus vt homo, humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem. Denique omnes per obedientiam liberauit. *Sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt plurimi; ita per vnius obedientiam iusti, constituentur multi.*

PARS III.

Ambros.

Rom. c. 5.

CAPVT XII.

De eo quòd Regi infideles à se fraudulenter emisit.

DE eo quod in præfata petitione domni Regis continetur, quia, sicut frater Hincmarus missis suis dixit, ipse à se homines suos, qui de infi-

PARS III. delitate Regis reputantur, emisit: sentiendum videtur, quod S. Gelasius in epistola ad Anastasium Imperatorem dicit: *Apostolus*, inquit, *qui * non solùm non facienda faciunt, reos videri, sed etiam qui consentiunt facientibus. Proinde sicut non potest peruersitatis communicatore suscepto, non pariter peruersitas adprobari: sic non potest refutari peruersitas complice sectatore peruersitatis admisso. Legibus certè vestris criminum conscios, susceptoresque latrocinantium par iudiciorum pœna constringit: nec expers facinoris æstimatur, qui licèt ipse non fecerit, facientes tamen in familiaritatem fœdúsque receperit.* Et S. Cyprianus: *Duodecimus abusionis gradus est, Populus sine lege: qui dum * edicta, & legum scita contemnit, per diuersas errorum vias eundo, perditionis laqueum incurrit. Vtique multæ perditionis viæ * incidunt, cùm vna regalis via, lex Dei videlicet, quæ neque ad dexteram, neque ad sinistram declinat, per negligentiam deseritur. Igitur populus sine lege, populus sine Christo est. * Non fiamus ergo sine Christo, in hoc tempore transitorio, ne sine nobis Christus esse incipiat in futuro.* Non leuiter igitur frater Hincmarus excessit, eosdem homines virtute defensans, & à se fraudulenter emittens; ne secundùm leges constringerentur, vt aut per legem liberarentur, aut per legem iudicarentur. Quia, sicut Hilarus Papa dicit, *reatu maiore delinquit, qui potiore honore perfruitur: & grauiora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum.* Et si, vt Cyprianus dicit, *Populus sine lege, populus sine Christo est:* Episcopus legem conculcans exhonorare videtur Christum, qui dicit: *Per me Reges regnant, & conditores legum iusta de-*

Gelas. ep. 8. cit.

Cypr. cit. c. 12.

* al. *Dei dicta*

* al. *tunc inceduntur.*

* al. *Non itaque non simus sine Chr.*

Prouerb. c. 8.

cernunt. Vnde timendum illi eſt, quod B. Cyprianus dicit: *Non fiamus ergo ſine Chriſto, in hoc tempore tranſitorio, ne ſine nobis Chriſtus eſſe incipiat in futuro.*

PARS III.

CONCLVSIO.

Quorundam criminum recapitulatio, & quòd leges Eccleſiaſticæ ſeruandæ ſint.

DE fidelitate autem contra iuramenta à ſe præſtita, & contra profeſſiones, & ſubſcriptiones ſuas refragata, egimus. Sed & de ſeditione, ſufficienter ſuprà reſponſum putamus. Hoc tamen ſuperadiiciendum vidimus, vt in B. Ambroſio contempletur, quantùm cauere debuerat, vt in tot ſeditionibus à ſe commotis, ſicut multi ſe noſſe dicunt, humanus ſanguis effundi non poſſet. Ait enim de ſe idem B. Ambroſius: *Dominicâ poſt lectiones, atque tractatum, dimiſſis Catechumenis, ſymbolum aliquibus competentibus in Baptiſterij tradebam baſilica. Illic nunciatum eſt mihi, comperto quòd ad Portianam baſilicam de palatio Decanos miſiſſent, vt vela ſuſpenderent: populi partem eò pergere. Ego tamen manſi in munere, miſſam facere cœpi. Dum offero, raptum cognoui à populo Caſtulum quendam, quem preſbyterum dixerunt Ariani: hunc autem in platea offenderant tranſeuntes. Amariſſimè flere, & orare in ipſa oblatione Deum cœpi, vt ſubueniret, ne cuius ſanguis in cauſa Eccleſiæ fieret effuſus. Certè vt meus ſanguis pro ſalute non ſolùm populi, ſed etiam pro ipſis impiis profunderetur. Quid multa? miſſis preſbyteris & diaconibus eripui iniuriæ virum.* Hæc ſunt enim

Ambroſij narratio.

In cauſa Eccleſiæ ſãguis ne fundatur.

PARS III.

Episcopi : quia *nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, vt ei placeat, cui se probauit* : & non militari manu Regi resistere; ac per hoc, vt Apostolus monstrat, Dei ordinationi resistere.

2. Timot. 2.

Et quisquis clericorum, in quibus connumerantur Episcopi, contra tramitem scripturarum, traditionémque maiorum contumaciter venit, ordinis sui detrimentum patenter incurrit : quia nemo iudicum Ecclesiasticorum, Ecclesiasticarum regularum iudiciis audet, aut præualet obuiare. Cùm S. Leo decernat, *vt secundùm sanctorum Patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentiâ consecratos, Metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos, ius traditæ sibi antiquitus dignitatis, intemeratum habere : ita vt à regulis præstitutis nullâ aut negligentiâ aut præsumptione discedant. Et S. Augustinus in l. de vera Religione dicit : *Æternam legem mundis animis fas est cognoscere, non est fas iudicare. In istis autem temporalibus legibus, quanquam de his homines iudicent, cùm eas instituunt, tamen cùm fuerint institutæ, atque firmatæ, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundùm ipsas.* Et S. Cælestinus : *Quæ*, inquit, *à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentiâ populis permissâ, frangatur?* Et si Imperatores Romanorum suas leges æternas vel perpetuas appellauerunt, multò magis leges illæ æternæ, atque perpetuæ sunt, quæ sunt sancto Spiritu promulgatæ. Vnde Leo ad Anatolium scribens dicit : *Sancti illi & venerabiles Patres, qui in vrbe Nicana.*

redundat *vt*

Aug. l. de vera Relig. c. 31.

Hinc. ep. 29. ad Carol. Regem, p. 332.

S. Leo ep. 56.

*cœna sacrilego Ario cum sua impietate damnato mansuras vsque in finem seculi leges Ecclesiasticorum Canonum condiderunt, & apud nos * in toto orbe terrarum in suis constitutionibus viuunt :* & si quid vsquam, aliter quàm illi statuêre, præsumitur, sine cunctatione cassatur : vt quæ ad perpetuam vtilitatem * instituta sunt, nulla commutatione varientur.* Et sacrum Carthaginense Concilium sub Grato Episcopo dicit : *De quibus apertissimè diuina Scriptura sanxit, non differenda sententia est, sed potiùs exequenda. Nemo contra Prophetas, nemo contra Euangelia, nemo contra Apostolos facit sine periculo.* Et: *Quæ facta, vel dicta superiùs comprehensa sunt, vel aliis Conciliis conscripta, quæ secundùm legem inueniuntur, custodire nos oportet. Si quis verò statuta supergressus corruperit, vel pro nihilo habenda putauerit, si laicus est, communione; si clericus est, honore priuabitur.* Et S. Papa Hilarus dicit : *Quia non minùs in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in iniuriam ipsius Domini prosilitur.* Et Dei virtus, ac Dei sapientia per Salomonem præcepit dicens: *Eiice derisorem, & exibit cum eo & iurgium, cessabúntque causæ & contumeliæ.* Et per semetipsam dicit : *Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cælestis, eradicabitur. Neque enim qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, nisi incrementum det Deus.*

PARS III.

* al. & in toto

* al. generaliter instituta

Conc. Carthag. sub Grato c. 13.

Idem c. 14.

Hilarus ep. cit.

Prouerb. c. 22.

Matt. c. 15.

1. Cor. 3.

PARS IV. CONCILII.

ACTA SYNODI

Cum Hincmaro Laudunensi Episcopo, canonicè vocato & præsente.

CAPVT I.

Ter vocatus ad Synodum tandem comparet.

ET dum hæc omnia præmissa legebantur in Synodo,[16] quoniam isdem Hincmarus non in angusto tempore, & Regis & Metropolitani sui litteris ad eandem Synodum regulariter euocatus: & quia de certis causis, certæ personæ, querelarum petitiones aduersùs eum deponebant, à Metropolitano suo venire præmonitus, venire contempsit: per ter, ternis Episcopis, ac ternis presbyteris, ternísque diaconibus ad eandem Synodum est iterum vocatus hoc modo.

Prima citatio Hincm. Laud.

Directis ad eum Hildeboldo Suessionicæ vrbis Episcopo, & Adelulfo presbytero, atque Hadeberto diacono, ei dicentibus: Frater Hincmare, Domnus Apostolicus Hadrianus misit Hincmaro Metropolitano nostro epistolas, de causis Remorum diœceseos: sed & tibi specialem mittit epistolam: quas in Synodo coram fratribus nostris, sed & coram te recitari oportet. Nec non & certæ personæ de certis causis petitiones aduersùm te porrexerunt in Synodo. Propterea sancta Synodus, quæ

apud Duziacum parochiæ Remensis conuenit: sed & prædictus Metropolitanus noster, mandant tibi auctoritate domni Apostolici, & sacrorum Canonum, vt quantocius ad Synodum conuenias, & ibi mandata domni Apostolici audias. Sed & his quæ per libellos proclamationum contra te deponuntur, sicut regulæ iubent, respondeas. Isdem verò Hincmarus obtulit eis prolixam rotulam deferendam in Synodo, & Sedem Apostolicam appellare se dixit. Cui præfatus Episcopus, presbyter, & diaconus responderunt. Veni ad Synodum, ad quam regulariter es conuocatus; & audi mandata domni Apostolici; & responde de his regulariter, quæ opponuntur tibi: & tunc, si necesse tibi fuerit, secundùm regulas, Sedem Apostolicam appellare, sicut præcipiunt Canones, appellationem tuam prosequare. Et si tibi appellare necesse non fuerit, & aut voluntarius, aut à Sede Apostolica vocatus illuc ire volueris: cum fraternitatis vnanimitate religiosum iter aggredere. Et insuper præfatus Episcopus, presbyter, & diaconus addiderunt. Mandant tibi omnes Episcopi, qui ad illud Concilium conuenerunt, vt ad synodum illorum, ad quam regulariter es vocatus, venire non dubites: quia pro vllius personæ respectu tibi nullum præiudicium contra sacras regulas inferent: sed sicut iustiùs & rationabiliùs, Domino reuelante, scire potuerint, de his quæ aduersùm te proponuntur, æquali lance secundùm sacras regulas, & leges, iudicia proferent.

Non extat.

Securitas data.

Iubetur Haimeradum presbyterum suũ repræsentare.

37 Et quia quendam presbyterum suæ rusticanæ parochiæ, de villa Remensis Ecclesiæ, nomine Haimeradum secum habebat, Romam mendaciter proclamare ducendum, de rebus inutilibus, de quibus nec ad Metropolitanum, nec in Synodo Comprouinciali se reclamauit; cùm plusquam centies in eadem villa vbi est Haimeradus presbyter ordinatus, cum Metropolitano fuerit, & plures Synodi in eadem prouincia, & in sua vicinitate habitæ fuerint, postquam Hincmarus Laudunensis fuit ordinatus Episcopus. Sed nec de his se reclamauit apud Synodum, quæ à longo tempore diffinita manserunt, & vsque ad nuperrima Hincmari Laudunensis tempora obtinere non potuit: cùm leges dicant, vt res olim iudicata post longum silentium in iudicium deduci non potest: & longum tempus inter præsentes decennium computatur: & Canones etiam inter Episcopos diffiniant, vt si quisquam aliquem locum per triennium obtinuerit, nemine repetente, si tamen per ipsum triennium fuit Episcopus, qui posset repetere, & tacuit, vlteriùs non repetatur. Et item leges atque Canones, & decreta Gelasij diffiniunt, vt vltrà 30. annos nulli liceat pro id appellare, quod legum tempus excludit. Et parochia de qua isdem presbyter queritur, per septuaginta & ampliùs annos sine altercatione fuit: donec conhibente, & vt quidam dicunt, instigante Hincmaro, isdem presbyter ea quæ sua non fuerunt, obtinuit: vnde hactenus villani homines aduersùs eum, sed & aduer-

Longũ tempus quod sit?

sùs Hincmarum reclamant. Quapropter præfatus Episcopus, presbyter, & diaconus adiecerunt, dicentes: Metropolitanus etiam noster Hincmarus, & Coepiscopi Remensis prouinciæ mandant tibi, vt Haimeradum presbyterum parochiæ tuæ, quem tecum habes, ad hanc comprouincialem Synodum in Remensi parochia venire iubeas: quatenus ibi de omnibus querimoniis eius, de quibus Haimerado absente, & in Laudunensi parochia commorante Hincmaro Metropolitano nostro, in Synodo apud Attiniacum Remensis parochiæ anno præterito rotulam dedisti, quam secum habet, sicut præcipiunt Canones, regularia iudicia præsente ipso Haimerado determinentur. Quia secundùm sacras leges, neque accusator per alium accusare, neque reũs per alium defendi potest: nisi ingratum libertum patronus accuset; aut in absentia defendatur. Et Canones iubent, qui se læsos existimant, comprouincialibus Synodis adesse debere, vt Synodi experiantur examen.

Sed & Hincmarus Metropolitanus Heiroardum diaconem suum, ad eundem Haimeradum presbyterum misit vocans eum ad Synodum, hoc modo: Haimerade, Hincmarus Metropolitanus Remorum Episcopus, & Coepiscopi Remensis prouinciæ, mandant tibi vt venias ad hanc comprouincialem Synodum in Duziaco Remensis parochiæ, si te læsum existimas: quatenus ibi de querimoniis tuis, de quibus tuus Episcopus Hincmarus, Hincmaro Metropolitano Episcopo, in Synodo apud Atti-

Citatur priuatim Haimeradus.

PARS IV.

niacum, te absente, rotulam contextam donauit, quam secum habet, vt secundùm sacros Canones de his te præsente regularia iudicia terminentur.

Secunda & tertia citatio.

Et quia nec sic vocati isdem Hincmarus Episcopus, & Haimeradus presbyter, venerunt ad Synodum, iterum eodem modo per Ioannem Episcopum Camaracensem, & Winefridum presbyterum, ac Bernonem diaconum, isdem Hincmarus Episcopus est vocatus. Et per Hildradum diaconum Remensis Ecclesiæ, præfato modo Haimeradus presbyter est vocatus. Similiter & tertiò per Rainelmum Tornacensem Episcopum, & Wanilonem presbyterum, ac Bernonem diaconum Hincmarus vocatus, tandem venit ad Synodum. Presbyter autem Haimeradus non venit.

CAPVT II.

Accipit à Synodo Petitionem Regis, & litteras Hadriani.

ET Hincmaro præsente in Synodo, iterum domnus Rex Carolus petitionem proclamationis aduersùs eum porrexit: quæ coram eo est relecta, & per Hodonem Belgiuacorum Episcopum illi data, vt diligenter eam inspiceret: & haberet inducias, quatenus his quæ ibi continentur, singillatim ad singula regulariter in Synodo responderet. Sed & epistola domni Hadriani Papæ in Synodo est illi data: & ipso iubente, & inspiciente, ab Hodone Episcopo relecta: ne more suo Hincmarus denegaret ea in illa contineri, quæ

ibi continentur. Cuius & exemplar his gestis dignum duximus inserendum.

Hadriani epistola ad Hincmarũ Laudun.

Hadrianus Episcopus Seruus seruorum Dei, Hincmaro Laudunensi Episcopo. Solicitudine pastorali super tuæ remorationis negotio liquidiùs perscrutantes, reperimus te sanctæ. Sedis Apostolicæ promissa visitatione, ambitus propriæ voluntatis, quo satis tergiuersatòriè vti diceris, tepidum reddidisse: & aut nunquam visitare sanctorum Apostolorum limina voluisti; aut Dominum vota tua non audire credidisti; aut & Dominum cui vouisti, & nos à quibus vocari voluisti, procul dubio contempsisti. Ergo ne fortè, vt credimus, occasione adeundæ Sedis Apostolicæ fretus, à Reuerentissimi fratris nostri Hincmari Metropolitani tui debita subiectione aliorsum declinans, tantò liberiùs libita per abusum pertinaciæ tuæ committas, quantùm & Metropolitano regulariter subiici, & ad nos de die in diem differendo venire detrectas: auctoritate sancti Spiritus tibi præcipimus, vt memor sacrorum Canonum, qui iubent per vnamquamque prouinciam ius Metropolitanos singulos habere debere, Metropolitano tuo per omnia, secundùm sacros Canones, subiectus existas: neque molestè feras hunc tibi esse prælatum, qui te nosti tuis ouibus esse præpositum. Quin potiùs, obedientiam quam à tuis exigis, etiam ipse Metropolitano tuo, saluo duntaxat Apostolicæ Sedis Synodico proclamandi iudicio, canonica lege dependens vota tua, si verè vota fuerunt, procrastinando tandiu non differas, ne existimationis tuæ merearis, quam non optamus, sustinere iacturam.

PARS IV.

CAPVT III.

Denuò vocatus ter ad Synodum, tandem aduenit.

Ampliantur induciæ ad respondendum.

SEQVENTI autem die Synodus Actardum Episcopum, & Winefridum presbyterum, & Adalgarium diaconem, ad eundem Hincmarum direxit, mandans illi hoc modo: Frater Hincmare, mandat tibi sancta Synodus, vt si præparatus es breuiter & capitulatim reddere rationem de his, quæ pridie opposita sunt tibi per scripturam à domno Rege, de quibus iamdiu fuisti impetitus, & non in angusto tempore à Metropolitano tuo præmonitus, vade ad Synodum, & propone tuam defensionem & iustificationem* præparandam; qualiter te exuere possis ab his quæ opposita sunt tibi: & proxima die Sabbati veni ad Synodum, & sicut tibi supradictum est, responde capitulatim de tibi oppositis. Quia, vt dicit beatus Gelasius, *ideo vocatur ad iudicium certa quæcunque persona, vt aut fateatur obiecta, aut conuincatur obiectis.* Isdem autem Hincmarus iterum ad se missis prolixam rotulam obtulit Synodo deferendam. Qui responderunt, vt ipse per se in Synodo responderet obiectis.

**forte præparatam;*

Gelasius.

Vocatur iterum.

Non apparuit.

Tertia citatio.

Deinde missi sunt à Synodo ad Hincmarum Rainelmus Episcopus, & Wanilo presbyter, & Berno diaconus, dicentes illi hoc modo: Frater Hincmare, quia non in angusto tempore primùm, & regiis litteris, & Metropolitana solicitudine, insuper & auctoritate Apostolicæ Sedis, ad certum

locum,

locum, & diem, de præſignatis tibi rebus regulariter euocatus ad Synodum, venire detractaſti; iterum ab hac Synodo euocatus, vſque dum tibi fuit viſum, diſtuliſti venire: quò tandem te perueniente, denuò domnus Rex in tua præſentia eandem petitionem porrexit in Synodo, quæ ibi coram te fuit relecta, & à Synodo per venerabilem Coepiſcopum noſtrum Hodonem, tibi data, vt diligenter inſpiceres quæ tibi obiiciuntur; & inde ad ſingula capita ſingillatim & capitulatim in Synodo reſponderes. Deinde Synodus die ſequenti, per venerabilem Coepiſcopum noſtrum Actardum, & Winefridum preſbyterum, & Adalgarium diaconem, tibi mandauit, vt, ſi præparatus eras breuiter & capitulatim rationem de his, quæ tibi ſunt per ſcripturam à domno Rege oppoſita, reſpondere, ires ad Synodum. Sin autem, haberes inde die illo, & in craſtina inducias ad præparandam tuam reſponſionem; & hodie ità præparatus venires ad Synodum, quatenus de his quæ obiiciuntur tibi, reſponderes. Quapropter poſt has inducias, ſi ad reſpondendum de his quæ obiiciuntur tibi, ita es præparatus, ſicut Synodus tibi mandauit: vade ad Synodum, & de his quæ tibi oppoſita ſunt, redde regulariter rationem. Quia, vt dicit ſanctus Gelaſius, *ideo vocatur ad iudicium certa quæcunque perſona, vt aut fateatur obiecta, aut conuincatur obiectis.* De prolixis tuis rotulis ex eis cauſis contextis, de quibus Metropolitanus tuus pro loci ſui officio te ad correctionem tuam præmonuit, quas

Gelaſius.

relegendas in Synodo agis, & ipse fers, nec tibi est ratio Synodo eas offerre; nec legaliter, vel regulariter eas Synodus ad legendum, vel quamcunque tuam proclamationem ad discernendum vel decernendum potest recipere, donec de his, quæ tibi sunt per scripturam opposita, legaliter & regulariter rationem reddas in Synodo: nec potes legaliter ac regulariter quemquam de quacunque causa in iudicio Synodali impetere, vsque dum legaliter ac regulariter exutus fueris ab his, quæ sunt tibi opposita. *Neganda est*, inquiunt sacræ leges, *accusatis licentia criminandi, priusquam se crimine, quo premuntur, exuerint. Nam sanctionum veterum conditores adimendam licentiam omnibus censuerunt, in accusatores suos inuidiosam dicendi vocem. Nullam itaque obtineat auctoritatem in iudiciis periclitantium furor; qui si latius euagetur, nec ipse quidem cognitor tutus erit, aut quæstionem securus agitabit; qui exequendo iuris seueritatem, non potest illorum quos punit, odium euitare.* Et sacrum Africanum decreuit Concilium, vt ad accusationem non admittantur, quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt.

Reus accusare vel criminari non potest.

CAPVT IV.

Tandem præsens interrogatus in Synodo, recusat respondere, & Regem calumniatur.

Iubetur respondere ad Regis petitionem.

TANDEM 19. Kal. Augusti, 4. Indictionis, residentibus Episcopis qui conuenerant, cum presbyteris, & diuersarum Ecclesiarum legatis,

adſtantibus diaconibus, cum laicis fidelibus, domnus Rex eidem Synodo præſentauit, vt proclamationem ſuam legaliter ac regulariter proſequeretur. Vocatus eſt autem & frater Hincmarus ad Synodum. Quò veniens cum presbyteris & diaconibus Laudunenſis Eccleſiæ, dixit ei Metropolitanus ſuus Hincmarus Remorum Epiſcopus: Frater Hincmare, tu ſcis quam petitionem proclamationis aduersùm te domnus Rex de certis cauſis huic ſanctæ Synodo porrexit, quæ & coram te relecta, & tibi data eſt, vt eam diligenter inſpiceres, & ſingillatim ad ſingula regulariter reſponderes. Propterea acceptis ad reſpondendum induciis, de his vnde non in anguſto tempore fuiſti præmonitus; videlicet de his, quæ anno præterito in Synodo apud Attiniacum fuiſti impetitus, quoniam ea, ſicut ibi conuentum fuerat, non es regulariter proſequutus: profer eandem petitionem, & reſponde, ſicut præcipiunt regulæ, de ſingulis tibi obiectis.

PARS IV.

Conferēda ſunt hæc omnia cum Hincmari proclamatione. V. Notas.

[18] Cui frater Hincmarus reſpondit: Spoliatus ſum omnibus rebus & facultatibus meis, & ideo nihil in hac Synodo reſpondebo. Et protulit quaterniones de ſinu ſuo, & cœpit legere ſententias de appellatione Epiſcoporum. Cui dixit Hincmarus Metropolitanus Epiſcopus: Frater Hincmare, habemus Sardicenſes Canones à Sede Apoſtolica confirmatos, qui dicunt, de quibus, ac qualiter Epiſcopus appellare debeat Sedem Apoſtolicam. Hæc quæ legis, vbi inueniſti? Qui reſpondit: Fe-

Fraudulenter appellat ad Papam.

Hincm. Laudun. in Collect. p. 349. & 361.

licis Papæ ſunt verba. Cui Synodus ſancta dixit: Reſponde in hac Synodo, ſicut præcipiunt regulæ, de tibi obiectis: & tunc ſi neceſſe tibi fuerit, ſecundùm regulas Sedem Apoſtolicam appellare, ſicut præcipiunt Canones, appellationem tuam proſequere. Et ſi tibi appellare neceſſe non fuerit, & aut voluntarius, aut à Sede Apoſtolica vocatus, illuc ire volueris, cum licentia domni Regis, & fraternitatis noſtræ vnanimitate religioſum iter illud aggredere. Ad hæc frater Hincmarus reſpondit: Spoliatus ſum omnibus rebus & facultatibus meis: nihil ad hæc, quæ obiiciuntur mihi, reſpondebo.

Iubetur certas perſonas nominare.

Cui Synodus ſancta reſpondit: Dic, frater, certas perſonas, quæ te exſpoliauerunt rebus & facultatibus tuis. Qui reſpondit: Iſti mei clerici ſciunt, quis me exſpoliauit. Synodus illi reſpondit: Tu ipſe potes dicere, ætatem enim habes, & licentiam reſpondendi. Qui reſpondit: Iſti mei clerici dicant. Et coniuratus Fagenulfus preſbyter Laudunenſis Eccleſiæ, vt memor ordinis ſui, veritatem & corde, & ore inde proferret, quem ſciret Epiſcopi ſui à ſede, & rebus, & facultatibus Eccleſiaſticis ſpoliatorem eſſe. Qui dixit: Etiam, de ſe nullam poteſtatem habet. Cui Rex dixit: Dic certas perſonas, quæ eum exſpoliauerunt: & ego faciam inde, ſecundùm legem, iuſtitiam. Cui Fagenulfus dixit: Vos illum exſpoliauiſtis. Tunc Rex ſurgens, Synodo dixit: Non dicit iſte frater verum.

Calumnia in Regem.

Ab ipſo Rege confutatur.

Regiis litteris, more præceſſorum meorum, Hinc-

marum Laudunensem Episcopum ad hanc Synodum conuocaui: & post eandem conuocationem, certa relatione fidelium meorum comperi, quia homines liberi de regno meo sibi commendati, mihi infideles erant, vnde etiam comprobati fuerunt. Et iussi Comiti, & meis missis, sicut in petitione mea continetur, vt eosdem homines, secundùm legem & antiquam consuetudinem, per fideiussores mitterent, vsque ad rationem reddendam. Et iste Hincmarus Episcopus tam liberos, quàm & colonos, & seruos secum degentes, contra meam regiam potestatem armari, & missis meis resisti fecit; vt quod secundùm legem præceperam, missus meus legaliter implere non posset. Quod cùm mihi nunciatum fuit, quoniam eum, sicut & ceteros Episcopos qui ad Synodum conuocati fuerunt, cum paucis hominibus venire iusseram, vt alij eorum homines parati essent ad patriæ defensionem, contra Nortmannos: & Hincmarus cum omni plenitudine suorum hominum, armata manu veniebat ad Synodum: direxi missos meos ad ipsos homines, & mandaui eis vt parati essent, sicut & antea iusseram, quatinus, mox vt eis mandarem, ad locum vbi militia de ipso Episcopio Laudunensi contra Paganorum infestationem ad custodiam esse solebat, irent: & decem vel duodecim de ipsis *casatis hominibus, præter clericos & seruientes, cum Hincmaro venirent ad Synodum; qui & illi veluti Seniori obedirent, & ei seruirent, & ad sua custodienda sufficerent.

Venit ad Synodum cum armatis.

**domestici de casa siue domo.*

Direptis Ecclesia sua facultatibus fugam meditatur.

Denique nunciatum est mihi certa relatione, quia ipsos homines, & propinquos suos qui de mea infidelitate reputantur, & quos per fideiussores mittere iussi, vsque ad rationem reddendam, à se Hincmarus latenter cum facultatibus Ecclesiasticis, ne ad rationem venirent, emisit, & fugam arripere fecit. Post quos, & ipse, sicut & iam sæpe fecerat, fugâ lapsus ne veniret ad Synodum, vellet abscedere. Et insuper facultates Ecclesiasticas, & vasa sacra, & vestimenta, sed & alia, quæ ego, & vxor quondam mea, Ecclesiæ S. Mariæ Laudunensis Episcopij in nostra eleemosyna dederamus, & bonæ memoriæ prædecessor suus Pardulus Episcopus, eidem Ecclesiæ reliquerat, fraudulenter secum asportabat. Et ideo misi fideiussores, vt satagerent ne isdem Hincmarus cum thesauro & facultatibus Ecclesiasticis fugam arripere posset. Et si ad Synodum venire vellet, liberè eum venire permitterent, & nullam violentiam, vel dehonorationem illi facerent: & sui clerici, ac sui vassalli & seruientes, illi debitum obsequium, sicut Seniori & Episcopo, exhiberent: mei autem homines, quos ad præfatam custodiam miseram, à longè in circuitu illius custodiæ agerent, ne ipse cum eis quæ sunt Ecclesiæ, post fugitiuos à se emissos, effugere posset.

Pardulus Episc. bonæ memoriæ.

Nihil ipsi per vim ereptum.

Hincmarus autem post tertiam regularem euocationem venit ad Synodum, & noluit ire ad mansiones, quas sui homines præmissi acceperant, & ad quas dispensa sua adducta fuerat: sed dixit mihi,

quia non haberet mansionem. Et dixi illi, vt si vellet, iret ad suas mansiones: sin autem, maneret in mansione iuxta Ecclesiam in corte mea. Et respondit, se ita velle. Et præcepi custodi nostro Bernoni, vt eum cum honore exciperet, & sua scrinia cum Hincmari clericis & hominibus custodiret, si Hincmarus sic vellet. Sed Hincmarus ad mansiones suas perrexit: & sua scrinia salua & inuiolata ei fuere delata. In quibus & crux aurea cum gemmis pretiosis, quam vxor mea bonæ memoriæ Yrmintrudis sanctæ Mariæ Ecclesiæ Laudunensis donauit, cum aliis Ecclesiasticis rebus, adhuc in eisdem habetur scriniis: & nullus meorum fidelium illi vel suis contradixit, vt quando vellet, ad Ecclesiam ire non posset. Et ecce clerici religiosi, & laici nobiles, cum quibus hæc ita esse possum probare.

Pars IV.

Yrmintrudis vxor Caroli Calui.

Et productis vtriusque ordinis testibus, probata sunt hæc ita se habere. Sed & ipse Fagenulfus, ac ceteri clerici Laudunensis Ecclesiæ, hæc ita esse dixerunt. Hincmarus autem more suo, * quandoquidem confitebatur, quandoquidem verò negabat.

Testibus res probatur.

**quandoq;*

CAPVT V.

Conuincitur in Synodo spoliati thesauri Laudunensis Ecclesiæ.

ET probatum est coram omnibus in Synodo, quia calicem onychinum de ipsa Ecclesia auro & gemmis ornatum, & patenam onychinam,

quam domnus Rex S. Mariæ Laudunenſis Eccleſiæ dedit, auro & gemmis ornatam, de ſcriniis ſuis, ne in ſuis ſcriniis inuenirentur, ipſo die preſbytero ſuo Yrminoni latentiùs iuſſit accipere: ſicut & ipſe Yrmino ibidem fuit confeſſus: ſed & reliquias, quæ & ab antiquo tempore in eadem fuerunt Eccleſia, & quas deceſſor illius Pardulus, Rege & plurimis aliis largientibus, ipſi Eccleſiæ contulit, cum præfata Cruce, quam Yrmintrudis quondam Regina Eccleſiæ Laudunenſi donauit: ſed & præcepta & * ſtrumenta chartarum, de rebus ipſius Eccleſiæ, ſecum aſportare eſt accuſatus. Crucem quoque auream cum ligno ſanctæ Crucis, quam Pardulus deceſſor ſuus ſanctæ Mariæ dedit, ipſe Hincmarus ibidem ſecum habebat. Quæ cùm ab eo fuit repetita, dixit, vt ſi Hincmarus Metropolitanus ſuus ei præciperet, vtique illam redderet.

** Chartas donationum ſiue priuilegiorum Inſtrumenta.*

Hincmari Remenſis prudentia.

Hincmarus autem Metropolitanus, intelligens quòd de exſpoliatione, ſicut & de aliis, more ſuo eum falsò inſimulare vellet, proferens librum Canonum, dixit: Non aliter tibi reddere aliqua iubeo, niſi veluti hæ regulæ dicunt. Et iuſſit has regulas in Synodo recitari: *Quæ ſunt Eccleſiæ ſub omni ſolicitudine, & conſcientia bona, & fide quæ in Deum eſt, qui cuncta conſiderat, indicatæ ſeruentur. Quæ etiam diſpenſanda ſunt iudicio & poteſtate Pontificis, cui commiſſus eſt populus, & animæ quæ intra Eccleſiam congregantur. Manifeſta verò ſunt quæ pertinere videntur Eccleſiæ, cum notitia preſbyterorum & diaconorum, qui circa ipſum ſunt: ita vt cognoſcant, nec ignorent quæ ſint Eccleſiæ propria; nec*

Conc. Antioch. ſæpe cit.

eos aliquid lateat: vt, si contigerit Episcopum migrare de seculo certis existentibus rebus, quæ sunt Ecclesiæ, nec ipsæ conlapsæ depereant, nec quæ propria probantur Episcopi sub occasione eorum peruadantur Ecclesiæ. Iustum namque & acceptum est coram Deo & hominibus, vt sua Episcopus quibus voluerit derelinquat; & quæ Ecclesiæ sunt, eidem conseruentur Ecclesiæ: vt nec Ecclesia aliquod patiatur incommodum, nec Episcopus sub occasione proscribatur Ecclesiæ.

Qua perlecta sententia, domnus Rex dixit: Iste Hincmarus Laudunensis Episcopus, est de nihil habentibus: quia quando est ordinatus Episcopus manifestum est, quia nec vnum habebat denarium. Nam auunculus suus eum de rebus & facultatibus pascebat, & vestiebat Remensis Ecclesiæ, in qua eum totondit, & nutriuit, & per singulos gradus Ecclesiasticos ordinauit. Et Hincmarus Laudunensis Episcopus respondit, quia res, & mancipia habebat. Quod constat esse mendacium. 59 Nam nec vnam rigam de terra, nec vllum habebat mancipium proprium, nisi quantùm auunculus suus Hincmarus apud propinquos & coheredes suos, sed & apud matrem suam, auiam scilicet istius Hincmari, eo modo de rebus & mancipiis quædam illi tradi obtinuit, vt ipsa in vita sua illa haberet, & post suum discessum Hincmarus ea possideret: quæ auia illius easdem res, & mancipia in sua potestate per annum & ampliùs quàm quatuor menses habuit, postquam Hincmarus Laudunensis Episcopus ordinatus fuit. Sed & pater eiusdem Hincmari Laudunensis Episcopi

Hincmarus Laudunensis inops ante Episcopatum.

PARS IV.

res & mancipia suæ hereditatis; sed & res & mancipia matris ipsius Hincmari olim defunctæ, in sua potestate habebat: qui per aliquot annos in corpore vixit, postquam Hincmarus fuit ordinatus Laudunensis Episcopus: & nec quantùm valet vnus denarius, de omnibus rebus suis se melioratam sensit hactenus Laudunensis Ecclesia. Et quid de nihil habentibus in clerum ordinatis decernant Africæ Prouinciæ Canones, constat esse notissimum.

Conc. Carthag. III. can. 32.

Episcopus quatenus res Ecclesiæ in suos & propinquorum vsus possit conuertere.

Et quia propinqui ipsius Hincmari sunt, qui cum aliis facultates Ecclesiasticas fuga lapsi asportauerunt: & per diuersa loca libri & facultates de ipsa Ecclesia ab Hincmaro per diuersos latenter dicebantur esse commendata, lecta est etiam hæc quæ sequitur sententia Canonum. *Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reuerentia & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam suis, quàm fratrum qui ab eo suscipiuntur, necessariis vsibus profuturus: ita vt in nullo qualibet occasione fraudentur, iuxta sanctum Apostolum sic dicentem: Habentes vitam & tegumentum, his contenti simus. Quòd si contentus istis minimè fuerit, conuertat autem res Ecclesiæ in suos vsus domesticos; & eius commoda, vel agrorum fructus, non cum Presbyterorum conscientia Diaconorúmque pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filiisque committat, vt per huiuscemodi personas occultè ceteræ lædantur Ecclesiæ: Synodo prouinciæ pœnas iste persoluat. Si autem & aliter accusetur Episcopus, aut presbyteri qui cum ipso sunt, quòd ea quæ pertinent ad Eccle-*

Conc. Antioch. can. 25.

1. Timoth. 6.

ſiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet Eccleſiaſtica facultate, ſibimet vſurpent: ita vt, ex hac affligantur quidem pauperes; criminationi verò & blaſphemiis tam forma prædicationis, quàm hi qui diſpenſant taliter, exponantur: & hos oportet corrigi à ſancta Synodo, id quod condecet approbante. Et poſt hanc lectionẽ, Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus de ſinu ſuo producens præfatam crucem, reddidit eam * Yrmioni theſaurario Laudunẽſis Eccleſiæ.

Pars IV.

* Cor. Ymnioni

CAPVT VI.

Iuſſus ad obiecta reſpondere, Hincmarum Metropolitanum iudicem recuſat per calumniam, quæ ſtatim publicè reuincitur.

ET his quæ ſuprà diximus legaliter ac regulariter probatis atque oſtenſis, Hincmarus Metropolitanus Epiſcopus Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo dixit. Frater Hincmare poſt tantas commonitiones, ſicut præcipiunt regulæ, ad obiecta tibi reſponde: quia ſicut ſanctus dicit Gelaſius, *ideo ad Synodum vocatur certa quæcunque perſona, vt aut fateatur obiecta, aut conuincatur obiectis.* Frater Hincmarus reſpondit. Tua iuſſione non reſpondebo, nec iudicium tuum recipiam, quoniam aduerſùm te habeo, vnde Apoſtolicam Sedem appello. Cui Hincmarus Metropolitanus Epiſcopus reſpondit. Non habes contra me aliquid cauſæ, vt me in aliquo poſtponere debeas, & recipere iudicium meum non debeas: quia licèt te ſæpiſſimè verbis & ſcriptis de certis cauſis commonuerim, vt reſipiſceres; & de certis cauſis te præmonuerim, vt prępara-

PARS IV.

tus esses ad obiecta tibi in Synodo respondere: nullum tamen tibi præiudicium intuli, nec adhuc te in Synodo iudicaui, vt ob hoc, Sedis Apostolicæ iudicium, bonam te putans habere causam, per antiquorum Patrum Canones expetere debeas: sicut B. Gregorius ad * Vincentium & ceteros Episcopos ex sacris canonibus promulgauit. Et accusatus in Synodo per scripturam à certis personis, & de certis causis, non potes legaliter ac regulariter me, vel quemcunque alium de quacunque causa in iudicio Synodali impetere, vsque dum legaliter ac regulariter exutus fueris ab his quæ sunt tibi opposita, provt sacræ regulæ ac leges demonstrant. Suscipies igitur de quibus opposita sunt tibi, si ab eis exuere te non poteris, regulare iudicium: reseruato per omnia iuris priuilegio, atque iudicio Romanæ Sedis Pontificis, sicut sacri Sardicenses præcipiunt Canones: & post iudicium, si appellare volueris, cum tua appellatione ad illius examinis perges diffinitionem, nobis ei scribentibus, qui iuxta sacras regulas causam examinauimus. Quia sic consonantes regulis, domni Hadriani mihi & tibi epistolæ directæ præcipiunt. Et ecce epistola, quam mihi direxit: & exemplar illius epistolæ, quam tibi direxit. Et relectæ sunt in Synodo ipsa epistolæ.

Gregor. l. 7. indict. 2. ep. 8.

**al. Innocentium.*

Iterum Hadriani lecta epistola.

Post quarum lectionem, dixit Hincmaro Synodus. Frater Hincmare, secundùm præceptionem domni Hadriani Papæ, esto obediens iuxta sacras regulas tuo Metropolitano, & ad obiecta respon-

de: saluo Sedis Apostolicæ proclamandi iudicio, sicut ipsa domni Papæ iubet epistola: & sic tua vota, si verè vota fuerunt, implere non differes. Ad hæc Hincmarus respondit. In ista habetur epistola mihi directa, vt vota mea eundi Romam amodo non differam, & ad ipsam Apostolicam Sedem me ire velle appello. Cui Synodus respondit. Inspice ordinem epistolæ ipsius domni Papæ, & secundùm ordinem in ea taxatum tua vota implendo ad Apostolicam Sedem perge; id est, sicut in eadem continetur epistola, *Metropolitano tuo per omnia secundùm sacros Canones subiectus existe: neque molestè feras hunc tibi esse prælatum, qui te nosti tuis ouibus esse præpositum. Quin potiùs obedientiam, quam tu tuis exigis, etiam ipse Metropolitano tuo, saluo dumtaxat Sedis Apostolicæ Synodico proclamandi iudicio, Canonica lege dependens*, responde ad tibi obiecta, sicut Metropolitanus tuus, & hæc sancta Synodus, auctoritate sacrorum Canonum, & domni Apostolici Hadriani Papæ iubet. Et tunc si necesse tibi fuerit, secundùm regulas, Sedem Apostolicam appellare, sicut præcipiunt Canones, & epistola ipsius domni Papæ, appellationem tuam prosequere. Et si tibi appellare necesse non fuerit, & aut voluntarius, aut à Sede Apostolica vocatus, illuc ire volueris, sicut iam tibi dictum est, 40 cum licentia domni Regis, & nostræ fraternitatis vnanimitate religiosum iter illud aggredere. Ad hæc Hincmarus respondit. Nulli obiectioni in hac Synodo respondebo, & meum Metropolitanum iudi-

PARS IV.

PARS IV.

cem non recipiam, quoniam aduersùm illum habeo, quia me à Rege in custodiam mitti fecit.

Calumnia reuincitur testimonio Regis.

Tunc Hincmarus Metropolitanus Episcopus surrexit, & coram Synodo, domno Regi dixit. Domne Rex, peto dignationem vestram, vt coram ista sancta Synodo dignetur clementia vestra dicere, si meo consilio, vel meo consensu, sicut frater Hincmarus super me dicit, eum in custodia aliqua religastis, vel misistis. Ad quem domnus Rex cum multa obtestatione nominis Domini, & in fide sua quam Deo debet, testificatus est, quòd nec consilio, nec consensu ipsius Hincmari Metropolitani Episcopi, Hincmarum Laudunensem Episcopum in quacunque custodia religauit, vel misit, nec eum inde aliquid interrogauit: sed si pro eius reuerentia hoc non dimisisset, iam duo anni transierunt quòd in artissima, & longissima à Laudunensi Ecclesia custodia eum religaret; quia suas insolentias sufferre non poterat. Et nisi ipse illum insolentem Episcopum à suis quamplurimis fidelibus eripuisset, ipsi illum etiam de Palatio suo violenter abstrahere, & aut membrorum demptione deturpare, aut vsque ad mortem cædere disposuerunt, propter suas insolentias, & dehonorationes ac violentias, quæ non solùm illis, sed & suæ regiæ dignitati adeo tam multipliciter ac frequenter inferebantur, sicut nullus Episcoporum vnquam in isto regno aut regi, aut regni primoribus hactenus intulit. Et licèt, sicut S. Leo, ad Anatolium scripsit, *sufficere posset*

Hincm. l. 55. cap. 40. p. 536.

Rex & optimates Hincmaro Laudunensi propter Remensem pepercerunt.

S. Leo epist. 71.

attestatio Principis Christiani causæ *cui tam venerabilis* * *assertio accesserit*; idem tamen Hincmarus Metropolitanus Episcopus, conuersus ad Episcopos, Hodonem scilicet, & Hildebaldum, qui tunc ibi erant, sicut & Otulfus, qui ad Synodum propter infirmitatem venire non potuit, precatus est eosdem Episcopos, vt in amore veritatis quæ Christus est, quid inde scirent, veraciter Synodo responderent. Qui coram Synodo testificati sunt, in veritate & sacerdotio suo, quia consilio, vel consensu, seu hortamento Hincmari Metropolitani Episcopi, Hincmarus Laudunensis Episcopus à domno Rege custodiæ mancipatus non fuit. Similiter & Sigemundus presbyter & Abba, & Agenulphus presbyter, & Angelramnus, atque Eiricus Comites, & illustres viri, & alij quamplurimi testificati sunt, qui tunc cum Rege fuerunt, quando eundem Hincmarum, vt corrigeretur, & à gradu non caderet, Rex custodiæ mancipauit: quoniam ab eo nec hoc potuit obtinere, vt vel verbo diceret, si ad Synodum tunc proximè futuram, venire debuisset: & multorum oribus dicebatur, quia Ecclesiam & plebem sibi commissam vellet deserere, & ad Hlotarium nepotem suum ire, & in regno suo vellet honores obtinere.

PARS IV.

* al. *assertor*

Conuincitur testimonio Episcoporum

Clericorum, Comitum, & aliorum.

41 Et post tantorum ac talium virorum testificationem, quia Hincmarus Laudunensis Episcopus falsò Metropolitanum suum calumniatus erat: iudicauit Synodus, Hincmarum Metropolita-

Hincmarus Remensis absoluitur. & Laudunensis calumniator iudicatur.

num Episcopum ab hac calumnia exutum, & purgatum; & Hincmarum Laudunensem Episcopum, vt calumniatorem iudicari debere: & quia eiusdem Metropolitani sui iudicium regulare non posset reiicere.

CAPVT VII.

Interrogatus de singulis accusationis capitibus, neque ad illa respondens, testibus conuincitur.

TVM sancta Synodus dixit Hincmaro Metropolitano Episcopo, vt iubeat Hincmarum Episcopum Laudunensem, quatenus ad obiecta sibi regulariter respondeat. Et à Synodo monitus Hincmarus Metropolitanus Episcopus dixit Hincmaro Laudunensi Episcopo: Frater Hincmare, profer Petitionem proclamationis aduersùm te à domno Rege Synodo porrectam, & responde regulariter ad tibi obiecta. Hincmarus autem Laudunensis Episcopus dixit, eandem Petitionem in sinu suo habere: quam dum proferre non vellet, exemplar ipsius petitionis Hincmarus Metropolitanus Episcopus per singula iussit relegi in Synodo.

Regis petitio tertiò publicè recitata.

Et primùm relecto tenore iuramenti à se domno Regi præstiti, interrogauit eum Hincmarus Metropolitanus Episcopus, si tale iuramentum domno Regi fecisset? Qui noluit respondere vtrum ita iurasset, an non: [41] sed tantùm dixit, quia non* fuerit ibi, quando iurauit, quatuor Euan-

De iuramento Regi præstito.

*fort. fuerint.

Euangelia. Vnde à multis ibidem probatum fuit, quia non verum dixerit. Deinde dixit, quia fidelitatem Regi iurauit, quam & attendit: Dixit etiam se scriptum habere qualiter iurauit. Et iussus proferre idem scriptum, dixit se illud secum non habere; nec habere cum quibus se idoneum posset reddere, de his quæ illi obiiciebantur: cùm presbyteros, & diaconos suæ Ecclesiæ, sed & liberos laicos plures secum haberet.

Prima causa cognitio extra prouinciam fieri non potest.

Et superadiecit, [43] vt quilibet illi quæcunque vellet obiicere, iret cum illo Romam, & in domni Apostolici iudicio quæ voluerit illi diceret. Et hoc etiam in suis scriptis dicit. Quod quàm sit contra leges & Canones dictum, nemo qui nesciat. Dicunt enim leges, vt vltra prouinciæ terminos accusandi licentia non progrediatur: oportet enim illic criminum iudicia agitari, vbi facinus dicatur admissum. Et Carthaginenses Canones: *Placuit vt accusatus, vel accusator in eo loco, vnde est ille qui accusatur, si metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes producere, vbi causa finiatur.* Quod capitulum sanctus Gregorius in Regesto, & Africanum Concilium ad Cælestinum scribens, non pro accusato, sed pro ab accusatore testibus producendis decretum fuisse demonstrant: cùm ostenditur ratum iudicium esse debere, quo testium necessariæ personæ, vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem, vel pro aliis impedimentis, ad locum proximum possunt adduci:

Canones sæpe citati. V. Anton. August. l. 30. tit. 7.

Gregor. l. 5. ep. 36. & l. 12. ep 13. Concil. Afric. ad Cælestin. Pap.

Ob testium infirmitatem.

Concil. Sardic.

quia conuinci nemo nisi aut scriptura, aut testibus potest. Et Sardicenses Canones, Episcopum à congregatis regionis Episcopis de gradu suo deiectum, à finitimis Episcopis cum eiusdem prouinciæ Episcopis, Apostolicæ Sedis auctoritate, vel cum à latere suo directo, in prouincia in qua causa ventilata, & iudicata est, iubent audiri. Et hinc sanctus Gregorius ad Columbum Numidiæ Episcopum dicit: *Indicamus*, inquiens, *sanctitati vestræ venisse ad nos* quendam, Petrum nomine, qui se asserit fuisse Episcopum; atque causæ suæ à nobis remedium postulasse. Et priùs quidem retulit, quæ digna miseratione esse potuissent: sed requirentes postea, multò aliter quàm indicauit, inuenimus; & vehementer nos eius actio tristauit. Sed quia causæ eius interna subtiliter nequaquam addiscere tam longo itineris interuallo disiuncti potuimus: eam, incerti quippe, diffinire nequiuimus.* Et paulò pòst. *Quia ergo præsentes, subtiliùs causam potestis scire, hortamur vt ita eidem Petro seruare quicquid iustum canonicúmque fuerit debeatis: quatinus & rectitudinis vigor à vobis in omnibus impleatur, & causa ipsius secundùm Dei timorem, & Ecclesiæ videatur regulas iudicata.* Quia verò leges pro Ecclesia & Ecclesiasticis, vel de Ecclesia & Ecclesiasticis, seu Ecclesiæ ac Ecclesiasticis, ab Imperatoribus & Regibus promulgatas, regulæ sacræ ab Ecclesiasticis iudiciis non repellunt: sed vbi ab Ecclesiastica religione non discordant, coniunctim in iudiciis proferre, & secundùm eas iudicari præcipiunt: S. Leo in epistola ad Leonem Augustum

S. Gregogorius causam remitcit ad prouinciam. l. 5. epist. 36.

* al. *quendam hominem*

etiam tantus Pontifex de se dicit: *Secundùm Apostolum*, inquiens, *si quæ destruxi, hæc ædifico, præuaricatorem me constituo, & eis me vltionum conditionibus subdo, quas non solùm auctoritas beatæ memoriæ principis Marciani, sed etiam ego mea consensione firmaui.* Et sanctus Gregorius ad Natalem Archiepiscopum. *Quæ sunt legibus Canonibúsque placita decernantur.* Et sic multoties in Regesto idem beatus inculcat Gregorius.

S. Leo sæpe cit.

Gregor. l. 2. indict. 11. epist. 8.

Et licèt idem Hincmarus in familiari sua contumacia permanens fateri noluisset, quod ita, vt in petitione domni Regis habetur, iurasset: multorum tamen testium idoneorum testimonio est comprobatus ita iurasse: quia coram Episcopis, & presbyteris, & diaconibus, & quamplurimis laicis iuramentum illud peregit.

De subscriptione autem suæ professionis interrogatus, si hanc professionem à se subscriptam, Regi, sicut in petitione illius continetur, donauerit? Respondit: *Si forte eidem petitioni subscripsi, vtique attendi.* Sed suis actibus, & idoneorum testium est testimonio comprobatus, professionis suæ subscriptionem non conseruasse.

De subscriptione professionis.

De aliis autem singillatim interrogatus, respondere nihil voluit: sed ex verbis, & scriptis, ac subscriptionibus suis, & idoneorum testium testificatione, de singulis quæ in eadem petitione continentur, est coram Synodo comprobatus atque conuictus. Scilicet quia, sicut in scriptis suis, quæ habemus, ipse fatetur, & testium veridicorum

PARS IV.

testimonio in Synodo est comprobatum, auctor, & incentor seditionum extitit: & post iuramenta domno Regi præstita, & subscriptionem illi datam de fidelitate & obedientia ei seruanda, rerum proprietatis eius peruasor, & suis verbis, ac scriptis, & testium idoneorum testimonio comprobatus, periurij reatu reuictus, & contra subscriptionem suam, quam domno Regi de seruanda fidelitate, & obedientia dedit, venisse probatus est. Sed & post iuramenta domno Regi præstita, & professionem ac subscriptionem illi datam, de fidelitate & obedientia ei seruanda: de rebus Episcopij Laudunensis, ab eodem Episcopio à longo tempore abstractis, & suo præcepto eidem Episcopio redditis, insuper & aliis suæ proprietatis rebus traditis, quas laicorum petitione, sicut ipse Hincmarus in suis scriptis fatetur, sine conscientia sui Metropolitani, ac Coepiscoporum Remensis prouinciæ, vel comministrorum Ecclesiæ, contra sacras regulas eidem Regi concessit, vt eas Nortmanno beneficiaret, latenter & mendaciter per calumniam ad Sedem Apostolicam eum accusare direxit: sicut & in scriptis suis, quæ habemus, & veridicorum testium testimonio, in Synodo est comprobatum. Sed & homines suos liberos, contra iuramentum domno Regi præstitum, periurare fecit, & sacrilegum se esse in suis scriptis ipse professus est. Et de inobedientia post sacramenta præstita, & professiones ac subscriptiones à se Regi datas, quia denegare non

De seditione.
De peruasione.
De distractione rerũ Ecclesiasticarum.
De calumnia in Regem.
De sacrilegio.
De inobedientia erga Regem.

potuit, comprobatus extitit. Regis quoque infideles, contra Eccleſiaſticam auctoritatem armata manu defendit, ne ſecundùm leges ad reddendam rationem venirent: ipſóſque infideles fraudulenter ac latenter à ſe cum facultatibus Eccleſiaſticis emiſit. In Synodo etiam decem prouinciarum Epiſcoporum eſt comprobatus, quia omnes preſbyteros & miniſtros Eccleſiæ ſibi commiſſæ, non accuſatos, nec confeſſos atque conuictos de quocunque crimine, ſed cauſa ſuæ iniuriæ excommunicauit, vt miſſam preſbyteri non cantarent: & nemo paruulos, etiam in mortis vrgentis periculo conſtitutos, baptizaret: nemo ad vltimam pœnitentiam aliquem ſuſciperet, necnon viatico munere vlli ſubueniret: nulli mortuo ſepulturæ humanitatem exhiberet. Et inde litteris à Metropolitano ſuo ter commonitus, vt hanc impietatis ligationem ſolueret: obedire illi, contra ſuam profeſſionem, contempſit: ſicut in litteris, quæ ante geſtorum ſeriem præmittuntur in hoc opuſculo, demonſtratur.

De infidelitate.

De inlicita excommunicatione.

De inobedientia erga Metropolitanum.

Nõ extant.

Libellum etiam idem Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus in Synodo Epiſcoporum decem prouinciarum obtulit: cui ſine Metropolitani ac Coepiſcoporum Remenſis prouinciæ conſcientia & conſenſu, contra ſacras regulas ſubſcripſit, & à clericis Eccleſiæ ſuæ, ac à parochianis preſbyteris ſubſcribi, contra profeſſionem ac ſubſcriptionem ſuam veniens, fecit. Quem libellum & præterito, & hoc anno, in Synodo inſpeximus; &

De irregulari libelli ſubſcriptione.

PARS IV.

ſubſcriptionem ſuam, ac ſuorum conſpeximus. Sed & ipſe ſe eidem libello ſubſcripſiſſe, in ſcriptis ſuis non denegat. In quo inter cetera ſubſcripſit, *vt delatori aut lingua capuletur, aut conuicto caput amputetur.* Et defendi, & protegi ſe obtendit de verbis S. Innocentij, qui dicit, gladium vindicem iudicibus traditione Apoſtolica permiſſum à Deo. Cùm licèt S. Cyprianus & Innocentius ex Apoſtolica ſententia iudiciariæ poteſtati gladium legaliter vindicem dicentes eſſe permiſſum; non tamen ipſi, vel quiſquam Catholicorum Epiſcoporum, ſicut Hincmarus, ſubſcripſit, vt qui ſuæ diſciplinæ (ſcilicet vt delatori aut lingua capuletur, aut conuicto caput amputetur) ſocius fieri nollet, ſuæ communionis particeps non eſſet.

De adulteratione librorum.

In eodem etiam libello, ſed & in alio à ſe collecto, & à ſua profeſſione, & ſubſcriptione, adulterator verborum & ſcripturarum Catholicarum eſt comprobatus.

De contemptu Metropolis.

Sed & contemptor priuilegij ſuæ Metropolis, contra ſacram Nicænam Synodum, contráque cetera ſancta Concilia, & decreta Sedis Apoſtolicæ, multipliciter & ſuis ſcriptis ac ſubſcriptionibus, & verbis, & epiſtolis ſui Archiepiſcopi eſt comprobatus:

De contumacia.

& contumax contra ſacras regulas, & domni Apoſtolici mandata reuictus. Præterea quæ multifariè multíſque modis, & in epiſtolis commonitoriis ſui Metropolitani, & in ſuis ipſis ſcriptis quæ habemus, & coram nobis relecta ſunt, & in plurimorum petitionibus continentur: de quibus, his noſtris iu-

De calumnia Regi Carolo & Hincmaro

diciis nihil inseruimus, exceptis his de quibus in nostra Synodo fuit reuictus & comprobatus: quia propter breuitatem temporis, & varias occupationes, tantùm in Synodo remorari nequiuimus, vt de singulis singillatim eius pertinax contumacia legaliter ac regulariter reuinceretur.

Pars IV. Archiepiscopo in ipsa Synodo imposita, nihil hoc loco.

44 Et quia isdem Laudunensis Hincmarus, sine ratione & auctoritate, non solùm sine Episcopali grauitate, verùm etiam sine Christiana modestia, suis clamoribus Synodo obstrepebat; iterum atque iterum Synodus Hincmaro Metropolitano dixit, vt ei regulariter præciperet, ad obiecta sibi, secundùm sacras regulas respondere. Cui isdem Hincmarus Metropolitanus dixit: Frater Hincmare, hæc sancta Synodus, & mea humilitas, auctoritate Dei, & sacrorum Canonum, & domni Hadriani Papæ, & Metropolitana solicitudine, tibi præcipimus, vt secundùm sacras regulas ad obiecta tibi respondeas. Et respondente Hincmaro, quia nulli obiectioni in eadem Synodo responderet: vsque tertiò Hincmarus Metropolitanus Episcopus Hincmaro Laudunensi Episcopo hæc eadem inculcauit; & eodem Hincmaro Laudunensi in sua pertinacia contumaciter permanente, sancta Synodus dixit, dignum esse vt in eundem Hincmarum Laudunensem Episcopum sententia contumacis proferretur. Sicque Hincmarus Metropolitanus Episcopus sanctæ Synodo dixit.

Synodo per contumaciā obstrepit.

CAPVT VIII.

Hincmarus Metropolitanus Patres rogat sententiam.

SANCTITAS vestra, domini fratres, audiuit quid in petitione domni Regis aduersùs Hincmarum Laudunensem Episcopum contineatur: quam, detractante venire eodem Hincmaro ad hanc Synodum, ad quam tertiò regulariter fuit euocatus 8. Idus Augustas præsentis 4. Indictionis, porrexit in Synodo. Quæ iterum per ter, ternis, Episcopis, ac ternis presbyteris, terníſque diaconibus * eundem Hincmarum ad hanc Synodum euocatum, in præsentia illius est à domno Rege porrecta, & coram eo relecta, atque data, vt eam diligenter inspiceret, & singillatim ad singula regulariter responderet. Et post datas sibi inducias nunc regulariter respondere contemnit. Audistis etiam ex scriptis, & subscriptionibus, ac verbis ipsius Hincmari, per quanta & qualia contra Episcopalem ordinem, & Ecclesiasticam disciplinam excessit: & aduersùs quanta & qualia regularum sacrarum iudicia per plures annos, ab ipso etiam ordinationis suæ initio, multoties ac multipliciter correptus, sed non correctus: quin potiùs aduersùs sacros Canones se pertinaciter erigens, canonicam in se proferri sententiam elicuit. Vnde quid vestræ sanctitati videatur, edicite.

* deest post

CAPVT

CAPVT IX.

45 Patres Concilij aduersus Hincmarum Laudunensem Episcopum sententiam dicunt.

HARDVICVS Vesontionensium Arichepiscopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus, contra regulam Apostolicam dicentem, *Nemo militans Deo, implicet se negotiis secularibus*, auctor & incentor seditionum, & suis verbis, ac scriptis, & testium veridicorum testimonio comprobatus, depositione dignus à sacris regulis iudicatur: saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.

Iudicatur vt seditiosus.

2. Timoth. 2.

FROTHARIVS Burdegalensium Archiepiscopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus, post iuramenta domno Regi præstita, & subscriptionem illi datam de fidelitate & obedientia ei seruanda, rerum proprietatis eius peruasor, & suis verbis, ac scriptis, & testium veridicorum testimonio comprobatus: periurij quoque reatu reuictus: & contra subscriptionem suam, quam domno Regi de seruanda fidelitate & obedientia dedit, venisse probatus, secundùm tramitem sanctarum scripturarum traditionémque maiorum, iuxtáque sacros Canones, non solùm gradus amissione dignus à sacris regulis & legibus iudicatur, sed & secundùm decreta Gregorij, anathema esse decernitur.

Vt peruasor & periurus.

WLFADVS Biturigensium Archiepiscopus di-

Vt calumniator.

PARS IV.

xit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus, post iuramenta domno Regi præstita, & professionem, ac subscriptionem illi datam, de fidelitate & obedientia sua ei seruanda, & de rebus Episcopij Laudunensis ab eodem Episcopio à longo tempore abstractis, & suo præcepto eidem Episcopio redditis: insuper & aliis suæ proprietatis rebus traditis, quas laicorum petitione, sicut ipse Hincmarus in suis scriptis fatetur, sine consensu sui Metropolitani ac Coepiscoporum Ecclesiæ suæ, contra sacras regulas, eidem Regi concessit, vt eas Nortmanno beneficiaret: latenter, & mendaciter per calumniam, antequam eundem Regem inde in Synodo Episcopali compellaret, ad domnum Apostolicum, missum suum Celsanum, vt distractorem rerum Ecclesiasticarum accusare direxit: sicut & in scriptis suis, & veridicorum testium in Synodo coram nobis est testimonio comprobatum. Quapropter secundùm sacras regulas & leges, vt calumniator, Episcopalis gradus amissione multari debet: saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.

Vt Regi infidelis.

BERTVLFVS Treuirensium Archiepiscopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus post iuramenta domno Regi præstita, & subscriptionem illi datam de fidelitate & obedientia ei seruanda, homines liberos qui fidelitatem eidem domno Regi iurauerunt, & quòd de regno illius sine sua licentia, & in sua infidelitate non exirent, & vllum missaticum in illius infidelitate

vsquam non portarent, in ipsius domni Regis infidelitate, falsò eum accusare misisse manifestissimis documentis est comprobatus. Quapropter secundùm sanctarum scripturarum tramitem, traditionémque maiorum, gradus Episcopalis depositione dignus addicitur: saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.

PARS IV.

ADALARDVS Rothomagensium Archiepiscopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus, in scriptis suis dicit, quia si taceat, & non decertet, si non quibus valet viribus insistat, vt villam Pauliacum recipiat, sacrilegium à se fieri reputet, ipse prodit se sacrilegium perpetrasse, quando ad petitionem laicorum, sicut ipse scribit, eandem villam sine conscientia sui Metropolitani, & Coepiscoporum, ac suæ Ecclesiæ comministrorum, contra regulas abrogauit: & manifestus sacrilegus tractare sancta in Episcopali officio à sacris regulis non permittitur: saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.

Vt sacrilegus.

ANSEGISVS Sennensis Archiepiscopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus, post iuramenta domno Regi præstita, & professionem manu sua subscriptam in Synodo decem prouinciarum, de fidelitate & obedientia illi seruanda, sine sua licentia fuga lapsus ab Attiniaco eius palatio discedens, ab eo mandatus, vt veniret, & rationem redderet, de his vnde accusatus erat, & ad Regem, sicut iam & aliis vicibus obedire illi vt veniret contempsit: non solùm ino-

Vt Regi inobediens.

PARS IV.

bedientiæ & infidelitatis notam, sed & alia crimina pertinaci contemptu incurrit: sicut sacra scriptura, & sanctus demonstrat Gregorius, *Quasi ariolandi peccatum est*, inquit, *repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle adquiescere*. Et, *sola est quæ fidei meritum possidet obedientia, sine qua quisque infidelis conuincitur, etiamsi fidelis esse videatur.* Quibus reuictus verbis isdem frater in Episcopali ordine regulariter manere non potest: saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.

Gregor.

ACTHARDVS prouinciæ Turonensis Episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus contra professionem, & suam subscriptionem, quam in Synodo decem prouinciarum porrexit, veniens comprobatus, ipse à sacris Canonibus se honore priuasse decernitur. Vnde post tot, & tantos excessus, sicut admisisse probatur, velut S. Leo decernit, *ad promerendam misericordiam Dei, est illi expetenda secessio: vnde & satisfactio si fuerit digna, sit etiam fructuosa*: saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.

Vt suæ professionis violator.

S. Leo ep. 92.

FRANCO Tungrensis Episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus, regiæ potestati, & iussis eius armata manu restitisse, ne liberos homines qui de regia infidelitate reputabantur, secundùm legem, & antiquorum consuetudinem per fideiussores mitterentur, & suis verbis, & testium veridicorum testimonio in Synodo comprobatus, Apostolico beati Pauli iudicio condemnatur: qui præcipit vt *omnis anima potestatibus*

Vt qui Regi restitit armata manu.

Rom. c. 13.

ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt poteſtas niſi à Deo: quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt. Et hinc ſanctus Innocentius decreuit, poteſtatibus ad vindictam noxiorum ab Eccleſiaſticis non reſiſtendis *, *ne diſciplinam euertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur.* Quibus decretis & Apoſtoli, & Apoſtolicæ Sedis Pontificis, quoniam iſdem frater contraire præſumpſit, ipſe in ſe damnationis ſententiam proferri elicuit: ſaluo per omnia Apoſtolicæ Sedis iudicio.

PARS IV.

Innoc. ep. 2.

* leg. reſiſtendum.

HILDEGARIVS Meldenſis Epiſcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, poſt iuramenta domno Regi præſtita, & profeſſionem, & ſubſcriptionem illi datam de fidelitate & obedientia ei ſeruanda, homines liberos, qui de infidelitate regia reputabantur, emiſiſſe à ſe ſuis verbis in Synodo comprobatus, Apoſtolico, & Apoſtolicæ Sedis Pontificis Gelaſij iudicio percellitur: qui ſcripſit ad Anaſtaſium, *Apoſtolus*, inquit, * *qui non ſolùm non facienda faciunt reos videri, ſed etiam qui conſentiunt facientibus. Legibus certè veſtris criminum conſcios, ſuſceptoréſque latrocinantium par iudiciorum pœna conſtringit; nec expers facinoris æſtimatur, qui licèt ipſe non fecerit, facientes tamen in familiaritatem fœdúſque receperit.* Vnde iſdem frater, qui infideles ne ad rationem venirent abduxit, periurij, & infidelitatis, ac refragationis ſuæ profeſſionis & ſubſcriptionis triplici reatu reuictus, Epiſcopi ordine eſt pri-

Vt periurus & infidelis.

Gelaſ. ep. 8. cit.

* al. *non ſolùm qui.*

PARS IV.

uandus : ſaluo per omnia Apoſtolicæ Sedis iudicio.

Ob iniuſtâ excommunicationem, & inobedientiam ergà Metropolitanum.

ADVENTIVS Metenſium Epiſcopus, dixit. Frater Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, in Synodo Epiſcoporum decem prouinciarum coram nobis eſt comprobatus, quia omnes preſbyteros, & miniſtros Eccleſiæ ſibi commiſſæ, non accuſatos, nec confeſſos, neque conuictos de quocunque crimine ; ſed cauſa ſuæ iniuriæ excommunicauit : vt miſſam preſbyteri non cantarent, & miniſtri nullum miniſterium Eccleſiaſticum exhiberent. Et inde litteris à ſuo Metropolitano ter commonitus, vt hanc tam inregularem excommunicationem ſolueret, contra ſuam profeſſionem, quam ante ordinationem ſuam coram multis teſtibus, de fidei Catholicæ & ſacrorum Canonum obſeruatione & obedientia erga ſuæ Metropolis priuilegium ordinatori ſuo porrexerat, obedire illi contempſit. Qua de re iuxta ſacras regulas debet honore priuari : ſaluo per omnia Apoſtolicæ Sedis iudicio.

Ob eaſdem cauſas.

GISLEBERTVS Carnotenſis Epiſcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, in Synodo Epiſcoporum decem prouinciarum coram nobis eſt comprobatus, quia contra Euangelicam veritatem, & Apoſtolicam traditionem, contráque ſacras regulas prohibuit, vt nemo paruulos in ſua parochia, etiam in mortis vrgentis periculo conſtitutos, baptizaret : nemo ad vltimam pœnitentiam aliquem ſuſciperet : nemo viatico

munere vlli ſubueniret : nulli mortuo ſepulturæ humanitatem exhiberet. Et inde litteris à Metropolitano ſuo ter commonitus vt hanc impietatis conligationem ſolueret, obedire illi contra ſuam profeſſionem contempſit. Qua de re iuxta ſacras regulas debet honore priuari : ſaluo per omnia Apoſtolicæ Sedis iudicio.

PARS IV.

HODO Belgiuacenſis Epiſcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, libellum coram nobis obtulit in Synodo Epiſcoporum decem prouinciarum, cui ſine Metropolitani ac Coepiſcoporum Remenſis Prouinciæ conſcientia & conſenſu, contra ſacras regulas ſubſcripſit; & à clericis Eccleſiæ ſuæ atque à Parochianis preſbyteris ſubſcribi contra profeſſionem, & ſubſcriptionem ſuam veniens fecit. Et in eodem libello, qui in præſenti habetur, contra Euangelicam, & Apoſtolicam, atque canonicam auctoritatem ſubſcripſit, & ſubſcribi à comminiſtris Eccleſiæ ſuæ fecit, vt delatori aut lingua capuletur, aut conuicto caput amputetur. Et ſanctus Ambroſius ad Valentinianum Imperatorem ſcripſit, *Vox, inquiens, tua, manus tua; & ſubſcriptio tua, opus eſt tuum.* Et quia mortis iudicio ſubſcripſit, & ſubſcribi contra Epiſcopalem ordinem fecit, ipſe in corpore viuens defungi ſacerdotio debet adiudicari : ſaluo per omnia Apoſtolicæ Sedis iudicio.

Quia mortis iudicio ſubſcripſit.

Ambroſ.

RAGENELMVS Tornacenſis Epiſcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, in co-

Vt adulterator ſacrorum librorum.

PARS IV.

dem libello, qui in præsenti habetur, sacrarum scripturarum sensum adulterauit, & verba Catholicorum imposturauit. Vnde sententiam depositionis, quam in sanctis Conciliis adulteratores & imposturatores sacrarum scripturarum ac verborum Catholicorum susceperunt, meretur suscipere: saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.

Vt contemptor Metropolis suæ.

ENGENOLDVS Pictauensis Episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus priuilegij suæ Metropolis, contra sacram Nicænam Synodum, contráque cetera sancta Concilia & decreta Sedis Apostolicæ, contemptor, ab Episcopali regimine deponi debet: qui non vult obedientiam quam à suis subditis exigit, Prælato suo dependere: saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.

Vt indisciplinatus & irreligiosus.

IOANNES Camaracensis Episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus die constituta ad Synodum, ad quam regulariter primùm regiis litteris, & Metropolitana solicitudine, insuper & Apostolicæ Sedis auctoritate ad certum locum & diem, de præsignatis sibi à Metropolitano suo pro loci sui officio rebus, non in angusto tempore fuerat euocatus; non venit. Domnus Rex Karolus petitionem proclamationis aduersùs eum porrexit in Synodo, quæ coram eo relecta fuit. * Propterea per ter, ternis Episcopis, ac ternis presbyteris, ternísque diaconibus tandem iterum vocatus venit. In cuius præsentia domnus Rex iterum suam petitionem in Synodo aduersùs eum por-

* leg. videtur *Præterea*

porrexit, quæ coram eo relecta fuit. Vnde non sicut Ecclesiasticus, sed sicut indisciplinatus quilibet, ibi loquutus fuit: neque cum debita religione se continuit; sed in calumnias, & contumeliationes atque conuicia quorundam Episcoporum exarsit: & ea de quibus reputabatur, quandoquidem confitebatur, & quandoquidem iterum denegabat. Sed & de aliis talibus à se perpetratis, quibus transgressus est terminos, quos statuerunt patres nostri, se indignum Episcopali ordine iudicauit, & iudicandum se à nobis exegit: saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.

PARS IV.

WALTHARIVS Aurelianensis Episcopus dixit. Fratrem Hincmarum Laudunensem Episcopum de pluribus excessibus comprobatum, de quibus sancti Patres nostri, per quos Spiritus sanctus sacras regulas promulgauit, in quibus de eisdem excessibus canonica præfixere iudicia, cum iam iudicatum habent. Vnde necesse est, vt & nos eorum prosequamur, & exsequamur iudicia: saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.

Ob plures excessus.

WILLEBERTVS Catalaunensis Episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus, quia post tantas, sicut in promptu est, correptiones, à sua contra regulas sacras pertinacia corrigi non potest, dicente Domino, vt quilibet frater post tertiam correptionem non correctus, sit nobis sicut ethnicus & publicanus, ab Episcopali ordine deiici est iudicandus: saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.

Vt contumax post plures correptiones.

PARS IV.

Quòd contemnat ad obiecta respondere.

HILDEBALDVS Suessionensis Episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus, quia dicente Gelasio, ideo ad iudicium vocatur certa quæcunque persona, vt aut fateatur obiecta, aut conuincatur obiectis, quoniam ad obiecta sibi legaliter respondere contemnit, oportet, vt secundùm sacras regulas atque leges sententiam suscipiat contumacis: saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.

Vt domni Apostolici contemptor.

BERARDVS Viridunensis Episcopus, dixit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus, quoniam sicut domnus Hadrianus Papa auctoritate S. Spiritus illi mandauit per epistolam suam, quæ ei est in hac Synodo data atque relecta, secundùm sacras regulas, saluo Sedis Apostolicæ Synodico proclamandi iudicio, Metropolitano suo obedire contemnit, dignum est vt etiam de contemptu ipsius domni Apostolici, saluo Sedis Apostolicæ Synodico proclamandi iudicio, sicut & ipse scripsit, eius auctoritate damnetur: saluo per omnia Apostolicæ Sedis iudicio.

Vt scandalosus.

INGILVVINVS Parisiacensis Episcopus dixit. Frater Hincmarus Laudunensis Episcopus, in Episcopali ordine nomine manens, agendo multoties contra sacras regulas traditionémque maiorum, sicut ex suis scriptis ac subscriptionibus, & certissimis patet documentis, se ab Episcopalis disciplinæ societate discreuit: & Ecclesiæ ac Ecclesiasticis votis, atque Regi & regno sæpe scandala non mediocriter intulit. Colligat sui fructum iudicij,

ſicut Dei metus, & Dei ſapientia per Salomonem præcepit, *Eiice*, inquiens, *deriſorem, & exibit cum eo & iurgium, ceſſabúntque cauſa & contumeliæ.* Et per ſemetipſam dicit, *Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cœleſtis, eradicabitur. Neque enim qui plantat, aut rigat, eſt aliquid, niſi incrementum det Deus:* ſaluo per omnia Apoſtolicæ Sedis iudicio.

Prouer. c. 22. Matth. c. 15. 1. Cor. 3.

BIRICO Tungrenſis Chorepiſcopus dixit. Fratrem Hincmarum Laudunenſem Epiſcopum multoties contra regulas ſacras agentem, & in ſua diutina contumacia permanentem, quia, ſicut ſanctus dicit Gregorius, *qui non corrigit reſecanda, committit*, Metropolitanus & ordinator illius iudicet eum primus, & nos eius iudicium regulariter proſequemur: ſaluo per omnia Apoſtolicæ Sedis iudicio.

Defertur iudicium Metropolitano.

CAPVT X.

Hincmarus Metropolitanus aduersùs eundem Hincmarum Laudunenſem, ſententiam depoſitionis pronunciat ex ſcripto.

HINCMARVS Remorum Epiſcopus dixit. Nunquam vellem in eum me iudicare oporteret: & vtinam nec ordinare contigiſſet, de quo ſemper timui, quod nunc video, poſtquam eum ſibi ſeculum rapuit, & ei frequenter ſcriptum prædixi: *Qui mentis eſt duræ, corruet in malum.* Sed quia ipſe ſibi iudicium ferri exegit: veſtra vnanimitas dicat, ſi ego pro præmiſſis cauſis eum iudicauero,

Prudens Hincmari cautio.

Prouerb. cap. 28.

PARS IV.

vtrum vos illum mecum vnanimiter iudicabitis, an non? Et singillatim Episcopis respondentibus, se illum vnà cum eo iudicaturos: Hincmarus Remorum Episcopus dixit. Et postquam ego iudicio, secundùm morem Ecclesiasticum subscripsero, subscribetis mecum eidem iudicio? Responderunt, quia quòd cum eo iudicauerint, se iuxta morem Ecclesiasticum fore subscripturos. [46] Et tunc lectæ sunt in Synodo ab Adalgario diacono sententiæ Canonum, ita eo dicente. Sardicenses Canones decreuerunt, *vt si aliquis Episcopus iudicatus fuerit in aliqua causa, & putet se bonam causam habere, vt iterum Concilium renouetur, si vobis placet sanctì Petri memoriam honoremus, vt scribatur ab his qui causam examinarunt, Iulio Romano Episcopo, & si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices: si contrà probauerit talem esse causam, vt non refricentur ea quæ acta sunt; quæ decreuerit, confirmata erunt.* Et Innocentius Papa decreuit, vt *si maiores causæ in medio fuerint deuolutæ, ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & * vetus consuetudo exigit, post iudicium Episcopale referatur.* Et Bonifacius Papa dicit. *Nos per omnes prouincias litteras dirigemus, ne excusationem sibi ignorationis iure Maximus obtendat, vt ad prouinciam venire cogatur, & illic se constituto præsentare iudicio. Quicquid autem vestra caritas de hac causa duxerit decernendum, cùm ad nos relatum fuerit, nostra, vt condecet, necesse est auctoritate firmetur.* Et S. Leo Papa decreuit. *Si quæ*, inquiens, *aliæ emerserint causæ, quæ ad statum Ecclesiarum, & ad concordiam pertineant sacerdotum,*

Concil. Sardic. can. 3.

Innocent. epist. 1.

* al. *beata consuet.*

Bonifac. epist. 2.

S. Leo ep. 87.

*illic sub timore Domini volumus ventilentur: & de componendis atque compositis omnibus ad nos relatio plena mittatur: vt ea quæ iuxta Ecclesiasticum morem iustè & rationabiliter fuerint diffinita, * nostra quoque sententia roborentur.*

PARS IV.

* al. mea

Tunc Hincmarus Metropolitanus Remorum Episcopus legens, dixit. Hincmarus Remorum Episcopus Hincmarum hactenus Ecclesiæ Laudunensis Episcopum Euangelicæ veritati, atque Apostolicæ auctoritati in pertinacia præsumptionis inlicitæ excommunicationis repugnatorem; & sanctorum Canonum venerandorum Conciliorum, & decretorum Sedis Apostolicæ, ex eisdem sacris Canonibus promulgatorum, transgressorem; & Ecclesiastici ordinis ac regularis disciplinæ in contemptu priuilegij suæ Metropolis contra sacram Nicænam Synodum, contráque cetera sancta Concilia, & decreta Sedis Apostolicæ nouum impugnatorem: veternosis fæcibus corruptum, seditionis scilicet Choræ, ac post Nicænæ Synodi constitutionem, quorumdam subiectorum rebellionis contra potiores suos resuscitatorem; & contra ordinem Ecclesiasticum ac regularem disciplinam professorem ac subscriptorem; necnon & canonicæ professionis ac subscriptionis suæ præuaricatorem; sacræque scripturæ adulteratorem, & verborum Catholicorum interuersorem, & imposturatorem. Regiæ siquidem subiectioni, & honorificentiæ contra regulam Apostolicam resultatorem; periurum quoque, sedi-

Sententia in Hincmarum Laudunensem.

tiosum, & rerum alienarum ac facultatum peruasorem, calumniatorem, ac iniuriarum reum; & post tertiam vocationem à Metropolitano suo ad Synodum euocatum; itémque ab ipsa Synodo per ter, ternis Episcopis, ternísque presbyteris, ac ternis diaconibus iterum euocatum, in diutina contumacia sua pertinaciter persistentem, & non resipiscentem; & ad obiecta sibi regulariter respondere contemnentem. Per Dominum nostrum Iesum Christum, cuius Euangelicæ veritati, pertinaci præsumptione perniciosæ excommunicationis repugnauit, iudicio sancti Spiritus, qui loquutus est in beatissimis Apostolis, & Apostolicæ Sedis Pontificibus, quorum doctrinæ, atque decretis causa suæ iniuriæ crudeliter & contumaciter obuiauit, secundùm sacros sanctorum Conciliorum Canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, quibus sæpe correptus, & non correctus, multotiens resultauit: & ideo ipse contra se elicuit Canonicam damnationis proferri sententiam: Episcopali honore ac dignitate priuatum iudico, [47] & omni sacerdotali officio spoliatum decerno: reseruato per omnia iuris priuilegio domni & Patris nostri Hadriani, Apostolicæ ac primæ Sedis Papæ: sicut sacri Sardicenses Canones decreuerunt, & eiusdem Apostolicæ Sedis Pontifices Innocentius, Bonifacius, Leo, ex eisdem sacris Canonibus promulgauerunt.

[48] *Subscriptiones Episcoporum.*

HINCMARVS Remorum Episcopus iudicans subscripsi.

HARDVICVS Vesontionensis Episcopus iudicans subscripsi.

REMIGIVS Lugdunensis Episcopus relegi, consensi, & subscripsi.

FROTHARIVS Burdegalensis Episcopus iudicans subscripsi.

WLFADVS Biturigensis Episcopus iudicans subscripsi.

BERTVLFVS Treuirensis Episcopus iudicans subscripsi.

ADALARDVS Rothomagensis Episcopus iudicans subscripsi.

ANSEGISVS Sennensis Episcopus iudicans subscripsi.

ACTHARDVS Episcopus iudicans subscripsi.

FRANCO Tungrensis Episcopus iudicans subscripsi.

HILDEGARIVS Meldensis Episcopus iudicans subscripsi.

ADVENTIVS Mettensis Episcopus iudicans subscripsi.

GISLEBERTVS Karnutensis Episcopus iudicans subscripsi.

HODO Belgiuagorum Episcopus similiter iudicans subscripsi.

RAGENELMVS Tornacenſium Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

IOANNES Camaracenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

WALTHERVS humilis Aurelianorum Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

WILLEBERTVS Catalaunorum Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

HILDEBOLDVS Sueſſionicæ Eccleſiæ Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

BERHARDVS Viridunenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

INGILVINVS Pariſiorum Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

BIRICO Chorepiſcopus ſubſcripſi.

Gerholdus preſbyter ad vicem domni & patris mei HELMERADI Ambianenſis Eccleſiæ Epiſcopi, ſubſcripſi.

Frothardus preſbyter ad vicem domni & patris mei ERPOINI Siluanectenſis Epiſcopi ſubſcripſi.

Ageteus preſbyter ad vicem domni & patris mei ERCHAMBERTI Baiocagenſis Epiſcopi ſubſcripſi.

Ego Leuderius ⁊c vice patris mei ARNVLFI Tullenſis Epiſcopi ſubſcripſi.

Eudo ⁊c ad vicem LIVDONIS ſanctæ Æduenſis Eccleſiæ præſulis ſubſcripſi.

Helias Preſbyter Legatus patris mei OTTVLFI Auguſtæ Trecorum Epiſcopi ſubſcripſi.

Heli-

Helifeus Archidiaconus, ad vicem patris mei CHRISTIANI præfulis Ecclefiæ S. Stephani Autifiodorenfis, fubfcripfi.

Anfoldus Archidiaconus, ad vicem patris mei ABBONIS Nauernenfium Epifcopi, fubfcripfi.

Sigloardus Remenfis Ecclefiæ Archipresbyter, fiue feruans locum Archidiaconi, fubfcripfi.

Hrodoldus Archipresbyter Remenfis Ecclefiæ fubfcripfi.

Reinfredus Burdegalenfis Archidiaconus fubfcripfi.

Dodo Biturigenfis Archidiaconus fubfcripfi.

Fredegifus Vefontionenfis Ecclefiæ Presbyter fubfcripfi.

Rado Sueffionenfis Ecclefiæ Ꝟ fubfcripfi.

Frotgerus Carnotenfis Ecclefiæ Archidiaconus fubfcripfi.

Willebertus facerdos fubfcripfi.

EPISTOLA SYNODALIS eiufdem Concilij ad Hadrianum Papam.

PARS V. CONCILII.

DOMINO fanctiffimo, ac reuerentiffimo Patri Hadriano, fanctæ Catholicæ & Apoftolicæ Romanæ primæ Sedis Papæ, Hincmarus, Harduicus, Remigius, Frotarius, Wlfadus, Bertulfus, Adalardus, Anfegifus, Actardus, Franco, Hildegarius, Aduentius, Giflebertus, Hodo, Rainelmus, Engenoldus, Ioan-

PARS V.

nes, Waltharius, Willebertus, Hildeboldus, Berardus, Ingiluuinus, Episcopi, qui cum diuersarum Ecclesiarum Legatis, in Synodum apud Duziacum Remensis parochiæ, in nomine Christi conuenimus. DIVTINIS, ac multis, grauissimísque, atque frequentibus, ab insolentiis Hincmari Laudunensis, vexationibus fatigati, quem nec Metropolitanus suus, qui orfanum benignè illum nutriuit, in clericum totondit, litteris erudiuit, per singulos gradus, electione cleri & plebis Laudunensis Ecclesiæ, cum fauore domni Regis Caroli, ad apicem Episcopatus prouexit, multifariè multísque modis & verbis, & scriptis commonitum, corrigere non potuit. Quem domni nostri Regis Karoli benignitas multorum beneficiorum largitionibus, & castigationibus, ad Episcopalem mansuetudinem, & grauitatem attrahere non præualuit: & nec ipse, neque Metropolitanus suus ad hoc eum compellere potuerunt, vt clericis ac laicis, quibus iniustè fecerat, quod lex, & iustitia dictabat, restitueret. Sed potiùs quicunque ad Regem, vel ad Metropolitanum suum se contra eum reclamauit, nequaquam cessauit, donec eos penitus exterminauit. Cui etiam Synodales inuectiones, vt à contumacia & leuitate sua resipisceret, & bonum nomen, quod Apostolica regula Episcopum etiam ab his qui foris sunt, habere iubet, morum probitate, & ordinis sui religione obtinere, & bonorum operum exemplum demonstrare studeret, persuadere non potuerunt. Quem etiam huma-

Hincmarus Laudun. sæpe & à plurimis frustra monitus.

1. Timoth. 3.

na verecundia à suis reprehensibilibus, & improbabilibus actibus, vt non vituperaretur ministerium nostrum extrahere nequiuerunt. Quem vestræ postremò Apostolicæ epistolæ, obtestationes, & commonitiones corrigere, & ad obedientiam debitam flectere non potuerunt.

PARS V.

Tandem quod non sine gemitu & cordis dolore dicimus, quoniam aliud medicamentum quo sanaretur, reperire nequiuimus, ab ordine sacerdotali remouimus: sicut in gestorum serie sanctitas vestra inueniet, 49 quam per hunc fratrem, & venerabilem Coepiscopum nostrum Actardum, qui nobiscum resedit in Synodo, auctoritati vestræ dirigimus. Quia diutius nec sibi commissa Ecclesia, quæ sub eo veluti sub grauissimo fasce gemebat, illum portare; nec aliarum Ecclesiarum rectores, sine reprehensione insolentias eius ferre; nec regiæ dignitatis potestas, vel regni vnanimitas, eius inquietudinem ac dehonorationem sustinere valebat. De quibus quædam, & iuxta pluralitatem aliorum excessuum in præfata gestorum serie pauca inuenietis: quia & pro temporis breuitate, quoniam isdem Hincmarus constituta sibi die noluit venire ad Synodum; 50 & domnus Rex cum quibusdam Episcopis ad colloquium fratris sui, pro reconciliatione filiorum eius, ad patrem illorum & fratrem suum festinare accelerabat; ne commota seditione carne propinquos inter se compugnantes Christianorum parricidalis sanguis * effunderetur; & hac de

Ideo depositus à Synodo.

Pauca de multis crimina in Synodo discussa sunt.

* legend. *effunderet*

PARS V.

Sed & plura sunt alia, quæ nobis longum est scribere: tantùm de his quæ in petitione domni Regis contra eum in Synodo data continentur, iudicia terminauimus: reseruato per omnia iuris priuilegio Apostolicæ Sedis, ac vestro iudicio: sicut sacri Sardicenses Canones, & decreta Sedis Apostolicæ Pontificum, Innocentij, Bonefacij, & Leonis, ex eisdem sacris canonibus promulgata decernunt. Ea verò quæ Metropolitanus suus & iam in altera, & nuper in ista Synodo ad correctionem illius, quem per se non valebat corrigere, legenda obtulit, idcirco auctoritati vestræ dirigimus, vt expressiùs & certiùs, seu pleniùs, factum & animi eius duritiam, & inreuocabilem ipsius Hincmari pertinaciam cognoscatis; & non præproperè, vel immaturè, ac inconsultè, sed satis coactè nos in eum, ipso compellente, damnationis sententiam protulisse.

Non extat scedula oblata Synodo apud Attiniacum.

Vnde obnixè precamur vestram auctoritatem, vt à tanto huius incorrigibilis pestis tædio, nos etiam suo iudicio, quem longiùs supportare nequiuimus, liberet: secundùm decreta Bonefacij & Leonis, ea quæ iuxta Ecclesiasticum morem, provt intelleximus, non inimico animo, vel aliqua cupiditate, aut gratiâ deprauati, iustè & rationabiliter diffiniuimus, vestra quoque sententia roborando. Et si fortè, quod non putamus, visum vobis necessariò fuerit, vt secundùm Sardicenses Canones renouetis iudicium, & detis iudices, scribendo Episcopis qui in finitimis & vici-

Petunt confirmari sententiam.

nis prouinciis sunt, vt & ipsi diligenter omnino requirant, & iuxta fidem veritatis diffiniant. Vel si decreueritis mittere à latere vestro habentes au-ctoritatem vestram, qui cum Episcopis iudicent, eo in gradu adhuc non restituto, sicut sacri Sardicenses Canones præcipiunt, non abnuimus. Licèt, quantùm possumus, redire ad laborem quo diu vexati sumus, refugere cupiamus: & ea quæ propter verecundiam sacerdotalis reuerentiæ tegi potiùs, quàm publicari optamus, si valuerimus, ad plurimorum notitiam deferri modis omnibus resultemus. Verumtamen quanta possumus deuotionis humilitate deposcimus, vt etiam in hac causa nobis canonicam diffinitionem seruetis. Videlicet vt si, quod non credimus, ea quæ regulariter diffiniuimus, provt sacras regulas intelleximus, vobis præsentaliter non placuerit vestra sententia roborare; non antea communione sacerdotali, à qua separatus est, restituatur, antequam secùndùm regulas & leges, in prouincia, in qua causæ gestæ, & iudicatæ sunt, requirantur. Quia vsque ad nostra tempora nulla Patrum diffinitione hoc Ecclesiis Gallicanis & Belgicis est derogatum: præsertim quia decreta Nicæna, siue inferioris gradus clericos, siue Episcopos ipsos, vt Africanum scribit Concilium, suis Metropolitanis aptissimè commiserunt. Sicut & S. Bonefacius exponit, scribens ad Hilarium Narbonensem Episcopum. *Conuenit nos*, inquit, *paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Nulli etenim videtur incognita Sy-*

PARS V.

Saltem vt ante retractationem iudicij non restituatur.

Laudunensis separatus à communione sacerdotali.

Nunquam derogatum est Gallicanis Ecclesiis.

Bonifac. epist. 3.

tiosum, & rerum alienarum ac facultatum peruasorem, calumniatorem, ac iniuriarum reum; & post tertiam vocationem à Metropolitano suo ad Synodum euocatum; itémque ab ipsa Synodo per ter, ternis Episcopis, ternísque presbyteris, ac ternis diaconibus iterum euocatum, in diutina contumacia sua pertinaciter persistentem, & non resipiscentem; & ad obiecta sibi regulariter respondere contemnentem. Per Dominum nostrum IesumChristum, cuius Euangelicæ veritati, pertinaci præsumptione perniciosæ excommunicationis repugnauit, iudicio sancti Spiritus, qui loquutus est in beatissimis Apostolis, & Apostolicæ Sedis Pontificibus, quorum doctrinæ, atque decretis causa suæ iniuriæ crudeliter & contumaciter obuiauit, secundùm sacros sanctorum Conciliorum Canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, quibus sæpe correptus, & non correctus, multotiens resultauit: & ideo ipse contra se elicuit Canonicam damnationis proferri sententiam: Episcopali honore ac dignitate priuatum iudico, [47] & omni sacerdotali officio spoliatum decerno: reseruato per omnia iuris priuilegio domni & Patris nostri Hadriani, Apostolicæ ac primæ Sedis Papæ: sicut sacri Sardicenses Canones decreuerunt, & eiusdem Apostolicæ Sedis Pontifices Innocentius, Bonifacius, Leo, ex eisdem sacris Canonibus promulgauerunt.

[48] *Subſcriptiones Epiſcoporum.*

HINCMARVS Remorum Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

HARDVICVS Veſontionenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

REMIGIVS Lugdunenſis Epiſcopus relegi, conſenſi, & ſubſcripſi.

FROTHARIVS Burdegalenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

WLFADVS Biturigenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

BERTVLFVS Treuirenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

ADALARDVS Rothomagenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

ANSEGISVS Sennenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

ACTHARDVS Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

FRANCO Tungrenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

HILDEGARIVS Meldenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

ADVENTIVS Mettenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

GISLEBERTVS Karnutenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

HODO Belgiuagorum Epiſcopus ſimiliter iudicans ſubſcripſi.

RAGENELMVS Tornacenſium Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

IOANNES Camaracenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

WALTHERVS humilis Aurelianorum Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

WILLEBERTVS Catalaunorum Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

HILDEBOLDVS Sueſſionicæ Eccleſiæ Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

BERHARDVS Viridunenſis Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

INGILVINVS Pariſiorum Epiſcopus iudicans ſubſcripſi.

BIRICO Chorepiſcopus ſubſcripſi.

Gerholdus preſbyter ad vicem domni & patris mei HELMERADI Ambianenſis Eccleſiæ Epiſcopi, ſubſcripſi.

Frothardus preſbyter ad vicem domni & patris mei ERPOINI Siluanectenſis Epiſcopi ſubſcripſi.

Ageteus preſbyter ad vicem domni & patris mei ERCHAMBERTI Baiocagenſis Epiſcopi ſubſcripſi.

Ego Leuderius Ꝗ6 vice patris mei ARNVLFI Tullenſis Epiſcopi ſubſcripſi.

Eudo Ꝗ6 ad vicem LIVDONIS ſanctæ Æduenſis Eccleſiæ præſulis ſubſcripſi.

Helias Preſbyter Legatus patris mei OTTVLFI Auguſtæ Trecorum Epiſcopi ſubſcripſi.

Heli-

Helifeus Archidiaconus, ad vicem patris mei CHRISTIANI præfulis Ecclefiæ S. Stephani Autifiodorenfis, fubfcripfi.

Anfoldus Archidiaconus, ad vicem patris mei ABBONIS Nauernenfium Epifcopi, fubfcripfi.

Sigloardus Remenfis Ecclefiæ Archiprefbyter, fiue feruans locum Archidiaconi, fubfcripfi.

Hrodoldus Archiprefbyter Remenfis Ecclefiæ fubfcripfi.

Reinfredus Burdegalenfis Archidiaconus fubfcripfi.

Dodo Biturigenfis Archidiaconus fubfcripfi.

Fredegifus Vefontionenfis Ecclefiæ Prefbyter fubfcripfi.

Rado Sueffionenfis Ecclefiæ Æ fubfcripfi.

Frotgerus Carnotenfis Ecclefiæ Archidiaconus fubfcripfi.

Willebertus facerdos fubfcripfi.

EPISTOLA SYNODALIS eiufdem Concilij ad Hadrianum Papam.

PARS V. CONCILII.

DOMINO fanctiffimo, ac reuerentiffimo Patri Hadriano, fanctæ Catholicæ & Apoftolicæ Romanæ primæ Sedis Papæ, Hincmarus, Harduicus, Remigius, Frotarius, Wlfadus, Bertulfus, Adalardus, Anfegifus, Actardus, Franco, Hildegarius, Aduentius, Giflebertus, Hodo, Rainelmus, Engenoldus, Ioan-

PARS V.

nes, Waltharius, Willebertus, Hildeboldus, Berardus, Ingiluuinus, Episcopi, qui cum diuersarum Ecclesiarum Legatis, in Synodum apud Duziacum Remensis parochiæ, in nomine Christi conuenimus. DIVTINIS, ac multis, grauissimísque, átque frequentibus, ab insolentiis Hincmari Laudunensis, vexationibus fatigati, quem nec Metropolitanus suus, qui orfanum benignè illum nutriuit, in clericum totondit, litteris erudiuit, per singulos gradus, electione cleri & plebis Laudunensis Ecclesiæ, cum fauore domni Regis Caroli, ad apicem Episcopatus prouexit, multifariè multísque modis & verbis, & scriptis commonitum, corrigere non potuit. Quem domni nostri Regis Karoli benignitas multorum beneficiorum largitionibus, & castigationibus, ad Episcopalem mansuetudinem, & grauitatem attrahere non præualuit: & nec ipse, neque Metropolitanus suus ad hoc eum compellere potuerunt, vt clericis ac laicis, quibus iniustè fecerat, quod lex, & iustitia dictabat, restitueret. Sed potiùs quicunque ad Regem, vel ad Metropolitanum suum se contra eum reclamauit, nequaquam cessauit, donec eos penitus exterminauit. Cui etiam Synodales inuectiones, vt à contumacia & leuitate sua resipisceret, & bonum nomen, quod Apostolica regula Episcopum etiam ab his qui foris sunt, habere iubet, morum probitate, & ordinis sui religione obtinere, & bonorum operum exemplum demonstrare studeret, persuadere non potuerunt. Quem etiam huma-

Hincmarus Laudun. sæpe & à plurimis frustra monitus.

1. Timoth. 3.

na verecundia à suis reprehensibilibus, & improbabilibus actibus, vt non vituperaretur ministerium nostrum extrahere nequiuerunt. Quem vestræ postremò Apostolicæ epistolæ, obtestationes, & commonitiones corrigere, & ad obedientiam debitam flectere non potuerunt.

Pars V.

Tandem quod non sine gemitu & cordis dolore dicimus, quoniam aliud medicamentum quo sanaretur, reperire nequiuimus, ab ordine sacerdotali remouimus: sicut in gestorum serie sanctitas vestra inueniet, [49] quam per hunc fratrem, & venerabilem Coepiscopum nostrum Actardum, qui nobiscum resedit in Synodo, auctoritati vestræ dirigimus. Quia diutius nec sibi commissa Ecclesia, quæ sub eo veluti sub grauissimo fasce gemebat, illum portare; nec aliarum Ecclesiarum rectores, sine reprehensione insolentias eius ferre; nec regiæ dignitatis potestas, vel regni vnanimitas, eius inquietudinem ac dehonorationem sustinere valebat. De quibus quædam, & iuxta pluralitatem aliorum excessuum in præfata gestorum serie pauca inuenietis: quia & pro temporis breuitate, quoniam isdem Hincmarus constituta sibi die noluit venire ad Synodum; [50] & domnus Rex cum quibusdam Episcopis ad colloquium fratris sui, pro reconciliatione filiorum eius, ad patrem illorum & fratrem suum festinare accelerabat; ne commota seditione carne propinquos inter se compugnantes Christianorum parricidalis sanguis * effunderetur; & hac de

Ideo depositus à Synodo.

Pauca de multis crimina in Synodo discussa sunt.

* legend. effunderet

PARS V.

causa Ecclesiarum Dei res scinderentur, & sacerdotum ac seruorum Dei facultates diriperentur, & pauperes depopularentur. Verùm & ipsum Hincmarum ad hoc perducere multùm laborantes non potuimus, vt secundùm rationem & auctoritatem ad obiecta sibi redderet rationem. Sed obstrependo clamoribus, & inconditis vocibus, ea quæ verbis confitebatur, & in scriptis suis professus fuerat, iterum denegabat, & ea quæ negauerat, iterum fatebatur.

* fort. prætermissis

Propterea * præmissis aliis, quæ in gestorum serie inuenietis, & quæ in plurimis sui Metropolitani epistolis, & quæ in ipsius Hincmari scriptis habentur: intermissis etiam quamplurimis plurimorum querelis, qui datis petitionibus in Synodo aduersùs eum querebantur, tam de clericis & laicis Ecclesiæ suæ, quàm & de parochianis presbyteris, & liberis hominibus, non solùm suæ parochiæ, verùm & aliarum parochiarum. Intermissa nihilominus ratione de auro, & gemmis quamplurimis & pretiosis; & multis ac variis ornamentis ex auro & gemmis compositis, quibus Pardulus Episcopus decessor illius altare S. Mariæ Laudunensis Ecclesiæ pulchrè satis ornauit: quod iste defabricauit: & sicut ministeriales ipsius Ecclesiæ dicunt, [51] inde vmgas ad spatas, & balteos, & calcaria, atque ligaturas hosarum, quas hosobindas dicunt, fieri iussit; & suo fratri, & quibus sibi placuit dedit. Sed & de auro purissimo ex calice, quod præfatus decessor suus eidem Ecclesiæ

Plura sacrilegia.

contulit. Necnon & de alio auro, verùm & de argento ipsius Ecclesiæ; sed & de casulis pretiosis, quas dedit quibus sibi visum fuit. Necnon & de sacrato panno optimo ex altare S. Mariæ, quem ad seculares vsus dedit: & alia plurima, quæ ad rationem, & iudicationem mittere non concurrimus.

Variæ seditiones.

Sicut nec de seditionibus aliis, præter eam de qua Rex eum accusauit per scripturam, præsens præsentem in Synodo: in quarum vna ipse fuit, & veniens cum plurimis armatis hominibus, & permixta vulgi multitudine, cum gladiis & fustibus ad mansum vbi mulier Comitis Regis, nomine Nortmanni, de partu more femineo iacebat, eiecit eam inde, & omnia quæ ibi habuit, aurum, argentum, vestimenta, pannos plurimos, annonam, vinum, [52] & generis diuersi ac sexus pecuniam, sine misso, vel litteris, aut verbo Regis, in sua parochia, & missatico, illi per violentiam abstulit: sicut in petitione ipsius Nortmanni nobis porrecta in Synodo continetur. In altera verò seditione, quæ ipsius iussione fuit concitata, sicut illi dicunt qui in ea fuerunt, vnus homo fuit occisus. Nam quia domnus Rex cuidam vassallo de Laudunensi Episcopio, nomine Amalberto, cui beneficium reddere iussit, quod ab eo iniustè tulerat, præcepit hominibus suis & familiæ Episcopij Laudunensis illuc ire cum armis & fustibus, & inde illum eiicere: sicut & factum est; & fugato eo, vnus homo ibi fuit occisus.

Amalbertus idem ab eo inregulariter excommunicatus.

Hincm. l. 55. cap. c. ● & 43. p. 548.

PARS V.

Sed & plura sunt alia, quæ nobis longum est scribere : tantùm de his quæ in petitione domni Regis contra eum in Synodo data continentur, iudicia terminauimus : reseruato per omnia iuris priuilegio Apostolicæ Sedis, ac vestro iudicio : sicut sacri Sardicenses Canones, & decreta Sedis Apostolicæ Pontificum, Innocentij, Bonefacij, & Leonis, ex eisdem sacris canonibus promulgata decernunt. Ea verò quæ Metropolitanus suus & iam in altera, & nuper in ista Synodo ad correctionem illius, quem per se non valebat corrigere, legenda obtulit, idcirco auctoritati vestræ dirigimus, vt expressiùs & certiùs, seu pleniùs, factum & animi eius duritiam, & inreuocabilem ipsius Hincmari pertinaciam cognoscatis ; & non præproperè, vel immaturè, ac inconsultè, sed satis coactè nos in eum, ipso compellente, damnationis sententiam protulisse.

Non extat scedula oblata Synodo apud Attiniacum.

Vnde obnixè precamur vestram auctoritatem, vt à tanto huius incorrigibilis pestis tædio, nos etiam suo iudicio, quem longiùs supportare nequiuimus, liberet : secundùm decreta Bonefacij & Leonis, ea quæ iuxta Ecclesiasticum morem, prout intelleximus, non inimico animo, vel aliqua cupiditate, aut gratiâ deprauati, iustè & rationabiliter diffiniuimus, vestra quoque sententia roborando. Et si fortè, quod non putamus, visum vobis necessariò fuerit, vt secundùm Sardicenses Canones renouetis iudicium, & detis iudices, scribendo Episcopis qui in finitimis & vici-

Petunt confirmari sententiam.

nis prouinciis sunt, vt & ipsi diligenter omnino requirant, & iuxta fidem veritatis diffiniant. Vel si decreueritis mittere à latere vestro habentes aůctoritatem vestram, qui cum Episcopis iudicent; eo in gradu adhuc non restituto, sicut sacri Sardicenses Canones praecipiunt, non abnuimus. Licèt, quantùm possumus, redire ad laborem quo diu vexati sumus, refugere cupiamus: & ea quae propter verecundiam sacerdotalis reuerentiae tegi potiùs, quàm publicari optamus, si valuerimus, ad plurimorum notitiam deferri modis omnibus resultemus. Verumtamen quanta possumus deuotionis humilitate deposcimus, vt etiam in hac causa nobis canonicam diffinitionem seruetis. Videlicet vt si, quod non credimus, ea quae regulariter diffiniuimus, provt sacras regulas intelleximus, vobis praesentaliter non placuerit vestra sententia roborare; non antea communione sacerdotali, à qua separatus est, restituatur, antequam secundùm regulas & leges, in prouincia, in qua causae gestae, & iudicatae sunt, requirantur. Quia vsque ad nostra tempora nulla Patrum diffinitione hoc Ecclesiis Gallicanis & Belgicis est derogatum: praesertim quia decreta Nicaena, siue inferioris gradus clericos, siue Episcopos ipsos, vt Africanum scribit Concilium, suis Metropolitanis aptissimè commiserunt. Sicut & S. Bonefacius exponit, scribens ad Hilarium Narbonensem Episcopum. *Conuenit nos, inquit, paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Nulli etenim videtur incognita Sy-*

PARS V.

Saltem vt ante retractationem iudicij non restituatur.

Laudunensis separatus à communione sacerdotali.

Nunquam derogatum est Gallicanis Ecclesiis.

Bonifac. epist. 5.

nodi constitutio Nicanæ, quæ ita præcipit, vt eadem propriè verba ponamus. Per vnamquanque Prouinciam ius Metropolitanos singulos habere debere; nec cuiquam duas * *esse subiectas. Quod illi, quia aliter credendum non est, sancto Spiritu suggerente sibimet, censuerunt.* Et paulò pòst. *Quod idcirco dicimus, vt aduertat caritas tua, adeo nos Canonum præcepta seruare, vt ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatinus Metropolitani sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet. Prudentissimè enim sancti Patres nostri, iustissiméque viderunt,* vt Africanum Concilium ad Cælestinum Papam scripsit, *quæcunque negotia in suis locis vbi orta sunt, finienda: nec vnicuique prouinciæ gratiam S. Spiritus defuturam, quâ æquitas à Christi sacerdotibus & prudenter videatur, & constantissimè teneatur.* Maximè autem cùm diffinitione ac patrocinio sanctæ & Apostolicæ Sedis, secundùm leges & Africæ prouinciæ Canones, illud ratum haberi posse ostendatur iudicatum; *vbi testium necessaria personæ absque sexus, vel senectutis, seu infirmitatis, vel multorum aliorum excusatione impedimentorum, possunt adduci.* Quoniam nemo nisi aut scriptura, aut testibus, legaliter ac regulariter potest conuinci: sicut Hincmarus suis scriptis, ac subscriptionibus, & idoneis testibus est in Synodo coram nobis conuictus.

* al. *posse esse*

Concil. Afric. epist. ad Cælestin.

Quia ergo nos, quantùm scimus & possumus, priuilegium sanctæ ac primæ Sedis Romanæ, & conseruare, & obaudire, & extollere cupimus, atque satagimus, *pro suo scilicet principatu, quem B. Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus*

Petunt seruari priuilegia Ecclesiæ Gallicanæ.

minus subsequente & tenuit semper & retinet: seruet vestra Paternitas, & à Deo in prima Sede constituta auctoritas, nobis, filiis & subiectis sibi Episcopis Ecclesiastica priuilegia, à sacris Canonibus, & vestris decessoribus ac prædecessoribus, nostris decessoribus, ac prædecessoribus conseruata. Quatenus & Apostolica Sedes proprium vigorem retineat, & à se concessa aliis sua iura non minuat. Sicut B. Gregorius scribens ad Dominicum Carthaginensem Episcopum. *De Ecclesiasticis*, inquit, *priuilegiis quod vestra fraternitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat; quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesiis sua iura seruamus: nec cuilibet fauente gratia, vltra quàm meretur impertior; nec vlli hoc quod sui iuris est, ambitu stimulante * derogabo: sed fratres meos honorare per omnia cupio, sicque studeo eos * in honores subuehi, dummodo non sit, quod alteri iure ab altero possit opponi.* Et ad Natalem Salonitarum Episcopum. *Quod verò dicitis * vestris temporibus debere seruari, quæ à * decessoribus quoque tradita & custodita sunt: absit à me ne statuta maiorum consacerdotibus meis in qualibet Ecclesia infringam: quia mihi iniuriam facio, si fratrum meorum iura perturbo.*

Greg. l. 1. ep. 39.

* al. *derogo*

* al. *honore singulos subuehi*

Idem l. 2. indict. 10. epist. 37.

* al. *nostris temporibus*

* al. *à meis quoque decess.*

Et si fortè, quod absit, cuiuscunque suggestione vel postulatione, Apostolicæ Sedi surreptum fuerit, vt idem contemptor & conculcator sacrorum Canonum in gradu restitutus, aut in nostras prouincias ad audientiam remittatur, aut sine audientia in restitutione manere iubeatur, vt cum venia vestra dicamus, vlterius, quod isdem ab ipsis ordinationis suæ primordiis semper quæsiuit, vt

Curam abiiciüt Hincmari, si iudicium ipsorum irritatur.

in nostris prouinciis, nullius coërcitionis respe-
ctu quicquid vellet, licenter agere posset, sciens
nos de singulis Romam mittere non posse: vs-
quequo iidem sancti Patres nostri, qui adhuc no-
biscum in suis constitutionibus viuunt, & secun-
dùm tramitem sanctarum scripturarum, traditio-
némque Apostolorum, præuenti, ac inspirati gra-
tia sancti Spiritus, de huiusmodi factis, quæ in-
solens, & transgressor sacrarum legum, ac regula-
rum Laudunensis Hincmarus noscitur perpetrasse,
certa præfixere iudicia, cum Domino inde iudi-
caturi aduenient, de ipsius in Episcopali cum
ma... ordine perpetratis, ac perpetrandis excessi-
bus, sicut hactenus actibus eius conhibendo non
communicauimus; ita in postmodum nulla de eo
iudicia decernemus, vel quamcunque proclamatio-
nem apud quemcùnque faciemus. Viuat sibi sicut
vult, consolante nobis ac consulente Apostolo,
qui dicit: *Nolite communicare operibus infructuosis tene-
brarum, magis & redarguite.* Egimus enim de illo pro
modulo nostro. Quia sicut B. Augustinus exponit,
*duobus modis nos non maculat malus, scilicet, si non con-
sentiamus eius operibus malis; & si ea redarguamus.* Non
consensimus quidem: imò & eius opera redargui-
mus; & quem corrigere non potuimus, iudica-
tum à nobis Dei mediante sententia, diffinitio-
nis vestræ iudicio reseruauimus: & sub gesto-
rum serie, quæ acta sunt, per venerabilem Episco-
pum nostrum Actardum, qui Synodalibus diffi-
nitionibus nostris interfuit, paternitati vestræ di-

Ephes. c. 5.

August.

rigimus. [53] Quod & de Rothado faceremus, si legatis nostris facultas transeundi Alpes in illis temporibus concederetur. Credite ergo fidei nostræ, quia non inimico animo, vel aliqua cupiditate, aut gratia deprauati eum iudicauimus: sed ipso multis & maximis, atque diutinis excessibus nos compellente: ac per hoc credite, iuxta Sardicenses Canones, posse sufficere, sicut regulariter negotio terminum imposuimus, nostrum iudicium vestra roborante sententia.

Pars V.

Locus corruptus.

[54] Venerabilem denique fratrem, & Coepiscopum nostrum Actardum, quem clerus & plebs Metropolis Ecclesiæ Turonensis, in eadem Ecclesia baptizatum, tonsum, & nutritum, ac per singulos gradus ad ordinem Episcopatus prouectum, sibi incardinari deposcit: quémque vestra Paternitas nobis incardinandum, etiam si locus eueniret in nostris regionibus in Metropoli recommendauit, auctoritati vestræ remittimus. Quatenus illum in præfata Metropoli, eo, si vobis placet, tenore Archiepiscopum incardinetis, vt post decessum illius præfatæ Metropoli Ecclesiæ cleri ac plebis electione, sicut regulæ sacræ præcipiunt, & vetus consuetudo exigit, à suffraganeis & prouincialibus Episcopis ibidem Metropolitanus ordinetur Episcopus. Quem licèt, iuxta Antiochenos Canones perfecto Concilio, atque secundùm Apostolicas vestras litteras vacanti Ecclesiæ incardinare possemus: quia tamen Turonensis Ecclesia ex antiquo Metropolis, & B. Martini meritis fa-

Rogant Actardum Sedi Turonensi præfici.

Flodoard. l. 3. c. 21.

Hadrian. epist. 2. ad Episc. Syn. Suession.

Hadrian. ep. 28. ad Carol.

Genium pallij vocanit Gregor. dotes eius & significationes. l. 7. ep. 131.

mosissima & honorabilis semper extitit, & præfatus frater noster Actardus venerabilis Episcopus [55] genio Pallij à benignitate vestra est honoratus: rationabilius vidimus, vt petitione cleri ac plebis ipsius Ecclesiæ, & consensu nostræ vnanimitatis, ac fauore domni nostri Karoli Regis gloriosi, ac vestra auctoritate eidem incardinetur Ecclesiæ. Deus noster sanctitatem vestram æuo longiore orantem pro nobis custodiat, Domine Reuerentissime Pater in Domino. Data VIII. Idus Septemb. præsentis 4. Indictionis.

EPISTOLA

[56] HINCMARI REMORVM ARCHIEPISC. ad Hadrianum Papam.

DOMINO sanctissimo & reuerentissimo Patrum Patri Hadriano, primæ Sedis Apostolicæ, & vniuersalis Ecclesiæ Papæ, Hincmarus, nomine non merito Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus. VENERABILEM fratrem, & Coepiscopum nostrum Actardum, sicut vestra dignatio exiguitati meæ litteris suis præcepit, in gremio dilectionis suscepi, [57] & à paganis Nortmannis, necnon & à pseudochristianis Britonibus de sua Sede expulsum, consensu Coepiscoporum Remensis prouinciæ, ac fauore domni nostri Karoli Regis gloriosi, in vacante Ecclesia* diœceseos nostræ locum sacrificandi, & Episcopale ministerium peragendi concessi: & secundùm Sar-

Auspicatur ab Actardi commemoratione.

Hadrian. epist. 4. ad Hinc.

* *Morinensi*

dicenſes Canones immorandi licentiam dedi: & de rebus ac facultatibus eiuſdem Eccleſiæ, larga beneuolentia humanitatem exhiberi præcepi: vſque dum aptus & conueniens ſibi locus eueniret, vbi ſecundùm præceptionem veſtram poſſet incardinari. [58] In qua vacante Eccleſia diœceſeos noſtræ, ſecundùm Apoſtolicas litteras veſtras, incardinari non potuit; quia res Eccleſiæ Namnetenſis à Paganis reſiduæ, longè ab Eccleſia Morinenſi Remorum prouinciæ diſtant, & in duabus prouinciis regulariter conſcribi non poterat: Nunc autem quia clerus & plebs Metropolis Eccleſiæ Turonenſis, in eadem Eccleſia baptizatum, tonſum, & nutritum, ac per ſingulos gradus ad ordinem Epiſcopatus prouectum, ſibi eum incardinari depoſcit, quem veſtra Paternitas nobis incardinandum, etiam ſi locus eueniret in noſtris regionibus in Metropoli, commendauit; auctoritati veſtræ remittimus: quatinus illum in præfata Metropoli, eo, ſi vobis placet, tenore Archiepiſcopum incardinetis, vt poſt deceſſum illius, præfatæ Metropoli Eccleſiæ, cleri & plebis electione, ſicut regulæ ſacræ præcipiunt, & vetus conſuetudo exigit, à ſuffraganeis & prouincialibus Epiſcopis, ibidem Metropolitanus ordinetur Epiſcopus. Quem licèt iuxta Antiochenos Canones perfecto Concilio, atquè ſecundùm Apolicas veſtras litteras vacanti Eccleſiæ incardinare poſſemus: tamen quia Turonenſis Eccleſia ex antiquo Metropolis, & beati Martini meritis famo-

PARS V.

Concil. Sardic. can. 3. 3. & 21.

Eccleſia Turonenſis.

ſiſſima, & honorabilis ſemper extitit; & præfatus frater noſter Actardus venerabilis Epiſcopus, genio Pallij à benignitate veſtra eſt honoratus: rationabilius vidimus, vt petitione cleri ac plebis ipſius Eccleſiæ, & conſenſu noſtræ vnanimitatis, ac fauore domni noſtri Karoli Regis glorioſi, à veſtra auctoritate eidem incardinetur Eccleſiæ.

De Hincm. Laudunenſi vita & moribus.

De cauſa verò fratris Hincmari, ſufficienter vobis geſtorum ſeries, quam per hunc venerabilem fratrem & Coepiſcopum noſtrum Actardum, Synodus in parochia Remenſi nuper habita, veſtræ auctoritati tranſmittit, plenam notitiam intimabit. Cui poſt omnia geſta, quæ de illo gerenda fuere, cum aliis Epiſcopis & confratribus noſtris, [52] apud domnum Regem * obtinuit, vt quicunque de clero, vel de familia Laudunenſis Eccleſiæ cum illo pergere vellet, licentiam haberet. Quem vtinam non vidiſſem, minimè autem illum me ordinare in Epiſcopum contigiſſet, per quem tantum ſcandalum in noſtrarum prouinciarum Eccleſiis, & in regno in quo degimus, ſine vlla neceſſitate commotum, & diutino tempore hactenus eſt perduratum. Adeo vt non inconuenienter de eo dicere poſſem: Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille: qui pro eo vt ad Epiſcopalem gradum prouectus in religione proficeret, ſub qua nutritus fuerat, pompas & inlecebras ſeculi cœpit ſequi, & familiaritates, ac contubernia ſecularium delectari; de negotiis ſecularibus ſermocinationes frequentare; cupidita-

*leg. videtur *obtinui*

tem & auaritiam, non solùm pecuniæ, sed & altitudinis, ac turpis lucri emolumenta sectari; meas, & quorumcunque correptiones aspernanter, & indignanter accipere, & in sensu, ac sapientia sua confidere; sicut multi, prô dolor! in nostris regionibus sciunt. Et vt alia plurima specialiter computare omittam, quæ per plures annos in timore, & cordis dolore, de illius moribus & improbabilibus actibus, & etiam humana verecundia de insolentiis eius sustinui: sæpissimè illum & verbis, & scriptis, familiariter & per me, & per communes familiares nostros corripiens, & ad recognitionem, vel correctionem adducere non valens; de his pauca commemorabo, quæ ante quadriennium in peius proficiens, & excrescens, cum virtute laborare cœpit, vt caderet.

PARS V.

Hincm. l. 55. cap. c. 45. & 52. epist. 53.

Cœpit enim clericos & laicos, qui eum elegerant, per varias occasiones affligere; & ab eis, quæ habebant, vel adquirere poterant, per diuersa ingenia surripere, &, vt dicam apertiùs, rapere: indéque illos de loco, in quo nutriti fuerant, exterminare, & alios prauæ opinionis ex diuersis prouinciis recipere. Vnde afflicti tam clerici, quàm laici de sibi commissa Ecclesia, cœperunt se reclamare ad domnum Regem, & ad meam exiguitatem: pro quibus satis supérque laboraui: sed aut parum, aut nihil profeci. Isdem autem pro reclamatione suorum hominum contra domnum Regem commotus, de rebus quasi à Nortmanno inuasis, quas ipse Regi sine meo ac Coepiscoporum meorum

Subditos suos vexat.

Hincm. l. cit. c. 51.

PARS V.

consensu concesserat, vt eas Nortmanno beneficiaret, sicut & ipse in suis scriptis fatetur: misit illum apud vestram auctoritatem, me inscio, sine vlla necessitate accusare, per missum suum Celsanum. Et mandauit mihi, quòd domnus Rex eum, & omne Episcopium Laudunensis Ecclesiæ, exceptis principali Ecclesia, & Episcopij domo, & claustro fratrum, proscripserit & confiscauerit, quia ipse seculare iudicium adire noluerit. Ego autem illi vt Episcopo credens, scripsi inde domno Regi plura, & minùs cautè, reprehendens illum de iniusto iudicio. [60] Et quia non ita se res habebat, sicut idem Hincmarus mihi mandauerat, & postea ipse dixerat: assumpto eo mecum, veni ad domnum Regem, & vnà cum Coepiscopis nostris, sicut antea, & postea sæpius egi, domnum Regem ei placabilem feci. Postea verò sine mea conscientia, vel consensu, misit iterum ad vestram auctoritatem, non solùm Regem, sed & me accusare, sicut in sanctitatis vestræ litteris inueni. In quibus inter cetera continetur, *Quare ministerio iuris Episcopalis in regionibus istis abutar, & Hincmarus nepos, & æquiuocus meus, venerabilis duntaxat Episcopus, sicut audistis, non minima in Ecclesia sua sustinet detrimenta: si me tepescente nullam potuit consolationem inuenire.* Vnde iure vestræ auctoritati rescripsi, quod non est modò necesse repetere.

Hincm. ep. 29. ad Carol. Reg.

Fragmentū epistolæ Hadriani ad Hincmarū Remensem. ep. 41.

Non extat.

Beneficiis auunculi nepos exasperatur.

Sed ipse Hincmarus vnde cautior & humilior esse debuerat, scilicet de mea intercessione, & domni Regis benignitate, inde elatus in superbiam,

&

& amarus animo effectus, non solùm se non correxit, sed malis peiora semper adiecit. Et quia suis prauis actibus & improbabilibus moribus consentire non volui, & incautè suis mendaciis fidem accommodare vitaui; immo & illum redarguere cœpi: etiam contra me irremediabiliter se commouit; & plura & maiora scandala & Regi, & regno, & mihi, ac Coepiscopis nostris, & Ecclesiæ suæ tam clericis quàm laicis semper accumulauit.

PARS V.

Et horum scandalorum, licèt non apertis vocibus, scandalizati ab eo, vt audiui, me auctorem esse dicebant: quoniam eum scilicet nepotem meum Episcopum ordinaueram. Non attendentes, quia non vt Iudam electum præsenti iustitia Apostolum, & Saul Regem postea reprobatum, de quo scriptum est, *Erat vir electus & bonus, & non erat vir de filiis Israël melior illo*, Deus omnia sciens ordinauit; & nihil culpæ contraxit, quia peccare non potuit: sed vt homo nesciens quod futurum erat, istum per improuidentiam ordinaui, & diuini iudicij non iniusti minister extiti: quia, sicut timeo, aliis peccatis meis hoc esse promerui. Quanquam & sancti Apostoli cum beato Stephano, & aliis diaconibus, Nicolaum ordinauerint, nec tamen dictis & factis illius improbabilibus postea manifestis, per manuum suarum impositionem communicauerunt. Sicut nec Samuël culpam contraxit in ordinatione Saul: quem diuina iussione à se ordinatum, & à Domino post-

Hincmari Apologia, quòd Nepotem ordinauit.

l. 55. Capit. c. 42. p. 558.

1. Reg. 9.

Act. c. 6.

1. Reg. 15.

PARS V.

ea abiectum diutissimè fleuit, veluti sacra narrat historia. Qui autem dicebant quòd nepotem meum Episcopum ordinauerim, non attendebant quia & alij per me sunt Episcopi ordinati, qui non sunt mihi carne propinqui: & quia non impedit ad quenquam ordinandum carnis propinquitas, si ordinandus fuerit electus, & petitus secundùm Ecclesiasticas regulas. Nam & Dominum à quo, & per quem cœpit Episcopatus, carne sibi propinquos legimus ordinasse Episcopos.

Grauior est eius quàm per externi cuiuslibet impugnatio.

Sed licèt in isto nepote meo egerim vnde gemo, quia nescio qualiter de hoc, & de aliis meis factis *terribilis in consiliis super filios hominum* in occulto suo iudicio, *qui posuit tenebras latibulum suum* disponet: scio tamen omnipotétem aduocatum, & misericordem iudicem, *ante quem est omne desiderium meum, & gemitus meus non est absconditus.* Consolatur enim me, quia recepi pro illo & per illum duplicia. Quoniam

Greg.

sicut sanctus dicit Gregorius. *Quos plus ceteris diligimus, cùm ab eis aduersa patimur, maiorem dolorem mala nobis ingerunt, quàm quæ ab externis inferuntur: & plus in nobis ea tormenta sæuiunt quæ ab illis patimur, de quorum mentibus præsumebamus; quia cum damno corporis mala nos cruciant amissæ caritatis. Hinc est enim quòd*

Ps. 54.

de Iuda traditore suo per Psalmistam Dominus dicit: Et quidem si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique; & si is qui oderat me, super me magna loquutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo. Tu verò homo vnanimis, dux meus, qui & notus meus, simul mecum dulces capiebas

Ps. 40.

cibos: in domo Domini ambulauimus cum consensu. Et rur-

ſum: *Homo pacis meæ in quo ſperabam, & qui edebat panes meos, magnificauit aduersùm me ſupplantationem.* Ac ſi de traditore ſuo apertis vocibus dicat: tranſgreſſionem eius tantò grauiùs pertuli, quantò hanc ab eo qui meus eſſe videbatur, ſenſi.

Multis ſcriptis illum corrigere ſtuduit.

[61] Cui multa & multipliciter vt ſe corrigeret, ſcripſi: quæ ſi in vnum corpus fuerint congregata, non puto minoris fore voluminis, quàm quinque ſunt libri Moyſi. Et ideo ad ſcribendum illi me contuli, quia ſufferre non poterat, quæ illi à me dicebantur. Sed nec de vllo homine patienter aliquid poteſt audire, vt ſemper non ipſe loquatur; niſi ea illi quis dixerit, quæ in ſuo corde verſantur.[62] Contra quæ etiam ſcripta ipſe multa multipliciter, & irrationabiliter mihi reſcripſit: nolens ea quæ illi ſcribebam ſic intelligere, ſicut ſcripta erant: ſed me, & ipſa ſcripta reprehendere, & calumniari, atque refellere laborabat.

Incorrigibilem deſerit conatur.

Per quæ intellegens illum eſſe incorrigibilem, ſtatui in corde meo, vlteriùs me apud illum non inaniter laboraturum: videns in eo impleri, quod de Domino Pſalmiſta dicit, *Immiſſiones per Angelos malos, viam fecit ſemitæ iræ ſuæ.* Cor, inquit Gregorius, *Dominus prioribus meritis aggrauatum, iuſtè permittit etiam ſubſequentibus malignorum ſpiritum perſuaſionibus falli: quod dum dignè in culpa trahitur, reatus iam in pœna cumulatur. Vnde & iræ ſuæ Domino viam facere, eſt in eos qui punire in ſe cauſas rectè noluerunt, diſtrictè iudicando dilatare: vt qui inluminati agere recta noluerunt, iuſtè cæcati adhuc*

Pſ. 77.
Greg.

PARS V.

faciant vnde ampliùs puniri mereantur. De quibus dicit Apostolus, vt impleant peccata sua semper. Et hinc voce Angeli ad Ioannem dicitur: *qui nocet, noceat adhuc; & qui in sordibus est, sordescat adhuc.* Et hinc Dauid ait: *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, & non intrent in iustitia tua.* Et hinc per Moysen dicitur: *Nondum completa sunt peccata Amorrhæorum.* Hinc per eundem Moysen Dominus dicit. *Ex vinea enim Sodomorum, vitis eorum; & propago eorum ex Gomorrha. Vua eorum vua fellis, & botrus amaritudinis ipsis. Furor draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. Nónne hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis? In die vltionis reddam eis.* Et quia multa eorum mala narrauit, tamen illico adiunxit. *In tempore quo lapsus fuerit pes eorum.* Ecce atrocissima peccata illorum describuntur: & tamen ad vltionis diem adhuc subsequens lapsus adspicitur, quo eorum culpæ cumulentur. Habent iam quidem, vnde feriri mereantur: sed sustinetur tamen adhuc peccatum crescens, vt peccantes possit acrior culpa cumulare. Iam meretur supplicium peccatum, & causa peccati: sed expectatur adhuc, vt augmentum supplicij subroget peccatum & pœna peccati. Quæ in illo compleri videns, pro modulo meo sequi decreui quod Dominus dicit. *Non audiuit populus meus vocem meam, & Israël non intendit mihi: & dimisi eos secundùm desideria cordis eorum: ibunt in adinuentionibus suis.* Et, *vocaui & renuistis, & despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Comedent igitur* huiusmo-

1. Thessal. 2.
Apoc. 22.
Ps. 68.
Genes. c. 15.
Deuteron. c. 32.
Ps. 80.
Prou. c. 1.

di, *fructus viæ suæ, suísque consiliis saturabuntur.*

Et quia ipse Dominus dicit: *Si oculus tuus dexter, vel manus tua dextera scandalizat te, proiice ea abs te:* & odire nos proximos nostros præcipit, adhuc autem & animam nostram. Vnde beatus dicit Gregorius, quia amandus quilibet in hoc mundo nobis est aduersarius: sed in via Dei contrarius non amandus est nobis, etiam proximus. Quia licèt amandi sint proximi, & impendenda caritas omnibus, & propinquis & extraneis; non tamen pro eadem caritate in Dei est amore flectendum. Quia pro affectu carnali, sicut nec vaccæ quondam portantes Arcam Bethsames, non declinant à recto itinere, qui arcam Dei portant in mente: cognoscentes quia compassio proximis, & rectitudo debetur vitiis. Quæ idcirco vestræ sanctissimæ auctoritati scribens, dolore cordis constrictus, de illo per vocem luctus emitto: vt sciatis, quanta non solùm ego, sed & Ecclesiæ Cisalpinarum regionum, & Rex, ac regnum nostrarum partium per illum hactenus sustinuerunt. Suggero enim Paternitati vestræ, quia quandiu in hac mortali carne vixero, sicut Metropolitanus cum Episcopo rationem habere debet, quantùm ex me est, nec de parochia, nec de quacunque causa, Metropolitana solicitudine, cum illo vllam rationem habebo: quem diutiùs insolentem sufferre non valeo. Et tolerabilius mihi est, etiam corporaliter, oculum, aut manum, aut pedem abscissione amittere, quàm cum illo, quem spe gaudens dilexi, & ea gemens

PARS V.

Licet carne propinquum & dilectum.

Matth. c. 5.

Luc. c. 14.

Gregor. homil. 37. in Euangel.

1. Reg. 6.

PARS V. diligo propter Deum, de suis insolentiis contentiones sine vlla vtilitate conserere. Iam enim in multis, & per plures ab eo vexato, necesse est mihi, vt non rixas sed quietem exquiram. Quatenus qui iam terminum meum expecto, vel in eodem termino, per Dei misericordiam dicere possim: *Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace.* (Luc. 1. 2.)

[63] Ceterum vestræ Paternitatis auctoritas nuper mihi litteras misit de presbytero parochiæ nostræ, nomine Trisingo, præcipiens vt plenariis scriptis remitterem vobis notitiam de causa ipsius. De quo sicut se rei veritas habet, vestræ auctoritati rescribo.

Narratio de Trisingo presbytero.

Quædam libera femina, soror hominis nomine Liuulfi, de ipsa villa in qua præfatus Trisingus presbyter fuerat ordinatus, accepit maritum fratrem ipsius Trisingi presbyteri: & hac familiaritate idem Trisingus cœpit frequentare domum fratris sui. Et sicut idem Liuulfus, qui in ipsa villa manebat, & parochiani atque vicini eiusdem presbyteri dicebant, cum filia vxoris fratris sui, quam de altero marito susceperat, cœpit concumbere. Et quadam die ipse presbyter, atque præfatus Liuulfus perrexerunt ad castellum, quod Mosomus dicitur, & inebriauerunt se in quadam taberna [64] contra nostrum Episcopale interdictum: qui presbyteris nostris in omnibus Synodis interdicimus, vt sicut Canones Africani diffiniunt, *Clerici edendi, vel bibendi causa taber-* (Can. Afriç. cap. 40.)

nas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi. Et iste presbyter, gulæ non peregrinationis necessitate, ad inebriandum se tabernam intrauit: quia idem castellum non ampliùs quàm quatuor milliaria à mansione ipsius presbyteri distat. Reuertentes autem idem presbyter & Liuulfus, ebrij, de præfato castello, cœperunt * verbosare inter se, sicut ebrij solent facere, & illorum verbosatio eousque processit, vt de ipsa sua nepte improperaret presbytero; & è contra ipse presbyter opprobria quæ inuenire potuit, eidem Liuulfo retulit. Idem autem Liuulfus fuste, quem in manu portabat, bis percussit Trisingum presbyterum. Tunc ipse presbyter irruens super filium Liuulfi, qui spatam ad collum portabat, extraxit eandem spatam; & volens percutere eum per medium caput, vt illum occideret, leuauit idem Liuulfus manum contra spatam, & suscepit spatæ ictum, & abscissi sunt illi duo digiti de eadem manu: & cadente illo de caballo, putauit presbyter illum esse mortuum, & saliens in caballum illius perrexit domum suam.

PARS V.

* *Se prendre de paroles.* dixit Augustinus Iuliano, *inaniter verbosaris.* hoc est, multis nugaris. l. 3. contra Iul. n. 46.

Ego verò per multos hoc audiens, vocaui eum ad me, in præsentia clericorum ac comministrorum nostrorum, & interrogaui eum, ac veritatem. Qui de femina de qua reputabatur; negauit quòd cum ea non concubuerit. De voluntate autem, quia eo ordine sicut præmisi, ipsum hominem occidere voluerit, confessus fuit: qui iuxta vocem Ioannis Apostoli homicida conuincitur. Ego au-

Trisingus ab officio suspensus.

PARS V.

Auguſt.

tem, ſicut B. Auguſtinus de preſbytero ſuæ parochiæ Xantippo Primati ſuo ſcripſit, quæ negauit, Deo dimiſi; quæ occultare permiſſus non eſt, iudicaui; & eum ab officio ſacerdotali remoui, donec ad Synodum comprouincialem veniret, & ibi cum certo Epiſcoporum numero, ſicut Carthaginenſes præcipiunt Canones, cauſa ipſius certum finem acciperet. Iſdem autem, cùm plures Synodos in prouincia noſtra habuerimus, ad Synodum poſtea nullam venit. Quem per annum & ſex menſes expectaui, & pro ſe in Synodo nihil ſategit. Et decernentibus ſacris Canonibus, vt *quotiens clerici conuicti, & confeſſi in aliquo crimine, ſi fortè cauſæ ſuæ adeſſe voluerint, & innocentiam ſuam adſerere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si verò intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum vox poſtea penitus audiatur.* Poſt annum & ſex menſes reclamantibus parochianis Eccleſiæ ipſius, in qua idem preſbyter fuerat ordinatus, ſe non habere preſbyterum *: nam quia Romam perrexerit, ignoraui, donec poſt tres menſes, quàm in loco eius fuit preſbyter ordinatus, Roma veniens mihi litteras veſtræ ſanctitatis attulit.

Canon. Africani c. 95. Concil. Carthag. III. can. 8.

Concil. Carthag. V. can. 11.

* *Deeſt aliquid ad ſenſum.*

In Canonibus autem Africæ prouinciæ Concilij quarti Capitulo 67. De ſeditionariis & vſurariis, ne clerici fiant ſcriptum eſt ita. *Seditionarios nunquam * ordinandos, vel iniuriarum ſuarum vltores.* Et ſi tales ordinandi non ſunt, colligendum eſt, quid mereantur qui poſt ordinationem, admittere talia non formidant. Et antiqui Patrum

Concil. Carthag. IV. can. 66.

* *al. ordin. clericos*

Cano-

Canones in Synodo, cui plurimi Metropolitani cum suis suffraganeis interfuerunt, decernente Antiocheno Concilio perfectum illud esse Concilium, vbi interfuerit Metropolitanus antistes, manifesta sententia decreuerunt, *vt clerici qui in quacunque seditione arma volentes sumpserint reperti, amisso ordinis sui gradu in Monasterio pœnitentiæ detrudantur.* Et Zacharias Papa Bonefacio Episcopo Moguntino scripsit, vt Episcopos, presbyteros, aut diaconos sanguinem Christianorum seu Paganorum effudisse repertos, ab eisdem Ecclesiasticis gradibus remoueret. Et iam plusquam duo sunt anni, ex quo præfatus Trisingus suprascriptum Liuulfum volens occidere, demembrauit, quando hanc relationem, vt iussistis, vestræ auctoritati transmitto. Et quia populus sine presbytero tandiu manere sine periculo dimitti non potest, vestra sapientia sufficientissimè nouit. Deus omnipotens sanctitatem vestram ad doctrinam & correctionem sanctæ suæ Ecclesiæ in suo cœpto seruitio per annorum multa curricula conseruare dignetur, Domine sanctissime, & reuerentissime Patrum pater in Domino.

PARS V.

Conc. Tolet. IV. can. 45. habetur 23 q. 8 *Clerici qui.*

Zachar. ep. ad Bonifac.

LVDOVICI
CELLOTII
IN CONCILIVM DVZIACENSE I.
NOTÆ.

LVDOVICI CELLOTII IN CONCILIVM DVZIACENSE I. NOTÆ,

AD TEMPORIS ET NEGOTII quod geritur hiſtoriam accommodatæ.

FACIT vetuſtatis iniuria, vt nobile Concilium demus capite truncum; quippe cui præambulæ deſunt epiſtolæ, quarum in actis Synodi occurret mentio: & Petitionem, ſiue accuſationem regiam à capite quarto inchoamus, neque ipſo integro. Sed eæ partes quàm leui iactura effluxerint, longa ſeries querelarum, & cum infinita Hincmari expoſtulatione ſæpius iteratæ repetitiones oſtendunt. Nam & Metropolitanam epiſtolam, Concilij conuocatricem, non omittit Hincmarus deſcribere: & Regiæ petitionis articulos omnes, in reſcripto ſuo expendunt Antiſtites: & liber quinquaginta quinque capitum omnibus huiuſce Concilij locis poteſt plurimùm lucis afferre. Ac fortaſſe initium illud, qualis tandem cumque vtilitatis eſſe putetur, tineis & blattis eripiet aliqua poſteritas, noſtra ætate vel peritior, vel felicior.

Acta huius Concilij mutila.

P. 4. c. 7.

Caroli Regis pietas.

[1] Itaque vt à Caroli Regis accusatione, quam petitionem proclamationis appellant, obseruandi ducamus exordium: non possum equidem laudare satis & mirari Christianissimi Regis modestiam, & in personas résque sacras ob reuerentiam, qui subditum calumniatorem, inuasorem, seditiosum, rebellem, toties elusis Synodis semper reum, semper infulas suas dedecorantem, in iniuriis inferendis obstinatum, Synodali iudicio persequi obstinauit: cùm mille aliis viis hominum importunissimum pro potestate regia coërcere posset, & de medio tollere. Neque id tantùm, sed etiam præterea libellum accusationis suæ, à Synodo expendi voluit, ne quid contra sacras leges postulare videretur; & vt volente Franci Principis pietate, iura imperialia Canonibus Ecclesiasticis fasces submitterent. Ita paulò pòst Carlomannum perduellem filium Meldensis Ecclesiæ clericum, per Episcopos in Concilio Siluanectensi congregatos ab ordine deiiciendum curauit, & ad laicam communionem redigi. Cuius Acta Concilij habent in Titulis qui soli supersunt multa nostris simillima; atque istud maximè. *Tria Capitula à Rege Carolo Episcopis data, vbi accusatio aduersùs Karlomannum, & quæstio consilij de eo tenendi continetur.* Quin etiam eò vsque processit Regis optimi demissio, vt seipsum, suúmque in Repub. ordinem Episcopali iudicio submiserit, cùm Wenilonis Senonensis proditionem accusans in Synodo Tullensi apud Saponarias diceret, *à qua consecratione, vel regni sublimitate supplantari vel proiici à nullo debueram, saltem sine audientia & iudicio Episcoporum, quorum ministerio in Regem sum consecratus; & qui Throni Dei sunt dicti, in quibus Deus sedet, & per quos sua decernit iudicia: quorum paternis correptionibus & castigatoriis iudiciis me subdere fui paratus, & in præsenti sum subditus.* Priuatim quoque Remensis Hincmari consilio, plurimis in negotiis vsum fuisse Carolum, testis est historia Flodoardi, *vt qui eiusdem Archiepiscopi de multis requirebat consilium, & per eius prudentiæ suggestionem multa industriè disponebat.* Quæ hoc in vestibulo litteris vncialibus proscribi oportuit, vt intelligamus quicquid de eo per calumniam ad Pontificem Hadrianum scripserit Laudunensis Hincmarus, non potuisse Regem sic animo comparatum aut res Ecclesiasticas inuadere, aut schisma meditari vel fouere.

Tom. 3. Conc. Gal. p. 407.

Proclam. Caroli Regis in Concil. Tull.

Flodoard. l. 3. c. 18.

Carolus Rex Ecclesias donariis illustrat.

Hadrian. epist. 29.

[2] *Sicut enim gaudemus.*] Eiusdem Caroli Regis in locupletandis Ecclesiis magnificentiam sine exceptione laudat idem Pontifex Hadrianus, litteris post hanc Synodum per Actardum eius legatum missis, in hæc verba: *Annunciatur etiam à pluribus probis, permaximè à comministro, & fratre verbotenus nostro, vestróque & fratrum nostrorum regni vestri, Duziacensis Synodi Archiepiscoporum, & Episcoporum legato, Archiepiscopo iam à nobis constituto Turonensibus Actardo, quòd*

sis amator, exaltator, & illustrator specialis in orbe terrarum, & permaximus Ecclesiarum Dei, itavt nullus sit Episcopatus, nullùmque Monasterium in regno tuo quod non auxeris rebus propriis, & restitueris suis perplurimum: optarésque feruenter & desiderares hanc Principis Apostolorum Petri primam Sedem exaltare, honorare, multisque muneribus Vicarium eius, & clerum sibi commissum ditare. Neque potuit ignorare nepos Hincmarus, in Ecclesia Remensi à teneris educatus, quàm multa eidem Ecclesiæ post ordinatum auunculum Rex idem restituerit: vt hominem oporteat frontem exuisse, cùm Carolum apud Pontificem sacri peculatus accusauit, eò tetriore calumnia, quòd illas ipsas, de quibus agitur, possessiones iamdiu Ecclesiæ Laudunensi ereptas, idem Rex Carolus eidem Hincmaro Episcopo piè liberaliterque restituerat: ac postea Hincmarus idem in gratiam Nortmanni, quo tum familiarissimè vtebatur, in manus eiusdem Regis transtulerat; vt narratur inferiùs, éstque à nobis fusissimè expositum in Notitia.

Flodoard. l. 3. c. 4.

[3] *Et obtinuit talem epistolam.*] Ad eam videtur alludere Carolus ipse priuatâ epistolâ non editâ, quam post Concilium per Actardum paulò commotior scripsit. *Sæpe nobis exprobrationum epistolas mittitis, & crimina nobis incognita, nisi quantùm per maliuolorum nostrorum ora auditis, nobis impingitis. Quod vestræ Sanctitatis ministerium non oporteret, neque deceret. Sed neque decessores ac prædecessores vestri, nostris decessoribus ac prædecessoribus talia impegerunt, vel mandauerunt.* Et inferiùs iterum. *Et si omnes epistolas reuoluimus quas habemus, ex eo tempore quo Romani Pontifices ad Reges Francorum cœperunt scribere, nihil tale in eis inuenietis.* Quod factum cùm sapienter Carolus à Pontifice in Laudunensem Hincmarum deoneret, vtpote Pontificiæ responsionis causam, quàm atrox & iniusta fuerit eius delatio, facilè potest intelligi.

Littera Pontificis ad Regem increpatoria.

IN LIBELLVM EXPOSTVLATIONIS Hincmari.

[4] SCEDVLA expostulare se de fratre Hincmaro dicit Remensis, vnde scedulam expostulationis, siue libellum nuncupauimus; & summam capitum addidimus, quæ in apographo distincta sunt. Quid sit autem inter hanc expostulationem, & superiorem petitionem discriminis, declarat Hincmarus ipse, quòd eam producit in Synodo, non tanquam actoris accusationem, sed vt læsi & contempti querimoniam nudam & simplicem; ne ius Metropolitanæ Sedis cui præest, fœdum in morem peruicaci temeritate violatum à Laudunensi, silentio prodere videatur. Non vult ergo ex oratio-

Expostulationis à Petitione discrimen.

ne ſua, & obiectis criminibus iudicium ferri; ſed in ferendo poſt examinatam Regis accuſationem iudicio, illud rogat attendi, vt reus Metropolis ſuæ dignitatem minuere & dedecorare non poſſit in poſterum. Quare ſtanti in Synodo, & iuſſo reſpondere, Regis petitio perlegitur, & datur in manus, vt expenſis articulis ſingulis reſponſionem apparet; Expoſtulatio Metropolitani nec recitatur, nec traditur, neque porro exigitur reſponſio: quia accuſatio non cenſetur: licèt ad condemnationem momenti non parum attulerit, & nonnulli iudicum ob hæc ipſa quæ Remenſis narrauit, damnandum putauerint. Quod exemplo profano non malè poteſt illuſtrari P. Seruilij Iſaurici, qui forum prætericns, cùm vidiſſet teſtes in reum dari, acceſſit & ipſe; præfatúſque, & hominem, & eius crimen, & æquitatem iudicij ſibi penitus ignota eſſe, addidit, ſibi iter facienti occurriſſe admodum anguſto loco, neque equo deſcendere voluiſſe. Non erat illa propriè accuſatio, neque ob inurbanitatem eiuſcemodi iudiciorum ſeueritati reum putauit exponendum, quem tamen iudices vix auditis ceteris teſtibus damnauerunt. *Valuit enim*, vt notat hiſtoricus, *apud eos, cùm amplitudo viri, tum grauis neglectæ dignitatis eius indignatio; cùmque qui venerari principes neſciret, in quodlibet facinus procurſurum crediderunt.* Quæ pro rata portione ad vtrumque Hincmarum eò iuſtiùs retuleris, quòd Archiepiſcopus & auunculus nutritor in nepotem alumnum, & ſuffraganeum teſtimonium dicit.

Hincmarus Remenſis nepotem non accuſat.

Valer. Max. l. 8. c. 5.

Non eſt quòd ab iſto limine, animum tuum, Lector, aduerſus prolixitatis, verboſitatis repetitionum faſtidia comparem: Hincmarum Remenſem in hoc ſpecimine vel noſces, vel feres. Monere præſtat 1. vix aliud quicquam eſſe hanc expoſtulationem, quàm libri quinquaginta quinque capitum repetitionem. Vnde rerum obiectarum veritas teſtatior apparet; vt quæ priuatim & amicè Laudunenſi obiecit Remenſis, publicè etiam, & in celeberrimo Concilij iudicio repetere non vereatur: quæ autem priuata epiſtola Remenſi reſpondit Laudunenſis, coram iudicibus in Synodo iterare erubeſcat. 2. Remenſem Hincmarum ſingula teſtimonij ſui capita, etiam leuiora, vt aſſolet per canones Conciliorum, & decreta Pontificum confirmare. Hîc verò non tantùm dictorum fidem expendi cupio, ſed maximè ſummam aduerſus Pontifices Romanos obſeruantiam, cùm & eorum decreta cupidè producat, & ingens auctoritatis pondus ex Apoſtolicæ Sedis maieſtate illorum dictis accedere perpetuò ſignificet. Quis igitur his lectis ſchiſmaticum putabit Hincmarum? 3. Vtrumque Hincmarum in arenam deſcendere, tanquam campiones duos, canonibus & decretis armatos: his circumſonare Remenſis petitiones, refertas ex aduerſo Laudunenſis rotulas, & reſponſiones: hunc Ro-

Quæ fides ſit harum obiectionum.

Hincmarus Remenſis Romanorũ Pontificum obſeruantiſſimus.

Canonibus & decretis ſua dicta verè cõfirmat.

Romam appellare, secundùm canones & decreta; illum Romanam appellationem post Synodi iudicium remittere, iuxta canones & decreta: & omnia non semel ab vtroque proferri, apud plurimarum prouinciarum Antistites Gallicanos, in sanctissimo Synodorum consessu. Quibus sincerè & seriò perpensis, cùm vides superiorem causâ Remensem, reiici Laudunensem: dubitas quin iste canonibus & decretis pro se appellatis addat aliquid, aut minuat, sensum adulteret, sitque merus corruptor, &, vt loquuntur, dictorum Catholicorum imposturator? Remensem autem quis arguat parum cultæ Sedis Romanæ, si nihil his in iudiciis aut postulat, aut assequitur, quod Ecclesiæ canonibus, & Romanorum Pontificum decretis fideliter productis conforme non fuerit? Quàm peruersè autem in hoc iudicio respondere Laudunensis renuerit, alibi declarabitur.

IN PRÆFATIONEM.

Quid actũ in Gundulfiuilla. [5] SCILICET *in Vermeria, deinde in Gundulfiuilla.*] Quid in hac Gundulfiuillæ Synodo gestum sit aduersùs Laudunensem, diuinare non possumus, cùm nulla eius rei extet memoria. Narrat quidem Remensis, missam ad se ab eo, per Wenilonem Rotomagensem Archiepiscopum, secundam canonum collectionem, *in Gundulfiuilla coram Episcopis qui affuerunt.* Laudunensis autem queritur litteras Hadriani Papæ sibi non esse redditas ab Hincmaro Metropolitano, *quamuis eas litteras,* inquit, *in Gundulfiuilla susceperitis, vbi & præsens adfui, quas mihi ibidem nullatenus ostendistis.* Quæ omnia iudicialem actionem non ostendunt: vt constanter asserere pergamus, tribus tantùm Synodis fuisse conuictum, apud Vermeriam, apud Attiniacum, & in hac apud Duziacum.

Hinc. Rem. ep. 35. p. 600.

Hinc. Laud. in respons. p. 613.

[6] *De petitione Berthary Laudunensis diaconi.*] Berthario clerico suo commissam à se ad comitatum legationem narrat Laudunensis; quo etiam tempore eidem Berthario dictum à Remensi exprobrat, excommunicatos ab Episcopo Hincmaro, eo vinculo non teneri. Quæ res alium fuisse persuadet Bertharium hunc, ab illo eiusdem nominis diacono Laudunensi, qui libello Episcopum suum apud Metropolitanum accusauit, de inlicita, vt arbitror, excommunicatione.

Id. p. 610.

Pag. 617.

IN CAPVT I.

Hincmari constantia in conseruandis Ecclesiæ iuribus. [7] CORAM *eodem domno Rege.*] Qui Remensem Hincmarum aulicum assentatorem faciunt: ij constantiam hominis in vindicandis Ecclesiasticis iuribus aut ignorant, aut dissimulant. Huius libertatis exemplum locus iste continet, cùm nepotem, ipso Rege præ-

sente, grauiter reprehendit, quòd se inconsulto, contra sacras regulas, Palatinam administrationem à Rege accepisset. Eiusdem animi, & infrà in isto Concilio cui Rex semper interfuit, & alibi sæpe in opusculis Hincmarianis occurrunt exempla. In quibus non minùs prædicanda est Regis modestia, qui & eas reprehensiones non grauatè tulit, & potestatem suam Ecclesiasticis canonibus voluit esse subiectam, vt quod liceret ageret, non quod liberet.

Cur Hincmarus leuiora obiiciat.

Et erit fortasse cui priorum capitum obiectiones leuiores videantur, quàm vt exprobrari Episcopo, & in tanto consessu audiri debuerint. Sed ista cogitet ab Hincmaro obiici, olim disciplinæ monasticæ apud monasterium suum præcipuo reparatore, & legum Ecclesiasticarum ad scrupulum vsque exactore & obseruatore. Hincmaro obiici, auunculi præceptionibus, exemplis, scrupulis innutrito: qui, quod effrenes adolescentuli solent, quantum sub pædagogo iugum ferret, sequuta statim licentia monstrauit. Obiici in Synodo ex Episcopis magnam partem conflata, qui in septis monasticis, & obseruantia regulari, virtutem antea fuerant adepti dignam infulis & Episcopatu. Putas hæc tenuia esse & exilia? Ecclesiæ Gallicanæ sanctitatem laudas, quæ tum etiam parua magni facientes habuit Episcopos; & Hincmari probas innocentiam, qui non potuit papulas alienas obseruare, si fuit ipse vlceribus plenus. Vnde igitur *omnimoda Hincmari nequitia* in Mauguini Dissertatione toties, tam inuidiosè repetita?

IN CAPVT III.

Cameracensis Episcopi electio.

[1] VNDE *Apostolica Sedes me suggerente.*] Laboris illius & studij tum Nicolai Papæ, tum Hincmari Metropolitani, vestigium iacet in celebri eiusdem Hincmari epistola 17. ex Flodoardo eruta. Neque longè quærenda fuit perniciosæ illius vacationis causa, quando Cameracum in regno Lotharij recensebatur. Sedem vacantem inuasit Lotharij voluntate Hilduinus, non ille sub Ludouico Pio Archicapellanus Palatij: legitimè ad eam electus est S. Ioannes, cuius ordinatio Hincmari Laudunensis importunitate comperendinata est. De quo, vt & de ceteris qui Synodo huic interfuerunt Episcopis, si quid notatu dignum obuenerit, in eorum subscriptionibus commodiore loco memorabitur. Quæ verò de legatione, tractoriâque adijciuntur, ex iis aperta sunt, quæ in Prudentij tractoria libro Gotescalcanæ historiæ quarto fusissimè diximus. Tantùm notabimus, hæc omnia contemptus indicia, priùs ab Hincmaro Laudunensi processisse, quàm de auunculo suo, déque Rege vlla ratione queri posset: vt intelligamus, ex quo primùm fonte sequentes discordiæ promanarint.

IN CAPVT V.

AD *Martinum & ad Sicilienses Episcopos.*] Sensum Gregorij sequutus, non verba, epistolam 61. libri 7. Indict. 2. citat ad Martinum scholasticum, hoc est, aduocatum, de causis Episcoporum maturo iudicio cognoscendis. *Quantâ curâ, quantâque vigilantiâ Episcoporum causæ debeant perscrutari, sapientia tua consideret.* Quare paucis questus negotium quod agebatur, ab eo non satis explicatum fuisse, subiicit: *Sed quia causarum origo, vel qualitas, omnino nobis ignota est, pronunciare aliquid definitiuè non licet, nec possumus: vt ne, quod reprehensibile nimis est, de rebus non bene cognitis, proferre sententiam videamur.* Hinc facilè deduci potest ea sententia, *neminem sine cognitione damnandum*, licèt iisdem verbis concepta non legatur. Lubet autem mirari neglectam esse huius loci auctoritatem, aduersùs Hincmarum in alienas prouincias inconsulto Metropolitano commeantem, quando & id sibi minimè placere declarat Gregorius: *Illud tamen nobis omnino displicet, quòd aliquos Episcoporum, sine Primatis sui epistolis ad Comitatum profectos esse, vel conuentus significas illicitè celebrare.* Vnde quis non temerè iudicet totum hunc ex memoria, sine librorum auxilio ab Hincmaro fuisse citatum: quod alibi necessariò factum à se, vidimus excusantem.

Hincmari citatio ex memoria.

Fauet huic coniecturæ, quod mox vbi viaticum morientibus denegatum conqueritur, sequentem statim epistolam, velut ignotam prætervehitur, homo minimè parcus in citando, & Gregorij perquàm studiosus. In illa enim Ioannem Syracusanum admonet, vt Lucillum Miletinum Episcopum criminis reum de gradu deiiciat: Presbyteros quoque & diacònos eiusdem conscios & participes in monasterium releget ad pœnitentiam: alios sceleris administros excommunicatione feriat: hac tamen lege, *vt iis qui mortis vrgentur periculo, viaticum non negetur.*

Gregor. l. 7. ep. 62.

IN CAPVT VIII.

ETIAM *corpora eorum qui sibi quolibet modo*, &c.] Videtur ad Concilium Aurelianense II. alludere; cuius tamen non omni ex parte sententiam exprimit, quæ sic habet: *Oblationes defunctorum qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere censemus: si tamen non ipsi sibi mortem probentur propriis manibus intulisse.* Cuius canonis in Ioannis II. decretis de causa Contumeliosi additur expositio: *Nec illud credimus omittendum, vt iis qui pro scelere suo à Præsidibus, seu à Rectoribus populi fuerint interempti, & sepulturam*

Sepultura damnatorũ ad mortem.

Conc. Aurelian. II. can. 15.

Tom. 1. Conc. Gall. p. 237.

in cœmiterio Christianorum habere , & offerentium pro ipsis oblationes iuxta statuta Canonum , indicamus licentiam non negari. Quòd si eorum oblationes admittit Ecclesia , quantò æquiùs sepeliri permittit? Quis est igitur Laudunensis Hincmarus , qui Christianos , in Ecclesiæ sinu , naturali morte fungentes vetat sepeliri ? Quæ fuerit autem semper apud gentes omnes sepeliendorum mortuorum religio , nemini est ignotum : vt ethnicos ipsos & barbaros inhumanitas illâ superare videatur.

IN CAPVT X.

Corrigitur locus.

" SI *contra eundem Metropolitanum* , &c.] Eam sententiam frequenter repetit Remensis noster , in quam seu præli , seu aliquo alio errore negans particula irrepsit , boni sensus expers. Vt cùm in l. 55. Capitum scribit : *Nec me in aliquo postponere debes præsumere , excepto si contra me , aliquid causæ non habueris: vt ob hoc Apostolicæ Sedis iudicium regulariter expetas.* Et eâdem mox paginâ : *Cùm præcipiant regulæ , vt nullus Episcopus Metropolitanum suum præsumat postponere , excepto si contra eum causa aliquid non habuerit , vt ob hoc Sedis Apostolicæ petat iudicium.* Quare hi loci omnino ex ipsis Gregorij Magni verbis corrigendi sunt : *Quòd etiam si quemquam vestrûm pro causis propriis , vbicunque compulerit ambulare necessitas , ab eodem Metropolitano vestro , secundùm indictam nobis regulam petere cessionem debeatis ; nec eum postponere in aliquo præsumatis : excepto si (quod non optamus) contra eundem Metropolitanum vestrum habere vos aliquid causa contingat , vt ob hoc Sedis Apostolicæ iudicium requiratis. Nam iis qui petere festinant licentiam , quod scitis , per Canones , etiam antiquorum Patrum institutione , habere permissum est.* Ex his non tantùm locum habemus integrum , quem breuitatis causâ contraxit auctor : sed etiam accusatoris personam hoc in iudicio non sustinere Hincmarum Archiepiscopum : neque nepotis recusatione ab huius causæ cognitione fuisse repulsum. Qua enim fronte ausus esset Gregorij decretum huc aduocare , quo iugularetur ?

Hinc. l. 55. Cap. c. 6. & 7. p. 410.

Greg. l. 7 Ind. 2. ep. 8.

IN CAPVT XI.

Duæ Laud. Hincmari collectiones.

[12] LIBELLVM *de antiquorum Patrum scriptis* , &c.] Fateor equidem hîc me tenebras pati , & vbi de perturbata collectione agitur , multa legere perturbata. Nam in primis , cùm duas teneamus Iunioris Hincmari collectiones canonum & decretorum , & is vtramque ad auunculum miserit , vt ius appellationis suæ , & Metropolitanæ potestatis limites illi significaret : in quam hoc loco Remensis in-

uehitur? In priorem, an posteriorem? Non certè in priorem. Ait enim Patres illos ante Nicænam Synodum scripsisse. Atqui Callistum, Iulium, Felicem, Damasum, magno Concilio posteriores, in ea laudatos video. Cum Pontificibus illis Leonem Magnum ait productum: quem tamen lego in posteriore sola. Idem dico de S. Gregorio, qui penitus in priore non nominatur: idem de multis sententiis Pontificum, quas prior non continet, sed tantùm posterior. Vis ergo de posteriore totam orationem intelligi? at sequenti capite vtramque apertè distinguit, & de sola priore hîc tractari declarat: *Et in eo de quo agitur libello: sed & in illo quem per Wenilonem quendam Archiepiscopum mihi misit, quem paulò infrà commemorabo.* Hæc est secunda collectio in Gundulfi villa per Wenilonem Rotomagensem missa. Illa ergo *de qua agitur*, prima collectio est, & breuis, & inefficax, & confusa: *monstruosum libellum* vocat inferiùs. Huius libri ea subscriptio est, quæ hîc descripta, alibi exagitatur: posteriorem autem de subscriptione nusquam video reprehendi. Hanc in Gundulfi villa non accepit per Wenilonem, sed ampliorem secundam & paulò distinctiorem. Concludendum est igitur necessariò, in priore vexanda modò versari Remensem, mox ad posteriorem transiturum. Sed & agnoscendum simul priorem eandem mutilam & imperfectam ad nos peruenisse: & fortasse amanuenses parum accuratos retulisse in posteriorem locos, qui prioris essent; ac si mauis, repertos in posteriore, à priori abrasisse. Ex aduerso autem quæ pertinerent ad posteriorem auctoritates, eas in priorem reuocasse: quæ scilicet post Nicænam Synodum emanarunt in publicum. Hanc coniecturam in re perplexa si æqui bonique consulis, Lector, iam non miraberis legem illam secularem, quâ iubetur delatori aut lingua capulari, siue præscindi, aut caput amputari, quæ magni criminis instar sæpe repetitur & amplificatur, in neutra collectionum inueniri. Quam tamen abfuisse à priore nemo dixerit, quando producta est in iudicio, & in ea iudicum vnus depositionis sententiam fundauit.

Prior valde imperfecta.

Multa igitur in eo reprehendit Hincmarus: quòd *monstruosus sit libellus, ab eo monstruosè conscriptus:* quòd sententias colligat inter se pugnantes, Euangelicæ, Apostolicæ, atque Catholicæ Fidei non consentientes: quòd Catholicorum in iis dicta corruperit: quòd Patres Nicæna Synodo anteriores ex professo selegerit: quòd mortis sententiam, & mutilationis membrorum, probauerit, quod Episcopo non licet: quòd illi nesciente Metropolitano subscripserit, & ad eandem subscriptionem clericos suos adegerit, quæ res canonibus vetatur.

[13] *Cum Cyprianus in abusionum gradibus.*] Copiam auctorum amauit ætas Hincmariana, non delectum: neque vnquam receptos vulgò librorum titulos reuocauit in dubium. Quare veteres illas Clementis,

Anacleti, & eiuscemodi Pontificum epistolas, tanquam omni fide contestatas producit. Et huic de Abusionibus libro aliquoties citato Cypriani auctoritatem adscribere non veretur: cùm tamen à melle Cypriani *doctoris suauissimi*, vt loquitur Augustinus, procul absit. Vulgò autem inscribitur liber de XII. Abusionibus seculi. Qui verò in Augustini opera intruserunt, de XII. abusionum gradibus inscripsere; qui titulus Hincmaro nostro magis arridet.

Hincmarus nimius in arguendo.

[14] *Si non est fas vt reus*, &c.] Argumentum parium concipere vult Hincmarus. Non licet Episcopo, secundùm Augustinum, in causa capitis testimonio reum opprimere; ergo nec fas est Episcopo subscribere in mortem delatoris conuicti, quod fecit, & fieri coëgit Hincmarus. At profectò longè aliud est affirmare vniuersè delatores capite minui oportere; aliud in priuatum hominem ferre testimonium, & conuictum duci iubere. Hoc vetant & Ecclesiasticæ regulæ, & exempla ex Gregorio atque Augustino petita; de priori nullum est edictum. Quamobrem grauiùs & inuidiosiùs quàm res exigat, factum istud premere mihi videtur orator.

IN CAPVT XII.

Corruptela auctorum fugienda.

Qua est hæreticorũ.

[15] VERBIS *suis imposuit immittens & superadiiciens.*] Quanta cum reuerentia & religione tractari voluerit auctores vterque Hincmarus, inde manifestum est, quòd eorum corruptelam sibi inuicem obiiciunt: & Remensis maximè, non illi tantùm, sed etiam Gotteschalco, & hæreticis omnibus. Vnde Macarium Antiochenum in Sexta Synodo eius criminis conuictum sæpe commemorat, in opere de Prædestinatione contra Gotteschalcum, vt & Felicem Vrgelitanum, Hispanum Episcopum. Quater id à Laudunensi peccatum fuisse obiicit, in duabus videlicet istis collectionibus, & in prioribus rotulis item duabus: neque video in omnibus Iunioris Hincmari apologiis, qua ratione ictum hunc caueat. Remensis autem æquo animo ferre non potest eo telo se peti, confidentérque factum pernegat, certus innocentiæ: *Per plures denique audio, te apud multos me infamare, quoniam sacras Scripturas soleam detruncare, & ad meum sensum inflectere. Quod vt pro certo adhuc credo nec in vno loco me egisse, si tamen hoc quod dicis, poteris approbare: & si hoc ad approbationem volueris ducere, ostende coram quantis, & quibus tibi libuerit; & aut patenter ostendam te mea verba bene non intelligere, aut ab aliquo illa falsata fuisse: & si fortè me, quod dicis (si tamen dicis) egisse cognouero, quantocyus corrigere procurabo.* Obseruanda correctio, *Si tamen dicis.* q. d. tam est illa criminatio à meis moribus, ab omnium opinione qui mea norunt scripta, ab omni similitudine veri remota, vt in animum

Hinc. l. 55. Cap. c. 43.

meum non possim inducere, quanquam frontem amisisti, & mendaciis in me totus suffartus es, id à te vnquam potuisse proferri. Hæc attentiùs considerare cupio, & eos qui Remensem nostrum falsarium vocant, & qui Patrum frusta ad nouitatis suæ confirmationem hinc inde corrogantes, nihil minùs quàm auctorum mentem exprimunt, & simpliciorum ignorantiæ populariter illudunt.

IN CAPVT XIV.

16 QVIA *omnes homines sui banniti fuerunt ad causas.*] Laudunensis verba sunt, *Nam præteritis ipsis diebus per bannum regium omnes mei homines in palatio retenti fuerant: ego autem solus ad mansiones Hardaici, cum vno suo clerico, & tribus laicis hominibus perrexeram.* Et aliquantò pòst: *Et nunc in proximo dum hostiliter omnes banniti fuissent in Regis seruitium; & ipse cum aliis meis venissem hominibus ad Mosomum*: cùm antè paulò narrasset: *Immo etiam cùm in palatio ad causas pro ipsis, bannus à quodam meo requireretur homine, qui inde nullum ministerium habebat, nisi quia tantummodo ad potestatem S. Mariæ* (Laudunensis Ecclesiæ) *eas me iubente reuocauerat, vt ceteri mei homines ceteras; & pro eo quòd in illa mansa intrauerat, vt bannum reuuadiaret, interpellaretur, adstitit meus pro his rebus aduocatus, qui,* &c. *Qui mox expulsus est, & cum omni violentia coëgerunt illum meum alium hominem, ad quem inde nihil pertinebat, vt bannum pro his reuuadiaret, & reuuadiato banno minati sunt quòd ad mortem illum iudicarent pro infidelitate regis, nisi præsentaliter talia vadimonia daret,* &c. Semel & paucis excutienda ista barbaries est, ne quis obex rerum gestarum cognitionem interuertat.

Hinc. Laud. ep. ad Rem. p. 610.

Bannum interpretatur Hincmarus ipse Remensis, pro nepote Laudunensi apud Regem Carolum agens, confiscationem & publicationem. *Et requisito, & non inuento aduocato illius, qui de eius capite ex prædicta causa redderet rationem, excepta Ecclesia, & Episcopij domo, ac clericorum claustro, quicquid de rebus, & facultatibus Ecclesiasticis, sibi in Episcopali ordinatione, munere Spiritus sancti, ad gubernandum & dispensandum commissis acceperat, iussione vestra per Vicecomitem ipsius pagi in bannum, quod ius linguâ Latinâ proscriptio confiscandi vocatur, est missum. Et postea, sicut audiui, per Cancellarium palatij vestri, mandastis Vicedomino, & Præposito istius Ecclesiæ, cum non modica interminatione, vt prouiderent, quatenus nullum obsequium ab Ecclesiæ ipsius hominibus, nullúmque subsidium de facultatibus Ecclesiasticis per clericum vel laicum ipse Episcopus posset habere.* Hîc habemus & bannum, & banni effectum; & ei vim similem à Rege illa-

Bannus quid.

Hinc. Rem. ep. 29. ad Carol. Reg. pro Laud. p. 317.

ram, quam citato primùm loco describit Hincmarus nepos: eo tamen discrimine, quòd hæc posterior veram habet narrationem, & culpâ Regis excita, forti & animosa auunculi actione compressa est. Illam autem Rex & Hincmarus ipse habent pro fictitia, neque in iudicio probari potuit ab auctore. Sit ergo *bannus* proscriptio & confiscatio, ius regium aduersùs infidos, *bannire*, erit proscribere, & banniti homines Laudunensis Hincmari, addicti fisco regio, vt in posterum omne Regi obsequium, Hincmaro nullum persoluant. Est etiam frequentissima in Capitularibus *banni regij* mentio, hoc est, mulctæ regi pendendæ, quæ 60. solidorum est. Hinc bannum Regis soluere, bannum componere, & similia. Et quoniam bannire aliàs, est conuocare, congregare, vt bannire exercitum, bannire ad causas, siue ad placitum, vocare in ius: inde heribannus, aut simpliciter bannus, mulcta est eorum qui sic vocanti Regi non parent. Gregorius Turon. in historia: *Chilpericus Rex de pauperibus & iunioribus Ecclesiæ, vel basilicæ, bannos iussit exigi, pro eo quòd in exercitu non ambulassent: non enim erat consuetudo, vt hi illam exoluerent functionem.*

Bannus regius. *Heribānus.* Greg. Turon. hist. Franc. l. 5. c. 26.

Quid est autem bannum reuuadiare? Wadium illâ maiorum nostrorum linguâ scimus esse pignus; & wadiare, oppignerare. Sic in additione Karoli Magni ad legem Salicam: *Liber qui se loco wadij in alterius potestatem commiserit, ibique constitutus damnum aliquod cuilibet fecerit, qui eum in locum wadij suscepit, aut damnum soluat, aut hominem in mallo* (maiore iudicio & Placito) *perductum dimittat, pendens simul debitum. propter quod eum in wadio suscepit. & qui damnum fecit, iuxta qualitatem, regi cogatur emendare.* Et in Formulis Marculfi: *Ita vt pro ipsa causa solidos tantos in pagalia* (persolutione) *nobis dare deberes: quos & in præsente pro Wadio tuo visus es transsoluisse.* Et iterum: *Hac igitur de causa iudicatum est ei ab ipso Comite, seu ab aliis illius loci pagensibus, vt illam leudem* (compositionem) *quòd sunt solidi tanti, pro suo Wadio ponere deberet. quod ita & fecit.* Reuuadiare autem interpretantur relaxare, eximere banno, affine consuetudini nostræ quâ dicimus, *auoir maindenée. faire leuer la saisie.* Sed in hoc etiam pretij aliquid interuenisse colligimus, ex Capitulari Ludouici, *vt vassi nostri, & vassi Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, & Comitum qui anno præsente in hoste* (exercitu) *non fuerunt, heribannum reuuadient, exceptis his qui propter causas necessarias, & à domno Rege, & genitore nostro Karolo constitutas, domi dimissi fuerunt.* Item paulò antè: *Vt de debito quod ad opus nostrum fuerit reuuadiatum, talis consideratio fiat, vt is qui ignoranter peccauit, non totum secundùm legem componere cogatur, sed iuxta quod possibile visum fuerit. Is verò qui tantùm mala voluntate peccauit, totam legis compositionem cogatur exsoluere.* Istiusmodi leges, quæ passim occurrunt

Wadium, Wadiare. Addit. Caroli M. ad l. Salic. n. 8. iii. 1. Marc. formul. c. 121. Ibid. c. 224. *Bannum reuuadiare.* Capitul. l. 4. c. 70. Ibid. c. 58.

currunt in Capitularibus, suadent illam banni relaxationem pretio fieri, vt mihi probabilius videatur, reuuadiare bannum, esse summam constitutam & taxatam soluere, eâque ratione bannum relaxare. Videtur istud confirmari lege Karoli Magni, *de libero homine in hostem bannito*; siue ad exercitum conuocato: *Quicunque liber homo in hostem bannitus fuerit, & venire contempserit, plenum heribannum, id est, solidos* 60. *persoluat; aut si non habuerit vnde illam summam persoluat, semetipsum pro wadio in seruitium Principis tradet; donec per tempora ipse bannus ab eo fiat persolutus, & tunc iterum ad statum libertatis suæ reuertatur.* Itaque si vera narrat Laudunēsis, iustè queritur hominem suum culpæ omnis expertem, ab ea causa penitus alienum, à Nortmanni satellitibus coactum esse vt bannum reuuadiaret, & summam ab aliis debitam persolueret.

Ibid. l. 3. c. 67.

[17] *Si Franci homines ad indicia*, &c.] Ridiculam ostendit aduersarij defensionem, qui fugam suam à Synodo, in qua legitimè conueniebatur, tegere conatur exemplo Athanasij, Pauli, Apostolorum, Christi ipsius Iudæorum inuidiam & odium declinantis. Quamuis autem hoc loco Francorum nomen nationem significet, non conditionem: quia tamen Francorum hominum, liberorum hominum, frequens in istis auctoribus memoria legitur, & nos in hac modò versamur grammatica: breuiter dicamus, si conditionem spectamus, nihil aliud esse francos, quàm liberos, & à pendendo tributo immunes. Id omnino significat Laudunensis noster de Niuino scribens ad Remensem: *Illo resultante quòd Francus esset, & vt liber se defendere vellet & quiret.* Et Remensis ad Hadrianum: *Et nos Francos non iubeat seruire, quia istud iugum sui antecessores, nostris antecessoribus non imposuerunt, & nos illud portare non possumus: qui scriptum esse in sanctis libris audimus, vt pro libertate & hereditate nostra vsque ad mortem certare debeamus.* Sic autem exponit Siffridus Presbyter in Chronicis. Cùm Valentinianus Imperator quosdam populos, qui Alani dicuntur, vincere non posset, fecit edictum, vt qui eos vincerent, decem annos à tributo liberi essent. Vnde Teutones eius gloriæ cupidi, illos strenuè delent, & inde Franci appellati sunt. Hinc *Francæ personæ*, apud Marculphum. Et in legibus Ripuariorum: *Si quis Ripuarius aduenam Francum interfecerit*, 200. *solidos culpabilis iudicetur.* Vbi & gens, & status intelligitur, atque grandi summa mulctatur; cùm Alamannus & Burgundio interfecti 160. solidis tantùm æstimentur, at Romanus aduena, non plus centum.

Francus quid.

Hincm. Laudun. ep. Fateor. p. 335.

Hincm. Rem. epist. 41. p. 695.

Siffrid. Presb. chronic. l. 1. p. 288.

Marc. Formul. c. 106.

Lex Ripuar. tit 36.

IN CAPVT XV.

[18] DICIT *enim ibi.*] Perstringitur hominis imprudentia, qui suo se gladio iugulet, dum scripto fatetur se villam Ecclesiasticam, de qua tota lis est, Regi concessisse. Quo facto bis peccauit, & quòd

Hincmari Iunioris iniqua postulatio.

eam cessionem contra canones sacros peregit; & quòd peractam, violenter irritat: Regémque, vt inuasorem bonorum Ecclesiasticorum apud Pontificem accusat, qui quòd vltro datum est acceepit, & bene volente donatore Hincmaro, in beneficium Nortmanno dedit. Ridiculè igitur post hæc gesta, cupit sibi eandem villam dari in alodem, quam antea restitutam à Rege ita potuit possidere. Alode prædium est pleno iure possessum. *Allodium hæreditas quam vendere, vel donare possim, vt mea propria.* Monet autem Hincmarus noster apud Flodoardum, cauendum esse *ne villa in alodem verteretur, & Ecclesiastica mancipia in seruos & ancillas dispertiantur:* atqui de villa Pauliaco tota quæstio est.

Alode, allodium.

IN CAPVT XVII.

Pitacium, rotula, &c.

[19] PITACIOLVM *inrationabiliter confectum.*] Pitacium, scedula, rotula, quaternio, voces sunt horum temporum syllabis magis & litteris, quàm sensibus distinctæ. Nam quod pitacium hoc loco vocatur, mera epistola est, quam describit alicubi Remensis. Quam superioribus cacapitibus *rotulam prolixam* appellauit, *pitaciolum* dixit Laudunensis, & quidem solœcissans.

Hincm. Laudun. p. 355.

Iste pitaciolus planè depromit, & aptè
Sedem appellandam liberè apostolicam.

Cui criticus auunculus:

Remens. p. 383.

Namque pitaciolum neutro dixere priores:
Et caput hoc languens, cetera fluxa docet.

Ibid. 377.

Libellum etiam suprà vocauit, vt & priorem collectionem nepotis: suam autem responsionem, hoc est, librum 55. Capitum, in ipso Indicis vestibulo, *Epistolam* dicit. Quid est autem *scedula*. nisi libellus, qualem hunc videmus in sectiones & capita diuisum? Quid quod opus de Prædestinatione vegrande tribus libris constans se *comuisisse scedulis tumultuario sermone* scribit alibi? quaternioues quoque & quaternuiunculi, quibus illi pitacio respondit, sunt epistolæ & libelli, quorum partem adhuc manibus versamus.

L. de prædest. epist. ad Regem.

Quod deinde in pitacio Laudunensis legimus *intercharaxatum*, iam est à nobis explicatum in historia Gotteschalci, & hic ipse locus in exemplum adductus. Hanc verò grammaticuli criticam adeo neglexit Remensis noster, nunquam vt *detrecto* voluerit scribere, sed expressissimè *detracto*. Denique quod ait *olim ab horno*, interpretor, longè antehac: est enim *hornus* grammaticis, præsentis anni fructus. Vt *olim ab horno*, sit diu ante præsens tempus. Habitum est autem Vermeriense Concilium in quo cœpit accusari, anno 869. istud verò Duziacense biennio pòst, anno 871.

Intercharaxatum.

Detracto. *Olim ab horno.*

[20] *Ait enim sacrum Carthaginense Concilium.*] Quia frequentissimè canonem istum habet in ore Hincmarus, & ex eo non Laudunensem tantùm, sed etiam Prudentium Tricassinum; vt aliàs videbamus, damnandum esse proclamat: illum semel proferre necesse videtur. Nam Concilium Cathaginense, secundum vulgò dictum, quod ad tempora Cælestini referunt, ad extremum confectis omnibus, subscriptionem Episcoporum rogans, sic inter cetera loquitur: *Genedius Episcopus dixit,* (erat is Concilij Præses) *Si, quod non opinamur, ab aliquo fuerint violata* (statuta Concilij) *quid statuitis, quod fieri debeat? Ab vniuersis Episcopis dictum est: Qui contra suam professionem, vel subscriptionem venerit, ipse se ab hoc cætu separabit.* Hæc verba nihil grauius quàm excommunicationem sonare videntur. Aliter tamen intelligit titulus canonis, *vt qui contra professionem ac subscriptionem suam venerit, in Concilio deponatur.* Secundùm quam expositionem refert Hincmarus verbis alijs, *ipse se honore priuabit.* Vt coniectura sit in alijs exemplaribus ita lectum fuisse: quando sibi consentientes habet Concilij sui Episcopos, & tacentem Hincmarum Laudunensem, quos in tam graui canonis mutatione mutos esse non oportuit. Ceterùm non desunt qui credant ad hoc Concilium alludere, aut communi saltem vocabulo includere, Leonem IV. inter receptos ab Ecclesia Romana canones numerantem, *Africanensium, Carthaginensium.* Quod etsi mihi nondum sit persuasum: si tamen aut admittitur, aut ab Hincmaris creditum vnquam est, eò maior illius canonis auctoritas esse debuit, quò recentiore decreto in ius canonicum erat immissum.

Canon Carthaginensis explicatur.

Concil. Carthag. 2. c. 13.

Leo 4. epist. 2. ad Episc. Britan. D. 20. c. de libellis, & D. 16. c. 11. Prima.

[21] *Quia si compulsi aliqui.*] Quod modò de varietate exemplarium dicebamus, hac Gregoriana citatione liquidò confirmatur, in qua libri nostrates excommunicationem illam ignorant, quæ ab vtroque Hincmaro sine dubitatione describitur. Eius initium rectè sic producit Iunior Hincmarus. *Si qui verò sunt qui dicunt, quia compulsus quispiam necessitate, si anathematizatus fuerit,* (aut contra ea quæ sub anathemate prohibita sunt, præsumpserit) *anathematis vinculo non tenetur, ipsi sibi testes sunt, quia Christiani non sunt.* Et paulò pòst: *Contra quos diutiùs non est disputandum, quia despiciendi per omnia, & anathematizandi sunt, vt vnde veritatem fallere se credunt, inde in peccatis suis veraciter ligentur.* Ac deinde: *Si qui sunt igitur qui sub nomine Christiano hæc, (quæ diximus errorum capitula) aut prædicare audent, aut taciti apud semetipsos tenere, hos procul dubio & anathematizauimus.* His verbis immediatè subditur: *Ex omnibus tamen capitulis,* &c. Vnde est igitur additamentum illud, quod vtrobique legimus in Hincmaris? *Eosque & ego, & omnes Catholici Episcopi, atque vniuersa Ecclesia anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt, & contraria loquuntur?* Profectò ex alio exemplari, sed non sano: cùm hæc lacinia, Gregorij stylum minimè sapiat.

Locus integer Gregorij l. 9. epist. 39.

Laudun. Collect. 1. p. 373.

Additio Laudunens.

Laudunēsis hæc delet quæ parenthesi clausimus.

IN CAPVT XVIII.

Concilij Tullensis apud Tusiacum canones.

Hincm. Laudun. ep. *De his quæ vobis*, p. 616 Tõ. 3. Cõc. Gall. p. 163.

[32] SCEDVLAM *quamdam mihi direxit.*] De scedula ista in Concilio Tullensi apud Tusiacum conscripta magna est inter Hincmarum vtrumque contentio, affirmante nepote scriptam & subscriptam à seipso, & ab aliis Episcopis: negante funditus auunculo visam esse in Concilio, & à Patribus subscriptam. Atque hic dictum suum inde credibile facit, quòd multis in partibus vitiosam subscriptionem esse demonstrat. Quæ vitia & nos ipsi legimus in eo Concilio, in tomis Conciliorum Gallicanorum. Illi tamen fidem penitus abrogare difficile est, affirmanti se quam citat scedulam ab Archiepiscopo Vesontionensi Harduico viro grauissimo accepisse, & transcripsisse. Ita res videtur extricanda, vt Synodi Tullensis apud Tusiacum nomine scripta duo prodierint, verum vnum & legitimum, opus senioris Hincmari, quod extat & legitur in tomis Conciliorum, germanam & solidam Ecclesiæ & beati Augustini de quæstionibus tum agitatis doctrinam continens, teste Dissertatore historico, vt in quarto operis libro fusiùs dictum est à nobis. Hoc agnoscit, & magnam eius partem producit Hincmarus iste iunior, ad librum 55. Capitum respondens. Sed in eo fallit, quòd epistolæ illi Synodali *ob prolixitatem* subscriptum non esse commemorat: cùm clarè testetur senior Hincmarus auctor scedulæ, *authenticam & veram diffinitionem* illam esse, *secundùm sacras leges in eadem Synodo decretam*. Quomodo autem sine subscriptione dici potuit *authentica?* Alterum scriptum, furtiuum, & adulterinum, quod *mendax, & in quibusdam sacris regulis obuians* vocat Remensis, ostentat hoc loco Laudunensis, quod incipit, *Cum in nomine Dei omnipotentis:* quod & ipsum extat. Negat tamen Archiepiscopus Hincmarus se, aut eos qui Concilio interfuerunt Episcopos, vnquam illud aut vidisse, aut audiuisse. Et tamen Episcoporum omnium & Archiepiscoporum subscripta nomina, quódque mireris, *Hincmari* ipsius *sacræ Remorum Ecclesiæ Episcopi*, præfert: & si isti credimus, nonnullorum qui eidem Synodo non interfuerunt. Habemus in Conciliis falsam hanc collectionem & subscriptionem, vt & veram epistolam Synodalem: veram autem, si quæ fuit, collectionem, & veram subscriptionem desideramus. Quibus porro *admonentibus & satagentibus* fraus illa successerit, suo loco aperuimus.

Hinc. Rem. ep. 35. p. 595.

Falsa subscriptio.

Itaque cùm duplex fuerit scriptum, & duplex item subsctiptio, ea ex parte conciliari possunt Hincmari duo. Verùm hæc superest difficultas, quòd vterque animosè contendit, vni tantùm collectioni fuisse subscriptum, Remensis, suæ prolixæ; Laudunensis, alteri *succinctiùs collectæ:* & vterque se illi Synodo interfuisse repetit, vt testi oculato,

& auctori subscriptionis credatur. Alterum sanè falli necesse est; & æquius videtur, vt pro auunculo stemus, aduersùs nepotem: non quidem studio partium, sed veritatis. Dicendum enim collectionem cum sua subscriptione à Nepote iactatam, fuisse furtim & inscijs plerisque Concilij Patribus factam; quam proinde iure optimo fictam, incognitam, mendacem appellat auunculus, habétque pro infecta. Falsi siquidem conuincitur, non solùm ex capitibus à Remensi notatis: sed etiam ex eo quòd Hincmarus ipse, qui nec vidisse, nec audiuisse protestatur, ei subscriptus legitur cum Episcopis aliis, qui idem de se confirmant, cum Remigio, Harduico, Francone, quibus præsentibus eam primùm accepit & vidit, deferente Heddone Laudunensi Præposito: qui profectò si habuissent antè cognitam, Hincmaro stuporem, & dubium omne abstersissent. Deinde, quod magni apud me ponderis est, ea scripti subscriptionísque vanitas & impostura, publicè modò audientibus octo Prouinciarum Episcopis proclamatur in Synodo, nemine omnium refragante; nemine sibi notam esse affirmante: cùm tamen præter Hincmarum Remensem, iudices hîc considant, Harduicus, Frotarius, Remigius, Archiepiscopi; Franco, Hildegarius, Aducnius, Gislebertus, Engenoldus, Episcopi, qui in fictitia illa subscriptione leguntur. Hi omnes si scripto illi in Tullensi Concilio verè subscripsissent, illa de tali scedula dicentem Hincmarum non interpellassent, & sibi oblatam, à se subscriptam breuitatis causa, iurassent? Hincmarus ipse Laudunensis, cùm stetit præsens in Synodo, eius rei mentionem non potuit inducere, & Harduicum, à quo illam acceperat, contestari, ceteros qui subscripsisse dicuntur, appellare singulatim, vt hoc pro veritate testimonium dicerent, & ex illa metropolitani sui impostura, eius fidem in reliquis æstimarent? Sit igitur hoc certum pro Remensi Hincmaro, scedulam eiuscemodi paucorum dolo fuisse confictam, Synodi Tullensis nomine & specie, in Concilio nunquam visam, longè minùs probatam: non subscripsisse plurimos Episcoporum, sed eorum nomina furtim mala manu in eam subscriptionem immissa: epistolam verò Synodalem ab Hincmaro *Archiepiscopali administratione dictatam*, vt loquitur Laudunensis, verè publicè à Synodo probatam & subscriptam fuisse. Quod igitur illi figmento, inductus à quibusdam, Ebbone scilicet Gratianopolitano & similibus, Hincmarus nepos subscripsit, contempta Synodali Epistola, iam tum ostendit, quo animo ferretur in auunculum.

IN CAPVT XX.

[a] ET *quia frater Hincmarus.*] De Carlomanni perduellione, eius complicum excommunicatione, obstinata peruicacia Laudu- *Laudunensis renuit*

excommunicationi subscribere. nensis Hincmari, excommunicationem illam æquissimam subscriptione probare refugientis, & reipsa nunquam subscribentis, nihil habeo quod addam ad ea quæ in vita Hincmari præfando retuli. Vnum tamen repetere superfluum non est, illa obstinatione cùm Regis & Metropolitani indignationem commeritum fuisse Laudunensem: tum iustissimam de rebellionis societate cum illo inita suspicionem dedisse: vt mirum non sit eodem vtrumque supplicio postea fuisse punitum.

IN CAPVT XXII.

QVANDO *fideles senioris nostri.*] Obiicit auunculo nepos factum contra canones, vt Carolomanno eiúsque satellitibus in parochia Laudunensi benedictionem, siue à criminibus quæ prædationem comitantur, absolutionem impertiret, cùm sua ipse se parochia Remensi continere debuerit. Respondet auunculus, fecisse se, neque solum, sed cum Episcopis qui tum aderant: dedisse roganribus, & pœnitentiam ostentantibus: & hoc iure factum à se, qui sit Metropolitanus, & quocunque libuerit Prouinciæ suæ loco, Concilia congregare, & canones ad disciplinam spectantes ferre possit. Quantò magis in Laudunensi parochia, Sedi Remensi per conditorem Remigium peculiariter supposita?

Carlomanni grassatio. Annal. Bertin. ad an. 871. Reconciliationem porro istam in historia non videmus, nisi volumus obscurè in ea Bertinianorum Annalium narratione contineri: *Quod audiens Carlomannus, cum suis complicibus ad Mosomum perrexit, & ipsum castellum, cum villis circumiacentibus deuastauit. Vnde quatuor missos suos fictè ad patrem suum direxit, mandans, quòd sine honoribus ad illum credens fidei suæ veniret, & Deo, & illi de quibus conuenerat satisfacere vellet. Tantùm vt de his qui cum eo erant, misericorditer tractaret, qualiter salui esse valerent.* Hîc vmbra pœnitentiæ apparet, saltem fictæ, quanquam Hincmari & Episcoporum reconciliantium nulla fiat mentio. Sequitur: *Carolus autem Rex ad eundem filium suum Carlomannum cum duobus illius missis (nam alios duos secum retinuit) Ganzelinum Abbatem, & Balduinum Comitem, ipsius Carlomanni sororium misit: mandans illi conuenientiam, quâ ad eum securè posset venire, si vellet. Ipse autem Carlomannus dolo se simulans ad patrem suum venturum, alios missos impossibilia quærentes ad eum direxit, & ipse in partes Tullenses direxit.* Verùm ab hac opinione, vt de ista grassatione perditorum hominum benedictionem illam accipiam, non leuia me abducunt, 1. Quòd historicus illos negat *à malè cœpto vel aliquantulùm destitisse*, ac datos obsides, & cessatum à deprædatione profitetur Hincmarus. 2. Illâ iniuriâ commotum Regem scribit Annalista confugisse ad Episcopos, & excommunicari satellites filij impetrasse. Atqui reconci-

latio Hincmariana illâ excommunicatione posterior nulla apparet. 3. Neque mihi placet quòd excommunicationem Annalista refert ad annum huius Concilij 871. cùm & censuram & hanc absolutionem ab hoc tempore remotiorem esse responsio Hincmari significet. Videant igitur indagatores temporum, an hæc conlocutio Karlomanni & benedictio ad primam illius rebellionem pertinere possit: post quam iterum noua molitus apud Attiniacum damnatus sit ad carcerem. Qua de re ipso eius Concilij anno sic agit Bertinianus: *Carlomannus etiam Caroli Regis filius, & plurimorum monasteriorum pater, reputatus, quoniam insidias infideliter erga patrem suum moliebatur, Abbatiis priuatus, in Syluanectensi ciuitate est custodiæ mancipatus.* Quod factum non esse prima rebellione potest inde conijci, quòd inferiùs dicitur *post præstita per duas vices sacramenta* peierasse. Notemus interim, Laudunensem Hincmarum, qui excommunicationi per auunculum dictatæ, & ab omnibus, etiam remotis, Episcopis probatæ, contumaciter ad extremum subscribere abnuit, priuatam suam in eosdem perduelles intentasse, &, vt videtur, paratam habuisse. Adeo nitimur in vetitum semper; quanquam & dolo id egisse non temerè dicatur, vt & Regi excommunicationem poscenti satisfaceret, & Carlomanno eam refugienti gratificaretur.

Annal. iidē ad an. 870.

Quòd si temporis ratio Annalibus Bertinianis hac in narratione non constat: quid dicemus de vltimo eius ad rebellandum conatu, & eum sequuta excæcatione, quum *secundùm sacrarum legum decreta pro admissis suis iudicio mortis addictus esset?* Hoc iudicium refert hic historicus ad annum 873. Annales autem Metenses, ad Synodi apud Attiniacum tempora, anno 870. minùs probabiliter. *Per idem tempus*, inquiunt, *Carolus Carlomannum filium suum oculis priuauit.* Et relata per compendium frequenti eius rebellione, & supplicio, addunt: *Orbatus itaque Ludouicum patruum suum adiit, calamitatum suarum ærumnas apud eum lugubriter deplorans. Ille miseratione motus, Absternacum Monasterium sancti Willibrordi ei ad subsidium vitæ præsentis concessit; vbi non multo pòst tempore mortuus est, & sepultus.* Hunc ipsum Carlomanni secessum ad Ludouicum Germaniæ Regem aliter narrat, & cogitatæ tum etiam defectionis plenum describit Bertinianus Annalista: *Sublatum per quosdam homines suos, consentientibus duobus pseudomonachis de Corbeio Monasterio* (in quo degebat Ratramnus) & deductum ad patruum, ab illo tandem Luitberto Archiepiscopo pascendum in Monasterio S. Albani apud Moguntiam commissum esse: eóque facto monstrasse Germanum, quantopere nepotis sui rebellionem, & fœdas depopulationes regionum execraretur. Et hæc de Carlomanno non omnino πάρεργα.

De excæcatione Carlomāni.

Annal. iidē ad an. 873.

Annal. Met. ad an. 870.

[25] *Vt secundùm formam mystici Nicæni Concilij.*] Etsi iam antea libellus

Nicænum

Concilium Mysticum. Hincm. Rem. l. 55. cap. c. 4. iste in Concilio recitatus *Mysticam Nicænam Synodum* imo & in libro 55. Capitum *Sacram & Mysticam Nicænam Synodum* appellauerit, existimo tamen epistolam de qua verba illa decerpuntur, videlicet formulam excommunicationis sociorum Carlomanni, hoc esse scriptum, ex quo sumpta est occasio exponendi, quam ob causam Mysticum Nicænum Concilium vocetur. Cuius tractatus hæc est Thesis: *Quæsitum est, vt à quibusdam mihi dictum est, cur in quodam meæ humilitatis scripto, posuerim Mysticam Nicænam Synodum.* Idẽ opusc. 58. p. 816. Cùm enim scriptum illud tota Gallia, etiam ad Lugdunenses prouincias circumlatum fuerit, credibile est illud verbi mysterium, nouitate sui, aliis stuporem, aliis risum excussisse: modestiores autem ignorantiam simpliciter professos, id fusiùs explicari rogasse: quod peculiari fecit opusculo. Atque vt hoc in vocabulo abstrusiorem doctrinam, absque vlla, vt arbitror, necessitate affectauit, ita breuiùs respondere potuit, sic loquutum esse Leonem Pontificem, ex quo non dubito quin hauserit: *Hoc etiam apud Nicæam mysticus ille Patrum numerus definiuit.* Leo epist. 78. Vt antiquiores omittam qui tale mysterium in trecentis decem & octo Patribus prædicauerunt.

[26] *Sed & Episcopi Africæ Prouinciæ.*] Celebre & multis nominibus venerandum Africæ Concilium 217. Episcoporum, in quibus Augustinus, Valentinus, Aurelius, Possidius, Alypius, & Sedis Apostolicæ Legati, Remensis Hincmarus vehementer probat laudátque; Laudunensis iuuenili leuitate contemnit & improbat: vterque ad institutum suum accommodatè. *Concilium Africanum huic simile.* Sed iure potiori senior, magnos, & antiquos Patres, eorúmque decreta veneratur. Quando autem iuuenis sciolus de illis scribit, *Nec illud Africanum Concilium contra innumerabilia Apostolicorum decreta vobiscum valebit:* & postea contemptim: *Si isti non potuerunt, quia fortè noluerunt*, nimirum canonem Nicænum do modo appellationum inuenire. *Cõtemnitur Laudun.* Hincm. Laudun. p. 618. epist. De his. Hæc, inquam, cùm de talibus ac tantis Episcopis scribit Laudunensis refractarius, non illos schismaticos facit, sed se contemptibilem & ridiculum. Interest tamen vtriusque, quod dixi, vt suam singuli de Concilio Africano sententiam tueantur, ob illius cum hoc nostro similitudinem. Nam in illo presbyter Siccensis Apiarius multorum flagitiorum reus & excommunicatus, appellat Romam: *Apiarius excommunicatus.* appellat & Hincmarus, eludendi iudicij gratiâ. Appellationem Apiarij suscipit Cælestinus Papa, & reum absoluit, iudicibus suis insultantem: suscipit & Hadrianus Hincmarum, eúmque ad se euocat, & aduenire vetitum indignatur, interim appellationis interiectæ pretextu sacra omnia & profana violantem, Regi, Metropolitano, Episcopis, Conciliis, clericis, laicis, suis, alienis importunum. Hac re permoti Patres Africani, negant sic esse appellandum, sic inconsultis ordinariis iudicibus recipiendum legitimè excommunicatum; hanc appellandi formam

formam Concilio Nicæno non contineri; postulant rerum canonem sibi ostendi, quem in exemplaribus suis non legunt; rogant Cælestinum, & *impendio deprecantur vt deinceps*, inquiunt, *ad vestras aures hinc venientes, non faciliùs admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem vltrà velitis excipere: quia hoc etiam Nicæno Concilio definitum facilè aduertet venerabilitas tua.* Duziacenses nostri appellatione illusoria negant impediri aut retardari iudicium, aut Metropolitano primæ cognitionis ius eripi: eámque in rem sibi suffragantes Nicænos, & Africanos istos canones, & plurium Pontificum Romanorum decreta producunt. Nemo vnquam veterum Africano illi Concilio Schismatis notam inussit, quia Romani Pontificis auctoritate seruata, modum appellandi, & appellationem terminandi canonibus sibi notis non congruentem mirabantur. Neque vel istud Concilium, vel Concilij præses Hincmarus Metropolitanus, eam infamiam potest incurrere: cùm saluo per omnia Apostolicæ Sedis priuilegio, de tempore solo appellationis disceptetur, & quidem animo sincero, vt effreni turbandi licentiæ frenum potentius iniiciatur. Non igitur Patres illi Schismatici, sed Apiarius, & Hincmarus perperam appellantes, contumaces sunt & rebelles. Vnum deest ad hanc similitudinem: quòd Apiarius pœnitentiâ ductus, scelera palam confessus, à prioribus iudicibus veniam petiit & exorauit, totámque illam controuersiam feliciter terminauit. Hincmarus autem obstinatâ contumaciâ, & deponi, & excæcari, & nunquam in integrum restitui meruit.

Epist. Cõc. Afric. ad Cælest.

Nullum hic schisma cogitandum.

Apiarius pœnitens.

IN CAPVT XXIV.

27 E*T quia dixit, Suadente.*] Magnum est in hoc capite momentum, & ad historiam, & ad causam. Dum enim impudentem nepotis calumniam dissipat auunculus, & scripta sua nobis offert, quæ Sirmondi editoris diligentiam fugerant, & fidem omnem iuueni tot mendaciorum conuicto eripit. Primum est, quòd eius consilio & impulsu, custodiæ mancipatus sit ad Siluacum. Id verò & constantissimè negat Remensis, & solenni Regis testimonio falsum reperitur in Concilio, & re adhuc recenti, atque adeo in ipsa doloris acerbitate, auunculum eius facti non audet insimulare Lugdunẽsis: vt patet ex eius epistola expostulatoria. Secundum est, quòd epistolas & ad Regem, & ad Hodonem Episcopum Beluacensem ab auunculo scriptas corrumpat, & inuidiosissimè interpretetur. Quæ fraus, & impostura, prolatis ipsis litteris euidentissimè reuincitur. Tertium est, quòd obstinatè declamer, Regem aduersùm se ad iracundiam concitari: cùm ex aduerso ex litteris ad Hodonem scriptis appareat, Regis animum iure cõmotum, ab ipso mitigari, próque ipso Laudunensi, licèt immerito, scribi Quar-

Hincmari Laudunensis plures in Remensem calumnia.

Hincm. Laudun. p. 341.

tum est, quòd fingat meruisse se auunculi indignationem, quòd Rothadum appellantem ad Sedem Apost. condemnari non probauerit. Hanc verò mendacem esse adulationem, patet ex eo, quòd ipse Laudunensis, in Synodo Syluanectensi, Rothadi depositioni interfuit, eámque cum ceteris sua subscriptione firmauit. Nam cùm nondum eò deuenisset audaciæ, vt hanc discordiæ rationem confingeret, sic eum alloquebatur auunculus: *Tu, si hæc dicis, non me tantum, sed & plurimos, plurimarum prouinciarum Episcopos, immo & teipsum, quod non denegas, quia & denegare non potes, comparticipem in omnibus iudicio nostro, mendaciter impetis; non videns quo te laqueo strangules.* Et mox: *Si contra regulas, inimico animo, vel aliqua cupiditate, aut gratiâ deprauatum, nobiscum te iudicasse confiteris.* Iudicauit igitur Laudunensis: séque iudicasse, perdiu non negauit. neque verò rem, & veram, & omnibus cognitam dissimulare potuit. quâ igitur fronte, modò id à se factũ negat, & hanc abruptæ amicitiæ causam obtẽdit? Quintum sequitur proximo capite, quod hoc loco studiosissimè confutat, éstque duplex: renunciari iussisse Laudunensibus, illos Episcopi sui excommunicatione non teneri; & ab ipso Sedis Apostolicæ excommunicationem pro nihilo haberi. Nemo enim maiori obseruantia Romanos Pontifices veneratus est: & Gregorij sententiam ignorare non potuit: *Vtrùm iustè an iniustè obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est: ne is qui subest, & cùm iniustè forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam, ex alia culpa mereatur.* Habebimus & inferiùs c. 27. euidentem de litteris Apostolicis calumniam.

Hincm. Rem. l. 55. cap. c. 5. p. 400.

Laudunen. p. 617.

Greg. hom. 26. in Euãg.

IN CAPVT XXV.

28 ET *Antiochena Synodus, perfectum illud esse Concilium.*] Video id sæpiusculè ab Hincmaro proferri, quod conceptis verbis in Antiochena Synodo non video. Multa quidem de Metropolitanorum dignitate, iuribúsque, sapientissimè variis canonibus decernit: sed nusquam ait, perfectum illud esse Concilium, cui Metropolitanus interfuerit. Nisi dicamus sensum canonis 20. expressisse, si non verba. Vbi legimus: *Nullis verò liceat apud se celebrare Concilia, præter eos, quibus Metropolitana videntur esse iura commissa.* Μὴ ἐξεῖναι δὲ τινας καθ' ἑαυτοὺς ποιεῖσθαι (τὰς συνόδους) ἄνευ τῶν πεπιστευμένων τὰς Μητροπόλεις. Quid etiam prohibet locum hunc iis accensere, qui exemplarium varietate mutantur?

Concil. Antioch. can. 20.

IN CAPVT XXVI.

[29] QVANDO *Apostolicæ Sedis excommunicationem.*] Etsi multa grauiáque negotia Remensem Hincmarum cum Nicolao I. Papa commiserunt, atque hic illum, agentibus æmulorum criminationibus, asperrimè non semel habuerit: de obseruantia tamen erga Sedem Apostolicam nihil vnquam remisit, neque Pontificis censuras neglexisse vllo modo probari potest. Vt ad eundem Pontificem cum omni fiducia non veritus sit scribere. *Perhibente mihi testimonium conscientia mea, licèt in aliis sim peccator: tamen in his de quibus me apud auctoritatem vestram audio denotari, non talis sum in oculis diuinis, qualis depingor in auribus humanis. De tumore namque erga Sedem Apostolicam omnium Ecclesiarum matrem ac magistram, iam apud sanctæ recordationis Sergium atque Leonem fueram denotatus: sed debitis obsequiis, cooperante Domino, quocunque se locus mihi prabuit, demonstraui quòd fidelis & deuotus, humilis quoque atque subiectus semper, in omnibus, & vbique, erga Sedem Apostolicam & eius Rectores extiterim: & modò cum tumore, quem quantùm potui ab ineunte ætate vitaui, dolositate, atque crudelitate, apud sanctam & prudentissimam simplicitatem vestram videor denotari.* Et quæ totâ illâ epistolâ ad huius modestiæ confirmationem sparsa sunt. Et alibi: *De dilecto scilicet fratre nostro Wlfado, & eius collegis, de quibus mihi summa dignitatis vestræ auctoritas, quæ sibi placuit, scripsit, nihil aliud sanctitati vestræ scribere præsumo, nisi quòd increpationes vestras non negligenter, sed diligenter suscipio, & præceptiones obedienter obaudio.* Quod & Nicolaus ipse fateri coactus, ad eum in hac ipsa Wlfadi causa scribit. *Tam ex ipsis epistolis, quàm ex verbis eiusdem venerabilis viri,* (Egilonis Archiepiscopi) *deuotionem, & supplicem patientiam tuam, quam erga Sedem Apostolicam habes, etiam nunc agnouimus.* Pontificiarum autem censurarum contemptionem in Remensi quo ex vestigio subodorari potuerit, equidem non video, qui etiam in causa Iudith, Caroli Regis filiæ, sanè impeditissima, laborare iussus, cum aliqua nisi pareret censuræ interminatione, non risit illud fulmen, quod contemptorem decuisset, sed statim cum Episcopis suis patrem & matrem illi placare contendit.

Hincmarus Rem. Sedem Apostolicã semper coluit.

Hincm. ep. 26. ad Nic.

Idem epist. 27.

Nic. ep. 9. ad Hincm. Tom. 3. Conc. Gall.

Hincm. ep. 17. ad Nic.

IN CAPVT XXVIII.

[30] ITA *fortè paruulis, quibus baptismum denegari iussit.*] De supplendo paruulorum baptismo, nihil affirmatè ponit Hincmarus, sed ad parentum solatium sub dubio humaniorem sensum obiicit; à quo

De supplendo paruulorum baptismate.

tamen in tali consessu Patrum, vt ingenuè dicam, abstinere consultius fuerat. Nam illâ nudâ propositione, & qualicunque latronis exemplo, quo credibilem facere nititur, opus Augustini ad Vincentium Victorem, ignotum sibi fuisse testatur. In quo legere debuit, *Noli credere, noli dicere infantes, antequam baptizentur, morte præuentos, peruenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum.* Quam videtur intelligere nomine *regenerationis* & *spiritus se baptizandis infundentis.* Addit Augustinus: *Exempla enim quæ te fallunt, vel de latrone, qui Christum confessus est in cruce, vel de fratre sanctæ Perpetuæ Dinocrate, nihil tibi ad huius erroris sententiam suffragantur.* Latronem tamen ex Augustino producit Hincmarus: *Latro quippe ille, quamuis potuerit iudicio diuino inter eos deputari, qui martyrij confessione purgantur, tamen etiam vtrum non fuerit baptizatus ignoras.* Hoc tamen discimus ex dubio Hincmari, opinionem illam hac ætate non fuisse ab Ecclesia penitus proscriptam, modò peccatum originis non negaretur. Et nostra modò Theologia D. Thomæ assectatrix, præcisè negat quenquam posse saluari absque baptismo, vel reipsa, vel per votum suscepto, quod de Valentiniano D. Ambrosij creditur. Voti autem capaces non sunt paruuli. Sequitur ergo, vt realis baptismus, absolutâ necessitate, quam medij vocant, illis conferendus sit, si saluos esse volumus: neque vnquam tolerari potuit in Caietano, quam modò legimus in Hincmaro, sententia. Stare igitur nos oportet vetere sancti Augustini definitione: *Nulla igitur ex nostro arbitrio, præter baptismum Christi, salus æterna promittatur infantibus, quam non promittit scriptura diuina, humanis omnibus ingeniis præferenda.* Quod tamen addit eo loco, parem esse participationis Eucharistiæ necessitatem in paruulis, non æquè admittit Ecclesia.

August. l. 3. de anim. & eius orig. c. 9.

Vincentij Victoris primus error de baptismo paruulorũ.

D. Th. 3. p. q. 68. a. 2.

Caiet. in D. Th. loco cit.

August. l. de pecc. merit. & remiss. c. 23.

Ibid. c. 24.

Neque prætereunda est Hincmari hac in positione moderatio, qui præter dubium, quo illam enunciat, ait tantùm, fidem parentum vel patronorum *prodesse posse*, quâ verò tenus prosit, non explicat: ac non inuitus sic intelligi se pro paruulis finit, vt mox pro morientibus, quibus ait gratiam Dei *ad salutem prodesse.* Minorem autem salutem hîc arbitror accipi, quam illis temporibus plurimi à Regno cælorum distinguebant, vt in historiæ Gottescalci libro quinto notabamus, vitam diuturnitate æternam, tranquillitate doloris omnis expertem, deliciis quibusdam diffluentem, supremæ beatitudini citimam, sed ab ea diuersam. Huc transferri credebant etiam adultos flammâ purgatoriâ decoctos, sed inferioris meriti, quàm vt ante iudicium extremum ad Dei intuitum admittendi viderentur. Quod Hincmarus licèt de infantibus absque baptismate, & morientibus absque viatico munere non exprimat hoc loco, non dubito tamen quin *salutis* nomine intelligat. Ecclesia verò mundi inuisibilis status conditionésque certiùs nunc ex-

Quid nomine salutis Hincmarus intelligat.

plorans, etsi non iubeat ex Augustini sensu corpoream in igne inferni vexationem infantium credere, neque limbum puerorum cum indolentia auersetur: mediam tamen stationem inter regnum cælorum, & purgatorium omnino repudiat: nec in hac ipsa infantium causa patitur audiri citatus Augustinus. *In cuius regnum non intrabit, nisi qui renatus fuerit ex aqua & spiritu: nec præter regnum eius salutem ac vitam possidebit æternam:* Et mox. *Ecclesia Christi insitum tenent, præter baptismum & participationem dominicæ mensæ, non solùm non ad regnum Dei, sed nec ad salutem & vitam æternam posse quenquam hominum peruenire.* Quem errorem in Vincentio Victore longè vehementiùs coarguit, quòd is crederet, illos interim paradisum incolentes, post extremi iudicij diem in regnum cælorum intraturos: quod omnes qui tum fuerunt in Hincmari sententia de mansionum distinctione affirmare oportuit: *Noli credere, nec dicere, nec docere, aliquos eorum qui sine baptismo Christi ex hac vita emigrauerint, interim non ire in regnum cælorum, sed in paradisum, postea verò in resurrectione mortuorum etiam ad regni cælorum beatitudinem peruenire, si vis esse Catholicus. Hoc enim eis dare nec Pelagiana hæresis ausa est.* Et paulò pòst. *Ut excepto errore, quo audes à regno Dei paradisum separare; quibusdam quos reos nasci, sicut Catholicus, credis, sine baptismate mortuis, & illius reatus absolutionem, & regnum cælorum non dubites insuper polliceri: quasi contra Pelagium in originali peccato adstruendo, tunc esse possis Catholicus verus, si contra Dominum fueris in destruenda eius de baptismo sententia hæreticus nouus.*

D Th. Supplem. q. 69. a. 6. 7.

August. l. de pecc. merit. & remiss. cir.

Vincentij Victoris secūdus error.

Idem l. de anim. & eius orig. c. 13.

IN CAPVT XXX.

SCRIPSI *nempe illi inter cetera.*] Non caret temeritate & audacia, nepotis ad auunculum, iuuenis Episcopi ad Seniorem Archiepiscopum legatio, vt si redire secum vellet in gratiam, collectionem quâ censuram in clericos Laudunenses latam confutauerat, publicè damnaret, igne absumeret, séque contra ius & fas fecisse profiteretur. Quid enim grauius ab hæreticorum perniciosissimo flagitaret Ecclesia? Sed ex aduerso cùm respondet auunculus, immane sibi scelus ab eo suaderi; christianum nomen hoc facto eiurari; in schisma & anathema sic incurri; ab Episcopatu, immo ab Ecclesia proiiciendum, si tale sacrilegium auderet: cùm rem eam comparat cum Africanis illis sub Imperatorum tyrannide sacrorum librorum traditoribus: Deo gratias agit, quòd ei tentationi non assenserit: Nepotem ad pœnitentiam de perdito illo consilio excitat: hæc, inquam, omnia cùm vehementer perorat, nônne in nimiam exaggerationem, cum infinita opusculi sui gloria videtur efferri? Verùm hoc tenere nos oportet, agi de mera collectione, quæ Hincmarianum nihil admixtum haberet: eam col-

Temeraria postulatio Iunioris Hincmari.

lectionem ex ſcripturæ vtriuſque inſtrumenti, canonum, & ſummorum Pontificum locis & auctoritatibus fuiſſe conflatam: poſtulatum ſaltem indirectè, vt diuinis illis auctoritatibus falſitatem & mendacium contineri proteſtaretur, illáſque eo nomine igni traderet in æternum abolendas. Quod ſanè ſine ſacrilegio, & Chriſtianæ religionis abdicatione committi non potuit; neque iſtud ad gloriam collectoris, ſed ad debitam diuinis codicibus venerationem pertinet. Atque vtinam & omnis illa collectio, & hæc ad Laudunenſem epiſtola, cuius argumentum delibat, ad nos cum ceteris opuſculis perueniſſent, vt in huius litis cognitione certiùs pro alterutra parte verſaremur!

IN CAPVT XXXII.

Ingenium.

[32] QVOCVNQVE *ab eis conſcripta aut roborata fuerint ingenio.*] Cadentis Latinitatis vox eſt *ingenium* pro arte, machinatione, fraude etiam, & vt communiter loquimur, inuentione ſumptum: vt in Capitularibus, & Pœnitentialibus libellis videre eſt. Quâ proinde credi non debet vſus eſſe Alexander Papa, qui altero poſt Chriſtum natum ſeculo vixit. Sunt & validiores aliæ rationes, quæ vetuſtiſſimas illas Decretales primorum Pontificum epiſtolas ponunt in dubio: quia tamen ab iſtis auctoribus abſque ſcrupulo & ambiguitate recipiuntur, non immeritò citantur ab Hincmaro Iuniore, neque ſatisfacit ſenior, adulterinas appellando; ſed ea iura quæ ex illis eruuntur, antiquitate deſita, & Nicæno Concilio priora eſſe repetendo: quod antè vidimus: aut pernegando Pontificis dicta vllo modo ad propoſitum attinere, quod præſtet hoc loco. Quis autem non magnopere miretur, neutri contendentium, nemini iudicum vel audientium veniſſe in mentem, hæc ipſa quæ prolixè referuntur ex Alexandro, in Eccleſiam tum adhuc lactentem, & Gentilium tyrannide pæne ſuffocatam quadrare non poſſe? Nimirum tam incredibili veneratione Sedem Apoſtolicam coluerunt maiores noſtri, vt quicquid quo tandem cunque modo Romani Pontificis nomen præferret, prono mentis impetu indiſcuſſum complecterentur.

Decretales primorum Pontificum epiſtolæ.

IN CAPVT XXXIII.

Nepotis in auunculum calumnia.

[33] QVOD *dicit poſtea illam à me.*] Tota hæc quanta quanta eſt refutatio Laudunenſis Apologiæ, tum eius impudentiam, in coaceruandis tot ſimul mendaciis demonſtrat; tum Remenſis innocentiam, in illo falſi confidenter arguendo, plurimis eorum ſedentibus, qui res, cùm gererentur, oculis ipſi ſuis viderant. Debet autem prudenti cuilibet, quæ prima occurrit, placere narratio de profeſſione &

ſubſcriptione Laudunenſis; in qua non eſt ea, quam laudat in Cicerone Quintilianus, *callidiſſima ſimplicitatis imitatio*, qua *non ſolùm rebus ipſis vir eloquentiſſimus, ſed verbis etiam vulgaribus, & quotidianis, & arte occulta conſecutus eſt* quod voluit: ſed ipſa ſimplicitas, ab omni fuco remota, vſque ad ſermonis familiaris vilitatem, res ab Hodone, Frotario, Harduico iudicibus ſpectatas & geſtas referens: cui collata Iunioris Hincmari calumnia, ne pilum quidem veriſimilitudinis habere videtur.

Quintil. inſtitut. orat. l. 4. c. 2.

IN CONCLVSIONEM.

54 DICTA *B. Cæleſtini ad Cyrillum Epiſcopum, de Neſtorio.*] Habemus in epiſtolis Romanorum Pontificum, & in communibus Conciliorum editionibus vnicam Cæleſtini ad Cyrillum epiſtolam de Neſtorio: eiuſdem autem Cæleſtini ad Conſtantinopolitanos, & ad Synodum Epheſinam ſingulas de eodem Neſtorio. Item ad Neſtorium ipſum vnam. In quibus omnibus quatuor, locus hic inſignis ab Hincmaro citatus non reperitur. At Baronius Epheſini Concilij tractans hiſtoriam, poſteriorem adfert Cæleſtini ad Cyrillum epiſtolam *nunquam hactenus editam*, inquit, quæ teſtimonium iſtud fusè nobis exhibet. Vt hoc illuſtri exemplo confirmetur, quod iam antè monſtrauimus, aliis, & fortaſſe perfectioribus exemplaribus, quàm quæ modò verſamus, vſum eſſe Remenſem.

Epiſt. Pont. Tom. 1. Concil. general. tom. 2.

Baron. ad an. Chr. 431.

Licèt autem epiſtola Cyrilli perierit, cui tum reſpondit Cæleſtinus: facile tamen intellectu eſt, quid à Romanno ſcire cuperet Alexandrinus. Nimirum, cùm Neſtorio decem tantùm dies ad reſipiſcendum & abdicandum errorem eſſent à Romano conceſſi, quibus expletis à Catholica communione ſepararetur: dubitauit Cyrillus, an eſſet immobilis ille terminus, & irreuocabilis ſententia? an ſi poſt tranſactos illos dies pœnitentiam & fidem Catholicam profiteretur in Synodo hæreſiarcha, veniam impetrare deberet? Quam quæſtionem opportunè ad nepotis geſta traducens auunculus, dubitare ſe oſtendit, vtrùm ſi iam tandem omnium perperam factorum pœnitere volet Hincmarus, à Synodo poſſit abſolui? an veterum ſtatuta canonum, quæ illius moribus excommunicationem irrogarunt, ſacroſancta eſſe debeant, & inuiolabiliter ſeruari?

IN PARTEM CONCILII TERTIAM, quæ responsionem Episcoporum ad petitionem Regis complectitur.

DE Petitione proclamationis Regiæ iam antè diximus, quæ ad rem nostram necessaria videbantur. Neque est quòd in Episcoporum responsione diutiùs immoremur, cùm ea noui nihil ad historiam adferat; aut vllo modo confirmet, verè gesta esse ab Hincmaro, quæ Rex obiicit, quod esset statui causæ coniecturali proprium: sed tantùm, rerum veritate supposita, malè gesta esse, sacris profanísque legibus declarat: qui status qualitatis vocatur. In quo miraberis lector, nihil leue, nihil indifferens, nihil non grauissimum iudicari, vt omnibus illis nominibus, si vel vnius reum esse constiterit, damnari mereatur. Ceterùm cùm in eo scripto satis religiosè videantur antistites ad fontes, vnde auctoritates hauriunt, digitum intendere: si quando cum vulgatis codicibus eorum citatio minùs conueniet, eorum fidei committenda potiùs visa est, quàm tempus in labore inutili collocandum.

IN CAPVT IV.

Petr. Chrys. ser. 154.

55 ET *hinc ad Petrum.*] Tituli de quibus hîc loquitur Gregorius, sunt locorum, domorum prædiorum inscriptiones, dominũ suum declarantes: vt breuiter docet Petrus Chrysolog. *Dominorum prædiorum limitibus affixi tituli præloquuntur.* & Aug. in Ps. *Vbi potens aliquis inuenerit titulos suos, nonne iure rem sibi vindicat? & dicit non poneret titulos meos nisi res mea esset.* Imperatores vela, siue cortinas purpureas suspendebant; modò affiguntur insignia familiæ. Hinc tituli proscriptionis Regis iussu Ecclesiæ Laudunensis possessionibus affixi, cùm primùm Hincmaro Episcopo Rex succensuit, narrante Remensi: *vt quod antea inauditum est, titulum proscriptionis sustineat, contra decreta omnium sanctorum Episcoporũ, qui Sedi Apostolicæ præsederunt.* Immo verò antea auditum est, cùm persequens Ambrosium Iustina *de palatio decanos misit qui vela suspenderent.* Hinc tituli Cardinales in Concilio Meldensi, cui Hincmarus Remensis interfuit, *vt titulos Cardinales in vrbibus vel suburbiis constitutos Episcopi canonicè, & honestè, sine retractatione ordinent & disponant.* Ecclesias scilicet cardinum siue regionum vrbis, aut suburbij,

August. in Ps. 21.

Hincmar. epist. 29.

Ambros. epist. 33.

Cõc. Meld. can. 54.

IN QVARTAM PARTEM CONCILII,
SIVE
Acta Synodi cum Hincmaro.

IN CAPVT I.

[56] QVONIAM *isdem Hincmarus.*] In hac quarta Concilij parte res geritur, cuius præcedentia faciunt apparatum: eáque sic gesta narratur, vt omnino Synodo toti, non vni reo crimina sua tegenti, & de iniuria querenti, nemo sapiens credendum non arbitretur. Quare actorum istorum veritati, opponenda sæpe à nobis erit aut adhuc vigentis vanissima gloriatio; vel iam damnati artificiosa Proclamatio, quæ vna hactenus apud æmulos Remensis Hincmari fidem meruit: quia quod cupiunt ita narrat, vt hactenus falsi reuinci non potuerit.

Itaque vt à vocatione ad Synodum ducamus exordium, gloriatur apud auunculum nepos, *se neque Synodale vnquam aut vsquam diffugisse iudicium.* id quàm verè profiteatur, apparet. Nam in tribus Synodis accusatus, vix tandem tertiâ iudicium perfici passus est. Ad illam tertiam (quæ hæc nostra Duziacensis est) tertiò vocatus à Metropolitano, ad extremum ægrè Duziacum aduenit. Ibi positus, à legatis Synodi tertiò citatus, intrauit in Synodum, & Regis actionem in scriptis accepit, dato tempore ad respondendum. Postea cùm pueriliter procrastinaret, & inducias identidem prorogari postularet, iterum ac tertiò reuocatus per Legatos, iussus est ad Synodum regredi, vbi torquente conscientia, & animi leuitate, modò respondere noluit, modò respondit: eadem sibi obiecta modò negauit, modò confessus est. Hoc nimirum est *nullum vnquam Synodale iudicium diffugere.*

Hincm. Laudunens. ep. *Relegi.* p. 345.

[57] *Et quia quendam presbyterum.*] Haimeradi presbyteri meminit Laudunensis scribens ad auunculum. *Itaque de causa Haimeradi compresbyteri nostri, eo regulariter & canonicè audito rescribam.* Illi contra voluntatem datus erat socius Sigebertus quidam clericus, & vt credibile est, cum aliqua bonorum Ecclesiasticorum parte attributa. Id cùm grauissimè ferret Haimeradus, ad diœcesanum Episcopi sui Hincmari, cui apprimè carus erat, iudicium prouocauit, in quo sanè litem obtinere perfacile fuit. Vnde libenter Episcopus audientiam obtulit Sigeberto; vt *si iustam in postmodum se putaret habere querimoniam, loco & tempore congruo & canonico deferret.* Speciosè dictum, si sincerè. Nam si passus est iniuriam Haimeradus, quare ad hanc veram & magnam Synodum vocatus, adesse detrectat? nónne vadimonio deserto

Haimeradus presb. Laudun.

Hincmar. Laudun. ep. *Relegi.* p. 342.

ipſe ſe damnat, & qui *regulariter & canonicè* audiri velle ſimulat, regulas & canones ſibi repugnantes metuit? Fuit autem vetus illa lis, & dudum antè definita; neque priùs illam retractari poſtulauit Haimeradus, quàm ad Epiſcopatum perueniſſet Hincmarus, vt ex hoc loco diſcimus, & ſimul malam fidem tum vetera mouentis Haimeradi, tum iudicata reſcindentis Hincmari.

IN CAPVT IV.

Expenditur Proclamatio Hincm.

18 CVI *frater Hincmarus reſpondit.*] Intereſt veritatis & iuſtitiæ, vt totum iſtud caput conferas, lector, cum prima parte Proclamationis Hincmari ad Ioannem in Synodo Tricaſſina. *A Remorum Archiepiſcopo* (neque Metropolitanum ſuum vocare audet, neque vult auunculum) *ad Synodum vocatus ſum ad Duziacum* villam (pluribus & Metropolitani, & Regis litteris) *quam conſtituit hebdomada prima menſis Auguſti, & monuit me de certis cauſis paratum eſſe, ibidem vt reſponderem. Ad quam cùm feſtinaſſem* (toties venire iuſſus) *violentia hoſtili in medio itinere ſegregatus ſum ab ouibus meis: priuatus ſum & ſpoliatus omnibus rebus meis: perductus ſum ab eiſdem hoſtibus vſque ad præfatam villam.* Si quæ vis hîc eſt, non ab Hincmaro metropolitano, ſed ab ipſo Rege profecta eſt, qui tamen eius rationem reddit in Synodo. *In qua cùm conſiſterem* (in Synodo, ſex legationibus inuitatus & citatus) *iam ſtabat Rex Carolus ante ipſum Archiepiſcopum meum.* quaſi tum primùm eſſet inchoata Synodus. Atqui Regi & Hincmaro vacauerat libros ſuos publicè recitare: datæ erant Epiſcopis induciæ, vt ad ſingula Regiæ petitionis capita reſponderent; eáque item reſponſio in conſeſſu Patrum fuerat perlecta, cùm in Synodo, imò & Duziaci, nondum paruerat Laudunenſis. *Tenens in manu ſcripturam, reputans me eſſe periurum, quia Romam ſine ſua voluntate miſerim, & imputans quòd eum accuſauerim.* Ex omnibus articulis vnum deligit, quem ſcit inuidioſiſſimum, minìméque Romani ſaporis: atque illum ipſum malitioſè deprauat: *Ad quæ idem Archiepiſcopus me reſpondere iuſſit. Cui ego reſpondi, quia pro his de quibus me admonuerat in eadem Synodo eſſe paratum vt reſponderem. paratus eram ſcriptis reſpondere.* Immo verò his in actis præcisè negat ſe reſponſurum, *ad hæc quæ obiiciuntur,* & quæ legit ſcripta, non reſponſionem, ſed appellationem continent. *Quæ ſcripta præ manibus tenui: ſed ipſe non permiſit vt Synodus ſcripta mea ſuſciperet.* Legiſſe tamen hîc refertur, & inter cetera, Felicis Papæ verba de appellatione. Et ſi rotulam integram non perlegit, non à Metropolitano, ſed à Synodo interpellatus eſt, vt ad obiecta reſponderet: *Quia ſibi dari iubebat, ſed ego ſuſpecto dare nolebam.* Petita & recuſata ad eum modum ſcripta in actis iſtis non legimus: *De clerico*

Hincmar. Laudun. in 2. collect. p. 361.

autem meo, nomine Bertario, quem subitò requisiuit, sed requisitus non adfuit. Bertarium ne nominant quidem acta, sed Haimeradum. Quem & solenniter requisitum tradunt adesse recusasse: *Respondi, quia ipsi homines mecum veniebant, qui eum comprobaturi essent, si eis venire licuisset.* Huius responsionis ne apicem quidem acta præferunt. *Sed idem Archiepiscopus de his nihil me postea appellauit: sed ad accusationem Regis me respondere iterum atque iterum præcipiebat.* Hic tandem vera loquitur: in ceteris quantæ corruptelæ!

IN CAPVT V.

39 NAM *nec vnam rigam de terra.*] Minimum quid terræ non possidebat, quod diceremus vernaculè, *pas vn seul poulce de terre.* Fulcandus Abbas S. Faronis Meldensis, in eius vita: *Anathematizauit cunctos, qui ex supradicta terra aliquam fraudem facere præsumerent, vel vsque ad vnam rigam minuere.* Quò iniquius est illud Hincmari Laudunensis sacrilegium, quòd in Concilio Carthaginensi III. de nihil habentibus Episcopis & quibuscumque clericis, decernitur, vt *si quid in illo ordine nomine suo comparant, tanquam rerum dominicarum inuasionis crimine teneantur, nisi admoniti in Ecclesiam eadem ipsa contulerint.* Quantò minùs pretiosam Ecclesiæ suæ supellectilem furtim auferre, & chartas aliò asportare debuit?

Riga terræ.

Conc. Carthag. III. can. 32.

IN CAPVT VI.

40 CVM *licentia domni Regis.*] Sine qua nefas optimatibus de regno egredi, aut alios emittere. Sic enim Remensis Hincmarus causam reddens cur acta Suessionensis III. Concilij Romam missa non sint, *quia nos Metropolitani in istis regionibus non habemus potestatem, vt sine consensu, vel iussione Regis, aut nos ipsi ire, aut Coepiscopos nostros quoquam longiùs possimus dirigere.* Vnde & Hincmarus ipse per Episcopatus initia, cùm vellet Romam proficisci, à Lothario Imperatore, & Carolo Rege retentus est, *quando valde necessarius eis erat ad sopiendas, quæ tunc exortæ fuerant, perturbationes.* Cùm ergo querentem aliquando Laudunensem vidimus, quòd appellationem suam prosequi nondum potuerit, & Remensem audiuimus audacter & seriò negantem à se fuisse impeditum: censeri debet Regem tetigisse, à quo detineretur: quanquam & Rex ipse hominem rideat Romam appellantem, quò nunquam proficiscatur. Sed cùm emissarios suos clanculò, & inconsulto Rege atque Episcopis, ad Pontificem legauit, Regem accusaturos de bonorum Ecclesiasticorum inuasione: si non fortasse directè regni iura violauit, at certè contra leges Ecclesiæ peccauit,

Sine Regis licentia de regno non licet egredi.

Hincmar. Rem. epist. 26. ad Nic.

Flodoard. l. 3. c. 10.

qui ſine reclamatione ad Synodum id egit, hoc eſt, rebus quas querebatur ereptas, nondum Eccleſiaſtico iudicio in prouincia repetitis: peccauit contra caritatem, qui fraternæ correctionis gradus à Chriſto poſitos non obſeruauit: peccauit contra veritatem & iuſtitiam, qui contra ius & fas innocentem Regem falsò calumniatus eſt.

Hincmarus Rem. legitimus in hac Synodo iudex.

41 *Et poſt tãtorum ac talium virorum teſtificationem.*] Non potuit tanta calumnia pluribus & grauioribus teſtibus reuinci; rectéque iudicatum eſt à Synodo, Hincmarum Metropolitanũ legitimũ eſſe iudicem, cuius recuſandi & iudicium ſubterfugiendi nulla eſſet cauſa probabilis. Poſt hæc tamen audet ſcribere Laudunenſis in Proclamatione: *Sed & addidi, quia non ſolùm ſuſpectum, ſed manifeſtiſſimè illum infeſtum habebam. Vnde & Apoſtolicam Sedem appellaui pro amore Dei, & honore S. Petri, tam de ipſa accuſatione Regis, quàm de praiudicio, quod ab ipſo patiebar Archiepiſcopo.* Fallit in duobus: 1. quòd manifeſtiſſimè apparuit in Concilio non infeſtus, quando & ea calumnia certiſſimè diſſipata eſt, & publicè ſemper proteſtatus eſt, non expoſtulare ſe tanquam accuſatorem, ſed tanquam Sedis Metropolitanæ vindicem. Immo iam antè audierat nepos auunculum ita ſcribentem: *Ego, crede mihi, non tecum, ſed cum tuis improbabilibus moribus, & actuum motibus, de quibus te ſæpe & verbis, & litteris reprehendi, & caſtigaui, & vt doleo, dolui, diſcordiam habeo. Fac quod ſalubriter tibi cupio, & tuo conuenit miniſterio, & me praſtabilem ac placabilem in cunctis habebis.* 2 Quòd totam ſuæ appellationis inuidiam deriuat in Metropolitanum, quaſi ob ſolam eius infeſtationem, & inimicitiam, coactus ſit Romam appellare. Atqui antequam exiſterent tantæ ſimultates, in Synodo apud Vermeriam, & apud Attiniacum, appellationis ſcuto vim iudiciorum retuderat. Ac frequenter publicè conteſtatus eſt Remenſis, nihil ſe vetare, quin appellationem ſuam proſequeretur.

Hincm. l. 55. Cap. c. 39. p. 555.

IN CAPVT VII.

Iurare ad Euangelia.

42 SED *tantùm dixit, quia non fuerit ibi.*] Credo legendum *non fuerint*, vt cauſetur Laudunenſis eo iuramento non teneri, quod non tactis Euangeliis concepit. Euangelia enim hoc in ritu, qui etiamnum viget, adhiberi ſolita, quaſi Chriſto ipſi præſenti, & ſpectanti fides & reuerentia deferretur, norunt vel imperiti. Vnde in legibus Longobardorum, iurare ad Euangelia: *Si qualiſcunque cauſa inter homines liberos euenerit, & ſacramentum dandum fuerit, ſi vſque ad 20. ſolidos fuerit cauſa ipſa, aut amplius, ad Euangelia ſancta iuret, cum 12. aliis ſuis, id eſt ſacramentalibus. Quòd ſi minor cauſa fuerit, de 20. ſolidis, vſque ad 12. ſibi ſextus iuret ad arma ſacrata. Et ſi minor fuerit cauſa de 12. ſolidis, ſibi tertius iuret ad arma ſacrata.* Et inferiùs: *De-*

Leg. Longobard. l. 2. tit. 55. c. 5.

Ibid. c. 10.

bitor singulus satisfaciat ad Euangelia, vel in arma sacrata. Formulam iurisiurandi exhibet Synodus VI. CP. *Tactis propositis sacrosanctis Dei Euangeliis, Georgius Deo amabilis diaconus & Chartophylax, iurauit hoc modo. Per has sanctas scripturas, & Deum qui per eas loquutus est, omnia perscrutatus non inueni*, &c. Credit autem Hincmarus Laudunensis, non dissentiente Synodo, totam iuramenti religionem in eo contactu & præsentia Euangeliorum, aut reliquiarum, esse positam, si vanum & irritum putat esse sacramentum, à quo abfuerint Euangelia. Nec minore in errore versabantur Græci, qui concepti coram rebus non sacratis, aut purè coram hominibus iuramenti nullam vim & vinculum esse arbitrabantur. Sic enim illud Bedæ interpretor in Pœnitentiali: *Qui sciens virtutem sacramenti vel periurij, periurat in manu Episcopi, aut Presbyteri, vel altari, vel cruce consecrata, tres annos pœniteat: si verò in cruce non consecrata, annum vnum pœniteat. Si autem in manu hominis, apud Græcos nihil est.* Et alibi. *Si quis in manu laici iurauerit, apud Græcos nihil est.*

Conci. 6. œcum. act. 13. sub fin.

Beda l. de Remediis Peccat. c. 3.

Ibid. c. 9.

Quod paulò pòst addit, non habere se cum quibus se idoneum posset reddere. Hoc est, testes locupletes, quorum testimonio vel sacramento purgare se posset de criminibus obiectis. Sic in Capitulari: *Liceat ei secundùm legis ordinem cum sacramento quod posuimus, manu propria singula se idoneum facere: Et si quislibet renuerit venire, & semetipsum idoneum facere nequiuerit.* Inde dictum idoniare: *Si quis super missum dominicum cum collecta & armis venerit, & missaticum illi iniunctum contradixerit, aut contradicere voluerit, & hoc ei adprobatum fuerit, quod sciens contra missum dominicum venisset*, (quæ omnia sunt Laudunensi obiecta, & probata) *de vita componat. Et si negauerit, cum 12. suis iuratoribus se idoniare faciat:* Et alibi. *Et liceat ei prima vice per sacramentum se secundùm legem idoneare, si potuerit.* Rectè verò ibi deprehenditur vana fugitantis hominis tergiuersatio, qui magnâ stipatus suorum cateruâ, & antè monitus quibus obiectionibus esset respondendum, cùm in rem præsentem ventum est, negat sibi esse ad manum scripta, & testes, quibus se immunem faciat à crimine.

Idoneum facere.

Capitul. l. 5. c. 89.

Idoniare.

Ibid. c. 64.

Ibid. l. 4. c. 29.

43 *Vt quilibet illi quæcunque vellet obiicere.*] Nemo non videt hominem infectum ridere, & Concilio æquè ac Regi velle illudere. Quare sapienter producuntur canones, qui propter testium opportunitatem iudicium intra prouinciam fieri iubent, quos in Antonio Augustino collectos habes: præter quosdam hîc citatos. Nihilominus Hadrianus Pontifex ad Episcopos huius Synodi rescribens, idem ipsum, quod Hincmarus, postulat, fortasse ab ipso suggestum: *Rei gestæ veritatem magis inuenire cupientes, iubemus ipsum Hincmarum Laudunensem Episcopum, vestra fretum potentia, ad limina sanctorum Apostolorum, nostrámque venire præsentiam. Quo sanè veniente, veniat pariter accusator*

Non propriè iudicium Romæ retractatur.

Anton. August. Iur. canon. l. 30. tit. 7.

Hadrian. epist. 27.

idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui. Cui diuersa respondent Antistites nostri manuscripta parte eius epistolæ quæ incipit *Veniens ad nos:* cuius initium exhibet tomus 3. Conciliorum Galliæ.

Calumnia Hincmari Laudun. in Proclamat.

44 *Et quia isdem Laudunensis Hincmarus.*] Cum istis conferenda est Proclamationis ipsius narratio, & de loci vtriusque veritate absque affectu iudicandum. *Legi manibus tenens auctoritates Iulij Papæ, & Felicis Papæ.* Id iamdudum factum acta narrarunt, nisi ab obstrepente volumus repetita. *Videlicet ea quæ ipsi in eis præfigunt, de appellationibus Episcoporum, quæ mihi seruari appellando Sedem Apostolicam prostrato corpore expetij. Sed nihil horum mea petitio obtinuit. Sed neque litteræ Apostolicæ quas mihi præsentialiter dederat, quoniam me vocabant, vt procrastinando venire non differrem, si status mei iacturam sustinere non vellem, quicquam praualuerunt.* Quippe quæ Metropolitano per omnia secundùm sacros canones subiectum existere iubebant: & occasione adeundæ Sedis Apostolicæ fretum, ab ea subiectione aliorsum declinare prohibebant. Neque verò dicendæ sententiæ spatium, & perficiendi iudicij tantum fuit, vt eum de die in diem differendo, & procrastinando suatim differre cogeret. Ab hoc exemplo, de Rothado iudicare difficile non est, & ipso contra Hincmarum apud Sedem Apostolicam referente: *Mox ego in terra prouolutus orabam, & adiurabam per nomen æterni Dei, vt ab isto iudicio cessarent: mihique vt assiduè petebam, Romam proficiscendi licentiam non adimerent; tunc è vestigio tanquam in latronem, more satellitum homines in me manus iniecerunt, méque rapaciter ad carceralem duxere custodiam.*

Rothadus Suession. in Proclamat. tom. 3. Conc. Gall.

IN CAPVT IX.

Exponitur Proclamatio Hincm.

45 IN primis iterum respectandum ad Proclamationem Hincmarianam, eáque huic præsenti capiti applicanda: *Iudicium præfatus Archiepiscopus super me imposuit, vt ab Episcopali remouendus essem officio:* auditis viginti circiter Archiepiscopis & Episcopis illud decernentibus. *Sed alij gemebant flebántque, inter quos nullum merebar pati inimicum.* Quò iustius sinceriúsque illorum iudicium fuisse confitetur. *Scripta quidem ab eodem Archiepiscopo ipsis imposita manibus tenentes; sed ore proferre nolentes, inuiti vix verba singultiebant.* Tanquam de pueris loquitur, à quibus scholasticum pensum inuitis & flentibus Orbilius exigat. Etiámne Remigius Lugdunensis qui tum aberat, postea relegens & subscribens fleuit, & singultiit? *Aditum tamen ad Sedem Apostolicam minimè sperantes mihi posse denegari: vnde, saluo per omnia Sedis Apostolicæ iudicio, ipsi finem lectionis terminauere.* Quid Metropolitanus? nónne & ipse Sedis Apostolicæ priuilegium, & ius appellandi vult reformatum? Ergo si ex ea clausula rectè colliguntur alij appellationem comprobasse, quare hic solus impedisse censetur? Quantò magis si for-

mulas ceteras dictauit, eundem animi sui sensum in omnibus patefecit?

Atque vt per occasionem de hac exceptione modò dicamus: equidem mihi facilè persuadeo, additam fuisse ad singulorum sententias consilio & voluntate Metropolitani Hincmari Synodo præsidentis: quòd & eam in decretis Pontificum, & canonibus legeret, quos summopere venerabatur; & hoc ius esse Romanæ Ecclesiæ matris & magistræ Ecclesiarum publicè omni loco ac tempore prædicaret; & id iucundum fore sciret Hadriano Pontifici, in cuius epistola istud ipsum videbat expressum. Quod & euenit, rescribente ad Concilij Patres Pontifice: *Quia cùm clamaret in Synodo se ad Sedem Apostolicam velle incunctanter venire, atque in præsentia eius pro obiectis sibi ab aduersario criminibus respondere, damnationis in eum non erat proferenda sententia. Tamen sicut ipsius Concilij actionibus legitur, quoniam saluo in omnibus iudicio Sedis Apostolicæ illum ab Episcopis fuisse iudicatum asseritis, nos* &c.

Hadrian. epist. 27 ad Episc. Cōc. Duziac.

Ad sententias quod pertinet, singuli, prout cuique libitum est, accusationis capita eligunt, quorum singulorum pœnam, depositionem esse censent: quid si omnia simul vnum in cumulum conferantur? Inter quos mihi, vt ingenuè fatear, rigidissimus videtur Hodo Beluacensis, qui capitale putat, fuisse approbatam ab Hincmaro legem Imperatoriam de resecanda lingua, aut amputando capite delatoribus, si hæc eius approbatio legem tantùm vniuersè & infinitè tangebat, non autem priuatum quendam hominem in iudicio eius criminis accusatum, sententia sua premebat, aut testimonio. Quis enim nostrûm absque scrupulo non profiteatur, veneficis, exempli gratia, & sepulchrorum effossoribus iure mortis supplicium irrogari? Profectò in hac Hodonis sententia latet reconditum aliquid, quod nostram aciem fugit.

De singulorum sententiis.

Hodo rigidior.

Quòd dictas ex scripto sententias significat Proclamator, etsi acta non exprimant, credibile mihi tamen videtur, moderante Concilium Hincmaro canonum peritissimo, qui alibi inter ritus proferendæ post accusatores, reos, testes auditos, sententiæ, hunc non omittit ex legibus profanis: *Vt sententia si sine scripto dicta fuerit, nec nomen sententiæ habere mereatur. Quod legale decretum, & in passione Domini, super cuius caput posuerunt causam ipsius scriptam, & in Martyrum passionibus, quando iudicati sunt, obseruatum multoties legimus: & legatos Apostolicæ Sedis, auctoritate Leonis Papæ, Dioscorum in Chalcedonensi Concilio; & Felicem, Acacium; & Siluerium Papam, Vigilium, & ceteros Romanæ Sedis Pontifices, per scripturam, plures qui resipiscere noluerunt, legimus condemnasse.* Quòd & ab ipso in sententia dicunda fuisse obseruatum habetur inferiùs. Sic in Concilio Tricassino Ioannes Papa primùm, exinde postulatis induciis Episcopi Gallicani Lantbertum & Adalbertum Romanos tyrannos de scripto excommunicant.

Ex scriptis dicta.

Hincm. l. 55. Cap. c. 28. p. 501.

Concil. Tricass.

IN CAPVT X.

Cautio Hincmari Archiepisc.

46 *Et tunc lectæ sunt in Synodo.*] Duabus in rebus mox pronunciandæ sententiæ cauet Hincmarus Remensis. Primùm ergà iudices confidentes, vt singuli promittant eadem cum ipso iudicaturos, & eius sententiæ subscripturos. Deinde ergà Pontificem, ad quem appellatur, & acta Concilij mittenda sunt, vt absque Sedis Apostolicæ iniuria, canonum & Ecclesiarum mores sequutus, in ferenda, nonobstante appellatione, sententia, cognoscatur. Quod enim Innocentij I. Bonifacij I. Leonis magni auctoritate, hortatu, exemplo facit, probandum spectat ab Hadriano II. Et hunc ipsum locum diligenter ab ipso notari cupiunt Episcopi nostri, quem eius reprehensioni tanquam scutum obtendunt. *Vnde nunc nobis non esset necessarium excusare, si is quem nobis suffistis rescribere* (sic Papam comiter excusant) *ad locum in gestorum Synodalium serie legisset, quòd sibi antequam damnationis in Hincmarum proferretur sententia, scriptum est ita. Tunc lectæ sunt in Synodo ab Adalgario Diacono sententiæ canonum, ita eo dicente: Sardicenses canones decreuerunt.* Et quæ sequuntur ad finem auctoritatum Pontificalium.

Refer. ep. Duziac. ad Hadrian in parte edita.

De canone Sardicensi.

Verùm audito Sardicensis Concilij nomine, statim apparet erroneum in alterutris illud citantibus iudicium. Nam cùm sine fine repetat Hincmarus, se in condemnando Hincmaro Laudunensi canonibus Sardicensibus paruisse; Anastasius ex aduerso eundem Hincmarum Remensem *contra Sardicensis Concilij regulas* egisse scribat, cùm Rothadum, & ipsum *Sedis Apostolicæ iudicium appellantem, deposuit*: necesse est alterutri rationem non constare. Sanè in epistola Synodali profitentur Antistites nostri, *iuxta Ecclesiasticum morem, prout intellexerunt*, iudicasse se: quod idem rogatus Anastasius responderet de Rothadi iudicio. Eos igitur vt conciliemus, arbitror ego canones Sardicenses ab Anastasio intellectos fuisse de prima cognitione, & iudicio ante sententiam Episcoporum terminando Romæ à Pontifice: ab Hincmaro autem & Patribus Duziacensibus acceptos pro cognitione posteriori iudicium Episcopale subsequente per appellationem. Vtrius autem intelligentia meliùs Sardicensis Concilij, & decretorum Pontificalium, quæ ex Innocentio, Bonifacio, Leone citantur, mentem assequatur, ex ipsis verbis promptum est cuilibet iudicare. Potest etiam aliter exponi Anastasius, vt *depositionem* intelligat plenam & perfectam, quæ verè ab Hincmaro facta est contra Sardicensis Concilij regulas, alium in locum depositi vetantis creari Episcopum ante Romani Pontificis appellati iudicium: contra quem canonem fecit Hincmarus, qui secundum alterum egisse se credit.

Anastas. in vita Nic. I.

Concil. Sard. can. 4.

Ceterum

Ceterùm quando Rothadi mentio ex iudicij ſimilitudine inducta eſt, ex timida illa & verecunda Hincmari cautione, ſcire volentis à iudicibus, an ſuæ conſtituerint ſuffragari ſententiæ, debet ſapiens quilibet æſtimare, verène Rothadus velut tyrannum Conciliorum Hinemarum deſcripſerit, qui per vim & metum omnia perturbatè ageret. *Denique ſæpe fatus Archiepiſcopus meus, in eodem Concilio tanquam Imperator triumphans, & tanquam ſummus Eccleſiæ Pontifex decernens, ſubiugata ſuo potentatui, & oppreſſa fratrum humilitate, iam mihi intrepidè, & vt reor, impiè, iudicium depoſitionis emiſit: paruipendens quòd vlli vlterius inde eſſet rationem redditurus: & quaſi hoc nulli deberet, in ſeipſo confidens.* Hæ querimoniæ nemine contradicente Romæ auditæ, quàm procul diſſitæ ſint ab hoc Duziacenſi iudicio, in quo ſummam fuiſſe Hincmari gratiam pro Rege, pro iure Metropoleos, pro auunculis nutritoribus contra nepotes alumnos, hoc eſt, pro iure regni, Eccleſiæ, naturæ, aduersùs ingratiſſimum, & importuniſſimum mortalium contendentis, nemo non videt. Ea tamen ſi moderatiſſimè vſus eſt, quis impotentem dominatum, & vim tyrannicam in prioribus ſuſpicetur?

Calumnia Rothadi in Hincmarū.

Proclamat. Rothadi.

47 *Et omni Sacerdotali officio ſpoliatum decerno.*] Præter abrogationem Epiſcopalis officij & gradus, quam degradationem appellamus, deprimitur etiam ad laicam communionem, vt neque miſſam cantare, neque cum clericis in choro communicare poſſit. Hæc enim verba ſic interpretari ſuadet poſtulatio Synodalis epiſtolæ mox conſulendæ, quâ rogatur Pontifex, *vt non antea communioni Sacerdotali, à quâ ſeparatus eſt, reſtituatur,* quàm eius cauſa, ſi retractanda videbitur, in prouincia cognoſcatur. Huc etiam facit, quòd quando Ioannis Pontificis miſeratione, in Synodo Tricaſſina nonnihil indulgentiæ conſequutus eſt, hoc eius fautores ſtudioſè egerunt, permittente Papa, vt Miſſam cantaret, & populo publicè benediceret: quo facto nemini dubium fuit, quin communione laica ſolutus eſſet, & ad Sacerdotalem regreſſus.

Hincmarus Laudun ad laicā communionem redactus.

IN SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM.

48 OCCVRRVNT plurima hoc loco non prætermittenda, vt quæ vel ad hiſtoriam conferre, vel ex aliquorum animis ſcrupulos poſſint euellere. Ac primùm quidem vniuersè, fideliter exequi iudicantes Epiſcopos, quod Hincmaro promiſerunt. De quorum æquitate dubitari non poteſt, ſi cogitamus illorum plurimos iam anno ſuperiore in Synodo Attiniacenſi verſatos, cauſam omnem non tam cognouiſſe, quàm oculis ipſis tetigiſſe. Atque in ceteris, tres illos electos Iudices, Actardum, Rainelmum, & Ioannem Epiſcopos; quorum

tribunal proximè condemnandus effugit. Quid quòd iam antè singuli sententiam dixerant.; neque aliud Synodi Præses Hincmarus pœnæ imposuit omnibus Rei criminibus in vnum collatis, quàm quod de singulis decreuerant. Quæ res & Hincmari Metropolitani moderationem, & Concilij concordiam, & iudicij æquitatem mirificè commendat. In formula quoque subscriptionis notanda est diuersitas inter Episcopos, & alios inferioris ordinis clericos, etiam absentium Episcoporum legatos, quorum nullus se *iudicare* profitetur.

Remigius Lugdunensis. Iam vt ad singulares descendamus: primùm se offert Remigius, qui quia cum ceteris sententiam non dixit, ideo *non iudicans, sed relegens & consentiens subscribit.* Ne frustra nodum quæramus in scirpo, simpliciter censeri debet ab ea Synodi sessione abfuisse Remigius, quâ sententia in accusatum lata est. Quæ causa fuerit absentiæ, diuinationi relinquitur. Ceterùm in Synodo *iudicasse*, aut post Synodi sessionem *relegisse & consensisse*, æquè Synodi membrum faciunt: vt verè ad eam pertineat Remigius, qui & eodem ordine tertius in Epistola Synodali nominatur. Quamlibet ergo magnificis præconiis virtutem, sanctitatem, doctrinam, sapientiam, grauitatem Remigij extollant Gotteschalcani proceres, ea omnia pro Remensi Hincmaro, aduersùs Laudunensem hac in causa militant.

Bertulfus Treuirensis. In Bertulfo dignum est obseruatu, nepotem fuisse S. Aduentij Metensis, in Metropoli Treuirorum suffectum Theutgaudo, ob Synodi Metensis factionem à Nicolao I. excommunicato & deposito. Petente eodem Aduentio & Arnulfo, iubente Rege Carolo, ad eius consecrationem adiisse Hincmarum Episcopum Laudunensem, Hodonem Beluacensem, & Ioannem Cameracensem, omnes Hincmari Metropolitani monitis instructos, *vt à sacris regulis, nulla aut negligentia, aut præsumptione in aliquo deuiarent.* (Flodoard. l. 3. c. 21.) Eiusdem quoque Bertulfi rogatu, Hincmarus noster Remensis *Willebertum Catalaunensem misit ad ordinationem Arnoldi Tullensis Episcopi: quia eodem Bertulfo infirmitate detento, numerus Episcoporum à sacris canonibus præfixus, in ordinatione Præsulis, ei non aderat.* (Ibid.) Vt inde agnoscas qualis tandem fuerit Willebertus qui parebit inferiùs, quem suum in locum substitui rogat Archiepiscopus & Primas.

Adalardus Rothomagensis. Adalardum, quem Guntbaldi Rothomagensis olim Archiepiscopi, qui Synodo Meldensi interfuit, nepotem fuisse aiunt, recèns creatum fuisse Rothomagensem Antistitem oportet, quando apud Attiniacum anno proximè elapso Wanilo rebus gestis Laudunensis Hincmari adfuerat.

Ansegisus Senonensis. Ansegisus hic priùs Sancti Michaëlis Abbas in Bellouacensi Episcopatu, deinde Senonensis Archiepiscopus est factus anno 871. Geminam obiit legationem Romanam, alteram cùm Abbas adhuc esset;

alteram, cùm Senonensis Antistes. Vtriusque meminit Aimoinus, l. 5. c. 27. & c. 33. Pridem autem obseruauit Sirmondus perperam eum confundi cum altero antiquiore Ansegiso Abbate Lobiensi, qui Caroli Magni & Lúdouici Pij Capitula in quatuor digesta libros edidit anno 827. De eo in Archiepiscopum Senonensem consecrando, scripsit Hincmarus epistolam. Cui tamen postea, Imperatore Carolo, Galliæ primatum affectanti generosè restitit in Concilio Pontigonensi, contráque illum ad Episcopos scripsit de iure Metropolitanorum.

Flodoard. l. 3. c. 23.

Hincmar. opusc. 44.

Aduentium Metensem Episcopum sanctitatis titulo in Ecclesiasticis tabulis illustrem, causæ huius æquissimum iudicem sedisse docet Flodoardi historia, quæ narrat roganti super ea re nonnulla, respondisse Remensem: *Item pro his quæ idem Aduentius ei mandauerat de Hincmaro Laudunensi Episcopo, breuiter intimans quæ bona erga ipsum gesserit, & quæ praua ille contrà gerebat.*

S. Aduentius Metensis.

Flodoard. ibid.

Hodonem Bellouacensium Episcopum non minùs quàm Metropolitanum suum iudicem recusasset Hincmarus, si quidem eò ventum foret: vt facilè colligi potest ex Remensis expostulatione. Verùm id profectò iniuriâ. Fuit enim Hodo præclarum huius seculi lumen, siue Rempublicam spectes, siue Ecclesiam; legationibus perfunctus, frequens in Conciliis; aduersùs Græcorum errores & schisma eruditè, & ad mentem Hincmari scripsit, & colligendorum operum quæ docti è Gallia viri eadem de re componerent, prouinciam sumpsit ab Hincmaro: cuius specimen habemus in opere Ratramni, ad eundem Hincmarum per Odonem misso. Denique magni apud me momenti est, quòd eum Hincmarus pluribus epistolis consiliorum suorum participem facit, in partem rerum agendarum adsciscit, *filium carissimum sæpe vocat*, & magnis negotiis parem existimat.

Hodo Bellouacensis.

Hincmar. epist. 51.

Flodoard. ibid.

Ragenelmus siue Ragenelinus, Tornacensis simul atque Nouiomagensis Episcopus Hincmaro dicitur, pro cuius defuncti eligendo successore, ad Hugonem Abbatem scripsit, & ad Ludouicum & Karlomannum Caroli filios, vt canonicam fieri permitterent. Illum vidimus inter electos iudices Hincmaro Laudunensi datos apud Attiniacum.

Ragenelmus Tornacensis.

Idem. l. 3. c. 19. 24.

Hincmar. epist. 22. 23.

Et ipsi adiunctum Ioannem Cameracensem simul & Attrebatensem Episcopum, virum sanctitatis titulo decoratum: pro quo expulsis inuasoribus canonicè instituendo ad Guntharium Coloniensem Archiepiscopum sæpius scripsit Hincmarus. Memorat plures Hincmari epistolas Flodoardus ad Ioannem Cameracensem, quarum nulla apparet residua: nam quæ inter ceteras Hincmari epistolas modò legitur, ea nec in illo catalogo reperitur, nec simile tractat negotium. Ac licèt earum vna gratiarum referat actiones *pro beneficiis sæpe sibi ab eo im-*

S. Ioannes Cameracensis.

Flodoard. l. 3. c. 24.

Hincmar. epist. 53.

Flodoard. cit. c. 23.

pensis; alia tamen eidem Romam cogitanti recusat commendatitias dare, *quòd sine consilio Coepiscoporum litteras ei dimissorias, maximè pro re incerta dare nequiret.*

Engenoldus Pictauiēsis.

Ad hunc locum pertinet Engenoldus Pictauiensis, cuius cùm sententiam in Concilio suprà audiuerimus, & nomen in epistola Synodica lecturi simus: in hac subscriptione absque amanuensium negligentia prætermitti non potuit.

Hildebol. Suessionēsis.

Ibid.

Ad Hildeboldum Suessionensem cùm multa scripserit Hincmarus: duo præcipuè rem nostram aliquo modo tangere videntur. Prius, quòd eum, cum Waltero, Gisleberto, & Angelino Episcopis inuitauit, *vt conuenirent secum ad peragendam iussionē Papæ Ioannis inter Hedenulfum & Hincmarū Laudunenses Episcopos, cum sacrorū obseruatione canonū.* Quod interpretor, Hincmarum in Synodo Tricassina, per Papæ Ioannis commiserationem, aliqua redituum Ecclesiæ Laudunensis parte donatum, cum Hedenulfo in eadem sede confirmato partiri bona debuisse: eámque curam herciscundæ Ecclesiæ Metropolitano datam, qui Episcopos illos quatuor in consilium aduocauit, quò res æquiùs & magis canonicè conficeretur. Posterius, adeo sincerè Hildeboldi amicitiam coluisse Hincmarum, vt ille in mortis vicinia constitutus, suam ad hunc confessionem miserit, & absolui rogauerit. Sic enim historicus: *Item exhortatoriam ad eundem Hildeboldum corporis infirmitate detentum, in qua iuxta petitionem litterarum confessionis illius, absoluit eum reconciliando, licèt per absentiam corporalem.* Cuius facti exemplum aliud illustre habes, anno Concilium istud consequente, Rotberti Cenomanensis Episcopi, idem ab Episcopis in exercitu regio Andegauos obsidente constitutis, per litteras postulantis, quas cum Episcoporum responsione Concilia Gallicana exhibent.

Ib. Hincm. epist. 40.

Absolutio data absēti.

Tom. 3. Conc. Gall. p. 405.

Berardus Virdunēsis.

Democh. l. 2. c. 33.

Gall. Chr.

Berhardum Viridunensem Episcopum Democharis catalogus post Hattonem ordine trigesimum collocat: Gallia autem Christiana, eo prætermisso in eum numerum Dadonem ipsius successorem insinuat. Sed omnino inter nobilis Ecclesiæ Præsules recensendum Berhardum, si alia desint testimonia, Concilium quod videmus, euincit. Vt ex aduerso, in serie Carnutensium Antistitum, idem Demochares Gisleberti nostri oblitus est, quem Gallia Christiana pluribus Conciliis frequentatis nobilem repræsentat. Inter hæc & similia, quis mirabitur Engenoldum Pictauiensem in hoc subscribentium catalogo, nescio quâ incuriâ, desiderari?

Democh. 4. 2. cit. c. 18.

Engiluinus Parisiensis.

Porrò qui paulò antè Angelinus nominatus est ab Hincmaro, quis alius est, quàm qui hîc Engiluinus, in Pontigonensi Concilio Ingiluinus scribitur, Parisiensis Episcopus, tantæ vir probitatis atque auctoritatis, vt eum Carolus Rex à filij sui Ludouici latere nunquam voluerit discedere? Habuerat anno superiore apud Attiniacum Laudunen-

ſis Hincmarus amicum Æneam Pariſienſem, cuius conſiliis regeretur, & foueretur præſidio: iudicem modò experitur Angelinum: quia viro grauiſſimo tanta mentis leuitas, & morum perturbatio probari non potuit.

Iam alter in Biricone ordo incipit, non dicentium ſententiam, ſed ab Epiſcopis iudicata, ſubſcriptione firmantium. In iis familiam ducit Chorepiſcopus, qui neque ſic antea loquutus eſt, vt damnaret Epiſcopum, ſed vt à Metropolitano damnari ſuaderet. Non enim is erat Hincmarus, qui magnam in Synodo, cui præſidebat, auctoritatem Chorepiſcopos vſurpare fineret, quorum officium & inſtitutum nunquam magni faciendum putauit. *Sicut & quidam Epiſcopi*, inquit, *etiam à longè præcedentibus temporibus ſcandalum pro ſua quiete, & voluptatibus in Eccleſiam intromiſerunt, ordinantes Chorepiſcopos, & eis quæ ſummis Pontificibus conueniunt, agere permittentes. Quos Apoſtolica Sedes ſæpiùs reprobauit, & Apoſtolico mucrone recidit, ſicut in Decretalibus eorum, qui voluerit recenſere, inueniet. Inter quos Damaſus Papa de talibus dicit Epiſcopis. Illi, inquiens, Epiſcopi, qui talia ſibi præſumunt, videntur mihi eſſe meretricibus ſimiles*, &c.

Birico Chorepiſcopus.

Chorepiſcopi improbati. Hincmar. epiſt. 45.

Damaſi epiſtola cõtra Chorepiſcopos.

Sigloardi Archipreſbyteri meminit Flodoardus, eas enumerans epiſtolas quas ad ipſum pluribus de negotiis ſcripſit Hincmarus, quæ declarant parem Archiepiſcopo ſuo in diſciplina Eccleſiaſtica fortitudinem illi defuiſſe.

Sigloardus Archipreſbyter. Flodard. l. 3. c. 28.

Ad extremum omittendum non videtur, ſcripſiſſe Hadrianum ad Carolum Regem, Hincmarum Laudunenſem Epiſcopum *à præſulibus decem prouinciarum fuiſſe depoſitum*. Interfuerunt certè huic Concilio Epiſcopi ex Prouinciis decem, nimirum Archiepiſcopi octo cum Suffraganeis nonnullis; ac præterea Actardus ex Turonenſi prouincia, Franco ex Colonienſi. Quemadmodum in Synodo Tullenſi apud Saponarias, ante decennium & ampliùs habita, præſcriptum eſt in titulo, *Synodus duodecim Prouinciarum*, cùm in ea octo numerentur Metropolitani, & Epiſcopi præterea ex quatuor aliis prouinciis, Senonenſi, Viennenſi, Moguntinenſi, Tarentaſienſi. Sunt qui hanc Synodum octo Prouinciarum appellent, quòd prouinciarum numerum dicant ex Archiepiſcopis, qui Synodo interſunt, colligi: in hac autem noſtra non plures octo nominentur.

Hadrian. epiſt. 29. ad Carol. Reg.

IN QVINTAM CONCILII PARTEM quæ Epistolas complectitur.

IN EPISTOLAM SYNODALEM.

Actardus Synodi Legatus.

49 QVAM *per hunc fratrem & venerabilem Coepiscopum.*] Actardo Nannetensi hactenus Episcopo, bona Ecclesiastica Nortmannorum incursione magna ex parte perierant: atque is ab Hadriano Papa litteras impetrauerat, quibus aliis Carolini regni Episcopis, præcipuéquê Hincmaro commendabatur, vt si quæ forte vacaret Ecclesia, in ea collocaretur. Quid egerit Hincmarus, ipse postea narrabit. Accidit autem vt circa hæc tempora, per obitum Erhardi Archiepiscopi, destitueretur pastore illustris Ecclesia Turonensis Actardi alumna & nutrix. Hac opportunitate vtuntur Patres, vt Actardum ad Hadrianum delegent, simul acta litterásque Concilij laturum, simul à Pontifice Turonensem cathedram impetraturum.

Caroli cum Ludouico fratre colloquium. Annal. Bertin. ad an. 871.

50 *Et domnus Rex cum quibusdam Episcopis.*] Narrat annalista Bertinianus hoc anno post indictam Duziaci Synodum, Regem Carolum, petentibus nepotibus suis Ludouici fratris sui Germaniæ Regis filiis, Ludouico & Carolo, *per Viridunum obuiam illis, locuturum cum illis, perrexisse, & inde ad Synodum in Duziaco rediisse.* Et exposito Synodi successu, reuersus ad Principes hæc habet: *Prædicti quoque nepotes Regis in Duziacum venerunt ad eum, petentes vt eos cum patre suo pacificaret. Sed & missi Ludouici fratris sui ad eum venerunt, postulantes vt obuiam illi secus Traiectum Municipium ad colloquium illius veniret: sicut & fecit: ducens secum missos nepotum suorum, qui ea quæ petierunt, apud patrem suum ex illorum voce narrarent. Vbi etiam missos Karlomanni filij sui, interueniente Ludouico fratre suo, Carolus Rex audiuit; & sicut antea sub conditione suæ correctionis eum redire ad se inuitauit. Quæ inuitatio nihil profecit. In quo aliquandiu colloquio Ludouicus & Carolus immorantes, aut parum, aut nihil profecerunt.* Deo per filiorum discordiam in Ludouicum Germanum conferente, quod ipse

cum Lothario parenti optimo Ludouico Pio commodauerat.

51 *Inde vmgas ad spatas, & balteos, & calcaria.*] Miror equidem sacrilegiorum istorum voces non altiùs in hominum auribus insonuisse, vt omnes vndique aduersùs impium hominem armarentur. Atque huc maximè respectare mihi videtur Hadrianus ad Carolum Regem scribens, cùm ait *in Synodalibus litteris, Metropolitani, & Regis, nec non in libello reclamationis cleri & plebis Laudunensis, seu in libello continenti seriem gestorum Synodi, tanta turpia, tanta dicta nefanda, tantaque execranda, & auctorem suum damnantia referri, vt incredibilia ab ignorantibus videantur.* Remensem autem ad eam famam, & vulgi querelas, in rebus tantis, quæ obscuræ esse non poterant, tacuisse nemo mihi persuaserit: sed periisse potiùs increpationis eius litteras, eo non inuito, ne tanta labes ad perpetuam infamiam eius nomini adhæresceret.

Hincmari Laudunensis sacrilegium.

Hadrian epist. 29. ad Carolum.

Quid porrò sit vmga, sola nouit barbaries. Nisi vncos intelligamus vinciendis & comprimendis ensibus, balteis, calcaribus accommodatos. Hosas enim caligas dicimus apertas & solutas, quæ apud Ludouicum de la Cerda in aduersariis sacris, à Warnefrido sic describuntur. *Calcei his erant ad summum pollicem penè aperti, alternatim laqueis corrigiarum retenti; postea verò cœperunt hosis vti, super quas equitantes tubragos birreos mittebant.* Caligas solutares appellat Thuuroch in chronico Vngaro. *Corpus ipsius splendidissimum tunica Scarlatina, ac etiam caligis solutaribus, gemmis pretiosissimis contextis.* Quæ ille tubragos, alij tubrucos vocant, sic dictos ait Iuuenalis interpres, *quòd tibias braccásque tegant.*

Vmga.

Hosa quid.

Lud. de la Cerda aduers. sacr. c. 61. n. 11.

52 *Et generis diuersi ac sexus pecuniam.*] Vox insolens, & nusquam alibi mihi lecta, neque ego sexum alium in pecunia conijcere possum, quàm si aurum pro mare, argentum signatum pro femina accipias. Vide vtrum huc referri possit, quod Augustinus de Diis gentium scribit. *Pecunia dicta est Dea, quæ dat pecuniam, non omnino Pecunia Dea ipsa putata est,* Et alibi expressiùs. *Dicerem quippe noluisse illos Ioui femininum nomen imponere, nisi & in illis versibus* (Valerij Sorani) *progenitor genitrixque Deûm diceretur: & inter alia eius cognomina legerem, quod etiam Pecunia vocaretur: quam Deam inter illos munusculatios inuenimus, vt in quarto libro commemorauimus. Sed cùm & mares & feminæ habeant pecuniam, cur non & Pecunia, & Pecunius appellatus sit, sicut Rumina, & Ruminus, ipsi viderint.*

Pecunia diuersi sexus.

August. l. 4. de ciuit. c. 24.

Idem l 7. c. 11.

Iupiter Pecunia.

53 *Quod & de Rothado faceremus.*] Quid hîc facit intempestiua Rothadi mentio? & si ea inducenda est, cur tanquam de præsenti negotio agitur, & adhuc integro, licèt tot antè annis sit confectum, & Nicolaus Papa, Rothadúsque viuis excesserint? Faceremus, inquiunt,

Locus expenditur.

ſi legati Alpes tranſire poſſent. Poteſt modò Actardus cum actis huius Concilij: quidni igitur modò & illi? quid eſt autem, ſi concederetur in illis temporibus? quis ita loquitur? Fac tamen concedi. Quid conferent acta Sueſſionenſis Concilij ſub Nicolao I. ad acta Synodi Duziacenſis ſub Hadriano II? Concludendum omnino, vel intruſum eſſe hunc verſum ab ſciolo aliquo, perquàm importunè; vel ſaltem aliter conceptum fuiſſe, ad præterita tempora reſpectando. *Quod & de Rothado feciſſemus, ſi legatis noſtris facultas tranſeundi Alpes in illis temporibus conceſſa eſſet.*

Rothadi appellationem proſequenitu hiſtoria.

Quod dictum vt abducamus ab hac epiſtola, & abſolutè in ſe ſpectemus, omnino verum eſt, aut fallunt hiſtorici: nihil omiſerunt Sueſſionenſis III. Concilij antiſtites, vt damnatum à ſe Rothadum Romam appellantem mitterent, vt acta Concilij per Odonem Nicolao ſignificarent, vt Legatos ſuos facti rationem Pontifici reddituros repræſentarent. Sed quò minùs Romam tangerent, vis externa obfuit, quam fusè Bertinianus Annaliſta exponit, & nos, ad declarandam innocentiam Hincmari, ex eo deſcribimus.

Annal. Bertin. ad an. 863.

Ad annum igitur Chriſti 863. hæc habet. *Carolus VIII. Kal. Nouembris Synodum in Vermeria palatio habuit, ibique Abbatiam S. Carilephi ſuper Rotbertum Epiſcopum Cinomannicæ vrbis, qui eam per Apoſtolicam commendationem iuri ſui Epiſcopatus mancipatam tenere volebat, legaliter euindicauit.* Habes in Conciliis Gallicanis epiſtolas Nicolai Papæ complures ad diuerſos ea de lite; & earum vnam ad Hincmarum increpatoriam, quòd Monachis fauere videretur. Ita nihil vnquam impunè licuit Archiepiſcopo Remenſi. Pergit hiſtoricus. *Et Rothadum nuper depoſitum, ſicut domnus Papa ei mandauerat, cum ſuis & Epiſcoporum litteris atque Vicariis Romam miſit.* Ac deinde anno conſequente, profectionem ipſam & conatum ſub oculos ponit.

Nicol. ep. 16. tom. 3. Conc. Gall.

Annal. Bertin. cit. ad an. 864.

Carolus cum epiſtolis per Rodbertum Cenomannicæ vrbis Epiſcopum (nam Concilij legatus erat Odo Beluacenſis) *Romam, ſicut Apoſtolicus iuſſerat, Rothadum dirigit. Sed & Epiſcopi regni eius, vicarios ſuos cum Synodicis litteris de cauſa ipſius Rothadi ad Apoſtolicam Sedem mittunt, quibus Ludouicus* (Imperator) *tranſitum denegat. Ipſi autem legati tam Regis, quàm Epiſcoporum, impoſſibilitatis ſuæ cauſas Romam eundi clanculò Papæ cognitas faciunt. Rothadus ſimulata infirmitate, Veſontio, ceteris patriam repedantibus, remanet: & poſt aliorum regreſſum, per Curiam, ſuffragantibus ſibi Lothary & Ludouici Germaniæ Regis fautoribus, Ludouicum Imperatorem Italiæ adiit, quatenus ipſius ſolatio Romam valeat peruenire.* Hæc ſi verè geſta non eſſent, non ea ſimplicitate referrentur. Quæ ſi Romæ poſitus Pontificem celauit Rothadus, ſilendo veritatem prodidit.

14 *Vene-*

14 *Venerabilem denique fratrem & Coepiscopum nostrum Actardum.*] Eadem verbis pene iisdem pro Actardo postulant Hincmarus Remensis, & Rex Carolus, priuatis ad Pontificem epistolis: eáque vna videtur esse causa, vt suprà dicebamus, cur ipse præter ceteros delectus sit, qui hæc acta Romam perferret. Duo autem postulant: primum, vt ab ipso, Turonensi Ecclesiæ incardinetur, siue applicetur, addicatur; est enim ex S. Gregorio & aliis nota vox. Secundum, vt hæc per Pontificem institutio, eiusdem Ecclesiæ priuilegiis non præiudicet; néve post Actardi mortem, electionis ius illi eripiatur, tanquam ad Sedem Apostolicam semel ab Episcopis Gallicanis delatum. Prioris postulati tres afferunt rationes: quòd eum clerus populúsque Turonensis eligat, & expetat: quòd eum commendans Hadrianus ipse litteris suis simile aliquid optare & permittere sit visus: quòd iam illum pallio, velut Archiepiscopatus candidatum, decorauerit. Huic postulato prona voluntate annuit Hadrianus, *& per nostra Apostolicæ auctoritatis decretum*, inquit, *constituimus Cardinalem Metropolitanum, & Archiepiscopum Turonicæ Ecclesiæ atque prouinciæ:* eámque in rem Antheri Papæ veterem Decretalem citat de mutatione Episcoporum de ciuitate in ciuitatem. Aliis quoque litteris ad Regem, conditionem petitam admittit, vt *post eius decessum electio canonica & ordinatio à suffraganeis Episcopis eiusdem Metropoleos Turonicæ, canonicè celebretur ex more.* Eandémque Ecclesiam hostium incursionibus desolatam, *meritis gloriosissimi Confessoris christi Martini honorabilem sempérque venerabilem, & inter Gallicanas eandem vel secundam, vel tertiam prouinciam Turonensem* Caroli Regis magnificentiæ impensè commendans sic ab eo locupletari cupit & ornari, *vt non vlterius Cæsarodunum, sed Karolidonum in perpetuum vocetur.*

Postulatum Episcoporũ pro Actardo.

Hadrian. epist. 27. ad Episc. Côc. Duziac.

Antheri PP. decretalis.

Hadrian. ep. 28. & 29.

Turonensis Metropolis.

Erit tamen hac in petitione, & concessione, qui sic differat. Cur antistites Gallicani electionem, & ordinationem suam esse, conditione apposita monstrarunt, cùm Rex ipse Carolus, neque Egilonem Metropoli Senonensi datum esse, Nicolaum primum celauerit; & Wlfadum in Bituricensi Sede collocatum, ab Hadriano confirmari cupierit? Declarant enim hæc exempla, non pleno iure ordinatos fuisse tum etiam temporis, saltem Metropolitanos, à suffraganeis: sed Pontificis Romani consensum fuisse quæsitum. Ergo videtur inutilis illa conditio, quæ postulat ab Antistitum primo, vt suo iure se priuet. Respondeo, proprium hoc fuisse semper Ecclesiæ Gallicanæ, vt supremam Sedem eximiè veneraretur, præsertim istis Carolinorum Regum temporibus, vix vt quicquam vllius momenti inconsulto Pontifice moueret: neque inter eos tam iuris esset contentio, quàm caritatis paternæ in filios obsequentissimos; filiolitatis, vt dicebant, in optimum parentem. Quare electionum & ordinationum ius liberrimum bene-

De conditione ab Episcopis adhibita.

uolentiſſimis Pontificibus Romanis habebant Eccleſiæ : & iſtæ ſi quid præter ordinem accideret, ad Pontifices deuotiſſimè deferebant. Vnde Actardum incardinare ſe potuiſſe non tacent : ſed id vt ſplendidiùs, & maiori cum auctoritate fieret, perfici cupiunt à Pontifice.

Egilo Senonenſis Archiepiſcop.

Longè autem alia eſt Egilonis & Wlfadi cauſa, quæ non abſque aliqua neceſſitate Pontificibus Romanis oblata eſt. Nam Egilo ex alia aſſumptus prouincia, ad Senonenſem transferebatur, non rectè ſecundùm canones, clamante Nicolao,

Tranſlationes Epiſcoporũ non probat Pontifex.

indecorum, quin potiùs illicitum eſſe, in aliena ſtipendia quenquam irrepere, & ex tranſuerſo venientem in caſtra, inter quæ non militauit, ducatum arripere. & profitente, in animo ſibi eſſe *hanc temeritatem, & ſacrorum ſuper hoc canonum violationem familiarius in illis regionibus dilatatam, generalis decreti ſui ligone radicitus extirpare.*

Nic. ep. 54.

Hinc eſt quod Hadriano epiſtolæ iſtæ omnes inculcant, Actardum in Eccleſia Turonenſi baptizatum, nutritum, tonſum, ad Epiſcopatus ordinem per ſingulos gradus eſſe prouectum. Illam ergo diſpenſationem, eius in Eccleſiam Turonenſem tranſlatio non requirebat.

Wlfadus Bituricẽſis.

Wlfadus autem præter hanc cauſam, (Remenſis quippe clericus Bituricas migrabat) illi etiam Eccleſiæ per Regem, abſque Pontificia voluntate & diſpenſatione datus erat Epiſcopus; atque idem nondum ex toto ſuis ordinibus reſtitutus, quibus eum dudum Sueſſionenſis ſecunda Synodus exuerat.

Ep. 6. Caroli ad Nic.

Quod *minùs cautè & fixè*, nimis *maturato* factum ſe inconſulto, iure improbat Nicolaus. Actardus ex aduerſo, rogante pro eo Pontifice Hadriano, & iam pallium ipſi concedente, ad ſedem vacantem poſtulatur : neque vllo trium diſpenſationis capitum indiget.

Nic. ep. 59. ad Epiſcop. Cõc. Sueſſ.

[ss] *Genio pallij à veſtra benignitate eſt honoratus.*] In rationibus per Epiſcopos allatis, conſideratione digna mihi videtur tertia, quæ Pallium Actardo datum commemorat, è Sede Nannetenſi eiecto, nondum in vacantem vllam adſcito, verbo dicam, Epiſcopo, & quidem ſedis incertæ.

Pallium Epiſcopo conceſſum.

Talis conceſſio in epiſtola Hadriani ad ipſum legitur, dicentis ſe *decus pallij pro Dei ſolius amore concedere.* Et quidem magno priuilegio, tanquam confeſſori, & religionis cauſa exulanti, *quem inter furentium paganorum manus & gladios confeſſus es.* Et expreſſiùs poſt pauca. *Quod non aliter tibi, nec cuilibet, abſque Metropolitis concederemus, niſi multoties exilia, mare, vincula paſſo, etiam ad capitalem ſententiam frequenter tracto, teſte tuo Metropolitano, hoc tua, ad celerrima conſolationis ſolatia, tanta exigerent detrimenta; quin potiùs merita. vt videlicet habeas pro exilio & catena, Pallij ornamenta, non in tuæ Eccleſiæ perenne decretum, ſed ad tuum, certo tempore, vitæque præſentis ſpecialiter vſum.*

Hadr. ep. 6. ad Actardũ.

Actardus Confeſſor.

Quod iiſdem pæne verbis renunciat Hadrianus Concilij Sueſſionenſis Patribus, ea epiſtola qua ipſum petit in Eccleſia, *quæ forte ſuo fuerit viduata rectore, penitus incardinari.* Quare

Hadr. ep. 2.

cùm S. Gregorius ad Brunichildem Reginam ſcribat, ex priſco more duas in donando Pallio conditiones attendi, *vt honor Pallij niſi exigentibus cauſarum meritis, & fortiter poſtulanti dari non debeat*: tanta ſunt in Actardo merita, vt etiam vltro ne ſperanti quidem, nedum *fortiter poſtulanti*. dari poſſit ac debeat.

Greg. l. 7. epiſt. 5.

Ex quibus duo diſcimus, alterum, non ſolis Metropolitanis, ſed etiam inferioribus Epiſcopis concedi Pallium, quemadmodum & olim Siagrio Auguſtodunenſi datum eſt à Gregorio Magno. Et S. Aduentij in Epiſcopatu Metenſi ſucceſſor Walo Hincmarum Remenſem conſulit, *de Pallio à Sede Romana ſibi obtento, vnde Archiepiſcopus ipſius* (Treuirenſis) *litteras Papæ ſuſcipere noluit*. Quæ fuerit cauſa recuſandi, diſceremus ex Hincmaro, ſi reſponſio ſupereſſet. Alterum, tantam fuiſſe Gentilium Nortmannorum perſecutionem in Galliis, vt etiam confeſſores & martyres daret Eccleſiæ: cuiuſmodi Nouiomenſes tabulæ Immonem nobis offerunt in vrbis direptione ab Haſtingo Nortmannorum duce interfectum. Florebat autem cum Hincmaro, multiſque cum illo Synodis interfuit, atque illi primùm Cariſiacæ, in qua Gotteſchalcus luculentè tractatus eſt.

Flodoard. l. 3. c. 23.

S. Immo Nouiom. mart.

IN EPISTOLAM HINCMARI REMENSIS.

[56] IN Africano Concilio, præter epiſtolam Synodicam conuentui toti communem, priuatas etiam litteras ad Innocentium Papam dederunt ſelecti quidam Epiſcopi, Aurelius, Auguſtinus, Alypius, & alij. Quorum exemplo potuit Hincmarus Concilij præſes, & actor præcipuus, poſt epiſtolam Synodalem, quæ ſtilum eius redolet, priuatim ad Hadrianum ſcribere, & animi ſui ſenſa de Hincmaro Laudunenſi, fidenter exponere. Sed & aliæ interceſſerunt cauſæ, quæ currentem impellerent. Vna, quòd Actardus Hincmaro peculiariter commendatus erat ab Hadriano, epiſtolâ officij laudiſque pleniſſimâ. Rex igitur exigebat, vt quæ iam egerat in eius gratiam explicaret. Altera, quòd preſbyteri cuiuſdam Triſingi ab Hincmaro depoſiti cauſam cognoſcere volebat Pontifex: quam per Actardum mitti opportunitas inuitabat. Sunt igitur epiſtolæ tres partes, de ſingulis perſonis ſingulæ: de Actardo, commendatitia; de Hincmaro, expoſtulatoria; de Triſingo, exegetica.

Cur priuatim ſcribat Hincmarus.

Hadrian. epiſt. 4. ad Hincm.

[57] *Et à paganis Nortmannis, nec non & à pſeudochriſtianis.*] Facit vtramque paginam in hiſtoria Caroli Calui, Nortmannorum ſiue Danorum irruptio in Gallias, deprædatio, immanitas, quæ religione Chriſtiana, & Gallico cælo ſolóq; mirum in modum mitigata eſt. Quòd autem & Britonibus infenſus ſit Hincmarus, ea videtur eſſe ratio, quòd & primi eorum duces tyrannicè regnarunt, & Epiſcopi diuturno

Perſecutiones Nortmannorum paganorum, & Britonũ.

ſchiſmate, quod tum adhuc pereunabat cùm iſta ſcriberet, à Metropolitano ſuo diuiſi, & excommunicati, Eccleſiam malè habebant. De Nomenoio quidem duce, nota eſt Epiſtola Synodalis Concilij Turonenſis IV, quod alij Pariſienſe malunt appellare, in qua hæc inter cetera. *In quo tamen regimine qualem te exhibueris, teſtis eſt conſcientia tua, & amara querimonia diuerſarum Eccleſiarum, & afflictiones nobilium & ignobilium, diuitum & pauperum, viduarum & orphanorum, quos damnabili cupiditate, & horribili crudelitate vexaſti. Sed quia Chriſtianum nomen non penitus abieciſti.* &c. & paulo pòſt. *Cupiditate tua vaſtata eſt terra Chriſtianorum, templa partim deſtructa, partim incenſa, cum Sanctorum oſſibus ceteriſque reliquiis.* Et quæ ſequuntur. In epiſtola quoque Synodali Concilij Sueſſionenſis III. dicuntur *nomine tenus Chriſtiani, quoniam cùm ſint barbari, feritate nimia tumidi, nullis ſacris inſtitutis obediunt. Sed pro libitu inſipientiæ maleuolentiæque ſuæ cuncta peragunt.* Potiſſimum querelarum caput, & Eccleſiæ morúmque ſtrages inde fluxit, quòd eiectis legitimis Epiſcopis, alios ſuæ genris & linguæ in Sedes Epiſcopales intruſerunt, & à Turonenſi, vt diximus, Metropolitano ſuo per ſchiſma ſeparati, Dolenſem Sedem *Metropolim contra fas habere iactitarunt.* Non ſine aliarum tamen vrbium contentione, *licèt nulla memoria ſit,* inquit Nicolaus Papa, *vos in veſtra regione vllam habuiſſe Metropolitanam Eccleſiam.* In eiectis fuit Actardus, in intruſis Giſlardus: cùm huius cauſam eidem Nicolao probare per litteras conaretur Salomon Rex Britonum, hoc ab eo reſponſum tulit. *De Giſlardo autem & Actardo Epiſcopis, de quibus ſcripſiſti, multò aliter quàm tua referebat epiſtola in ſcrinio noſtro reperimus. Licèt non bene faciat Actardus, quia denuò conſecrat, quos Giſlardus in eo gradu dinoſcitur ordinaſſe: tamen Actardus inuenitur ante Giſlardum Epiſcopatus officium ſuſcepiſſe. Denique ſanctiſſimus Leo Papa, Nomenoio ſcribens, inter cetera, præcipuum virum Actardum appellat, & hunc ſanum ſapere, & ſanum docere, viuere, ac permanere denunciat: Giſlardum verò, tanquam prædicti Actardi ſedulum inuaſorem denotat.* Eadem epiſtola Leo *furem & latronem Giſlardum in Namnetica Sede* vocat, *qui viuentis (quod non licuit) locum non timuit vſurpare:* vetátque Nomenoij patrocinio regi. Ex his vides verus iſtud eſſe certamen, & iam à Patribus Sueſſionenſis III. Actardum Sedi Apoſtolicæ commendatum; neque aliud decreuiſſe Nicolaum, quàm vt cauſa vel apud Metropolitanum Turonenſem, vel Romæ apud Pontificem diſceptaretur. Rebus autem deſperatis, alia ratione iuuit Actardum Hadrianus, conuenientibus in illud humanitatis officium Epiſcopis Galliarum.

Epiſt. Syn. Conc. Tur. IV. tom. 3. Conc. Gall.

Epiſt. Syn. Concil Sueſſ. III.

Nicol. ep. 56. ad Sal.

Actardi & Giſlardi contentio.

Leo Papa.

7. q. 1. *Non furem.*

[58] *In qua vacante Eccleſia diœceſeos noſtræ.*] Duas ob cauſas negat vacanti Morinenſi Eccleſiæ incardinari potuiſſe. Prior eſt, quòd pauca quæ ſupererant ex latrocinio barbarico Nannetenſis Eccleſiæ bona,

Actardus quomodo duabus Ec-

procul inde distarent, quibus conseruandis volebat tum etiam inuigilare. Posterior, quòd per canones eum non licebat in duabus prouinciis censeri, Turonensi, ad quam Nannetes pertinent, & Remensi, ad quam Morinenses. Sed iste, meo iudicio, merus prætextus est, & prudens Hincmari cautio, in Actardi consilia solertiùs penetrantis. Videbat enim eò tendere hominem, vt conseruata Nannetensi Sede, in aliam simul immitteretur, contra canones, vetantes vni duas esse subiectas. Id consequuturum faciliùs, si Morinensi, quàm si nobiliori & locupletiori Turonensi addiceretur; qua turpe illi foret non esse contentum. quapropter Morinensi, tanquam viliore, prætermissa, modis quibus potest omnibus contendit, vt Turonensi incardinetur, eiúsque rei maximè probabiles rationes affert. Et si coniecturis agere licet, eius suasu factum facilè crediderim, vt Actardus Hetardo mortuo, sufficiendus à clero & plebe deligeretur; sibíque ipsi postulatio Regi offerenda committeretur: *quod idem Pontifex promptissimè peregit*, inquit Flodoardus. *Intimans etiam Regi de quodam clerico, qui se ingerebat, non recipiendo.* Quòd si postea, Romæ positus in sua legatione Actardus, vtramque Sedem ab Hadriano impetrauit, quod his verbis Regi significare videtur Pontifex. *Et si Namnetica contigerit Ecclesiæ ad priorem redire statum, nihil officiat ei hæc necessuaria vnitio, quam exigit Paganorum vastatio, quo minùs proprium valeat habere Pontificem*, ipsum videlicet Actardum, Ecclesiæ Turonensi iam vnitum. Illud quantùm sibi displiceat, quod antiquis repugnat canonibus, dissimulare non potest Hincmarus, vt in extemporali ad familiarem Episcopum tractatu videre est.

ecclesiis præpositus.

Flodard. l. 3. c. 21.

Hadrian. epist. 28. ad Carol.

Hincmar. epist. 45.

[17] *Apud domnum Regem obtinuit.*] Omnino legendum *obtinui*, non enim ipsa Synodus cum Episcopis & confratribus id obtinuisse dicitur. Vana ergo non fuit Hincmari promissio, sæpiùs repetita, peracto iudicio, si Romam prouocare pergeret Laudunensis, cum bona Regis & Episcoporum venia, iturum quandocunque collibitum esset. Hoc ipsum concessisse se Rex in epistola sua ad Hadrianum testatur: *Quapropter de illo vestra Pontificalis auctoritas, vt credimus, faciet, quod regulæ sacræ decernunt. Vos tamen certissimum reddimus, quia quandiu nos Deus in regni regimine conseruauerit, Episcopium Laudunense idem Hincmarus in suo regimine non habebit. Cui concessimus, quamuis non mereatur, pietatis intuitu, vt quicunque de clericis, & de familia Episcopij Laudunensis pergere vellet, licentiam haberet.* Hac igitur potestate, toties, tantis clamoribus petita, tanto ambitu impetrata, iam liber Hincmarus perurgente negotio, calente adhuc depositionis infamia, insonante Romanis auribus contemptæ hactenus, vt aiebat, appellationis iniuria, quidni properato vsus, iter expetitum, votiuum, imperatum, famæ, dignitati, corpori salutare arripuit? Cur

Hincmaro licuit appellationem prosequi.

Ep. Caroli MS. ad Hadrian

in Gallia moras cunctator importunus texuit? Quis eum non videt suo more procrastinasse, dum noua aliqua machinatione in Regem fatigatissimum, expugnata demum cæli terræque patientia, excæcationem sibi carcerémque consciscéret? Et post hæc scribere ausus est in Proclamatione septennio post: *vsque modò retentus, ad vos, & ad vestræ piissimæ serenitatis præsentiam, mox vt venire dimissus potui, protinus accessi.* Atqui duos tantùm postremos annos exegit in custodia & exilio. quid igitur post latam sententiam, & veniam factam abeundi, annis quinque tergiuersator egit in Gallia?

Proclamat. Hincmar. Laudun. & calumnia.

Quid verò interea Pontifex Hadrianus? Non satisfecit illi potestas eo modo concessa Laudunensi: qui quia iudicium retractare cupiebat, non humiles aliquas personas Hincmaro subditas, sed Episcopos Ecclesiam Gallicanam referentes voluit aduenire. At Rex, qui retractationem illam velis remisque fugiebat, in eiuscemodi legationem consentire noluit. Quod discimus ex Hincmaro ipso Remensi, ad Pontificis propositionem respondente. *De eo quod pusillitati meæ vestra rescripsit sublimitas, vt eundem Hincmarum, & alios tres Episcopos, omnium Episcoporum regni domni Caroli vicem ferentes ad Synodum Romam mitterem.* in qua nimirum de Hincmari Laudunensis causa, & Concilij Duziacensis iudicio iudicaretur. Ad hæc Remensis. *Vestra sciat auctoritas quia nec prædictum Hincmarum, nec etiam quemlibet Episcoporum diœceseos Remorum; minimè autem aliarum prouinciarum Episcopos, nisi domnus Rex illis præceperit, Romam, vel in aliquam partem, mea commendatione mittendi habeo potestatem: nec ipse ego, vltra fines regni sui, absque illius scientia progredi valeo: sicut missis vestræ Sanctitatis, coram Hodone venerabili Episcopo, & Ansegiso religioso presbytero & Abbate, quibus nostra causa sunt cognita, dixi.* Cùm in lite Rothadi de eo similiter Romam mittendo ageretur.

Pontifex mitti Episcopos cum eo postulat.

Hincmar. Rem. ep. 41.

Episcopi regno non excedunt, sine Regis licentia.

[60] *Et quia non ita se res habebat.*] Totum hunc locum dè primo Hincmari Laudunensis cum Rege Carolo congressu, & iniuria quam pertulit, quámque vicissim intulit; quæque in obiurgatoria ad Regem epistola refert Hincmarus Remensis nepotis hic sui patronus, mirificè illustrant annales Bertiniani hoc modo. *Carolus autem per curtes regias in pago Laudunensi consistentes pergens, Hincmarum Laudunensem Episcopum, nullo Episcopo suæ prouinciæ conscio, iussu vt ad causas suas, id est, ad seculare iudicium, aduocatum suum daret, pro eo quod beneficia quibusdam suis hominibus abstulit.* Quod repugnantibus Episcopis difficile sibi futurum præsagiebat, illud iis inconsultis aggressus est, vt olim Wenilo Senonensis *absque audientia Episcoporum Karlo eidem Regi reconciliatus* est. Quæ res ad constantiam & auctoritatem Episcoporum Gallicanorum declarandam, non parum conducit. *Idem autem Episcopus* (Hincmarus Laudunensis) *se reclamans, quòd relicto Eccle-*

Hincmari Laudun. cum Rege contentio.

Hincmar. epist. 29

Annal Bertin. ad an. 868.

Iidem an. 859.

siastico iudicio, non auderet seculare adire iudicium, sicut ei iussum fuerat, (à Rege) *ad locum nominatum secularis iudicij non venit: sed causas sua impossibilitatis Regi mandauit. Rex autem Carolus iubens inde quasdam iudicare etiam infames personas, quia personam prafatus Episcopus non misit, qui iuraret, quod illuc venire non posset; & quoniam aduocatum suum de se in seculari iudicio non dedit: pradictorum iudicio quicquid isdem Episcopus de rebus & facultatibus Ecclesiasticis in vsibus Episcopij specialiter habebat, proscriptum est. Sicque idem Rex ad Pistas, medio mense Augusto veniens, annua dona sua ibidem accepit: & castellum mensurans, pedituras singulas ex suo regno dedit.*

In placito mensis Augusti dona Regi data.

Hîc pugnantia videntur occurrere. Nam Regem contra ius fecisse dicunt annales, dicit & in epistola Archiepiscopus. Idem tamen hoc loco, quasi mutata in odium nepotis sententia, Regem excusat; sibi falsò nunciata fuisse profitetur; à se immeritò Regem per epistolam increpitum. Ne quid autem ad gratiam, quod abiectissimæ leuitatis est, loquutus censeatur Hincmarus: iudicij & discordiæ causam, ab iis quæ circumstant, quæque consequuntur, distinguamus necesse est. In prima enim fefellit Laudunensis, & Auunculus præpropera credulitate aduersus Regem concitatus est: in posterioribus stetit veritas, & ipsa Regi indecora. Prima quidem origo, fuerunt beneficia tantopere controuersa, Nortmanno Comiti, & quibusdam aliis erepta ab Episcopo, iussa à Rege restitui. Hæc aiebat Episcopus pertinere ad Ecclesiam, hominibus laicis concedi non debere: vim regiam, Ecclesiæ iniuriam, canonum contemptum clarè ostentabat: & auunculo persuasit, præferuido rerum legúmque Ecclesiasticarum defensori. Qui tamen re maturiùs expensa, audito iure possidentium, & vera iudicij causa, censuit imposuisse Regi sibíque Episcopum, villam Pauliacum optimo iure ad Nortmannum pertinuisse: quippe ab Episcopo ipso Regi donatam, vt eidem Nortmanno in beneficium daretur. Nec ideo proscripta eius bona, quòd seculare iudicium adire noluerit; sed quòd iniustè ablata reddere recusarit. De hoc igitur articulo verba Remensis intelligenda sunt, *quia non ita se res habebat.* Cetera vera, seculare iudicium, excusatio Episcopi, proscriptio regia, in quibus reipsa vim passus Episcopus. Qui & ipse Regem in eo grauiter offendit, quòd quo tempore querelam apud auunculum deponeret, Celsanum hominem suum, Romam, inconsulto Rege & auunculo, misit, Regem apud Papam accusatum de rerum Ecclesiasticarum peruasione.

Conciliantur auctorum dicta.

Hincm. Laudun. epist. de his pag. 609

Hæc autem initia sunt dolorum, & eius quadriennij, quod Pontifici renarrat Archiepiscopus: hic fons Conciliorum trium, in quorum postremo iamdudum versamur. Antè ergo quàm eius finem salutemus, specta lector Carolum Regem inter Hincmaros duos positum, quorum iunior æquum postulat, Ecclesiæ bona ad laicos non transfer-

Hincmari vtriusque hoc in facto comparatio.

ri: sacros homines ad secularia iudicia non compelli: res Deo dicatas non proscribi. Senior ins idem coram Rege, contra Regem fortiter tuetur; & à Rege irato omnibus orationis & auctoritatis viribus extorquet, vt titulos refigat, iudicium rescindat, bona restituat. Id facit iste salua & incolumi Regis gratia: ille in summam eius offensionem incurrit. Quæro ex te, vter prudentiùs rem gerat? vter plus prosit Ecclesiæ? Quid Regis indignationem pariat, res quæ agitur, an modus agendi? vtrius, si detur optio, te similem esse malis? Sunt tamen qui temerarium iuuenem æqualibus Episcopis omnibus præferant; qui senem Archiepiscopum aulicæ assentationis accusent.

Multa scripsit aduersus illum Remensis.

Flodoard. l.3.c.22.

Hincm. l. 55. Cap. c. 43.p.550.

[61] *Cui multa & multipliciter vt se corrigeret, scripsi.*] Cogita dilectionem Auunculi, solicitudinem Metropolitani, multiloquium Hincmari, peruicaciam Nepotis, responsiones scioli, perseuerantiam Senioris, vtriusque ingenium, crebras occasiones. Vide quid portent opera iam edita, quæ Flodoardus appellet de nomine, nondum educta è musæis. Audi nihil non promittentem verbis istis. *Væ mihi est, si non docendo, custodiendo, suadendo, increpando, mulcendo, terrendo, aliquando leniter, aliquando verò seueriùs agendo, pro viribus, & captu meo euangelizauero tibi cum aliis. .... Sanguis ergo morientis de manibus speculatoris requiritur, quia peccatum subditi, culpa præpositi, si tacuerit, reputatur. Et quia frequenter, iuxta præceptionem Domini, verbis & litteris, secretò per me, & cum aliis, te corripui, sed correptionem meam vt exoptaueram prodesse tibi non vidi, de quibus reprehendi te audio, tacere tibi non audeo ..... Mihi ergo fili, & contemptor, & tibi parces, si à contumacia cordis, & ab inconditis moribus, atque inconuenientibus actibus resipueris. Tibi & mihi parcam, quando ea quæ de te displicenda audiero, aut corrigenda in te videro, vel cognouero, non tacebo.* Et similia pleraque si attendis, immensam hac in materia scriptorum molem facilè reputabis.

Multa etiam respondit Laudunensis.

Hincm. epist 55. p. 597.

[62] *Contra quæ etiam scripta ipse multa multipliciter.*] Extant eorum pauca quædam inter Auunculi Epistolas sæpe à nobis citata. De quorum vno bene longo, quod libro quinquaginta quinque capitum opposuit, ita queritur. *Etiam tandem putaui te pigere talia exequi; cum ecce nunc Idibus Nouembris quarta Indictionis prolixissimam rotulam mendaciis & irrationabilitatibus, ac improperiis, contra veritatem & auctoritatem, repletam, mihi misisti. Et miror cur sic exfrons factus, vt de Iudæa Dominus queritur, nescis erubescere, & tibi non est nausea talia & tanta scribere, nisi quoniam iam vtilibus non es intentus, neque in necessariis occupatus.* Pergit eum officij sui admonere, sua in eum beneficia commemorare, malè ab eo gesta replicare.

Remensis altercationi

Atque hæc est, meo iudicio, postrema huius contentionis Epistola; idque significare videtur Flodoardus. *Scribit ad eum præterea multa,*

Nouissimè voluminis seriem, rememorans in eo, &c. Quam proinde alibi promisisse censendus est his verbis. *Cùm autem mihi vacauerit, succinctiùs de aliis peruersis & incompositis scriptis tuis, in quibus quædam mendaciter, quædam reprehensibiliter me reprehendendo; quædam fictè humiliter, & verè superbè scripsisti, rescribam: & in illo scripto, quia lego dixisse Dominum, iam non irascar tibi ampliùs, quantùm adhuc mihi paret, de huiusmodi altercationibus tibi scribendi finem imponam.* Vtrum ad hæc responderit Laudunensis, obscurum est. Vnum constat, fregisse constantiam Auunculi *indomabili contumacia*, vt ipse loquitur: vicisse amantissimi nutritoris caritatem, ingratissima perfidia, quæ cladibus omnibus tristior est victoria. Quare omnem hoc loco eius curam abiicit Metropolitanus, vt exclamet desperans: *Curauimus Babylonem, & non est sanata.*

finem imponit. Flodoard. l. 3. c. 22. Hincm. epist. 36. L. 55. Cap. c. 7.

[63] *Ceterum paternitatis vestræ auctoritas.*] Sequitur pars Epistolæ tertia, qua Trisingi cuiusdam ebriosi Presbyteri factum Pontifici exponitur. Erat videlicet illud de maioribus causis, quas ad sedem Apostolicam referri oportet? Inter orbis Christiani curas, & Apostolica negotia, trans Alpes currere debuit Presbyter rusticanus, vt exhalata crapula scissos compotori digitos apud Patrem Patrum, & Episcoporum Episcopum numeraret? Quid si hoc egit exemplo Hincmari Laudunensis Trisingus, quemadmodum exemplo Rothadi Metropolitanum tribunal despexit Hincmarus? Non possum autem mirari satis & laudare Archiepiscopi obedientiam, qui de Trisingi causa, leuissima, iussus scribere, in eo argumento, tanquam in hæresi Gotteschalci, & in Græcorum schismate, seriò diligentérque versatur, vsque ad Patrum & Conciliorum auctoritates producendas. Adeò nihil in Ecclesiastica disciplina tenue putat, & negligendum.

Scribit Hincmarus de Trisingo presbytero.

[64] *Contra nostrum Episcopale interdictum.*] Cùm omnibus Synodalibus conuentibus id à se vetitum profiteatur Hincmarus, nusquam tamen expressiùs scriptum reliquit, quàm in Capitulis quæ voluit à Decanis inquiri per Ecclesias. *Inquirendum si de tabernis & de comessationibus, & de familiaritate indebita mulierum se custodiant presbyteri, sicut sæpissimè interdiximus, & interdicimus. Quia ad contumeliam nostram laici me petunt, vt si euidenter cum testibus, quò negari non possit, à quoquam presbyterum in tabernis inuenerint, caballum & cappam inde eis habere liceat. Quapropter si abhinc presbyteri se de talibus non cauerint, quia diuinum non timent iudicium, temporalem illis inueniemus contumeliam, & seculare illorum incorrigibilitati adinueniemus detrimentum.* Quod ab Isaac Lingonensi iam satis indicatum videtur. *Itaque quemcunque ebrium fuisse constiterit, vt ordo patitur, 40. dierum spatio à communione statuimus submouendum, aut corporali subdendum esse supplicio.* Sunt penes nos Capitula MSS. horum temporum Walterij Episco-

Hincm. Capit. tit. 2. n. 20. Can. Isaac n. 25. Vvalter. Capit. n. 16.

Hincm. Capit. tit. 1. n. 15.

Ibid. n. 16.

Capit. Car. M. l. 5. c. 96.

Can. Isaac n. 6.

Herard. Capit. n. 43.

Cod. Afric. can. 40.

pi in Synodo Diœcesana lata, quorum decimum sextum est, *vt presbyteri, vel reliqui ordinis clerici, in tabernis non bibant, nec scurrilitatibus cachinnum mouentibus consuescant.* Quapropter Hincmarus noster presbyteros ad Kalendas simul conuenientes, iubet *peractis omnibus, qui voluerint panem cum caritate, & gratiarum actione in domo confratris sui, simul cum fratribus suis frangere, & singulos biberes accipere: maximè autem vltra tertiam vicem poculum ibi non contingere.* Additque inferiùs: *Pastos autem & comessationes, quas diuina auctoritas vetat, vbi & grauedines, & indebitæ exactiones, & turpes ac inanes lætitiæ, & rixæ, sæpe etiam, sicut experti sumus; vsque ad homicidia & odia, & dissensiones accidere solent, adeo penitus interdicimus, vt qui de cetero hoc agere præsumpserit, si presbyter fuerit, vel quilibet clericus, gradu priuetur; si laicus, vel femina, vsque ad satisfactionem separetur.* In Capitulari quoque Caroli M. vniuersè vetatur ebrietas. *Magnum malum ebrietatis, vnde omnia vitia pullulant, modis omnibus cauere præcipimus. Qui autem hoc vitare noluerit, excommunicandum eum esse decreuimus, vsque ad emendationem congruam.* Quod decretum ab Isaac Lingonensi renouatur in Canonibus. Herardus item Turonensis denunciat *ne presbyteri indiscretè domos circumeant, & comessationibus & ebrietatibus non inseruiant, ne famam malæ opinionis incurrant.* Citat & Hincmarus Canones Africanæ Ecclesiæ, tabernas clericis prohibentes. Sic illud diù prohibitum, modò etiam studiosè prohibetur ab Antistitibus; estque ex illis vitiis, quæ vetantur semper, cauentur nunquam.

FINIS.

OPVSCVLA
HINCMARI VTRIVSQVE PORRECTA CAROLO REGI APVD PISTAS

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLVIII. Indict. I. menſe Auguſto.

NVNC PRIMVM IN LVCEM EDITA ex Cod. Riuipollenſi.

Quorum indicem ſequens pagina declarat.

I. *Hincmari Remensis Episcopi Quaterniones ad Carolum Regem.*

II. *Hincmari Remensis Episcopi Rotula Carolo Regi porrecta.*

III. *Hincmari Laudunensis Episcopi Scedula Episcopis, & per eos Carolo Regi, porrecta.*

IV. *Satisfactio Hincmari Laudunensis Episcopi.*

V. *Hincmari Remensis Episcopi extemporalis Admonitio ad Regem.*

VI. *Hincmari Remensis Episcopi Epistola ad Carolum Regem.*

LECTORI S.

Quæ sit hæc appendix, & unde.

ALTERVM tibi, LECTOR ERVDITE, hîc offero & eiusdem ætatis, & Hincmariani zeli monumentum, eò gloriosius, quod in illo pro vindicandis Ecclesiæ rebus & iuribus certatur: eò iucundius, quod pro Nepote aduersus vim externam pugnat Auunculus: eò felicius, quod pace reddita beato viuere licuit victori, si quieto esse placuisset. Nouam litis veteris memoriam refricant acta eius integra, quæ debemus ego, túque humanitati Illustrissimi & Reuerendissimi D. Petri de Marca Archiepiscopi Tolosani, cuius virtute sæculum nostrum fruitur, doctrinam sequentia prædicabunt. Is vt editionem nostram Concilij à se perlectam calculo suo probare monstraret, apographum ex MS. Codice Riuipollensis apud Gotthalanos Cœnobij nobis liberaliter concessit, quo hæc opuscula cum paucis aliis continentur. Non potuit non gratissimum esse nouum illius operis πόεισμα, cui pretium à nouitate conciliari cupimus, & illustrius aliquid ad Hincmari Remensis gloriam, superiore aduersùs Nepotem actione non parum apud ignaros rerum obscuratam. Scio equidem & nouitati detractum gratiæ nonnihil, & negotij sanè nobilis cognitioni additum aliquid Epistola Hincmariana, quam cum operibus aliis in publicum emisit Sirmondus numero vigesimam nonam, quæ incipit *licet antea quàm nunc proximè*, sed adeò mutilam, ex Codice Suessionensi dedit, adeóque suo ipsius iudicio perturbatam, vt sub vero Quaternionum nomine, alio schemate à nobis oblata, meritò noua videri possit. Neque eidem nouitati apud te officiet intempestiua litis anterioris, ad posterius Concilium adiectio, si quidem ante istud pro Nepote susceptum patrocinium est, quàm actio illa contra

Tom. 2. operum Hincm. ep. 29.

Nepotem in Concilio. Est enim prompta ignorantiæ excusatio, cùm hæc Opuscula meas in manus post perfectam solùm Concilij & Notarum editionem aduenerint. Quæ res fecit, vt toto libro antea oculos ad ista non reflexerimus, neque vllam vsquam, cùm frequens opportunitas occurrerit, induxerimus mentionem. Veritas scilicet è latebris suis simul & semel tota non emergit: & post infinitam huius sæculi eruditorum curiositatem, cui felicitas obstetricata est, multa præterea supererunt antiquitatis monumenta, quæ nepotibus nostris bibliothecæ reseruant.

Cur hæc opuscula edantur in lucem.

De consilio publicandæ huius actionis si quæritur, nonne tuæ eruditioni fecero satis, si dixero, noua esse veterum scripta quæ tanto studio indagentur à doctis: gloriosum esse Remensis Hincmari facinus, qui cùm apud Baronium ob quasdam Romanorum Pontificum epistolas, & nuper apud Nouatores nostros, ob Prædestinatianum Monachum cæsum & domitum offenderit, clara cum laude notitia, meritis comparata apud plerosque indiget, vt debitum inter eximios Ecclesiæ Gallicanæ Antistites gloriæ locum postliminio recuperet? Quanti autem æstimas Ecclesiasticam historiam ex ipsis fontibus haurire, & sitientibus studiosorum animis propinare? Versor adhuc in tenebris, si quæ ad Hincmarum Remensem Archiepiscopum pertinent diligenter exposita, aut nullam aut exiguam seculi noni historiæ lucem & dignitatem adferunt.

Hæc causa quomodo ad Concilium Duziac. referatur.

Nolim autem existimes contentionem hanc cum Rege, alienam penitus esse à lite Synodali cum Hincmaro Laudunensi, vt mirum tibi sit vtramque simul à nobis produci. Quin potiùs siue tempus, siue materiam spectes, controuersiam istam, iudicij Duziacensis semen & originem non immeritò, maxima saltem ex parte, vocaueris. Illud ex subiecta materia demonstro, & eâdem operâ, quo istorum opusculorum quodque scriptum tempore sit, quo porrectum ordine aperio. Narrant Annales Bertiniani, Carolum Caluum Regem anno eius seculi 867. *ad villam quæ Bellus Pauliacus dicitur perrexisse*: tanquam scilicet Comitis Normanni beneficium. Id cùm ægrè ferret Laudunensis Episcopus,

Annal. Bertin. ad an. 867.

&

&iniuriam ſuam interpretaretur, vehementer, vt erat animo præcipiti, de recuperanda villa cogitauit, contrà nitente Comite, & regis præſidium implorante. Rex iracundia percitus in eam vim anno ſequente prorupit, quæ hanc litem facit. Eam habes ex eodem Annaliſta Bertiniano à nobis producto, tum in vita Iunioris Hincmari, tum in Notis ad Concilium: vt omittam non taceri ab Hincmaro Seniore in ipſo quaternionum limine, vt nihil neceſſe ſit hoc loco repetere. Confugit videlicet & ipſe ſtatim ad Auunculum & Patronum hactenus perpetuum iunior Epiſcopus, eiúſque animum quibus voluit querelis occupauit. Hic Senior Hincmarus vir promptus ac vehemens, & iurium Eccleſiaſticorum intrepidus aſſertor, primo impetu, calente adhuc iniuria, Nepote comite Piſtas accurrit, vbi tum Rex annua dona accipiebat à ſubditis: ſimul & Epiſcopos Regem ſequutos eo de negotio conſulturus, & illud præſens apud Regem proſequuturus. Ibi magno animo, tumultuario ſatis opere, Quaterniones prolixos admodum effudit, quos Rex ſibi oblatos non ſatis adhuc ab iracundia quietus, legere tum neglexit. Statim poſtea Rotulam ex illo multiloquio excerpſit, quæ breuitate ſua Regem ad legendum magis alliceret. Nepos interim ex Auunculi conſilio Scedulam Epiſcopis porrexit, addita ſacramenti formula, qua Regi ſatisfacere parabat. Accedunt igitur ad Carolum Regem aulicis aſſentationibus adhuc commotum Hincmarus Archiepiſcopus cum Rotula ſua, Odo Beluacenſis cum Scedula & ſatisfactione Hincmari Iunioris Epiſcopi, cæterorum Antiſtitum nomine, cauſam vnius acturi. Reſpondet iracundè Princeps, velle ſe talibus in negotijs Epiſcopos in Palatio ſæculare non Eccleſiaſticum ſubire iudicium. Sic actum apud Reges Francos prædeceſſores ſuos. Archiepiſcopus autem pro Eccleſia dicere ſemper paratus, ſimul Rotulam Regi porrigit, ſimul Extemporali Admonitione ab eius animo hanc opinionem conatur euellere. Quibus omnibus, præter bonorum aliquot reſtitutionem, impetrauit à Rege, vt eius cauſa non iam apud ſæculares, ſed apud legitimos iudices diſceptaretur. Quo facto poſtremam ſcribit Epiſtolam,

Suprà in vita Hincm. §. 4. & in notis pag. 366.

Ordo iſtorum opuſculorum.

vt lis ea pro Ecclesia sine regiæ potestatis detrimento finiatur.

Quo fine actio terminata sit.

Hîc terminatur actio quam reponimus, sed eius effecta longiùs quàm decuit producta, in tragicum iudicij Duziacensis finem desierunt. Nam villam Pauliacum recepit Laudunensis, cum regia gratia per Auunculum procurata. Sed integrè restitutam sibi negauit, & multa tanquam ad eam pertinentia per vim sibi arrogauit, contrà semper agente Normanno, & sua vindicante; quæ Rex & Senior Hincmarus ceterique Antistites iudicabant ab Episcopo *contra rationem & iustitiam, illegaliter ac inregulariter vsurpari*; de quibus per Epistolam cum Auunculo disceptat Nepos. Interim Romam mittit, qui de Rege, vt iniquo rerum Ecclesiasticarum peruasore apud Pontificem queratur. Vnde graues aduersùs illum Pontificis litteras expressit, & excussa maiestatis reuerentia, prout se dederunt occasiones *ampliùs quàm Episcopalis grauitas postulat, eundem Regem contra se excitauit*, vt loquuntur Annales sæpe citati. Quæ cùm intoleranda Carolo viderentur, hominis spiritus frangere constituit, & eum in iudicium, non iam seculare, vt Antistitum monitis cedere se monstraret, sed Ecclesiasticum vocare, anno Dominicæ Incarnationis 869. *Synodum omnium Episcoporum regni sui* VIII. *Kal. Maij secundæ indictionis apud Vermeriam condixit, quò eundem Hincmarum Episcopum vocari præcepit.* Cui postea successit Attiniacensis; quibus in duabus Comes Normannus, & villa Pauliacus vtramque paginam fecerunt: ac demum Duziacensis nostra reo funestissima.

Hincm. Laudun. ep. De his p. 611.

Annal. Bertin. ad an. 868.

Ibid. an. 869.

Quid hac in historia maximè notandum sit.

Ceterum hac in disceptatione quid primum miraberis, LECTOR, quid postremum? Aulicæ cupiditatis violentum ardorem Ecclesiæ bonis inhiantem? Indefessum Episcoporum in iis tuendis & repetendis ardorem & studium? Regum Christianissimorum in ferendis & renouandis pro ea immunitate legibus constantiam? Caroli nostri has inter leges, & repetita toties, tam solenniter sacramenta, lapsus, offensiones, vicissitudines? Hincmari Remensis, Antistitum spectatissimi pro conseruandis Ecclesiæ iuribus zelum

piè importunum, & sanctam confidentiam, cum nobili rerum humanarum inter Aulæ grandia contemptione coniunctam? Non feres patienter ingratum & leuem Hincmari Iunioris animum, qui felicitati suæ inuidens, regis gratiæ, & Auunculi patrocinio, quibus cum dignitate frui poterat, turbulentissimas inimicitias cum vtroque prætulit. Dolebis denique mecum, vt opinor, & huius contentionis, & Synodi Duziacensis historiam, ne de nomine quidem à Cæsare Baronio appellatam fuisse. Vtraque enim cognita & accuratè perlecta, haud paulò æquius, sine dubio, de virtute, & catholico Hincmari Senioris animo tulisset iudicium.

BREVE ARGVMENTVM OPVSCVLORVM SEQVENTIVM

ex Annalibus Bertinianis ad an. 868.

HINCMARVS *autem Remorum Archiepiscopus Hincmarum Episcopum Laudunensem secum ducens, apud Pistas, cum aliis Episcopis scriptis & verbis Regem adiit, ostendens quantum praeiudicium & Episcopalis auctoritas, & vniuersalis Ecclesia in tali facto patiebatur. Et obtinuit vt reuestito Episcopo quibus fuerat spoliatus* (magna saltem ex parte ex Episcoporum præsentium consilio, vt alibi testatur Remensis) *sicut sacræ leges præcipiunt in prouincia, vbi hæc causa iudicanda erat electorum iudicum iudicio, &, si necesse foret, post hoc Synodali terminarentur examine.* Quod factum præcipuè apud Attiniacum secunda Synodo in causa Laudunensis habita, in qua & Nortmannus, & alij complures sibi ab Hincmaro erepta repetierunt.

Hincm. I. 55. Cap. c. 8. pag. 412.

Post hunc autem apud Pistas congressum quid

sequutum sit, narrant eodem anno iidem Annales. *Carolus Rex Kalendas Decembris Carisiacum veniens quosdam primores tam de Episcopis, quàm ex aliis regni sui obuiam sibi accersiuit: & commotus contra Hincmarum Laudunensem Episcopum, quia Romam sine illius conscientia miserat, & Epistolas pro quibus non conuenerat, obtinuerat. Eidem verò Episcopo contumaciter sibi resistenti valde intensus erat. Vnde isdem Episcopus sine illius licentia, cùm sæpe ab eo euocatus fuerat, & ad illum venire distulisset, ad sedem suam perrexit, & ampliùs quàm Episcopalis grauitas postulat, eundem regem contra se excitauit.*

Item ex Hincmaro Remensi Lib. LV. Cap. C. IX.

QVANDO *te ad me reclamasti, quædam à Domno Rege, sed & ab aliis quibusque tibi inlata, quid de eisdem tibi inlatis, & Ecclesiasticæ regulæ, & iura publica dicant, sufficienter in scripto Domno Regi à me vnà cum venerabilibus Coepiscopis nostris apud Pistas porrecto legisti: vnde obtinuimus quod nobis visum fuit tunc suffecisse. Nam & quando eadem principalis potestas, nec non & omnis præfectura regni sui, insolentia tua exigente, contra te fuere commotæ in Vermeria palatio, iterum inde scriptum quod legisti, porrexi.*

Item ex Flodoardo. Lib. III. hist. Rem. C. XVIII.

ITEM *de causa Hincmari Nepotis sui montis Lauduni Episcopi, plures scripsit Epistolas, pro quo multùm apud eundem regem laborauit.*

I.

HINCMARI
REMENSIS EPISCOPI
[1] QVATERNIONES
AD CAROLVM REGEM

Pro Ecclesiastica libertate tuenda in causa Laudunensis Episcopi.

Domino KAROLO *Regi glorioso*, HINCMARVS *nomine non merito Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus.*

LICET antea quam nunc proximè Remis venerim, vnde mox litteras Dominationi vestræ direxi, quædam ex his de quibus scripturus sum, auditu compererim: pleniùs tamen non incertâ relatione eorum postea historiam didici. [a] Et vt in Ariulfi & Amalberti causa, quæ initio rationabili, scili-

cet ſacris legibus non contrario, & aliquanto progreſſu, quia cum audientia Epiſcopali, & non in loco publico, ſed in priuato & familiari examine cœpta eſt diſcuti, ſi eodem fine terminata fuiſſet, ſermonem non occupem inde. Dicam vnde plus doleo.

Narratio cauſæ qua de agitur. Audiui namque quia reſidentibus vobis cum fidelibus veſtris, coram fratre & Coëpiſcopo noſtro Hincmaro, filius Liudonis ad veſtram dominationem ſe reclamauit, quia hiſdem frater noſter ab eo exenium acceperit, & patris ſui beneficium ei donauerit, & deinde ab eo irrationabiliter tulerit; & ex hac ratione, forte minùs neceſſaria grauitatis cautela, quæ in Epiſcopo non modicum eſt ornamentum, adeò animus veſtræ ſerenitatis fuerit motus, vt eundem Epiſcopum coram omnibus, & voce publicâ, quamplurimis contumeliis affeceritis, quæ ſacerdotali ordini à nullo homine, minimè autem à rege, in quem ſicut & in Epiſcopum, omnium oculi ſunt intendentes, impeti competit, miſsâ ante oculos & ſeruatâ reuerentiâ Dei, qui dicit, quod Sanctus Paulus de Sacerdote eſt interpretatus; *Principem populi tui non maledices*; &, *Diis non detrahes*; id eſt, Sacerdotibus. Detrahit enim & ille Sacerdotibus, qui contumelias inrogat. De quibus item Dominus dicit: *Nolite tangere Chriſtos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.* Et, *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Et, *Qui vos audit, me audit*; Et, *Qui vos ſpernit, me ſpernit: qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui me miſit.* Et, *Honorificantes me honorabo; & qui contemnunt me, erunt ignobiles.*

Act. 23.
Exod. 22.
Pſal. 104.
Zachar. 2.
Luc. 10.
1. Reg. 2.

Deinde iussistis præfatum Episcopum, vt die & loco denominato veniret ad causas vestras, id est, ad sæcularia iudicia, & suum aduocatum de suo capite, videlicet de suo quod ipse egit actu, id est, non conscio quocunque coëpiscopo suo, donaret. Qui mittens ad dominationem vestram, excusationem impossibilitatis suæ illuc veniendi mandauit, [4] Requisita est quam patrioticâ linguâ nominamus exonia, quia venire nequiuerit: quod hactenus est inauditum.

Et requisito & non inuento aduocato illius, qui de eius capite ex prædicta causa redderet rationem, exceptâ Ecclesiâ & Episcopij domo, ac clericorum claustro, quidquid de rebus & facultatibus ecclesiasticis sibi in Episcopali ordinatione munere Spiritus sancti ad gubernandum & dispensandum commissis acceperat, iussione vestra, per Vicecomitem ipsius pági, in bannum, quod ius linguâ Latinâ proscriptio * confiscando vocatur, est missum.

* al. confiscandi

Et postea, sicut audiui, per Cancellarium palatij vestri, mandastis Vicedomino, & Præposito ipsius Ecclesiæ, cum non modica interminatione, vt prouiderent quatenus nullum obsequium ab Ecclesiæ ipsius hominibus, nullúmque subsidium de facultatibus Ecclesiasticis per clericum vel laïcum ipse Episcopus posset habere: & Vicedominus laïcos cum carris & operariis, & Præpositus clericos habentes beneficia huc secum adduceret. Et impletum est quod olim prædictum est: *Et erit sicut populus, sic sacerdos*, nullâ discretionis lege

Rem exaggerat 1. ex contemptu sacri ordinis.

Isa. 24.

distans à vulgo. Et illud nihilominus quod more scripturæ ponens præteritum pro futuro, prædixit beatus Ioannes Apostolus, cui cum aliis Apostolis dictum est: *Beati oculi qui vident quæ videtis:* infelicibus oculis nostris videmus. *Et sol*, inquit, *factus est niger, tanquam saccus cilicinus.* In extremo quippe hoc tempore, sol quasi cilicinus saccus ostenditur, quia fulgens vita prædicantium, nos præcedentium Episcoporum, in nobis miseris ante sæcularium oculos aspera & dispecta monstratur.

Luc. 10.
Apocal. 6.

Et licèt credendum sit de vestræ Christianitatis religione, quoniam ad ipsius correctionem Episcopi hoc egeritis: tamen miranda est vestra sapientia, quæ sic medicamentum illius vulneri temperauit, vt de medicamento ipsa vulneraretur: cùm Dominus mensuram in proximi dilectione talem ponat, vt proximum sicut nos ipsos, & non plus nos ipsos diligamus. Fama enim, quin potiùs infamia hæc, Burgundiam, & Prouinciam, atque Italiam penetrans, Romam perueniet: & per regnum nepotis vestri, non solùm vsque ad citeriorem, verùm & vsque Germaniam vlteriorem perueniet, Aquitaniam, & Septimaniam per Niustriam volitans occupabit. Et quis oculum simplicem, id est, rectam intentionem, quam in vobis nescit, putabit: vbi factum Domino contrarium & inimicum sacris canonibus, sicut Beatus Leo scribit, spiritu Dei conditis & totius mundi reuerentia consecratis; quorum conditores in cælo cum Domino regnantes, & in terris miraculis coruscantes adhuc nobiscum in his constitutionibus viuunt:

2. ex Regis ipsius infamia.

S. Leo epist. 88. ad Anastas. c. 1.

sed

ſed & legibus, quibus vnà cum eiſdem ſacris canonibus moderatur Eccleſia, conſtat eſſe aduerſum? Quid enim dicent de vobis qui audierunt quòd deteſtabamini, & eos reprehendebatis qui Dei Eccleſias non venerabantur, & Sacerdotibus honorem debitum non exhibebant, & præcipuè Romano Pontifici, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ omnium Eccleſiarum matri, cùm audient quòd illius filiam, ac per hoc illam ipſam, quinimmo vniuerſalem Eccleſiam præiudicio potiùs, quàm iudicio laïcorum proſcripſiſtis: quod nec in legibus, nec in libris Eccleſiaſticis quemquam Chriſtianorum Principum feciſſe legimus.

Et talium etiam, vt fertur, quarundam perſonarum præiudicio iſtud commiſſum admiſſum eſt, quæ & in legibus, & in ſacris canonibus infames perſonæ notantur. Et ſi vigor Eccleſiaſticus ſic vigeret, ſicut tempore anteceſſorum veſtrorum, & noſtrorum prædeceſſorum viguit, inter criminoſos, quia videlicet, vt à multis dicitur, criminoſi, à liminibus Eccleſiæ forent extorres. Nunc autem noſtra diſſolutione, vt quidam dicunt, in Eccleſiam ipſi inſiliunt, qui ab Eccleſia ſeparari debuerant. Et hoc noſtris peccatis, *in quos fines ſæculorum deuenerunt*, meritò reputamus, qui ad noſtram contumeliam, non ad Eccleſiæ gloriam Sacerdotes dicimur, qui à talibus conculcamur: & ipſi de Sacerdotum capitibus iudicant, quorum iudicium vel compellationem, liberi & ſani capitis laïci, in iudicio publico legaliter non reciperent, ſi reiicere vellent. In quo facto, vt Sanctus

3. ab indignitate iudicum.

1. Cor. 10.

Cælestin. P. epist. 1.

Cælestinus scribit, *non est agentium causa solorum, vniuersalis Ecclesia quacunque nouitate pulsatur.*

4. à facti nouitate.

[5] Nouum est enim quod nunc factum est, quia non est de sub isto cælo auditum, vt Episcopus cum Ecclesia sua proscriptionis titulo ab vllo religioso Principe, laïcorum iudicio, vsque modò fuerit confiscatus, [6] postquam Constantinus Magnus Imperator legem vniuersis clericis dedit, dicens: *Constantinus clericis salutem dicit. Iuxta sanctionem quam dudum meruisse perhibemini, fundos & mancipia vestra nullus nouis conlationibus obligabit, sed vacatione gaudebitis.* Cùm enim dicit, nullus est, nemo excipitur: verùm in hac comprehensione etiam principalis potestas concluditur.

5. à contrariis Impp. legibus.

Cod. Theodos. lib. 16. tit. 2.

Constantius quoque, licet Arianus fuerit, & Constans, hanc immunitatem dederunt Ecclesiæ dicentes: *In qualibet ciuitate, in quolibet oppido, vico, castello, municipio, quicunque votum Christianæ legis meritum eximiæ singularisque virtutis omnibus intimauerit, securitate perpetua potiatur. Gaudere enim & gloriari ex fide semper volumus: Scientes, magis religionibus, quàm officiis & labore corporis vel sudore nostram rempublicam contineri.*

Ibid. lege 16.

Valentinianus quoque & Valens decreuerunt dicentes: *Vniuersos quos constiterit custodes Ecclesiarum esse, vel sanctorum locorum, ac religiosis obsequiis deseruire, nullius adtemptationis molestiam sustinere decernimus.*

Ibid. l. 26.

Arcadius nihilominus & Honorius; *Quæcunque,* inquiunt, *à parentibus nostris diuersis sunt statuta temporibus, manere inuiolata atque incorrupta circa sanctas Ecclesias præcipimus. Nihil igitur à priuilegiis immutetur, om-*

Ibid. l. 29.

nibusque qui Ecclesiis seruiunt, tuitio deferatur. Quia temporibus nostris addi potiùs reuerentiæ cupimus, quàm ex his quæ olim præstita sunt immutari. Et item iidem: *Non tam nouum aliquid præsenti sanctione præcipimus, quàm illa quæ olim videntur indulta firmamus. Priuilegia igitur, quæ olim reuerentia religionis obtinuit, mutilari sub pœnæ etiam interminatione prohibemus: ita vt hi quoque qui Ecclesiæ obtemperant, ipsius beneficiis perfruantur.* Et item iidem Augusti: *Si quis in hoc genus sacrilegij proruperit, vt in Ecclesias Catholicas irruens, Sacerdotibus & ministris, vel ipso cultui locóque aliquid importet iniuriæ: quod geritur, litteris ordinum, Magistratuum, & curatorum, & notariis apparitorum, quos stationarios appellant, deferatur in notitiam potestatum: ita vt vocabula eorum, qui agnosci potuerint, declarentur. Et si per multitudinem commissum dicetur, si non omnes, possunt tamen aliquanti cognosci, quorum confessione sociorum nomina publicentur. Atque ita prouinciæ moderator, Sacerdotum & Catholicæ Ecclesiæ ministrorum, loci quoque ipsius & diuini cultus iniuriam, capitali in conuictos siue confessos reos sententia nouerit vindicandum: nec expectet vt Episcopus iniuriæ propriæ vltionem deposcat, cui sanctitas ignoscendi solam gloriam dereliquit. Sitque cunctis non solùm liberum, sed & laudabile, factas atroces Sacerdotibus aut ministris iniurias, veluti crimen publicum persequi, ac de talibus reis vltionem mereri. Quòd si multitudo violenta ciuilis apparitionis executione, & adminiculo ordinum possessorúmue non potuerit præsentari, quòd se armis aut locorum difficultate tueatur: iudices* *, *armatæ apparitionis præsidium, datis ad virum spectabilem Comitem Africæ litteris, prælato legis istius tenore, deposcant: vt rei talium criminum*

Ibid. l. 30.

Ibid. l. 31.

Citat hos Quaternionum locos Hincmarus Laudun. epist. *De his* p. 614.

* al. *iudices Africani*

Ibid.l.33. *non euadant.* Item iidem Augusti: *Si Ecclesiæ venerabilis priuilegia cuiusquam fuerint vel temeritate violata, vel dissimulatione neglecta: commissum quinque librarum auri, sicut etiam priùs constitutum est, condemnatione plectatur.*

Multa etiam hîc poni poterant, quæ ab omnibus salubriter regnantibus, & iustè iudicantibus longo tempore conseruata sunt: sed scio sapientiam vestram ex his quæ de XVI. libro Theodosianæ legis sunt posita, debere comprehendere plura.

6. à legibus Regum & Impp. Francorum.

Et horum Imperatorum imitantes religionem antiqui etiam & moderni Reges Francorum, immunitates Ecclesiis & seruis Dei facere consueuerunt, quas qui non seruant, de illorum eleemosyna peccata sua accumulant. Itaque cùm de aliis memorabilibus Imperatoribus ac Regibus loquimur: aui vestri, magni Imperatoris Karoli non est prætereunda memoria. [7] Cui cùm, sicut adsolet, adulantium linguis subreptum fuerit, vt Ecclesiis de rebus suis præiudicium quoddam inferret: [8] obsistentibus Episcopis, & specialiter Paulino Patriarcha, sicut vobis bene notum esse cognosco, adeò se recognouit, & Ecclesiæ ac Episcopis satisfecit, vt præsens oris sui confessio ei non suffecerit, sed ad posteros suos, qui ex illius progenie exorturi erant, confessionis & correctionis suæ scriptum manu sua firmatum transmiserit. De quo edicto * partem in libro vestro, qui appellatur liber Capitulorum Imperialium, scriptum habetur, cap. LXXVII. vbi scriptum est: *Quia iuxta*

forte, partim
Capitul. Caroli M. lib. 1. tit. 83.

ſanctorum Patrum traditionem nouimus res Eccleſiæ vota eſſe fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum: cuique non ſolùm habita conſeruare, verùm etiam multa Deo opitulante conferre optamus. Tamen vt ab Eccleſiaſticis de non diuidendis rebus illius ſuſpicionem dudum conceptam penitus amoueremus; ſtatuimus, vt neque noſtris, neque filiorum, & Deo diſpenſante, ſucceſſorum noſtrorum temporibus, qui noſtram vel progenitorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, vllam penitus diuiſionem aut iacturam patiatur.

Symmach. Papa epiſt. 1.

Sicut enim Symmachus Papa ad Æonium ſcripſit: *Non licet cuiquam deceſſorum ſuorum ordinationem ſub neceſſitate qualibet tranſgredi: ſed roborando quæ à deceſſoribus ſuis bene geſta ſunt, facere debet rata eſſe quæ geſſerit.* Vnde non ſolùm ea quæ à deceſſoribus & prædeceſſoribus veſtris bene ſtatuta ſunt ſeruando, vos firmitatem eis dare oportet: verùm & illa quæ ipſi geſſiſtis, & manu propria ſubſcripſiſtis, & cum maxima obteſtatione vos ſeruaturos perpetuò promittentes, in manibus Sacerdotum ad vicem Dei tradidiſtis, ante oculos & mentis & & corporis reuocare debetis. Et non modica neceſſitas vobis incumbit, vt ſi contra ea in aliquo egiſtis, hoc quantocius emendare, & de cætero ne contra illa faciatis, cauere ſummopere procuretis.

7. à ſua ipſius profeſſione.

1. Petr. 2.

Quia enim poſt illam vnctionem quâ cum ceteris fidelibus meruiſtis hoc conſequi, quod Beatus Petrus Apoſtolus dicit, *Vos eſtis genus electum, regale Sacerdotium*, Epiſcopali & ſpirituali vnctione ac benedictione regiam dignitatem potiùs, quàm terrena poteſtate conſecuti eſtis: adtendere ſubtili

al. à diffinitione

intellectu debetis, quoniam * ad diffinitionem sancti Spiritus, quam Synodali auctoritate protulit, excepti non estis. *Si quis*, inquit, *contra suam professionem vel subscriptionem venerit, ipse se honore priuabit.*

Cod. Can. Afr. can. 13.

Quod licèt non fiat, sicut sæpe solet accidere, in oculis hominum: fit tamen semper in oculis Domini. Sed sicut superbiendo Dauid, quia *initium omnis peccati superbia*, faciens contra professionem suam, quam professus est, dicens: *Viuit Dominus, quia ludam ante Dominum, & ero humilis in oculis meis:* Prophetiæ gratiam & dignitatem regiam, quam peccando perdidit, confessus coram Nathan pœnitendo recuperauit. Et sicut Petrus faciens contra professionem suam, quam professus est, dicens: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo:* quia tertiò Dominum negauerat, tertiò confessus, vt beatus ostendit Gregorius, coram omnibus Apostolis: quia fleuit amarè, quod negauerat, lacrymis lauit; & apostolatum, quem negando perdiderat, confitendo & flendo recepit: [ita etiam quisque confitendo, & pœnitendo, ac corrigendo] quæ perpere contra professionem & subscriptionem fecit, ad honorem redire, & in honore præualet Domino miserante manere. Alioquin contra claues datas Ecclesiæ disputabitur, de quibus dictum est, *Quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Christus Iesus, vt Catholica tenet & docet Ecclesia, hanc præpositis eiusdem Ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos, quæ satisfactio pœnitentiæ

Eccl. 10.

2. Reg. 6.

Matth. c. 25

Quæ sunt inclusa vncinis, non sunt in MS. sed accepta sunt ex editio.

Matth. 18.

in ipſa iam cognoſcitur confeſſione peccati, per reconciliationis gratiam reſtituerent. Et hæc reſtitutio reconciliationis quomodo non ſit contraria ſacris regulis, hîc ponere non permiſerunt breuitas operis, & anguſtia temporis.

Hæc namque cum aliis quæ ibidem continentur, anno Incarnationis Dominicæ DCCC. XLV. menſe Aprili, anno VI. regni veſtri, in Belgiuaco ciuitate cum maxima conteſtatione cunctis diebus vitæ veſtræ vos ſeruaturos promiſiſtis eiſdem Epiſcopis, qui præſentes aderant, & cæteris regni veſtri Epiſcopis, qui corpore præſentes non aderant, & omnibus eorum ſucceſſoribus, & omnibus Epiſcopis in regno veſtro conſiſtentibus, & in manibus eorundem Epiſcoporum ad eorum petitionem dediſtis.

Solennis Caroli Regis profeſſio. Capit. tit. 4.

I. *Vt ius Eccleſiaſticum & legem canonicam nobis ita conſeruetis, ſicut anteceſſores veſtri, qui hoc bene & rationabiliter obſeruauerunt, iuxta quod * ſcire poteritis, & Dominus vobis poſſe dederit, noſtris prædeceſſoribus conſeruauerunt.*

** al. ſciri poterit,*

II. *Quod in mea perſona, nec in meo ordine, niſi fortè, quod abſit, in antea contra Dominum & contra vos maniſeſtè fecero, vt damnari canonicè debeam, aduerſum me & meum ordinem ita damnabiliter non faciatis pro quacunque præterita cauſa, vt mihi damnatio, aut dehonoratio veniat.*

III. *Quòd res ad Eccleſiam mihi commiſſam pertinentes, & tempore principatus veſtri ablatas ita præſentaliter reſtituatis, & reſtitutas conſeruetis, ſicut tempore aui & patris veſtri fuerunt: & excepto ſuperpoſito, quod in vſus*

possidentium, vel ex ædificiis absumptum est, quomodo tunc erant, quantùm ad hoc quod res vsitato nomine appellamus constat, quando vos inde illas tulistis.

IV. *Vt præcepta inlicita de rebus Ecclesiæ mihi commissæ à vobis facta, rescindantur; & vt de cetero ne fiant caueatis.*

V. *Vt ab Ecclesia mihi commissa indebitas consuetudines, & iniustas exactationes de cetero non exactetis: sed sic eas conseruetis, sicut tempore aui & patris vestri conseruatæ fuerunt.*

VI. *Vt contra deprædatores & oppressores Ecclesiarum nostrarum, & rerum ad easdem pertinentium defensionem secundùm ministerium vestrum, quantùm posse vobis Deus dederit, exhibeatis.*

VII. *Vt præcepta quæ auus & pater vester Ecclesiis nobis commissis fecerunt & firmauerunt, & stabilia conseruauerunt, quæ etiam vos conseruastis, de cetero rata conseruetis.*

VIII. *Quòd si vos contra hæc Capitula, aut nos, quod absit, non malitiâ, nec peruerso studio, sed aut per humanam fragilitatem, aut per ignorantiam,* vel subreptionem, non damnabiliter egerimus, mutuo hoc consilio corrigamus, & firmata deinceps conuenientia maneat.*

*al. vel per

Et hæc sequentia apud Carisiacum Palatium anno Incarnationis Dominicæ DCCCLVIII. regni autem vestri XVIII. XII. Kal. April. vos seruaturos Episcopis & ceteris fidelibus vestris manu propria vestra firmastis. *Quantùm sciero, & rationabiliter potuero Domino adiuuante vnumquemque vestrûm secundùm suum ordinem & personam honorabo & saluabo: & honoratum & saluatum absque vllo dolo ac damnatione*

Capit. Caroli Calui tit. 22.

vel

vel deceptione, conseruabo. Et vnicuique competentem legem & iustitiam conseruabo. Et qui illam necesse habuerit, & rationabiliter petierit, rationabilem misericordiam exhibebo: sicut fidelis Rex suos fideles per rectum honorare & saluare, & vnicuique competentem legem & iustitiam in vnoquoque ordine conseruare & indigentibus, & rationabiliter petentibus rationabilem misericordiam debet impendere, & pro nullo homine ab hoc, quantùm dimittit humana fragilitas, per studium aut maliuolentiam vel alicuius indebitum hortamentum deuiabo, quantùm mihi Deus intellectum & possibilitatem donauerit. Et si per fragilitatem contra hoc mihi subreptum fuerit, cùm hoc recognouero voluntariè illud emendare curabo. Sed & alia ex hoc firmastis, quæ hîc non posui.

Et post hæc omnia, & alia, quæ sæpe fidelibus vestris & etiam in Carisiaco, [11] quando veniam petentes, ab Episcopis qui adfuerunt manus impositionem accepistis, quin & in villa Breona, promisistis: nunc tantam Laudunensis Ecclesia, immo in ea omnis Ecclesia iacturam patitur, vt, quod antea inauditum est, titulum proscriptionis sustineat, contra decreta omnium sanctorum Episcoporum qui sedi Apostolicæ præsederunt; quorum omnium decreta hîc nimis est longum inserere. Vnde quædam causa compendij studui ponere.

Ait enim Sanctus Vrbanus Papa & Martyr, hinc inter cetera loquens: * *Innitendum est omnibus & fideliter custodiendum, & vllius vsurpationis contumelia depellenda, ne prædia vsibus secretorum cælestium dicata, à quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit, post debitæ vltionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos*

Idem probat ex decretis summorum Pontificum.
S. Vrban. Papa epist. 1.
al. *Attendendum.*

iure promenda est, perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ damnationis deportetur: quoniam iuxta Apostolum tradere oportet huiusmodi hominem satanæ, vt spiritus saluus sit in die Domini.

1. Cor. 5.

S. Lucius P. epist. vnica.

Sanctus quoque Lucius omnibus Episcopis in partibus Occidentalibus, tam in Galliis, quàm & in Hispaniis consistentibus scripsit, dicens: *Res Ecclesiarum vestrarum, & oblationes fidelium, quas significastis à quibusdam irruentibus vexari, vobisque ac Ecclesiis vestris auferri, indubitanter maximum est peccatum.* Et post pauca. *Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem facit: qui autem pecunias vel res Ecclesiasticas tulerit, sacrilegium facit. Unde & Iudas, qui pecuniam fraudauit, quæ vsibus Ecclesiæ, id est, pauperibus, quos Ecclesia pascere debet, distribuebat iussu Saluatoris, cuius vicem Episcopi tenent, non solùm fur, sed & fur sacrilegus est effectus.* Et item post aliquanta. *Hæc fieri Prophetæ, hæc Apostoli, hæc successores eorum, & omnium Catholicorum Patrum vetant decreta, & tales præsumptiones sacrilegia esse diiudicant. Quorum nos sequentes exempla, omnes tales præsumptores, & Ecclesiæ raptores, atque suarum facultatum alienatores, vna vobiscum à liminibus sanctæ matris Ecclesiæ anathematizatos Apostolica auctoritate pellimus, & damnamus, atque sacrilegos esse iudicamus. Et non solùm eos, sed & omnes consentientes eis, quia non solùm qui faciunt, rei iudicantur, sed etiam qui facientibus consentiunt. Par enim pœna & agentes & consentientes comprehendit.*

S. Stephan. P. epist. 2.

Et Sanctus Stephanus Papa & Martyr: *Quidquid in sacratis Deo rebus, & Episcopis iniuste agitur, pro sacrilegio reputabitur.*

Et quia scriptum est, *in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum*, pro omnium hoc similiter decernentium sedis Apostolicæ Pontificum decretis ista tria luminaria ad inluminanda corda eorum qui in Deum credunt, & iussa atque mandata illius custodire desiderant, sufficere posse putamus. Episcopis autem res ac facultates Ecclesiasticas, Domini & Apostolorum eius traditione, ipsius sanctæ & primæ sedis omnes Pontifices commiserunt. De quibus propter prolixitatem operis, & breuitatem temporis, & festinantiam, hac ad vos transmissionis collectione hîc omisi connectere: & in suis locis, si vobis placet, potestis ex integro legere.

Matth. 18.

Hæc vsque ad verba *Mansuetudinis nostra*, desunt in edito.

Sed & Antiocheni canones, ita inde præcipiunt: [13] *Quæ sunt Ecclesiæ, sub omni sollicitudine & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat iudicátque, seruentur: quæ etiam dispensanda sunt iudicio & potestate Pontificis, cui commissus est populus, & animæ quæ intra Ecclesiam congregantur.* Et item, *Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reuerentia & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam suis, quàm fratrum qui ab eo suscipiuntur, necessariis vsibus profuturis.* Et reliqua.

Item ex Conciliis. Concil. Antioch. can. 24.

Ibid. can. 25.

[14] Et Gangrenses Canones dicunt: *Si quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere vel dare noluerit, præter conscientiam Episcopi, vel eius cui huiuscemodi officia commissa sunt, nec cum eius voluerit agere consilio, anathema sit.* Et item: *Si quis dederit vel acceperit oblata præter Episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo ad*

Concil. Gangr. can. 7.

Ibid. can. 8.

dispensandam misericordiam pauperibus : & qui dat, & qui accipit, anathema sit.

Et adeò res & facultates Ecclesiæ, potestati Episcopi, sancto Spiritu decernente committuntur : vt à magna Synodo Chalcedonensi, etiam post mortem Episcopi, reditus Ecclesiæ viduatæ futuro Episcopo penes œconomum eiusdem Ecclesiæ integrè conseruari iubeantur. De quibus siue viuente, siue defuncto Episcopo, quicunque, quocunque ingenio, vnde grauetur Ecclesia, per angarias vel indebitas pensiones exigunt: sine timore ne sacrilegium admittant esse non possunt: etiamsi violenter non rapiant, sed quasi prudenti ingenio iniustè accipiant : cùm eos conscientia quacunque sinistra intentione in conspectu Domini cor intuentis accuset : Præsertim cùm Ioannes dicat : *Si cor nostrum non reprehenderit nos, maior est Deus corde nostro, & nouit omnia.* Et Paulus : *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem iudicat me, Dominus est.* Siquidem dicente Paulo, *Sustinetis, si quis accipit :* accipere, vt exponit Gregorius, *interdum intelligitur rapere. Vnde & aues illæ quæ rapiendis sunt auibus auidæ, accipitres vocantur.*

Conc. Chalced. can. 25. — 1. Ioan. 3. — 1. Cor 4. — 2. Cor. 11. — Greg. l. 33. Moral. c. 11.

Claret namque ex legibus quas probat Ecclesia, eius inspiratione prolatis, per quem conditores legum iusta decernunt, & ex sacris canonibus, quia contra diuina iussa est, Episcopum cum rebus & facultatibus Ecclesiæ suæ titulo proscriptionis damnari, qui hanc potestatem diuinitus per sacros canones habet, in quibus decretum est : *Si quis de potentibus Clericum, aut quemlibet pauperiorem,*

Concil. Tolet. I. can. 11.

aut religiosum expoliauerit, & mandauerit ad ipsum Episcopus vt eum audiat, & hic contempsit: inuicem mox scripta percurrant per omnes prouinciæ Episcopos, & quoscunque adire potuerit, vt excommunicatus habeatur, donec audiat, & reddat aliena.

Quia verò Episcopus quilibet ex ordine Ecclesiastico cleri, relicto Ecclesiastico iudicio ad publica iudicia ire non debeat, Paulus Apostolus spiritum Domini habens Christo in se loquente fortiter perhibet: qua nimirum auctoritate canones Carthaginenses præcipiunt dicentes: *Quisquis Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, seu Clericorum, cùm in Ecclesia ei fuerit crimen institutum, vel ciuilis causa fuerit commota: si relicto Ecclesiastico iudicio, publicis iudiciis purgare voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in criminali: in ciuili verò perdat quod euicit, si locum suum obtinere maluerit.* Et Africanum Concilium: *Quicunque* (scilicet Clericorum) *ab Imperatore cognitionem iudiciorum publicorum petierit, honore proprio priuetur: si autem Episcopale iudicium ab Imperatore postulauerit, nihil ei obsit.*

Clericos ad iudicia secularia pertrahendos non esse.

Codex can. Afr. can. 15.

Ibid. can. 104.

Quod & leges, quibus cum sacris canonibus sancta moderatur Ecclesia, ita in XVI. libro Theodosianæ legis confirmant, sanciente Constantino dicentes: *Mansuetudinis*, inquit, *nostræ lege prohibemus, in iudiciis Episcopos accusari: ne, dum adfutura ipsorum beneficio impunitas æstimatur, libera sit ad arguendos eos animis furialibus copia. Si quid est igitur querelarum, quod quispiam defert: apud alios potissimum Episcopos conuenit explorari: vt opportuna atque commoda cunctorum quæstionibus audientia commodetur.* Et interpretatio eius-

Cod. Theod. lib. 16. l. 13.

dem legis: *Specialiter prohibetur, ne quis audeat apud iudices publicos Episcopum accusare, sed in Episcoporum audientiam perferre non differat quidquid sibi pro qualitate negotij putat posse competere: vt in Episcoporum aliorum iudicio, quæ asserit contra Episcopum debeant diffiniri.*

Ibid lege 23.

Et item Valens, Gratianus, & Valentinianus: *Qui mos est causarum ciuilium, idem in negotiis Ecclesiasticis obtinendus est, vt si qua sunt ex quibusdam dissensionibus leuibúsque delictis, ad religionis obseruantiam pertinentia, locis suis, & à suæ diœceseos Synodis audiantur.* Et reliqua. Et interpretatio eiusdem legis: *Quoties ex qualibet re ad religionem pertinente inter clericos fuerit nata contentio; id specialiter obseruetur, vt conuocatis ab Episcopo diœcesanis Presbyteris, quæ in contentionem venerint, iudicio terminentur.* Et reliqua.

Ibid. post finem libri.

Et Theodosius Christianissimus Imperator, & beati Ambrosij, immo per eum Dei humillimus auditor, ad Optatum Augustalem in lata lege, ad locum. *Continua lege sancimus, nomina Episcoporum, vel eorum qui Ecclesiæ necessitatibus seruiunt, ne ad iudicia siue ordinariorum siue extraordinariorum iudicum pertrahantur. Habent illi iudices suos, nec quicquam his publicis commune cum legibus.* Et reliqua. Et item idem. *Clericos non nisi apud Episcopos accusari conuenit. Igitur si Episcopus aut Presbyter, Diaconus, & quicunque inferioris loci Christianæ legis minister, apud * Episcopos, siquidem alibi non oportet, à qualibet persona fuerint accusati, siue ille sublimis vir honoris, siue vllius alterius dignitatis, qui hoc genus inlaudabilis intentionis arripiet, nouerit docenda probationibus, monstranda documentis se debere inferre. Si quis ergo * contra huiusmodi personas non probanda detule-*

Ibid. lege 41.

al. Episcopum.

al. circa.

rit, auctoritate huius sanctionis intellegat se iactura famæ propriæ subiacere, vt damno pudoris existimationísque dispendio discat; sibi alienæ verecundiæ impune insidiari, saltim de cetero, non licere. Quæ sit autem iactura * infamiæ propriæ, & quæ sint personæ infames, leges Romanæ, ac canones, sed & decreta sedis Romanæ Pontificum multoties inde loquentes exponunt.

l. famæ.

Inter quos beatus Stephanus sancto Hilario scribens, ita dicit: *Quòd verò consuluisti sedem Apostolicam, qui sint infames, aut qui ad gradus Ecclesiasticos non sint admittendi, & nosse te credimus, & pro auctoritate sedis Apostolicæ te informare non denegamus.* [16] *Infames autem eas esse personas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia, id est, omnes qui Christianæ legis normam abiiciunt, & statuta Ecclesiastica contemnunt. Similiter fures, sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos, sepulcrorúmque violatores, & Apostolorum atque successorum eorum, & reliquorum sanctorum Patrum statuta libenter violantes; & omnes qui aduersus Patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur. Similiter & incestuosos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis fugientes, & qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates Ecclesiæ abstrahunt iniustè: & qui fratres calumniantur, aut accusant, & non probant: vel qui contra innocentes, principum animos ad iracundiam prouocant: & omnes anathematizatos, vel pro suis sceleribus ab Ecclesia pulsos: & omnes quos Ecclesiasticæ vel sæculi leges infames pronuntiant. Hos verò non ad sacros ordines licet promouere nec seruos ante legitimam libertatem, nec pœnitentes, nec * digamos,*

c. Stephan. P. epist. 1.

al. bigamos

nec eos qui Curiæ deseruiunt, vel qui non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem vel intellectum, aut inobedientes sanctorum decretis existunt, aut furiosi manifestantur. Hi omnes nec ad sacros gradus debent prouehi, nec isti, nec liberti, neque suspecti: nec rectam fidem, vel dignam conuersationem non habentes summos Sacerdotes possunt accusare. Et secundùm Africæ Prouinciæ canones, criminosi, quos dicit Dominus ex his quæ de corde procedunt coinquinatos; quósque docet Apostolus à Regno Dei exclusos excommunicati etiam, & omnes infamiæ maculis aspersi, omnésque quos ad accusanda publicè crimina leges publicæ non admittunt, Ecclesiasticos Clericos nisi in propriis causis accusare non possunt, nec ad testimonium aduersùs eos recipiuntur.

Cod. Afric. can. 129.

Matth. c. 15.

1. Cor. 6.

Clericos ad sæculana iudicia non trahendos.

Quia verò Christiani ac religiosi Principes, sicut & suprà ostendimus, Ecclesiæ clericos ad iudicia publica trahi vel inuitari noluerunt, vel permiserunt, in edicto Honorij & Theodosij luce clariùs manifestatur, & qualiter eum habuerint, qui hoc agere contra Dominum præsumpsit, in eodem edicto demonstrant, dicentes. *Priuilegia Ecclesiarum omnium quæ sæculo nostro Tyrannus inuiderat, prona deuotione reuocamus: scilicet, vt quæcunque à diuis Principibus constituta sunt, vel quæ singuli quique Antistites pro causis Ecclesiasticis impetrarunt, sub pæna sacrilegij iugi solidata æternitate seruentur. Clericos etiam quos indiscretim ad sæculares iudices debere deduci infaustus præsumptor edixerat, Episcopali audientiæ reseruamus. Fas enim non est vti diuini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio.* 17 Vnde S. Leo cum Synodo Romæ ha-

Codex Theod. l. 16. l. 47.

S. Leo epist. 96.

habita * Sermationi & ceteris Episcopis scripsit dicens, *Tantam seculi potestates circa Sacerdotalem ordinem reuerentiam praualere voluerunt, etiam hi quos sub Imperiali nomine terris diuina potentia praeesse praecepit, vt ius distringendorum negotiorum Episcopis sanctis, iuxta dualia constituta permiserint. Quod cùm & iuris antiqui edictis, & inlatis frequentiùs sit legibus confirmatum, praesenti tempore à plerisque inuenimus fuisse calcatum. Nam pratermisso Sacerdotali iudicio passim ad examen saecularium transierunt. Quocirca nobis visum est, vt hanc & sacrarum legum, & nostri ordinis contumeliam & ad praesens vlcisceretur plena districtio, & obseruandam formulam constitueret in futurum. Censemus itaque vt quicumque prætermissa Sacerdote Ecclesiæ suæ ad disceptationem venerit sæcularium, sacris liminibus expulsus à cælesti arceatur altario.* Et reliqua quæ inde ibi prosequitur. Episcopi siquidem & reliqui Ecclesiastici clerici secundùm apostolicam doctrinam & sacros canones ac leges, ex quarum sensu magna pars in eisdem; sed & in decretis sedis Romanæ Pontificum ad regularia exequenda iudicia habetur inserta, velut de singulis subter commemoratis ibidem potestis relegere. *Si accusantur, in eis locis vnde sunt ipsi accusati causa finietur.* Et, *Nemo eorum rebus vel suis facultatibus spoliatus à quoquam de quacunque causa interpellatus reddet canonicè ac legaliter rationem, donec inde reuestitus, & eis legitimè vsus, & sic demum ad iudicium regulariter sit euocatus.* Et, *Non de crimine, neque de ciuili causa apud sæculares iudicari, neque ad sæcularia iudicia debent inuitari vel trahi, sicut tunc temporis fiebat quando Christi nomen ab infidelibus non reuerebatur.* Vnde

al. Samartioni

Cod. Afric. can. 30.

Iac. c. 2.

Iacobus Apoſtolus ſcribit fidelibus, *Nonne diuites per potentiam opprimunt vos, & ipſi trahunt vos ad iudicia?* Nec clericus, minimè autem Epiſcopus, publicis iudiciis ſe poteſt purgare, quia non poteſt vllius alterius niſi Epiſcoporum, & ſuorum regularium iudicum ſubdi vel teneri iudicio. Neque cuiquam licet Epiſcopum, vel alicuius ordinis clericum quolibet modo damnare, niſi canonico Epiſcoporum iudicatum iudicio, vel ſi cauſa exegerit, regulari eorum petitione. Quòd autem & quibus modis excedens Epiſcopus, ab aliis Epiſcopis debeat corripi, vel iudicari, canones ſacri demonſtrant: quos qui diligenter aduertit, in eiſdem regulis comprehendit: quos & ego hîc ponerem ſi neceſſe fore putarem.

Clerici de ſuo capite non dant aduocatum.

De ſibi autem commiſſæ Eccleſiæ rebus ac mancipiis, quæ licèt legaliter, nam aliter non debent, in bannum mittantur: tamen ſicut ipſi meliùs ſcitis, ſicut res hominum liberorum non poſſunt in fiſcum redigi, quæ ſunt Deo dicata, Epiſcopus ſecundùm leges quas Eccleſia recipit, & venerabiliter comprobat, & ſecundùm ſacros canones, ac decreta ſedis Romanæ Pontificum, aduocatum publicis iudiciis dare debet. Ex capite autem ſuo tam pro crimine, quàm pro ciuili cauſſa, aut apud electos iudices de quibus & ſicut ſacræ leges diffiniunt, aut ipſe in Synodo coram Epiſcopis debet reddere rationem: ſicut Arcadius Honorius & Theodoſius in edicto ſuo decreuerunt dicentes, *Priuilegia quæ Eccleſiis & clericis legum decernit auctoritas, hac quoque præceptione ſancta & in-*

Cod Theodoſ. de Epiſcopis, &c. l. 38.

uiolata permanere decernimus, atque hac ipsi præcipuum & singulare deferimus, vt quæcunque de nobis ad Ecclesiam tantùm pertinentium specialiter fuerint impetrata, [18] *non per coronatos, sed per aduocatos, eorum arbitratu & iudicibus innotescat, & sortiatur effectum. Sacerdotes verò prouinciæ erunt solciti ne sub hac scilicet priuilegij excusatione, etiam contra eorum vtilitatem aliquid his inferatur incommodum.* In hoc namque capitulo euidenter ostenditur, quia de his quæ sunt Ecclesiæ, & quæ ab Imperatoribus, id est, eorum liberalitate, ac per eorum leges collata ad Ecclesiam pertinent, Ecclesiastici clerici aduocatos iudicibus, & non de se dare debent. Cùm enim dicit, *Quæcunque de nobis ad Ecclesiam tantùm pertinentium specialiter fuerint impetrata,* non Ecclesiastici clerici, minimè autem caput Episcopi, comprehendit, cui tuendi clericos curam committit. Et in primo libro Capitulorum nostrorum Imperatorum, vestrorum autem progenitorum, præcipitur, *vt Episcopi suffraganei ad Metropolitanum respiciant.* Et, Clerici Ecclesiastici si culpam incurrerint, vel inter se negotium aliquod habuerint, apud Ecclesiasticos iudicentur, non apud sæculares.[19] Et S. Papa Gelasius in decretis suis ad Episcopos paruipendentes fratrum vexationes, cum digna increpatione scribit dicens: *Cur non compassi estis tantis fratribus vestris? Cur non adistis Imperatorem? Cur non Ecclesiæ causam, & Sacerdotum miserabilem decolorationem continuatis vocibus defleuistis, allegantes nunquam de Pontificibus nisi Ecclesiam iudicasse? Non est humanarum legum de talibus ferre sententiam, absque Ecclesiæ principaliter constitutis Pontificibus. Obsequi*

Capitul. Caroli M. lib 1. c. 8.

Gelas. ep. ad Orientales.

solere Principes Christianos decretis Ecclesiæ, non suam præponere potestatem: Episcopis caput subdere principem solitum, non de eorum capitibus iudicare. Vnde constat quia si non licet principi, nec cuiquam alteri licet, nisi Episcopis de Episcoporum capitibus iudicare. Quin etiam ipsæ leges publicæ Ecclesiasticis regulis obsequentes tales personas non nisi ab Episcopis sanxerunt iudicari. Et item Gelasius ad Anastasium Imperatorem, *Duo sunt*, inquit, *Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas; in quibus tantò grauius pondus est Sacerdotum, quantò etiam pro regibus hominum, in diuino reddituri sunt examine rationem. Nosti etenim, Fili clementissime, quoniam licèt præsideas humano generi dignitate rerum, tamen præsulibus diuinitatis intuitu deuotus colla submittis, atque ab eis causas tuæ salutis expetis: inque sumendis cælestibus sacramentis eisque vt competit, disponendis, subdi te debere cognoscis religionis ordine potiùs, quàm præesse. Itaque inter hæc illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem. Si enim quantùm ad ordinem publicæ pertinet disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis Antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obuiare sententiæ, quo, oro te, decet affectu & conuenit eis obedire, qui prærogandis venerabilibus sunt attributi mysteriis? Proinde sicut non leue discrimen incumbit Pontificibus siluisse pro diuinitatis cultu quod congruit, ita his, quod absit, non mediocre periculum est, qui cùm debent parere, despiciunt.*

Idem ep. 10. ad Anastas. Aug.

Sacerdotum monitis etsi viliores videantur.

Vnde, carissimum & venerabilissimum mihi caput, verbis B. Gregorij ex Omelia Euangelij deuotissimam christianitatem vestram alloquar, di-

cens: *Si nos indignos & qualescunque Sacerdotes forsitan dignè despicitis, in mente tamen vestra vocantis vos per indignitatem nostram ad cælestia regna Domini reuerentiam seruate. Sæpe enim solet euenire quod dico, vt persona potens famulum habeat despectum: cúmque per eum suis fortè, vel extraneis aliquod responsum mandat, non despicitur persona loquentis serui, quia seruatur in corde reuerentia mittentis domini: nec pensant qui audiunt per quem; sed quid; vel à quo audiunt.* Et si in nobis discernitis mores, & conuersationem ac dignitatem meritorum, adtendere tamen, & in Dei honore non solùm venerari; sed & reuereri debetis vnum per omnes Episcopos sanctissimum Sacerdotium. Quia, vt S. Symmachus Papa scribit, *Ad Trinitatis instar, cuius vna est atque indiuidua potestas, vnum est per diuersos Antistites Sacerdotium*, nec sanctius in iusto, nec minus in peccatore. Sic & sol iste visibilis quando splendet in aurum, non ipse est pulchrior, sed aurum splendidius reddit. Quando autem radios suos emittit in fimum, clariùs fimus quod est apparet. Sol autem cùm radios suos inde retrahit, nullam inde immunditiam contrahit. Et siue sanctus, siue peccator sacramenta cælestia vobis tribuat, ipsa sacramenta in se sunt inuiolabilia, & perfecta. Quia quisquis in nomine sanctæ Trinitatis baptiset, vt Euangelica veritas monstrat, super quem Baptista Ioannes Spiritum descendisse, & in eo mansisse vidit, ipse est qui baptisat. Quisquis autem sacramenta cælestia catholicè consecret, qui dixit, *hæc quotiescunque feceritis in mei memoriam facietis*, ipse est qui con-

parendum est.
Gregor. Hom. 16. in Euang.

Ista desiderantur in edito Sirmondi.
Symmach. epist. 1. ad Æonium.

Augnst. tr. 6. in Ioan.

ſecrat. Non igitur vilipendatis ſi in nobis reprehenſibilia videtis, quia quid in ſecreto ſuæ diuinitatis de nobis, vel de vobis diſponat terribilis in conſiliis ſuper filios hominum, ignoratis. Recordari denique poteſtis vos mihi dixiſſe, quia ſicut vobis dixeram, ordinem diſcuſſionis quando quis de beneficio ab Epiſcopo tulto ad vos ſe reclamauerit, qualiter ipſam rationem diſcuti iubere deberetis: ita & poſtea legiſſe vos contigit, & hoc anteceſſores, & progenitores veſtros tenuiſſe, & vos velle tenere. Quem ordinem ſi tenueritis, & Dominum in veſtra iuſſione non offendetis, & Eccleſiaſticam auctoritatem ſeruabitis, & dignitatem veſtram honorabitis, & æquitatem atque iuſtitiam erga eum de quo reclamatur, & erga eum qui ſe reclamauerit, exequemini. Et hoc ſancti, & clariſſimi progenitores veſtri viderunt, & ſeruauerunt. Et vos adolantium, & fortè aliter quàm ſe veritas habeat vobis ſuggerentium linguis facilè adſenſum contra veſtram, quod abſit, ſalutem, & miniſterij dignitatem accommodare nequaquam debetis.

Quomodo poſſit Epiſcopus Eccleſiæ bona dare ſæcularibus.

Porro Epiſcopus diſpoſitis quæ ſunt Eccleſiæ ac ſuis, Eccleſiaſticorum nihilominus, & pauperum hoſpitúmque ſubſidiis, cùm de rebus Eccleſiæ propter militiam beneficium donat, aut filiis patrum qui eidem Eccleſiæ profuerunt, & patribus vtiliter ſuccedere potuerunt; quoniam, vt quidam ſcripſit, niſi vitulus nutriatur, bos aratro non iungitur: aut talibus dare debet qui idonei ſint reddere Cæſari quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei

Deo: exceptis huiusmodi beneficiis quæ ministris Ecclesiæ, & sibi necessariis, siue quibus esse nec debemus, nec possumus, tribuenda sunt, iubente Domino, *Non obturabis os boui trituranti.* Qui homines militares studere debent vt secundùm quantitatem & qualitatem beneficij illud erga Episcopum, ac per hoc erga Ecclesiam fideliter & vtiliter deseruiant, & regio obsequio ad defensionem generaliter sanctæ Dei Ecclesiæ proficere valeant.

1. Cor. 9.

A quibus, vel ab eo qui diu & Ecclesiæ vtilitatibus, sed & specialiter ipsius Ecclesiæ ac necessitatibus profuit, & Reip. ac militiæ vtilis fuit, & infirmitate vel ætate confectus iam per seipsum exsequi non valet, præcipuè autem sibi seruientem filium habenti, qui pro eo hæc valeat exsequi, si Episcopus beneficium quacunque occasione abstulerit, & à vicini Episcopi monitis & precibus, vel cuius alterius, iustitiam obtinere nequiuerit, non abhorret à ratione si non accuset Episcopum ad publicos iudices, quod non licet, sed ad vos se reclamet. De beneficio militiæ [20] quasi de stipendiis & roga, quæ antea, sicut hodiéque fit alibi, dabantur militibus de publico, & aucta fidelium deuotione apud nostrates, beneficia de rebus Ecclesiasticis, quæ sunt vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum, alimoniæ Domini seruorum & ancillarum, cum aliis exeniis, obsequutoribus principis dispensandis, causa suæ defensionis, regi ac Reip. vectigalia, [21] quæ nobis annua dona vocantur, præstat Ecclesia, seruans quod iubet Apostolus, *Cui honorem, honorem: cui*

Si Episcopus ab iis tollit beneficium, possunt apud Regem querelam deponere.

Rom. 13.

vectigal, vectigal, ſubauditur, præſtate regi ac defenſoribus veſtris. Qui ergo ſtipendia Eccleſiæ, cuiuſcunque ſint ordinis, loci, vel dignitatis accipiunt, ſi pro illius ſalute, ac quietis honore atque defenſione, ſolicitè & pro viribus non laborant, indignè, quin & ad iudicium illa ſibi vſurpant. Quia ſicut res & facultates Eccleſiæ ſunt Epiſcopo ad diſponendum ac diſpenſandum commiſſæ, ita regiæ poteſtati commiſſæ ſunt ad defendendum, atque tuendum.

Bonorum Eccleſiaſticorum abuſus.

Et per iura Regum Eccleſia poſſidet poſſeſſiones; ſicut S. Auguſtinus in Sermone Ioannis Euangelij dicit, *Leguntur*, inquiens, *leges manifeſtæ, vbi præceperunt Imperatores, eos qui præter Eccleſiæ catholicæ communionem vſurpant ſibi nomen Chriſtianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine Eccleſiæ audeant poſſidere. Sed quid nobis, inquiunt, & Imperatori? Sed iam dixi, de iure humano agitur, & tamen Apoſtolus voluit honorari reges, & dixit, Regem veneremini. Noli dicere, Quid mihi & Regi? Quid tibi ergo & poſſeſſioni? Per iura Regum poſſidentur poſſeſſiones. Dixiſti, Quid mihi & Regi? Noli dicere, poſſeſſiones tuas, qui in ipſa iura humana renuntiaſti, quibus poſſidentur poſſeſſiones.*

Eccleſiaſtica bona ſunt à principibus.

Auguſt. in Ioan. tr. 6.

Et in lege data Eccleſiæ ab Honorio & Theodoſio Imperatoribus, præcipitur, vt cùm Preſbyteri vel Diaconi, ceteríque clerici apud Epiſcopum fuerint accuſati, Epiſcopus huiuſmodi cauſas, ſub teſtificatione multorum actis audiat: quatinus ſi probati fuerint innocentes, plurimis innoteſcat. Et Apoſtolus dicit, *Oportet Epiſcopum habere*

1. Timoth. 3.

bere testimonium bonum ab his etiam qui foris sunt. Quoniam in palatio à reclamante diuulgatum est, quod iniustè fecerit Episcopus: bonum est vt eius innocentia, si iustè egit, etiam sæcularibus innotescat. Et quoniam Sardicenses Canones pro his qui iniqua vi opprimuntur, comitatum adire iubent Episcopum, & Reip. militans apud vos se ab Episcopo queritur spoliatum. Et sacræ leges ad iudicium electorum iudicum vtranque partem, scilicet & querentem, & contra quem queritur, (vt & B. decreuit Gregorius, de causis in legibus constitutis) mora cessante non tantùm prouocari, verùm & cogi iubent; si laïca persona Episcopale abnuerit eligere iudicium, quod Episcopo non licet refugere; ratio est, & non obsistit auctoritati, vt cum Coepiscopis Episcopi, * citra quem ad vos pro beneficio sibi iniustè ablato quis reclamat, quia indignum est vos ipsum inde laborare, missos vestros ab eo petitos, vel à vobis deputatos mittatis, qui vtriusque partis rationem audiant, & secundùm diuinas & humanas leges discernant, ne Ecclesia iacturam in clamatore iniustitiæ & homine inutili sustineat: & ne homo vtilis & clamator iustitiæ iniustitiam, & detrimentum vestra militia patiatur. Et hoc non in publico, sed in priuato loco fiat. Ne sicut sacri canones dicunt, magnatis si fortè excesserat, (*non est enim homo iustus in terra*, vt Salomon dicit, *qui faciat bonum, & non peccet.* Et Apostolus, *In multis offendimus omnes.*) verecundiam patiatur: & Episcopus, fratribus, & suis iudicibus, secundùm sacros ca-

Concil. Sardic. can. 9.

Can. Afric. can. 112.

* l. contra.

Ecclesi. c. 7.

Iac. c. 3.

nones dicentes, *Per Episcopos iudices causa finiatur*, obediat. Et hoc modo militiæ vestræ legibus iustè conditis, quia scriptum per sapientiam quæ Deus est, *conditores legum iusta decernunt*, si iustam querimoniam habet, iustitiam suam obtineat: Si etiam iniusta questus fuerit, os eius legaliter, missis vestris decernentibus, obstruatur. Sicut enim S. Augustinus in Sermone Ioannis Euangelij dicit, *Iuris forensis est, vt qui in precibus mentitus fuerit, non illi prosit quod impetrauit. Sed hoc inter homines. Quia potest falli homo, potuit falli Imperator, quando preces misisti; dixisti enim quod voluisti: & cui dixisti, nescit an verum sit, dimisit te aduersario tuo conuincendum: & si ante iudicem conuictus fueris de mendacio, quia non potuit ille non præstare, nesciens an fueris mentitus,* * *ibi careas ipso beneficio quod impetrasti.* Ipsam autem legem à tanto viro expositam, hîc non vidi ponendam. Vnde constat, quia si carere debet eo quod per mendacium impetrauit, cautius est vt inuestigetur veritas, antequam per mendacium quiddam, nisi inquisitionem, impetret: dicente sancto & cauto rege, *Causam quam nesciebam diligentissimè inuestigabam.* Et si Episcopus à se electorum, vel à primate suo deputatorum Episcoporum iudicum, aut Synodi canonicis iudiciis, vt quod secus quàm debuerit, egit, emendet, obedire noluerit, habemus inde sacris canonibus decretum iudicium quod debeat sustinere. Et si homo vestræ militiæ vestris missis & legibus sæculi, vt ab iniusto clamore quiescat, parere contempserit, habetur iudicium in Capitulis, de his qui vel iniustè per calumniam super alios

Prouerb. c. 8.

August. in Ioan. tr. 7.

al. *ibi carebis beneficio rescripti, quo perduxisti rescriptum.*

Citat hunc locum Hincm. Laudun. ep. *De his* p. 637.

Iob. c. 29.

quaeruntur, vel qui iudicatam repetunt causam.

[22] Propterea, Domine Christianissime ac sapientissime, prouidete vestræ saluti, prouidete honori, [23] prouidete bonæ famæ, quam longè latéque habetis, & de Ecclesiarum ditatione, & de Sacerdotum ac seruorum Dei veneratione: & nolite maculare illam gloriosam famam vestram, propter cuiuscunque socordiam: etiam nec pro cuiuscunque eiectione, simulantes crudelitatem in actione, quam non habetis in mente, & facientes aut præcipientes quod dignitati nominis vestri non conuenit. Legentes in libro Machabæorum, quid Eleazarus * à suis familiaribus quod famam suam non decebat, suaderetur, respondit, *Non*, inquiens, *ætatem nostram dignum est fingere, vt multi adolescentium arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam atque execrationem meæ senectuti conquiram.* Quod enim ille de corporis senectute dicit, vos in ministerij & nominis ac sapientiæ dignitate necesse est intelligere, dicente Domino ad Moysen, *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti quòd senes populi sint.* Vnde S. Gregorius. *Sicut plerumque iuuenes dici solent, qui nulla consilij grauitate * deprimuntur: ita senes scriptura sacra vocare consueuit, qui non sola quantitate temporum, sed morum grandæuitate maturi sunt. Vnde per quendam sapientem dicitur, Senectus venerabilis est, non diuturna, neque numero annorum computata. Cani sunt autem sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata.*

Peroratio ad regem.

l. cùm à

2. Machab. 6.

al. *Non enim ætati nostræ dignum est, fingere.*

Senectus ab ætate sola non ducitur.

Num. c. 11.

Greg. l. 19. Moral. c. 11.

al. *fulciuntur:*

Sap. c. 4.

al. *Vnde verè quoque Dominus ad Moysen dicit.*

* *Hinc est ergo quod ad Moysen Dominus dicit. Congrega mihi* LXX. *viros de senioribus Israël quos tu nosti quòd senes populi sint. In quibus quid aliud quàm senectus cordis requiritur, cùm tales iubentur eligi, qui senes sciuntur. Si enim senectus in eis corporis quæreretur, à tantis sciri poterant à quantis videri. Dum verò dicitur, quos tu nosti quòd senes populi sint, profectò liquet, quia senectus mentis, non corporis eligenda nunciatur.*

Libertatem admonendi regis à rege & ab officio accepit.

[24] Quia, Domine, Karissima & venerabilis Dominatio vestra, imò diuina iussio mihi præcepit, & ego inde sum voluntarius debitor, vt quæ ad salutem, & vestri nominis ac ministerij dignitatem pertinere scio, non taceam, humiliter postulans moneo, quatenus sapientia vestra recogitet, & quod exordinatum est, ordinet, ne diutiùs hæc inreuerentia erga Dei Ecclesiam maneat, & quantocyus scandalum in Episcopos excitatum competenti satisfactione sedetur. Et ideo hinc tam inculcanter scribo, quia propter regem regum tacere quæ saluti & vtilitati vestræ necessaria esse cognosco, non audeo: [25] ad cuius iudicium vos & ego in conspectu totius humani generis, omniúmque Angelorum atque Archangelorum veniemus; vbi reddemus rationes, non solùm de propriarum personarum actionibus, loquutionibus, atque cogitationibus: verùm & de ministeriorum susceptorum officiis, qualiter in eis ea quæ ad ministeria pertinent, sincero corde, & iustis actibus egerimus: dicente ipso, *Iustè quod iustum est* *exequaris. Iustè ergo iustum exequi, est in adsertione iustitiæ solam eandem iustitiam quærere. Nam si

Deut. c. 16.

al. *perse-queris.*

quod mihi eſt dicendum, & vobis eſt audiendum tacuero, illud væ incurrere timeo quod Dominus per Prophetam nobis miſeris Sacerdotibus comminatur, dicens: *Væ his qui conſuunt puluillos ſub omni cubitu manus: & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas.* Puluillos quippe ſub omni cubitu manus ponere, eſt cadentes à ſua rectitudine animas, atque in huius mundi ſe dilectione reclinantes blanda adolatione refouere. Quaſi enim puluillo cubitus, vel ceruicalibus caput iacentis excipitur, cùm correptionis duritia peccanti ſubtrahitur, eíque mollities fauoris adhibetur, vt in errore molliter iaceat, quem nulla aſperitas contradictionis pulſat. Sed hæc rectores qui ſemetipſos diligunt, his procul dubio exhibent, à quibus ſe noceri poſſe in ſtudio gloriæ temporalis timent. Et idem Dominus per Moyſen præcipit, vt tabernaculum Sacerdos ingrediens tintinnabulis ambiatur, quatenus voces prædicationis habeat, ne ſuperni inſpectoris iudicium ex ſilentio offendat. Scriptum quippe eſt, *Vt audiatur ſonitus quando ingreditur & egreditur Sanctuarium in conſpectu Domini. Sacerdos namque ingrediens vel egrediens moritur, ſi de eo ſonitus non auditur: quia iram contra ſe occulti iudicis exigit, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit.* De qualibus Sacerdotibus Dominus dicit, *Canes muti non valentes latrare.* Et quibus in vno comminatur per Ezechielem Prophetam dicens: Si Sacerdos non diſtinxerit populo, ipſe quidem populus in ſuo peccato morietur, animam tamen eius de manu Sacerdotis requiram. Non ait, quia extra pec-

Ezech. c. 13.
Exod. c. 28.
Gregor. Paſtor. p. 2. c. 4.
Iſ. c. 56.
Ezech. c. 3.

catum populus est, non morietur: sed quia in suo peccato morietur: sed populus quidem pro seipso tantùm, Sacerdos verò etiam pro populo. Et quia nos si tacemus, quæ vt dixi nobis dicenda, & vobis audienda sunt, peccatum incurrimus: & vos si audita, quod absit, non exauditis, à morte peccati liberi esse nequitis. Propterea intenta cordis aure deuotio vestra percipiat, quod tonitruum diuinæ comminationis terribiliter insonat, *Qui scandalizauerit*, inquit, *vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & dimergatur in profundum maris.* Hæc enim pœna tunc temporis grauior inter alias putabatur.

Matth. c. 18.

In scandalum publicum culpa regis euadit.

Quanti, Domine carissime, in vnius Ecclesiæ, & vnius Episcopi contra Ecclesiasticas regulas præiudicio putatis scandalizati sunt, scandalizantur, & quicunque audierint scandalizabuntur? Quia, sicut dicit S. Paulus Apostolus, *Cùm patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra.* Quod enim quis videt in fratre, & in commissa sibi Ecclesia, aut audit ex fratre, & ex commissa sibi Ecclesia, quid putatis illum de se & de sibi commissa Ecclesia posse coniicere, si eum & sibi commissam Ecclesiam nutu diuino in potestatem vestram contigerit deuenire? Non enim leui auditu eorum corda percelluntur, qui audiunt. [26] Quia non de crimine per legitimos accusatores, sicut præcipiunt canones, apud Primatem prouinciæ accusatus: non ad Synodum regulariter euocatus: non in iudicio præsens, non iudicium regulare refugiens, non in iudicio regulari contra eum aliis

1. Cor. 12.

accuſatoribus & aliis teſtibus productis, nec vel teſtium teſtimonio facta inquiſitione, vtrum ex auditu, an ex ſcientia fuerint teſtificati: non legaliter ac canonicè de perſonis accuſantium ac teſtificantium facta requiſitione, cuius qualitatis & dignitatis, ac quantitatis fuerint: non cauſis actuum ſcriptis inſertis, non licentia reſpondendi & defendendi illi conceſſa; non de crimine vel exilij cauſa confeſſus, nec regulariter conuictus, non partibus præſentibus, id quod à ſuis iudicibus iudicatum fuit ſcriptis ſententia recitata, non canonico & Epiſcopali iudicio, ab ordine Epiſcopali deiectus Epiſcopus, ſuis rebus ſpoliatus, & cum Eccleſia ſua cuius res & facultates vel officio defuncto, vel morte perfuncto Epiſcopo per œconomum futuro Epiſcopo ſeruari debent, contra omnes leges, & contra omnia iura, diuina ſcilicet & humana, ſæcularium præiudicio proſcriptione eſt condemnatus, cùm non tantùm aut prauè ſentientes Epiſcopi, aut maieſtatis rei, aut criminibus accuſati: verùm Arius & Eutyches Preſbyteri non niſi Conciliorum iudicio gradibus ſpoliati, & eorum decreto ab Imperatoribus legantur proſcripti, & in exilium deportati. Ego verò verbis non poſſum exprimere quanta conſtringar in mente anguſtia, quoniam per ora multorum audio volitare, quia homines omnium gentium, etiam & Iudæi Chriſtianæ legis inimici, paſſim legum ſuarum iudicantur iudicio: bubulcus quoque & ſubulcus, atque opilio habent legem: & contra omnem conſuetudinem Chriſtia-

norum Principum, (& contra præcepta Domini dominorum dicentis, in lege & in Propheta, atque in Euangelio, & in Apostolo, *Non facies quod iniquum est, nec iniustè iudicabis. Iustè iudica proximo tuo.* Et, *Si verè vtique iustitiam loquimini, iustè iudicate filij hominum:* Quia, *In quo iudicio iudicaueritis, iudicabitur de vobis:* videlicet aut iusto iudicio damnabimini, pro eo quòd fratrem iniusto iudicio condemnastis: aut iustè iudicantibus vobis iustitia respondebit. Ergo sic loquimini & sic facite, sicut per legem libertatis incipientes iudicari; hoc est, per legem libertatis, scilicet Euangelij, iudicandi.) Episcopus qualiscunque cum sua Ecclesia, legem Ecclesiasticam laïcorum, ac quarundam infamium personarum, non iudicio, sed conludio atque ludibrio, à vobis ignominiosè proscriptus, habere non potuit. Vnde legalis sententia, quam vt prædecessores illius, B. Gregorius in commonitorio Ioanni dato decreuit, esse canonicam, dicit, *Necesse est vt quod contra leges actum est, firmitatem non habeat.* Et S. Augustinus in libro de vera religione dicit. *In istis temporalibus legibus quanquam de his homines iudicent, cùm eas instituunt: tamen cùm fuerint institutæ atque firmatæ, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundùm ipsas. Conditor tamen legum temporalium si vir bonus & sapiens est, illam ipsam consulit æternam, de qua nulli animæ iudicare datum est, vt secundùm eius incommutabiles regulas quid sit pro tempore iubendum vetandúmque discernat. Æternam igitur legem mundis animis fas est cognoscere, nefas est iudicare.* De qua B. Prosper dicit

Leuit. c. 19. Psalm 17. Matth. c. 7. *Canones non sunt violandi.* Greg. l. 11. ep. 54. August. l. de vera relig. c. 3.

Lex

Lex æterna Dei stabili regit omnia nutu,
Nec mutat vario tempore consilium.

Prosp. epigr. 41.

Nam si Imperatores Romanorum suam legem æternam, vel perpetuam appellauerunt, multò magis lex illa æterna est, quæ est sancto Spiritu promulgata. De qua S. Leo post discretionem quæ in ea est ostensam dicit: *In his quæ vel dubia fuerint, vel obscura, id nouerimus sequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum inueniatur aduersum. Quæ,* inquit S. Cælestinus, *à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa frangatur?* Et sacrum Carthaginense Concilium sub Grato Episcopo, dicit: *De quibus apertissimè diuina scriptura sanxit, non differenda sententia est, sed potiùs exsequenda. Nemo contra Prophetas, nemo contra Euangelia, nemo contra Apostolos facit sine periculo: & quæ facta vel dicta superiùs comprehensa sunt, vel aliis Conciliis conscripta, quæ secundùm legem inueniuntur, custodire nos oportet. Si quis verò statuta supergressus corruperit, vel pro nihilo habenda putauerit, si laïcus est communione, si clericus est honore priuetur. Quia,* vt S. Papa Hilarius decernens dicit, *Non minùs in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in iniuriam ipsius Domini prosilitur.*

S. Leo epist. 95. ad Rustic.

Cælestin. P. epist. 2.

Concil. Carthag. I. c. 13. & 14.

Hilar. epist. 2.

Qua de re flens dico, & corde merenti gemens pronuncio, quia nunc lex Domini irreprehensibilis nostris infelicibus & periculosissimis temporibus tantum vigorem non habet reuerentia diuinitatis, sicut antequam nomen Christi in honore per vniuersum orbem fieret, leges Romanæ habebant timore Imperatoris. Legimus quippe in

Legum sacrarum obseruatio imminuta.

Actibus Apostolorum, quoniam cùm Paulus & Silas cæsi in carcerem missi sunt, quia miserunt magistratus vt dimitterentur. Paulus autem dixit eis. *Cæsos nos publicè indemnatos homines Romanos miserunt in carcerem, & nunc occultè nos eiiciunt. Non ita, sed veniant, & ipsi nos eiiciant. Nuntiauerunt autem magistratibus lictores verba hæc, timuerúntque audientes quòd Romani essent, & venientes deprecati sunt eos, & eiicientes rogabant vt egrederentur de vrbe.* Et item in eadem sacra historia. *Quia non est consuetudo Romanis damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locúmque defendendi accipiat ad abluenda crimina.* Et item cùm torquendus esset, dicens se esse Romanum, dimissus est. Vnde non perfunctoriè audire debetis quod cælestis tuba Paulus Apostolus dicit. *Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.* Et in sacra Regum historia scriptum est. *Si peccauerit vir in virum, placari ei potest Dominus: si autem in Domino peccauerit vir, quis orabit pro eo?* Mementote facti memorandi Theodosij, & memorabilis viri Ambrosij, & quia excessit vt homo Theodosius, corripuit eum vt verus Sacerdos Ambrosius, & recepit patienter atque humiliter per illum diuinam correctionem Theodosius. Et ideo exaltatus est, & merito & nomine & sanctitatis insigne super omnes post Constantinum Romanos Imperatores. Felix ille Imperator qui suo tempore talem habuit Sacerdotem, qui [27] post dignam pro excessu satisfactionem fecit illi ponere, & confirmare legem, vt si moto animo seueriùs vin-

Act. c. 16.

Ibid. c. 25.

Ibid. c. 22. hucusque in Sirmondo epist. 29.

1. Cor. 8.

1. Reg. 2.

Paulin. in vita Ambros. Theodoret. hist. Eccles. l. 5. c. 17.

dicare in aliquos princeps quiſque decerneret, miniſtri Reip. vſque ad triginta dies eandem legem exequi non auderent, donec refrigerato animo, & in ſe reuerſo, quid verum eſſet, videret; & exequi quod iuſtum eſſet, decerneret. Nam, *Impedit ira virum, ne poſſit cernere verum.* quia, vt quidam ſapiens dixit, cogitationes iracundi vipereæ ſunt generationis; priùs enim mentem comedunt, matrem ſuam. Et Apoſtolus, *Ira*, inquit, *viri iuſtitiam Dei non operatur.* Et felix Sacerdos Dei Ambroſius, qui in tempore talis fuit Imperatotis. Scriptum eſt enim, *Beatus qui enarrat iuſtitiam auri audienti.* Felices quoque ambo, & Sacerdos & Imperator, quia ne ira Dei pro exceſſu deſcenderet ſuper Imperatorem, habuit ſuo tempore Sacerdotem, de quo non queſtus eſt Dominus, quod de nobis modò queritur dicens, *Quæſiui vnum qui interponeret ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me, ne diſſiparem eam, & non inueni.* Hinc eſt quòd Iſaias noſtræ miſeriæ, & calamitatis in ſe ſumens perſonam, grauiter coram Deo deplorat, dicens: *Omnes nos cecidimus quaſi folium, & iniquitates noſtræ quaſi ventus abſtulerunt nos, nec eſt qui inuocet nomen tuum, qui conſurgat & teneat te.* Quomodo enim nos illum iraſcentem tenere, & placare poſſumus, qui vt S. Gregorius conqueritur, *Ad exteriora negotia delapſi ſumus, & aliud ex honore * ſuſcepimus, atque aliud officio actionis exhibemus: miniſterium prædicationis relinquimus, & ad pœnam noſtram, vt video, Epiſcopi vocamur, qui honoris nomen, non virtutem tenemus.* Et, *Relinquunt namque Dominum hi qui nobis commiſſi ſunt, &*

V. Baron. ad an. 390. tom. 4.

Iacob. c. 1.

Eccl. c. 25.

Ezech. c. 22.

Iſ. c. 64.

Gregor. Hom. 17. in Euang.

* al. *ſuſcipimus:*

*tacemus; in prauis actibus iacent, & correptionis manum non tendimus; quotidie per multas nequitias pereunt, & eos ad infernum tendere neglegenter videmus. Sed * quando nos vitam corrigere valeamus alienam, qui neglegimus nostram? Curis enim sæcularibus intenti, tantò insensibiliores intus efficimur, quantò ad ea quæ foris sunt, studiosiores videmur. Vsu quippe curæ terrenæ à cælesti desiderio obdurescit animus, & dum ipso suo vsu durus efficitur per actionem sæculi, ad ea molliri non valet, quæ pertinent ad caritatem Dei.* Et reliqua quæ ibidem idem sanctus de neglegentibus Sacerdotibus prosequitur. Vnde quantò minoris meriti sumus, vt Dominum contra vos, si iratus fuerit, tenere possimus; tantò magis non solùm actus vestros corrigere, verùm ne in præceptionibus vestris, quas vel verbo, vel scripto decernitis, vel decreuistis, siue decreueritis, quod absit, aliqua iniustitia, vel præsumptio, siue indiscretio sit, solicitè prouidere debetis, timentes comminationem æterni iudicis, qui dicit: *Væ his qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitiam scripserunt, vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei; vt essent viduæ præda eorum, & pupillos deciperent. Quid facietis in die visitationis & calamitatis de longè venientis? ad cuius auxilium confugietis, & vbi derelinquetis gloriam vestram ne incuruemini sub vinculo, & cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.*

al. quomodo

Is. c. 10.

Rex non debet vsurpare quæ sunt Sacerdotum.

l. vt supra.

Et quia, * suprà ostendi, ex verbis B. Gelasij, Duo sunt quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas,

in quibus tantò grauius eſt pondus Sacerdotum, quantùm etiam pro ipſis regibus hominum in diuino reddituri ſunt examine rationem, ſolerter prouidere debetis, ne extra miniſterium veſtrum, ſicut, Deo gratias, hactenus prouidiſtis, manum in Sacerdotalem ordinem, & in his quæ eidem ordini Spiritus ſancti dono commiſſa ſunt, contra præceptum Domini, extendatis, lectione frequentantes, & mente condentes quod ſcriptum eſt in ſecundo libro Paralipomenon. *Fecit*, inquit, *Ozias rex quod erat rectum in oculis Domini, & exquiſiuit Dominum. Cúmque requireret Dominum, direxit eum in omnibus, & adiuuit eum contra Philiſthiim, & contra Arabas qui habitabant in * Corbaal, & contra Ammonitas, & diuulgatum eſt nomen eius vſque * in introitum Ægypti propter crebras victorias: & habuit multa pecora, tam in campeſtribus, quàm in eremi vaſtitate. Vineas quoque habuit & vinitores in montibus & in Carmelo. * Erátque homo agriculturæ deditus. Et fuit numerus totius exercitus eius * trecentorum decem millium, & centum: Sed cùm roboratus eſſet, eleuatum eſt cor eius in interitum ſuum, & neglexit Dominum ſuum. Ingreſſúſque templum Domini adolere voluit incenſum ſuper altare thymiamatis. Statimque ingreſſus poſt eum Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortiſſimi, reſtiterunt regi atque dixerunt: Non eſt tui officij, Ozia, vt adoleas incenſum Domino. Sacerdotum, hoc eſt, filiorum Aaron qui conſecrati ſunt ad * huiuſcemodi miniſterium, eſt iſtud officium. Egredere de Sanctuario, nec contempſeris, quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo. Iratus eſt Ozias, & tenens in manu thuribulum vt adoleret incenſum, mi-*

2 Paralip. 26.

al. *Gurbaal.*

al. *ad*

al. *Erat quippe homo.*

al. *trecentorum & ſeptem millium quingentorum.*

al. *huiuſc. miniſter. Egredere de Sanctuario.*

nabatur Sacerdotibus: statimque orta est lepra in fronte eius coram Sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis. Cúmque respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & festinatò expulerunt eum. Sed & ipse perterritus accelerauit egredi, eo quòd sensisset illicò plagam Domini. Fuit igitur Ozias Rex leprosus vsque ad diem mortis suæ; & habitauit in domo separata, plenus lepra ob quam & eiectus fuerat de domo Domini.

1. Cor. 10. In quo facto, quia sicut Scriptura dicit, *Hæc autem in figura contingebant illis, scripta sunt autem propter nos*, diligenter adtendendum est, quoniam quandiu Ozias Dominum coluit, pacificè regnum tenuit, & contra vicinas & alienigenas gentes crebras victorias habuit. Postquam autem officium non suum præsumpsit, sed in Sacerdotale ministerium contra fas manum præsumptionis extendit, vsque ad diem mortis suæ lepra plenus in domo separata permansit, & victoriam nullam fecit: nec cum aliis qui bellabant bella Domini pro inimicis Israël, qui Ecclesiæ typum tenuerat, perfusus lepra, id est, graui peccato percussus atque perculsus habitare præualuit. Sic & eorum iudicio quibus dicit Dominus, *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri qui loquitur in vobis*, & per quos eodem spiritu sacri promulgati sunt canones, voluntariè atque ex deliberatione quiscunque violans & conuellens constituta diuina, quia docente Petro, *Non est personarum acceptor Deus*, ab Ecclesiæ corpore separatus, nisi per pœnitentiam & sacerdotalis indulgentiæ reconciliationem eidem

Matt. c. 10.

Act. 10.

Obliquè minatur excommunicationem.

Ecclesiæ fuerit reincorporatus, erit ab æterna Ecclesia separatus. Vnde & Apostolus præcipit, *cum huiusmodi nec cibum sumere*. Et item omnibus, Christo in se loquente, denunciat dicens: *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum*. Quam sententiam exponens B. Augustinus dicit: *Duobus modis non te maculat malus: si non consentias, & si redarguas, hoc est non communicare, non consentire. Communicatur quippe, quando facto eius consortium voluntatis vel approbationis adiungitur. Hoc ergo nos admonens Apostolus, ait: Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum. Et quia parum erat non consentire, si sequeretur negligentia disciplinæ, magis autem, inquit, & redarguite. Videte quemadmodum vtrunque complexus est, nolite communicare? Nolite consentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid est autem, magis & redarguite? Reprehendite, * corripite, coërcete. Deinde in ipsa reprehensione, vel coërtione alienorum peccatorum, cauendum est ne se extollat qui alterum corripit, & qui se putat stare, videat ne cadat; foris terribiliter personet increpatio, intus lenitatis teneatur dilectio. Neque ergo consentientes sitis malis, vt approbetis; neque neglegentes, vt non arguatis; neque superbientes, vt insultanter arguatis.*

1. Cor 5.
Ephes. c. 5.
August. Serm. XVIII. de verb. Dom. c. 18.
al correptione

Et nolite putare, Domine Karissime ac benignissime, quia quocunque carnalis propinquitatis affectu, vel quia tantùm in Episcopo Remensis prouinciæ indignitati meæ commissæ ista sunt acta, commotus hæc scripserim, sed zelo, de quo & in Psalmo, & in Euangelio scriptum est, *Zelus domus tuæ comedit me*: videlicet zelo vniuersalis Ecclesiæ, quæ domus Dei est, & sacri ordinis Sacer-

Psalm. 68.
Ioan. c. 2.

dotalis, quod vnum in omnibus Episcopis est, & officij meæ exiguitatis, legens electos Dei propter leges paternas, etiam mortem corporis appetisse; & in laudibus diuinis catholicam Ecclesiam cantare sanctum, *qui pro lege Dei sui certauit vsque ad mortem.* Vestræ nihilominus zelo salutis & optandæ nobis prosperitatis hæc scripsi. Tandem peto vt in hoc seruitutis meæ obsequio diligentiùs discernatis, quoniàm si quædam ibidem *mordacibus resonant, non mihi verba sunt sensus: quæ etsi forent, mansuetudo vestra debet modestè perpendere, quoniam adolator blandus est inimicus. Quod scriptura dicit, *Quia meliora sunt vulnera amici, quàm odientis inimici oscula.* Non enim occupatam tenet vestram, sicut quorumdam captiuatam mentem possidet vobis bene noti sententia, quæ dicit, *obsequium*, id est, assentatio, videlicet adolatio *amicos, veritas odium parit*: quia, vt veritatis amicus, veritatem diligitis, scientes à veritate dictum, *Cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.* Inhæreat itaque menti vestræ quod B. Augustinus dicit, quia dolosi vel imperiti medici est, sic intueri emplastrum imponere, vt aut noceat, aut non prosit. Et suprà posita quæ sine adolatione ad vestram salutem veritas per ora veridicorum protulit, vobis non displicebunt.

2. Machab. 6. & 7.

Al. mordacibus verbis, vel mordacius.

Prou. c. 27.

Terent. Andr.

Ioan. c. 8.

II.

II.
HINCMARI
REMENSIS EPISCOPI
[28] ROTVLA
CAROLO REGI PORRECTA cùm præmissos Quaterniones legere differret.

SACRVM Carthaginense Concilium dicit. *Quisquis Episcoporum accusatur, ad primatem Ecclesiæ ipsius causam deferat accusator.*

Cod. Afric. can. 19.

Et item. *Quisquis Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, seu Clericorum, cùm in Ecclesia fuerit crimen institutum, vel ciuilis causa fuerit commota, si relicto Ecclesiastico iudicio publicis iudiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat: & hoc in criminali. In ciuili verò perdat quod euicit, si locum suum obtinere maluerit.*

Ibid. can. 15.

Et Africanum Concilium. *Quicunque* (scilicet Clericorum) *ab Imperatore cognitionem iudiciorum publicorum petierit, honore proprio priuetur: si autem Episcopale iudicium postulauerit, nihil ei obsit.*

Ibid. can. 104.

Et vt de legibus Romanis, & multis hîc pauca.

ponamus, Gratianus, Valentinianus & Theodosius constituerunt, *Ne quis audeat apud iudices publicos Episcopum accusare, sed in Episcoporum audientiam perferre non differat, quicquid sibi pro qualitate negotij putat posse competere, vt in Episcoporum aliorum iudicio quæ asserit contra Episcopum debeant diffiniri.* Et item Imperatores constituerunt, vt in priuatis causis huiusmodi causa seruetur, ne quenquam litigatorum sententia non à suo iudice dicta constringat.

Cod. Theod. l. 16. Interpret. leg. 13.

Et S. Leo sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontifex, in Synodo Romæ habita, statuit dicens: *Tantam sæculi potestates circa Sacerdotalem ordinem reuerentiam præualere voluerunt, etiam hi quos sub imperiali nomine terris diuina potentia præesse præcepit, vt ius distringendorum negotiorum Episcopis sanctis iuxta diualia constituta permiserint. Quod cùm & iuris antiqui edictis, & inlatis frequentibus sit legibus constitutum, præsenti tempore à plerisque inuenimus fuisse calcatum. Nam prætermisso Sacerdotali iudicio, passim ad examen sæcularium transierunt. Quocirca nobis visum est, vt hanc & sacrarum legum, & nostri ordinis contumeliam, & ad præsens vlcisceretur plena districtio, & obseruandam formulam constitueret in futurum. Censemus itaque, vt quicunque prætermisso Sacerdote Ecclesiæ suæ, ad disceptationem venerit sæcularium, sacris liminibus expulsus à cælesti arceatur altario.*

S. Leo epist. 96.

Et in primo libro Capitulorum Imperialium Domni Karoli & Domni Hludouuici scriptum est cap. VIII. *Vt ad Metropolitanum Episcopum suffraganei Episcopi respiciant, & nihil noui audeant facere in suis parochiis sine conscientia & consilio sui Metropolitani; nec Metropolitanus sine eorum consilio.*

Capitul. Caroli M. lib. 1. c. 8.

Et item in eodem libro cap. XXVIII. *Vt si Clerici vel Monachi inter se negotium aliquod habuerint, à suo Episcopo diiudicentur, non à sæcularibus.* Ibid. c. 28.

Et item in eodem libro cap. XXXVIII. *Vt Clerici Ecclesiastici ordinis si culpam incurrerint, apud Ecclesiasticos iudicentur, non apud sæculares.* Ibid. c. 38.

Et hæc constituta sunt de his quæ ab Episcopo, vel Presbytero, seu Diacono committuntur, siue in criminalibus, siue de ciuilibus, id est, de pecuniariis causis. [21] Ceterùm de rebus & mancipiis, & mancipiorum commissis, Episcopi ex Ecclesiis nobis commissis, vel de proprietatibus Clericorum, aduocatos dare secundùm consuetudinem non abnuimus.

Vbi autem ea emendari debeant, quæ Episcopi vel Clerici, in criminalibus, vel ciuilibus committunt, leges manifestè demonstrant, dicentes multis decernentibus Imperatoribus. Ex quibus omnibus hîc legem Valentiniani & Valentis ponemus, qui decreuerunt, *Vt vltra prouinciæ terminos accusandi licentia prohibeatur.*

Et hinc sacrum Carthaginense Concilium statuit, vt *Accusatus & accusator in eo loco vnde est ille qui accusatur, locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes * perducere, vbi causa finiatur.* Cod. Afric. can. 30. al. productore.

Et item leges dicunt, *Si quis aduersarium aut repetitione aut criminis obiectione pulsauerit, in prouincia in qua consistit ille qui pulsatur, suas exerat actiones, nec æstimet aduersarium suum alibi, aut longiùs ad iudicium pertrahendum: Ille verò qui pulsatus fuerit, si iudicem suspectum habuerit, liceat appellare.*

Innocen. I. ep. 2. c. 3.

al. *Victricium.*

Et S. Innocentius ad * Victoricium Episcopum. *Si quæ*, inquit, *causæ vel contentiones inter Clericos, tam superioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ, vt secundùm Synodum Nicænam congregatis eiusdem prouinciæ Episcopis, iurgium terminetur: nec alicui liceat, (sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, * cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri) relictis his Sacerdotibus qui in eadem prouincia Dei Ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias. Quòd si quis forte præsumpserit, & ab officio * cleri submotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur. Si autem maiores causæ in medio fuerint deuolutæ, [22] ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & * vetus consuetudo exigit, post iudicium Episcopale referatur.* Vnde Carthaginense dicit Concilium, *Vt à quibuscunque iudicibus Ecclesiasticis ad alios iudices Ecclesiasticos, vbi est maior auctoritas, fuerit prouocatum, [24] non eis obsit, quorum fuerit soluta sententia, si conuinci non potuerint vel inimico animo iudicasse, vel aliqua cupiditate aut gratia deprauati. Sanè si ex consensu partium electi fuerint iudices, etiam à pauciori numero quod constitutum est, non liceat prouocari.* Qualiter autem sententia finiri debeat, leges & sacri canones monstrant, dicentes, vt vel in Synodo, vel per iudices, siue quos conquirentibus primates dederint, siue quos ipsi vicinos ex consensu delegerint.

al. cuius

al. clericatus

al. beata consuet.

Deputatos autem iudices Episcopos, vt Africanum dicit Concilium, *Ab illo Primate sunt dandi, in cuius prouincia causa versatur. Si autem ex communi placito conquirentes vicinos iudices elegerint, aut vnus eligatur, aut tres: & si tres elegerint, aut omnium sententiam sequantur, aut duorum.*

Et Chalcedonenſe Concilium dicit, *Si quis Clericus aduersùs Clericum habet negotium, non deſerat Epiſcopum proprium, & ad ſæcularia percurrat iudicia: ſed priùs actio ventiletur apud Epiſcopum proprium, vel certè conſilio eiuſdem Epiſcopi apud quos vtræque partes voluerint, iudicium continebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus ſubiacebit.*

Concil. Chalced. can. 9.

Et S. Gregorius ex legibus & ſacris canonibus conſtituit ſcribens ad Bonefacium defenſorem Corſicæ, & vices agentem Apoſtolicæ Sedis, quas in iſtis regionibus primates prouinciarum tenent. *Si quis*, inquit, *contra Clericum cauſam habuerit, Epiſcopum ipſius adeat. Qui ſi fortè ſuſpectus fuerit, executor vel ab ipſo, vel, ſi & hoc actor refugerit, à tua eſt experientia deputandus, qui partes ſibi mutuo conſenſu iudices compellat eligere, à quibus quicquid fuerit diſinitum, ita vel tua, vel Epiſcopi ſolicitudine, ſeruata lege, modis omnibus compleatur, vt non ſit vnde poſſint litigiis * fatigari.* Et ſi laïcus contra Epiſcopum ciuilem, id eſt, pecuniariam cauſam habuerit, Epiſcopus admoneri vel compelli ab eis quorum intereſt, debet: Similiter & laïcus admoneri vel compelli debet à Reip. poteſtate, vt ad arbitrium, id eſt, ad iudicium ex vtraque parte electorum iudicum veniant, & eorum iudicio cauſa finiatur.

Greg. l. 9. indict. 4. ep. 74.

al. ſe fatigare.

Sicut ad Malchum Epiſcopum idem S. Gregorius ex legibus, & ſacris regulis ſcribens demonſtrat. * *Præterea*, inquit, *fraternitatem tuam præſenti præceptione curauimus admonendam, vt Stephanum * Epiſcopum ad eligendum compellas venire iudicium: & quicquid inter prædictum Ioannem virum magnificum, &*

Greg. l. 1. indict. 9. ep. 36.

l. Propterea.

al. ſæpe factum

ſupradictum Epiſcopum, electorum fuerit ſententiá diffinitum, ad effectum perducere non omittas.

Et hinc leges quas ſeruat Eccleſia, dicunt. Obſeruare autem iudices ſpecialiter debent, *Vt in omnibus cauſis ſententia quæ deliberata fuerit conſtitutis pariter partibus, recitetur: vt ab his à quibus cauſa dicta eſt, ad integrum quæ dicta fuerit ſententia cognoſcatur, & quicquid præſentibus partibus in cauſis fuerit ordinatum, habebit pleniſſimam firmitatem, nec poterit immutari.*

Et quia Imperatores, qui ſuo tempore fuerit de pecuniariis cauſis Eccleſiaſticum miniſtrum, & Reip. adminiſtrantem iudices ad cauſam de accuſato Epiſcopo finiendam, ſicut leges & canones iubent, deputauerunt, B. Gregorius in epiſtola decretali ad Ioannem Epiſcopum Lariſſæum demonſtrat dicens: *Cúmque porrecta appellatio per homines Hadriani Epiſcopi, ceteráque quæ penes te geſta ſunt, piiſſimis fuiſſent deportata Principibus, deputatis, vt diximus, Honorato Apoſtolicæ ſedis Diacono, & Sebaſtiano glorioſo * antigrapheo, cunctiſque ſubtiliter examinatis, à sereniſſimis principibus ſunt ab omnibus iuſſionibus abſoluti.*

Greg. l. 2. Ind. 11. ep. 46.

al. *antigrapho.*

Vnde leges quas probat Eccleſia, *Res*, inquiunt, *iudicatæ videntur ab his qui imperium poteſtatémque habent, vel qui ex auctoritate eorum inter partes dantur.*

Et notandum, vt præmiſimus, quoniam Imperatores leges ſæculi & Eccleſiæ conſeruantes, ad cauſam pecuniariam, id eſt, ciuilem, inter Epiſcopum & ſæculares inueſtigandam ac diffiniendam, cum miniſtro Eccleſiaſtico adminiſtrantem Reip. deputarunt. Si verò Epiſcopus aut veraciter, aut

ſimulata infirmitate, aut alia qualibet occaſione ſe dixerit non poſſe venire ad Synodum, aut ad electorum iudicium contra aduerſum ſe conquirentem, eligat ſibi iudices aut deputatos ſuſcipiat, ſicut ex legibus & regulis ſacris præmiſimus: & mittat pro ſe perſonam inſtructam ad locum, & diem deſtinatum, quæ executionem & diffinitionem legaliter ac regulariter ad vices illius in electorum iudicio proſequatur: & quod fuerit exequutum, ac diffinitum ſuſcipiat obſeruandum, ſicut regulæ ac decreta ſanctæ Sedis Romanæ Pontificum: ſed & S. Gregorius ſæpiſſimè in Epiſtolis ſuis ex legibus & regulis ſacris agendum demonſtrat.

Ex quibus vnum de pluribus hîc B. Gregorij decretum ponere cenſui, quod ad Fortunatum Epiſcopum ſcribens, *Fraternitatem*, inquit, *tuam his hortamur affatibus, vt ceſſante omni excuſatione perſonam huc inſtructam ſub feſtinatione tranſmittas, quæ aut in electorum, aut certè in deputatorum à nobis iudicio, ſi qua pro tuis partibus ſunt, agere, & aduerſariorum intentionibus, ac obiectis valeat per omnia reſpondere, vt veritate cognita ſalubrem hîc finem cauſa ſuſcipiat.*

Greg. l. 7. Ind. 2. ep. 108.

Et in Epiſtola ad Sergium defenſorem Siponti, *Experientiæ tuæ præſenti auctoritate præcipimus, vt Fruniſcendum admonere ſtudeat, quatenus ſi quid de obſtrictu *redhibere Eccleſiæ cognoſcit, ſatisfacere dilatione poſtpoſita non deſiſtat. Alioquin mora ceſſante ad electorum accedat te compellente iudicium, & quicquid veritate cognita *ſacroſanctis Euangeliis fuerit ſtatutum, ita ad effectum exequutionis tua inſtantia perducatur, vt huius rei denuo ad nos querela non redeat.*

Ibid. ep. 105.

* al. Eccleſiæ ſe redhibere cognoſcit.

* al. mediis ſacroſ. Euangel.

Et hîc leges Romanæ, in re pecuniaria, tormenta, nisi cùm de rebus hereditariis quæritur, non adhibent. Aliàs autem iureiurando aut testibus explicantur. Et si Episcopus noluerit suis Coëpiscopis ac iudicibus à se electis, vel à primatibus deputatis obedire, Africani Concilij iudicium sustinebit, quo dicitur. *A iudicibus aut quos communis consensus elegerit, non liceat prouocari: & quisquis probatus * fuerit pro contumacia nolle obtemperare iudicibus, cum hoc primæ sedis Episcopo fuerit probatum, det litteras vt nullus ei communicet Episcoporum donec obtemperet.* [25] Et si laïcus querens contra Episcopum noluerit obedire iudicibus, à principe Reip. & Ecclesiæ tutore ac defensore, & regia benignitate protectore . . . . .

Cod. Afric. can. 112.

l. per contumaciam

In Capitulis Imperialibus scriptum est, libro secundo, *De his qui iniustè super alios querelas faciunt*: *Vt si inde conuicti fuerint, propter illam calumniam secundùm legem & æquitatem iustitiam reddant.*

Capit. Car. M. l. 2. c. 34.

Et hinc libro tertio scriptum habetur, *De his qui causam iudicatam repetere præsumunt,* [26] *Sed & de his qui legem obseruare contempserint, vt per fideiussores ad præsentiam regis deducantur.*

Ibid. l. 3. c. 31.

Ibid. c. 34.

De his verò qui Romanis legibus iudicantur, decretum est, *Vt qui per calumniam iniuriæ actionem instituit, extra ordinem puniatur, omnes enim calumniatores exilij vel insulæ relegatione, aut ordinis amissione puniri placuit.*

Regia igitur solicitudo, à rege regum & æquissimo iudice Deo, vt in directione cordis iudicium iudi-

Totum hunc locum inter frag-

* iudicetur constituta, prouidè solicitéque prouidere debet, vt tales iudices cum Episcopis ad causam inter Ecclesiasticos, & sæculares dirimendam eligat, & constituat, qui religiosi sint & Dominum timeant; & non muneris præmio, non fauoris, vel propinquitatis, aut amicitiæ gratia, non indebitæ subiectionis obsequio, non alterius partis odio personam accipiant in iudicio; sed absque contentione & liuore, sicut ipsa veritas dicit, *non secundùm faciem, sed iustum iudicium* iudicent. Et hoc non in publico iudicij loco, sed in priuato: quia Episcopi * in consistorio regum, non in prætorio iudicum, nec nisi ab Episcopis, aut in Synodo, aut in priuato loco à Primatibus deputatorum, aut à se electorum iudicum iudicio debent aut possunt regulariter iudicari.

gmenta Epistolarum edidit Sirmondus pag. 839.

Sirm. *iudicet*

Ioan. c. 7.

Sirm. *non in cons.*

Et prætaxato modo supradictas leges, tam publicas, quàm Ecclesiasticas in suis temporibus seruari decreuisse didicimus antiquos Imperatores, & prædecessores ac progenitores vestros Episcopis, & viris Ecclesiasticis: & nobis vestra dilectissima & benignissima Dominatio seruaturam se & verbo, & subscriptione promisit in Carisiaco, vbi hoc Capitulum consultu ac consilio fidelium vestrorum tam Episcoporum, quàm & laïcorum condidistis, & ei subscripsistis, dicentes. *Quantùm sciero, & rationabiliter potuero, Domino adiuuante, vnumquemque vestrûm secundùm suum ordinem & personam honorabo & saluabo, & honoratum & saluatum absque vllo dolo & damnatione vel deceptione conseruabo. Et vnicuique competentem legem & iustitiam conseruabo.*

Capit. Caroli Calui tit. 22.

Et qui illam necesse habuerit & rationabiliter petierit, rationabilem misericordiam exhibebo, sicut fidelis rex suos fideles per rectum honorare, & saluare, & vnicuique competentem legem & iustitiam in vnoquoque ordine conseruare, & indigentibus, & rationabiliter petentibus, rationabilem misericordiam debet impendere, & pro nullo homine * *ab hoc quantùm dimittit humana fragilitas per studium, aut maliuolentiam, vel alicuius indebitum hortamentum deuiabo, quantùm mihi Deus intellectum & possibilitatem donauerit. Et si per fragilitatem contra hoc mihi subreptum fuerit, cùm hoc recognouero, voluntariè illud emendare curabo.* Nos autem fideles vestri, Episcopi, & ceteri laïcalis ordinis qui adfuerunt, hoc Capitulum & vobiscum condidimus, & ei subscripsimus, vnusquisque profitendo. *Quantùm sciero & potuero, Domino adiuuante absque vlla dolositate aut seductione & consilio & auxilio secundùm meum ministerium, & secundùm meam personam fidelis vobis adiutor ero, vt illam potestatem quam in regio nomine, & regno vobis Deus concessit, ad ipsius voluntatem & ad vestram, & fidelium vestrorum saluationem, cum debito honore, & vigore tenere & gubernare possitis.*

Sicm. ad hoc

Ibid.

III.

HINCMARI

LAVDVNENSIS EPISCOPI [27] SCEDVLA EPISCOPIS, ET PER EOS REGI PORRECTA.

Hanc Scedulam porrexit Hincmarus Laudunensis Episcopus apud Pistas VIII. Kal. Septembr. Indict. I. Episcopis de Prouincia Remorum, Hincmaro, Odoni: De Prouincia Rotomagensi, Weniloni, Archamberto, Sigenando: De Prouincia Sennensi, Æneæ, Fulcrico, Abboni: De Prouincia Burdegalensi, Engenoldo, Heliæ.

Remensi, Beluacensi. Rotomagensi, Baiocensi, Constantiacensi. Parisiensi, Tricassensi, Neuernensi. Pictauorum, Encolismensi.

NON latere vos scio, Domini patres, & fratres, ac Deo digni Episcopi, res Episcopij Laudunensis Ecclesiæ mihi commissæ, imò quicquid habebam in isto regno, exceptis principali Ecclesia, & Episcopij domo, & claustro primùm esse inbannata: ita vt nihil mihi à quocunque de prædictis rebus & facultatibus quiddam præsidij ministretur, aut obsequij præbeatur. Quoniam sicut mihi sub breui dierum tempore, & nullo Episcopo meæ prouinciæ con-

& obſequiis Eccleſiaſticis inconſulto Epiſcopali iudicio ſpoliatus: non ab ignotis vel incertis perſonis ex parte Domini noſtri Regis mihi eſt nunciatum, vt me erga eum recognoſcam, & ei humiliter ſatisfaciam. Audiui etiam, quia homines, quorum cauſa aduerſùm me Dominationis ſuæ animus eſt commotus, huc venerint, vt aduerſùm me debeant queri. Vnde quoniam iudicio regulari meipſum conſtringo, [31] & *ſententia ſine ſcripto dicta*, iuxta definitiones inuiolabiles * *nec nomen ſententiæ habere meretur*, humili ſupplicatione ſcripto reſpondeo. [32] Sim canonicè reueſtitus, de quibus contra ſacros canones, & decreta Pontificum ſanctæ Sedis Romanæ, contráque leges, quibus vnà cum ſacris regulis ſancta moderatur Eccleſia, ſum ſpoliatus. In quibus mihi oſtenderit illum me inrationabiliter offendiſſe, voluntariè recognoſcam, & ei ſicut Domino & Seniori ac Regi meo facere debeo, humiliter ſatisfaciam. Et deinde ſicut regulæ iubent meis legitimè vſus, & vti præcipiunt canones in prouincia mea regulariter ad Synodum euocatus, de quibuſcunque ibidem fuero interpellatus, coram meis iudicibus reddam canonicè rationem, & canonicum ſequar iudicium.

Greg. l. 11. indict. 6. ep. 54.

a'. *ne nomen quidem*

Alioquin, ſecundùm ſacros canones, & decreta ſanctæ Sedis Romanæ Pontificum B. Petri Apoſtoli memoria honoretur, & vt mihi nulla ab vllo violentia inferatur propria voce atque libello Apoſtolicam Sedem appello. Et hac profeſſionem atque appellationem meam Domno noſtro Regi Chriſtianiſſimo à Primate prouinciæ meæ,

Pontificem Romanum appellat.

cui hanc porrigo, dari deposco : vobis vnà cum eo ipsius Domni nostri clementiam postulantibus, vt propter Dei amorem, atque S. Mariæ, & sanctorum Apostolorum, omniúmque simul Sanctorum venerationem, mihi leges Ecclesiasticas seruet, qui regia pietate cunctis legem seruare, & misericordiam exhibere monetur.

IV.

SATISFACTIO HINCMARI LAVDVNENSIS EPISCOPI.

[33] *Verba satisfactionis Hincmari Laudunensis Episcopi Domno Karolo Regi per Odonem Episcopum missa.*

DOMNE, ego commoui animum vestrum, quod mihi non fuerat opus, & non per infidelitatem, nec quantùm intentionem mentis meæ cognoscere potui, ad vestram dehonorationem : sed fortè per meam incautelam vos offendi. Et quantùm vos benignum habui, tantùm postea offensum sensi. Et inde [34] precor vestram mercedem, vt vester animus sit mihi placatus, & vos iterum sentiam mihi esse benignum.

V.

HINCMARI REMENSIS EPISCOPI EXTEMPORALIS ADMONITIO AD REGEM.

Post perscriptam Scedulam ab Hincmaro Episcopo Laudunensi, Episcopis porrectam, quia Rex distulit præmissos Quaterniones sibi ab Hincmaro Episcopo Remorum oblatos legere, dicens, hanc legem habuisse decessores suos Reges, & se velle habere, vt Episcopi in suo palatio apud sæculare iudicium reddant rationes, si hominibus suis beneficia tulerint. Hincmarus Remorum Episcopus hæc quæ sequuntur cum Rotula scripta porrexit, dicens:

HANC legem decessores & prædecessores vestri Reges Ecclesiæ seruauerunt: quæ si aut per excessum Principum, aut per negligentiam Episcoporum aliquo modo violata fuit, tamen correcta, sicut in eorum Capitulis legitur, extitit. Vos etiam, decessores vestros sequentes, hanc legem Ecclesiasticam seruaturos Deo, & nobis sæpius promisistis, sicut hîc continetur.

In libro primo Capitulorum Imperialium,

Domni Karoli aui, & domni Hluduuici patris vestri, in lege ab ipsis confirmata, Ecclesiæ & vniuersis Episcopis scriptum est, cap. VIII. *Vt ad Metropolitanum Episcopum Suffraganei respiciant, & nihil noui audeant facere in suis Parochiis, sine conscientia & consilio sui Metropolitani, nec Metropolitanus sine eorum consilio.* Item in eodem libro cap. XXVIII. *Vt si Clerici, * vel Monachi inter se negotium aliquod habuerint, à suo Episcopo diiudicentur, non à sæcularibus.* Item in eodem libro cap. XXXVIII. *Vt Clerici Ecclesiastici ordinis si culpam incurrerint, apud Ecclesiasticos iudicentur, non apud sæculares.* Item in eodem libro cap. LXXVII. *Quia iuxta sanctorum Patrum traditionem nouimus res Ecclesiæ esse vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuique non solùm habita conseruare, verùm etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus. Tamen vt ab Ecclesiasticis, de non diuidendis rebus illius suspicionem dudum conceptam * amoueremus, statuimus, vt neque nostris, neque filiorum, & Deo dispensante, successorum nostrorum temporibus, qui nostram, vel progenitorum nostrorum voluntatem vel exemplum imitari voluerint, vllam penitus diuisionem aut iacturam patiantur.*

Capitul. Car. M. l. 1. c. 8.

Ibid. c. 28.

al. vt si Clerici inter se, &c.

Ibid. c. 38.

Ibid. c. 73

al. penitus amoueremus.

Et hoc cum aliis Capitulum quod sequitur, vos ipse manu propria in villa quæ dicitur Colonia, consensu Episcoporum, & Warini, ac aliorum Optimatum vestrorum anno IV. Regni vestri confirmastis, & per Ricuinum Hluduuico fratri vestro misistis. *De honore videlicet, & cultu Dei, atque sanctarum Ecclesiarum, quæ auctore Deo sub ditione & tuitione regiminis nostri consistunt, communiter Domino mediante decernimus, vt sicut tempore beatæ recordationis Domni* ac

De Warino Duce V. Sirmond. in eum locum.

Capitul. Car. Calui Tit. 1. c. 1.

ac genitoris nostri exculta ac honorata, atque rebus ampliata fuerunt, salua æquitatis ratione ita permaneant. Et quæ à nostra liberalitate honorantur, atque ditantur, de cetero sub integritate sui seruentur. Et Sacerdotes ac serui Dei vigorem ecclesiasticum, & debita priuilegia iuxta reuerendam auctoritatem obtineant. Eisdem verò regalis potestas, & inlustrium virorum strenuitas seu Reip. administratores, vt competenter suum ministerium exsequi valeant, in omnibus rationabiliter, & iustè concurrant.

Et hoc cum aliis Capitulum quod subsequitur, in Belgiuaco ciuitate, anno VI. Regni vestri coram Deo & Angelis eius, [36] in fide & dextera vestra, per spatam vestram iurantes, sicut præsentes Episcopi qui adfuerunt, petierant, illis & ceteris Episcopis regni vestri, ac successoribus suis, & eorum Ecclesiis cunctis diebus vitæ nostræ vos seruaturos promisistis, petentibus *Vt ius Ecclesiasticum, & legem canonicam nobis ita conseruetis, sicut antecessores vestri, qui hoc bene & rationabiliter obseruauerunt iuxta quod sciri* * *poteritis, & Deus vobis posse dederit, nostris prædecessoribus conseruauerunt.*

Ibid. tit. 4. c. 1.

al. poterit

Et hoc cum aliis Capitulum quod subsequitur anno Incarnationis dominicæ DCCCLI. [37] in loco qui dicitur Marsna, cum fratribus vestris * Waltario & Hludouuico manu propria per consilium & consensum fidelium vestrorum communium communiter confirmastis. *Vt nostri fideles vnusquisque in suo ordine & statu veraciter sint de nobis securi, quia nullum abhinc in ante, contra legem, & iustitiam, vel auctoritatem, ac iustam rationem aut damnabimus, aut dehonorabimus, aut opprimemus, vel indebitis machinatio-*

Ibid. Tit. 8. c. 6.

V. Notas.

l. Hlothario

*nibus affligemus; & illorum, scilicet veraciter nobis fidelium, communi consilio secundùm Dei voluntatem, & commune saluamentum ad restitutionem sanctæ Dei Ecclesiæ, & statum regni, & ad honorem regium, atque pacem populi commissis nobis pertinenti adsensum * præbemus, in hoc, vt illi non solùm non sint nobis contradicentes & resistentes ad ista exsequenda, verùm etiam sic sint nobis fideles & obedientes, ac veri adiutores, atque cooperatores vero consilio, & sincero auxilio ad ista peragenda quæ præmisimus, sicut per rectum vnusquisque in suo ordine & statu, suo principi, & suo Seniori esse debet.*

l. præbebimus.

Et hoc cum aliis quod subsequitur Capitulum 38 in Synodo apud Suessionis ciuitatem in Monasterio sancti Medardi anno Incarnationis Dominicæ DCCCLIII. vos seruaturos professi estis. *Denuntiandum est omnibus, & à Missis nostris ordinandum, vt omnes Ecclesiæ Presbyteri sub immunitate, ac priuilegio, & ordinatione atque dispositione Episcoporum * singularium parochiarum in quibus consistunt, secundùm canonicam auctoritatem & Capitularia Domni Karoli Imperatoris aui nostri, & pij Augusti Hludouuici Domni & genitoris nostri permaneant.*

Ibid. tit. 9. c. 4.

al. *singularum*

Et hoc quod subsequitur, anno Incarnationis Dominicæ DCCCLVIII. Regni autem vestri XVIII. in Carisiaco palatio, consensu Episcoporum ac ceterorum fidelium vestrorum sponte manu propria confirmastis. *Quantùm sciero, & rationabiliter potuero, adiuuante Domino vnumquemque vestrûm secundùm suum ordinem, & personam honorabo, & saluabo, & honoratum ac saluatum absque vllo dolo, ac damnatione, vel deceptione * conseruabo. Et qui illam necesse*

Ibid. tit. 22.

al. *& vnicuique competentem legem &*

habuerit, & rationabiliter petierit, rationabilem misericordiam exhibebo; sicut fidelis Rex suos fideles per rectum honorare & saluare, & vnicuique competentem legem & iustitiam in vnoquoque ordine conseruare, & indigentibus & rationabiliter petentibus rationabilem misericordiam debet impendere. Et pro nullo homine, ab hoc, quantùm dimittit humana fragilitas, per studium, aut maliuolentiam, vel alicuius indebitum hortamentum deuiabo, quantum mihi Deus intellectum vel possibilitatem donauerit. Et si per fragilitatem contra hoc mihi subreptum fuerit, cùm hoc recognouero, voluntariè illud emendare curabo.

iustitiam conseruabo.

Postea etiam in villa Breona annò Incarnationis Dominicæ DCCCLVIII. [39] quando nos transmisistis ad excommunicandum fratrem vestrum, & populum qui cum eo super vos venerat, vt ab inuasione regni vestri, & effusione sanguinis vestri, & fidelium vestrorum se cohiberent, hæc & talia plura vos seruaturos cunctis diebus vitæ vestræ nobis & omnibus Episcopis regni vestri, & Ecclesiis nobis commissis, & vniuersis fidelibus vestris legem & iustitiam vos seruaturos coram Deo & Angelis eius cum lacrymis publicè professi fuistis.

Ceterum apud Confluentes anno Incarnationis Dominicæ DCCCLX. firmitas quæ subsequitur inter vos & fratrem vestrum, ac nepotes vestros facta est; quam idcirco hìc posui, quia Dei voluntas, & sanctæ ipsius Ecclesiæ status, & honor atque defensio, & populi Christiani vobis commissi, vbi non sexus, non dignitas, non ordo excipitur, salus, pax, & legis ac iustitiæ, atque rectæ rationis conseruatio, & vestra communis salus &

Ibid tit. 26.

honor est, ne per obliuionem de his quæ ad eos pertinent, vobis ab aliquo subripi possit, nec à quocunque vobis de ad vos pertinentibus contra firmitatem subripiatur. Firmitas autem ita se habet: *Amodo, & quandiu vixero istum* * *fratrem meum natura, & nepotes meos natura ad Dei voluntatem & sanctæ eius Ecclesiæ statum & honorem atque defensionem, & ad nostram communem salutem & honorem, & ad populi Christiani nobis commissi saluamentum & pacem, & ad legis ac iustitiæ, atque rectæ rationis conseruationem quantum mihi Deus scire & posse donauerit, & ipsi me obaudierint, & à me ipsi quæsierint, vero consilio, & secundùm vt mihi rationabiliter & salubriter possibile fuerit, sincero auxilio adiutor ero.* Et reliqua.

*al. *fratrem meum Carolum, & nepotes meos Hludouicum. Hlotharium atque Karolum ad Dei volunt.*

Iuris autem Ecclesiastici leges spiritu Dei conditæ, & ipsius sapientia. qua conditores legum iusta decernunt, decretæ, quibus sancta moderatur Ecclesia, &, vt sanctus Leo dicit, totius sunt mundi reuerentia consecratæ, quas Episcopis regni vestri, & sibi commissis Ecclesiis vos seruaturos vouistis & promisistis, manifestæ sunt. Quas qui non obseruat sine dubio contra Dei voluntatem, & sanctæ ipsius Ecclesiæ statum, & honorem, atque defensionem, contráque suam salutem, & iustitiam, atque directam rationem facit. De quibus legibus hîc pauca, & caussæ vnde agitur conuenientia, ad memoriam vestram studui reuocare.

Cod Afric. can. 15.

Quisquis, inquit sacrum Carthaginense Concilium, *Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, seu reliquorum Clericorum, cùm in Ecclesia ei fuerit crimen con-*

ſtitutum, vel ciuilis cauſſa fuerit commota, ſi relicto Eccleſiaſtico iudicio publicis iudiciis purgari voluerit; etiamſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat, & hoc in criminali: in ciuili verò perdat quod deuicit, ſi locum ſuum obtinere maluerit.

41 Et in B. Gregorij decretis ex Romanis legibus factis canonicis ad Ioannem Defenſorem, conſtitutum eſt pro qualicunque ciuili vel criminali cauſſa, quemcunque iudicem non licere, inuitum Epiſcopum ad iudicium publicum prouocare, producere, vel exhibere. Sed ſi à Clerico, vel * aliquocunque altercatio contra Epiſcopum propter quamlibet cauſſam fiat, apud Metropolitanum vel primatem prouinciæ ſecundùm ſanctas regulas cauſſam iudicari debere. Et ſi quid iudicatis Epiſcopus contradixerit, ad Beatiſſimum Sedis Romanæ Pontificem cauſa referatur. Et ille ſecundùm canones & leges huic cauſſæ præbeat finem. Et ſacrum Carthaginenſe Concilium decreuit, vt *Quiſquis Epiſcoporum accuſatur, ad * primates prouinciæ ipſius cauſſam deferat accuſator.* Et ſanctione legis Gratiani, Valentiniani, & Theodoſij *ſpecialiter prohibetur, ne quis audeat apud iudices publicos Epiſcopum accuſare: ſed in Epiſcoporum audientiam proferre non differat quicquid ſibi pro qualitate negotij putat poſſe competere; vt in Epiſcoporum aliorum iudicio quæ aſſerit contra Epiſcopum debeant definiri.* Et in decretis B. Gregorij ad Ioannem ex lege Gratiani, Valentiniani ac Theodoſij, *Et in priuatis*, inquit, *cauſſis huiuſmodi * cauſſa ſeruetur, ne quenquam litigatorum ſententia non à ſuo iudice dicta conſtringat.* Et item ibi. *Neceſſe eſt vt quod*

Greg. l. 11. indict. 6. ep. 54. al. 56

al. aut laïco quocunque aditio contra

Cod Afric. can. 19.

al *primatem*

Cod. Theodoſ. de Epiſc. l. 12.

Greg. l. 11. indict. 6. ep. 54. cit.

al. *forma*

contra leges factum est, firmitatem non habeat.

Cod. Afric. can. 30.

Et Carthaginense Concilium statuit, *Vt accusatus, vel accusator in eo loco vnde est ille qui accusatur, locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes producere, vbi caussa finiatur.* Et lege Valentiniani atque Valentis decernitur, vt vltra prouinciæ terminos accusandi licentia prohibeatur.

Cod. Afric. can. 120.

Et Africanum Concilium, *Per Episcopos*, inquit, *iudices caussa finiatur, siue quos eis* ([42] quin conquirentibus) *primates dederint, siue quos ipsi vicinos ex consensu delegerint.* [43] Sicut in mox sequenti articulo dicitur, quod seruari de caussis in legibus constitutis sicut sua loca demonstrant, & S. Gregorius decreuit. Et item sacri canones ac decreta Sedis Romanæ Pontificum, annis singulis per vnamquanque prouinciam bis in anno Concilia celebrare præcipiunt, vt communiter simul omnibus Episcopis congregatis, prouinciæ discutiantur quæstiones, & omnes controuersiæ dissoluantur.

V. Anton. August. l. 5. tit. 30.

[44] Et item sacri canones Antiocheni, & Gangrenses atque decreta Sedis Romanæ Pontificum, iubent, vt *Quæ sunt Ecclesiæ sub omni solicitudine & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat iudicátque, seruentur. Quæ etiam dispensanda sunt, iudicio & potestate Pontificis, cui commissus est populus, & animæ quæ intra Ecclesiam congregantur.* Et: *Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reuerentia & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam suis, quàm fratrum qui ab eo*

Concil. Antioch. can. 24.

Can. 25.

suscipiuntur necessariis vsibus profuturis. Si quis autem oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere, vel dare voluerit, præter conscientiam Episcopi, vel eius cui huiuscemodi officia commissa sunt, nec cum eius voluerit agere consilio, anathema sit. Et: *Si quis dederit, vel acceperit oblata, præter Episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, anathema sit.*

Concil. Gangr. can. 7.

can. 8.

Et Concilium Chalcedonense decreuit, *Res Ecclesiasticas secundùm sententiam Episcopi dispensari, & reditus Ecclesiæ viduatæ penes œconomum eiusdem Ecclesiæ integros conseruari.*

Concil. Chalced. can. 25.

Et S. Stephanus Papa & Martyr, *Quicquid in sacratis*, loquitur, *Deo rebus & Episcopis iniustè agitur, pro sacrilegio reputabitur.*

Stephan. P. epist. 2.

Et Carthaginense Concilium sub Grato Episcopo, iudicauit, vt *si quis statuta supergressus corruperit, vel pro nihilo habenda putauerit, si laïcus est, communione, si clericus est, honore priuetur.* Quia vt S. Papa Hilarus decernens dicit, *Non minùs in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in iniuriam ipsius Domini prosilitur.* Vnde necesse est, vt quæ iustè & rationabiliter nouistis, & promisistis Domino, conseruetis: iubente Dei spiritu per Prophetam, *Vouete, & vota vestra reddite Domino Deo vestro.*

Concil. Carthag. I. can. 14.

Hilar. ep. 2. al. 4.

Ps. 75.

VI.
HINCMARI
REMENSIS EPISCOPI
45 EPISTOLA
AD CAROLVM REGEM
Poſtquam Hincmari Laudunenſis Epiſcopi cauſa regulariter audita & definita fuit.

Domino KAROLO *Regi glorioſo* HINCMARVS *nomine non merito Remorum Epiſcopus, ac plebis Dei famulus.*

ECCE, Domine, ſicut hic dilectus frater, & venerabilis Coepiſcopus noſter Odo, ac miſſi veſtri verbis pleniùs poſſunt dicere, & exiguitas mea his litterulis Dominationi veſtræ duxit ratum ſignificare, Hincmaro Epiſcopo rebus & facultatibus Eccleſiaſticis quibus ſpoliatus fuerat, reueſtito, in prouincia, & competenti loco, ab electis ex vtriuſque partis conſenſu iudicibus ſecundùm leges Eccleſiaſticas, ſine poteſtatis veſtræ aliquo detrimento, & cum honoris veſtri augmento, dicente Dei ſpiritu per Pſalmiſtam, *Honor regis iudicium diligit*, quæſtio contra eundem Hincmarum commota, regulariter audi-

Pſalm. 98.

audita & ventilata est ac definita, quantùm ad ministerium Episcopale pertinuit, licet isdem Episcopus ex integro non fuerit reuestitus. Contumacium autem caussa, alterum finem expectat. Non igitur, quod in adolescentia vestra, quando animus hominis lubricus, & ad indebita vsurpanda solet esse procliuus, Domino vos custodiente, non accidit, in perfecta ætate vobis subripi, minimè autem persuaderi leges Ecclesiasticas, vel in modico infringi, siue conuelli à quocunque sustineatis. *Scientes*, (sicut Constantinus & Constans Impp. in edicto suæ legis quo immunitatem Ecclesiæ, ac suis ministris *) debere *magis religionibus, quàm officiis, & labore corporis & sudore Remp. contineri.* 46 Et sicut sæpe soletis recolere, B. Gregorium Brunichildi Reginæ Francorum scripsisse, *Facite quod Dei est, & Deus faciet quod vestrum est*, huic præmittens sententiæ, *Confidimus*, inquit, *quòd tanto* *propitius caussas vestras sua pietate disponet, quantò ipse de sua vos esse videt caussa solicitos.* Olim enim, sicut Honorius & Theodosius in lege data Ecclesiæ scribunt, vt eorum vtamur verbis, *Clericos indiscretim ad sæculares indices debere deduci infaustus præsumptor edixerat, quos abdicata tyranni præsumptione, Episcopali audientiæ reseruamus. Fas enim non est, vti diuini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio.* Quæ lex postea à decessoribus & prædecessoribus vestris Regibus, Ecclesiæ & ministris suis conseruata fuit: nisi fortè aut per excessum principum, aut per negligentiam Episcoporum ad tempus aliquo modo extitit violata: quæ aut correctione, aut innouata

Cod. Theod. l. 16 de Episcopis.

* deest conferunt

Greg. l. 9. Ind. 4. ep. 57.

* al. promptius

Ibid. l. 47.

constitutione indigens per eos ad statum solidatum est reducta, vel in statu solido confirmata. Sicut in Aui, & Patris vestri Capitulis in libro primo Capitulorum habetis, quæ in quaterniunculis vobis nuper apud Pistas oblatis, & postea causa compendij, in Rotula Dominationi vestræ à me collecta, & vobis data sine difficultate potestis relegere. Potest enim fieri vt alicui principi ante vos, hinc subreptum ad modicum fuerit, & iterum æterna lege correctum. [47] Sicut Iulianus, & postea Imperator Mauricius decreuerunt, vt ei qui semel in terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus, in monasterio recipi, & Christo eum militare non liceat. Quod religiosi Imperatores, & S. Gregorius auctoritate apostolica & generali Episcoporum consensu, Ecclesiastico vigore, ac Reip. Christianæ cohibente religione destruxerunt, velut in eius epistolis ad ipsum Mauritium Imperatorem, & ad plurimos Archiepiscopos directis ostenditur. Quod & diuæ memoriæ auo vestro Karolo subripuit sicut maiorum traditione, & verbis & scriptis didicimus. [48] Et in libro primo Capitulorum cap. CXII. demonstratur, de liberis hominibus ad seruitium Dei sine sua licentia non conuertendis. Quod Ecclesia & Resp. non consensit, quódque postea correxit: sicut in eodem libro cap. CXXXIV. monstratur. De rebus nihilominus Ecclesiasticis diuidendis eidem Auo vestro incongruentia quædam subripuit, quæ oris professione, & edicti subscriptione correxit, sicut in

Greg. l. 2. indict. 11. ep. 61. & 64. &c.

Capitul. Caroli M. l. 1. c. 120.

Ibid. c. 143.

præfato primo libro Capitulorum, cap. LXXIV. euidenter ostenditur. Vnde præiudicium ad tempus extortum vel vsurpatum, pro legis iudicio nemo sanum sapiens tenuit, retinet, vel tenebit.

Ibid. c. 73.

[49] Ceterum in secundo libro Capitulorum cap. XIII. continetur, vt *si talis causa in qualibet prouincia, aut in aliquo Comitatu orta fuerit, quæ aut ad inhonorationem regni, aut ad commune damnum pertineat, quæ etiam sine nostra potestate corrigi non possit, nos diu latere non permittatis, qui omnia Deo auxiliante corrigere debemus.* * *Quicquid hactenus in his quæ ad pacem & iustitiam totius populi pertinent, & ad honorem regni, ac communem vtilitatem aut à nobis, aut à vobis neglectum est, debemus Deo auxiliante certare qualiter ab hinc nostro & vestro studio emendatum fiat.* In quarto etiam libro cap. XXIV. scriptum est, *Si quis aliqua necessitate cogente homicidium commisit,* [50] *Comes in cuius ministerio* * *perpetratum est,* [51] *& compositionem soluere,* [52] *& faidam per sacramentum pacificare faciat. Quòd si vna pars ei ad hoc consentire noluerit, id est, aut ille qui homicidium commisit, aut is qui compositionem suscipere debet, faciat* * *illum qui ei contumax fuerit ad præsentiam nostram venire, vt eum ad tempus quod nobis placuerit in exilium mittamus, donec ibi castigetur, vt Comiti suo inobediens esse vlteriùs non audeat, & maius damnum inde non adcrescat.*

Epistolæ secunda pars de homicidio per Luidonem perpetrato.

Ibid. l. 2. c. 13.

al. Quia quicquid

Ibid. l. 4. c. 27.

al. res perpetrata

l. illum comes

Cur autem ista vobis bene scientibus scribo, quia vobis tacere non audeo, patenter ostendo. Iam plusquam IV. annis ex quo Luido in parochia nostra inuitus homicidium perpetrauit, vnde Hlotarius nepos vester in regno suo, [53] sine respectu

Facinoris ratio.

alicuius personæ, regium ministerium adimpleuit. Nunc autem ad Pistas, & inde ad Basiuum eundem Luidonem, vt cum hominibus Dominationis vestræ pacificatus esse posset, sicut vobis & Nepoti vestro conuenisse audiui, ducere studui; & secundùm commendationem vestram per legale iudicium [54] caussa perrexit, vsque ad id loci, vt ne faidam homines vestri iurarent. Vias inde ad vestram commendationem petierunt, [55] cùm iudicatum fuerit, vt eisdem * leuidem reuuadiaret, & homines vestri faidam iurarent. Et si alia eidem Luidoni quærere vellent, [56] in mallo illius de quibuscunque vellent eum interpellarent, & ipse iustitiam redderet. Quod & ipse Luido humiliter obtulit. Postea autem qualiter inde actum fuerit, vos non latet; scio tamen quia sicut Capitula dicunt, inde actum non fuit. Nec tantùm inde in palatio vestro fuit executum, quantùm Capitulum iubet, [57] vt quilibet Comes in suo Comitatu inde facere per auctoritatem debet. Vnde [58] vos inquietare tunc propter Aquitanorum præsentiam nolui.

l. leudem

Capit. Car. M. l. 5. c. 134.

Quomodo caussa terminetur.

[59] Nunc autem, quia ipsi vestri homines & proprietatem, & beneficium, in vestro regno, & in mea parochia habent; [60] sed & Boso in nostra Diœcesi beneficium vestrum habet, consideret inde sapientia vestra qualiter secundùm ministerium vobis à Deo commissum, & secundùm honorem vestrum inde fiat, ne hæc caussa diutiùs ex vestra parte, imperfecta remaneat, & si maius damnum inde fuerit, periculum anima vestra,

quod auertat Dominus, contrahat. Vtrum autem vobis placeat, vt ipsi homines vestri cum misso vestro, in nostram parochiam, vbi proprietatem & beneficium habent, & ipsa caussa corrigi debet, veniant; aut nisi venerint, quod in regno vestro habent in bannum mittatur, aut aliter inde fiat, vestræ sapientiæ intererit. Ego autem quoniam ampliùs hanc caussam differre non audeo, si interim aliud quod rationi & auctoritati conueniat, à vobis aut ab illis inde non accepero, [61] in die Missa S. Remigij, vita comite, Domino adiuuante, vbi locus sermonis mei inter sacra missarum solennia venerit, ante corpus illius sacratissimum qui verè est Episcopus, auctoritate Dei, & sanctorum Apostolorum, & ipsius Francorum Apostoli, in quibus & nobis licet indignis, pro patribus natis filiis, Dominus dicit: *Quæcunque ligaueritis super terram erunt ligata & in cælis*, eos qui ad pacem redire nolunt, sicut canones sacri præcipiunt, & quolibet modo consentientes eis, ab omni societate totius Christianitatis excommunicare curabo, donec ad pacem quam Christus ostendit & docuit, redire, cum debita satisfactione procurent: eósque, sicut præcipiunt canones, Regibus & Episcopis & quibuscunque potuero, litteris excommunicatos esse denunciabo, vt non communicantes excommunicatis, excommunicati & ipsi pariter habeantur. Non enim vobis vel nobis paruipendenda est sententia B. Gregorij, qua concordans Apostolo, præsertim de potestatem habentibus, dicit, *Qui non corrigit resecanda, committit.*

Ioan. c. 20.

Greg. l. 7. Ind. 11. ep. 6.

Tertia pars contra aulicos. [62] Audiui denique quoſdam reprehendere nos Epiſcopos & dicere, quòd volumus tota die per ſcripturas parabolare. Quod deuotio religionis veſtræ non ſinat ſuis auribus ſuſurrari. Apoſtolus namque Deo plenus dicit, *Quæcunque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt; ſcripta ſunt autem propter nos.* Et Dominus ad Prophetam, *Audiens nuntiabis eis ex me.* Ex me, inquit, id eſt, quæ ego in ſcripturis loquor, & non ex te, id eſt, ex tuo animali & carnali ſenſu. Et S. Leo ſacros canones ſpiritu Dei conditos & totius mundi reuerentia conſecratos dicit. Et de legibus quibus Eccleſia moderatur, & Chriſtianitas regitur, Chriſti Domini ſapientia dicit, *Ego ſapientia habito in conſilio: per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt.* Conditores quippe legum non nudo verbo, ſed ſcripto leges condiderunt & condunt, & ſubſcriptione confirmauerunt, atque confirmant. Quas non illi Reges cuſtodiunt de quibus Deus, qui vt ſcriptum eſt, *Facit hypocritam regnare propter peccata populi*, dicit, *Ipſi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui.* Sed illi Reges eas condunt atque conſeruant, de quibus item Dominus, vt præmiſimus, dicit, *Per me Reges regnant*, quales, præmittens, *Dominum timete*, iubet honorificare Apoſtolus, dicens: *Regem honorificate, & obedite Regi quaſi præcellenti:* videlicet qui Regis Regum obedit mandatis, & eius cuſtodit iudicia. Alioquin vt S. Petrus dicit, *Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.* Hinc enim eius Coapoſtolus dicit, *Non eſt poteſtas niſi à Deo*, Et, *Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi re-*

Rom. c. 15. Ierem. c. 3. Prouerb. c. 8. Iob. c. 34. Oſee c. 8. 1. Petr. 2. Act. c. 5. Rom. c. 13.

sistit. Quia nihil fit in mundo, nisi quod aut Deus misericorditer facit, aut fieri iustè permittit. Cùm itaque Reges ex illo regnant, misericordia illius est, vt saluentur populi eis commissi: cùm verò non ex illo, sed permittente iusto ipsius iudicio Reges regnare videntur, vindicta est peccatoris populi, & regnantis cumulus pœnæ. Sed fideles quique potestati aut à Deo collatæ, aut à Deo permissæ non resistunt, cùm iuxta Petri vocem *sub manu Dei humiliantur*, & de bonis Principibus gratias referunt: & de his qui ad purgationem suam à Deo regnare permissi sunt, gementes exultant. Sicut scriptum est, *Exultauerunt filiæ Iudæ in omnibus iudiciis tuis, Domine.* Sicque non resistunt ordinationi Dei, qui nouit, non mala facere, sed ordinare. Resistunt autem iniquis iniquorum operibus & mandatis. Vnde scriptum est, *Verba sapientium quasi stimuli, & quasi claui in altum defixi:* quia nesciunt culpas palpare, sed pungere, & tolerant patienter propter Dominum inlata mala sibi à Principibus malis. Quapropter, qui nobis derogant dicentes, quod volumus tota die loqui per scripturam, si *de omni verbo otioso reddent rationem in diem iudicij*, sicut veritas non mentiente ore dicit, videant quid sustinebunt, de hoc criminoso detractionis, & contra nos murmurationis verbo. Nos enim cum S. Moyse illis dicimus, *Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum. Nos enim quid sumus?* Illísque cum Apostolo inculcamus, *Neque murmuraueritis, sicut quidam murmurauerunt, & à serpentibus perierunt.* Quibus enim increscit legere,

1. Petr. 5.
Psalm. 96.
Ecclesi.c.12.
Matt. c. 12.
Exod. c. 16.
1. Cor. 10.

vel ſcribere quæ ſcripta ſunt, vel ſcribuntur, ſciant: quia non de ignorantia iudicabuntur: ſed de contemptu quo nolunt ſcire, quo nolunt legere, vel audire condemnabuntur. De qualium choro Dominus dicit, *Noluit intelligere vt bene ageret; iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo.* Cùm enim non dicit, non potuit intelligere, ſed *noluit intelligere*, apertè reatum contemptûs denunciat, pro quolibet contemptor meritò debitas pœnas luet. *Pauca quædam videntur deeſſe.*

Pſalm. 35.

LVDOVICI CELLOTII IN OPVSCVLA HINCMARI VTRIVSQVE NOTÆ.

IN QVATERNIONES Hincmari Remensis.

Pag. 379. VERVM huic ſcripto nomen dedit Nepos Hincmarus, cùm ſcripſit auunculo, licet iratus, *Vos quoque in Quaternionibus Piſtis regi datis hoc Capitulum integrius ita poſuiſtis.* Et paulò pòſt. *De quibus in Quaternionibus veſtris, quando vobis placuit, pro me, proque Eccleſia mea ita ſcripſiſtis ad locum.* Et longè inferiùs. *Vt de canonum ſtatutis ſileam, ex quibus pro re huiuſmodi, ſcriptis veſtræ auctoritatis, & Regi Piſtis, vt præmiſi, datis, animaduerti licebit, in quibus ad locum ita decernitis inferentes. Vnde conſtat*, &c. Et paulò poſt. *Etenim quoque in Quaternionibus veſtris Domino Regi Piſtis pro huiuſmodi re datis, ſic ſcripſiſtis ad locum.* Quibus omnibus locis ea producit, quæ reapſe in hoc Opuſculo legimus. Vocauit autem Quaterniones ætas illa, prolixiores & pleniores de materia aliqua tractatus. Quaterniunculos ſuos, citat Remenſis in Concilio, quibus ait ſe Nepotis pitacio latiùs reſpondiſſe: ac fortaſſe, talibus ſcriptis quæ Quaterniones appellarunt, contentioſam tantùm, & pugnacem materiam incluſerunt.

Opuſculi vera nomenclatio.

Hincm. Laudun. epi. *De his p.* 614.

Ibid. pag. 637.

Quaterniones qui dicti.

Concil. Duziac. p. 2. c. 17.

Hi verò noſtri ſunt eiuſmodi, vt niſi nos moneret auctor, feſtinatò ſcriptos eſſe, *propter breuitatem temporis, & feſtinantiam*, potuerimus credere matura conſideratione, & animo curis omnibus vacuo

Opuſculi partitio.

fuisse compositos: adeò ingenium habuit in numerato. Siquidem in narratione à qua orditur nullam omittit circumstantiam, qua Regium facinus exaggerari possit. Confirmatio quæ sequitur, quàm multis diuinis atque humanis legibus, & Pontificum decretis, Patrúmque sententiis referta est? Perotatione denique quid grauius atque ad permouendum aptius dici potest? In quibus omnibus, si quid fortè non satis recto ordine persequitur, festinantiæ; si eadem sæpius quàm par est repetit & inculcat, multiloquio, quod importunum eius vitium est, donabit lector non maleuolus.

De loco vbi hæc gesta sunt.

Sed antequam vlteriùs progrediamur, nobilis certaminis campum nosse, si ad causam necessarium non est, certè ad historiam inutile non fuerit. Pistas enim locum regio Palatio decoratum, Placitis, Synodis, Capitulis insignem, frequentat historia Reges nostros, maximéque Carolum sequuta: sed quis & vbi sit, hactenus inter eruditos quæsitum est. Nam & ædificia tempus euertit, & nomen ipsum corrupit. *Tantùm æui longinqua vales mutare vetustas!* Historici vernaculi, certè quos legere licuit, ne nominant quidem. Ortelius in Thesauro Geographico, Coluenerius in Notis ad Flodoardum, & alij, Pistas idem esse volunt quod Pixiacum, in Diœcesi Carnotensi. Repugnat Sirmondus in Capitularia Caroli Calui, eamque sedem in Diœcesi Rotomagensi quærit, neque tamen ad eam præcisè designandam peruenit. Quoniam eo scribente Annales Bertiniani nondum emerserant ex tenebris, qui lucem huic dubio darent. Sic enim illi digitum ad eum locum intendunt, vt in posterum dubitare non permittant. Audiantur.

Poissy.

Sirmon. in Capit. Car. Calui tit. 29.

Pistæ qui sit locus.

Annal. Bertin. ad an. 862.

Andelle, Eure.

Carolus omnes primores regni sui ad locum qui Pistis dicitur, vbi ex vna parte Andella, & ex altera Audura, Sequanam influunt, circa Iunij Kalendas cum multis operariis, & carris conuenire facit, & Sequanâ munitiones construens, ascendendi vel descendendi nauibus, propter Nortmannos aditum intercludit. Duo dicit, & inter duos fluuios esse in Sequanam influentes, & ibi propugnacula constructa, quibus Nortmannorum cursus inhiberetur. In eo tractu quatuor circiter ab vrbe Rotomago leucis inter duos illos fluuiolos vallis extenditur, cui vernaculum nomen *le Val-Pitan*, quod cum addito ſ scribendum admonet charta authentica donationis factæ Canonicis Regularibus, qui Monasteriorum duorum Amantium in vicino monte religiosè incolunt. *Dedi Canonicis &c. Molendinum meum apud Vallem Pistene.* Ordericus Vitalis in Ecclesiastica sua historia, vocat Vallem de Pistris, quam Richerius de Aquila, Radulpho de Conchis donauit quia, *nec ad rura sua, quæ vltra Sequanam sunt, nisi per terram eius ire poterat, consilio Regis Pontem S. Petri, totámque Vallem de Pistris dedit, vt sibi fidelis esset.* In ea valle Pagus est, dictus etiamnum *Pistres*, à quo

Le Val-Pitan.

Oldric. Vitalis hist. Eccl. l. 12.

Valli nomen, æquali spatio ab vtroque fluuio dissitus, neque nobis dubium est, quin fuerint illæ antiquorum Pistæ tot signis declaratæ. Hîc hodieque visuntur veterum ædificiorum ruinæ, & miræ altitudinis puteus, sed incertum an Palatij quod incoluit Carolus sint vestigia, an recentioris alterius, & quidem Regij Palatij, quod Plessiacum dictum est.

Pistres.

Le Plessis.

Tenebant eo tempore Normanni Oscellum Sequanæ insulam, quam castello munierant. Fuit igitur intercludendum iter, ne reliquas Galliæ partes vexarent. Imo ne Pistas redirent, nam antea magno Regni dedecore Regiam illam inuaserant, & in ea aliquandiu substiterant: dicentibus Synodi Pistensis Episcopis anno Christi 862. *Qui ex diuersis prouinciis super fluuium Sequanam, in locum qui Pistis dicitur, vbi exigentibus peccatis nostris aliquandiu fuit sedes Normannorum, conuenimus.* Id igitur eo ipso loco apud Pistas factum à Carolo. Nam præter Castellum Plessiacum, quod imminet Sequanæ, aliorum duorum supersunt monumenta, quæ supra Andellam eminebant, suis vtrumque nominibus distinctum. Sunt qui putent nihil tunc aliud extructum à Carolo Rege, præter Pontem-Archæ in vicinia; quem fabulantur incolæ conditum fuisse à Iulio Cæsare indicio cerui illac enatantis. Quicquid autem ibi confectum fuerit, operi præfuit Wenilo, scribente Hincmaro, apud Flodoardum, *Weniloni Rotomagensi de operariis & opera quam faciebat ad Pistas in Sequana.* Quo ex loco deducit Sirmondus Pistas ad Rotomagensem Diœcesim, non verò ad Carnotensem pertinere. Et hæc satis supérque ad illustrandum locum modò obscurissimum, olim perillustrem.

Munitiones ad Pistas.

Syn. Pistensis in Capit. Car. Calui tit. 39. cit.

Chasteau Safrazin, la Motte le Bourg.

Flodoard. l. 3. c. 21.

Pag. 379. [2] *Et vt in Ariulfi & Amalberti causa.*] Quæ sit illa Ariulfi causa, dici non potest, cùm historiâ non fuerit digna. Amalbertum aliqua ex parte nouimus ex l. 55. Capitulorum, vbi queritur *Amalbertum parochianum suum contra regulas pro causa inscita excommunicatum* à Laudunensi: atque illud factum ab eodem scripto & veterum auctoritate auunculo probare conatum Nepotem; sed peruersè. *Scripta mea decurtans*, inquit, *in scripto quod mihi de Amalberto dedisti, volens me ex verbis meis reuincere, & me ad fortitudinem tui iudicij contorquere.* Sed hæc posteriora sunt, & vtrumque antea iniuriam fecisse Laudunensi oportet, cui prouisum sit à Rege, ad Remensis preces remedium, Ecclesiastica libertate illæsa.

Hincm. Rem. l. 55. Cap. c. 2. & c. 43.

Pag. 380. [3] *Ad vestram Dominationem se reclamauit.*] Vox in libris, legibus, litibúsque horum temporum frequentissima, neque minùs nostratibus Gallis & vsu, & facto nota. *Exenium* quod sequitur, non vnius significationis est. Nam Hincmaro nostro alibi, & fortasse etiam hoc ipso loco, munus significat. *Talia vel ita condigna exenia mecum non attuli, vt Domno Apostolico, & carissimo Patri nostro*

Exenium quid.

Id. epist. 57. ad Anastas.

Arsenio, ac vobis condignè mittere possem. Aliis, *exenium* est obsequium vltra solitum domino à subditis exhibitum. Baldricus Historiæ Ierosolymitanæ l. 3. apud Lindenbrogium. *Condito corpore quibus potuerunt aromatibus, imperialibus exeniis illud prosequuti sunt.* Quocunque ceperis modo, filius ille Luidonis ab Hincmaro Laudunensi beneficium gratis non accepit, & vt alij loquuntur, non vacua manu. Crimen in eo tamen nullum fuisse inde manifestum est, quod qui dedit factum publicè profitetur; qui recepit, non negat; qui narrat non arguit. De Luidone autem eius patre alia occasione, vltima epistola, aget cum Rege Remensis.

Lindenbr. in Glossar.

Pag. 381. [4] *Requisita est quam patriotica lingua vocamus, exenia.*] Testis scilicet idoneus qui sacramento confirmaret, ipsum adire non posse. Sic enim explicat Laudunensis ipsa in Scedula, *Seculare iudicium non adij, & exoniam, scilicet personam quæ firmaret quòd illuc venire nequirem, non transmisi.* Eodem modo narrant Annales Bertiniani, suppresso vulgari vocabulo, *Quia personam præfatus Episcopus non misit, qui iuraret quòd illuc venire non posset.* Præter ius & morem id ab eo requisitum esse queritur Archiepiscopus, quia tantæ grauitatis & dignitatis est Episcopus, vt iniurato credi debeat: & postulatus sacramentum ad sortem laïcorum deprimitur. Vnde discimus eiusmodi testes laïcos homines adactos fuisse ad præstandum sacramentum, cùm aliunde Salica lex neminem tali in casu eo teneri significet, dum præcipit; *Si quis ad mallum legibus dominicis mannitus fuerit, si eum sunnis non detinuerit,* DC. *denarios, qui faciunt solidos* XV. *culpabilis iudicetur. Ille verò qui alium manniuit, si non venerit, & eum sunnis non detinuerit, ei quem manniuit, similiter* DC. *denarios, qui faciunt solidos* XV. *componat. Nam si in iussione regis fuerit occupatus, manniri non potest. Si vero infra pagum in sua ratione fuerit, manniri potest, sicut superiùs dictum est.* Hîc vides excusare impedimentum (hoc enim est *sunnis* & *sunnia*:) at iuramentum de excusatione postulari, aut discrimen hominis laïci à sacro, non vides.

Exonia quid. Hincm. Laudun. in Scedula. Ann. Bertin. an. 868. Leg. Salic. tit. I. *Sunnis.*

Pag. 384. [5] *Nouum est enim quod nunc factum est.*] Ne simile quidem est factum Iustinæ Augustæ contra B. Ambrosium, quæ ad basilicam Portianam vela & cortinas Imperatoris suspendi iussit, cùm dicerent aulici, omnia Imperatoris esse, vt narrat Ambrosius ipse Marcellinæ sorori suæ. Nam in bona Ambrosij non inuolabat Augusta, sed vnam Arianis Basilicam dari volebat.

Iustina S. Ambrosium persequitur. Ambr. l. 5. epist. 33. ad Marcell.

Ibid. [6] *Postquam Constantinus magnus Imperator.*] Monuimus antea codicibus sæpe aliis vsum Hincmarum, quàm quos modò manibus versamus. Id hoc etiam loco paret. Nam legem tribuit Constantino, quæ in Cod. Theodosiano apud nos tit. 2. tribuitur Constantio, estque lex VIII. Et mox, Constantio & Constanti eam quæ est XVI.

Leges aliter citantur ab Hincmaro, quàm apud nos habeantur.

einsdem Tituli, tribuitúrque ibi Constantio & Iuliano. Item, Valentiniano & Valenti vnam, quæ ibidem est xxvi. tribuitúrque Gratiano, Valentiniano, Theodosio. Vt & inferiùs legem affert quasi Constantini, quæ est Constantij & Constantis l. xvi. Cod. Theod. l. xii. Sed quia næui illi nostræ historiæ non officiunt, cùm latas esse leges constet, hæc obseruatio in alias similes, si quæ fuerint, cadere poterit, ne moremur in singulis expendendis.

Pag. 386. [7] *Cui cùm sicut adsolet adulantium linguis subreptum fuerit.*] Domestico & magni ponderis exemplo probat, Ecclesiæ iura debere esse sancta. Quod enim Carolus Magnus Imperator decreuit, qua fronte Carolus Caluus rex non sequatur? Quod auo placuit, cur Nepoti displiceat? Si laudatur Caroli Magni antea decepti emendatio, quid est causæ cur eam non imitetur, aut cur se perpetuo purpuratorum adulationi faciat obnoxium Carolus Caluus?

Carolus Magnus correxit qua malè gesserat.

Ne verò intelligamus tali assentatione factum, vt Carolus Magnus eam Ecclesiarum deprædationem vel exerceret primus, vel augeret, id vetat quòd criminis illius auctorem memorat Hincmarus Carolum Martellum Magni Imperatoris auum, eámque ob rem damnatum apud inferos narrat idem Ludouico Germaniæ Regi. Pipinus deinde Rex Caroli pater, licet multa restituerit Ecclesiis, alia tamen sub annuo censu reseruauit, intérque cetera Anisiacum villam Laudunensis Episcopij, in qua cùm pernoctaret à S. Remigio per visum flagellatus est, vt scribit *S. Hincmarus Remensis Episcopus*, (sic enim loquitur hoc loco Baronius) *in priori translatione S. Remigij*. Sed credendum est Regem perpetuis bellis implicitum militaribus suorum animis pluſculum initio indulsisse, & multas eorum rapinas dissimulasse, quæ eo vsque increuerunt, vt tandem regiæ auctoritatis, quæ tum summa erat, freno coërceri debuerint. Anno siquidem regni sui 20. edictum ab Hincmaro relatum promulgauit, cui præfationem hanc præfigit Capitulare. *Tempore Hadriani Papæ, & Karoli Magni Imperatoris, quando Paulinus Episcopus tenuit vices Apostolicæ sedis in Aquis, fuit factum istud Capitulum propter hoc, quia laici homines solebant diuidere Episcopia & Monasteria, ad illorum opus: & non remansisset vlli Episcopo, nec Abbati, vel Abbatissæ, nisi tantùm vt velut Canonici & Monachi viuerent.*

Carolus Martellus bona Ecclesiæ dedit laicis.

Hincm. Rem. admonit. ad Ludouic. c. 7.

Pipinus aliqua sibi retinuit.

Baron. an. 760. Tom. 9. edit. Rom. an. 1600.

An. Chr. 789.

Ibid. [8] *Obsistentibus Episcopis, & specialiter Paulino Patriarcha.*] Nulla nos monet historia Paulini Patriarchæ consilio, & impulsu vehemente, hanc rerum perturbationem à Carolo adhuc tum Rege fuisse correctam; sed id facilè credimus Hincmaro referenti, tum ob insignem Paulini auctoritatem ex sanctitate doctrináque collectam; tum quòd apud Carolum assiduus esset, & pluribus ab eo coactis Synodis interfuerit. Remensis ipse *Venerandæ memoriæ Patriarcham*

Hincm. l. de prædest.

ep. 1. ad Carol. regem.

Aquileienſis parochiæ appellat, & eius ſcripta, ſicut Bedæ & Alcuini cum vetuſtioribus Patribus legenda eſſe affirmat.

Quædam aliquando mutantur in canonibus.

Pag. 387. [9] *Sicut enim Symmachus Papa ad Æonium ſcripſit.*] Verba per Epiſtolam per ſe breuem ſparſa, colligit in vnum, & eorum nonnulla ex ſenſu potiùs auctoris, quàm ex natiua vocum ſignificatione producit. Hic Anaſtaſij deceſſoris ſui factum, vt canonibus non congruens, præcisè improbat Symmachus: quòd veterum conſuetudinem vllo modo, vlla occaſione mutari non oporteat. Illud verò ſanè intelligendum eſt. Siquidem ante ipſum Ruſtico Narbonenſi ſcripſerat S. Leo. *Sicut quædam ſunt quæ nulla poſſunt ratione conuelli; ita multa ſunt quæ aut pro conſideratione ætatum, aut pro neceſſitudine rerum oporteat temperari.* Atque Iuo Carnotenſis Panormiæ ſuæ Prologo multis probat, vrgente neceſſitate indulgentiam in Eccleſia vſurpari, & ſapienter à ſucceſſoribus mutata eſſe, quæ optimè ab antecedentibus erant decreta. Sunt enim præceptiones & prohibitiones aliæ immobiles, quæ diuinæ: aliæ mobiles, quæ humanæ; quas lex æterna non ſanxit, ſed poſterorum diligentia ratione vtilitatis inuenit. *In his igitur in quibus obſeruatis ſalus acquiritur, vel quibus neglectis mors indubitata conſequitur, nulla eſt admittenda diſpenſatio. In his verò quæ propter vigorem diſciplinæ vel muniendam ſalutem poſteriorum ſanxit diligentia, ſi honeſta, vel vtilis ſequatur compenſatio, poteſt præcedere auctoritate præſidentium diligenter deliberata diſpenſatio. Ergo quod neceſſitas pro remedio reperit, ceſſante neceſſitate debet vtique ceſſare pariter quod vrgebat. Quia aliud eſt ordo legitimus, alia vſurpatio, quam ad præſens fieri tempus impellit.*

S. Leo ep. 95. ad Ruſt.

Indulgentia rigorem mitigat.

Iuo Carnot. Prologo decreti.

Pag. 389. [10] *Cum maxima conteſtatione.*] Cui ritum additum qui hoc loco non exprimitur, inferiùs videbimus. Oportet ſanè & ingentem fuiſſe rerum neceſſitatem, quæ tale ſacramentum exigeret, & efficaciſſimam Epiſcoporum petitionem quæ impetraret, & incredibilem animi leuitatem, aut vim & neceſſitatem quæ poſtea violaret.

Caroli Calui reconciliatio Eccleſiaſtica.

Pag. 391. [11] *Quando veniam petentes, ab Epiſcopis*, &c.] Vigoris Eccleſiaſtici veſtigium hîc patet, vt ne Regium quidem caput præterierit cenſura, cuius nouam comminationem hæc ipſa Epiſtola ſub finem repræſentabit. Quod quo tempore acciderit, difficile eſt definire: Accidiſſe autem propter Eccleſiæ bona in laïcos præter ius ſparſa, non temerè arbitramur: & fortaſſe poſteaquam apud ciuitatem Metenſem poſitus, optimates ſuos opimis Eccleſiæ beneficiis locupletauit, & quibuſdam ſibi retentis, vt dicunt Annales Bertiniani, *Cetera quæque per quoſcunque ſuos, non cum tanto illorum profectu, quàm cum animæ ſuæ detrimento diuiſit.*

Annal. Bertin. an. 866.

Epiſtolæ decretales ve-

Pag. 392. [12] *Et carceri tradatur aut exilio.*] His veterum Pontificum Epiſtolis, quæ vulgatæ ſunt, multùm auctoritatis detrahunt

sententiæ illæ à sensu communi remotæ, quis enim sibi persuadeat optimo Pontifici flagrante Augustorum Ethnicorum persecutione, cum ctyprarum renebris caput malè tegeret, cui viuere non licebat, carceres & exilia minari licuisse? Eodem modo in Epistola Lucij, quæ consequenter citatur, dicuntur Apostoli & omnes Catholici Patres, decreuisse ne bona Ecclesiarum inuaderentur, & qui inuaderent esse sacrilegos, & ab Ecclesia eiici debere. Quos autem? non Ethnicos, qui tum in vitam & bona Christianorum omne sibi ius arrogabant, neque poterant anathemati Ecclesiæ subiacere, cui subditi non erant. Fideles igitur Christianos? At monstrosum est in illa primitiuæ Ecclesiæ sanctitate, tenuitate, afflictione, vel vmbram illorum sacrilegiorum somniare. Sic in libro de operibus Cardinalibus Christi, cùm lego in vnctione chrismatis, *Hodie patent carceres, & damnati libertate donantur: Seueritate deposita hodie iudices mansuescunt:* mirari satis non possum credere nonnullos, hæc à Cypriano, aut saltem ætate Cypriani, cum Decij gladius sæuiebat in Christianos, scribi potuisse.

terum Pontificum incerta.

Liber de Cardinal. Christi operibus non est Cypriani.

Pag. 383. [13] *Quæ sunt Ecclesiæ, sub omni solicitudine,* &c.] Habet Græcus textus *ἐνεργείας* aliquid quod Latina versio non exprimit, quódque Hincmarus peruidere non potuit, quem Græcas attigisse litteras nullo vestigio deprehendimus. *τὰ τῆς Ἐκκλησίας τῇ Ἐκκλησίᾳ καλῶς ἔχει φυλάττεσθαι δεῖν μετὰ πάσης ἐπιμελείας, καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον, καὶ κριτὴν Θεόν. Æquum est vt Ecclesiæ seruari oporteat quæ sunt Ecclesiæ cum omni solicitudine, & conscientia bona, & fide in Deum omnia videntem & iudicantem.* Et quæ sequuntur. Habet autem hic & suppositus Canon magnam affinitatem cum Canone Apostolorum 40. & 41. vt notant Balsamo & Zonaras, quem tam benigno loco non prætermitteret Hincmarus, si vel auditione nosset.

Canon Concilij.

Ibid. [14] *Et Gangrenses Canones dicunt.*] Procul abest Gangrensis & Canonis & Concilij mens ab Hincmari Laudunensis negotio, & Caroli Regis facto. Nam Eustathiani communibus fidelium Ecclesiis conuentibúsque contemptis & desertis priuatos cœtus anteferebant, earumque fructus, & oblationes sibi vnis debitos vindicabant, vt qui coniugatis religiosiores videri vellent, atque adeo vita digniores. Hanc superbiam detestati Episcopi, Clericorum & pauperum qui ab Ecclesia alebantur curam gesserunt, vetuerúntque vota fidelium aliò quàm ad communem omnibus Ecclesiam, & eius principem Episcopum deferri, cuius vnius arbitrio in vsus necessarios distribuerentur. At laïci sub Carolo, nullo pietatis prætextu, sola possessionum augendarum libidine, non noue oblata vel offerenda ad se deriuant; sed ab antiquo Ecclesiæ donata per vim rapiunt; non coëunt in priuatos cœtus, Episcopis derelictis, sed communes Ecclesias, quas prædari au-

Gangrense Concilium non aptissimè hoc loco profertur.

dent, frequentant, & sacram Episcoporum auctoritatem venerantes; eos ad egestatem redeuunt. Quæ agendi ratio cùm sit longè quàm Eustathianorum ferocior & iniquior, potuit eo argumento minorum & maiorum pugnare Remensis, si locos auctorum nosset expendere, non nudè referre, & in peritia sua iudicij quàm memoriæ laudem mallet acquirere. Illi igitur in præsens sufficit, quod Concilium Gangrense iubeat oblationes ad Episcopum deferri, & ab eo pro potestate distribui: vt inde concludat, à sæcularibus eo inuito non debere vsurpari.

Ingenium quid.

Pag. 394. [15] *Quocunque ingenio vnde grauetur Ecclesia per angarias.*] Ingenium, apud hos auctores ars est, vt plurimùm mala, quæ Latinis dicitur dolus malus, cùm occulta & mala via ad finem peruenitur: sic nimirum, vt homines latere speret: vnde mox subdit, *Etiamsi violenter non rapiant, sed quasi prudenti ingenio iniustè accipiant.* Eo sensu dixit & Tacitus. *Ambigenti Neroni quonam modo noctium suarum ingenia notescerent.* Angaria autem, dicitur munus personale, quod si ab Ecclesiæ ministris, aut famulis ministrorum præter ius & fas exigitur, certum est lædi Ecclesiam.

Tacit. l. 16.

Angaria quid?

De Stephani I. epistolis decretalibus iudicium.

Pag. 397. [16] *Infames autem eas esse personas, dicimus.* Pertinet ad causam, quòd non solùm ad sæculares iudices contra Ecclesiæ priuilegia trahitur Episcopus, sed etiam quòd iudices illi sunt infames, quod ipsis profanis legibus repugnat. Quæ sint igitur infames personæ ostendit ex Stephano Papa I. qui omnes infamiæ notas in aceruum colligit, ne per Imperatorias leges, & Ecclesiasticos Canones diutiùs vagari cogatur. Si tamen dignum est credere à Stephano scriptas esse epistolas duas, quibus pene eadem continentur. Nam cùm in re Ecclesiastica de personis infamibus consultus sit ab Hilario Pontifex, profectò de solis Christianis respondere debuit, non de Ethnicis, qui res Christianas non tantùm negligebant, sed etiam opprimebant. Est-ne autem credibile tot tantorum criminum nomina secundo sæculo inter sæuitiam persequutionum fuisse cognita in Ecclesia; cùm simile nihil Cyprianus, Decianæ persequutionis causam in Christianorum vitia qua potest eloquentiæ vi refundens, vel cogitandum nobis obiiciat? Quis autem non rideat Ecclesiæ decretis vocatos infames *de bellis fugientes*, & parricidis, incestuosis, veneficis, sepulcrorum effossoribus accenseri, cùm per ea tempora seueriores quique militiam sub Imperatoribus Paganis illicitam esse Christianis hominibus contenderent?

Hincmari exemplaria à nostris diuersa.

Pag. 398. [17] *Vnde S. Leo cum Synodo Romæ habita.* Nec ista præfatio S. Leonis Epistolæ præfixa, nec ipsius Epistolæ textus, qualem describit Hincmarus, in omnibus cum nostris exemplaribus conuenit. Nam Synodum illam Romanam nemo commemorat, & siquidem

Epi-

Episcopi duo, Victorius & Eustachius Pontificis Epistolæ subscribunt; si negotium illud cum eis communicauit, & ex eorum consilio Thracibus Episcopis scripsit, tu-ne ideo Synodum è tribus conflatam, & priuatæ collationis effectum vocaueris? De textus varietate idem iudicium. Nam ne ad interiora Epistolæ penetremus, ipsum principium inspice. Sic enim in Romana editione Epistolarum Pontificum legimus. *Tanta sæculi potestates circa Sacerdotalem ordinem reuerentia præualuere*, &c. Quò verò ista pertinent? vt intelligamus, quod olim monui, aliis vsum exemplaribus Hincmarum, quàm quæ modò terimus.

Pag 401. [18] *Non per coronatos.*] Clericos in coronæ modum attonsos, quæ Græcis παπαλήθρα apud Balsamonem. Vt clericis ob flagitium depositis si prauam consuetudinem correxerint liceat coronam & habitum clericalem gestare. διορίζεται ὁ Κανὼν, κείρεσθαι τὴν κεφαλὴν κατὰ κληρικοὺς, ἤγουν ἔχειν παπαλήθραν, καὶ ἐνδύεσθαι σχῆμα κληρικόν. Inde venerationis causâ obsecrati Sacerdotes per coronam suam. Augustinus Proculiano. *Per coronam nostram vos adiurant nostri: per coronam vestram nos adiurant vestri.* Hieronymus Augustino, *Fratres tuos, dominum meum Alipium, & dominum meum Euodium vt meo nomine salutes, precor coronam tuam.* Sidon Apollinaris Leontio. *Si eum instruere dignanter aduocatio consulta fastidit, auctoritas coronæ tuæ dissimilantibus studeat excudere responsi celeritatem.* Vide in eum locum Sirmondum, & Lud. de la Cerda in Aduersariis sacris.

Corona Clericorum. Balsam. in Canon. Syn. in Trullo. can. 21. August. ep. 147. Hieron. ep. 81. Sidon. Apollin. l. 6. ep. 3. Sirmond. ibi Lud. de la Cerda Aduers. Sacr. c. 137. n. 5.

Ibid. [19] *Et S. Papa Gelasius in decretis suis.*] Sirmondi fide citamus Epistolam Gelasij ad Orientales, quia locum hunc in Gelasio nusquam reperimus. Vt in his & similibus ad codicum varietatem sit recurrendum, quam inter nostros & Hincmarianos existere fateri cogimur.

Pag. 405. [20] *Quasi de stipendiis & roga.*] Bona Ecclesiastica quæ iustis ex causis potest Episcopus in viros militares transferre, comparat cum antiquorum stipendiis & donatiuis militaribus, imperfecta similitudine. Nam stipendia militiæ tempore tantùm collata sunt; hic emeritis & honestam missionem consequutis, aut eorum filiis etiam in hostem non pergentibus vult posse beneficia Ecclesiastica donari. Stipendia quæ sint, notissimum: data è publico notat, quia è stipe corrogata conflantur: quique illam persoluunt, stipendiarij sunt. Varro, *milites Stipendiarij* (vel potiùs *militis* vt corrigit Turnebus.) *ideo quòd eam stipem pendebant.* Onomast Stipendiarius ὑποτελὴς, *vectigalis.* Vt mihi mirum admodum videatur vectigalem hoc loco fieri Ecclesiam ab Hincmaro. Sed excusandus est ex addito, *causa suæ defensionis.* Quod latiùs persequitur. Non est enim iniquum Ecclesiæ defensionem & protectionem eius impensis comparari. Roga autem est donatiuum militibus extra ordinem Imperatoris liberalitate erogatum. Quemad-

Stipendiarij qui. Varro l. 4. dat ling. lat. *Roga quid.*

modum Congiarium, ciuibus. Gloss. Basilicon. *ἀννῶνα σημαίνει παροχὴν, ῥόγαν, καὶ σιτικὴν διανομήν. Annona, significat donationem, rogam, frumentariam distributionem.* Impensa ea profusio festis solennitatibusque publicis, vt Principum nuptiis: Landulphus in Tiberio II. *Duxit Anastasiam vxorem suam, & coronauit eam Augustam, & iactauit rogam multam.* Sic explicandus Suidas. Ῥόγα ἡ τῶν βασιλέων δωρεὰ, καὶ ἡ φιλοτιμία. quòd Principes ea magnificentia, & pium erga subditos animum testarentur, & ex ea multùm sibi gloriæ compararent.

Landulph. in Tiber. II.

Annua dona quando data.

Ibid. [21] *Quæ nobis annua dona vocantur.*] Sic explicata *dona annua* secundo Placito sub autumni tempus regi præstabantur. Atque illud ipsum tempus est, quo causa ista apud Regem Pistis acta est ab Hincmaris, scribente Annalista Bertiniano, post proscripta Laudunensis Episcopi bona, *Sicque idem Rex ad Pistas medio mense Augusto, veniens, annua dona sua ibidem accepit, & castellum mensurans pedaturas singulas ex suo regno dedit.* Quanquam & aliàs Iunio mense data fuisse docet idem Annalista. *Carolus Calendas Iulij in loco qui Pistis dicitur generale Placitum habet, in quo annua dona: sed & censum de Britannia à Salomone Britannorum duce sibi directum more prædecessorum suorum, quinquaginta scilicet libris argenti, recipit.* Verùm cùm dona sint gratuita; quomodo singulis annis, constituto tempore, statis cærimoniis, absque intermissione deferuntur? an aliter tributa & debita solent exigi? An fortè eo modo vocantur dona, quo videmus apud Armoricos in Comitiis prouincialibus semper agi de dono Regi præstando, quod licet & donum & spontaneum videatur, nunquam tamen non præstatur, & quidem copiosiùs quàm libera prouincialium voluntas ferat?

Annal Bertin. an. 868.

Ibid. ad an. 864.

Hincmarus Caroli regis saluti semper consuluit.

Pag. 409. [22] *Propterea Domine Christianissime.*] Pro vtraque parte quod æquum est adduxit Orator. Pro Ecclesia quidem, eam sæcularium rapinis & prædationibus non esse obnoxiam. Pro sæcularibus autem, licere nonnunquam Episcopis de facultatibus Ecclesiæ in viros militares, & ad eius protectionem vtiles aliquid conferre. Hos, si deinde per vim & iniuriam ab Episcopo priuantur, posse ad regium tribunal adire, vbi causa moderatè & legitimè audiatur: quia Regis est Ecclesiæ iura tueri. Quibus declaratis sequi debet peroratio, quæ hoc loco incipit, non prolixior, vtpote Hincmariana, quàm vehementior, vt à tanto Pontifice, qui modis semper omnibus Caroli regis salutem procurauit. Equidem cùm hæc lego, ad veteres illos Prophetas oculos reflecto, quos Deus olim Regibus, tanquam virtutis & pietatis duces adiunxit, Samuelem Saüli Nathamum Dauidi, Ezechiæ Isaiam, Ioiadam Ioas, Azariam Oziæ; Et si quando Carolus à recto tramite aberrauit, id præter Hincmari voluntatem factum esse docet Bernoldi visio, quam vt Hincmari auctoritate confirmatam ad-

mittit Baronius. In illa enim Carolus dicitur pœnis Purgatorij vexatus, Bernoldum ita compellare. *Vade ad Hincmarum Episcopum, & dic ei, quia illius, & aliorum fidelium meorum bona consilia non obaudiui, ideo ista quæ vides pro culpis meis sustineo: & dic illi, quia semper in illo fiduciam habui, vt me adiuuet, quatinus de ista pœna sim liberatus.*

Carolus Caluus in Purgatorio. Hincm. Opusc. 50. tom. 2.

Ibid. [21] *Prouidete bona fama quam longè lateque habetis.*] Eodem orationis ingressu Regis beneuolentiam sibi conciliauit, cùm scripsit superiùs, *Quid enim dicent de vobis qui audierunt, quòd detestabamini, & eos reprehendebatis qui Dei Ecclesias non venerabantur, & Sacerdotibus honorem debitum non exhibebant, & præcipuè Romano Pontifici, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ omnium Ecclesiarum matri.* Quam non esse aulicam assentationem, sed veram rerum bene gestarum memoriam regi oblatam, vt sui semper similis esse velit, docent in primis Pontificis Hadriani II. luculentum testimonium, quo scribit ad Carolum Regem, *Annuntiatur etiam à pluribus probis,* & maximè ab Actardo *quòd sis amator, exaltator, & illustrator specialis in orbe terrarum, & permaximus Ecclesiarum Dei: ita vt nullus sit Episcopatus nullùmque Monasterium in regno tuo, quod non auxeris rebus propriis, & restitueris suis perplurimùm. optaréisque feruenter & desiderares, hanc principis Apostolorum Petri primam sedem exaltare, honorare, multisque muneribus Vicarium eius & clerum sibi commissum ditare.* Deinde facta ipsa quæ in Flodoardo legimus, commemorante ea quæ in gratiam Hincmari Ecclesiæ Remensi restituit: quæque Carolus ipse Epistola MS. narrat Hadriano Pontifici à se in Laudunensem Ecclesiam collata, quæ citata est in vita Hincmari Iunioris. Ac demum quæ paucis multa complexus Annalista Bertinianus scribit, Lotharij nepotis sui mortem accepisse apud Siluanectum, *Vbi tam ipse, quàm & vxor sua thesauros, quos in quibuscunque rebus habuerant, per loca sancta in suam eleemosynam dispensantes, à Pistis reuersi, domino, de cuius manu illos acceperant, reddiderunt.* Et speciatim Romam anno sequente, Carolus ad Pontificem Hadrianum *pannum ad altare S. Petri, cum duabus coronis aureis & gemmis ornatis misit.* Hic verò ad assidua bella oculos flectere nos decet, quibus attritum est regnum, & vexatus Rex ipse, quorum sola pecunia neruus est, vt meliùs animi eius magnitudinem æstimemus.

Flod. l. 3. c. 18. *Caroli Regis in Ecclesias magnificentia.* Hadrian. ep. 29. ad Carolum tom. 3. Concil. Gall. Flod. l. 3. c. 4. Suprà pag. 8. Annal. Bertin. ad an. 869. Ibid. an. 870.

Pag. 410. [24] *Quia Domine.*] Non est leuiter prætereunda Caroli Calui pietas, qui cùm dignam Sacerdote confidentiam ipsius eruditioni parem videret in Hincmaro, ei se vltrò submisit ad reprehensiones cùm opus esset tolerandas. Qua libertate quàm sanctè fortitérque vsus sit, cùm omnia eius scripta declarant, tum hic maximè locus demonstrat, in quo illustre Episcopalis constantiæ monumentum impressum est, vsque ad offerendam, si necesse est, vitam pro Ecclesiæ libertate.

Hincmari libertas Episcopalis.

propugnanda. Aliud consimile video apud Ludouicum III. Regem Ludouici Balbi filium, qui se eadem ratione ipsi spiritualiter regendum obtulit. *De eo quod in litteris vestris relego, voluntariè vos subiicere velle exiguitatis meæ consiliis, & secundùm quod hortatus fuero agere & disponere in Ecclesiasticis & sæcularibus negotiis, & meæ fiduciæ vosmetipsos subiicere velle, & secundùm datum à me consilium regni vestri iura componere.* Et infrà. *Quod scripsistis, vt sicut semper regibus prædecessoribus vestris in omni vtilitate regni proficuus & deuotus fui, ita vobis fidelis & deuotus existam. Quod & hactenus obseruaui, & obseruare cupio* Hac piorum regum concessa licentia quàm Hierarchicè sit vsus, docet & illud ipsum opusculum, & sequens de inuasore Beluacensis sedis Odacro, quem Rex parabat intrudere. Vbi roganti regi vt ipsius petitioni ac voluntati faueat, rescribit, *Velitis & desidereus quod Dominus vult, securus voluntati vestræ fauebo.* Et inferiùs, obscurioribus verbis regi minas nisi obediat intentanti, animosè respondet, *Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Vtinam aut per vos, aut per quemcunque sibi placuerit educat me Dominus de isto carcere,* &c Hæc libens describo, tanquam Hincmaro ipso apud æquum Lectorem causam suam agente, aduersùs eos à quibus per summam vel calumniam, vel imperitiam, certè contra veritatem sole clariorem aulicæ assentationis, tyrannidis, & omnimodæ nequitiæ accusatur, vir cui non animus ad martyrium, sed gladius defuit, qui Stanislaum Polonum, & Thomam Cantuariensem asseruit.

Hincm. opusc. 12. n. 6. & 7.

Ibid. opusc. 13. n. 2. & 10.

Offert se morti pro Ecclesiæ libertate.

Ibid. [25] *Ad cuius iudicium vos & ego in conspectu totius humani generis.*] Tantæ efficientiæ hæc est ratio, vt eam Regi suo libenter inculcet, vt Opusc. 2. de cauendis vitiis. *Solerter attendite, cui inde rationem estis reddituri in conspectu totius humani generis, & Angelorum atque Archangelorum.* Et paulò pòst. *Et non est obliuiscenda nobis illa verecundia, quando aperientur libri, id est conscientiæ, & non mediocriter pertimescenda est nobis pœna, quæ illam sequetur confusionem, quando reatus animam immortaliter morientem inuoluet, & indeficienter deficientem carnem gehenna consumet.* Sic & ad Ludouicum Germaniæ regem, fratrem Caroli. *Vt & diem ante mentis oculos habeatis, quando cum omnibus anima vestra corpus recipiet, & venietis ante faciem æterni iudicis, in conspectu omnium Angelorum & hominum,* &c.

Extremi iudicij consideratio.

Hincm. opusc. 2. tom. 2. Præfat.

Ibid opusc. 4. admon. ad Ludou. Regem c. 4

Pag. 412. [26] *Quia non de crimine per legitimos accusatores.*] Lecta hac exaggeratione per circumstantiarum in legitimo iudicio requisitarum collectionem, oculos ad Concilium reflecte, Lector, & agnosce nihil eorum quæ hîc exiguntur abfuisse ab eo iudicio quo Laudunensis Hincmarus condemnatus est. Vnde iure optimo dicitur, ab

Quod sit regulare iudicium.

Annalista Bertiniano, *regulariter accusatus atque conuictus, depositionis iudicium regulare suscepisse, sicut in gestis continetur ipsius Synodi.* Et nota, depositionis iudicium, non excæcationis, dici regulare: Vt enim hoc loco rectè distinguit Remensis, non habet Ecclesia capitale aliud iudicium, quàm depositionem; cetera vt exilium, proscriptio, mutilatio membrorum, regiæ iurisdictionis sunt; quæ proinde aduersùs nepotem exercuisse censeri non potest Auunculus.

Annal. Bertin. an. 871.

Pag. 416. [17] *Post dignam pro excessu satisfactionem.*] Illustrissimum & Christianæ humilitatis in Theodosio, & generosi zeli in Ambrosio exemplum nulla tacet historia, nulla non admirabitur posteritas, quo appositè in rem suam vtitur auctor hic noster, vt Episcoporum in monendo libertatem volens admittat Carolus rex: quod antea apud Anastasium Imperatorem fecerat Gelasius Papa, cùm scripsit, Nathan Prophetam Dauidi, Leonem Pontificem Iuniori Theodosio peccatum aperuisse, *Beatæ memoriæ Ambrosius Mediolanensis Sacerdos Ecclesiæ, maiori Theodosio Imperatori communionem publicè palámque suspendit, atque ad pœnitentiam redegit regiam potestatem* Nam & paulò pòst videbimus Hincmarum nostrum Carolo suo saltem obscurè excommunicationem intentantem.

Theodosij pœnitentia.

Gelas. ep. 11. ad Dardanos.

De lege quoque ab eo lata, de capitali sententia in reos ad triginta dies differenda, consentiunt omnes, vno quod sciam excepto Sidonio Apollinari, qui eam Tiberio Imperatori assignat. *Nunc ex vetere Senatusconsulto Tiberiano, triginta dierum vitam post sententiam trahit.* Atqui certum est Senatusconsultum Tiberianum ad decem tantùm dies vitam produxisse damnatis, scribente Suetonio, *cautum esse Senatusconsulto vt pœna damnatorum in decimum diem differretur.* In hac varietate laborantibus multis interpretibus, placet mihi Sirmondi sententiarum duarum distinctio, quarum altera esset à Senatu qualis fuit Atuandi quæ narratur à Sidonio: & Senatusconsulto Tiberiano temperata primis temporibus ad decimum diem supplicium differebat: altera ab ipso Principe, quæ per Theodosium triginta dies supplicij dilationi assignauit, è quibus postea Christianorum principum benignitate viginti dies ad Senatusconsulti decem additi sunt, retento Tiberij nomine antiquo: quod in aliis legibus exemplo non caret.

Lex ab eo lata.

Sid. Apoll. l. 1. ep. 7.

Sueton. in Tiber. c. 75. & vlt.

Sirm. in Sidon. Apollin.

Eius legis propositum fuit iræ principis admoderari, docente S. Ambrosio, *Quoniam iracundiæ permisisti iudicium & non rectæ rationi, sed irato animo obsequutus sententiam pronunciasti.* Hoc loco pedem non figeret Hincmarus, nisi ob præcipitem iracundiæ impetum quo vexauit Episcopum, reprehendi Carolus mereretur. Nam quod ineunte peroratione suprà dixit, iracundiam exteriùs simulasse quæ nulla foret interiùs in animo, oratoria dissimulatione, & artificiosa assentatione ad persuadendum apposita dictum esse dubitari non po-

Ad iram temperandam.

test. Vt dilemmate constringatur Princeps in hunc modum. Si iracundiam simulasti, peccasti contra exemplum Eleazari: si verè iratus fecisti, reprehensionem ferre debes ab Episcopis, vt Theodosius ab Ambrosio.

Mora iræ remedium.

Senec l 3. de ira c. 12.

Ibid. l 2. c. 28.

Plut. in qq. Rom. q 82.

Ceterùm sapientium omnium sensu optimum iræ remedium mora est & dilatio. Rectè Seneca. *Maximum remedium iræ dilatio est, vt primus eius feruor relanguescat, & caligo quæ premit mentem aut residat, aut minùs densa sit. Quædam ex his quæ te præcipitem ferebant, hora non tantùm dies, molliet: quædam ex toto euanescent. Si in hoc erit, petita aduocatio, apparebit iam iudicium esse non iram.* Et alibi. *Maximum remedium est iræ, mora. Nec ab illa pete initio vt ignoscat, sed vt iudicet; desinet si expectat: nec vniuersam illam tentaueris tollere, graues habet impetus primos; Tota vincetur dum partibus carpitur.* Aclicet serò triginta illos & decem dies Romani exequendo reorum supplicio interiecerint, semper tamen moræ aliquid interposuisse docent ipsa magistratuum insignia, fasces arctè securibus alligati, vt significarent, ait Plutarchus, *Iram magistratus in proclini & solutam esse non debere: vt solutio fascium paulatim facta moræ nonnihil & cunctationis iræ iniiceret: qua nonnunquam fecit vt sententia de supplicio exigendo mutaretur.* Eodem refero quod hoc loco, non tacet Hincmarus, & in Concilio religiosè seruauit, recitatam fuisse de scripto sententiam: quæ dum scribitur, sedatiore animo concipitur: dum scripta legitur, iam quasi alienum iudicium recitatur. Sed quid? Carolus post proscripta Lauduni bona Episcopatus, Pistas adiit, Laudunensis Hincmarus Remos ad Auunculum, vterque Pistas ad Regem, compositi Pistis hi Quaterniones, & nondum ira regis residente, neglecti, & in aliud tempus reiecti sunt. Quid hinc deducimus, nisi aut iræ tenacissimæ fuisse regem, aut perpetuam Episcopi in eius offensa obstinationem? Istud potiùs & historia, & rerum exitus funestissimus persuadet.

In Rotulam Hincmari Remensis.

Rotula scribenda causa.

Pag. 423. 28 QVATERNIONVM prolixitas aut causam dedit aut prætextum Principi in annuis suis donis occupato, vt in maius otium legendi differrentur, & interim residente Hincmari vtriusque ardore, perseueraret Laudunensis proscriptio, ac tandem mora temporis controuersia omnis excideret. Verùm res illi erat cum Episcopis duobus, quorum alter recti bonique zelo, alter naturæ impotentia quiescere in tantis motibus nesciebant. Remensis itaque versutiatis suæ non ignarus, vt hanc etiam aulicis præcludat effugij ri-

mam, breuius ſcriptum ex paucis auctoritatibus legibúſque colligit, & tanquam in Areopago ἄνευ προοιμίων καὶ πάθων ius ſuum ſic proſequi curat, vt iudex momentum temporis ad illud legendum, audiendumve negare non poſſit. Hæc eſt rotula, nudis illis collectionibus ea tempeſtate dicata vox, quam ſæpe in vtroque Hincmaro leges. Neque longè abludit aut litteris aut ſenſu gallica noſtra in forenſibus actionibus quotidie vſurpata, *rolle*.

Iudices ſæculares aliquando cum Eccleſiaſticis, cauſas Eccleſiaſticorum cognoſcunt.

Pag. 425. [21] *Ceterùm de rebus & mancipiis.*] Ne iuſta videatur ſæcularium poteſtatum querela, quòd à communi cæterorum omnium iure diſcedere velint Eccleſiaſtici viri, docet Hincmarus duobus in caſibus rem ipſis eſſe cum ſæcularibus. Primùm, vbi de rebus, mancipiis, proprietatibus, re pecuniaria, agitur. Tunc enim non accedunt quidem ipſi ad iudicium ſæculare, ſed aduocatum mittunt, qui cauſas ipſorum agat, & ius repetat, conſeruétque. At hoc loco de capite, id eſt de facto ipſo Epiſcopi agitur, vbi aduocatum de ſeipſo dare inauditum eſt. Deinde, cùm inter Eccleſiaſticos homines, & Laïcos lis orta eſt, iudicium ex vtroque ordine componi poteſt, vt conſtituatur à principe notæ vir integritatis, qui cum deputato ab Eccleſia iudice de ea cognoſcat. Vtrunque negat à Canonibus prohiberi. At hoc in negotio apud ſæculares ſolos, & quidem infamiæ maculis aſperſos citatur Epiſcopus, quod eſt penitus & à ratione, & ab Eccleſiæ dignitate alienum. His officiis plurimùm vacaſſe credi poteſt Eccleſiæ defenſor Gregorij Magni ſæculo, cuius eſt creberrima apud eum mentio. Imò excogitatum eſt illud muneris genus à Patribus Africanis Auguſtini tempore Concilio Carthag. Eſtque poſtulatum ab Imperatore, *Propter afflictionem pauperum, quorum moleſtiis ſine intermiſſione fatigatur Eccleſia, vt defenſores eis aduerſus potentias diuitum, cum Epiſcoporum prouiſione delegentur.* Pauperum quippe intererat vt Eccleſiæ bona integra conſeruarentur, quibus ipſi ſuſtentabantur.

Defenſor Eccleſiæ.

Concil. Carthag. V. c. 9.

Pag. 426. [22] *Et ad Sedem Apoſtolicam poſt iudicium Epiſcopale referatur.*] Non ait, ſi res tanta, tam obſcura & implicata ſit, vt in prouincia terminari non poſſit, Romam referatur, ante iudicium: ſed poſt iudicium, poſt ſententiam ab Epiſcopis latam in Concilio. Hoc loco & ſimilibus vtuntur Patres Concilij noſtri Duziacenſis, vt ſe probent nihil alienum ab Eccleſiæ inſtituto, & Canonibus repugnans in Hincmari, licet appellantis, condemnatione feciſſe, quod perpetuò memoria retinendum eſt, ne qua ſchiſmatis ſuſpicio in noſtris mentibus inhæreat. Quod nemini mirum videbitur qui conſiderauerit iudicia iſta diſciplinam ſpectare, non fidem. Vbicunque enim de fide tractatur, nullus vnquam Pontifex, nullus Epiſcopus Catholicus aſſeruit primam cognitionem deberi Prouinciæ, & ad Petri ſedem primò deferri non oportere, quæ ſola aſſertionum fidei dogmata tangentium

Epiſt. ad Hadr. Papam tom. 3. Concil. Gall.

Cauſa fidei primùm ad Summum Pontificem referenda.

lapis lydius est. Neque possunt hac abuti vel loco, vel Concilio hæretici, qui post Pontificis Romani condemnationem ad Concilium prouocant.

Hincmari modestia rescissis duobus eius iudiciis.

Ibid. [24] *Non eis obsit.*] Iniuriosus igitur est Nepos Hincmarus, cùm obiicit Auunculo duo eius iudicia, Rothadi videlicet, & Wlfadi, ab Apostolica sede per Nicolaum I. Pontificem fuisse irritata. Temerarius qui eo exemplo contemnere audet Metropolitanum. At Remensis modestus, & superiori suo præclarè subditus, qui rescissis eiusmodi Synodorum sententiis cùm multa posset in sui defensionem afferre, silentio & patientia maluit rem totam occulere, contentus priuata ad Pontificem epistola. Cui Nicolaus integrâ cum Hincmari satisfactione respondit, vt legimus libro 55. Capitulorum, imò quod & Hincmari modestia reticere voluit, scripsit Carolo Regi Nicolaus, vt quæstio de Wlfado in perpetuum sopiretur: *Alteram autem Epistolam Hincmaro laudibus, & fidelitatis directionibus repletam, & vt eius vice in istis partibus de Lothario fungeretur.* Quo quid honorificentius Archiepiscopo Remensi dici & excogitari potuit?

Hincm Remens. l. 55. Capit. c. 5.

Ann. Bertin. ad an. 868.

Explicatur locus.

Pag. 430. [25] *Et si laicus querens.*] Ea lacinia videtur Hincmari esse, non enim in Canone Africano reperitur, & imperfectum continet sensum atque pendentem; quem eiusmodi esse coniicimus. Quemadmodum Ecclesiasticos litigantes iubet Ecclesia decretoriæ iudicum electorum sententiæ acquiescere; sic laïcum Episcopo dicam intendentem, æquum est à Principe cogi, vt latam in ipsam sententiam ferat & exsequatur. Est enim Princeps tutor & defensor Ecclesiæ.

Duæ leges distinctæ.

Ibid. [26] *Sed & de his qui legem obseruare.* Duplicem legem in vnam compingit. Prior siquidem rem iudicatam vetat retractari; qua si cadunt iterum aut in ære, aut scapulis soluere iubentur. Posterior, legum & rerum iudicatarum contemptores ad Regem ipsum pertrahi iubet, eius arbitrio puniendos. Cuius argumenti ea vis est, vt si res iudicatas inuiolabiliter seruari volunt auus & pater Imperatores, idem sibi curandum sciat filius, quid autem crebrius & sanctius omnium iudicum sententiis constitutum est, quàm vt personis & rebus Ecclesiasticis caueatur?

In Scedulam Hincmari Laudunensis.

Argumentum huius opusculi.

Pag. 433. [27] NONDVM limites Episcopalis modestiæ prætergressus iunior Hincmarus de accepta iniuria apud Metropolitanum auunculum, & ex eius consilio, apud aliarum Prouinciarum Antistites qui ad Placitum Pistense cum Rege conuenerant, querelam deponit. Idem ille scilicet, qui mox delapsus in alios mores,

gra-

grauiter in Synodo Duziacensi reprehenditur, ordine legitimo neglecto multa fecisse, inconsulto eodem Metropolitano, & Remensis prouinciæ Coepiscopis: imò aliarum potiùs prouinciarum Episcopos de rebus suis in consilium adhibuisse. Itaque breui & stricto quodam velut memoriali docet Episcopos rem aduersùm se gestam: consilium rogat, quid hoc rerum statu sibi agendum existiment, satisfactionem, si necessaria iudicabitur, Regi promittit: quid ab eo expetat, exponit, & ad illud impetrandum opem atque auxilium fratrum suorum flagitat. Si Rex non sinit eorum precibus se moueri, ad Sedem Apostolicam appellare se admonet, idque vult Regi significari. Hoc est scripti argumentum, cui Scedulæ nomen est, propter compendiosam breuitatem, cum inelaborato & pene extemporaneo dicendi genere, quò vocis illius significatum perfectiùs impleat. Spargit quidem nonnulla è canonibus, vt in schola Auunculi sui educatus, sed quantùm alter ab illo! vt vel ex sequenti specimine licet aduertere

Suprà pag. 73.

Scedula quid.

Pag. 434. [28] *Et vos scitis sacris legibus esse decretum.*] Rationem reddit cur ad iudicium seculare prouocatus nec ipse per se, nec per aduocatum adierit. Quia, inquit, nemini iudici, nemini Episcopo licet Episcopos & Clericos ad illa tribunalia pertrahere. Respondeat aliquis. Esto: Nemo Clericorum ad illa volens & libens accedat: Verùm per vim externam vel Laïcam, vel Ecclesiasticam, licet canonibus aduersantem, si quis ad id compellitur, quidni vel inuitus respondeat? Quis enim præster violentiam? Quantò igitur meliùs Auunculus his ipsis canonibus & legibus apud Regem vtitur in hunc modum? Quod in Episcopum moliris, nouum & inauditum est. Quòd eum iudicio sæculari iubes conueniri, & laïcos iudices constituis, facis quod Imperatorum, etiam Francorum legibus vetatur. Quòd Episcopum à Primate & Coepiscopis inuitum abducis, peccas in Ecclesiæ canones. Debes igitur & corrigere quod agis perperam: & æqui bonique consulere, quod ipse facere recusat ex legibus.

Meliùs ab Hincmaro Remensi quàm à Laudunensi canones & leges citantur.

*Ibid. [29] *Si quid iudicatis Episcopus contradixerit.*] Præparat animos ad eam quam interiicere cogitat appellationem, quasi ea tali canone permittatur: Ridiculè. Nam Episcopis probandum non est à grauante sententia iudicum posse remedium ex appellatione Romana quæri, longè iustiùs à sæculari & violenta oppressione Deinde hoc canone illud propriè non conficitur. Is enim de legitimo iudice, de sententia Ecclesiastico iudiciorum ordine prolata loquitur, à qua semper licuit, licétque ad Romanum Pontificem prouocare. At hîc non iudicium, sed vis est; non sententia, sed oppressio. quæ proinde quetimoniæ apud potentiorem, non appellationis apud superiorem iudicem remedio indiget. Quapropter apud sapientem Auunculum appellationis vocem non leges, & sibi rebúsque suis longè meliùs con-

Appellationem malè interiicit.

ſuluiſſet Nepos iuuenis, ſi à mittendo Romam Celſano ſuo abſtinuiſſet.

Non eſt hîc habita Synodus.

Ibid. [10] *Vbi Deo placitum conuentum veſtrum adiui*] Ne puta conuentum hunc eſſe Synodalem, ſed multitudinem Epiſcoporum illic conſtitutam, & fortuitum ob diuerſa negotia concurſum Nam licet in Placitis factas ſæpe Synodos ſciamus, id tamen ſemper eſſe factum, nulla ratio cogit credere, maximè Placito æſtiuo. cuius, vt antea diximus, vſus vix alius erat quàm annuorum donorum perceptio. Certè Synodi tum celebratæ nulla vſquam mentio eſt, neque illam in aliena prouincia haberet Hincmarus, neque tam multos è ſua, ſi foret indicta, abeſſe permiſiſſet, qui ſolum Odonem fidum Achatem de ſuis illic repererat. Obſeruabis interim, neminem hîc appellatorum Antiſtitum, ſi duos illos è prouincia Remenſi excipis, poſt quadriennium in noſtra Synodo apud Duziacum ſediſſe, licet eædem prouinciæ alios miſerint.

Locus perperam citatus.

Pag. 435. [11] *Et ſententia ſine ſcripto dicta.*] Quorſum hoc axioma? Nonne de ſententia legitimè à iudice poſt auditam cauſam lata, & ſcriptum eſt, & à Gregorio intellectum? Quid autem hîc ſimile? Citari quidem & intrudi ab Auunculo multa ſæpe non ſine faſtidio videre cogemur ſatis ſuperflua, ſed nulla ἄλογα.

Tria Hincmari poſtulata.

Ibid. [12] *Sim canonicè reueſtitus.*] Tria reſpondet, legitima omnia. Poſtulat in primis, vt ante vllam cauſſæ cognitionem in bonorum, quibus per vim exutus eſt, poſſeſſionem poſtliminio redeat, quod iure canonico decretum eſt apud Gratianum, & fuſiùs relatum in Epitome Antonij Auguſtini. Quin etiam ne ſtatim quidem poſt reſtitutionem, poteſt Epiſcopus cogi ad iudicium, ſed induciæ dandæ ſunt, vt pacatè ſuis fruatur. *Eiectis, vel ſpoliatis poſt integram reſtitutionem anniuerſariæ induciæ, vel ſex menſium indulgendæ ſunt.* Deinde promittit ſe facti ſui in Synodo prouinciæ ſuæ iudicibus Eccleſiaſticis rationem redditurum, quæ eſt huius loci hypotheſis, quódque faciendum multis canonibus Regi perſuadet Remenſis Hincmarus. Poſtremò; ſi vel neutrum, vel alterum tantummodo conceditur, profitetur ſe Romam appellare, quod moribus Eccleſiaſticis conſentaneum eſt quo ſuprà diximus modo: neque poſſunt non probare Antiſtites, quorum intereſt appellationis priuilegium aduersùs Aulicorum iniurias conſeruari.

3. q. 2. 3. Anton. Auguſt. l. 31. topo.

In ſatisfactionem Hincmari Laudunenſis.

Profeſſionem fidelitatis non ſemel fecit

Pag. 436. [13] PRofessionem fidelitatis Regi præſtitam apud Attiniacum vidimus in Concilio noſtro, cùm hic *eidem Epiſcopo contumaciter ſibi reſiſtenti, valdè infenſus erat*, vt loquitur Berti-

nianus Annalista. Sed longè diuersa hæc est satisfactio, ab homine pene adhuc innocente apud Pistas oblata, qua imprudentiam suam, nihil aliud, accusat: idque Auunculi consilio factum ab ipso mihi facilè persuadeo, quò liberior esset ad reconciliationem regiam aditus, quam & obtinuit.

Hincmarus Laudun.

Ibid. [14] *Precor vestram mercedem.*] Vnde porro in homine Gallo, in sinu Galliæ, apud Gallum Regem Hispana vox, quam in vsu Galliæ tum fuisse nemo mihi probet? Non habuit vel corruptissima latinitas verbum aliud honorificum, quo Regem compellaret? an Gottalani amanuenses hoc verbi affectarunt, suppresso Gallico vel Latino? An argumentum est eius barbariei, quam ex plurium gentium linguis studiosè conquisiuisse ad ostentationem reprehenditur ab Auunculo? Dicet fortasse illam à se haustam à S. Gregorio scribente Brunichildi Reginæ, *Quod ad mercedem vestram respiciat*. Et, *pro impetratis quæ pro vestra mercede magis petimus*. Item, *Vt mercedis vestræ magis magisque sit fructus vberior*. Sed illa omnia non pertinent ad personæ venerationem, sed ad meriti & præmij argumentum.

Mercede, vox Hispana.

Greg. l. 7. ep. 113 Ibid. ep. 121.

In Extemporalem Admonitionem Hincmari Remensis.

Pag. 437. [35] ITERATÒ pulsandus fuit ariete murus ille iam pene per aulicam factionem aheneus. Et quando constabat dilatam esse Quaternionum lectionem, erátque incertum qua manu, dextra an sinistra, Rotula exciperetur, quibus oculis, rectis an obliquis legeretur; neque dubium erat quin Regis ira perseuerante, noua etiam oriretur difficultas, quòd Episcoporum causas quibus beneficia in aulicos collata repeterent, audiri solitas in Palatio dictitaret, fuit huic etiam malo prouidendum, & error ab animo Principis euellendus. Quod hoc scripto facit, prolatis potissimum ex Imperatoriis Capitulis, legibus Francorum regno vsitatis, vt ostendat & auum Carolum Magnum, & Ludouicum Pium patrem, & ipsummet Carolum, quoties Episcoporum consilio, non aulicorum fraudibus, aut potentiorum minis, regendum se permisit, alia omnia decreuisse. Deinde, vt nihil vnquam semel dixit Hincmarus, ad thesim initio disputatam redit, & Episcopum probat apud Ecclesiasticos iudices debere conueniri, & eius curæ bonorum Ecclesiasticorum distributionem committi. Sunt enim duæ istæ partes eius opusculi, cui Admonitionis, & quidem Extemporalis nomen dedimus, tum quia è re nata, & ex regij responsi occasione initium videtur accepisse; tum quia discedendum fuit à Rotulæ vocabulo iam antè occupato, cùm & materia, & tractandi

Opusculi huius argumentum.

Nominis impositi ratio.

methodo ad eam quam proximè accedat. Sit-ne autem chartæ commissa vt ceteræ, an voce pronunciata coram rege, non facilè dixerim: nisi quòd magis in scriptionem inclinat titulus è MS. acceptus, quo dicitur, non pronunciasse, sed æquè ac Rotulam porrexisse.

Ense stricto iurare.

Pag. 439. [16] *In fide & dextera vestra per spatam vestram iurantes.*] Caussæ plurimùm interest vt Carolo regi, non tantùm religio, sed etiam solennitas iuramenti reducatur in memoriam. Non enim tantùm iurauit, & Deo est obstrictus, quod non omnes Principes semper mouet: sed etiam publicè & solenniter iurauit, quod apud homines grauissimi periurij creare potest infamiam. Solennitas ea porrò fuit, vt districtum ensem dextra tenens sacramentum conciperet. Vnde in Legibus Alamannorum, dicitur, *Cum tracta spata defendat.* Et in Lege Ripuariorum, *Cum dextera armata, tam priùs, quàm posteriùs sacramentum in præsentia iudicis confirmare studeat.* Sic ethnici reges iurarunt per sceptrum, Nabuchodonosor *per thronum & regnum suum*, Ioseph Ægyptium simulans, *per salutem Pharaonis.* Quanquam Carolus Magnus iubet vt *nullus præsumat per vitam regis & filiorum eius iurare.* Quo fit vt remota sequentium verborum amphibolia, *Sicut præsentes Episcopi qui adfuerunt, petierant*, sic explicem, vt ad concessos articulos, non autem ad eum sacramenti ritum petitio Episcoporum referatur. Quod ex eo confirmari potest, quòd eius cærimoniæ in Capitulari nulla mentio fit, eámque ex isto Hincmari loco solùm discamus.

Leg. Alamann. tit. 89.
Leg. Ripuar. tit. 68.
Iudith. c. 1.
Gen c. 42.
Capit. Car. M. l. 3. c. 42.

Historia à diuersis variè narrata.

Ibid. [17] *In loco qui dicitur Marsna cum fratribus vestris.*] Si hoc loco de fide citantis Hincmari quæritur, ea sanè integra est. Si de verborum sensu agitur, ipse per se apertus est. Cur hîc ergo pedem figimus? Tenet historicorum diuersitas qualem vix alibi reperias. Eius historiæ canon iure suo censeri debet ipsum Caroli Calui Capitulare, in quo legimus ad Marsnam siue Marsenam Palatium regium in finibus Tungrorum bis conuenisse tres Reges, bellis ciuilibus & externis fatigatos: & in priore conuentu anni 847. pacem inter se sanxisse, in altero anni 851. qui noster est ab Hincmaro productus, eandem confirmasse: nulli vt dubium foret quin inter eos *Vera caritatis benignitas ab hinc in ante maneret de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, sine dolo & simulatione.* Quid hîc autem historici? Nithardus, Imperatoris Lotharij aduersùs fratres bellorum, & pacis ab eo repulsæ copiosus enarrator, ad hunc annum historiam non perducit, in 43. desinens: ad cognoscendam tamen rerum veritatem opportunè consulendus. Annales Fontanellenses prius Placitum omnino silent; posterius breuiter referunt. *Isto anno Placitum magnum & generale factum est à tribus gloriosissimis fratribus Clothario, Carolo, & Ludouico magnis regibus, in loco quodam iuxta flumen Mosam. Inde cum pace reuersus Rex Ca-*

Capit. Car. Calui tit. 5. c. 2.

Annal. Fontanell an. 851.

volus, placitum suum in Rauziaco tenuit, & dona annua suscepit. Autumnali proinde tempore, quo dona hæc ordinariè deferebantur. Annales autem Fuldenses qui & Francorum à Pithœo editi, in primo congressu referendo cum Capitulari conueniunt. Quibus & Metenses adiungimus, quòd hic Annalista priores ad verbum describere sit solitus. *Hic annus à bellis quieuit : quem Hlotarius & Hludouicus mutua familiaritate transegerunt. Nam vterque eorum ad domum alterius inuitatus, conuiuiis & muneribus regiis honoratus est.* Vbi autem Carolus, cui priuatim ascribitur Capitulare, & non minùs quàm alij duo adnunciationem suam habet, in qua etiam futuri mox apud Parisium Placiti ad Missam S. Ioannis condicti admonet? Voluit scilicet & ipse fratres suam in domum inuitare : an id faceret non inuitatus, contemptus, & tantùm non ab illis reiectus? Hic sine dubio factum quod addunt Fuldenses, *Hludouicus tamen Hlotarium & Karlum, ita vt voluit, pacificare non potuit, renuente Hlotario propter iniuriam sibi à Gisalberto vassallo Karli in raptu filiæ suæ factam.* Id si verè dicitur, & admodum credibile est, quòd Lotharius aduersus Carolum infensiore semper animo fuerit, quàm erga Ludouicum, quomodo verum est quod Capit. 1. edicitur, *De pace & concordia atque vnanimitate trium fratrum & Regum inter se; & quòd verissimo, & non ficto caritatis vinculo sint vniti?* Fuit enim Ludouicus quidem cum vtroque, sed Carolus cum Ludouico solo concordia vnitus. Nisi intelligamus priuatum illud fuisse diffidium Lotharij cum Carolo, & intra domesticos aulæ parietes coërcendum, neque vnquam in bellum & publicos tumultus erupturum.

Annal. Fuldens. an. 847. Metens. ibid.

Capit. Car. Cal. tit. 7. c. 1.

Et hæc quidem de primo Conuentu, de secundo autem ne γρῦ quidem. Baronius verò cui noti fuerunt annales isti, & frequenter citati, neutrum conuentum vel nominat, dignum tamen opus, si quod aliud, annalibus Ecclesiasticis, in quo tam regiè rebus iuribúsque Ecclesiæ consultum est.

Ex aduerso Bertinianus Annalista prioris Placiti ne vestigium quidem offert. At posterius, videlicet nostrum, fusiùs describit, relatis etiam Capitulis omnibus, hoc exordio. *Hlotharius, Hludouicus, & Carolus apud Marsnam palatium conueniunt. Vbi etiam fraternè paucis diebus morati hæc communi procerum suorum consilio atque consensu decernunt, propriorúmque nominum monogrammatibus confirmant.* Ac ne quid in animis nostris inhæreat eius simultatis, quam inter fratres duos perdurasse narrabat Fuldensis, Carolo parum æquus, regium illius factum anno sequente sic commemorat. *Carolus fratrem Lotharium ad sui colloquium inuitans apud Augustam Viromandorum, quæ beati Quintini Martyris corpore insignitur, fraternè suscipit, honorificè afficit, germanè tractat, regaliter munerat, redeuntémque benignè deducit,*

Annal. Bertin. an. 851.

Ibid. an. 852.

Chirographum Regum.

Hincm. l. de diuort. Lothar. c. 23. ad 5. Interrog.

Non est omittendum, quòd secundi huius apud Marsnam congressus decreta studiosè notantur ab Hincmaro, Regum ipsorum manibus subsignata fuisse, vnde propria voce appellata, *Chirographum Regum*, vt non semel vocat in libro de diuortio Lotharij, *In chirographo Regum nostrorum hinc expressè decernitur.* Et sub finem libri, *Quoniam quidem suprà Chirographi Regum nostrorum memoriam feci.* Quæ circunstantia plurimùm habet momenti, vt adeò solenniter constituta, religiosè obseruanda curet.

Caroli Regis modestia in Synodo.

Capit. Car. Cal. tit. 9. act. 1.

Ibid. act. 5. & 6.

Pag. 440.[18] *In Synodo apud Suessionis ciuitatem.*] Duplex in ea Synodo pietatis & modestiæ specimen Carolus edidit, quod ad propositum suum potuit Hincmarus adducere. Prius est, quòd tanquam priuatus & supplex Episcoporum cœtui voluit interesse, *pio rege multa humiliter & prudenter proponente*, inquit Concilium. Interfuit enim *vt non solùm deuotione Ecclesiæ se filium esse ostenderet, verùm etiam sicubi opus esset protectorem regia potestate monstraret.* Posterius, quod Diaconum quendam Remensem, nomine Ragamfridum, & Monachos duos Presbyteros iudicio Episcoporum obtulit ob facinora quædam in se admissa puniendos. Vt ex his & eiusdemmodi factis agnoscamus, si quid aliquando in his negotiis perperam gessit Rex Christianissimus, alieno impulsu: quod bene & ex virtute egit, id suopte ingenio fecisse. Ex his prætereà corriges Annalistam Bertinianum, cùm scribit, *Duos Presbyteros Monachos eiusdem Monasterij ipse Synodo præsidens, Episcopis iudicantibus degradari fecit.* Non enim *præsidet* qui *humiliter proponit*, qui non iudicat, qui solùm querelam apud iudices deponit. Neque verò Carolus cùm *se deuotione filium Ecclesiæ voluit ostendere*, debuit eum locum & ordinem in Synodo vsurpare, quem neque Constantinus Imperator, neque Catholicus quisquam princeps sæcularis sibi vnquam arrogauit. Itaque scribendum *residens*, aut *sedens in Synodo*: vel certè in scriptore puræ Latinitatis ignaro, idem vocis compositæ sensus intelligendus est, qui simplicis.

Corrigitur locus Annal. Bertin. ad an. 853.

Irruptio Ludouici Germani in regnum Caroli.

Pag. 441.[19] *Quando nos transmisistis ad excommunicandum.*] En quò recidit tanto cum apparatu inter fratres reges iurata & confirmata pax! Septennio pòst Carolus fœdâ suorum maximéque Wenilonis Archiepiscopi Senonensis proditione, regnum amisit, inuadente Ludouico fratre Germaniæ Rege. Qua de re dictum à nobis alio loco. Hîc notamus in primis recto ordine hanc Germanorum grassationem legationibus missis fuisse vetitam, vt scribit ad Ludouicum ipsum Hincmarus, Carolo Regi suo fide constantissima coniunctus. *Primò quidem per Hildegarium venerabilem Episcopum scriptis & dictis: Secundò per Æneam honorabilem Episcopum litteris & verbis: Item per Æneam verbis: Deinde per Hincmarum Remensem & Wenilonem Rotomagensem Archiepiscopos: Iterum per eosdem cum aliis*

Hincm. epist. ad Ludouic. in Capitul. tit. 24. c. 3.

quos ibi vocastis, ea quæ saluti fuerunt congrua sufficienter audistis. Et quoniam eius irruptionis initio, contra Danos in insula Oscello erat occupatus Carolus, suspicor Ludouicum talibus Episcoporum admonitionibus aliquandiu cessisse, & ab iniusto bello manum retraxisse, narrante Annalista Bertiniano: *Quando frater suus Ludouicus super illum venit cum omni hostili apparatu. Sed largiente misericordia Dei cum honore non recessit.*

Ann. Bertin. ad an. 858.

Notamus deinde hinc redeunte ad iniquum facinus Ludouico, inde Carolo ad hostem propulsandum milites cogente, ingentem Galliæ vastationem, quod in bello ciuili necessarium est, factam esse, scribente ad Ludouicum Hincmaro, ex Synodo Carisiaca. *Quia tanta & talia crudelia, & abominanda fieri per parochias quas pertransistis audiuimus, & quædam sentire timemus, & illis qui senserunt, & sentiunt condolemus, quæ calamitatem & miseriam quam à paganis patimur, superent: quoniam à Christianis in Christianos, à parentibus in parentes, à rege Christiano in regem Christianum, à fratre in fratrem, contra omnes leges diuinas & humanas aguntur.* Déque iisdem rebus Carolum & clericos palatinos admonente. Siquidem Capitula de quibus agimus ait à se missa ad ipsum Carolum, hortatúrque vt ea diligenter legat, *Quia mihi credite plus pro vobis, quàm pro illo facta fuerunt.* Ad Clericos autem scribit, *Audio de hominibus vestris, quia multa mala, rapinas scilicet & deprædationes, & fornicationes & adulteria in parochia mea faciunt; & etiam de vobis audio, quia rapinis illis consentitis, vt videlicet qui de illis viuitis, & vestros homines atque caballos inde pascitis.*

Horrenda clades per eum illata.

Hincm. epist. ad Lud. cit. c. 5.

Hincm. tom. 2. opusc. 5.

Ibid. opusc. 6.

His autem malis obuiam scilicet ire debuerunt Episcopi, & Ecclesiasticum distringere gladium, qui materiali opprimebantur. Hincmarus ergo priuatim ad Presbyteros suos scribit, vt excommunicationem annuntient impiis illis grassatoribus. Carolus autem ab Antistitibus suis extremis precibus non sine lacrymis impetrauit, vt ad excommunicandum Ludouicum Regem, & totum eius exercitum proficiscerentur. Quod non aliunde quàm ex hoc scripto, non ex Capitulari, non ex historia discimus. Scio equidem duas de his deprædationibus Episcoporum querimonias annis & temporibus distinctas, aduersus Ludouicum priorem, aduersus Carolum posteriorem, hîc simul à nobis commemorari. Sed nimirum ab eodem fonte vtraque causa profluit, eosdem effectus parit, pene simili fine terminatur, adeóque vno narrationis filo contexi duæ potuerunt. Quid ergo missi ad Ludouicum Episcopi effecerunt? Regiam maiestatem reueriti, eo prætermisso duces exercitus excommunicatione vinxerunt. At is siue contemptu, siue victoriæ dulcedine nihilominus excommunicatis communicando secundariam censuram contraxit. Hoc significat Hincmarus Epistola ad

Sequuta Episcoporum excommunicatio.

Ibid. opusc. 7.

Hincm. epist. ad Lud. cit. c. 13.

eum ex Synodo Catisiacensi scripta. *Talia ac tanta fecerunt pro quibus Ecclesiasticam, & Episcopalem excommunicationem meruerunt.* Et paulò pòst. *Et si fortè vos, vel quicunque alij de eorum societatis & coniunctionis communione infecti & condemnati sunt, pœnitentiam quisque se recognoscendo faciat.* Et apertiùs in legatione Episcoporum anno sequente ad eum à Synodo Metensi decreta, pro pace postulanda, & offerenda, si resipisceret, indulgentia, dicitur, *illi peccata in nostris parochiis per illum, & ab illo commissa, Ecclesiastica pietate & Canonico more dimittite, eique indulgentiam postulanti donate, atque illum sacræ communioni, qua ipse se priuauerat excommunicatis communicans, restituite.* Quam benignitatem aspernatus rem totam ad Episcoporum suorum consilium retulit. Sed hæc historici.

Capit. Car. Cal. tit. 24.

Nos ad extremum aduertimus, mirum non esse si Carolus in tanto rerum suarum discrimine proditus à suis, oppressus ab hostibus, omnia prolixè ordini Ecclesiastico petenti promisit, & si ordo ipse Ecclesiasticus foro vti sciuit, vt iurium & priuilegiorum suorum confirmationem à misero rege posceret.

Pax inter Reges restituta.

Ibid. [40] *Ceterum apud Confluentes firmitas qua subsequitur.*] Pax & concordia anno huius sæculi 58. fœdum in modum rupta, anno 59. celebri legatione repetita, tandem 60. refecta est apud Confluentes. De qua Bertinianus Annalista, *Ludouicus, Karlus & Lotharius Reges, Kal. Iunias apud castrum quod Confluentes vocatur, conueniunt, ibique de pace inter se diu tractantes, tandem concordiam atque amicitiam ipsi per se* (malim *inter se*) *iuramento firmant.* Hæc est firmitas hoc loco memorata, pactum scilicet conuentum inter fratres & nepotem scripto, iuramento & sigillo firmatum, quod in Capitulari nonnullis immutatis eodem sensu legimus. Nisi dicere malimus, ita scriptum apud Confluentes, vt hîc refertur ab Hincmaro. Post reditum autem à Confluentibus, sic publicè iussu Caroli populo annunciatum, vt habetur in Capitulari.

Annal. Bertin. an. 860.

Capit. Car. Cal. tit. 27.

Hincmarus aliquando verba auctorum non seruat sensu contentus.

Pag. 443. [41] *Et in B. Gregory decretis.*] Quod alibi notatum est hoc in opere, non semper ab Hincmaro religiosissimè auctores citari, contento sensu, verba non requirente, hoc loco confirmatur, vbi S. Gregorium citat Ioanni Defensori in Hispaniam eunti scribentem, & ex sæcularibus Imperatorum legibus eum instituentem. Hîc enim aliquod in verbis ipsis discrimen videmus, quod admonuisse sufficit, cùm tanti non sit vt de verbis singulis in comparationem veniamus.

Vox quin vsitata Hincmaro.

Pag. 444. [42] *Quin conquirentibus.*] Duo verba parenthesi conclusimus, quia sunt ab Hincmaro explicante, qui sint illi quibus iudices dantur, videlicet, litigantes. Nam in eius lingua, *quin*, expositoria vox solet esse, quam nos dicimus, scilicet, videlicet.

Obscurus locus.

Ibid. [43] *Sicut in mox sequenti articulo dicitur.*] Nihil minùs articula-

culatum, quàm hic locus est, vbi nec pes nec caput apparet. Vnum dici potest, in articulo qui sequitur ante citatum, id est 121. agi de iis Episcopis qui loca ad cathedram suam pertinentia negligunt, vt à vicinis commoniti si non satagunt, liceat monitoribus illa occupare & excolere. Qua in re si quid dubij enascatur, & *Episcopi inter quos causa versatur, diuersarum prouinciarum sint, ille Primas det iudices in cuius prouincia est locus de quo contenditur.* Vide Lector, an sensus qui potest hinc erui loco isti applicatus animo tuo satisfaciat.

Ibid. 44 *Et item sacri Canones Antiocheni & Gangrenses.*] Licet Arianorum fuisse censeatur Antiochenum illud sub Iulio Papa Concilium; quia tamen & pauciores erant numero quàm Catholici Episcopi, & in Canonibus de fide nihil, sed de disciplina Ecclesiastica præclarè decreta sunt non pauca, manserunt in honore Canones, & iure producuntur ab Hincmaro. Gangrense autem quod tempore præcessit, vt iam antea dictum, rem hoc loco propositam non propriè tangit. In eo enim contra Eustathium decernitur, Monasticas Ecclesias, & Congregationes sæcularibus ita præferentem, vt harum oblationes ad solas illas transferri vellet, tanquam suis, vt pote sanctis, debitas. Cui errori Canones Gangrenses anathema meritò dicunt, & Ecclesiam cui propriè præsidet Episcopus non tantùm contemni vetant, sed etiam supra priuatos omnes cœtus honorari, & fidelium oblationibus locupletari iubent, quarum distributio in potestate sit Episcopi, vel eius quem tali officio præfecerit. Sic Gangrenses Canones, facta communium Ecclesiarum cum priuatis, & eius populi qui sub Episcopo congregatur, cum hæreticis comparatione. At in lite Hincmari, toti Ecclesiæ causa communis est, monasteria etiam complexa, fitque inter Ecclesiam & Aulam, Clericos & sæculares comparatio, in iis bonis quæ iamdudum Ecclesia possidet, non autem in iis quæ noua liberalitate & plena libertate conferuntur.

Canones Antiocheni in honore.

Gangrenses explicati.

In Epistolam Hincmari Remensis.

Pag. 446. 45 HACTENVS apud Pistas cum Rege pro iuribus Ecclesiæ certatum est, nunc aliò translata causa, longè aliter cognita tractatur. Priuata fit de communi; non iam Episcopus, sed Hincmarus iunior litigat; & qui Metropolitani patrocinium expertus est efficax, incipit Auunculi beneuolentiam perdere: atque libenter hoc vestigium obseruo, tanquam sequentium Conciliorum semen, & instantis tragœdiæ protasin.

Episcopi duce Hincmaro Remensi pro Laudunensi apud regem intercessores, euicerunt duo; prius quidem, vt in maximam bonorum per vim ereptorum partem postliminio rediret, & illis, vt aiebant, re-

Exitus prioris actionis apud Pistas.

uestiretur. Posterius autem, vt de iis quæ controuersa restabant, iudicio per omnia canonico, quale Quaterniones & Rotula descripserant, decerneretur. Ita & Episcopis factum est satis, & Rex omni cura eius negotij, & culpa solutus. Reditur ergo in Prouincias, & Rex post Placitum, vt solet, Missos suos huc illuc ablegat. Dubitare non possumus quin è bonis adhuc sub lite pendentibus vel præcipua fuerit villa Pauliacus. Ad eam repetendam Laudunensis Episcopus, ad retinendam Comes Nortmannus iudices mutuo consensu eligunt, & causam cognosci volunt in prouincia vel Remensi, vel Laudunensi, præsentibus Missis regiis, adstante Metropolitano Hincmaro, & Odone Beluacensi Episcopo, tantæ integritatis hominibus, vt eos licet vel sanguine, vel arctissima amicitia & ordine cum aduersario coniunctos, iudices non recusaret Nortmannus. Hîc perorata vtrinque causa, & iuribus explicatis, pronunciant iudices, vt ego quidem arbitror, peccasse contra Canones Episcopum qui Pauliacum Regi absque vllius consensu donauerit; non iniustè possidere Nortmannum, qui à rege sic acceperit: de restitutione integra ad Regem esse referendum.

Epistolæ argumentum. Hæc vt gesta sunt nuntiare debet Hincmarus Carolo Regi, quod hac præstat Epistola, rogátque vt licet citra iniuriam possideat Comes Nortmannus, exemplo tamen præcessorum suorum non permittat quicquam detrimenti capere Ecclesiam, iubeátque ex integro Episcopum reuestiri, neque factum suum retractare erubescat. Sed istud quod superest negotij & pleno effectu terminat, & quantò quàm antea moderatiùs minúsque actuosè exequitur? Confer scripta omnia apud Pistas oblata, cum hac Epistola; profectò alium à seipso videbis Hincmarum, in hac causa & Nepotis & Ecclesiæ. Vnde porro ista mutatio? Ex ipsa litigantium actione, qua didicit Pauliacum villam ab Episcopo nemine conscio fuisse Regi traditam, vt ab eo in beneficium Nortmanno Comiti donaretur: quamobrem neque Regem, neque Comitem rerum Ecclesiasticarum peruasores esse, sed ipsum Episcopum dilapidatorem, & sacris Canonibus contraria peccantem. Se turpiter deceptum qui nimis credulam iuueni & læso Episcopo mentem dederit, & acri obiurgatione Regem compellauerit ea ex parte innocentem. Hoc est quod Pontifici Hadriano narrat idem Hincmarus. *Ego autem illi vt Episcopo credens, scripsi inde domno Regi plura & minùs cautè, reprehendens illum de iniusto iudicio. Et quia non ita se res habebat, sicut idem Hincmarus mihi mandauerat, & postea ipse dixerat*, &c. Hinc illæ lacrymæ. Nam Bello Pauliaco sic exutus, de Rege qui donatum Comiti non restituisset Ecclesiæ, de Auunculo suo qui restitui non curasset, quasi regi & palatinis in Ecclesiæ perniciem conniueret, apud Sedem Apostolicam questus est, & vtrumque postea multis iniuriis vexare perrexit.

Hæc epistolæ prima pars est, cui ne actum tantùm agere videretur,

alias duas attexit, longè diuersas, alteram de Luidone qui hominem inuitus occiderat: illi rogat modis eo tempore receptis securitatem dari ab aduersariis: eos nisi faxint se constituto die censura Ecclesiastica constricturum. Alteram de Aulicis, suas & Episcoporum admonitiones immodestè subsannantibus. Quos coërceri postulat à rege peccati illius grauitatem expendente. Sic in Concilio Duziacensi post Epistolam Synodalem ad Hadrianum Papam, quam ab Hincmaro scriptam esse non ambigo, subditur priuata ipsius Epistola, in qua cum Actardi commendatione, & Laudunensis ipsius accusatione, de Trisingo Presbytero per occasionem agit.

Pag 447.[46] *Et sicut sæpe soletis recolere.*] Notanda Regis Caroli pietas, non aliunde profectò quàm ab Hincmaro accepta, qui eius mentem præstantissimis præceptionibus & Sanctorum Patrum sententiis imbuebat. Quod apertiùs constat ex variis eius pro Regum institutione opusculis tomo eius operum secundo sparsis, quorum prima duo ad Carolum regem scripta, cum Epistola B. Gregorij ad Recharedum Regem, quam *& diligenter legat, & intelligenter seruando, ac quotidie magis ac magis de virtute in virtutem proficiendo custodiat.* Dignus profectò antistes qui non magis Ecclesiæ suæ priuilegio, quàm virtutis & doctrinæ merito tot Reges Reginásque Francorum coronaret. Quibus potuit dicere quod Arcadio Synesius, misit me patria, *στεφανώσοντα χρυσῷ μὲν τὴν κεφαλὴν, φιλοσοφίᾳ δὲ τὴν ψυχήν. Auro caput, animum philosophia coronaturum.*

Pietas Caroli Calui.
Hincm. opusc. 2. Præfat.
Synes. orat. de Regno.

Pag. 448.[47] *Sicut Iulianus, & postea Imperator Mauricius.*] Eam legem expressè Iuliano adscribit Gregorius, Theodoro medico scribens. *Quam legem primùm, sicut ij dicunt, qui leges veteres nouerunt, Iulianus protulit, de quo scimus omnes quantùm Deo aduersus fuerit.* Itaque sic retulit Hincmarus Gregorij fide, Gregorius peritorum iuris Romani, & legum Imperatoriarum. Quos nobis ignotos esse fatemur ingenuè, cùm & corpore iuris non contineantur, & ab historicis non referantur. Militia quidem prohibitos Christianos à Iuliano Cæsare nouimus, cùm vetuit illos inter prætorianos in palatio militare, magistratus in vrbibus gerere, iussitque omnes ad idola colenda compelli. Quo audito, inquit Socrates, qui verè Christum colerent magno statim animo militiæ insignia posuerunt. Sed qui stipendia mererent Christiani, ante legitimam missionem vetitos ad monasticam vitam transire ab eo qui neque Monachos, neque Christianos ferret, quis mihi probauerit? Nimirum ista suis momentis expendere non curat, nihil vt profanum nisi certissima veritate fultum afferat Christianorum mysteriorum diligens perscrutator. Atque eiusdemmodi est illud quod sequitur ad Theorinum medicum, *Fuerunt quidam veterum philosophorum qui in duobus corporibus vnam esse animam dicerent, non affectus iungentes duos, sed vnam in duobus anima substantiam par-*

Iuliani Imper. iniusta lex.
Greg. l. 2. indict. 11. ep. 64.
Socrat. l. 3. hist. c. 11.
Greg. cit. ep. 65.

tientes. Qui verò fuerint veteres illi philosophi, si quis solicitiùs requirat, næ iudicio meo suam operam malè collocabit: vmbram certè illius erroris in seipso damnauit Augustinus.

Ibid. [48] *Et in libro primo Capitulorum.*] Conferunt hæc Mauritij & Caroli Magni exempla, ad verecundiam retractationis ex animo Caroli Calui euellendam. Nam si Mauritius liberè se moneri permisit à Gregorio Pontifice, vt legem contra Dei obsequium latam refigeret: cur succenseat Carolus Caluus ab Episcopis rogari se vt olim contra Ecclesiam facta rescindat? Si magnus ille Carolus scriptam à se legem contra libertatem Ecclesiasticam antiquare non erubuit, cur eius nepotem pudeat bona Ecclesiæ purpurato suo concessa repetere, & Episcopo Laudunensi restituere?

Carolus M. legem contra Ecclesiæ iura latam retractauit.

Ad Caroli Magni legem quod pertinet, hoc in primis obseruandum, eo numero non haberi in Capitulari, qui signatur in MS. Deinde, legis scribendæ causam admodum probabilem, & Imperatoria pietate non indignam disertis verbis exprimi. *Quia audiuimus aliquos ex illis non tam causa deuotionis hoc fecisse, quàm pro exercitu, seu alia functione regali fugienda: quosdam verò cupiditatis causâ, ab his qui res illorum concupiscunt circumuentos audiuimus, & hoc ideo fieri prohibemus.* Tertiò, non aliunde quàm ex hoc loco, & Hincmari testimonio discere nos, oppositionem ab Ecclesia & Rep. huic legi factam; præsertim cùm bonis moribus causa legis patrocinetur. Ad extremum, legis reuocationem admodum obscuram mihi videri, & sola Hincmari auctoritate, aliis quàm nos exemplaribus vtentis, credibilem fieri. Nam eo libro correcta dici non potest, nisi c. 143. quod est *De conuersione liberi hominis. Vt liber homo qui in Monasterio regulari comam deposuerit, & res suas ibidem delegauerit, promissionem factam secundùm regulam firmiter teneat.* Hîc prioris legis nulla fit mentio, & hæc posterior absque vlla eius derogatione facillimè consistit. Nam siue cum regia licentia, siue illa prætermissa, in Monachum quis sit attonsus, promissionem vitæ suæ Deo factam, & possessionum suarum Monasterio, sanctam & illibatam seruare debet.

Secunda pars Epistolæ de Luidone homicida.

Pag. 449. [49] *Ceterum in secundo libro Capitulorum.*] Aggreditur ad secundam Epistolæ partem, præmissis duabus Capitularium legibus, quarum priore, necessitatem exponendi negotij sibi tanquam Episcopo impositam declarat: posteriore, negotium propiùs tangitur, & quomodo decernendum sit, aperitur. Est autem caussa talis. Luido fecit homicidium inuitus, putà, vel imprudens, aut vim repellens, occisi parentes, hæredes, amici, armantur in vindictam; ille ne perpetuò de vita periclitetur rem legitimo iudicio committi postulat, id facturus quod à lege & à iudice statuetur. Ita satisfecit aduersariorum nonnullis, qui sunt de Regno Austrasiæ sub Lothario. Idem iudicium subire recusant alij Carolo subditi, & plures iam annos Lui-

donem iniquè vexant, legitimam satisfactionem offerentem. Postulat igitur Hincmarus à Rege, vt eam litem secundùm leges terminari iubeat, & contumaces ad iudicium cogat: qui si perpetuas inimicitias cum Luidone volunt gerere, eos stata die excommunicationi subditurus est. Qua in narratione nihil admodum occurrit notandum, præter voces quasdam obsoletas è temporum barbarie, & Capitularibus desumptas, quæ sunt breuiter percurrendæ.

Ibid. [50] *Comes in cuius ministerio perpetratum est.*] Comites quorum frequentissima mentio est, vrbium & pagorum dicuntur eorum locorum iudices; vt lex Burgundionum declarat. *Ad vtilitatem & quietem constat omnium pertinere, vt de singulis quibuscunque causis generalis definitio proferatur: sicque fiat vt locorum Comites atque præpositi competenter instructi euidentiùs iudicanda cognoscant.* Talis fuit Erlebaldus Comes Castricensis pagi, apud Flodoardum, qui viuus ab Heriueo Remensi excommunicatus, post mortem postulante Rege absolutus est in Synodo apud Trosleium. Eorum apparitores dicti, missi Reipublicæ, scribente Hincmaro ad Ludouicum Regem Germaniæ. *Vt missus Reip. id est, minister Comitis, cum ipsis, si iusserint, eat.* Ab iis ad Comitem Palatij, tanquam illorum iudicum iudicem appellatum est, vt ex eodem Hincmaro discimus. *Comitis autem Palatij inter cetera pene innumerabilia in hoc maximè solicitudo erat, vt omnes contentiones legales, quæ alibi ortæ, propter æquitatis iudicium palatium aggrediebantur, iustè ac rationabiliter determinaret, seu peruersè iudicata ad æquitatis tramitem reduceret, vt & coram Deo propter iustitiam, & coram hominibus propter legum obseruationem, cunctis placeret.* Si res grauior & obscurior occurreret, quæ aut legum defectu, aut propter litigantium peruicaciam, terminari non posset, ad supremam auctoritatem deuentum est, vt hac ipsa quæ præ manibus est, lege iubetur. Hic & tum, vel Rex adhibitis consiliariis iudicabat, quod citato loco significat Hincmarus, aut solus ipse decernebat. Quo in genere iudicij notabilis fuit Caroli Magni sedulitas, de quo sic narrat Eginhardus: *Cùm calciaretur & amiciretur, non tantùm amicos admittebat, verùm etiam si Comes Palatij litem aliquam esse diceret, quæ sine eius iussu definiri non posset, statim litigantes introducere iussit, & veluti pro tribunali sedens, lite cognita sententiam dixit.* Arbitrarias oportuit fuisse sententias quæ sic ex sola Principis voluntate penderent. Verùm lis nostra diuersa est, quæ neque Comite Palatij, neque Regis præsentia indiget: siquidem tantùm rogatur imperare, vt sine mora & tergiuersatione vlla secundùm leges Regni Francorum caussa decidatur.

Ibid. [51] *Et compositionem soluere.*] Mulctam conuenientem persoluere, & læsæ parti satisfacere. Pretio dato se redimere, quod certè leue est. Sic enim in Lege Salica legimus. *Si quis foris casa, siue iter agens, seu in agro positus à contubernio fuerit occisus, & tres*

Comites qui.

Leg. Burgund. tit. 49.

Flodoard. l. 4. hist. c. 16.

Hincm. opusc. 4. n. 7.

Idem opusc. 14. n. 21.

Carolus Magnus priuatim causas cognouit.

Eginhard. in vita Car. M.

Compositionem soluere.

Qualis esset.

L. Salica tit. 45. *vel amplius habuerit plagas, tres de eodem contubernio qui conuicti fuerint, singillatim mortis illius compositionem componant, & tres alij de ipso contubernio ICC. denarios, qui faciunt solid. XXX. vnusquisque illorum culpabilis iudicetur. Et tres adhuc alij de ipso contubernio DC. denarios, qui faciunt, solid. XV. singuli eorum culpabiles iudicentur.* De clericis autem interfectis, ita præcipit Caroli Magni Capitulare. Capit. Caroli M. l. 3. c. 25. *Qui Subdiaconum occiderit, CCC. solidos componat. Qui Diaconum, CCCC. Qui Presbyterum, DC. solid. Qui Episcopum, DCCCC. solid. Qui Monachum, CCCC solid. culpabilis indicetur.* Tanti hominum etiam sacratorum capita æstimabant maiores nostri bellis & cruoribus assueti, & ipsi, vt sic dicam, semiferi. Hæc tamen & similia de inuoluntariis cædibus intelligenda sunt, qualis hæc est à Luidone facta. Nam spontaneis pœnæ grauiores impositæ iuxta Capitulum aliud. Ibid. l. 7. c. 183. *Vt quicunque ausu temerario alium sine causa occiderit, vita periculo feriatur, & pretio se redimere nunquam valeat. Et si conuenerit vt ad compositionem quisque descendat, nullus de parentibus aut amicis eum quicquam adiuuet. Quod si fecerit, suum Wirgildum omnino componat.* Hoc est, pretium quod constitutum fuerit, quódque aliter emenda dicitur, persoluat, quod tali homicidæ adiumento esse voluerit. De his plura collegit Isaac Lingonensis in Canonibus suis. Isaac Lingon. Capit. tit. 2.

L. Salica tit. 65. Cui verò persolui debeat ea pecunia, eadem Lege Salica dicitur. *Si alicuius pater occisus fuerit, medietatem compositionis filij colligant: & aliam medietatem parentes qui proximiores fuerint, tam de paterna, quàm de materna generatione, diuidant. Quòd si de vna parte, vel paterna, vel materna, nullus proximus fuerit, portio illa ad fiscum perueniat, vel cui fiscus concesserit.* Dixit lex, *filios*, non filias. Quia vt in legibus Longobardorum habetur, *filia, eo quòd femineo sexu esse probantur, non possunt ipsam faidam leuare.* L. Longobard. l. 1. tit. 9. n. 18.

Faida quid. Ibid. [52] *Et faidam per sacramentum pacificare faciat.*] Faida inimicitia est, dicente lege Longobardorum, *Cessante faida, id est, inimicitia.* L. Longobard. l. 1. tit. 7. n. 1. Pacificare autem faidam quid sit, eadem lex apertè declarat, eodem titulo, qui est *de plagis & compositionibus liberorum hominum.* Ibid. n. 15. *In omnibus istis plagis ac feritis*, inquit, *superius descriptis, quæ inter homines liberos eueniunt, ideo maiorem compositionem posuimus, quàm antiqui nostri, vt faida, quod est inimicitia, post compositionem acceptam postponatur, & ampliùs non requiratur, nec dolus teneatur, sed causa sit finita, amicitia manente.* Quantò enim maiorem pecuniæ summam à lædente læsus accipiet, æquum est vt tantò libentiùs remittat iniuriam, & in gratiam cum aduersario redeat. Idque maximè valere debet in eo qui læsit, vel occidit inuitus, quod Luidoni euenit. Quare eodem legis Longobardorum libro, non semel legimus, Ibid. tit. 9. n. 4. 5. *Componat cessante faida, quia nolendo fecit.* Itaque *faidam per sacramentum pacificare*, est interiecto solenni iureiurando confirmare se depo-

fitis odiis in concordiam rediturum. Sic explicata lege facilis est caussæ cognitio.

Ibid. [13] *Sine respectu alicuius personæ.*] Potentes & gratiosos fuisse oportet Luidonis aduersarios, interfecti parentes, quorum dignitatem in iure dicundo Lotharius posthabere debuerit in Austrasia, quique in Francia ne Caroli quidem commendationi, vel iudicis sententiæ cedere voluerint, vt iniuriam condonarent. Quanquam rectè Lotharij exemplum in medium adducitur, ne Carolus Patruus & iam senior aliquid minùs regiè fortitérque faciat in Regno suo, quàm quod nepos & adhuc iuuenis princeps, magna cum auctoritate peregit.

Potentia aduersariorum Luidonis.

Pag. 450. [14] *Caussa perrexit vsque ad id loci, vt ne faidam homines vestri iurarent.*] Vsque eò peruentum est in iudicio, vt sacramentum ab interfecti parentibus non exigeretur de pace cum interfectore ineunda. Sic *iurare faidam* idem interpretabimur, quod superiùs, faidam per sacramentum pacificare: quo sensu meliùs diceretur, faidam eiurare. Aliter quoque potest intelligi, eò deductam esse causam vt iurare faidam, hoc est, exercuisse cum homine interfecto graues inimicitias, Luido quidem vellet, quòd ea res & culpam eleuaret, & mulctam minueret, sed agentibus contrà aduersariis, obtentum sit à iudice, ne cogerentur ad illud iuramentum, atque ita illud homicidium pro volũtario semper haberetur, adeóque morte aut exilio mulctandũ.

Faidam iurare.

Ibid. [15] *Cùm iudicatum fuerit vt eisdem leudem reuuadiaret.*] Leudem esse compositionem quæ in mulctam iniuriæ pendi debet: reuuadiare autem relaxare bannum, siue confiscationem, quod sine pretio soluto non fieret, diximus in Notis ad Concilium. Quibus aptum huic loco Caroli M. decretum addimus. *Si latro ibi occisus fuerit, qui eum occiderit leudem inde non soluit, & nullus illi inde faidam portare præsumat.* Æquissima profectò sententia, vt pretium legibus constitutum pro homicidio sic perpetrato soluat Luido parentibus; pacem & concordiam Luidoni promittant parentes: illud vltro offert & ingerit Luido: recusant isti sacramentum præstare, & immortales cum eo volunt inimicitias gerere, quod legi Christianæ, bonis moribus, & regni quieti repugnat.

Leudem reuuadiare.

Suprà pag. 328.

Capit. Car. M. in Sylnario.

Ibid. [16] *In mallo illius de quibuscunque vellent eum interpellarent.*] Mallum esse Placitum & generale iudicium ad quod litigantes omnes accedere necesse est, sciunt omnes. Sed quid est, *in mallo illius?* Interpretor ego, in iudicio, quod Comes Luidonis ipsius indixerit, aut certè in loco vbi habitat, condixerit, ne huc atque illuc discurrere cogatur, qui iam frustra ab Episcopo suo ad Pistas, ad Basinum deductus fuit. Sic Ludouicus Pius Hispanis, imperauit, vt facinorosi *vndecunque à vicino suo aut criminaliter fuerint accusati, & ad Placitum venire iussi, ad Comitis sui mallum omnimodis venire non recusent.*

Mallum Comitis.

Ibid. [17] *Vt quilibet Comes in suo Comitatu inde facere per aucto-*

Iudicum mollities in hac lite terminanda. *ritatem debet.*] Perstringit Comitis, siue iudicis mollitiem, qui per nimiam indulgentiam Capitularium decreta in gratiam aduersariorum Luidonis violauit. Nec minori in culpa est ipse Palatij Comes, qui Comitis inferioris sententiam non correxit. Adeò potentes sunt qui Luidoni facessunt negotium. Id autem contra mentem Principum fieri, docet Caroli M. admonitio ad Comites omnes. quam & repetit Carolus Nepos. *Vobis verò Comitibus dicimus, vosque commonemus, . . . vt vos ipsi in ministeriis vestris pacem & iustitiam faciatis, & qua nostra auctoritas publicè fieri decernit, in vestris ministeriis studiosè perficere studeatis. Proinde monemus vestram fidelitatem, vt memores sitis fidei nobis promissæ & in parte ministerij nostri vobis commissi, in pace scilicet & iustitia facienda, vosmetipsos coram Deo, & coram hominibus tales exhibeatis, vt & nostri veri adiutores, & populi conseruatores iustè dici & vocari possitis: & nulla qualibet caussa, aut munerum acceptio, aut amicitia cuiuslibet, vel odium, aut timor, vel gratia ab statu rectitudinis vos deuiare compellat, quin inter proximum, & proximum semper iustè iudicetis.* Si veniunt indices in partem regiæ solicitudinis & auctoritatis, cur aliorum potentiam verentur, aut gratiam aucupari student?

Capit. Car. M. l. 2. cap. 6. Capit. Car. Calui, tit. 10.

Iudices sunt Regum adiutores, & populi conseruatores.

Ibid.[18] *Vos inquietare tunc propter Aquitanorum præsentiam nolui.*] Quando id factum sit, coniecturæ nostræ relinquitur. Nam ista scribit Hincmarus anno 868. quo de Laudunensis Nepotis lite cum Rege actum est apud Pistas, & iam ante annos quatuor homicidium Luidonis acciderat, anno proinde circiter 864. Intermedio autem tempore, bis legitur in Annalista Bertiniano cum Aquitanis in fide amicitiáque ipsius nunquam satis constantibus, rediisse in gratiam. Primò anno 865. apud Vernum villam, *Episcopos ac ceteros Aquitaniæ primores obuius suscepit: ad quorum multam petitionem filium suum Carolum, necdum bene spassatum in Aquitaniam cum regio nomine ac potestate redire permittit.* Quod *spassatum* dicit, intelligè curatum & sanatum ab eo vulnere quod per iuuenilem iocum anno 864. acceperat in capite, ex quo biennio pòst anno 866. mortuus est, vt narrant nostri iidem Annales. Minùs vero mihi simile videtur anno illo, qui primus effluxit ab homicidio perpetrato, vsque ad hunc Aquitanorum congressum, tam multa peragi potuisse, quæ hoc loco persequitur Hincmarus, pacificatum videlicet Luidonem cum Lotharij subditis; deductum ad Pistas, ad Basiuum ab Episcopo Remensi: causam apud iudices disceptatam; auditam in Palatio: remissam ad Regem, Hincmaro ad eius latus assiduè hærente. Commodiùs ergo referetur ad alterum Aquitanorum congressum, quem docent annales iidem factum anno 867. qui totam Hincmari Laudunensis cum Rege litem præcessit. Tum siquidem Carolus *ad villam quæ Bellus Pauliacus dicitur, perrexit: vbi primores Aquitaniorum sibi obuiam accersiuit, & filium suum Ludoicum, ordinatis illi ministerialibus de Palatio suo, eisdem Aquitanis regem præfecit.* Ac

Multiplex Caroli Regis pacificatio cum Aquitanis.

Annal. Bertin. ad an. 865.

Spassatus.

Ibid. ad an. 867.

licet

ficet prudenter Hincmaro credamus, causam cur priuati cuiusdam homicidæ negotio Rex inquietari non debuerit *fuisse Aquitanorum præsentiam:* non imprudenter tamen rationem aliam possumus olfacere, sensisse tunc Hincmarum regiam aduersùm se gratiam aliquantùm refrixisse. Cùm paucis pòst mensibus in Concilio Tricassino sex prouinciarum, in caussa Clericorum Remensium, dicatur fuisse *Carolus immemor fidelitatis atque laborum, quos pro eius honore, & regni obtentu sæpefatus Hincmarus per plures annos subierat.*

Ibid. & Flodoard. l. 3. hist. c. 17.

Ibid. [59] *Nunc autem quia ipsi vestri homines.* Quia tandiu vexari clientem suum Luidonem, & litem iniustè comperendinari molestissimè ferr, Regem admonet quibus ea modis, & vbi terminari facilè possit; si iudicium sua in Diœcesi, in qua illi bona & beneficia possident, exerceatur, eò conuenire cogantur ipsi: si recusant, facultates fisco adiudicentur. Et si fortè sæcularis potestas contumacibus cesserit, ad spiritalem & Ecclesiasticam facilè deueniri posse. sibi certum esse ipsis Kalendis Octobribus, solenni die censuris Ecclesiasticis castigare, & excommunicatos de more omnibus denunciare.

Rex vrgetur ad litem terminandam.

Ibid. [60] *Sed & Boso in nostra Diœcesi beneficium vestrum habet.*] Bosonem nominatim præter ceteros appellat, ne mirum Regi vel aulicis videatur, quòd illi excommunicationem intentet. Hoc enim ex eo sibi licere iudicat, quia ex beneficio quod in Remensi Diœcesi possidet, factus est subditus. Quo magis laudandus est Hincmari generosus in obsequio Dei animus, qui nobilissimum & Regi gratiosissimum hominem excommunicare non vereatur. Bosonem enim illum esse arbitror, quem Carolus iam Imperator Italiæ ducem constituit, vt narrat Aimoinus, quique in Synodo Ticinensi procerum sæcularium primus subscribitur. *Signum Bosonis inclyti Ducis & sacri Palatij Archiministri, atque Imperialis missi.* Ac demum in Synodo Mantalensi Regis nomen ab Arelatensis regni Episcopis proceribúsque suscepit. Scio quidem in Regno Caroli duos alios extitisse Bosones, Patrem Huberti clerici, & Teutbergæ reginæ Lotharij coniugis ex iniusto repudio celeberrimæ: & Bosonem Comitem Ingeltrudis coniugis fuga & infamia nominatissimum: pro qua reuocanda Nicolaus I. & eius in Gallia legatus Arsenius magnopere laborarunt. Sed vt neutrum illorum huc pertinere asseram, facit, quòd prior longè ante hæc tempora mortuus erat, cùm Benedictus III. contra Hubertum Clericum *quondam Bosonis filium* scribebat. Posterior hoc quidem anno superstes, domesticis tamen negotiis ob fugitiuam, & alibi prostitutam coniugem suam sic impediretur, vt aut externis vacasse, aut Episcoporum & ipsius Hincmari iudicium, cui à Nicolao I. commendatus fuit, negligere potuisse mihi non persuadeam. Quod si quis certa aliqua ratione contenderit, Bosonem de quo hîc agitur, hunc ipsum esse Comitem, non illum alium quem diximus Italiæ Ducem, nihil ideo Hincmaro Remensi hoc facto gloriæ decedet.

Boso eur specialiter nominetur.

Aimoin. l. 5. c. 32.

Concil. Ticin. tom. 3. Conc. Gall.

Syn. Mantal. ibid.

Bened. III. epist. 2.

Nicol. I. epist. 1. tom. 3. Conc. Gall.

Pag. 451. [61] *In die Missa S. Remigij.*] Aut simpliciter in Missa, ad Mis-

In die Missa.

ſam, S. Ioannis, S. Martini, &c. Hoc eſt quod modò dicimus, ad diem, ad feſtum, quod ſæpe in Capitularibus occurrit.

Tertia pars Epiſtolæ.

Pag 452. [61] *Audiui denique quoſdam.*] Tertia & poſtrema pars Epiſtolæ, qua vehementer reprehendit aulicos quibus graues erant adhortationes & tractatus Epiſcoporum ex ſacra ſcriptura ducti. Vetus querela, iam inde à prophetis Iudæorum, qui cùm populo dicerent, *hæc mandat Dominus*; ille contrà ſubſannando inter pocula & delicias, reſpondebat. *Manda remanda, expecta reexpecta, modicum ibi, & modicum ibi.* Quin etiam apud Romanos improbi quique, & ſupinis deliciis aſſueti, philoſophis cenſoribus inclamabant. *Quouſque eadem?* Quibus Stoicus. *Ego debeo dicere, quouſque eadem peccabitis? Remedia antè vultis deſinere quàm vitia. Ego verò eò magis dicam, & quia recuſatis, perſeuerabo. Dicam etiam inuitis profutura.* Præclarè & ſtrictè S. Auguſtinus ad Afros ſuos in eundem ſenſum. *Puto, quia dico quod ſoleo, & vos facitis quod soletis. Ego coram Deo excutio veſtimenta mea: timeo ne mihi imputetur quia non dico. Officium meum impleo: fructum veſtrum quæro.*

Iſa. 28. — Senec. ep. 89. — Auguſt. ſerm. 144. de temp.

Riſu eleuare dicta ſcripturæ malum eſt.

Pag. 453. [62] *Videant quid ſuſtinebunt de hoc crimine ſo detractionis.*] Peccatum aulicorum ex contemptu verbi diuini exaggerat. Nimirum vir ſapiens, maximæ auctoritatis & in Eccleſia & in Repub. de magnis rebus ſeriò agere, & ſingula dicta ſcripturæ ſanctæ, & antiquorum Patrum auctoritatibus munire ſolitus, dolet non eadem mente ab auditoribus excipi, qua proferuntur à concionatoribus: quin potiùs riſu eludi, & ſuffocari ſementem in piorum animos iniectam. Nihil enim cum pietate & religione magis pugnat, quàm ſcurrilitas, & in ridiculum detorta bene monentium dicta. Huc accedit, quòd Hincmarus ſententias & Scripturæ & Patrum ab vſu non diſtinguens, audacter affirmat, & Deum & Sanctos in diuinis ſcriptis contemni, quando qui iis citatis vtuntur Epiſcopi ſannis & ludibriis excipiuntur. Quare in Concilio noſtro acerbè inuectus eſt in Nepotem, exigentem vt quæ aduersùm ſe ex Patribus & Conciliis collegerat, flammis abſumeret: quod ſi faceret traditorum ſacrilegium ſe incurſurum reſpondit. Sed (quod pace tanti viri dictum ſit) latum eſt inter illa diſcrimen, & bona bene dici oportet, cauendúmque ne bonis vitioſè vtamur. Quod à Nepote ſuo factum non tacet in Concilio. Quamobrem licet omnino peccent aulici qui parabolantes per Scripturam Epiſcopos riſu dicteriiſque proſequuntur, poſſunt illi tamen culpam eleuare ex importuno vſu, *tota die* abſque neceſſitate ſacra verba aſſiduè intrudentium: quod ſatis non cauit Hincmarus ipſe, cui vni præter ceteros omnes Romanum illud occini poteſt. *Quouſque eadem?* Atqui meminiſſe debuit non eſſe mittendas margaritas ante porcos, neque vbi auditus non eſt, effundendum eſſe ſermonem. Quis autem non rideat, nuſquam alibi magis infartos & intricatos eſſe ſcripturæ locos, quàm hîc, vbi vitium illud in eo reprehenditur? Diceres irriſores ſuos iaculorum denſitate velle obruere.

Suprà pag. 174. — Ibid. pag. 90.

FINIS.

VVALTERII
AVRELIANENSIS EPISCOPI
CAPITVLA.

PRÆFATIO.

IN eo Codice Riuipollensi vnde superiora producta sunt, supererat opusculum vnum Walterij Aurelianensis Episcopi hactenus ineditum, quod hoc loco describere placuit, iuxta monitum Christi colligi fragmenta imperantis ne pereant. Si materiam subiectam attendis, nihil penitus affinitatis habet cum Hincmari vtriusque negotio, vt ἄτοπον facilè nomines. Si tempus & sæculum spectas, illis æquale est. Si Episcopalis officij, & Ecclesiasticæ disciplinæ studium, pene idem est cum Hincmaro Remensi. Neque dubito si notum habuisset Sirmondus, quin illud in Conciliis Galliæ Hincmaro & Isaac Lingonensi adiunxisset. Id vt fieri possit aliquando, hîc interim quasi depositum seruabitur, quale in MS. iacet, nisi quòd maioris lucis gratia titulis articulos singulos distinximus.

CAPITVLA

A WALTERIO REVERENDO Pontifice Compresbyteris promulgata in Synodo apud Bullensem fundum II. Ordinationis suæ anno VIII. Kal. Iunij celebrata.

CAPVT I. *Quomodo Archidiaconi Presbyteros discutiant.*

VT Archidiaconi per sibi commissas Parochias diligenter [1] discutiant Presbyterorum fidem, Baptisma, & Missarum celebrationem : quatenus rectam fidem teneant ; baptisma catholicum obseruent ; & Missarum preces bene intelligant : Psalmos dignè secundùm diuisiones versuum modulentur ; [2] & Dominicam orationem cum Symbolo & fide Catholica ipsi intelligant, & omnibus bene pronunciare diebus feriatis insinuent ad intelligendum : vt sciat vnusquisque quid petat ad Dominum. Et vt Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, [3] & Credo in vnum Deum, apud omnes ad Missam decantetur. Et vt ipse Sacerdos cum Sanctis Angelis & populo Dei

Hincm. Capit. dat. Decanis.

vna voce Sanctus, Sanctus, Sanctus ad Missam decantet. Et omnimodis dicendum est Presbyteris ✝ vt arma non portent; sed magis se confidant in defensione Dei quàm in armis.

Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἅμα εἰπέτω Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος Κύριος Σαβαώθ. Constit. Apostol. l. 9. c. 12.

Capit. Car. M. l. 5. c. 112.

II. *Quomodo per Archidiaconos vita & doctrina Presbyterorum Cardinalium inuestigetur.*

VT per Archidiaconos [f] vita, intellectus, & doctrina Cardinalium Presbyterorum inuestigetur. Vita scilicet modestiæ, & sobrietatis, ac studium religiosæ conuersationis in cunctis eorum actibus. Intellectus verò, quomodo sit idoneus vnusquisque suos fratres in fide Sanctæ Trinitatis erudire: vt credant Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum vnum esse Deum omnipotentem, æternum, inuisibilem, qui creauit cælum, & terram, mare & omnia quæ in eis sunt: & vnam esse Deitatem, & substantiam, & Maiestatem in tribus personis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Et quemadmodum filius Dei incarnatus est de Spiritu Sancto, & Maria semper Virgine pro salute, & reparatione humani generis: Passus, sepultus, & tertia die resurrexit, & ascendit in cælos: & quomodo iterum venturus sit in maiestate diuina iudicare viuos ac mortuos, secundùm merita propria. Et quia vna erit resurrectio mortuorum; & quòd impij propter scelera sua cum diabolo in ignem æternum mittantur: & iusti cum Christo & sanctis Angelis in vitam æternam. In Doctrina

Capit. Car. M. l. 6. c. 155. & 173.

verò, qualiter eos qui tardiores sunt, de fide, spe, caritate, ceterisque virtutibus verbo & probabili exemplo eos qui indigent, possit instruere, secundùm Euangelicam & Apostolicam, atque canonicam instructionem, qualiter indeclinabiliter viuant, & à quibus vitiis eos oporteat abstinere, ne cum diabolo in æternam damnationem demergantur.

III. *De mulierum conuersatione Presbyteris vitanda.*

[6] VT iuxta Sanctorum interdicta Patrum nullus Sacerdotum quamlibet sexus muliebris in domo sua cohabitare permittat: neque sine arbitris, vel testibus idoneis cum aliqua solus loqui præsumat: ne fortè sibi, aut alicui famulorum derogationis suspicio oriatur.

Concil. Nicæn. can. 3. Theodulph. epist. ad cler. c. 12.

IV. *Vt Presbyter omnia munda habeat.*

VT vnusquisque Presbyter, sicut munditiam animæ & corporis habere salubriter admonetur, [7] ita quibus Deo ministrandum est indumenta, & altaris ornamenta, [8] absidámque circa altare, vel potiùs, imò totam ædem vbi Sacramenta tractantur: & vbi Sanctorum semper est præsentia Angelorum, nitidissimè & reuerenter custodienda præuideant: ne fortè cùm Missi è latere nostro vnà cum Archidiacono illuc venerint, aliquid reprehensibile inueniant, vnde seueriùs

Theodulph. epist. ad cler. c. 4.

fraternitatem cuiuſpiam redarguere compellamur.

V. *Vt vaſa ſacra non dentur in pignus.*

Capit. Car. M. l. 1. c. 94. Herard. capit. 10.

9 VT nullus ſacrum vas, aut aliquid Deo ſacratum loco pignoris dare præſumat: niſi cauſa redimendorum captiuorum, aut in reſtauratione ſarta tectorum Eccleſiæ. Et hoc ipſum ne fiat niſi per licentiam Epiſcopi. Et vt res Eccleſiæ quæ à fidelibus ſunt oblatæ, nullus diſtrahere præſumat.

VI. *Vt vnuſquiſque Preſbyter clericum & ſcholam habeat.*

Hincm. capit. an. 874. c. 5.

10 VT vnuſquiſque Preſbyter ſuum habeat clericum, quem religiosè educare procuret. Et ſi poſſibilitas illi eſt, ſcholam in Eccleſia ſua habere non negligat: ſolertérque caueat, vt quos ad erudiendum ſuſcipit, caſtè ſinceritérque nutriat.

VII. *De libris Eccleſiaſticis, & de Euchariſtia ſemper habenda.*

Vt libri canonici veraces habeantur.

Capitul. Car. M. l. 6. c. 227.

Capit. Car. M. l. 1. c. 161.

VT Libros Eccleſiaſticos, Miſſalem videlicet, Euangelium, Lectionarium, Pſalterium, Antiphonarium, Martyrologium, & Homeliarum, per quos ſe & alios informare debent, habeant. Et per libros bene correctos emendent, ne opus Dei cum deſidia facere videantur. Et vnuſquiſque Capitula de maioribus vel minoribus vitiis, ſeu etiam virtutibus,* per quæ cognoſcere poſſit, vel prædicare ſubditis ſuis vt caueant ab inſidiis diaboli. 11 Et vt ſemper Euchariſtiam Preſbyter habeat paratam, vt quando quis infirmatus fue-

fuerit, aut paruulus ægrotauerit, statim eum communicet, ne sine viatico moriatur.

VIII. *De hospitalitate exercenda.*

VT hospitalitatem in inuicem, & in omnes alacriter exerceant: quia ipse Dominus dicturus erit in remuneratione magni diei, *Hospes eram, & collegistis me.* Apostolus inquit hospitalitatem laudans, *Per hanc quidam placuerunt Deo, Angelis hospitio susceptis.* Quòd si quid Presbyter pro paupertate hospitalitatem dicit viantibus exhibere non posse, saltem in domo sua eum libenter recipiat, saluamentum, focum, aquam, stramen ad lectum ei præstet, & ad emendum quæ ei necessaria sunt, ei quærere adiuuet. Nam ipsa Veritas per se loquens, ait. *Si quis dederit calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.*

Capit. Car. M. l. 5. c. 221. Theodulph. epist. ad cler. c. 25.

Matt. c. 25.

Hebræor. c. 13.

Tectum quo ab iniuriis aeris salui sint.

Matt. c. 10.

IX. *Vt Presbyteri dotem habeant.*

VT Presbyteri qui necdum dotem, iuxta quod in Capitularibus domini ac Senioris nostri, Caroli videlicet gloriosissimi Regis, nec non & Aui, & Patris illius Capitulo LXXXV. continetur, ad suas Ecclesias consequuti sunt, ad nos referant; & diuino adiutorio nostróque consilio à Senioribus suis impetrent: & si aliquid ampliùs habuerint, debitum seruitium suis Senioribus impendant.

X. *De curis sæcularibus vitandis, & vsura.*

VT Presbyteri siue Diaconi fideiussionibus, & venationibus non deseruiant, neque con-

Capit. Car. M. l. 2 c. 37. l. 5. c.

107. 112. & alibi. ductores exiſtant, nec vſuras exerceant, aut fieri permittant. Vſura etenim eſt vbi ampliùs requiritur quàm datur. Verbi gratia, ſi dederis x. ſolidos, & ampliùs requiſieris: vel ſi dederis modium vini, frumenti, & iterum ſuper alium * exigeris.

Ibid. l. 1. c. 125. & 130.

l. exegeris.

XI. *De Iuramentis vetandis.*

11 VT plebibus ſuis denuncient ne iuramentis aſſueſcant.

XII. *De vitandis excommunicatis & facinoroſis.*

VT nemo cum excommunicatis & prædonibus manifeſtis, ſiue raptoribus ſeu homicidis & ſacrilegis communicet, nec Miſſam cantet, nec Aue in via * ei dicat: ſepulturam non præbeat, nec vllo modo, niſi corrigendi cauſa cum eis loquatur. Et omnibus in ſuis parochiis morantibus diebus Dominicis ad Miſſam pronuncient, ne talibus ſe coniungant. Si quis aliter fecerit, ſciat ſe damnatum, niſi pœnitentia interueniente, ab omnibus Conciliis canonicè inſtitutis: nec non & à CCCXVIII. Pontificibus Nicæna Synodo Spiritu Sancto præordinante congregatis. Nam & de his Paulus, vas electionis, proteſtatur dicens, *Quia rapaces Regnum Dei non poſſidebunt.* Ioannes quoque Apoſtolus de hoc ipſo loquitur, *Quia qui dixerit ei Aue, communicat operibus eius malignis.* Scimus enim quia nulla pars Chriſto cum Belial: quia vnuſquiſque cuius opera agit, eius filius appellatur.

Capit. Car. M. l. 5. c. 25. 42. & c. Iſaac tit. 9.

l. eis.

Concil Nicæn. can. 5.

1. Cor. 6.

Ioan. ep. 3.

XIII. *De obseruatione ieiuniorum.*

[13] VT ieiunia à pastoribus iniuncta diligenter obseruent, ne, quod absit, propter inobedientiam culpabiles inueniantur.

Capit. Car. M. l. 7. c. 98. & l. 6. c. 183. 184.

XIV. *De operibus misericordiæ exercendis.*

VT operibus misericordiæ, hoc est, eleemosynis & orationibus subditos adsuescere doceant: quoniam his duabus alis propitiatio Dei obtinetur.

Theodulph epist. ad cler. c. 32.

XV. *De opere seruili diebus Dominicis prohibendo.*

NE mercata diebus Dominicis, aut carrigationes fieri permittant: sed à vespera vsque ad vesperam Resurrectio Domini honoretur.

Capit. Car. M. l. 1. c. 15. l. 6 c. 186. Theodulph. cit. c. 24. Herard. c. 2.

XVI. *De tabernis & scurrilitatibus fugiendis.*

VT Presbyteri, vel reliqui ordinis Ecclesiastici in tabernis non bibant, nec scurrilitatibus cachinnum mouentibus consuescant: scientes quòd de omnî verbo otioso rationem reddent, hi maximè quorum sermo omni tempore sale debet esse condîtus: vt verbo & opere exemplo sint, & forma cunctis cernentibus, præstêntque gratiam audientibus.

Capit. Car. M. l. 1. c. 14. ex Concil. Laodic. can. 24. & Carth. III. can. 27.

XVII. *Quomodo in consortiis & conuiuiis gerere se debeant.*

[14] VT quando ad Conuentum, quod ipsi Consortia appellant, veniunt, religiosè equitent: iuniores prioribus fratribus debitum hono-

Hincm. Capit. an. 8. 2. c. 14. Herard. c. 108.

rem impendant. Si quando autem in cuiuslibet anniuersario ad prandium Presbyteri inuitantur, cum omni pudicitia & sobrietate à procaci loquacitate & rusticis cantilenis caueant. Nec saltatrices in modum filiæ Herodiadis coram se turpes facere ludos permittant. Sed in vnum conuenientes, sicut reliquos cibi, & potus ministros, ita lectorem sanctæ ædificationis constituant: quatinus sacerdotalem reuerentiam laudabili maturitate exhibeant, & in eorum sanctis moribus honorificetur Deus per Iesum Christum.

XVIII. *De Sanctorum festiuitatibus indicendis & obseruandis.*

Capit. Car. M. l. 1. c. 164 l. 2. c. 35. l. 6. c. 186.

Denuncient, & cognitas faciant.

15 VT celebres Sanctorum festiuitates solenni cultu obseruent, & obseruandas suis plebibus antea cognitent. Hoc est, Natale Domini, B. Stephani, S. Ioannis Euangelistæ, Innocentium, Octauas Domini, Epiphania, Natiuitatem S. Mariæ, Purificationem S. Mariæ, Assumptionem S. Mariæ, Sabbato Sancto, Paschæ dies VIII. Letania Maiore, Ascensio Domini, Pentecosten, S. Ioannis Baptistæ, S. Petri, S. Pauli, S. Martini, S. Andreæ. Nostrorum præterea Patrum, quorum piis apud Dominum patrociniis vicinis iuuamur, B. Euurtij de transitu, B. Aniani de transitu, B. Benedicti, B. Maximini, B. Lifardi similiter de transitu; de Inuentione salutiferæ Crucis, de Exaltatione eiusdem viuificæ Crucis.

XIX. *Quod conuenientes ad Synodum litigare non debeant.*

VT quando ad Synodum bis in anno, ſicut ſacri Canones impræuaricabiliter docent, conuocantur, ſæculares querelas & altercationes debitorum ita coram prioribus fratribus, aut coram Archidiaconibus ſuis ſopitas & rationabiliter diffinitas habeant: quatinus tunc non litigia, aut quaſi forenſes querimoniæ accuſantium & defendentium actitentur: ſed ſolummodo quæ ad ſacrum miniſterium pertinent eo tempore tractentur, vt aut diſcamus aliquid, aut doceamus in alterutrum.

Concil. Nic. can. arab. 7. Antioch. can. 10.

XX. *De ritibus Sacramentorum, & Gradibus Eccleſiaſticis memoriter diſcendis, & coram Epiſcopo recitandis.*

VT ſinguli Sacerdotum ſacramenta quæ circa initiandum baptiſmate Chriſtianum agenda ſunt, & quæ ad viſitandum & reconciliandum infirmum pertinent: & quæ defunctorum exequiis impendenda ſunt, & Canones[16] memoriter coram nobis recitare, & exponere valeant. Gradus quoque Eccleſiaſticos ſimiliter memoriæ commendatos habeant. Et vnde vnicuique Gradui in veteri Teſtamento origo fuerit, & quomodo nouum in idipſum concordet: & quemadmodum Saluator eoſdem Gradus in ſe compleuerit, ſano intellectu, nouerint explanare.

XXI. *Vt alumnos nonnisi dignos ad Gradus offerant.*

VT quoscunque Presbyteri de suis alumnis in quolibet Gradu promouendos obtulerint, sicut probabilis illorum vitæ testes idonei esse debent, ita in suprascriptorum tenore sacramentorum & Graduum edoctós exhibeant, quatinus & memoriter ea tenere, & intellectuosè sciant explanare.

XXII. *De Computo discendo.*

Capit. Car. M. l. 6. c. 126. 17 VT omnes Presbyteri calculandi peritiam habeant, & suos in idipsum studiosè erudiant.

XXIII. *Vt Canones non ignorent.*

Capit. Car. M. l. 1. c. 55. 18 SACROS præterea Canones nulli Sacerdotum ignorare permittitur, nec quicquam facere quod Patrum regulis possit esse contrarium.

XXIV. *Vt contra Canones nihil agatur.*

VT nullus contra Canonum statuta quicquam agere permittatur: quoniam sicut in Decretalibus Zosimi Papæ capitulo habetur secundo, *Si quis interdicta despexerit, gradus sui periculo subiacebit.* (Zosim. ep. 1.)

Itaque, beatissimi patres, & carissimi filij, in omnibus vigilanter, auxiliante diuina gratia, cauete ne per istorum seriem Capitulorum aliquam reprehensionis noxam incurratis, qua interdicti laqueo, quod absit, impediamini.

LVDOVICI CELLOTII IN WALTERII AVRELIANENSIS CAPITVLA NOTÆ.

HORVM Capitulorum auctor Walterus, siue Gualterus Aurelianensis Episcopus, in Concilio nostro Duziacensi cum ceteris iudex sedit, & sententiam dixit aduersùs Laudunensem Hincmarum, subscriptúsque in eo legitur *Waltherus humilis Aurelianorum Episcopus*: quemadmodum postea in Pontigonensi, *Vvalterus humilis Aurelianensis Ecclesiæ Episcopus*: Vnde viri optimi modestiam, & ex modestia ceterarum virtutum cumulum intelligimus. Ex hac autem Synodo pastoralem solicitudinem, & Ecclesiasticæ disciplinæ obseruationem habemus, qua maiorem nec Hincmarus ipse, nec Isaac Lingonensis Parduli olim Diaconus eodem argumento posteritati transmiserunt: vt ex his Capitulis patet, quæ cum aliis aut committi aut coniungi, tibi Lector, spero iniucundum non fore. Quibus etiam Theodulphum adiiciemus & ipsum Aurelianensem, cuius Epistolam ad clerum Ecclesiæ suæ scriptam ex editore Baronio suos in Annales Carolus Saussæius transtulit. Quanquam suo antea loco non defuerat Sirmondus.

De Vvalterio Episcopo Aurelian.

Car. Sauss. annal. Eccl. Aurel l. 6. Sirm. tom. 2. Concil. Gall.

Ad tempus collectæ Diœcesanæ huius Synodi, & latorum Capitulorum quod attinet, nihil certum possumus edicere, deficiente in titulo & Dominicæ Incarnationis, & Indictionis nota, quam religiosè ætas illa signauit. *Secundo*, inquit, *ordinationis suæ anno*. De primo quid diuinabimus? Agius quem horum temporum frequentissima Concilia fecerunt celebrem, non vltra Suessionense III. subscriptus reperitur anno 866. Illi successit in Aurelianensi throno Anselmus, solo nomine notus, in nullo Concilio, ne Tricassino quidem anno 867. repertus, quandiu sederit, penitus obscurum est. Qui octo an-

De tempore eius sedis, & huius Synodi.

nos sedis assignant, & vsque ad annum eius sæculi 76. extendunt: qui Vvalterum anno 885. affigunt, si de sedis initio volunt intelligi, extra lineam currunt: & vtrique ex Concilio nostro Duziacensi manifestè refelluntur, in quo Vvaltharius sententiam dixit. Itaque si iustis terminis Anselmi Sedem circumscribere volumus, ad inuestigandum Vvalteri exordium, faciamus anno sæculi eius 67. ipsum ad Pontificatum adiisse, anno saltem 69. desiisse debuerit. Vt eum Vvalterus 70. inchoet, & sequente in Duziacensi Concilio sedeat. Iam quo Christi anno Capitula hæc ediderit, pronunciare facile est. *Anno secundo ordinationis suæ*, ait titulus: ergo anno Christi 71. ante celebrationem Concilij Duziacensis, quæ mense Augusto facta, non ægrè Aurelianensi Episcopo spatium concessit conuocandæ Synodi Diœcesanæ mense Maio. Et hæc ex coniectura, donec certius aliquid de Anselmi obitu doceat historia.

[1] *Discutiant Presbyterorum fidem.*] Non multùm discedit hoc Capitulum ab Hincmariano item primo; atque vniuersè quid Archidiaconi à Presbyteris exigere debeant, & Episcopo renunciare singulis annis quando Parochias obeunt visitando, Hincmarus idem articulis 20. complectitur. Vult præterea vt *Sermonem Athanasij de fide, cuius initium est, Quicunque vult saluus esse, memoriæ quisque commendet, & sensum illius intelligat, & verbis communibus enunciare queat.* Herardus Turonensis idem præcipit in Capitulis, eáque omnia non tantùm à Presbyteris, sed etiam ab ipso populo memoria teneri cupit, & cani publicè. *De oratione Dominica & Symbolo, vt memoriter omnes teneant, & Gloria Patri, ac Sanctus, atque credulitas, & Kyrie eleison à cunctis reuerenter canatur. Psalmi similiter distinctè à Clericis.* Quæ sit illa credulitas, si distinguitur à Symbolo Apostolorum, dici non potest alia, meo iudicio, quàm Symbolum Athanasij.

Tom. 3. Concil. Gall. p. 623.

Herard. Capit. 16. tom. 3. Conc. Gall. p. 112.

Oratio Dominica & Symbolum memoria teneatur

[2] *Orationem Dominicam cum Symbolo.*] Apostolorum videlicet, non eo de quo mox in Missa recitando. De quo & in Capitulari Caroli Magni præcipitur, *Vt annuntient Presbyteri omnibus fidelibus sibi subiectis Symbolum & orationem Dominicam, vt Spiritu sancto illustrante saluentur.* Et mox vt nemini liceat infantes de sacro fonte suscipere, nisi qui *memoriter Symbolum & orationem Dominicam tenuerint.* Quod ad eorum explicationem pertinet populo tradendam, vult idem Capitulare, *Vt nullus sit Presbyter qui in Ecclesia publicè non doceat lingua.* Vide & Theodulphi Aurelianensis Epistolam eadem omnia suadentem.

Capit. Car. M. l. 6. c. 171.

Ibid. c. 172.

Theod. ep. ad cler. c. 22.

De Symboli recitatione ad Missam.

[3] *Et Credo in Deum, apud omnes ad Missam decantetur.*] Est enim æquum, vt ad mysterium fidei conficiendum & percipiendum publica fidei professione animos nostros comparemus. Ita Christus Dominus beneficium sanitatis rogantes, sæpe ad fidei exercitium prouoca-

uit,

erit, vt in muliere Chananæa, in Centurione, in Lazari sororibus videre est, & in patre pueri Lunatici, exclamante, *Credo Domine, adiuua incredulitatem meam.* Ceterum de Symboli recitatione, vt noua, & nondum apud omnes vsu corroborata præcipit auctor Capitulorum, quam tamen Vvalafridus Strabo videtur vt antiquissimam agnoscere, & à Græcis ad Romanos, ac deinde ad Hispanos profectam: apud Gallos autem & Germanos, Caroli Magni tempore, damnata per Hispanias Felicis Vrgelitani hæresi, idem Symbolum *latiùs & crebriùs in Missarum cœpisse officiis iterari.* Antea igitur aliquibus saltem in locis, licet rariùs, vsurpabatur. Græcos denique Constantinopolitanos, Concilij sui Symbolum, Nicæno prætulisse, quia & aptius est ad modulationem, *& vt contra hæreticorum venena, in ipsis etiam Sacramentorum celebrationibus medicamenta apud regiæ suæ vrbis sedem confecta fidelium deuotio celebraret.* Verùm Berno Augiensis in causa eius canendi cum eo conuenit, in tempore longè discedit, cùm narrat absque vlla Græcorum mentione, Benedicti III. tempore ab Henrico I. Imperatore interrogatos Romanos clericos, cur à Symbolo inter Missarum solennia recitando abstinerent? respondisse, *Quòd Romana Ecclesia non fuisset aliquando vlla hæreseos face infecta, sed secundùm sancti Petri doctrinam, in soliditate catholicæ fidei permaneret inconcussa: & ideo magis his necessarium esse, illud Symbolum sæpius cantando frequentare, qui aliquando vlla heresi potuerant maculari.* Quibus auditis institit, atque impetrauit à Benedicto Pontifice Imperator, vt in posterum Romæ Symbolum ad publicam Missam decantaretur. Id factum est anno Christi 1014. Henrico à coronatione sua adhuc recente.

Marc. c. 9.

Vvalafr. Strab. l. de reb. Eccles. c. 22.

Berno l. de quibusd. reb. ad Miss. pertinentib. c. 2.

Itaque cùm ex illis auctoribus exploratam habeamus eius moris causam, non sine ingenti Romanæ Ecclesiæ principis & magistræ Ecclesiarum omnium gloria, quam per Liberium & Honorium obscurare conantur hæretici, tempus illius institutionis; aut potiùs celeberrimæ frequentationis in Ecclesia Gallicana sumendum videtur ex eo congressu legatorum cum Leone III. Pontifice, quos Carolus Magnus Romam ad eum misit, refertúrque à Baronio: cuius summa hæc est, toleratam fuisse ab ipso Leone potestatem canendi apud Gallias Symboli, at non addendæ in eo vocis *Filióque*, quæ contentionem crearet. Quamobrem dedisse consilium *vt paulatim in palatio*, inquit, *quia in nostra sancta Ecclesia non cantatur, cantandi consuetudo eiusdem Symboli intermittatur: sicque fiat vt quod id ipsum vt cantaretur, non qualibet imperantis auctoritas, sed potiùs audiendi id fecerat nouitas, si dimittatur à vobis, dimittetur ab omnibus.* Addunt Annales, non tantùm eam Symboli recitationem non fuisse tunc à Papa probatam, sed etiam publica eius Græcè & Latinè in æs incisi testificatione

Quo tempore cani inceperit.

Baron. ad an. 809. tom. 9.

monstratum, non placere sibi quatuor syllabarum additionem, vt intelligamus iam tum retinentissimam antiquitatis fuisse Romanam Ecclesiam, nationem verò nostram nouitatis amantissimam. Tam parum enim persuasit nostris hominibus Leo quod optabat, omitti Symbolum, vt potiùs clarissimi Antistites illud vbique ab omnibus cantari iusserint: euentu quidem felicissimo & gloriosissimo, cum vtrumque secuta deinde sit & Romana & vniuersalis Ecclesia, vt & Symbolum decantetur ad Missam, & particula *Filióque* addatur, de qua in Concilio Florentino multa disputantur: sed fatendum est periculosam semper esse nouitatem, & non tarò in ea inducenda peccari.

Arma clericis prohibita.

Concil. Mogunt. c. 17.

[4] *Vt arma non portent.*] *Nos enim qui reliquimus sæculum* (vt ait Moguntinum Concilium) *id modis omnibus obseruare volumus, vt arma spiritalia habeamus, sæcularia dimittamus.* Militares igitur animos qui bellis assiduis vndique circumstrepentibus in clerum irruperant, Episcopi necesse habuerunt infringere, & ex Clericorum omnium manibus arma excutere, vt factum Meldensi Concilio, cui Hincmarus recens ad Episcopatum euectus interfuit, quo decretum est, *Vt quicunque ex clero esse videntur, arma militaria non sumant, nec armati incedant: sed professionis suæ vocabulum religiosis moribus, & religioso habitu præbeant. Quod si contempserint, tanquam sacrorum Canonum contemptores, & Ecclesiasticæ sanctitatis profanatores, proprii gradus amissione mulctentur: quia non possunt simul Deo & sæculo militare.* Quapropter seuerè interdictum, ne in seditione arma sumant. *Vt clerici qui in quacunque seditione arma volentes præsumpserint, reperti amisso ordinis sui gradu in Monasterio pœnitentiæ contradantur.* Et quoniam per ea tempora Episcopis & Presbyteris initio non erat prælio interdictum, notabile est Laïcos ipsos & milites supplicare Imperatori Ludouico, *vt Episcopi deinceps, sicut hactenus, non vexentur hostibus, sed quando vos nósque in hostem pergimus ipsi propriis resideant in parochiis Deóque fideliter famulari studeant. Quosdam enim ex eis in hostibus & præliis vulneratos vidimus, & quosdam periisse cognouimus. Nouit Dominus quando eos in talibus videmus, terror adprehendit nos, & quidam ex nostris timore perterriti propter hoc fugere, & inimicis terga vertere solent, &c. Quam formam & de Sacerdotibus tenere optamus, id est, vt nec illi in hostem* * *, nisi benedicti, & ipsi electione atque permissione propriorum Episcoporum, qui tamen tales sint, de quorum scientia & vita ac conuersatione omnes securi esse possimus.* Vetat igitur Vvalterius ne quis Clericus tutelæ suæ prætextu arma ferat, quibus alteri nocere possit.

Concil. Meldense can. 37.

Capit. Car. M. l. 6. c. 248.

Ibid. c. 285.

** deest pergant.*

Presbyteri Cardinales.

[5] *Vita, intellectus, & doctrina Cardinalium Presbyterorum inuestigetur.*] Cardinales Presbyteri, sunt addicti & incardinati Ecclesiis, in quibus mouentur quidem vt omnibus prouideant: sed ita tamen vt

ab illis non moueantur. Et quia cardo rerum omnium præcipua pars dicitur, præcipui & primarij earum Ecclesiarum Presbyteri sunt, quos Parochos siue Curatos appellamus. In eorum vitam siue mores, & intellectum, atque doctrinam vult Episcopus diligenter inquiri. Hæc duo quemadmodum rectè distinguat, equidem non video. Nam quod dici potest, intellectus ad propriam scientiam pertinere, quàm peritus sit, quàm catholicè mysteria fidei mente complectatur: doctrina verò, ad erudiendam plebem, quàm facilè, quàm illuminatè & apertè animi sui sensa inter concionandum explicet; refellitur ex eo, quòd in vtroque capite popularem institutionem requirat. Si tamen Capituli verba diligenter attendimus, Intellectum, speculationi dabimus & fidei mysteriis: doctrinam, virtutum praxi: quæ vtræque partes ad docendum populum sunt necessariæ: vt benè credendo, & agendo Christiani nomen quod præfert, expleat. Quæ licet impropria sit verborum significatio, non est tamen in corrupta Latinitate cur meliorem requiramus.

Intellectus & doctrina quomodo hic distinguantur.

Tria igitur in Intellectu Parochi indagabit Archidiaconus, vt peritus sit, quod habet à libris & studio: vt benè de Catholicis mysteriis sentiat, quod à vera Theologia accipit: vt quæ bene sentit intelligenter disertéque enunciet, cuius facultatis potissimam matrem naturam agnoscimus. In paucis Presbyteris fuisse primum vt credamus, facit illa, si sic loqui fas est, religionis per ea tempora barbaries, librorum penuria, bellorum assiduæ clades, armorum circumstrepentium tumultus: quæ omnia nemo non videt quàm sint litterarum studiis inimica. In secundo, peccarunt grauissimè Colluthus & Arius apud Alexandriam priuatarum Ecclesiarum rectores, qui præfecturæ suæ abusi potestate, parochianos suos primùm schismate ab inuicem, deinde hæresibus ab Ecclesia diuiserunt. Et Colluthiana quidem factio in ipsis pene incunabilis oppressa parum nocuit. Arius autem pertinacior & furiosior, externa modestiæ specie, pellaci affabilitate, ementita benignitate sacras primùm virgines magno numero, tum Sacerdotes duodecim, suis dementauit erroribus: demum ad Episcopos ipsos penetrans, totam pessumdedit Ecclesiam, quæ omnia fusiùs narrat Epiphanius. Tertium sine dubio iis defuit de quibus Caroli Magni Capitulare sic decernit. *Nullus sit Presbyter qui in Ecclesia publicè non doceat lingua quam auditores intellegant, fidem omnipotentis Dei in vnitate & trinitate simpliciter credere. Si verè ipse verbis manifestè explicare non poterit, petat sibi ea à doctiore taliter transcribi, qualiter apertè legat, quod qui audiunt intellegant. & qui amplius non poterit, vel his verbis admoneat. Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum.* O stupendam sæculi imperitiam! ac nisi tum disciplinarum studia in claustris conseruassent Monachi, at-

Quæ dotes in eo requisita.

Epiphan. hæres. 69.

Capit. Car. M. l. 6. c. 182.

que illustres doctrina Episcopos vrbibus & prouinciis dedissent, qualem habuissent maiores nostri Ecclesiam?

Doctrina Parochi qualis sit.

Doctrina, qualem vult hic auctor, præcipuum habet in moribus & vita fundamentum. Nemo enim virtutem alios bene vnquam docebit, qui prior eam non exerceat: & *tardiores* bubulci & agasones ad quorum animos verba auribus commissa non penetrant, oculis non ægre percipiunt faciendum esse, quod fit à prælatis. Qui proinde tenentur Pastorem & Episcopum animarum nostrarum imitari, qui *cœpit facere* primùm, tum *docere*. Hoc peruidit Herardus Turonensis, qui omissa scientia quam in Presbyteris alij desiderant, in vera vitæ sanctitate pedem figit, *Vt Presbyteri sicut ordine sanctiores; ita verbo, incessu, & actu sint reuerentiores: quia celsitudo graduum grauiorem peccati facit cumulum.*

Herard. capit. 107.

[6] *Vt iuxta Sanctorum Patrum interdicta.*] Putidæ fuerit diligentiæ interdicta illa conquirere, & in fascem vnum colligere, cùm numero sint infinita, & in peruolutandis Conciliis quocunque te verteris occurrant canones indebitum feminarum accessum Presbyteris prohibentes. Non reuoco ἐπισάκτους illas tantopere primis temporibus à Concilio Nicæno, ab Augustino, Hieronymo, Gregorio, innumeris aliis improbatas. Taceo relictarum post susceptos ordines coniugum periculosam conuersationem, cuius exemplum illustre dedit Genebaudus Laudunensis, *vir carne nobilis, tamque sacris quàm secularibus litteris eruditus*, qui, vt præclarè narrat Flodoardus, *de anteacta vita nimiùm gradúsque sublimitate confidens, ab vxore quam reliquerat, incautè, quasi pro instruenda ea visitari se permisit. Sed contigit vt frequentes mulieris visitationes blandáque colloquia, durum validúmque contra libidinem pectus emollirent Episcopi, & quasi rupem de loco sanctitatis ad cœnum transferrent luxuria.* Hæreo in nostris. Capitulare Caroli Magni admonet, *Statutum esse ab Episcopis, de Presbyteris qui feminas secum indiscretè habitare permittunt, vt si admoniti non se correxerint, velut contemptores sacrorum Canonum canonica inuectione feriantur. De accessu & frequentatione, ac cohabitatione clericorum cum feminis*, ait Hincmarus noster, *Vnde secundùm sacros Canones in omnibus Synodis specialiter interdiximus, firmiter & expressè atque solicitè à nobis & à comministris nostris est inquirendum.* Quam in rem non pauca subiungit more suo. Et alio in Capitulari postea queritur ea monita nihili à parochis fieri. *Iam vobis Capitulum ex sanctis Scripturis & Catholicorum dictis donaui, de inconuenienti accessu, & indebita familiaritate ad feminas. Sed video quosdam vestrûm illud parui pendere: vnde iterum in conuentu vestro volo recitari.* Et quæ sequuntur. Herardus Turonensis breuiùs. *Vt conuersationem feminarum, earùmque accessum & administrationem execren-*

S. Genebaudi lapsus.
Flodoard. l. 1. hist. c. 14.
Capit. Car. M. l. 1. c. 98.
Hincm. Capit. an. 852. c. 21.
Idem Capit. an. 874. c. 3.
Herard. Capit. c. 19.

tur. Sin aliàs, velut contemptores canonum ab ordine deponantur. Et quibus ministrare necessaria decernunt, longè eis domos prauideant, in quibus non per se, sed per ministros subsidia porrigant. Plura vide apud Collectionem Antonij Augustini, & omnia in opere peculiari Theophili Raynaudi viri vndecunque doctissimi, qui hoc argumentum religiosis æquè ac sæcularibus Presbyteris necessarium, totum penitúsque nuper exhausit. Inscribitur quippe, *Dissertatio de sobria alterius sexus frequentatione, per sacros & Religiosos homines.*

Anton. August. l. 6. tit. 30. & sequentib. Theoph. Raynaud l. de sobria frequentat. &c.

[7] *Ita quibus Deo ministrandum est, indumenta.*] Hoc ad decorem domus Dei tanti facit Hincmarus, vt in Parochorum per Decanos interrogatione duos ea de re formet articulos. *Qualia sint indumenta altaris, quot noua, & quot vetusta, qualiter nitida.* Et mox, *Qualia aut quot Sacerdotalia vestimenta habeat, & qualiter sint nitida, aut in nitido loco collocentur.* Capitulare Caroli Magni eodem honoris diuini amore iubet, *Vt Presbyteri per Parochias suas feminis prædicent, vt linteamina altaribus preparent.*

Sacra indumenta sint nitida.

Hincm. capit. visitat. a. 4. & 6.

Capit. Car. M. l. 1. c. 152.

[8] *Absidámque circa altare.*] Apsidam meliùs siue chorum Ecclesiæ, vt modò vocamus, quo altare continetur & clauditur, vult esse quàm mundissimum, tum quia in eo maximè sacramenta tractantur, tum quia sacramentis præsentes Angeli semper assistunt. Tertiam rationem possumus addere, quia eo loco Sanctorum reliquiæ collocari solent. Sic enim apud Gregorium Turonensem Tetricus Lingonensis Episcopus præcessori suo S. Gregorio condendo *ante altare Basilicæ fundamenta iacit, erectámque apsidem vnico opere construit & transuoluit. Ea verò transuoluta disruptóque pariete, arcum ædificat. Quod opus cùm esset perfectum atque ornatum, postquam in media apside locum fodit quo corpus Beati Patris transferre volebat,* &c. Apsis autem siue apsida, dicitur à fornice & arcu, siue quia in modum arcus erotundatur locus ille, siue quia fornice desuper contegi & concamerari solet. Neque alium credidi semper esse locum qui Constantinopoli Trullus vocatus est, vbi Concilium illud famosum celebratum in Trullo. Non est dubium quin fuerit erecta in apside Sedes Episcopi, vt etiamnum hodie in Cathedralibus Ecclesiis eminere solet: neque negari debet ad eam apsidem gradibus conscensum fuisse, vt *apsidæ gradatæ* bene nominentur ab Augustino; sed probare non possum, quod eo Augustini loco sic vtuntur plerique, vt credant ipsam apsidem esse cathedram, cùm vtrunque manifestè distinguat, scribens Episcopo Donatistæ Maximino ad infringendam schismatici superbiam, ex dignitate & sæculari pompa profectam. *Transit honor huius sæculi, transit ambitio. In futuro Christi iudicio, nec absida gradata, nec cathedra velata, nec sanctimonialium occursantium atque cantantium greges adhibebuntur ad defensionem, vbi cœperit accusare conscientia, & conscientiarum*

Absida quid sit.

Greg. Turon. l. 10. c. 31.

Trullus.

Absida gradata.

August. ep. 203.

arbiter indicare. Et alibi ad Albinam religiosam feminam, de tumultu in ipsa Ecclesia excitato, *Ad nostra subsellia, relicta turba redierunt.* Et mox. *Dicebam ego quibus poteram, qui ad nos in absidem honoratiores & grauiores ascenderant.* Certè in Cathedram Episcopi non ascenderant, sed in locum vbi constituta erat, vt apsis cathedram contineat, neque nisi figuratè pro cathedra sumatur Sic explicandus Canon Concilij Carthaginensis. *Cuiuscunque pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est quod vniuersa Ecclesia nouerit, ante absidem ei manus imponatur.* Vt peccato publicè noto publica respondeat satisfactio, non descendat ad pœnitentium locum Episcopus, quasi verecundè reconciliaturus, sed ad Episcopum reus ascendat in apsidem eminentem, ibique spectantibus omnibus è cathedra sua Episcopus manum reconciliatoriam imponat.

Idem ep. 225.
Concil. Carth. III. can. 32.

[9] *Vt nullus sacrum vas.*] Sic Herardus Turonensis. *De vasis & vestimentis Ecclesiasticis pro pigneribus absque licentia Episcopi non dandis, & datis recipiendis.* Idem vetat aliis verbis Hincmarus, *de sacris ministeriis ad vuadium non dandis. Vt nullus Presbyter præsumat calicem, vel patenam, aut pallam altaris, vel vestimentum sacerdotale, aut librum tabernario, vel negotiatori, vel cuilibet Laïco, vel feminæ in vadimonium dare.* Idque probat non licere à pari. Sacerdos cum sacris vestibus ad profanum populi colloquium progredi vetatur: non potest per canones tabernas ingredi ad bibendum: Vasa sanctificata prohibetur dare immundis ad contingendum: quantò minus in vadimonium? Et hæc omnia ex Capitulari Caroli Magni ducta prauam consuetudinem corrigente. *Quæ transgressio*, inquit Ludouicus Pius, *& tempore genitoris nostri, & nostro, in conuentibus Episcoporum, secundum auctoritatem canonicam prohibita, sed necdum ad correctionem plenè est perducta.* Quid est igitur quod historici nonnulli scribunt à sanctissimo Regum nostrorum è Syria in Franciam redeunte, relictam Saracenis hostibus sacrosanctam hostiam in pignus? Scio id à Ioinuillæo reticeri, negari præcisè ab aliis Non desunt tamen qui affirment in eius facti memoriam vulgò in tabernis meritoriis per Palæstinam pictam videri Eucharistiam, & eius figuræ rationem quærentibus, Franci Regis factum enarrari ab incolis. Quod in medio relinquimus.

Vasa sacra non oppigneranda.
Herard. capit. 20.
Hincm. capit. an. 852. c. 11.
Capit. Car. M. l. 1. c. 94 & l. 5. c. 172.
S. Ludouicus dicitur Eucharistiã dedisse in pignus.

[10] *Vt vnusquisque Presbyter suum habeat clericum.*] Vitæ socium, Sacrorum ministrum, scholæ Magistrum, successorem futurum. Et hoc quæri vult à Parocho Hincmarus. *Si habeat Clericum, qui possit tenere scholam, aut legere epistolam, aut canere valeat, prout necessarium sibi videbitur.* Eiusmodi clericos, nutritos vocat alibi. *Si vos bene vineretis, & vestros nutritos in bona vita & in bona conscientia nutriretis, non vobis esset necesse & vestra perdere, & vos ipsos in*

Presbyter habeat clericum.
Hincm. capit. ad Decan.
Nutriti qui.
Idem Capit. an. 874.

damnationem mittere. Nec minùs Herardus ſcholas vult à Preſbyteris inſtitui. *Vt ſcholas Preſbyteri pro poſſe habeant, & libros emendatos.* Theodulphus autem gratuitas vult eſſe ſcholas eiuſmodi, ſummæ cum caritate coniunctas. *Cùm ergo eos docent, nihil pro hac re ab eis pretij exigant, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis parentes caritatis ſtudio ſua eis voluntate obtulerint.*

Herard. Capit. 17.

Theodulph. epiſt. ad cler. c. 20.

[11] *Et ſemper Euchariſtiam Preſbyter habeat.*] Quanto ſtudio curatum ſit vt nemo chriſtianus, quantumlibet antea legitimè abſtentus, abſque viatico moreretur, & Canones innumeri docent, & Hincmarus in Concilio noſtro ſolenniter repræſentat. Eóque proceſſit Africanorum fidelium ſimplicitas, vt etiam mortuos Euchariſtia donarent. Quod Concilio Carthaginenſi vetatur. *Item placuit vt corporibus defunctorum Euchariſtia non detur. Dictum eſt enim à Domino, accipite & edite. Cadauera autem nec accipere poſſunt, nec edere.* Et quoniam in Græca eius Canonis tranſlatione dicitur ἵνα τοῖς σώμασι τελευτώντων εὐχαριστία μὴ δοθῇ, quæ vox morientes ſignificat, monet Balſamo, illa τοὺς ἤδη τελευτήσαντας, οὐχὶ τοὺς ἔσχατα πνέοντας intelligi oportere. Ob eam rem iubet Hincmarus Parochum interrogari, *Si habeat pixidem vbi congruè poſſit recondi ſacra oblatio reſeruanda ad viaticum infirmis.* Addit quoque loco eodem, quod notandum eſt, vt *ipſe Preſbyter infirmos communicet per ſe, & non per quemlibet; nec tradat communionem cuiquam Laïco, ad deferendum in domum ſuam cauſa cuiuſlibet infirmi.* Qua lege opus non eſſet, ſi contrà vulgo non peccaretur. Quod tamen in vetere vſu Eccleſiæ vſurpari ſemper non potuit. Serapion enim ille ſenex Alexandrinus apud Euſebium, imminente morte poſtulauit quidem ſibi ſacram Euchariſtiam ab aliquo è Preſbyteris deferri, ſed oblatam accepit à puero.

Viaticum morientibus datum.

Concil. Carth. III. can. 5.

Balſam. in hunc can.

Hincm. Capit. an. 852.

Euſeb. l. 6. Hiſt. Eccl. c. 36.

Quod autem non tantùm infirmis, ſed etiam paruulis ægrotantibus vult porrigi Euchariſtiam, ad opinionem S. Auguſtini videtur accedere, non minorem in Euchariſtia, quàm in Baptiſmate neceſſitatem fidelibus omnibus ad ſalutem conſequendam collocantis; quam exiſtimat magnus Doctor ex apoſtolica traditione Eccleſiis inſitam eſſe. Imò communiter in Galliis receptam fuiſſe tum temporis docet Capitulare Caroli Magni, vnde ſumpſit Vvalterius, iubens *Vt Preſbyter ſemper habeat Euchariſtiam paratam, vt quando quis infirmauerit, aut paruulus infirmus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur.* Quod vniuerſalis Eccleſia nunquam recepit, licet infantem puellam Carthagine Chriſti corpori & ſanguini participaſſe narret ſanctus Cyprianus libro de lapſis, referátque Auguſtinus, abſque nota nouitatis.

De communione paruulorum.

Auguſt. l. 1. de peccat. merit. & remiſſ. c. 24.

Capit. Car. M. l. 1. c. 161.

Cyprian. l. de lapſis

Auguſt. ep. 23.

[12] *Vt plebibus ſuis denuncient.*] Idem præcipere videtur quod Herardus Turonenſis, *Vt Chriſtiani à verbo ocioſo, & à iuramentis ſe*

Iuramenta cauenda.

Herard. capit. 22.

caueant. Ne temerè iurent, ne cum periurio. Quod tam frequenter inculcat Chrysostomus Homiliis suis ad populum Antiochenum, neque tacet Capitulare Caroli Magni, cùm auctoritate sacræ Scripturæ vetat *assumi nomen Domini Dei in vanum.* Sunt & in eodem Capitulari alia iuramenta vetita, hominibus videlicet, præterquam regi, &, vt vocant, Senioribus. *De iuramento, vt nulli alteri per sacramentum fidelitas promittatur, nisi nobis, & vnicuique proprio seniori ad nostram vtilitatem, & sui senioris: exceptis his sacramentis, quæ iustè secundùm legem alteri ab altero debentur.* Subiiciuntur paulò post alia iuramenta, quæ à testibus fiunt in iudicio, quod Capitulum refert Isaac Lingonensis, in quo vetatur omnino quenquam *nisi ieiunum ad iuramentum, vel ad testimonium admitti.* Idem iubet Herardus, *Vt testes ieiuni iurent, ac priùs de periurio moneantur.* Imò & iudices ipsos lex iubet esse ieiunos, *Nec placitum Comes habeat,* inquit Capitulare, *nisi ieiunus.* Theodulphus postquam periurij scelus grauiter amplificauit, reprehensis Presbyteris qui illud *paruipenderent, & leuem quodammodo periuris pœnitentiæ modum imponerent:* admonet & à falso testimonio abstinendum, *scientes & hoc grauissimum scelus esse, quia summa ne dicam stultitia, sed nequitia est, pro cupiditate argenti & auri, aut vestimentorum, aut cuiuslibet rei, aut quod creberrimè contingere solet, propter ebrietatem, in tam graue scelus corruere, vt aut septem annis in arcta ærumna sit; aut ab Ecclesia repulsus.*

Capit. Car. M. l. 6. c. 2.
Ibid. l. 3. c. 8.
Ibid. c. 10.
Isaac tit. 8. c. 2.
Herard. capit. 12.
Capit. Car. M. l. 3. c. 38.
Theodulp. epist. ad cler. c. 26. 27.
Pœnitentia falsi testis.

[n] *Vt ieiunia à pastoribus iniuncta.*] Quæ sint illa, docet Capitulare, primùm minora, videlicet *Quatuor temporum, hoc est mense Martio, Iunio, Septembrio, & Decembrio.* Deinde maiora, *vt legitima tria ieiunia in anno agantur, id est* XL. *dies ante Natiuitatem Domini, &* XL. *ante Pascha, vbi decimas anni soluimus, & post Pentecosten* XL. *dies. Quanquam enim nonnulla ex his canonica priuentur auctoritate, nobis tamen omnibus simul propter consuetudinem plebis, & parentum nostrorum, morem hunc obseruare, vt superiùs comprehensum est, conuenit.* Præterea stata per hebdomadam adduntur. *Præter hæc autem leguima tempora ieiuniorum, omni sexta feria propter Passionem Domini ieiunetur. Sed & Sabbati dies à plerisque, propter quod in eo Christus iacuit in sepulchro, ieiunio consecratus habetur.* Ex his omnibus quid Ecclesia in vsu suo retinuerit superfluum est dicere: sed omnino probrosum & à maiorum nostrorum religione perquàm alienum, pauca illa quæ supersunt, tantopere à Christianis negligi, & videntibus scientibúsque pastoribus propalam violari.

Capit. Car. M. l. 6. c. 183. 184.

Quomodo autem sint obseruanda, vel potiùs tum temporis fuerint obseruata, in cibis, & in esus tempore, narrat Theodulphus, distinguendo ieiunia quæ vidimus ex traditione per Ecclesiam imperata, ab iis quæ moribus publicis inducta, magis pendent à voluntate singulorum.

rum. *Quadragesima*, inquit, *cum summa obseruatione custodiri debet, & ieiunium in ea nullatenus resoluatur, quia ipsi dies decima sunt anni nostri. Alio tempore solet ieiunium caritatis causa dissolui; isto verò nullatenus debet: quia in alio ieiunare in voluntate & arbitrio cuiusque positum est: in hoc verò non ieiunare, praceptum Dei transcendere est.* Vocat autem non ieiunare, ante vespertinum officium cibum soluere. Sic enim inferiùs. *Solent plures qui se ieiunare putant, mox vt signum audiunt ad nonam, manducare. Qui nullatenus ieiunare credendi sunt, si antè manducauerint antequam vespertinum celebretur officium.* In eo comestionis tempore maius ieiunij momentum ponit, quàm in cibis ipsis. *Qui ouis, caseo, piscibus & vino abstinere potest, magna virtutis est: qui autem his aut infirmitate interueniente, aut quolibet opere, abstinere non potest, vtatur: tantùm & ieiunium vsque ad vesperum solenniter celebret; & vinum non ad ebrietatem, sed ad refectionem corporis sui sumat.* Itaque *concurrendum est ad Missas, & auditis Missarum solennibus, siue vespertinis officiis, largitis eleemosynis ad cibum accedendum est.* Facienda eleemosyna ex cibo & potu *quo quisque vti debuit si non ieiunaret: quia ieiunare & cibos prandij ad cœnam reseruare, non mercedis, sed ciborum est incrementum.* Et hæc vniuersè de ieiunio.

Theodul. epist. ad cler. c. 37.

Ibid. c. 39.

Ibid. 40.

Ibid. c. 39.

Ibid. c. 38.

De Quadragesima, quod sanctissimum est Christianæ abstinentiæ tempus, hæc præcipit quæ referre non tantùm ad imitationem, sed etiam ad Nouantium quorumdam reuincendos errores conducit. *Hebdomada vna ante initium Quadragesima, confessiones Sacerdotibus danda sunt, pœnitentia accipienda, discordantes reconciliandi, & omnia iurgia sedanda, & dimittere debent debita inuicem de cordibus suis.* Qualis autem ea pœnitentia est? an ea quæ à sacro altari remoueat, & abstinentiam à sacra communione imperet? *Singulis diebus Dominicis in Quadragesima, praeter hos qui excommunicati sunt, Sacramenta corporis & sanguinis Christi sumenda sunt, & in Cœna Domini, & in Parasceue, in vigilia Pascha, & in die Resurrectionis Domini penitus ab omnibus communicandum.* Eo tempore cessare debent lites omnes & contentiones. *Arguit enim eos qui contentiones & lites Quadragesima tempore exercent, & qui debita à debitoribus exigunt, Dominus per Prophetam dicens, Ecce in diebus ieiunij vestri,* &c. Illis etiam sacratissimis diebus *abstinendum est à coniugibus, & castè & piè viuendum: vt sanctificato corde & corpore, isti sancti dies transigantur. Quia pene nihil valet ieiunium quod coniugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, & eleemosyna non commendant.* Hæc ex vno Theodulpho ad nostram vtilitatem descripsimus, quorum pleraque per Capitulare sparsa sunt.

Quomodo transigenda Quadragesima.

Ibid. c. 36.

Ibid. c. 41.

Ibid. c. 42.

Ibid. c. 43.

[14] *Vt quando ad Conuentum.*] Nonnulla hîc breuiter perstringenda.

Priuarum est, quod de tabernis non adeundis edicit, post infinitos & Canones, & eius vitij censores. Publicum, quod in conuentibus Presbyterorum & confratriis desiderat hoc loco. Consortia vocantur, quia virorum consortium, & eadem vitæ officiique conditione parium congregationes sunt. Gildonias pro iisdem habet Hincmarus, *Vt de collectis quas Gildonias, & confratrias vulgò vocant*, quæ fiunt collata à singulis pecunia & symbola. Hæc conuiuia canon Laodicenus vetat tam à laïcis, quàm à clericis celebrari, ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἢ κληρικοὺς ἐκ συμβολῆς συμπόσια ἐπιτελεῖν, ἀλλ' οὐδὲ λαϊκούς, ebrietatis metu, quam consequuntur petulantia & insolentia, inquit Balsamo. Malunt Latini agapes illas permittere. Sed quia secundùm Cassiodori dictum *inter consortes assolet indisciplinatio nasci*, eam ob rem legibus quibusdam regendi & constringendi sunt. Eas decernit Nannetense Concilium in calcem tomi III. Conciliorum Galliæ coniectum, ex quo sine dubio & Hincmarus, & noster Walterius hauserunt. Spectantque omnes ad temperantiam, modestiamque sacratis hominibus dignam commendandam. *Pastos, pastellos & comessationes* in illis multum improbat Hincmarus, *quia inhonestum est, & onerosum.* Vetat inuitare se poculis, *& precari in amore Sanctorum, vel ipsius animæ, bibere, aut alios ad bibendum cogere: quia in talibus comessationibus & potationibus, sicut irreligiosi faciunt, semper se immiscet Diabolus.*

Consortia quæ Gildoniæ. — Concil. Laodic. can. 55. — Cassiod. l. 7. ep. 3. — Concil. Nannet. c. 15. — Hincm. Capit. an. 852. c. 14. 15. 16.

Rusticas cantilenas, turpes ludos, saltatrices ab illis conuiuiis abesse iubet Waltherius, primùm ex veteris Ecclesiæ disciplina, clericos ab spectaculis quæ in conuiuiis nuptialibus exhibentur, remouentis canone Laodiceno, sed *priusquam ingrediantur thymelici surgere & secedere.* Quem renouat Synodus in Trullo posteaquam ludos omnes curules, & scenicos spectari vetuit à clericis. Eum scribit Balsamo sic explicari à quibusdam, vt à mimis & ludis scenicis abstinere omnino cogantur, non autem ab equestribus omni ex parte, cùm eorum aliqui permissione Ecclesiastica fieri videantur. Sed cum tractatum concludit Patriarcha memorabili sententia. Plures & longè religiosiores, quibus & ipse assentitur, distinctiones eiuscemodi non admittere, cùm dicant ὀφείλειν τοὺς κανόνας πρὸς τὸ ψυχωφελέστερον ἑρμηνεύεσθαι, καὶ μὴ πρὸς τὸ ἐκλελυμένον καὶ ἀδιάφορον. *Debere Canones iuxta id quod magis animæ conducit, non autem secundùm id quod dissolutius & indifferens est exponi.* Deinde, ex nimia temporum illorum licentia hæc omnia prohibentur à piis Episcopis, quæ fusiùs prosequitur Hincmarus. *Nec plausus & risus inconditos, & fabulas inanes ibi referre, aut cantare præsumat: nec turpia ioca cum vrso, vel tornatricibus ante se facere permittat: nec laruas dæmonum, quas vulgo talamascas dicunt, ibi anteferre consentiat, quia hoc diabolicum & à sacris canonibus prohibitum.*

A spectaculis abstinendum. — Concil. Laodic. can. 54. — Syn. in Trullo can. 24. — Balsam. ibi. — *Quomodo canones sint explicandi.* — Hincm. Capit. an. 852. c. 14.

Ei malo medebuntur qui ex illorum consilio sacra lectione cibos condient. Quod cum Walterio nostro suadet Hincmarus eodem loco. *Aliquis de illorum Clericis aliquid de sancta lectione legat.* Quod & placet Herardo, *Vt Presbyteri & Clerici ante se ioca turpia fieri non permittant, sed pauperes & indigentes ad mensas secum habeant, & legatur eis lectio.* Sic Augustinus *in ipsa mensa magis lectionem aut disputationem, quàm epulationem potationémque diligebat; contra pestilentiam humanæ consuetudinis.* Siue pestilens illa consuetudo fuerit in ciborum lautitia, & edendi bibendique immoderata cupiditate: siue in conuiualium sermonum prauitate & nequitia. *Ideo omnem conuiuam à superfluis & noxiis fabulis, & detractionibus sese abstinere debere admonebat.* Sed mos ille, vt & plerique alij apud Ecclesiasticos viros olim vsitati, modò septis religiosorum claustrorum continetur, neque in publicum prodire audet. Theodulphus, conuentus istos ne nominat quidem, sed modestiam tamen & temperantiam à Presbyteris exigit. *Neque cum feminis, aut cum quibuslibet impuris personis conuiuia exerceatis. Nisi fortè paterfamilias quilibet vos ad domum suam inuitauerit, & cum coniuge sua & prole velis vobiscum spiritali gaudio lætari, & verborum vestrorum refectionem accipere, & vobis refectionem carnalem caritatis officio exhibere. Oportet enim, vt si quando quilibet fidelium carnalibus vos reficit epulis, à vobis reficiatur epulis spiritalibus.*

Lectio ad mensam. Hincm. cit. Herard. Capit. 108. Possid. in vita August. c. 22. Theod. ep. ad cler. c. 13.

" *Vt celebres Sanctorum festiuitates.*] Festorum dierum quos publicè celebrari necesse est, duos facit ordines; publicos, toti Ecclesiæ vel Regno communes; & priuatos, suæ diœceseos peculiares: priores habet à Capitularibus Regum, posteriores in vsu Ecclesiæ Aurelianensis. Vtrosque percurro. Diei Dominici nulla denunciatio est, summa religio; quia cùm sit eius aperta cognitio, non docetur populus quando recurrat, sed quomodo transigendus sit: quod Capitulari Caroli Magni, & in Theodulphi epistola egregiè traditur. videndus est & Barnabas Brissonius vir eruditissimus ad legem Dominico.

De festiuitatibus annuis. Dies dominicus. Capit. Car. M. l. 6 c. 202. Theodulph. epist. ad cler. c. 24.

Natalem Domini diem, cum tribus sequentibus omnes denunciari iubent, atque is est vnus ex tribus celeberrimis, quibus Episcopus iudices publicos monere debet, *vt quicumque miserrimi vinculis detinentur, relaxari debeant: & iudex si pastorem commonentem despexerit, quamdiu loci illius Episcopo visum fuerit, ab Ecclesia liminibus arceatur.* Alij duo æquè noti sunt Pascha, & Pentecoste. *Octauas Domini*, quem diem nomine suo *Circumcisionem Domini, & Kal. Ian.* appellat vno loco Capitulare, solenni cultu celebrant Christiani, ex quo prostratâ idololatriâ orbem totum occupauit Christi religio, cùm antea ieiuniis & silentio transigeretur, vt pluribus in Martyrologio docet Baronius.

Natalis Domini. Capit. Car. M. l. 6. c. 106. Ibid. c. 186. Baron. in Martyrol. ad Kal. Ian.

Natiuitas S. Mariæ. *Natiuitatem S. Mariæ*] vnus ex omnibus nominat noster Vvalterius. Nam ex silentio Concilij Moguntini sub Carolo Magno, & Capitularium inde eductorum, iudicat Baronius ætate Caroli & Ludouici Impp. eam festiuitatem in Ecclesia Gallicana fuisse ignoratam. Quod si diligentissimo rerum Ecclesiasticarum inuestigatori credimus, huic certè auctori debemus primam eius celebritatis apud Francos notitiam, vt ea laus Ecclesiæ Aurelianensis sit, quòd sub Carolo Caluo, instituente Vvalterio Episcopo incœpit in Gallus, vnica diœcesi primùm contenta, quando neque Turonensis Herardus, neque Remensis Hincmarus, neque Isaac Lingonensis, neque Theodulphus & ipse Aurelianensis eius meminerunt. Nominat quidem Ado Viennensis non vno loco, sed vt celebrem non iubet indici.

Baron. in Martyrol. ad 8. Sept.

Concil. Moguntin. sub Car. M. c. 36.

Sabbatum sanctum. *Sabbatum sanctum*] ab aliorum quoque catalogis abesse video: nisi fortè quando Capitulare iubet solennitatem Paschalem à vespera Sabbati inchoari, *Sicut vesperascente Sabbato sanctum Pascha celebratur.* Apud auctores Ecclesiasticos celebrius est eius diei ieiunium, in ò & tridui totius, quod Paschalem festiuitatem præcedit: fuitque apud Græcos vsitatissimum. Sed in his non immoror.

Capit. Car. M. l. 6. c. 187.

Dies Pascha cum Hebdomada. *Pascha dies* VIII] Miror in primis in Herardi catalogo reginam hanc Christianarum solennitatum prætermitti: quod sola amanuensium incuria potuit euenisse. Hoc deinde annoto, apud plures. octo dierum ferias adiungi magnæ Dominicæ, quod Vvalterius exprimit. Et apertissimè Capitulare Caroli Magni, vbi legimus, *Diem Dominicum Pascha cum omni honore & sobrietate venerari: simili modo totam hebdomadam illam obseruare decreuimus.* Quod ex antiquo iure, & lege Theodosij seruatum voluit Carolus Magnus. Quid est ergo quòd in eodem Capitulari legimus. *In Pascha Domini, vsque in octauas Paschæ, post Dominicam dies* III. An iubet integram Paschæ hebdomadam feriati, ac præterea sequentis hebdomadæ dies tres Dominicæ in Albis subditos? Minimè gentium: sed hoc vult, Dies illos octo qui communi iure, vt diximus, olim festi erant, præsenti lege contrahi ad tres Paschatis Dominicæ vicinos. Quod etiamnum quibusdam in locis obseruatur. Et vtique duos saltem admodum solennes habemus. Ita pro temporum, pietatisque ratione, veteres leges aut antiquantur, aut constringuntur. Ea tamen dispensatio semel vbique recepta non est, quando in Herardo Turonensi legimus, *de octo diebus Pascha quomodo feriari debeant.* Qua in re cum Aurelianensi nostro rite conuenit.

Capit. Car. M. l. 2. c. 35.

Ibid. l. 6. c. 186.

Herard. capit. 97.

Dies Rogationum. *Letania maiore.*] Quid Letaniæ nomine maiores nostri significarint, docet Moguntinum Concilium sub Carolo Magno. *Litania græco nomine appellantur, quæ Latinè dicuntur rogationes. Inter litanias autem & exomologeses hoc differt, quòd exomologeses pro sola peccatorum*

Concil. Moguntin. c. 32.

confessione aguntur: Litaniæ verò indicantur propter rogandum Deum, & impetrando in aliquo misericordiam eius. Sed nunc iam vtrunque vocabulum sub vna designatione habetur: cùm & Litania ad pœnitentiam agendam sit composita, vt mox videbimus.

In appellatione *maioris* pluſculum difficultatis occurrit. Nam Litaniam maiorem Ordo Romanus nuncupat eam, quæ auctore Gregorio Magno VII. Kal. Maij celebratur ad festum S. Marci. Minorem verò illam quæ per triduum Rogationum à Mamerto Viennensi Episcopo instituta, *apud nos vsque hodie pro diuersis calamitatibus deuotissimè recolitur,* vt ait idem Ordo. Non assentientibus nostris scriptoribus, qui priorem simpliciter Romanam nominant, & in Galliæ vsu ægrè retentam subindicant: vt in Herardo videre est, *De Letania Romana* VII. *Kal. May, vt rememoretur.* Vt videlicet eius commemoratio fiat, quæ nisi studiosè commendata, dilaberetur. Maiorem autem Litaniam non aliam habent, quàm triduum Rogationum: & manifestè hanc nominat Capitulare Caroli Magni ex Concilio Moguntino. *Placuit nobis, vt Litania maior obseruanda sit à cunctis Christianis, diebus tribus.* Vualafridus autem Strabo, vtrique, tum Romanæ, tum isti Gallicanæ *Maioris* nomen attribuit.

Ordo Romanus l. 1.

Herard. capit. c. 94.

Concil. Mogunt. c. 33.

Capit. Car. M. l. 5. c. 85.

Vualafr. Strab. l. de reb. Eccles. c. 28.

Sed hoc leue & indifferens, modò debita religione seruetur. Concilium Moguntinum citatum monet vt eam celebremus, *sicut legendo reperimus, & sicut sancti Patres nostri instituerunt, non equitando, nec pretiosis vestibus induti, sed discalceati, cinere & cilicio induti, nisi infirmitas impedierit.* Videtur Concilium ad Ordinem Romanum respectare, à quo per id pœnitentiæ tempus omnia sæcularis lætitiæ signa prohibentur. *Nullus autem his diebus vestimenta pretiosa induatur: quia in sacco & cinere lugere debemus. Prohibeantur ebrietates & comessationes quæ fiunt in vulgari plebe. Nemo ibi equitare præsumat, sed discalceatis pedibus omnes incedant. Nequaquam mulierculæ ducant choros: dies enim abstinentiæ sunt, non lætitiæ.* Similia præcipit & Herardus.

Concil. Mogunt. cit.

OrdoRom. l. 1.

Herard. capit. 95.

Ascensio Domini.] In Capitulari scribitur, *Diem Ascensionis Domini pleniter celebrare.* Fuerunt olim festi dies media tantùm parte culti, ac post meridiem laboribus externis profanati: de quorum numero videtur fuisse dies Ascensionis: quam prauam consuetudinem antiquare satagit Carolus Imperator, & totum, atque integrum vult ritè celebrari.

Capit. Car. M. l. 2. c. 35.

Pentecostem.] Nulla alia peculiari ratione Pentecostes celebritatem auget Vualterius, quam tamen Paschali æquandam constituunt alij, iubente Caroli Capitulo, *vt annuncient Presbyteri eodem modo, sicut vesperascente Sabbato sanctum Pascha celebratur, & ipsum diem Pentecostes similiter celeberrimum habeant, vt sanctum Pascha, & ieiu-*

Ieiunium Pentecostes.

Capit. Car. M. l. 6. c. 187.

nium, & missam, & baptismum. Vnde ieiunij illius antiquitas apparet, quod adolescentibus nobis apud sæculares exoletum, reuocata pietate, Religiosorum maximè exemplo instauratum est, & nunc communiter viget in Ecclesia. Repugnabat nihilominus per ea tempora nonnullorum explicatio dicti Euangelici, *Non possunt lugere filij sponsi quandiu cum illis sponsus est:* ad quam respexisse mihi videtur Ordo Romanus, cùm in commendatione Rogationum, notauit expressè, seruari abstinentiam à carnibus, non autem ieiunium.

Ordo Rom. l. 1.

Inter singularia autem Sanctorum festa, omittit noster Dedicationem S. Michaëlis, & Natalem S. Remigij, quæ quidem in aliis nominantur, quanquam non constanter. Ex aduerso Herardus, & quidem omnium solus, festum Sanctorum omnium adiicit, quod Ludouici Pij tempore à Gregorio IV. Pontifice maximo in Gallias illatum est, vt refert Ado Viennensis, *Monente sanctæ recordationis Gregorio Pontifice, piissimus Ludouicus Imperator omnibus Regni & Imperij sui Episcopis consentientibus, statuit vt solenniter festiuitas omnium Sanctorum in prædicta die annuatim perpetuò ageretur.*

Festiuitas omnium SS.

Ado in Martyr. Kal. Nou.

Nostrorum præterea Patrum.] Sequuntur peculiares diœceseos Aurelianensis festiuitates, Episcoporum qui præcipua sanctitate, & pastorali solicitudine illam Ecclesiam illustrarunt: vúltque illas *in transitu*, siue in obitu illorum constitui, non autem in translatione: cuius rei causas expendere necessarium non videtur. Hîc autem mirum mihi accidit, inter eximios illos Antistites, omitti Aurelianensium Apostolum; & nobilis Ecclesiæ fundatorem Altinum, ne sua quidem in Ecclesia, martyrem licet & apostolicorum virorum discipulum nominari, & ab Euurtio siue Euortio commemorationis eiusmodi duci exordium: longè autem Altino inferior fuit Euortius, & medios habuit præcessores non celeberrimos. Isti debet vrbs clarissima Templi S. Crucis structuram, eóque celebrante dedicationem, emissa è nubibus Christi Domini manu, & figuram crucis ter deformante, vt referunt historici Aurelianenses.

Priuata festa vrbis Aurelianensis.

Car. Sauss. annal. Eccl. Aurel. l. 2.

Respondet autem hæc additio, illi conclusioni Turonensis Herardi. *Et eorum quorum corpora & debitæ venerationes in locis singulis peraguntur.* Quæ expressior est in Capitulari, *& illas festiuitates Martyrum vel Confessorum, obseruare decreuimus, quorum in vnaquaque parochia sancta corpora requiescunt.* Nam cùm regum nostrorum pietas multis Sanctorum pignoribus Galliam vniuersam locupletauerit, æquum esse censuerunt, eos illic venerari, quò transire dignati sunt. Neque aliam ob causam S. Benedicti festum hîc memoratur, nisi quia eius corpus per translationem in Floriacensi Monasterio in Diœcesi Aurelianensi conditum est, vt narrat & probat Carolus Saussèius in Annalibus Ecclesiasticis Aurelianensibus. Hinc est quòd apud

Herard. capit. 61.

Capit. Car. M. l. 2. c. 39 cit.

Car. Sauss. annal. Eccl. Aurel. l. 4.

Marculphum in formulis, Tractoria Monachis aut Clericis peregrinantibus concessa, sic præfert. *Ego in Dei nomine, Episcopus, vel Abba de ciuitate illa, vel de monasterio illo, vbi pretiosus Martyr, siue Confessor Christi humanitus corpore requiescit.*

Marc. l. 1. form. solenn. 33.

[16] *Memoriter coram nobis recitare & exponere valeant.*] Duo à Presbyteris exigit: alterum vt necessaria quælibet ad ritè conferendum sacramenta memoriter ediscant, & in specimen memoriæ, coram Episcopo recitent. Idem vult Hincmarus, sed apud Episcopum recitandi necessitatem non imponit. *Distinctè & rationabiliter memoriæ commendet.* Item mox. *Orationes quoque eidem necessitati competentes, memoriter discat.* Alterum, vt has cærimonias apertè & ad popularem captum dilucidè interpretentur, & explicent, eiúsque rei specimen coram Episcopo exhibeant. Theodulphus autem Aurelianensis, quasi hæc omnia omnibus parata esse existimet, alia quædam à conuenientibus postulat, & ipsa suo illorúmque gradui valde congruentia. *Cùm vero Domino opitulante ad Synodum in vnum conuenerimus, sciat nobis vnusquisque dicere, quantùm Domino adiuuante laborauerit, aut quem fructum acquisierit. Et si quis forte nostro indiget adiutorio, nos cum caritate admoneat, & nos cum caritate nihilominus ei pro viribus adiutorium ferre non differemus.* Herardus quoque præclarum Synodi ordinem constituit in causis primùm Ecclesiæ toti communibus, ac deinde priuatis, quæ personales esse solent, examinandis. *Vt in Synodo primùm generales causæ, quæ ad normam totius Ecclesiæ pertinent, finiantur: postea speciales ventilentur.* Felicia tempora quibus illi tractatus materiam Synodorum *cum caritate* faciebant!

Recitandæ memoriter.

Hincm. capit. an. 852. c. 3. 4.

Theod. Ep. epist. ad cler. c. 28.

Herard. capit. 1.

[17] *Vt omnes Presbyteri calculandi peritiam.*] Dici vix potest quanta cum solicitudine curatum sit per ea tempora, vt Presbyteri norum haberent computum Ecclesiasticum, pene non minùs quàm orationem Dominicam, & Symbolum Apostolicum. Vnde strictum Capitularis imperium *De compoto, vt veraciter discant omnes.* Breuiter & Herardus. *Vt Presbyteri compotum discant.* Quod non omittit Hincmarus, *Compoto etiam necessario, & cantu per anni circulum plenissimè instruatur.* Hinc laudata illa computi peritia in Beda, in Rabano Mauro, aliísque, quæ magnam scientiæ partem eo sæculo facere visa est.

Computi Ecclesiastici peritia.

Capit. Car. M. l. 6. c. 226.

Herard. capit. 125.

Hincm. capit. an. 852. c. 8.

[18] *Sacros præterea canones.*] Non omnes profectò canones Ecclesiæ in memoriam cogentur mittere Parochi, sed ad bene perfectéque regendum cõmissam plebem necessarios, vt opifici cuilibet nota esse debent suæ artis instrumenta. Sic explicandum est, quod in Capitulari, Episcopis & Sacerdotibus edicitur, ex Innocentij primi decretalibus, *vt nulli Sacerdoti liceat ignorare sanctorum canonum instituta.* Quamobrem periti Antistites, vt labori sumptuique suorum parcerent, ex infinita

Sacrorum canonum peritia.

Capit. Car. M. l. 1. c. 55.

canonum segete, manipulos quosdam collegerunt, qui memoriæ commendati sufficerent. Capitulare quidem plenum est iis Conciliorum & Pontificum Romanorum decretis, quæ in vsum præcipuè ex omnibus reuocata voluerunt Imperatores Christianissimi. Sic Herardus Turonensis. *Quoniam auctoritas sacra Canonum, nulli Sacerdotum canones ignorare permittit, decreuimus*, inquit, *pariterque iniunximus, excepta per nostri laboris studium, hæc modica succinctaque capitula vnumquemque habere in posterum.* Sic in ciuitate Remensi, *inter cetera monita saluberrima, dum de legibus atque rebus Ecclesiasticis ab Hincmaro Præsule tractaretur, hæc in vltimo prolata sunt, memoria commendanda & summopere obseruanda.* Isaac Lingonensis, exemplo Bonifacij Moguntini excitatum se dicit, ad epitomen canonum suorum concinnandam. Suos quoque Theodulphus obsecrat, *vt hæc Capitula quæ ad emendationem vitæ breuiter digessit, assiduè legant, & memoriæ commendent.*

Herard. Præfat.

Hincm. capit. an. 852.

Theodulph. epist. ad cler. præfat.

Iubet Hincmarus præterea Presbyterum quemque *studiosè legere & intelligere Homilias* XL. *Gregorij, vt & cognoscat ad formam* LXXII. *discipulorum, in ministerio Ecclesiastico esse promotum, sermonem prædicti doctoris de* LXXII. *discipulis à Domino ad prædicandum missis plenissimè discat, & memoriæ tradat.* Neque liberi sunt ab illa cura Episcopi, si consilium salubre audiunt Synodi Turonensis III. sub Carolo Magno. *Nulli Episcopo liceat canones, aut librum Pastoralem à B. Gregorio Papa editum, si fieri potest, ignorare: in quibus se debet vnusquisque quasi in quodam speculo, assiduè considerare.* O tempus! ô mores quibus in Sacerdotum consessibus hæc sancta quærebantur!

Hincm. cit. c. 8.

Concil. Turon. III. c. 3.

FINIS.

INDEX
RERVM ET VERBORVM
hoc opere contentorum.

A

con-

Errata.

PAGINA 25. *linea* 29. illa *lege* vlla. *P.* 33. *lin.* 3. Damaſo *l.* Damaſco. *lin.* 6. ſiue maiorum *l.* ſiue per maiorum. *Pag.* 83. *lin. penult.* obuiam *l.* obuians. *Pag.* 184. *in marg.* debere *l.* delere. *Pag.* 238. *in marg.* non itaque *l.* nos itaque. *Pag.* 306. *in marg. dele* per. *Pag.* 317. *lin.* 10. occurret *l.* occurrit. *Pag.* 318. *lin.* 4. *dele* ob. *Pag.* 320. *l.* 20. cumque *l.* eumque. *Pag.* 327. *lin* 24. prſæentaliter *l.* præſentaliter. *Pag.* 331. *lin.* 23. maior, *l.* notior. *Pag.* 332. *lin.* 13. legitimum : *adde.* verboſa nimirum & grandis Epiſtola Synodalis, opus &c. *lin.* 26. extat. *adde* ſub nomine Canonum. *Pag* 333. *lin.* 19. Aduenius *l.* Aduentius. *Pag.* 334. *lin.* 48. ac *l.* at. *Pag.* 337. *lin.* 1. rerum *l.* verum. *Pag.* 350. *lin. penult.* reformatum *l.* reſeruatum. *Pag.* 363. *lin.* 28. Rex *l.* Res. *Pag.* 378. *lin.* 8. intenſus *l.* infenſus. *Pag.* 440. *lin.* 5. commiſſis nobis pertinenti *l.* commiſſi nobis pertinentis. *Pag.* 445. *lin.* 23. nouiſtis *l.* vouiſtis. *Pag.* 495. *lin.* 9. quid *l.* quis. *Pag.* 505. *lin.* 39. vetè *l.* vetò. *Leuiora quæ Lectorem non morantur, volentes neglaximus.*

133. [illegible]

267. [illegible]

300 / 301. [illegible]

33. [illegible]